el-Hasâis Tercüme ve Şerhi

Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb en-Nesâî

Abdulkadir ÇUHACIOĞLU

İ Ç İ N D E K İ L E R

TAKDİM **13**

ÖNSÖZ **13**

MÜ'MİNLERİN EMÎRİ ALİ B. EBÎ TÂLİB'İN NAMAZI / İSLÂMI [1~7] **21**

A Ç I K L A M A L A R **29**

a. İslâm'ı İlk Kabul Eden Sahâbî Hz. Ali'dir. *29*

I. "İslâm'ı İlk Kabul Eden Hz. Ali'dir" Diyenlerin Delilleri 30

II. "İslâm'ı İlk Kabul Eden Hz. Ebûbekr'dir" Diyenlerin Delilleri 39

III. "İslâm'ı İlk Kabul Eden Hz. Hadîce Annemizdir" Diyenlerin Delilleri 46

IV. "İslâm'ı İlk Kabul Eden Hz. Zeyd'dir" Diyenler ve Delilleri 50

b. Allah'ın Rasûlü İle Birlikte İlk Namaz Kılan Kişi Hz. Ali'dir *51*

c. En Büyük "Sıddîq" Hz. Ali'dir. *52*

"Sıddîq" lâkabı Hz. Ebûbekr'e aittir, diyenlerin delilleri 52

d. Bu Ümmetin "Fârûq"u Hz. Ali'dir. *56*

"Fârûq" lâkabı Hz. Ömer'e aittir, diyenlerin delilleri 56

e. Hz. Ali Allah'ın Rasûlü'nün Kardeşidir. *58*

ALİ B. EBÎ TÂLİB'İN ALLAH (C) KATINDAKİ DEĞERİ [8~22] **59**

A Ç I K L A M A L A R **74**

a. Hz. Ali, Allah ve Rasûlü'nü Seven ve Allah ve Rasûlü Tarafından Sevilen Büyük Bir Şahsiyettir. *74*

b. Hz. Ali Korkusuz ve Gözü Pek Bir Yiğittir. *76*

c. Hz. Ali, Peygamber (s.a.a)'in Yanında, Mûsâ (a.s) Yanında Hârûn'un Makamına Sahiptir; Ancak Ne Var Ki, Peygamber Değildir *78*

d. Hz. Ali Bu Ümmetin Velîsidir. *78*

e. Hz. Ali Peygamber (s.a.a)'in Ehl-i Beyti'ndendir. *78*

Ehl-i Beyt kimdir? 78

I. Görüşün Delilleri 79

II. İkinci Görüşün Delilleri..... 81
III. Üçüncü Görüşün Delilleri..... 83
Ehl-i Beyt'ten olanların ma'sûm olduklarına dair belli başlı hadisler..... 89
f. Hz. Ali, Allah ve Rasûlü'nün En Çok Sevdiği Sahâbîdir. *92*
g. Hz. Ali'yi Seveni Allah da Sever, Onu Sevmeyeni Allah da Sevmez. *93*
h. Hz. Ali'ye Söven ve Sövdürenlerden Birisi de Muâviye'dir. *93*
i. Hadislerde Birtakım Mucizelere De Yer Veriliyor. *93*
İMAM ALİ'YE AİT ON FAZİLET [23] 95
A Ç I K L A M A L A R 98
a. İmam Ali Allah ve Rasûlü'nü Seven, Allah'ın Mahcup Etmeyeceği Bir İnsandır. *98*
b. Allah'ın Rasûlü Ebûbekr'i Hacc Emirliğinden Azledip Yerine Ali'yi Gönderdi. *98*
c. İmam Ali Dünya ve Ahirette Rasûlullâh'ın Velisidir. *99*
d. Hz. Hadîce'den Sonra İlk İman Eden Hz. Ali'dir. *99*
e. Hz. Ali Ehl-i Beyt'i Oluşturan Fertlerdendir. *99*
f. Hz. Ali Rasûlullâh'ın Yoluna Canını Feda Edecek Kadar İnançlı ve Yüreklidir. *100*
g. Hz. Ali, Allah'ın Rasûlü Yanında Mûsâ Yanında Hârûn'un Makamına Sahiptir; Ancak Peygamber Değildir. *100*
h. Hz. Ali Allah'ın Rasûlü'nden Sonra Bütün Mü'minlerin Velîsidir. *100*
i. Allah'ın Rasûlü Mescidin Tüm Kapılarını Kapatıp Yalnız Alininkini Açık Bıraktı *100*
j. Hz. Ali Bütün Mü'minlerin Mevlâsıdır. *100*
"FERAC" HADİSLERİ [24~29] 103
A Ç I K L A M A L A R 106
a. Hadisler Hz. Ali'nin ve Ehl-i Beyt'in Ma'sûm Olduklarına Delildir. *107*
b. "Ferac" Duası Ehl-i Beyt Camiasında Meşhur Bir Duadır. *107*
ALİ'NİN KALBİ İMAN VE HİDÂYET NURUYLA DOLUDUR [30~36] ... 109
A Ç I K L A M A L A R 113
a. Hz. Ali'nin Kalbini Allah Hidayet Etmiştir. *114*
b. Hz. Ali'nin Dili Sadece Doğruyu Söyler. *115*
c. Hadisler Hz. Ali'nin ve Ehl-i Beyt'in Ma'sûm Olduklarına Delildir. *116*

d. Hz. Ali, Ümmet İçin Allah'ın Rasûlü'nden Sonra En Yetkili Kişidir. *116*

e. Davalarda İki Tarafı Dinlemeden Karar Vermek Caiz Değildir. *117*

"SEDD-İ EBVÂB" HADİSLERİ [37~42] **119**

A Ç I K L A M A L A R **123**

a. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Alininki Dışında, Mescid-i Nebevî'nin Bütün Kapılarını Kapatmıştır. *127*

b. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Bunu Allah'ın Emriyle Yapmıştır. *127*

c. Bu Husus, Ali'nin Başka Yolu Olmadığından Kaynaklanmıyor. *128*

d. Hz. Ali'ye Cünübken Bile Mescide Girebilme İzni Verilmiştir. *129*

e. Bu Hadisler, "Menzile" Hadisleriyle Çok Yakından İlgilidir. *130*

"Ebûbekrinki dışında mescidin tüm kapılarını kapatın!" rivâyeti 131

"MENZİLE" HADİSLERİ [43~61] **137**

A Ç I K L A M A L A R **146**

a. Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) Sonra İmâmet Hakkı Hz. Ali'nindir. *149*

b. "Menzile" Hadisleri İmam Ali'nin Ma'sûm Olduğuna Delildir. *161*

c. Sahâbenin En Üstünü İmam Ali'dir. *161*

İMAM ALİ ALLAH'IN PEYGAMBERİNİN KARDEŞİDİR [62~64] **163**

A Ç I K L A M A L A R **166**

a. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Velisidir. *168*

b. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Vârisidir. *168*

c. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Kardeşidir. *169*

Kardeşlik akdi (muâhât olayı) 169

d. Hz. Ali, Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) Verdiği Ahidden Asla Dönmemiştir. *179*

e. Hadislerde Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Mucizesine Yer Veriliyor. *179*

İMAM ALİ ALLAH'IN RASÛLÜ'NÜN BİR PARÇASI, SAFİYYİ VE EMÎNİDİR [65~70] **181**

A Ç I K L A M A L A R **186**

a. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Bir Parçasıdır. *186*

b. İmam Ali (a.s) Peygamber (s.a.a)'den Sonra Bütün Mü'minlerin Velisidir. *189*

c. Teyze, Anne Mesabesindedir. *189*

d. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Safiyyidir. *189*

e. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Emînidir. *189*

"HACC EMİRLİĞİ" HADİSLERİ [71~75] **193**

A Ç I K L A M A L A R **197**

a. İmam Ali Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Bir Parçası, Canı Mesabesindedir. ... *203*

b. Allah ve Rasûlü Adına Tebliğe Yetkili Yegâne Merci Ehl-i Beyt'tir. *203*

Ehl-i Beyt'e düşman olanlardan hadis alınmaz! 206

c. İmam Ali, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Dışında Kimsenin Emir ve Komutası Altına Girmemiştir. *207*

d. Ebûbekr, Ali Kendisine Ulaştıktan Sonra Derhal Geri Dönmüştür. *209*

e. Ebûbekr'in "Hacc Emirliği" Görevinden Alınıp Yerine Ali'nin Atanması "Vahiy" Sonucu Olmuştur. *224*

f. Görev Değişimi Hz. Ali'nin İmâmetine İşarettir. *224*

"SEQALEYN" HADİSİ [76] **225**

A Ç I K L A M A L A R **226**

"Seqaleyn" hadisini rivâyet eden sahâbîler 226

a. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Bize İki Emanet Bırakıyor: Kitab ve Ehl-i Beyt. *230*

"Allah'ın kitabı ve benim sünnetim!" rivâyeti... 232

b. Ümmetin Kurtuluşu "Seqaleyn"e Tâbi Olmakla Mümkündür. *236*

"Yetmiş üç fırka ..." hadisi 237

"Ashâbım yıldızlar gibidir ..." hadisi 239

c. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) "Kur'ân" ve "Ehl-i Beyt" Hakkında Ümmetini Uyarıyor! *243*

Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e haksızlık yapılacağını haber veren hadisler 244

d. Kur'ân İle Ehl-i Beyt Daima Beraberdir. *247*

"Ömer benimle, ben de Ömer'le beraberim. Benden sonra hak, Ömer nereye gitse yanında olacaktır!" rivayeti 250

e. "Seqaleyn Hadisi" Ehl-i Beyt'in Pâk ve Ma'sûm Olduklarına Delildir. *251*

f. Ali'nin Dostu Allah'ın Dostu, Ali'nin Düşmanı Allah'ın Düşmanı Sayılır. ... *252*

g. İmam Ali Bütün Mü'minlerin Velîsidir. *252*

"ĞADÎR–HUMM" HADİSİ [77~85] **253**

A Ç I K L A M A L A R **257**

a. "Ğadîr-Humm" Hadisini Nakleden Sahâbîler *258*

b. "Ğadîr-Humm" Hadisinin Sıhhat Durumu *268*

I. "Sahih" Olduğunu Söyleyenler.....268
II. "Mütevâtir" Olduğunu Söyleyenler 270
III. "Ğadîr-Humm" Hadisini İnkar Teşebbüsleri.....271
İbn Hazm ile İbn Teymiyye hakkında birkaç söz... 273
c. "Ğadîr-Humm" İle Alâkalı Ayetler..... 277
I. Mâide Sûresinin 67. Ayeti.....278
II. Meâric Sûresinin İlk Ayetleri 279
III. Mâide Sûresinin 3. Ayeti 279
d. Hadislerde "Ğadîr-Humm" Kavramı..... 281
e. "Ğadîr-Humm" Hadisinden Çıkan Hükümler..... 282
a. Ali'den Şikâyetçi Olmak Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Gazabını Muciptir.....282
b. Allah, Ali'nin Dostuna Dost, Düşmanına Da Düşmandır. 282
c. Allah'ın Peygamberinden Sonra İmâmet ve Velâyet Hakkı Ali'ye Aittir. 283
I. Arap Dilinde "Mevlâ" ve "Velî" Kavramları.....283
II. Maksadın "İmâmet" Olduğunu Tayin Eden Karineler 286
III. "Ğadîr-Humm" Hadislerinden "İmâmet" ve "Hilâfet" Anlamını Çıkaranlardan Bazıları.....294
d. İmam Ali'nin Her Konuda Tercih Edilme Hakkı Vardır.....297
"ALİ BENDEN SONRA BÜTÜN MÜ'MİNLERİN VELÎSİDİR" HADİSİ [86~87]..... 301
A Ç I K L A M A L A R 302
a. İmam Ali Bir Başkasının Emir ve Komutasına Hiçbir Zaman Girmemiştir.. 303
b. İmam Ali'den Şikâyetçi Olmak Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Gazabını Muciptir..... 303
c. Ehl-i Beyt'in Ganimette Özel Hissesi Vardır. 304
d. Hz. Peygamberden (s.a.a) Sonra Velâyet ve İmâmet Hakkı İmam Ali'ye Aittir. 306
"ALİ'YE SÖVEN BANA SÖVMÜŞ OLUR" HADİSİ [88~89]..... 311
A Ç I K L A M A L A R 312
a. Ali'yi ve Ehl-i Beyt'i Sevmek Farzdır..... 318
b. Ali'ye söven Peygamberimize (s.a.a) sövmüş olur. 321
İmam Ali'yle arası açık olanlar.....323
c. Hadisler İmam Ali'nin ve Ehl-i Beyt'in Ma'sûm Olduklarına Delildir. 338

d. Hz. Ali İle Arası İyi Olmayandan Hadis Alınmaz..... 339

"MUVÂLÂT" HADİSLERİ [90~96]..... 341

A Ç I K L A M A L A R 346

a. Ali'yi Sevmek, Ona Dost Ve Destek Olmak Farz, Ona Düşman Olmak, Ondan Nefret Etmek ve Onu Yalnız Bırakmak Haramdır. 348

b. Hadisler İmam Ali'nin Masumiyetine Delildir..... 349

"ALİ'Yİ SADECE MÜ'MİNLER SEVER" [97~99]..... 351

A Ç I K L A M A L A R 352

a. Ali'yi Sevmek İmana, Ondan Nefret Etmek İse Nifaka Alâmettir. 353

b. Nifak Alâmetlerinden Birisi de İmam Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e Düşman Olmaktır. 354

c. Hadisimiz, İmam Ali'nin Gerçek Bir "Fârûq" Olduğuna Delildir..... 355

d. Ali ve Ehl-i Beyt İle Arası İyi Olmayandan Hadis Alınmaz. 355

HZ. ALİ'NİN HZ. ÎSÂ'YA BENZER BİR YÖNÜ [100]..... 359

A Ç I K L A M A L A R 360

İMAM ALİ'NİN HZ. PEYGAMBER'E YAKINLIĞI [101~119]..... 363

A Ç I K L A M A L A R 372

a. İmam Ali Hz. Peygambere Herkesten Daha Yakın ve Herkesten Daha Bağlıydı. 373

b. Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a)İlk İman Eden Kişi İmam Ali'dir..... 374

c. Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) En Çok Sevdiği Kişi Hz. Ali İdi. 374

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) en çok sevdiği kişilerin; erkeklerden Ebûbekr, kadınlardan ise Âişe" olduğuna dair rivayet..... 375

d. Hz. Peygamberin Yanısıra İlk Put Kırma Şerefi İmam Ali'ye Aittir..... 379

e. Abdullâh b. Ömer İle Hz. Âişe Annemizin İmam Ali İle Arası İyi Değildi. ... 379

f. Osman b. Affân hakkında birkaç söz..... 380

g. Namazda Öksürmek ve "Sübhânallâh!" Demek... 384

İMAM ALİ'NİN FÂTIMA EZ-ZEHRÂ İLE EVLİLİĞİ VE ZİFAFI [120~123]..... 387

A Ç I K L A M A L A R 390

a. Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Kızı Fâtıma İle Evlenme Fazilet ve Şerefine İmam Ali Nail Olmuştur. 392

b. İmam Ali Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Kardeşidir..... 393

Peygamberin Dilinden Hz. Ali (a.s) *11*

c. Hadislerimiz, Kız İstemek ve Zifaf İle Alâkalı Birtakım Âdâba da Yer Veriyor. *393*

FÂTIMA CENNETLİK KADINLARIN HANIMEFENDİSİDİR [124~129] **395**

A Ç I K L A M A L A R **398**

a. Hz. Fâtıma ez-Zehrâ (a.s) Cennetlik Kadınların Hanımefendisidir. *400*

b. İmam Hasan İle İmam Hüseyin (a.s) Cennetlik Gençlerin Efendileridir. *401*

HZ. FÂTIMA ALLAH'IN RASÛLÜ'NÜN BİR PARÇASIDIR [130~134] .. **403**

A Ç I K L A M A L A R **404**

a. Hz. Fâtıma'yı Üzen Allah ve Rasûlü'nü de Üzer. *405*

b. Hadisler Hz. Fâtıma'nın Ma'sûmiyetine Delildir. *408*

c. Hz. Fâtıma'nın Üzerine Bir Başka Kadını Nikâh Altına Almak Caiz Değildir. *408*

HASAN İLE HÜSEYİN VE FAZİLETLERİ [135~141] **409**

A Ç I K L A M A L A R **412**

a. Hz. Hasan İle Hz. Hüseyin Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Oğulları Mesabesindedir. *414*

b. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hasan İle Hüseyin'i Çok Severdi. *415*

c. Hz. Hasan İle Hz. Hüseyin Cennetlik Gençlerin Efendileridir. *415*

d. İmam Hasan İle İmam Hüseyin'e Kin ve Nefret Duyanlar Allah ve Rasûlü'nü (s.a.a) Karşısına Alır. *415*

İMAM ALİ'NİN BAZI HUSÛSİYETLERİ [142~148] **417**

A Ç I K L A M A L A R **421**

a. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Yanında Kızı Fâtıma'dan Daha Değerlidir. *421*

b. İmam Ali (a.s) Nübüvvet Dışında Tüm Faziletleri Şahsında Toplamıştır. *421*

c. Allah (c) Bu Ümmetin Bir Yükünü İmam Ali (a.s) Sayesinde Hafifletmiştir. *422*

d. Cenaze Yıkayanlar Gusül Abdesti Almalıdır. *424*

Ebû Tâlib hakkında birkaç söz 424

İNSANLARIN EN BEDBAHTI [149] **429**

A Ç I K L A M A L A R **430**

a. İbn Mülcem İnsanların En Bedbahtıdır. *431*

b. "Ebû Türâb" İmam Ali'nin Künyelerindendir. *433*

İMAM ALİ'NİN ALLAH'IN RASÛLÜ YANINDAKİ DEĞERİ [150~153]. 435

A Ç I K L A M A L A R 437

a. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) En Son Hz. Ali İle Birlikteydi. 437

b. İmam Ali Kur'ân'ın Te'vili İçin Savaşacaktır. 441

"AZGIN ÇETE" HADİSLERİ [154~162] 447

A Ç I K L A M A L A R 450

Hz. Ammâr'ın Faziletiyle İlgili Bazı Ayet ve Hadisler 452

I. Ayetler 452

II. Hadisler 453

Sahâbeden Bazılarının Hz. Âmmâr Hakkında Sözleri 455

a. Hz. Ammâr Allah ve Rasûlü'nün Çok Sevdiği Cennetlik Bir Sahâbîdir. 456

b. Hz. Ammâr Büyük Bir Kahramandır. 456

c. Hz. Ammâr Hak İle Batılı Ayıran Bir Ayıraçtır. 457

d. Hz. Ammâr'ı Karşısına Alan, Allah'ı Karşısına Almış Olur. 458

e. Muâviye ve "Azgın Çete"si Cehennemliktir. 458

Ebul-Ğâdiye el-Cühenî hakkında 462

HÂRİCÎLERLE İLGİLİ HADİSLER [163~188] 465

A Ç I K L A M A L A R 483

a. Hâricîler Kâfirdir. 493

b. Hâricîlerle Savaşmak Farzdır. 494

c. Hâricîler Kıt Akıllı, Ahmak İnsanlardır. 498

d. Hâricîlerin Endişeleri Tamamen Yersizdir. 499

e. Hadisler Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Mucizesine ve İmam Ali'nin Kerametine Delildir. 501

Hâricîlerden hadis alınmaz! 502

İmam Ali (a.s) ve demokrasi 504

SONSÖZ 507

BİBLİYOGRAFYA 509

DURUMUNDAN BAHSEDİLEN RÂVÎLER 515

TAKDİM

Şüphesiz İslâm dininin temel özellik ve niteliklerini anlamak için Kur'ân-ı Kerim'in yanında sünnet-i sahih-i Nebevî önemli yer tutmaktadır. Kur'ân-ı Kerim, yüce yaratıcının kelâmı olması hasebiyle hiç kuşku ve şüphe götürmeyecek derecede hücciyet (delil) özelliğine sahiptir. Hücciyeti kesin olan bu kitap, Hz. Resulullah'a (s.a.a) Allah'ın elçisi ve emini olması hasebiyle de itaati farz kılmış, onun emirlerini almamızı ve yasaklarından kaçınmamızı dinî bir vecibe olarak belirtmiştir.

Bu nedenle Allah Resulü'nün sözleri İslâm'ı doğru anlama ve yaşamakta yol gösterici, güzel bir üsve ve örnektir. Ancak herkesin bildiği gibi, Resulullah'tan sonra uzun bir süre hadis nakletme, çeşitli nedenlerle yasaklandı ve sonraki nesillere hadislerin tümü yaygın biçimde intikal etmedi. Gerçi Resulullah'ın (s.a.a) bir kısım sahabesi bu yasağa uymadı ama, büyük bir bölümü yasağa uyarak Resul'ün değerli sözlerinin sonraki nesillere ulaşmasına engel oldular. Hadis nakli serbest olunca, hayatta olan sahabe babadan oğla/dosttan dosta anlatılan hadisleri açıkça anlatmaya başladılarsa da, bu dönemde iktidarda olan Emevî soyu ve saraydan beslenen hadis ravileri tarafından da uydurma ve mevzu hadisler yayılmaya çalışıldı. Öyle ki birçok İslâm âlimi, uydurma hadislerin sayısının sahihlerin birkaç kat fazlası olduğu görüşündedirler.

Böyle bir ahlâk ve iman erozyonu karşısında ister Ehlibeyt, isterse güvenilir ve adil sahabî tarafından uydurma hadisleri ayıklama çabaları başlatılmış ve sahih sünnetin ümmete ulaşmasına gayret sarf edilmiştir. Özellikle Kur'ân'da övülen ve Resulullah'ın (s.a.a) göz nurları olan Ehlibeyt'i, kimi zaman bizzat fizikî yok edişlerle (Kerbelâ olayı gibi), kimi zaman Peygamber minberinde la'n ederek, kimi zaman da onların düşmanlarını öven hadisler uydurarak İslâm toplumuna tamamen unutturma çabalarına karşı gayretli çalışmalara tanık olmaktayız.

Hz. Resulullah'ı (s.a.a) seven, onun izinde yürümeyi, insanlığın kurtuluş ve refahı yönünde çalışmayı, ilmî çalışmaların insaf ve tarafsızlıkla yapılmasını ilke edinen, hatta bu yolda canı pahasına çalışan ister Ehlisünnet, ister Ehlibeyt âlimleri, her asır ve bölgede bulunmuştur. Ve biz bu tür şahsiyetlere özlem duymakta ve eşsiz çalışmalarından dolayı onları şükranla anmaktayız.

Ehlibeyt'e tarih boyunca yapılan haksızlık ve zulümlere gönlü rıza göstermeyen İslâm âlimleri, her fırsatta Ehlibeyt'e iade-i hak noktasında kitaplar yazmakta ve ümmet adına özür dilemektedirler. Nebevî ilim şehrinin kapısı ve faziletleri hakkında kimsenin şüphesi olmayan İmam Ali'nin (a.s) namı ve şanının silinmeye çalışıldığı bir dönemde, canı pahasına hakikatlerin er meydanına atılan İslâm âlimlerinden biri olan İmam Neseî, **el-Hasais** adlı eseriyle hakikatlerin unutulmamasına önemli katkıda bulunmuştur.

Bu değerli eseri Türkçe'ye çevirip şerh etmekte yorucu bir çalışma yapan değerli kardeşimiz Abdulkadir ÇUHACIOĞLU'na, ayrıca eser üzerinde göstermiş olduğu kontrol çalışmalarından ötürü Kadir AKARAS hocamıza ve eserin basımında maddî katkıda bulunan İsa GÜNEŞ hocamıza teşekkür eder, bu çalışmaların Yaratıcı katında ibadet olarak kabul edilmesini niyaz ederiz.

Bu çalışmanın, İslâm ümmetinin birlik ve beraberliğine vesile olmasında ve ümmetin iki kardeş ekolü olan Ehlibeyt ve Ehlisünnet toplumlarının birbirini sağlıklı bir şekilde sağlam kaynaklardan tanımasına katkıda bulunacağından hiç kuşkumuz yoktur. Amaç, ihtilâf yaratmak değil; ihtilâfları tanımak ve yakınlaşmayı sağlamaktır. Çünkü insan, bilmediğinin düşmanıdır.

İslâm ümmetinin kardeşlik ve birlik ilkesiyle yeniden tüm dünyaya ilim ve irfan güneşinin doğacağı günün arzusuyla...

KEVSER

ÖNSÖZ

Ehl-i Beyt'ten her tür pisliği gideren ve onları tertemiz yapan Allah'a sonsuz hamd ve senâ, bizlere Kur'ân ile Ehl-i Beyt'i emanet eden Peygamber Efendimiz Ebul-Qâsım Muhammed b. Abdillâh'a, onun ilmini bizlere taşıyan temiz ve ma'sûm Ehl-i Beyti'ne, seçkin ashâbına ve onların yolunu izleyen bütün insanlara sonsuz salât ve selâm olsun!

Mü'minlerin Emîri İmam Ali b. Ebî Tâlib'in Peygamber (s.a.a) Efendimizin ashâbının en önde gelenlerinden olduğunda hemen hiç kimsenin kuşkusu yok! Çocukluğundan itibaren Allah'ın Peygamberi (s.a.a)'in terbiyesiyle yetişen, İslâm'ı ilk kabul ederek amcasının oğlunu bu yüce davada yalnız bırakmayan ve desteğini hiçbir vakit eksik etmeyen, hayatı boyunca Allah ve Rasûlü'nü hiç üzmemiş olan bir yüce şahsiyeti övgü mahiyetinde elbette birçok ayet ve hadis vardır. Zaten bu gayet doğal bir sonuçtur.

Hanbelî Mezhebinin üstadı Ahmed b. Hanbel'in **"Ali b. Ebî Tâlib'in faziletini konu edinen sahih hadisler, sahâbeden hiçbiri hakkında vârid olmamıştır."** dediği malum.[1] Gerçekten de öyle; sadece Ehlisünnet kardeşlerimizin hadis külliyatını adalet ölçüsü içinde tarayanlar, İmam Ali'nin faziletlerine dair hadislerin, diğer sahâbîler hakkında vârid olan hadislerden kat kat fazla ve daha sahih olduklarını görürler. Şu an elinizde bulunan bu çalışma, Hz. İmam'ın faziletlerini konu edinen böylesi en çarpıcı hadisleri ihtiva ediyor.

1- Hâkim (III, 107), el-Harzemî (el-Menâqib: 33~34) vb. rivâyet ediyor. Ayr. bk. İbn Hacer, el-İsâbe: II, 507; es-Süyûtî (el-Hulefâ'da)

Ehl-i Beyt mektebine karşı özel düşmanlığıyla bilinen İbn Teymiyye, Ahmed b. Hanbel'in bu sözü söylemiş olmasına ihtimal veremiyor ve "Ahmed böyle bir söz söylememiştir! Hatta Ahmed bu 'yalan'a benzer sözü söylemeyecek kadar yüce!!!" diyerek bu sözün uydurma olduğuna işaret ediyor. (bk. el-Minhâc: IV, 99)

Oysa bu söz Ahmed'den sahih isnadlarla rivâyet ediliyor. Örneğin Hâkim'in isnadı gayet sahih. Dolayısıyla İbn Teymiyye'nin burada hislerine kapıldığı iyice açık!

I. Yazar Hakkında Kısa Bilgi:

Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb en-Nesâî. Daha çok "en-Nesâî" memleket ismiyle tanınan yazarımız, aslen Horasan bölgesinin yerleşim birimlerinden "Nesâ"lı.* Yaklaşık h. 215 yıllarında doğdu. O günün geleneğine uyarak, hadis almak ve dinlemek için çeşitli İslâm beldelerini dolaştı. Quteybe b. Saîd, İshâq b. Râheveyh, İbrâhîm b. Saîd el-Cevherî gibi pek çok hadis aliminden ders aldı. Zamanının büyük bir bölümünü Mısır'da, talebelerine ders vererek ve eserler yazarak geçirdi. en-Nesâî h. 303 yılında Filistin'de vefat etti.

en-Nesâî, Ehlisünnet kardeşlerimizin çok değer verdiği bir hadisçi. Kendisinin gayet siqa ve güvenilir bir hadisçi olduğunda kimsenin en ufak kuşkusu yok. Hadis alanında çok dikkatli; hatta bazı durumlarda Buhârî ile Müslim'den bile daha sıkı olduğu belirtiliyor. "el-Müctebâ" adlı eseriyle, Ehlisünnet'in gözünde apayrı bir yeri olan "Kütüb-ü Sitte" arasında yerini almış durumda.[1]

Eserleri: Yazarımız en-Nesâî'nin kaleme aldığı eserlerin tamamı hadis dalıyla ilgili. Pek çok eser kaleme almış bu alanda. En ünlüleri beş tane:

1. es-Sünen'ül-Kübrâ [2]

2. el-Müctebâ [3]

3. Amel'ül-Yevm vel-Leyle [4]

4. Kitâb'ud-Duafâ vel-Metrûkîn [5]

5. Hasâis-u Emîr'il-Mü'minîn Ali b. Ebî Tâlib: Kısaca "el-Hasâis" olarak biliniyor. İmam Ali'nin fazilet ve menkıbelerini konu edinen hadisleri toparladığı çok değerli bir eser. Şu elinizdeki çalışma, işte bu

---

* "Horasân" şu an İran İslâm Cumhuriyeti'nin kuzey-doğusuyla Türkmenistan'ın batı kesimlerini kapsayan geniş bir bölgenin adı. "Nesâ" şimdiki coğrafi dağılıma göre Türkmenistan'ın batısında, İran İslâm Cumhuriyeti sınırına çok yakın bir yer.

1- Yâqût el-Hamevî, Mu'cem'ül-Büldân: V, 282; es-Süyûtî, el-Hâşiye alel-Müctebâ: I, 3~6; el-Münâvî, Feyd'ul-Qadîr: I, 25; Nâşir, 15~18

2- Yazarın hadis ile ilgili en kapsamlı eseri. Filistin'in Ramle kentinde te'lif etti.

3- Yukardaki eserinin bir özeti durumunda. Şu an basılı durumda. "Kütüb-ü Sitte" arasında yer alan "Sünen-i Nesâî" işte bu eserdir.

4- Günlük dua ve bazı zikirleri konu alan hadisleri topladığı küçük bir eserdir. Basılıdır.

5- Zayıf ve metruk râvîlerden bahseden küçük bir eser. Basılıdır.

eserin açıklamalı bir biçimde Türkçe'ye çevirisidir.

el-Hasâis, yazarımız en-Nesâî'nin en ilginç ve en çarpıcı eseri. Bu yüzden de başına gelmedik kalmamış! Rivâyete göre yazarımız bu eseri kaleme aldıktan sonra, bir ara Şam'a uğruyor. Şam özellikle o günlerde Ehl-i Beyt düşmanlarının cirit attığı, Muâviye ve Yezîd dostlarının yuvalandığı bir yer. Şamlılar yazarımızı sıkıştırıyorlar; "Bize Muâviye'nin faziletlerine dair hadis oku!!!" diyorlar. en-Nesâî **"**Muâviye başa-baş kurtarmaya razı değil mi ki; bir de faziletinden bahsedelim!?**"** deyince hep birden üzerine saldırıyorlar. Orada en-Nesâî'yi çok feci bir biçimde dövüyorlar ve hayalarını tekmeliyorlar! Bu dayağın etkisiyle rahatsızlanan yazarımız, Filistin'in Ramle kentine kaldırılıyor ve orada vefat ediyor.[1]

en-Nesâî bununla da kurtulamıyor. Kaleme aldığı el-Hasâis dolayısıyla, sonradan "şiîlikle" suçlanıyor! Onu şiîlikle suçlayanların başında Harranlı İbn Teymiyye var![2] Maksat belli: Rivâyet ettiği hadislerden kuşku duyulmasını sağlamak, okuyucuların kalplerine şüphe sokmak!

Oysa onun hadis ile ilgili eserlerini, kimlerden hadis aldığını bilen bir insan, ahmak bile olsa bu yargıya varamaz! İlerde **88~89** nolu hadislerimizin açıklamalarında ve kitabımızın son tarafında yer alan, İmam Ali'ye düşmanlığıyla tanınan râvîlerin isim listesine bakarsanız, durumun hiç de öyle olmadığını siz de görürsünüz.

İbn Hacer el-Asqalânî ve benzerlerinin "İçindeki hadislerin çoğunun isnadı ceyyid = güzel ve sağlam." dediği[3] el-Hasâis, Ebû İshâq el-Huveynî tarafından neşredilmiş; Beyrut'ta 1407 h. / 1987 m. yılında "Dâr'ul-Kitâb el-Arabî" yayınları arasında çıkmış durumda.

II. Bu Çalışmada Takip Ettiğimiz Usûl:

Yazarımız en-Nesâî'nin "el-Hasâis" adlı eserini okuyucuların istifadesine sunarken başlıca şu çalışmaları yaptık:

a. Hadisleri anlaşılır bir dil ile Türkçe'ye çevirmeye çalıştık. Bu arada elimizden geldiğince metne bağlı kaldık.

1- el-Hamevî, V, 282; el-Münâvî, I, 25; Kâtip Çelebi, Keşf'uz-Zunûn: I, 706; Nâşir, 18

2- el-Minhâc: IV, 99

3- el-İsâbe: II, 508

b. "**Hadisin Tahrîci**" başlığı altında, o hadisin geçtiği diğer temel hadis kaynaklarına yer verdik. "**Hadisin Durumu**"nda ise hadisin sıhhat durumunu ele aldık. Râvilerinin güvenilir olup olmadıklarını inceledik. Bu arada Nâşir'in ve daha başkalarının hatalı değerlendirmelerine de değindik, varsa itirazları cevaplandırdık.

c. "**AÇIKLAMALAR**" bölümünde o hadis yada hadis grubu hakkında daha detaylı bilgi verdik. Aynı mahiyette başka sahâbîlerden gelen hadisler varsa onlara da -tahricleri ve durumlarıyla birlikte- yer verdik.

d. Ardından konuyla ilgili bütün hadislerden çıkan hükümlere geçtik. Hadislerden hangi hususlar anlaşılıyor yahut anlaşılması gerekiyorsa onları gündeme getirdik. İlgili açıklamalar yaptık.

e. Bu arada İmam Ali'yi kıskanmanın sonucu uydurulan aksi yönde (alternatif) rivâyetler varsa onlara da yer verdik ve durumlarını ortaya koyduk.

f. Bütün bu çalışmalarımızı "**Ehlisünnet kardeşlerimizin temel aldığı hadis, tarih, tefsir ve usûl kaynakları**"na dayandırmaya azami gayret gösterdik. Değerlendirmelerimizin hemen tamamı Ehlisünnet alimlerinin en yaygın ölçü ve kriterlerine dayandırıldı. Hadislerin durumu, râvîlerin siqa olup olmadıklarını ele alırken hep onların ölçülerini dikkate aldık. Bu arada onların ölçülerini, yine onların kabul etmek zorunda kaldıkları temel değerler karşısında dinlemediğimiz oldu. Tabîî ki bunu gelişigüzel yapmadık; gerekçesini de, yine Ehlisünnet alimlerinin temel kaynaklarına dayanmak suretiyle, hemen ilave ettik. Tartışmalı konularda her iki tarafın delillerini olduğu gibi ortaya koyup aklî ve naklî deliller ışığında tercihimizi yaptık.

III. Bazı Kısaltmalar ve Karşılıkları:

(a.s) / (a).....aleyhis-selâm

a.mlf. .....aynı müellif

ayr. .....ayrıca

bk. .....bak

(c) .....Celle Celâlüh

f. .....fedâil

(k.v.) .....Kerramallâhü Vecheh

md./mad. .....madde

Müellif .....Yazarımız en-Nesâî

Nâşir .....el-Hasâis'i neşreden Ebû İshâq el-Huveynî

(r) .....Radıyallâhü anh / anhâ vs.

(s.a.a) .....Sallallâhü aleyhi ve âlihî ve Sellem

tef. .....tefsir

Bu çalışmamız esnasında elimizden gelen gayreti sarfederek konuyla alâkalı her tür ihtiyaca cevap vermeye özen gösterdik. Elbette bu hiç hata etmediğimiz anlamına gelmiyor. İnsanız ve hata yapabiliriz. Ama bilinçli olarak hata yapmaktan Allah'a (c) sığınırız.

Burada, kaleme aldığı bu güzel ve güzîde eser dolayısıyla Müellifimize teşekkür ve tebriklerimizi sunuyor ve okuyucularımdan şunu istirham ediyorum: Hiçbir konuda aceleci ve peşin hükümlü olmayın. Beni anlayarak okuyun ve sürekli sağlama yapın. İlginizi çeken konularda gösterdiğim kaynaklara mutlaka başvurun. Daima kendi aklınızla karar verin; kararınıza başkalarını karıştırmayın.... Ve beni her konuda içtenlikle arayın! Lehte yada aleyhte ama yapıcı ve candan her tür eleştirinizden beni mahrum etmeyin. **akadir05@hotmail.com** elektronik adresime e-mail atmanızı ve bundan büyük bir haz duyacağımı bilmenizi istiyorum.

Hamd, Âlemlerin Rabbı Allah'a Mahsustur!

Abdulkadir Çuhacıoğlu

Ocak – 2002

Amasya

MÜ'MİNLERİN EMÎRİ ALİ B. EBÎ TÂLİB'İN NAMAZI / İSLÂMI

1. Ali (k.v.) şöyle buyuruyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile birlikte ilk namaz kılan benim."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Seleme b. Küheyl'den itibaren değişik yollardan Ebû Hanîfe (el-Müsned: h. n. 368), Ebû Dâvûd et-Tayâlisî (İbn Ebil-Hadîd, Şerh-u Nehc'il-Belâğa: XIII, 229), İbn Sa'd (et-Tabaqât: III, 21), İbn Ebî Şeybe (el-Musannef: 9131. ve 10558. htm); Ahmed (el-Müsned: I, 141), Hâkim (el-Müstedrek: III, 112), İbn Ebî Âsım, Bezzâr, Hatîb el-Bağdadî, el-Harzemî (el-Menâqib: 57), İbn'ül-Esîr (el-Üsd: III, 283) ve İbn Meğâzilî rivâyet ediyor. (Nâşir, 20)

Hadisin Durumu: Hadisimizi İmam Ali'den (a.s) Habbe b. Cüveyn el-Uranî kanalıyla Seleme b. Küheyl... rivâyet ediyor. Habbe dışında, seneddeki tüm râvîler gayet siqa ve Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Dolayısıyla senedin bu kısmı üzerinde durmamıza gerek yok. Gelelim Habbe'ye:

Habbe el-Uranî Kûfeli olup tâbiînin büyüklerinden ve önde gelenlerinden. Üstelik Mü'minlerin Emîri İmam Ali'nin (a.s) çok yakın dostlarından. Kendisini Ahmed b. Abdillâh el-Iclî, Ahmed b. Hanbel ve Sâlih Cezera güvenilir sayıyor. Bunlardan da önce, Seleme b. Küheyl -ki hadisimizi Habbe'den bize ulaştıran ve siqa ve güvenilir olduğunda kuşku olmayan bir râvîdir- üstadı Habbe'yi öven sözler söyleyerek, onun siqa bir râvî olduğuna işaret etmiş bulunuyor. İbn Adiy: "Onun münker olacak hiçbir hadisini görmedim." diyor. Hâfız el-Heysemî de bu zatı siqa saymakta. Şu hâlde Habbe el-Uranî de siqa ve güvenilir bir râvî.

Buna karşın, Habbe'yi "zayıf" sayanlar elbette yok değil! Yahyâ b. Maîn, Ebû İshâq el-Cüzcânî ve İbn Hıbbân bunlardan. Bu ve benzerlerinin

eleştirilerine bakıldığında şu üç hususun dikkate alındığı görülür:

a. Ali dostu olması: İbn Hıbbân ve ez-Zehebî, özellikle de el-Cüzcânî bunlardan. Bunlar Habbe'yi sırf Ali dostu olduğu için "Şiîlik" ile suçlayarak zayıf göstermeye çalışmışlar! Zaten Ali'nin dostu olmak, Ehl-i Beyt gemisine binmiş bulunmak, İmam Ali'nin faziletlerini açığa vurmak... bir kısım hadisçilere göre -her nedense!- affedilmez bir suç![*] Hâlbuki bu durum bir râvîyi çürütmek için yeterli bir neden değildir. Buhârî ile Müslim'in râvîleri arasında bu türden pekçok râvî var.

ez-Zehebî'nin şu sözüne birlikte kulak verelim: "**Şiî olan bütün râvîlerin hadisleri reddedilecek olursa, Peygamber'e (s.a.a) ait pekçok hadis elden gider! Bu ise apaçık bir kayıptır.**"[1]

el-Cüzcânî, asıl adıyla Ebû İshâq İbrâhîm b. Ya'qûb ise zaten Ali ve Ehl-i Beyt düşmanlığıyla tanınmış bir hadisçi.[2] Rasûlullâh'ın (s.a.a) ilerde gelecek hadisleri gereği "münafık" ve "Allah ve Rasûlü'ne düşman" sayılan böyle bir adamın Habbe gibi tertemiz bir şahsiyeti karalayan sözlerini kaldırıp atmaktan başka yapılacak bir şey yok!

b. "Sıffîn muharabesinde Ali'nin yanında Bedr'e katılmış 80 kadar sahâbî vardı." demiş olması: Şamlı ez-Zehebî'nin bu söze çok içerlediği, "batıl ve muhal bir durum!" diyerek râvîmiz Habbe'yi zayıf göstermeye çalıştığı görülüyor.[3] Şamlı ez-Zehebî, herhalde Muâviye'nin yanında bu kadar değerli ve ünlü sahâbînin yokluğunu görmekten pek rahatsız olmuş gibi!

Habbe'nin sözüne gelince; bunda batıl ve muhal olacak bir durum göremiyoruz biz: **Birincisi,** bu söz çokluktan kinaye olarak söylenmiş olabilir. Ki bu da doğrudur; çünkü Sıffîn muharabesinde İmam Ali'nin saflarında, Bedr'e katılmış pekçok sahâbînin bulunduğu bir gerçek.[4]

---

* Aynı hadisçilerin, Emevîlerin çanağından beslenen hadis râvîlerini "siqa" ve "güvenilir" saymaları cidden ibret vericidir.

1- ez-Zehebî, I, 5 "Ebân b. Tağlib" mad. ayr. bk. es-Süyûtî, İtmâm'üd-Dirâye: 55

2- bk. ez-Zehebî, I, 75-76; Yâqût el-Hamevî, Mu'cem'ul-Büldân: II, 183; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 179, et-Taqrîb: I, 61; el-Kettânî, er-Risâlet'ül-Müstetrafe: 147

el-Cüzcânî'nin Ali ve Ehl-i Beyt düşmanlığını merak edip görmek isteyenler onun "Ahvâl'ür-Ricâl" adlı yapıtına, Şamlı ez-Zehebî'nin dört ciltlik "el-Mîzân"ı ile karşılaştırarak bakabilirler.

3- bk. el-Mîzân: I, 450, Telhîs'ul-Müstedrek: III, 112

4- Hâkim, el-Müstedrek: III, 104; İbn Abdilberr, el-İstîâb: II, 478; el-Halebî,

Şu hâlde bundan huylanmaya hiç gerek yok! **İkincisi,** Habbe'yi bu görüşünde yalnız bırakmayanlar da var![1] Demek, bundan dolayı da Habbe'ye yüklenmek doğru değil.

c. Hâfızasının güçlü olmadığı: Özellikle Müellifimiz bu kanaatte. İbn Hacer de "sadûq (sözü-özü dosdoğru) birisi; ancak bazı hataları var." diyerek Müellifimize katıldığını ifade ediyor.

Bu da bir râvîyi kaldırıp atmak için yeterli bir neden değil. Buhârî ile Müslim'in râvîleri arasında böylesi nice râvîler var. Hem bu anormal bir durum da değil. Nihayetinde o da bir insan ve bazı hataları olabilir. Ancak bu demek değildir ki bütün hadislerinde hata yapar! Eğer böyle düşünürsek, o zaman elimizde kaç tane râvî kalır!?

Burada önemli olan Habbe'nin doğru sözlü olup olmadığı ve söz konusu hadisimizde hata yapıp yapmadığıdır. Doğru sözlü olduğu su götürmez bir gerçek. Hadisimizde hata yapmadığı da malum; çünkü konuyla ilgili pekçok hadis zaten Habbe'yi açıkça desteklemekte.

Söz buraya kadar varmışken, Şamlı ez-Zehebî'nin Habbe el-Uranî ile ilgili kayda değer tutumuna değinmeden geçmek yakışık almaz: Habbe'yi kale alınmayacak nedenlerle zayıf göstermeye çalışan ez-Zehebî'nin, Hâkim'in el-Müstedrek'inde geçen ve râvîmiz Habbe kanalıyla gelen bir başka hadisi Hâkim ile birlikte "sahih" sayması[2] bu râvînin aslında siqa ve sadûq bir râvî olduğunu göstermiyor mu!?

Kısacası, Habbe el-Uranî siqa bir râvîdir[3] ve aleyhindeki sözlerin hiçbir değeri yoktur. Dolayısıyla **hadisimizin isnadı sahihtir.**

2. Zeyd b. Erqam diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile birlikte ilk namaz kılan Ali'dir."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Şu'be b. Haccâc'tan itibaren değişik

---

es-Sîra: II, 78; el-Emînî, el-Ğadîr: IX, 362-368

1- Örneğin **Hakem b. Uteybe** gibi gayet siqa ve güvenilir hadisçiler de bu kanaatte. (bk. Hâkim, III, 104) Ünlü İslam tarihçisi Ya'qûbî de Sıffin savaşında İmam Ali'nin saflarında 70 Bedrli, 700 Rıdvân biatlı ve bunlara ilaveten 400 kadar da muhâcir ve ensârdan sahâbî bulunduğunu söylemektedir. (bk. et-Târîh: II, 188)

2- bk. el-Müstedrek: III, 391

3- ez-Zehebî, el-Mîzân: I, 450; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 373, et-Tehzîb: I, 489, et-Taqrîb: I, 151; el-Heysemî, Mecma'uz-Zevâid: IX, 103; el-Emînî, el-Ğadîr: I, 24

yollardan İbn Sa'd (III, 21), İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Ahmed (IV, 368, 371), Tirmizî (menâqıb, 20), Müellifimiz (**3-4** nolu hadisler), Taberânî, et-Taberî (et-Târîh: I, 537), Hâkim (III, 136), İbn Abdilberr (el-İstîâb: III, 32), İbn Ebî Âsım, Belâzürî, İbn Meğâzilî, el-Harzemî (s. 56) vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 22)

Hadisin Durumu: Hadisimizi Zeyd'den alan Ebû Hamze Talha b. Yezîd dışında tüm râvîler kütüb-ü sitte* râvîlerinden. **Ebû Hamze** ise Buhârî'nin ve dört sünenin râvîlerinden. Hepsi de gayet sika ve güvenilir. Dolayısıyla **hadisimizin isnadı Buhârî'nin şartlarına göre sahih.** Zaten Tirmizî, Hâkim ve hatta ez-Zehebî, hadisimizin sıhhatli olduğunu çok önceden ifade etmişler.

3. Zeyd b. Erqam diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanısıra İslâm'ı kabul edenlerin ilki Ali b. Ebî Tâlib'tir."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 2 nolu hadisimiz ile aynı.

4. Zeyd b. Erqam diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile birlikte ilk namaz kılan Ali b. Ebî Tâlib'tir."

Müellif diyor ki: "Bir başka yerde ise "Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanısıra İslâm'ı ilk kabul eden kişi Ali b. Ebî Tâlib'tir." diyor."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 2 nolu hadisimizin tahrici ile aynı. Ancak bu hadisimizin senedinde aslında olmayan hatalardan biri var: O da Abdullâh b. İdrîs'in Amr b. Mürra'dan doğrudan rivâyette bulunuyor olması; ki bu doğru değil. Doğrusu: [...Abdullâh b. İdrîs Şu'be b. Haccâc'tan, o da Amr b. Mürra'dan...] şeklinde olmalı. Bu durumda, râvîlerinin hepsi gayet sika. Dolayısıyla, **hadisimiz yine Buhârî'nin şartlarına göre sahih bir hadis.**

5. Afîf el-Kindî anlatıyor:

"Câhiliyye döneminde, aileme elbise ve güzel koku almak

---

* Ehlisünnet dünyasınca genel kabul gören altı hadis kitabına verilen isim. Bunlar Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce'nin kitaplarıdır.

için Mekke'ye gelmiştim. Tacir Abbâs b. Abdilmuttalib'in yanına vardım. Ka'beyi seyretmek için yanına oturmuşken, gökte güneş halka olup yükseldi ve gitti. Derken bir genç gelip gözlerini göğe dikti; sonra kalkıp ka'beye yöneldi. Çok geçmeden bir çocuk gelip onun sağına durdu. Biraz sonra da bir kadın geldi ve arkalarına durdu. Genç rukûya varınca çocuk ile kadın da rukuya vardı... Bunun üzerine Abbâs'la aramızda şu konuşma geçti:

— Ey Abbâs, bu ne büyük şey?!

— Evet, büyük şey. Şu gencin kim olduğunu biliyor musun?

— Hayır!

— O Abdullâh'ın oğlu Muhammed'dir. Pekiyi şu çocuğu tanıyor musun?; o da kardeşimin oğlu Ali'dir. Ya şu kadını ta-nıyor musun?; o ise Huveylid'in kızı Hadîce'dir, Muhamme-d'in eşidir.

Kardeşimin oğlu Muhammed'in bana haber verdiğine göre, onun Rabbı göğün ve yerin Rabbıymış; kendisine yaşamakta olduğu bu dini emretmiş...

Allah'a yemin olsun ki, bütün yeryüzünde, şu üç kişi dışında bu dine mensup bir başkası yok."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Saîd b. Huseym kanalıyla İbn Sa'd (VIII, 17-18), et-Taberî (Tarih: I, 538), Ebû Ya'lâ, İbn Abdilberr (III, 164-165), İbn'ül-Esîr (el-Üsd: III, 257), İbn Hacer (el-İsâbe: II, 487), İbn Ebil-Hadîd (XIII, 226), Uqaylî, İbn Adiy vb. rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin senedinde baskı hatası var: [Ebû Yahyâ b. Afîf], [İbn Yahyâ b. Afîf] şeklinde olmalı. İbn Yahyâ ise meçhul birisi. Râvîleri tanıtan kitaplarda adına yer verilmiyor. Bu durumda hadisimizin isnadı zayıf sayılır!

Ancak senedin [... Esed b. Abdillâh Yahyâ b. Afîf'den, o da babası Afîf'den] şeklinde olması da muhtemel ve kanımızca bu daha doğru. Çünkü **birincisi,** Taberî ve İbn Ebil-Hadîd bu şekilde rivâyet ediyor hadisimizi. **İkincisi,** ez-Zehebî ile İbn Hacer [Yahyâ b. Afîf]'den söz ederken "Kendisinden Esed b. Abdillâh rivâyette bulunmuştur."

diyorlar.[1] **Üçüncüsü** ise, İbn Hacer "et-Tehzîb" ve "et-Taqrîb" adlı eserlerinde İbn Yahyâ diye birine yer vermiyor. Şayet Müellifimizin senedinde böyle birisi bulunsaydı, İbn Hacer ona mutlaka yer verirdi.*

Buna göre, **hadisin isnadının yine zayıf, ama hasen olmaya yakın** olduğu söylenebilir. Zira râvîlerden Muhammed b. Ubeyd el-Kûfî ile Saîd b. Huseym zaten sika. **Esed** ile üstadı **Yahyâ**'ya gelince:

Buhârî her ikisini de zayıf sayıyor. Ama İbn Hıbbân ikisi için de "siqa" diyor. Esed'i Saîd b. Huseym de siqa sayıyor. İbn Hacer ise "hâfıza zayıflığı"nı dikkate almışa benziyor, Yahyâ için de "makbul bir râvî" diyor.[2]

Kaldı ki aynı hadis, Afîf el-Kindî'den oğlu İyâs kanalıyla da rivâyet edilmekte.[3] Bu hadis için Hâkim "İsnadı sahih" diyor, Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor. el-Heysemî "Râvîleri siqa" diyor. İbn Abdilberr'in "Bu cidden hasen bir hadis" hükmüne İbn Hacer de aynen katılıyor.[4]

Dolayısıyla, **hadisimiz bu isnadıyla en azından hasendir, sahih olduğu bile söylenebilir.**

Afîf el-Kindî'den gelen bu hadis, Abdullâh b. Mes'ûd'dan da benzer lafızlarla, hem de **sahih senedle** rivâyet ediliyor.[5]

6. Ali (r) şöyle diyor:

"Ben Allah'ın kulu, Rasûlü'nün kardeşiyim. En büyük sıd-dîq benim! Benim dışımda kim bu iddialarda bulunursa ya-lancıdır! İnsanlardan yedi yıl önce iman ettim ben."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Minhâl b. Amr'dan itibaren değişik yollardan İbn Ebî Şeybe (9131. htm), İbn Mâce (muqaddime, 120), et-Taberî (I, 537), Hâkim (III, 111-112), İbn Ebî Âsım, Ebû Nuaym vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, el-Ğadîr: II, 314; Nâşir, 29)

1- ez-Zehebî, IV, 396; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 225, VI, 160

* Çünkü İbn Hacer'in söz konusu eserleri, müellifimizin bu eseri dahil, kütüb-ü sittenin ve daha nice hadis kitabının tüm râvîlerini kapsıyor. söz konusu eserleri

2- ez-Zehebî, I, 206, IV, 396; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 225~226, VI, 160, et-Taqrîb: I, 75, II, 362; Nâşir, 28

3- bk. İbn İshâq, es-Sîra: 119; Ahmed: I, 209-210; Buhârî, el-Kebîr: IV/I, 74-75; Taberî, I, 538; Hâkim: III, 183; İbn Abdilberr, III, 32-33, 163-164; İbn Adiy vb.

4- Hâkim: III, 183; Nâşir: 29; İbn Abdilberr, III, 163; İbn Hacer, el-İsâbe: II, 487

5- el-Harzemî, 56; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 225-226; el-Emînî, el-Ğadîr: VII, 280

Hadisin Durumu: Hadisimizin senedi **Abbâd b. Abdillâh el-Esedî**'ye kadar sahih. Tüm râvîleri siqa. Özellikle Hâkim'in senedi Buhârî'nin şartlarına göre sahih bir sened. Dolayısıyla buraya kadar hiçbir sorun yok. Gelelim Abbâd'a:

Hadisimizi İmam Ali'den (a.s) rivâyet eden Abbâd, Buhârî ile onun üstadı Ali b. el-Medînî tarafından zayıf sayılan bir râvî. İbn'ül-Cevzî, İbn Teymiyye ve Şamlı ez-Zehebî ise "Bu Ali'ye iftiradır!", "batıl, uydurma bir hadis!" diyerek[1] Abbâd'ı neredeyse yalancılıkla suçluyorlar! Oysa onu İbn Hıbbân siqa sayıyor. Hâkim hadis için "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahihtir.", Hâfız Heysemî de "Hadisin isnadı sahih, râvîleri siqadır."[2] diyor.

Burada dikkate alınması gereken iki önemli husus var: **Birincisi,** Abbâd'ı zayıf sayanlar bunun için ele avuca gelir bir sebep gösteremiyor! Araştıranlar bilir ki, Ehlisünnet hadisçilerine göre de sebebi belirtilmeyen cerh (aleyhte eleştiri) bir değer ifade etmez.[3] Evet, Ab-bâd'ın suçu (!) var ve o da birilerini fazlasıyla rahatsız eden hadisleri gizlememiş olması!

İkincisi ise, kanımızca buradaki Abbâd'ın, Abdullâh b. Zübeyr'in oğlu olan Abbâd ile aynı kişi olduğudur! Her iki ismin de sonunda "el-Esedî" nisbet isminin bulunması bunu gösterir. Kısacası râvîmiz Abbâd b. Abdillâh el-Esedî ile Abbâd b. Abdillâh b. Zübeyr el-Esedî'nin aynı kişi olması kuvvetle muhtemeldir. (Allah bilir.)

Söz konusu râvî ise Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Ken-

---

1- İbn Teymiyye, el-Minhâc: IV, 119; ez-Zehebî, II, 368, Telhîs'ul-Müstedrek: III, 112; Nâşir, 29-30

2- ez-Zehebî, II, 368; el-Heysemî, Mecma'uz-Zevâid'den naklen İbn Mâce'nin Süneninde bulunan not.

3- Hanefîler, Hanbelîler, İmam Şâfiî, Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd ve daha pekçokları bu kanaatte. Hatîb el-Bağdâdî, Abdülazîz el-Buhârî ve İbn Hümâm gibi dikkatli usûlcüler, fıkıh ve hadis alimlerinin çoğunun bu görüşte olduğunu belirtiyorlar.

bk. Ebû Ya'lâ, el-Udde: III, 931; el-Bâcî, el-İhkâm: 306; el-Ğazzâlî, el-Müstasfâ: I, 162; el-Âmidî, el-İhkâm: II, 316 vd; Hatîb el-Bağdâdî, el-Kifâye: 179; İbn Hâcib, el-Muhtasar: II, 65; İbn Qudâme, er-Ravda: I, 295; es-Serahsî, el-Usûl: II, 9; Abdülazîz el-Buhârî, Keşf'ül-Esrâr: III, 788 vd; Sadruşşerî'a, et-Tavdîh: II, 450; İbn Hümâm, et-Tahrîr: II, 258 vd; İbn Abdişşekûr, el-Müsellem: II, 151 vd; es-Süyûtî, et-Tedrîb: I, 305; Emîr es-San'ânî, Usûl'ül-Fıqh: 118

disini, Müellifimizin yanısıra herkes siqa sayıyor.[1] Hâkim'in "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih" demesi de bu yüzden değil mi!?

Ancak Hâkim, **Minhâl b. Amr** adlı râvînin sadece Buhârî'nin râvîlerinden olduğunu sanarak apaçık bir hata yapıyor. Minhâl de Ehl-i Beyt düşmanı el-Cüzcânî dışında herkesin siqa saydığı bir râvî.[2] Dolayısıyla Hâkim'in "Buhârî'nin şartlarına göre sahih bir hadis" demesi gerekiyordu.

Özetle, **Hadisimiz, ez-Zehebî, İbn Teymiyye ve İbn'ül-Cevzî gibileri hoşlanmasa da, hem sened, hem de metin bakımından sahih**. Özellikle metninde gerçeklere aykırı hiçbir şey yok. *

7. Ali (r) diyor ki:

"Peygamberimizden sonra, Allah'a benim dışımda (benden önce) ibadet eden kimseyi tanımıyorum. Bu ümmetten hiçbir kimse Allah'a ibadet etmezken, ben dokuz yıl ibadette bulundum!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Müellifimiz dışında bir başkasının rivâyet edip etmediği malum değil.

Hadisin Durumu: Hadisimizin tüm râvîleri siqa ve güvenilir. İbn'ül-Cevzî, İbn Teymiyye, İbn Kesîr ve Nâşir'in, râvîlerden **Eclah b. Abdillâh el-Kindî**'yi bahane ederek hadisimizi zayıf hatta yalan saymaları[3] anormal bir şey değil! Zaten özellikle Şamlı İbn Kesîr'den bundan başkası beklenemez!

Eclah, tabîî ki İbn Sa'd, Ebû Hâtim, Müellif, Yahyâ el-Qattân ve el-Cüzcânî gibileri tarafından zayıf sayılmış. Fakat Yahyâ b. Maîn, Ahmed el-Iclî, İbn Adiy vb. siqa ve sadûq olduğunu söylüyorlar. El-Münâvî'nin nakline göre Zeynüddin el-Irâqî: "Hadis tenkidcilerinin çoğunluğu Eclah'ı siqa saymıştır." diyor. İbn Hacer de "sadûq bir râvî" hükmünü veriyor.[4]

1- İbn Hacer, et-Tehzîb: III, 63~64, et-Taqrîb: I, 374; es-Süyûtî, el-İs'âf: 21

2- ez-Zehebî, IV, 192; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 529~531, et-Taqrîb: II, 283

* Evet, birilerinin "gerçek" sandığı şeylere aykırı pekçok şeyin bulunduğunu inkar etmiyoruz.

3- İbn Teymiyye, el-Minhâc: IV, 120; İbn Kesîr, el-Bidâye: VII, 334, 365; el-Halebî, I, 311; Nâşir, 31

4- İbn Sa'd, VI, 350; ez-Zehebî, I, 79, IV, 388; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 183, et-

Zayıf diyenlerin gerekçesi, **birincisi,** Müellifimiz ile Ebû Hâtim'e göre hâfızasının çok sağlam olmadığı, **ikincisi** ise, daha başkalarına göre "Şiî" yani Ali taraftarı olması. Bu türden nedenlerle bir râvînin ve rivâyet ettiği hadisin zayıf sayılamayacağını daha önce gördük. Birinci gerekçeye dayanarak bir hadis zayıf değil, en azından hasen sayılır.

Kısacası, Eclah el-Kindî siqa ve sadûq bir râvî. Onun eleştiriye maruz kalan sadece bir yönü var: O da -Hâkim'in de ifadesiyle- mezhebinin farklı olması![1] Ki bu da önemli değil. Zira Buhârî ile Müslim'in râvîleri arasında nice şiî, hâricî, qaderî, mürciî vb. râvîler var. Hem Eclah Ali'nin tarafında yer almayacaktı da kimin tarafında yer alacaktı!

Dolayısıyla **hadisimiz zayıf değil, bilâkis sahih bir hadistir.**

A Ç I K L A M A L A R

Yukarda tahricini ve durumunu verdiğimiz hadisler pekçok konuda bizlere ışık tutuyor ve bizleri aydınlatıyor. Dikkatlice takip edildiğinde görülür ki, bugüne kadar -bazı çevrelerde- hala bilinen ve tarih boyunca tekrarlanan bir takım bilgiler, söz konusu hadislerle yerle bir olmakta! Zaten bazılarının huzursuzlanıp sancılanması da bundan ileri geliyor.

Şimdi hadislerden çıkan hükümlere bir göz atalım:

a. İslâm'ı İlk Kabul Eden Sahâbî Hz. Ali'dir.

Sahâbe içerisinde İslâm'ı ilk kabul eden kişinin kim olduğu konusundaki tartışmalar çok eskilere uzanır. Ta sahâbe devrine kadar inen bu tartışmalar, yan etkileriyle birlikte asırlarca devam etmiştir. Bu konuda başlıca şu görüşler var:

* İslâm'ı ilk kabul eden İmam Ali'dir (a.s).
* İslâm'ı ilk kabul eden Hz. Ebûbekr'dir.
* İslâm'ı ilk kabul eden Hz. Hadîce annemizdir.
* İslâm'ı ilk kabul eden Hz. Zeyd'dir.

Taqrîb: I, 62, 381; el-Münâvî, Feyd'ul-Qadîr: IV, 357

1- el-Müstedrek: IV, 96

İslâm dünyasında, bunlardan özellikle ilk ikisi etrafında kutuplaşmaların olduğu malum. Şimdi bu görüşlerin sahiplerine ve delillerine bakalım:

I. "İslâm'ı İlk Kabul Eden Hz. Ali'dir" Diyenlerin Delilleri:

1. Selmân-ı Fârisî hadisi: Peygamber (s.a.a) Efendimiz şöyle buyuruyor: ***"(Cennette) havuzun başında bana ilk varacak olanınız, İslâm'ı ilk kabul edeniniz, Ali b. Ebî Tâlib'tir."*** [1]

2. Ma'qıl b. Yesâr hadisi: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) kızı Fâtıma'yı Ali ile evlendirirken şöyle buyurdu: ***"Ey Fâtıma! Seni ashâbımdan İslâm'ı ilk kabul eden, en çok ilim ve hilim sahibi olan birisiyle evlendiriyorum."*** [2]

3. Ebû Zerr el-Ğıfârî hadisi: Ebû Zerr dedi ki: Yakında karışıklık çıkacak! Allah'tan korkun da üstad Ali b. Ebî Tâlib'ten ayrılmayın, ona tabi olun. Çünkü Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bir gün Ali'nin elini tutarak şöyle buyurdu: ***"Bana iman eden ilk kişi sensin, kıyamet günü benimle el sıkışacak ilk kişi de sen olacaksın. Sen en büyük sıddîqsın ve bu ümmetin fârûqusun. Mü'minlerin önderisin, mal-mülk ise zalimlerin önderi! Sen benim kardeşim ve vezirimsin; benden sonrakilerin de en hayırlısısın."*** [3]

1- Hâkim, III, 136; Hatîb el-Bağdâdî, İbn Meğâzilî, Harzemî (s. 52) vb. rivâyet ediyor. Ayr. bk. İbn Abdilberr, III, 27-28; el-Halebî, I, 303; Zeyni Dahlân, es-Sîra: I, 175.

Hâkim'in senedinde **Seyf b. Muhammed** var. O da çok zayıf bir râvî. (ez-Zehebî, II, 256-257; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 467~468, et-Taqrîb: I, 330) Dolayısıyla bu isnad zayıf. Ancak İbn Abdilberr hadisimizi **Haneş b. Mu'temir** dışında tüm râvîleri siqa olan bir senedle rivâyet ediyor. Haneş ise Ebû Dâvûd, Ahmed el-Iclî, Ebû Hâtim, İbn Adiy, Hâkim, Zehebî ve İbn Hacer'in siqa ve sadûq saydıkları, buna karşılık Müellifimizin "hâfızası kuvvetli değil!" dediği bir râvî. (Hâkim, IV, 93, 229-230; ez-Zehebî, I, 619; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 38~39, et-Taqrîb: I, 204)

Şu hâlde, **hadisimiz en azından hasen, hatta sahihtir.**

2- Ahmed: V, 26; İbn Ebî Şeybe, 9131. htm, İbn Ebil-Hadîd, XIII, 227; İbn Abdilberr, III, 36; el-Halebî, I, 303; Dahlân, I, 175

Hadisimizin tüm râvîleri sıka; dolayısıyla isnadı sahihtir.

Bu konuda daha başka sahâbîlerden rivâyet edilen benzer hadisler için bk. el-Harzemî, 106, 112; İbn'ül-Esîr, V, 364; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 227~228

3- Taberânî, Bezzâr vb. rivâyet ediyor. bk. İbn Ebil-Hadîd, XIII, 228; el-Münâvî, II, 313; İbn Hamze, el-Beyân: III, 21-22; İbn Arrâq, et-Tenzih: I, 352-353; es-Süyûtî, et-Tedrîb: II, 226; el-Emînî, II, 313, III, 187

4. Abdullâh b. Abbâs hadisi: Diyor ki: Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) Ali'nin elini tutarak şöyle buyurduğunu işittim: ***"Bu bana iman eden ilk kişidir, kıyamet günü benimle el sıkışanların ilki de bu olacak! Bu, ümmetimin hak ile batılı birbirinden ayıracak fârûqudur. Mü'minlerin önderidir; mal-mülk ise zalimlerin önderi! Bu en büyük sıddîqtır, bana açılan kapımdır. Benden sonra da halîfemdir."*** [1]

5. Ebû Leylâ el-Ğıfârî hadisi: Tıpkı Ebû Zerr el-Ğıfârî'nin hadisi gibi.[2]

6. Hz. Âişe hadisi: Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Kardeşimi kendi haline bırak; o İslâm'a girenlerin ilki, ölümüm esnasında yanımda bulunacak olanların sonuncusudur. Kıyamet günü bana kavuşacak ilk kişi de o olacaktır."*** [3]

İbn'ül-Cevzî, İbn Teymiyye vb. seneddeki **Abbâd b. Ya'qûb** ile **Muhammed b. Ubeydillah b. Ebî Râfi'**i bahane ederek bu hadisi zayıf hatta uydurma sayma teşebbüsünde bulunuyorlar! (el-Minhâc: IV, 120) Oysa Abbâd, evet şiîdir ama siqa ve sadûq bir râvî olduğu da malum. Üstelik Buhârî'nin râvîlerinden. (ez-Zehebî, II, 379; İbn Hacer, et-Tehzîb: III, 70~71, et-Taqrîb: I, 376)

Muhammed ise genelde zayıf sayılıyor; ama bunun için kayda değer bir neden gösteren yok! Buna karşılık İbn Hıbbân siqa sayıyor. Aslında Muhammed'i zayıf sayanlar, onun rivâyetlerinden -ki birisi de bu- rahatsız oldukları için bu yargıya varmışlar! Rical kitaplarında bu türden, sadece rivâyet ettiği hadislerden kurtulmak için zayıf sayılan râvîler çok! Kısacası râvîmizin doğruluğuna kimse bir şey diyemiyor. (ez-Zehebî, III, 635; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 192, et-Taqrîb: II, 196; İbn Arrâq, I, 353)

Şu hâlde hadisimizin isnadı en azından hasendir. Nitekim aynı râvî kanalıyla gelen bir hadis için el-Heysemî: "İsnadı hasen" diyor. (el-Münâvî, I, 399)

1- el-Uqaylî rivâyet ediyor. bk. İbn Arrâq, I, 353; ez-Zehebî, II, 3, 417; el-Ğımârî, el-İbtihâc: 160

Ulema bu hadisten de pek hoşlanmışa benzemiyor! Senedindeki **Abdullâh b. Dâhir** dolayısıyla zayıf sayıyorlar. Sebep, Abdullâh'ın Ehl-i Beyt gemisine binmiş olması; yoksa ahlaksız, yalancı birisi olması değil! Bu yüzden İbn Hacer, Sâlih Cezera'nın Abdullâh hakkında "sadûq bir râvî" demesi karşısında insafa gelip onu suçlayamıyor. Ama bu hadisi reddetmeye peşinen kararlı olduğu için "Afet her hâlde bir başkasından!" diyerek (bk. İbn Arrâq, I, 353) suçlamaya râvî arıyor!

2- Hadisi Ebû Ahmed, İbn Mende vb. rivâyet ediyor. bk. İbn Abdilberr, IV, 170; İbn'ül-Esîr, V, 85; ez-Zehebî, I, 188; İbn Hacer, el-İsâbe: IV, 171

İshâq b. Bişr el-Kâhili dışında tüm râvîleri sika. İshâq'ı herkes zayıf sayıyor; ama hiçbirisi ele avuca gelir bir gerekçe gösteremiyor! (ez-Zehebî, I, 186-188) Suçu her hâlde Ehl-i Beyt'e yakınlığı olmalı!

3- el-Uqaylî **Mûsâ b. Qâsım el-Kûfî** kanalıyla rivâyet ediyor. bk. İbn Hacer,

Bunlar Peygamber (s.a.a) Efendimize ait hadisler.[1] Şimdi gelelim İmam Ali'nin (a.s) kendi sözlerine:

1- 1 nolu hadisimize bakın.

2- 6 nolu hadisimize bakın.

3- 7 nolu hadisimize bakın.

4. "Hiçbir insan Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile namaz kılmazken, ben onunla birlikte üç yıl namaz kıldım!" [2]

5. "Bu ümmetten Allah'a ibadet eden hiç kimse yokken, ben beş yıl ibadette bulundum!" [3]

6. "Bu ümmetten hiç kimse ibadet etmezken, ben Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile birlikte yedi yıl ibadette bulundum!" [4]

Mü'minlerin Emîri İmam Ali'ye ait bu rivâyetlerde "**üç yıl**", "**beş yıl**", "**yedi yıl**" ve hatta "**dokuz yıl**" gibi görünürde birbirini tutmayan rakamlar var. Ya burada râvîlerin hâfızasından veya istinsahtan kaynaklanan hatalar var, yada her birinin diğerleriyle çelişmeyen bir açıklaması var. Bu farklılıklar râvîlerden veya istinsahtan kaynaklanmıyorsa, araları şöyle bulunabilir:

"üç yıl"dan maksat, vahyin ilk başladığı günden, davetin açıkça ifa edildiği ana kadar geçen süre olmalı. Bu sürenin toplam 3 yıl olduğu malum.[5]

---

el-İsâbe: IV, 402-403; ez-Zehebî, IV, 217; İbn Arrâq, I, 396

Mûsâ dışında tüm râvîleri siqa. Mûsâ ise Buhârî'nin hoşlanmadığı bir râvî! (ez-Zehebî, IV, 217) O hoşlanmasın; biz onun Mûsâ'dan niye hoşlanmadığını pekâlâ biliyoruz!

1- Bunların dışında Ebû Eyyûb el-Ensârî, Muâz b. Cebel, Abu Saîd el-Hudrî, Câbir el-Ensârî vb. sahâbîlerden gelen rivâyetler için bknz. İbn Ebil-Hadîd, XIII, 225, 227, 228, 230; el-Emînî, III, 220-221

2- Ahmed rivâyet ediyor. bk. el-Emînî, III, 223

3- İbn Abdilberr, III, 31; el-Halebî, I, 306

4- Hâkim, III, 112 = Şamlı ez-Zehebî, senedde bulunan Eclah ile **Şuayb b. Safvân** dolayısıyla hadisimizi zayıf saymakta! Oysa Eclah'ın siqa ve sadûq birisi olduğunu kitabımızın 7. hadisinin durumunda gördük. Şuayb'a gelince; o da Ahmed ile İbn Hıbbân tarafından siqa sayılan makbul bir râvî. Üstelik Müslim'in râvîlerinden. (ez-Zehebî, II, 276; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 503~504, et-Taqrîb: I, 339) Dolayısıyla **hadisimizin isnadı zayıf değil, en azından hasendir, hatta sahihtir.**

5- İbn Sa'd, I, 199, 216; et-Taberî, I, 541, 543; el-Halebî, I, 319; Dahlân, I, 192

"beş yıl"dan maksat ta, ilk vahiyden hemen sonra vahyin kesintiye uğradığı 2 yıllık[1] fetret vaktiyle, yukardaki 3 yıllık gizli davetin toplamı olabilir.

"yedi yıl" ise, Peygamberimizin (s.a.a) Mekke dönemi şayet 13 yıl sürmüşse[2], davetin açıktan yapılmaya başlandığı andan, namazın herkese farz kılındığı Mirac olayına kadar geçen 7 yıl olmalı. Çünkü Mirac en kuvvetli görüşe göre hicretten 1 yıl önce vuku bulmuştur.[3] Baştaki 5 yılı çıkarırsanız geriye 7 yıl kalır.

"dokuz yıl"a gelince, bunun farklı noktalama ve okuyuştan kaynaklandığını söylemek mümkün. Çünkü Arapça'da "yedi" rakamıyla "dokuz" rakamının noktasız yazımları hemen hemen aynıdır. Dolayısıyla noktalamada hata yapılmış olabilir. (Allah bilir.)

Burada şu uyarıyı yapmakta fayda var: Vahyin başlangıcından Mirac'a kadar geçen süre içinde, müslümanlar namazla sorumlu değillerdi. Görevleri, bütün sahte tanrıları, tâğûtları reddedip, yalnız Allah'ın otorite ve rububiyyetini kabul etmek idi. Durum böyle olunca, İmam Ali'nin (a.s) Peygamber Efendimizin (s.a.a) yanısıra yıllarca namaz kılmış olması garipsenmemeli. Küçüklüğünden itibaren amcasının oğlunun terbiyesiyle yetişen bir Ali'ye bu çok görülmemeli! Zaten kitaplarımızda, o ikisinin gizlice, beraberce namaz kıldıklarına dair pekçok rivâyet var.

Konuyla ilgili rivâyetlerin arasını bulmak varken, Şamlı ez-Zehebî'nin, İmam Ali'den (a.s) gelen altıncı hadis hakkında: "Bu batıl / asılsızdır! Çünkü Peygamber'e (s.a.a) ilk vahiy geldikten sonra, biri diğerinden birkaç saat önce yada sonra, Hadîce, Ebûbekr ve Bilâl de Ali ile birlikte iman ettiler!!!"[4]

Sanki onlar kuyruk olup İslâm'a girerlerken yanlarındaymış gibi kesin bir dil kullanan ez-Zehebî, -aynı zamanda tarihçi olmasına rağmen- ya tarih bilmiyor; ya da taassup gözlerini öylesine perdelemiş ki, ağzından çıkanı kulağı duymuyor!

1- el-Emînî, III, 241 Hatta ulemanın çoğu bu sürenin 3 yıl olduğu kanaatinde. bk. Davudoğlu, Müslim Şerhi: II, 86

2- bk. İbn Sa'd, I, 225; Buhârî: menâqıb, 87; Müslim: fedâil, 116-118; et-Taberî, I, 572-573; Hâkim, II, 243, III, 2

3- İbn Sa'd, I, 213-214; el-Halebî, I, 405; Dahlân, I, 290

4- Telhîs'ul-Müstedrek: III, 112

Sormak lazım kendisine: Ey ez-Zehebî, Hadîce ile Ebûbekr şöyle dursun, o saatte Bilâl'in ne işi var orada!? Bilâl İslâm'ı kabul ettiği günlerde işkencelere maruz kalmadı mı? Ve bütün bunlar davetin açıktan yapıldığı günlerde olmadı mı?

ez-Zehebî bütün bu soruları görmezlikten gelebilir; o, ne de olsa Şamlıdır!

7. "Allahım! Senin Peygamberin dışında, bu ümmetten sana benden önce ibadette bulunan bir kul tanımıyorum."

Sonra şöyle devam etti: **"Hiç kuşkusuz, ben, insanlar namaza başlamadan önce namaz kıldım!"**[1]

8. Osman b. Affân'ın halîfe seçildiği gün, İmam ile onlar arasında şu konuşma geçti:

İmam: **İçinizde tevhidi benden önce kabul eden var mı!?**

Onlar: Hayır!

İmam: **Pekiyi, içinizde benim dışımda iki kıbleye doğru namaz kılmış birisi var mı!?**

Onlar: Hayır!...[2]

9. "En büyük sıddîq benim! Ebûbekr'den önce iman ettim, ondan önce İslâm'ı yaşadım."[3]

10. "En büyük sıddîq benim, ilk fârûq da benim! İslâm'ı Ebûbekr'den önce kabul ettim, namazı da ondan önce kıldım."[4]

11. Hz. İmam Sıffîn günü herkesi etrafına toplayarak şöyle buyurdu: **"Biliyor musunuz! Allah (c) kitabında önce iman edeni geride kalandan üstün tutuyor. Bu ümmet içerisinde, Allah ve Rasûlü'ne benden önce koşan hiçbir fert yok!"** Bunun üzerine oradakiler: "Evet, biliyoruz." dediler.[5]

1- Ahmed, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve Taberânî rivâyet ediyor. el-Heysemî **"isnadı hasendir"** diyor. bk. el-Emînî, III, 222

2- el-Harzemî (s. 314), Uqaylî vb. rivâyet ediyor. bk. el-Emînî, I, 159-161

3- Uqaylî, İbn Eyyûb vb. rivâyet ediyor. İbn Ebil-Hadîd, XIII, 228; el-Emînî, II, 314

4- İbn Quteybe, el-Meârif: 167; İbn Ebil-Hadîd, I, 30, IV, 122

5- Süleym b. Qays el-Hilâlî rivâyet ediyor. bk. el-Emînî, I, 195-196 ayr. bk. Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: 68 ve 127 nolu hutbeler = İbn Ebil-Hadîd, VI, 127, VIII, 263)

Bunlar da İmam'dan bize ulaşanlar.[1] Şimdi de sahâbe ve tâbiînden olanların sözlerine bir göz atalım:

1. Zeyd b. Erqam: 2, **3** ve **4** nolu hadislerimize bakınız.

2. Afîf el-Kindî: 5 nolu hadisimize bakın.

3. Abdullâh b. Mes'ûd: 5 nolu hadisimizin durumuna bknz.

4. Bürayde el-Eslemî: *"*Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) Pazartesi günü peygamberlik verildi, Ali ise Salı günü namaza durdu."[2]

5. Enes b. Mâlik: *"*Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Pazartesi günü peygamber oldu, Ali de Salı günü İslâm'ı kabul etti."[3]

6. Abdullâh b. Abbâs: 23. hadisimize bk. Ayrıca diyor ki:

"Namaz kılan ilk kişi Ali'dir."[4]

"İslâm'ı kabul eden ilk kişi Ali'dir."[5]

"Ali'de, bir başkasında bulunmayan dört özellik var: a)Arap olsun olmasın, Peygamber (s.a.a) ile birlikte namaz kılanların ilkidir. b) Bütün savaşlarda Rasûlullâh'ın (s.a.a) sancağı onun elindeydi. c) Uhud'da Rasûlullâh'ın (s.a.a) yanında sebat etti. d) Rasûlullâh'ı (s.a.a) yıkayıp kabrine koyan da odur."[6]

7. Selmân-ı Fârisî: *"*Bu ümmetten Peygamberimizle havuz ba-

1- Ayrıca bk. el-Emînî, III, 222-224

2- Hâkim, III, 112 ile İbn Ebî Âsım rivâyet ediyor. Hâkim **"İsnadı sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

3- Tirmizî: menâqıb, 20; Hâkim, III, 112; İbn Abdilberr, III, 32

Senedindeki **Ali b. Âbis** ile **Müslim b. Keysân el-Mülâî** dolayısıyla hadisimizi zayıf saymak isteyenler çıkabilir. Ancak tercüme-i halleri incelendiğinde görülür ki, her ikisi de adil ve doğru sözlü. Sadece hâfızaları pek kuvvetli değil. (ez-Zehebî, III, 134-135, IV, 106-107; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 206, V, 412, et-Taqrîb: II, 45)

Bu rahatsızlığın nedenleri arasında rivâyet ettikleri hadisler de var! Oysa Hâkim'in Müslim kanalıyla gelen bir hadis için "sahihtir" demesi, Şamlı Zehebî'nin de onaylaması (bk. el-Müstedrek: III, 391), bu râvîler kanalıyla gelen hadisimizin aslında zayıf olmadığını gösteriyor. Şu hâlde **hadisimiz, diğer rivâyetlerle de desteklendiğine göre, en azından hasendir**.

4- Tirmizî: menâqıb, 20; et-Taberî, I, 537; İbn'ül-Esîr, el-Üsd: III, 283; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 224 = **İsnadı sahihtir.**

5- İbn Abdilberr, III, 31 = **İsnadı hasendir.**

6- Hâkim, III, 111; İbn Abdilberr, III, 27; el-Harzemî, 58 **İsnadı hasen bir hadis.**

şında buluşacak ilk kişi, İslâm'ı ilk kabul eden Ali'dir."[1]

8. Câbir b. Abdillâh el-Ensârî: "Peygamber (s.a.a)e Pazartesi günü nübüvvet verildi, Salı günü Ali namaza durdu."[2]

9. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: Bir gün Ali'ye (a.s) söven birisine şöyle hitap etti:

"Ey adam! Neden Ali'ye sövüyorsun; İslâm'ı ilk kabul eden o değil mi!? Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile birlikte ilk namaz kılan o değil mi!? İnsanlardan dünyaya en değer vermeyen o değil mi!? İnsanlar arasında en fazla ilim sahibi yine o değil mi!?"[3]

10. Amr b. Abese es-Sülemî: Kısaca anlatmak gerekirse, Amr, İslâm'a davetin henüz gizli yapıldığı ilk zamanlarda Mekke'ye uğradığında Peygamber (s.a.a) ile karşılaşıyor ve aralarında bir dizi konuşma geçiyor. Bir yerde:

Amr: "Şu an sana tabi olan kim var?"

Nebiy (s.a.a): ***"Bir hür, bir de köle!" ...***[4]

1- İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Taberânî, İbn Abdilberr (III, 27) ve İbn'ül-Esîr (Üsd'ül-Ğâbe: III, 284) rivayet ediyor. el-Heysemî: "Râvîleri siqa" diyor. Dolayısıyla **hadisimizin isnadı sahihtir**. (el-Emînî, III, 227)

2- et-Taberî, I, 537; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 229 Senedinde **Abdullâh b. Muhammed b. Aqîl** var. Hâfızası biraz zayıf ancak sadûq bir râvî. (ez-Zehebî, II, 484; İbn Hacer, et-Tehzîb: III, 245~247, et-Taqrîb: I, 420) Bu tür râvîlerin hadisi hasen sayılır. ez-Zehebî de onun kanalıyla Hz. Câbir'den gelen **Ğadîr-Humm Hadisi** hakkında "Bu hasen bir hadis" diyerek (Ğadîr-Humm hadislerine bakınız.) aynı şeyi ifade etmiş durumda. **O hâlde hadisimizin isnadı hasendir.**

3- Hâkim, III, 499-500 **Hâkim "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahihtir." diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.**

4- İbn Sa'd, IV, 215-216, VII, 403; Ahmed: IV, 111, 113; Müslim: müsâfirîn, 294; Nesâî: mevâqît, 40; İbn Mâce: iqâmet, 182; et-Taberî, I, 539-540; Hâkim, I, 163-165, III, 65-66, 285, 617; İbn Abdilberr, II, 248, 499; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 217

Hadise tamamen önyargısız baktığımızda "hür" ile "köle"den kasdın Ali ile Zeyd olduğunu rahatlıkla çıkarırız. Zaten ünlü tarihçi el-Ya'qûbî (II, 23~24) de öyle anlamış. Bundan Hadîce annemizin tamamen dışlandığı anlaşılmamalı; çünkü Amr, Peygamber (s.a.a)'e ev halkının dışında kimlerin tabi olduğunu sormuş olabilir.

Durum bu kadar açıkken, çoğu hadisçilerin hadisimizin metninde tahrifler yaparak; "bir hür, bir de köle" kelimelerinin ardından "yani Ebûbekr ile Bilâl" demeleri, bazılarının da "bir hür, bir de köle" kelimelerini tamamen kaldırarak yerine "Ebûbekr ile Bilâl" koymaları, Allah'ın Peygamberi'nin emanetine ne ölçüde sadık olduğumuzu gösteren çok acı ve ürpertici bir durum!!! (Yukardaki hadisleri bir tarayın lütfen.)

11. Ebû Râfi' el-Qıbtî: "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Pazartesi günü sabah vakitleri namaza başladı. O gün akşam Hadîce, ertesi gün de Ali namaza durdu."[1]

Hadisin içinde Hadîce annemize yer verilmesi hatadır. Yukarda geçen Bürayde, Enes ve Câbir hadislerinde böyle bir şey olmadığı gibi, İmam Ali'den[2] ve hatta Ebû Râfi'den gelen diğer bir rivâyette[3] de böyle bir şey yok. Ki doğrusu da bu.

Aşağıdaki sahâbîler de aynı kanaatteler:

12. Ebû Zerr el-Ğıfârî [4]

13. Habbâb b. Eret [5]

14. Ebû Saîd el-Hudrî [6]

15. Ebû Eyyûb el-Ensârî [7]

16. Ya'lâ b. Mürra es-Seqafî [8]

17. Miqdâd b. Amr [9]

18. Mâlik b. Huveyris [10]

19. Adiy b. Hâtem et-Tâî [11]

20. Huzeyfe b. Yemân [12]

1- Hâkim, III, 182-183; İbn Ebî Hayseme ve Taberânî, el-Harzemî, 57 vb. rivâyet ediyor. bk. İbn Abdilberr, IV, 282-283; es-Süyûtî, II, 227; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 229 İsnadı zayıf bir hadis.

2- Ebû Ya'lâ rivâyet ediyor. bk. el-Heytemî, es-Savâiq: 120

3- Bezzâr rivâyet ediyor. bk. Nâşir, 25

Senedinde Muhammed b. Ubeydillâh b. Ebî Rafi' var. (Kendisi için sh. 31'e bk.) O yüzden **hadisimizin isnadı hasendir**.

4- İbn Abdilberr, III, 27; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 202

5- İbn Abdilberr, III, 27; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 202; es-Süyûtî, II, 226

6- İbn Abdilberr, III, 27; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 202; es-Süyûtî, II, 226

7- es-Süyûtî, II, 226

8- Uqaylî rivâyet ediyor. bk. Nâşir, 25

9- İbn Abdilberr, III, 27; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 202; es-Süyûtî, II, 226

10- İbn Adiy rivâyet ediyor. bk. Nâşir, 24-25

11- et-Taberî, III, 81; İbn Ebil-Hadîd, IV, 21; el-Emînî, III, 229

12- İbn Ebil-Hadîd, XIII, 234 Senedinde **Ebû Qatâde el-Harrânî** var. Sadûq ama hâfıza yönünden zayıf bir râvî. (İbn Sa'd, VII, 486; ez-Zehebî, II, 517-519; İbn

21. Ebû Mûsâ el-Eş'arî [1]

22. Abbâs b. Abdilmuttalib [2]

23. Huzeyme b. Sâbit [3]

Tâbiînden "İslâm'ı ilk kabul eden Ali'dir" diyenler:

1. Muhammed b. Hanefiyye [4]

2. Muhammed b. Ka'b el-Quradî [5]

3. Mücâhid b. Cebr [6]

4. Hasen el-Basrî [7]

5. Mâlik b. Hâris el-Eşter [8]

6. Âmir b. Şurahbîl eş-Şa'bî [9]

7. Muhammed b. Münkedir [10]

8. Ebû Hâzim Seleme b. Dinâr [11]

9. Rabî'a b. Ebî Abdirrahmân [12]

10. Muhammed el-Bâqır (a.s) [13]

"Erkeklerden İslâm'ı ilk kabul eden Ali'dir" diyen tâbiîler:

1. Abdullâh b. Bürayde [14]

Hacer, et-Tehzîb: III, 277, et-Taqrîb: I, 429) Böyle râvîlerin rivâyetleri diğer sahih rivâyetlere ters düşmedikçe hasen sayılır. **Dolayısıyla hadisin isnadı hasendir.**

1- Hâkim, III, 465 **"İsnadı sahih"** diyor.

2- el-Harzemî, 40

3- el-Ya'qûbî, II, 179; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 231; es-Süyûtî, II, 226

4- İbn Abdilberr, III, 32

5- İbn Abdilberr, III, 29; İbn'ül-Esîr, Üsd'ül-Ğâbe: III, 284 **İsnadı hasendir.**

6- İbn Sa'd, III, 21 (el-Vâqıdî kanalıyla)

7- İbn Ebil-Hadîd, XIII, 231, 234; Taberânî rivayet ediyor. **İsnadı sahihtir.**

8- İbn Ebil-Hadîd, V, 190~191; el-Emînî, III, 229

9- İbn Ebil-Hadîd, XIII, 225, 235

10- et-Taberî, I, 538

11- et-Taberî, I, 538

12- et-Taberî, I, 538

13- İbn Ebil-Hadîd, XIII, 235

14- İbn İshâq, es-Sîra: 119 "Erkeklerden İslâm'ı ilk kabul den Ali'dir. Sonra

2. Qatâde b. Diâme [1]

3. Abdullâh b. Muhammed b. Aqîl [2]

4. Muhammed b. İshâq b. Yesâr [3]

Bütün bu rivâyetler kat'iyyetle ortaya koyuyor ki bu konuda öncülük Mü'minlerin Emîri İmam Ali'ye (a.s) aittir. Bu kadar aşikar bir durum karşısında daha ne söylenebilir ki!

Hâkim en-Nîsâbûrî diyor ki: **"Tarihçiler arasında, İslâm'ı ilk kabul edenin Ali b. Ebî Tâlib olduğu konusunda ihtilaf olduğunu bilmiyorum."** [4]

İbn Abdilberr de "Ebûbekr'in durumu hakkında doğru olan, onun İslâm'ı açıktan ilan edenlerin ilki olduğudur. Mücâhid ve daha başkaları bu kanaattedir."[5] diyerek, erkeklerden İslâm'ı ilk kabul edenin Hz. Ali olduğuna genişçe yer veriyor ve bu konuda müsbet tavrını ortaya koyuyor.

II. "İslâm'ı İlk Kabul Eden Hz. Ebûbekr'dir" Diyenlerin Delilleri:

Hemen itiraf edelim ki, bu konuda Allah'ın Rasûlü'nden geldiği iddia edilen herhangi bir hadis yok! Birileri bundan pek hoşlanmayacak; ama n'apalım? Bunda bizim bir suçumuz yok. Hadis kitaplarını, İbn Sa'd, et-Taberî, İbn İshâq, Hâkim, İbn Abdilberr, İbn Ebil-Hadîd, es-Süyûtî vb. alimlerin kitaplarını ve daha nicelerini taramama rağmen öyle bir şey bulamadım. Doğrusunu söylemek gerekirse: Yok ki bulunsun! Ancak bu konuda kendine yaslanılan, bir bakıma Allah'ın

---

Ebû Zerr, Bürayde ve Ebû Zerr'in amcasının oğlu İslâm'a girmiştir." **İsnadı sahihtir.**

Burada "Bürayde" adının da geçmesi apaçık hatadır. Çünkü Bürayde ensârdandır ve Medine'de, Bedr savaşından az önce İslâm'a girmiştir. Doğrusu "Zeyd" olabilir ve bu hatanın istinsahtan kaynaklanmış olması kuvvetle muhtemeldir. Zira Arapça'da "Bürayde" ile "Zeyd" kelimelerinin noktasız yazımları birbirine çok yakındır.

1- İbn Abdilberr, III, 29

2- İbn Abdilberr, III, 29

3- "Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) ilk tabi olan Hadîce'dir. Erkeklerden Ali Hadîce'nin arkasından İslâm'a girmiştir. Sonra Zeyd b. Hârise, daha sonra da Ebûbekr!" es-Sîra: 120; et-Taberî, I, 540; el-Harzemî, 51; es-Süyûtî, II, 227

4- Ma'rifetü Ulûm'il-Hadîs: 22

5- el-İstîâb: III, 29 Ayrıca bk. es-Süyûtî, II, 227

Rasûlü'ne (s.a.a) ait bir hadis var: O da daha önce sözü edilen Amr b. Abese hadisi.[1]

Amr b. Abese hadisi: Bu hadis "İslâm'ı ilk kabul eden Hz. Ebûbekr'dir" diyenlerin en güçlü delili. Onlar hadiste geçen "**bir hür, bir de köle**"den kasdın "Ebûbekr ile Bilâl" olduğunu belirten rivâyet(!)lere dayanıyorlar. Oysa durumun onların sandığı gibi olmadığını daha önce görmüş; hür ile köleden kasdın Ali ile Zeyd olduğunu ispatlamıştık. Özellikle Afîf el-Kindî ile İbn Mes'ûd hadisleri[2] bunu ispatlayan en büyük delillerden.

Birincisi, "Ebûbekr ile Bilâl" isimlerinin geçtiği rivâyetlerin apaçık tahrif olduğunu; bunları bazı kişilerin yorumları olduğunu orada gördük. Zaten bu türden rivâyetlere dikkat edersek "yani Ebûbekr ile Bilâl" ifadelerinin Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) ait olmadığını; bilakis birilerinin yorumu olduğunu anlarız. Bunun temelinde Ehl-i Beyt'in reisi İmam Ali'ye olan düşmanlığın ve hazımsızlığın yattığı bir gerçek! Bu düşmanlığı ve hazımsızlığı, rivâyetlerle oynayarak gösterenler ise ya Süleym b. Âmir ve Damra b. Habîb gibi "Hıms"lı, Ebû Talha Nuaym b. Ziyâd ve Ebû Ammâr Şeddâd b. Abdillâh gibi "Şam"lı râvîler, ya da bazı iş bitirici müelliflerdir! Sözgelimi Tâifli siqa râvîlerden Ya'lâ b. Atâ el-Âmirî'nin rivâyetinde bu tahrifler yok![3]

İkincisi, Amr b. Abese hadisinin bu şekilde anlaşılması, yukarıdaki, İslâm'ı ilk kabul edenin Ali olduğuna dair pekçok sahih rivâyete ters düşüyor.

Üçüncüsü, Amr b. Abese'nin, "İslâm'ı ilk kabul edenlerin üçüncüsü yada dördüncüsüyüm." dediği malum.[4] O hâlde böyle bir yorumu hadisimizin baş râvîsi Amr'ın kabul etmesi de mümkün değil! Çünkü Ebûbekr ile Bilâl ilk iki kişi olunca, Amr da üçüncü yada dördüncü sırada İslâm'ı kabul edince Ali'yi nereye koyacağız!? Ya Hadîce annemizi, Zeyd b. Hârise'yi nereye yerleştireceğiz!? Birilerinin hatırına ama tarihi gerçeklere rağmen "Siz şöyle geri durun; ön taraf tutuldu!" mu diyeceğiz? Allah aşkına, bütün bunlara ne hacet!

Dördüncüsü, tarihi gerçeklere aykırı. Birazdan kimlerin Ebû-

1- 36. sh. bk.

2- **5** nolu hadisimize ve durumuna bk.

3- bk. İbn Ebil-Hadîd, XIII, 217

4- İbn Sa'd, IV, 215; et-Taberî, I, 540; Hâkim, III, 617; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 6

bekr'den önce İslâm'ı kabul ettiğini görünce sizler de şaşırıp kalacaksınız.

Beşincisi, böyle bir yorum, Ehlisünnet ulemasının bizzat kendi görüşlerine de aykırı. Çünkü onlar, -birazdan da göreceğimiz gibi- İslâm'ı ilk kabul edenin Hz. Hadîce annemiz olduğu konusunda "ittifak!"tan bahsediyorlar.

Kısacası bu konuda Amr b. Abese hadisine yaslanmaları mümkün değil! Gelelim "İslâm'ı ilk kabul eden Hz. Ebûbekr'dir!" dediği iddia edilen sahâbe ve tâbiînin isimlerine:

1. Hz. Ebûbekr: "Ben İslâm'ı kabul edenlerin ilki değil miyim!?"[1]

"Hilâfete ben daha müstehakım; namaz kılanların ilki ben değil miyim!?"[2]

Birazdan da göreceğiniz gibi, bu tür rivâyetlere "kafaları kuma sokulu" olanların dışında kimse itibar etmez. Bunlar hem Ali (a.s) ile ilgili bir sürü rivâyete ters, hem de tarihi gerçeklere aykırı!

"Seqîfe" toplantısını hatırlamaya çalışalım: Şayet İslâm'ı ilk kabul eden Ebûbekr ise neden bunu o gün söylemedi? Hilâfete herkesten daha layıksa, o gün neden Ömer ile Ebû Ubeyde'nin ellerini tutarak: "Bunlardan birine biat edin!"[3] dedi? Bunun bir mantığı var mı sizce? Halîfe olunca da neden "Sizin en hayırlınız olmadığım hâlde başınıza getirildim!"[4] deme ihtiyacını hissetti?

1- Tirmizî'nin rivâyet ettiği söyleniyor. bk. es-Süyûtî, II, 226

2- Ebû Hürayra'dan rivâyet ediliyor. bk. İbn Sa'd, III, 182; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 216. Rivâyetin Ebû Hürayra kaynaklı olması bile asılsızlığına delildir. Onunla ilgili hazır bir çalışmamız var: "**Sahâbenin Adaleti ve Ebû Hürayra**". Bu çalışmayı okuyanlar görecektir ki, Ehlisünnet ulemasının kabul ettiği değerlere ve tarihi gerçeklere göre de Ebû Hürayra'nın rivâyetlerine güvenilemez! Ama ne gariptir ki "sahâbenin tamamı adildir!!" gibi Kur'ân'a, sünnete, akla ve sahâbe tarihine / yaşantılarına tamamen aykırı bir peşin hükmün kurbanı olmuşlar ve rivâyetlerine bol bol yer vermişlerdir.

Ayrıca Ebû Hürayra ile kendisinden rivâyette bulunan Saîd b. İyâs el-Cürayrî arasında sened kopukluğu var. Hadisin zayıflığına bu bile yeter.

3- Abdullâh b. Abbâs ile Hz. Âişe'den rivâyet ediliyor. bk. Buhârî: menâqıb, 34, muharibin, 17; İbn Sa'd, II, 269; Ahmed: I, 56; et-Taberî, II, 243

4- İbn Sa'd, III, 182-183; et-Taberî, II, 237-238; İbn Ebil-Hadîd, VI, 20 **İsnadı sahihtir.** İbn Hazm bile bu rivâyetin sahih olduğunu söylüyor. bk. el-Fisal: IV, 133-134

Şu hâlde Hz. Ebûbekr'e izafe edilen o sözlerin aslı esası yok!

2. İmam Ali (a.s): Ebûbekr'in vefatı üzerine başına gelerek şöyle dediği rivâyet ediliyor:

"Allah rahmet etsin sana! İslâm'ı ilk kabul eden kişiydin!"[1]

3. Abdullâh b. Abbâs: Kendisine İslâm'a girenlerin ilkinin kim olduğu sorulduğunda "Sen Hassân b. Sâbit'in şiirlerini duymadın mı!?" diyerek, Hassân'ın "Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) ilk tasdik edenin Ebûbekr olduğu"na dair bir beytini okuduğu rivâyet ediliyor.[2]

Bu da başta İbn Abbâs'tan sahih yollarla gelen rivâyetlere, sonra yukarda geçen bir sürü hadise ve tarihi gerçeklere aykırı. İmam Ali'nin yanısıra Abdullâh b. Abbâs'ın da bu işe karıştırılmış olması cidden hayret verici bir durum!

4. Hassân b. Sâbit: Konuya ilişkin bir şiirinin olduğu sadece Abdullâh b. Abbâs rivâyetiyle sabit. O da az yukarda geçti.

5. Esmâ bt. Ebîbekr [3]

1- İbn Mâce "et-Tefsîr"inde, Ebû Zekeriyyâ "Tabaqâtü Ehl'il-Mavsıl / Musul"unda rivâyet ediyor. bk. İbn Abdilberr, I, 69; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 218; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 48 = Rivâyetin senedinde **Ömer b. İbrâhîm el-Hâşimî** var: İttifakla çok zayıf, hatta hadis uydurduğu iddia edilen bir râvî. (ez-Zehebî, III, 179-180) Bu sözleri Ali'den nakleden sahâbî ise Üseyd b. Safvân! Sahâbe arasında bu isimde birisine başka rivâyetlerde rastlamak mümkün değil. Yani Üseyd'in varlığı sadece bu rivâyete dayanıyor. O hâlde hem bu rivâyeti, hem de Üseyd adlı bu hayali kişiyi uyduran Ömer b. İbrâhîm el-Hâşimî'dir.

2- İbn Ebî Şeybe, 10556. htm; Hâkim, III, 64; et-Taberî, I, 539; İbn Abdilberr, II, 244; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 217 Hâkim'in senedinde **Halil b. Zekeriyyâ** var ki ittifakla yalancı birisi! (bk. ez-Zehebî, I, 667; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 102~103, et-Taqrîb: I, 224) İbn Ebî Şeybe ile İbn Abdilberr'in isnadında aynı kişi gizlenip, onun yerine "bir şeyh / râvî" denmiş! et-Taberî'ninkinde **Abdurrahmân b. Mağrâ** var ki zayıf sayılıyor. (ez-Zehebî, II, 592) Hepsinden öte, büyük oranda hâfıza zayıflığına sahip **Mücâlid b. Saîd** adlı bir râvî daha var senedde. Ahmed, İbn Ma'în, Yahyâ el-Qattân, Buhârî, Abdurrahmân b. Mehdi -ki özellikle eş-Şa'bî'den yaptığı rivâyetleri kabul etmiyor ve bu rivâyet de ondan geliyor!-, Müellifimiz ve İbn Sa'd Mücâlid'i zayıf sayıyor. (İbn Sa'd, VI, 349; ez-Zehebî, III, 438; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 349)

Kısacası bu rivâyet tamamen zayıf ve çürük!

3- İbn Sa'd, III, 172 Senedinde el-Vâqıdî'nin dışında, **Mûsâ b. Muhammed b. İbrâhîm el-Hârisi** adlı çok zayıf bir râvî var. (ez-Zehebî, IV, 218; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 560~561, et-Taqrîb: II, 292) **Dolayısıyla rivâyetin isnadı çok zayıf.**

6. Ebû Ervâ ed-Devsî [1]

7. İbrâhîm en-Neha'î [2]

8. Âmir b. Şurahbîl / Şerâhîl eş-Şa'bî [3]

9. Ebû Seleme b. Abdirrahmân b. Avf [4]

10. Talha b. Abdillâh et-Teymî el-Bekrî [5]

11. İbrâhîm b. Muhammed b. Talha et-Teymî [6]

"İslâm'ı ilk kabul eden Hz. Ebûbekr'dir" diyen, hepsini bir yerde bir arada kolaylıkla bulamayacağınız kişilerin isim listesi bundan ibaret. Bunlardan bir İbrâhîm en-Neha'î'nin, bir de -şayet el-Vâqıdî'ye bir şey demezsek- Talha'nın isnadına güvenilebilir! Bunların her ikisi de tâbiînden. Bunların dışında kalanların rivâyetleri ise tamamen çürük!

Evet, bu gerçekler bazılarını hakikaten üzebilir. Aşağıdakiler ise, sanırım o bazılarının üzüntüsünü daha da artıracak!

Hz. Ebûbekr'den önce İslâm'ı kabul edenler:

Kaynakları inceleyen bir araştırmacının, Hz. Ebûbekr'den önce pekçok kişinin İslâm'ı kabul ettiğini görmemesi mümkün değil! Bunun için önce bazı ilim adamlarının sözlerine bakalım:

1- İbn Sa'd, III, 171 **Ebû Ervâ**, Osman b. Affân tarafını tutan bir sahâbî. (İbn Sa'd, IV, 341; İbn Abdilberr, IV, 10; İbn Hacer, el-İsâbe: IV, 5) Ebû Hürayra'nın kabilesinden. Senedinde yine el-Vâqıdî'nin dışında, **Sâlih b. Muhammed b. Zâide** var: Çok zayıf birisi. Ayrıca **Ebûbekr b. Abdillâh b. Ebî Sebra** adlı birisi de var ki o da çok zayıf, hatta hadis uydurduğu bile söyleniyor. (Sırasıyla bk. ez-Zehebî, II, 299, IV, 497; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 533, VI, 294~295, et-Taqrîb: I, 346, II, 405) **Dolayısıyla senedi tek kelimeyle berbat!**

2- İbn Ebî Şeybe, 10556. htm; İbn Sa'd, III, 171; Ahmed: IV, 371; Tirmizî: menâqıb, 20; et-Taberî, I, 540; İbn Abdilberr, II, 245; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 217 **İsnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahihtir.**

3- es-Süyûtî, II, 225; Şerafuddîn, el-Murâcaât: 88 (38. sh. 9 nolu dipnotla krş.)

4- İbn Sa'd, III, 171 Senedinde el-Vâqıdî'nin dışında, el-Vâqıdî'nin üstadı **Abdülmelik b. Süleymân** var; meçhul birisi. **Ebün-Nadr Sâlim b. Ebî Ümeyye** Ebûbekr'in kabilesinden! Ebû Seleme'nin kendisi ise Ehl-i Beyt'e karşı olumsuz yaklaşımıyla biliniyor! **Böyle bir rivâyete güvenmek ise imkansız.**

5- İbn Sa'd, III, 171 Senedindeki el-Vâqıdî'yi saymazsak, Mansûr b. Seleme dolayısıyla isnadı hasen denebilir. Ancak el-Vâqıdî ile birlikte bunu söylemek zor. Üstelik bütün râvîleri Ebûbekr'in kabilesinden!

6- İbn Sa'd, III, 171 Senedinde Mûsâ el-Hârisi var ki durumu az yukarda, bir önceki sayfada geçti. **O hâlde isnadı çok zayıf!**

Abdullâh b. Bürayde: Kendisi tâbiînden ve Buhârî ile Müslim'in ortak çok siqa râvîlerinden.[1] "İslâm'ı ilk kabul eden İmam Ali'dir" diyen Bürayde el-Eslemî'nin oğlu. Sözü daha önce geçti. *

Muhammed b. İshâq: Meşhur tarihçi. Siqa ve sadûq birisi, üstelik Müslim'in râvîlerinden.[2] Sözü daha önce geçti. **

İbn Abdilberr: Mâlikî fukahasından. Aynı zamanda hadisçi ve tarihçi. Kendisinin gayet güvenilir ve eserlerinin kaynak olduğunda kimsenin kuşkusu yok.[3]

İbn Ebil-Hadîd: Mutezile ulemasının "nassçı" ekolünün*** en ileri gelenlerinden. Genelde tarafsızlığıyla bilinen, yer yer taraflar arasında insaflıca hakemlikler yapan ender bulunur araştırmacı ve tarihçilerden. "Nehc'ül-Belâğa" üzerine yazdığı 20 ciltlik şerhiyle ünlüdür ve bu eseri çok değerli tarih kaynakları arasında yer alır.

İbn Ebil-Hadîd, mutezilenin aşırı akılcı kesiminin öncülerinden olan el-Câhız'ın "Ebûbekr'in İslâm'ı ilk kabul eden kişi olduğuna dair" sözlerini aktardıktan sonra şöyle devam ediyor:

"Biz şimdiye kadar böyle bir iddiada bulunan hiç kimseyi tanımıyoruz! Kaldı ki hadisçilerin çoğu, Ebûbekr'in pekçok kişiden sonra İslâm'ı kabul ettiğini söylüyorlar. Ali b. Ebî Tâlib, kardeşi Ca'fer, Zeyd b. Hârise, Ebû Zerr el-Ğıfârî, Amr b. Abese, Hâlid b. Saîd b. As ve Habbâb b. Eret bunlardan sadece bazıları. Sahih rivâyetler ve kuvvetli, sağlam deliller üzerinde düşünürsek, hepsinin, İslâm'ı ilk kabul eden kişinin Ali b. Ebî Tâlib olduğuna tanıklık ettiğini görürüz."[4]

Bu isimlere Zübeyr b. Avvâm ile Sa'd b. Ebî Vaqqâs'ı da katmak

---

1- İbn Sa'd, VII, 321; ez-Zehebî, II, 396; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 383

* 39. sh. 1 nolu dipnota bk.

2- İbn Sa'd, VII, 321; ez-Zehebî, III, 468; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 153

** 39. sh. 4 nolu dipnota bk.

3- İbn Abdilberr (III, 29) İslâm'ı ilk kabul edenin Hz. Hadîce olduğunu söylüyor.

*** Mu'tezile'nin başlıca iki ekolü var: "Nassçı" ve "Akılcı" ekol. Nassçı ekol, adı üzerinde, nasslara birinci planda yer veren, ama bu arada aklı da hiçbir zaman ihmal etmeyen ekoldür. Akılcı ekol ise, aklı birinci plana alıp nassları ikinci plana iten; akıllarının almadığı açık nassları bile daima te'vil eden ekoldür. Qâdî Abdülcebbâr, Ebül-Huseyn el-Basrî, Ebû Ca'fer el-İskâfî ve sözünü ettiğimiz İbn Ebil-Hadîd birinci, Ebû Osman el-Câhız ile İbrâhîm en-Nazzâm ise ikinci ekolün önde gelenlerinden.

4- Şerh-u Nehc'il-Belâğa: XIII, 224

gerekiyor.

Gerçekten de Ebû Zerr el-Ğıfârî[1], Hâlid b. Saîd b. As[2], Amr b. Abese[3], Zübeyr b. Avvâm[4], Sa'd b. Ebî Vaqqâs[5] ve Ebû Zerr'in bir amcasının oğlunun[6] üçüncü yada dördüncü sırada İslâm'ı kabul ettiklerini belirten rivâyetler var. Yine Habbâb b. Eret[7] ile Abdullâh b. Mes'ûd'un[8] da İslâm'a girenlerin altıncısı oldukları da gelen rivâyetler arasında. Hatta Zübeyr'in İmam Ali (a.s) ile aynı yılda İslâm'ı kabul ettikleri bile söyleniyor.[9]

Buna göre **Ebûbekr'den önce İslâm'ı kabul edenler şunlar:**

1. Ali b. Ebî Tâlib (a.s)

2. Hadîce annemiz

3. Zeyd b. Hârise

4. Ebû Zerr el-Ğıfârî

5. Ebû Zerr'in bir amcasının oğlu

6. Ca'fer b. Ebî Tâlib

7. Amr b. Abese

8. Hâlid b. Saîd b. As

9. Habbâb b. Eret

10. Zübeyr b. Avvâm

11. Sa'd b. Ebî Vaqqâs

12. Abdullâh b. Mes'ûd

1- İbn Sa'd, IV, 224; et-Taberî, I, 541; Hâkim, III, 341; İbn Abdilberr, IV, 62; İbn'ül-Esîr, I, 343; el-Aynî, el-Umde: I, 234

2- İbn Sa'd, IV, 95; et-Taberî, I, 541; Hâkim, III, 248, 249; İbn Abdilberr, I, 399; İbn'ül-Esîr, II, 87; el-Aynî, el-Umde: XI, 106; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 406

3- İbn Sa'd, IV, 215; et-Taberî, I, 541; İbn Abdilberr, II, 499; İbn'ül-Esîr, III, 389; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 6 (Ayrıca 36. sh. da bk.)

4- İbn Sa'd, III, 102; et-Taberî, I, 541; İbn'ül-Esîr, II, 209; el-Aynî, II, 112

5- İbn Sa'd, III, 139; Buhârî: menâqıb, 43, 90; Hâkim, III, 498; el-Aynî, I, 219

6- 39. sh. 1 nolu dipnota bk.

7- İbn Ebî Şeybe, 10556. htm; Hâkim, III, 382; İbn'ül-Esîr, II, 103

8- Taberânî, Hâkim, III, 313; İbn'ül-Esîr, III, 74

9- İbn Abdilberr, I, 580; İbn'ül-Esîr, II,

Sa'd b. Ebî Vaqqâs: İbn Cerîr et-Taberî'nin Sa'd'dan yaptığı rivâyet ise daha bir ilginç! Bu rivâyete göre Muhammed b. Sa'd, babası Sa'd'a "Sizlerden İslâm'ı ilk kabul eden Ebûbekr miydi?" sorusunu yöneltiyor ve ondan şu cevabı alıyor: **"**Hayır! Ondan önce kuşkusuz 50'den fazla kişi İslâm'ı kabul etmişti!**"**[1]

İşte size tarihî gerçekler! Buna göre Hz. Ebûbekr, birinci sırada olmasını bir tarafa bırakın, en azından 12 kişiden sonra İslâm'ı kabul etmiş demektir.[2]

Bütün bu tarihi / ilmî gerçeklere rağmen, sadece İbrâhîm en-Neha'î ile Ebûbekr'in torunlarından Talha b. Abdillâh'ın delilden yoksun görüşlerine dayanarak "İslâm'ı ilk kabul eden kişi Hz. Ebûbekr'dir!" demek, bilmem, insaf, adalet ve ilmi yaklaşımla bağdaşır mı!? Olanca sahih ve güvenilir rivâyetleri / tarihi gerçekleri kenara iterek illâki "Ebûbekr'dir" demenin gereği ne?

"Müslümanım" diyen herkes başını iki elinin arasına alarak düşünmeli; Ehlisünnet ulemasının kabul-redd kriterlerine uygun bu rivâyetler ışığında kararını vermeli...

III. "İslâm'ı İlk Kabul Eden Hz. Hadîce Annemizdir" Diyenlerin Delilleri:

Bu konuda da Peygamber (s.a.a) Efendimize ait bir rivâyet yok! Gelelim sahâbe ve tâbiînden bu görüşte olanlara:

1. Abdullâh b. Abbâs: "Ali, Hadîce'den sonra İslâm'ı ilk kabul eden kişidir."[3]

Bu hadis [İbn Abbâs – Amr b. Meymûn – Ebû Belc – Ebû Avâne - ...] kanalıyla geliyor. Oysa [... Ebû Belc – Şu'be b. Haccâc - ...] kanalıyla gelen rivâyette "Hadîce'den sonra" kaydı yok![4] Yani fazlalık Ebû Avâne'nin rivâyetinde bulunuyor. Ebû Avane ile Şu'be'nin her ikisi de siqa ve sadûq râvî. Ancak Ebû Avâne'nin hâfızasıyla Şu'be'nin hâfızasını karşılaştırırsanız, Şu'beninkinin daha sağlam ve

---

1- et-Taberî, et-Târîh: I, 540; el-Emînî, III, 240, 243, VII, 324

Senedinde bulunan **Kinâne b. Cebele** dolayısıyla (bk. ez-Zehebî, III, 415) **isnadı hasen bir rivâyet.**

2- Bu konuda el-Ya'qûbî'nin ilginç yaklaşımı için bakınız. et-Târîh: II, 23

3- **23** nolu hadisimize bk.

4- 35. sh. 4 nolu dipnota bk.

daha kusursuz olduğunu görürsünüz. Zaten Ebû Avâne'nin arada bir hatalar yaptığı söyleniyor.[1]

Demek ki, o fazlalık asıl rivâyette yok; metne yanlışlıkla girmiş! Sebebi belki Ebû Avâne'nin ezber hatası olabilir. Hulasa, rivâyetin doğrusu Şu'be kanalıyla gelendir.

2. Hz. Âişe: "İslâm'ı ilk kabul eden Hadîce'dir."[2]

Rivâyet el-Vâqıdî kanalıyla, [Âişe – Urve b. Zübeyr – İbn Şihâb ez-Zührî - ...] yoluyla geliyor. el-Vâqıdî şöyle dursun, Urve ile İbn Şihâb bizce sabıkalı râvîler![3] Onların Ehl-i Beyt aleyhine hadis rivâyet

---

1- **Şu'be** için bk. İbn Sa'd, VII, 280; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 494~498, et-Taqrîb: I, 338; Bedrüddîn el-Aynî, I, 147

Ebû Avâne için bk. İbn Sa'd, VII, 287; ez-Zehebî, IV, 334; İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 74~76, et-Taqrîb: II, 337; el-Aynî, I, 79

2- İbn Sa'd, VIII, 17

3- **Urve b. Zübeyr** ile **İbn Şihâb ez-Zührî**, Buhârî ile Müslim başta olmak üzere hemen herkesin siqa sayıp hadislerine yer verdiği râvîlerden. Ancak gerek Urve ve gerekse ez-Zührî'nin, aklı başında herkesin duyar duymaz reddedeceği pekçok sabıkaları var.

Urve ile ez-Zührî, her fırsatta bir araya gelip Hz. İmam'a sataşan ve ona olan düşmanlıklarını açığa vuran iki kafadar! Bu konuda güvenilir yollarla gelen pekçok rivâyet var. Özellikle Urve'nin oğlu Yahyâ, Ali'ye ait güzel sıfatların, babası tarafından alay/eleştiri konusu yapılması karşısında hayretini gizleyemiyor! (İbn Ebil-Hadîd, IV, 102) Mutezile ulemasının ileri gelenlerinden Ebû Ca'fer el-İskâfî, Urve'yi, Muâviye'nin hadis uydurmak için tuttuğu kişiler arasında sayar! (İbn Ebil-Hadîd, IV, 63 İmam Ali aleyhine uydurduğu iki rivâyet için aynı yere bk.) Abdullâh b. Abbâs da Urve'nin yalancı birisi olduğunu ima edenlerden. (İbn Sa'd, II, 263) Ayrıca hemen herkes Mervân b. Hakem'in ne mal olduğunu çok iyi bilir. İşte bizim(!) Urve, böyle bir yılanı hadis rivâyetinde "adil / siqa" sayıyor! (İbn Abdilberr, III, 428; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 384) Artık Urve'nin ne olduğunu siz düşünün!

İbn Şihâb ez-Zührî ise, yukardakilere ilaveten, Abdülmelik b. Mervân gibi büyük kan dökücü Emevî sultanlarının meclis arkadaşlarından! (İbn Sa'd, VII, 447 Aynı yerde o ünlü diktatörün hediye(!)lerine mazhar olduğu da kayıtlı.) İbn Sa'd'ın Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih bir senedle rivâyetine göre, birisi ez-Zührî'ye gelerek, dişleri altın tellerle bağlamanın hükmünü sorar. O da sakıncası yok, der. Bununla kalsa sorun yok. Asıl sorun, ez-Zührî'nin bu fetvayı verirken Abdülmelik b. Mervân'ı kaynak göstermesi! ez-Zührî, "Abdülmelik b. Mervân da dişlerini altınla bağlatmıştı!" diyerek, "Sakıncası yok; eğer olsaydı Abdülmelik yapmazdı!" demek istiyor. Sadece bir valisinin, Haccâc-ı Zâlim'in, çoğu sudan sebeplerle, çoğu Ehl-i Beyt taraftarı 100.000'in üzerinde kafa kesmesini onaylayan böyle bir diktatörün uygulamasını delil göstermek hangi insana yakışır!?

Ayrıca ez-Zührî tedlis ile de ünlü birisi. (ez-Zehebî, IV, 40) Yani rivâyet ettiği

etmeleri tabiatları icabı! Hem onlar bu konuda görevli ve ekmeğini yedikleri Ümeyye oğullarına karşı sorumlu!!!

Gelelim Hz. Âişe annemize; kendisi Ahzâb sûresinin 6. Ayeti gereği annemiz olur. Bu bakımdan saygımız var ona. Ama o da bir insandır; hatalar yapabilir. Nitekim yapmıştır da! İmam Ali'-den -her nedense- pek hoşlanmayan[1] ve kadın olmasına ve Allah[2] ve Rasûlü'nün[3] bütün uyarılarına rağmen "Cemel" olayında Ali'ye kılıç çeken

---

hadisin başkalarınca güvenilir sayılabilmesi için senedde ve daha başka yerlerde oynama yapabiliyor!!! ez-Zührî'nin bu oyunlarına örnek istiyorsanız; "**Kitap ve Sünnet Işığında Müt'a Nikâhı**" adlı çalışmamızda pekçok örnek bulabilirsiniz.

Yahyâ b. Maîn bile "O Ümeyye oğullarına çalışırdı!" dedikten (bk. Hâkim, el-Ma'rife: 54) sonra, ez-Zührî'yi kim siqa sayarsa saysın, bir kıymeti var mı1?

1- Ahmed: VI, 34, 228; İbn Sa'd, II, 232; et-Taberî, II, 226; el-Aynî, IV, 368

İsnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih. Ancak ne var ki, Buhârî ile Müslim bu ifadelerin yer aldığı hadisi rivâyet etmiş olmalarına rağmen, her ne hikmetse bu cümleye yer vermiyorlar!!! Anlaşılan o ki; onlar okuyucuların "Hz. Aişe'nin Mü'minlerin Emîri İmam Ali'den nefret ettiği"ni bilip öğrenmelerini istemiyorlar! Bunu sakıncalı(!) görüyorlar. (Ayr. **107** nolu hadisimize de bk.)

2- Allah (c.c.) **"Evlerinizde oturun..."** (Ahzâb: 33) buyurmasına rağmen o bu emri dinlemedi ve Cemel savaşını başlattı. Oysa İbn Sa'd (VIII, 55, 208), Abd b. Humeyd ve İbn el-Münzir'in rivayetlerine göre, örneğin Sevde annemizden hac ve umre için olsun, dışarı çıkması istendiğinde, o "Haccımı, umremi yaptım, sonra Allah bana evimde kalmamı emretti; Hiçbir canlı beni yerimden oynatamaz!" buyurdu. Vefatına kadar da çıkmadı! (el-Cessâs, el-Qurtubî ve es-Süyûtî'nin tefsirlerine de bakınız.)

İmam Ali (a.s) Sıffîn için, vedalaşmak üzere Ümmü Seleme annemizin yanına uğradığında, annemiz şöyle buyurdu: "Allah'ın muhafaza ve koruması altında yürü! Vallahi sen hak üzeresin; hak seninle beraber. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bize evimizde oturmamızı emretti. Eğer Allah ve Rasûlü'ne (s.a.a) asi olma korkum olmasaydı seninle gelirdim! Vallahi bana göre daha üstün ve benim için canımdan daha değerli birisini, oğlum Ömer'i seninle yolluyorum!" (Hâkim, III, 119 Hâkim "**Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih**" diyor, Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor.)

3- Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bu konuda Hz. Âişe'yi defalarca uyarmış! Biz bunlardan sadece ikisine yer vereceğiz:

a) Allah'ın Rasûlü (s.a.a) veda haccını yaparken hanımlarına hitaben şöyle buyurdu: **"Bu haccı bitirin, sonra da hasırlarınızın üzerinde oturun!"** (Pekçok sahâbîden sahih yollarla gelen bu hadis için bk. İbn Sa'd, VIII, 55, 208; Ahmed: II, 446, V, 218, 219, VI, 324; Ebû Dâvûd: menâsik, 1; Ebû Ya'lâ, Taberânî...el-Heysemî, III, 214)

b) Birgün Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hanımlarına dönüp şöyle buyurdu: **"İçinizden birisine Hav'eb diyarının köpekleri ürecek! Dikkat et ey Âişe; sakın ha o sen olmayasın!!!"** (Gayet sahih yollarla Âişe ile Ümmü Seleme annelerimizden, Abdul-

annemizin "İslâm'ı ilk kabul eden Ali'dir." demesini beklemek herhalde beklenemez.

3. Ebû Râfi'[1]

4. Urve b. Zübeyr [2]

5. Nâfi' b. Cübeyr b. Mut'im [3]

6. Qatâde el-Basrî [4]

7. İbn Şihâb ez-Zührî [5]

8. Muhammed b. İshâq [6]

"İslâm'ı ilk kabul eden Hz. Hadîce'dir" görüşü bu kişilere ait olsa da bir şey değişmez. Nihayet bir görüştür; huccet değildir. Dolayısıyla kimseyi bağlamaz.

Hz. Hadîce konusunda -büyük ihtimalle- doğru olan şu:

Hadîce annemiz, Peygamber Efendimize ilk vahiy gelir gelmez hemen iman etmiş değil. Evet, kendisini açıkça inkar etmediği, üstelik teselli ettiği bir gerçek. Ama açıkça iman etmediği de ortada! Onun bu yaptığını "hoşgörü" ile izah etmek mümkün.

Bu durum epey devam etmişe benziyor. Çünkü rivâyetlere bakılırsa, Hz. Hadîce annemizin, vahyin kesintiye uğradığı "fetret" günlerin-

---

lâh b. Abbâs ve benzerlerinden rivâyet ediliyor. bk. İbn Ebî Şeybe, 10722, 10723. htm, Ahmed, VI, 52, 97; el-Ya'qûbî, II, 181; Hâkim, III, 119, 120; Bezzâr, Taberânî, Nuaym b. Hammâd, İbn Abdilberr, IV, 361; İbn Hacer, Feth'ul-Bârî: XVI, 165; el-Aynî, XII, 189-191; el-Haffâcî, Nesîm'ur-Riyâd: III, 166; el-Emînî, III, 189)

1- sh. 37'ye bk.

2- İbn Abdilberr, IV, 284 Ancak Urve'den "İslâm'ı ilk kabul eden Zeyd'dir" görüşü de rivâyet ediliyor. (bk. et-Taberî, I, 540)

3- İbn Sa'd, VIII, 17 el-Vâqıdî kanalıyla geliyor. Nâfi'in "İslâm'ı ilk kabul eden Zeyd'dir" dediği de rivâyet ediliyor; hem de aynı isnadla! (bk. İbn Sa'd, III, 44)

4- İbn Abdilberr, IV, 284; es-Süyûtî, II, 227

Senedinde **Züheyr b. Alâ** var. Züheyr hadisleri "uydurma" sayılan bir râvî! (ez-Zehebî, II, 83) Şu hâlde **rivâyet uydurma yada çok zayıf!**

5- Hâkim, III, 184

ez-Zührî'nin bilinen en meşhur görüşü ise "Kadınlardan İslâm'ı ilk kabul eden Hadîce, erkeklerden ise Zeyd'dir" şeklinde. (bk. İbn Sa'd, III, 44; et-Taberî, I, 540; Hâkim, III, 184)

6- 39. sh. 4 nolu dipnota bk.

de, Peygamber Efendimize "Sanırım Rabbın sana darıldı!" dediğinden bahsediliyor.[1] Bu söz, eğer ona gerçekten aitse, annemizin o günlerde henüz iman etmediğini gösteriyor. İlk vahiyden sonra durumu Varaqa b. Nevfel'e iletmesi de bunu gösteriyor. Belki Varaqa b. Nevfel'in olumlu yaklaşımından sonra, belki de Müddessir sûresinin ilk ayetlerinin inmesiyle fetret devri kapanıp gizli davet başladıktan sonra İslâm'ı kabul etmiştir.

Bu durumda, İslâm'ı ilk kabul edenin Hz. Ali olduğu daha bir belirginleşiyor. Buna rağmen el-Vâqıdî, es-Sa'lebî ve İbn Abdilberr'in Hadîce'nin İslâm'ı kabul edenlerin ilki olduğuna dair "icmâ ve ittifak" tan bahsetmeleri cidden ilginçtir.[2] Ama onun İslâm'ı kabul eden kadınların ilki olduğunda hiç şüphe yok. Bu konuda hem Hz. Peygamber'den[3] hem de tâbiînden bazılarından[4] gelen rivâyetler var.

IV. "İslâm'ı İlk Kabul Eden Hz. Zeyd'dir" Diyenler ve Delilleri:

Bazıları da İslâm'ı ilk kabul edenin, Peygamber (s.a.a) Efendimizin azadlısı Zeyd b. Hârise olduğu kanaatinde. Ancak bunların, tâbiînden birkaç kişinin görüşü dışında hiçbir dayanağı yok! Bu görüşte olduğu ileri sürülen tâbiîler ise şunlar:

1. Urve b. Zübeyr [5]

2. Nâfi' b. Cübeyr b. Mut'ım [6]

3. Muhammed b. Üsâme b. Zeyd (Zeyd'in torunu)[7]

4. Imrân b. Ebî Enes [8]

5. Süleymân b. Yesâr [1]

1- et-Taberî, I, 532, et-Tefsîr = Duhâ: 3. ayet; İbn Kesîr, et-Tefsîr: IV, 522; el-Aynî, XVI, 164; es-Süyûtî, el-Lübâb: 253

Bu konuda farklı rivâyetlerin de olduğunu ve Hz. Hadîce annemizin bu sözü Peygamber (s.a.a) ile alay etmek için söylemediğini bilmekte fayda var.

2- İbn Sa'd, III, 21; et-Taberî, I, 535, 541; es-Süyûtî, II, 227; İbn Abdilberr, III, 29

3- bk. Hâkim, III, 184; es-Süyûtî, el-Câmi': III, 432

4- Urve ile ez-Zührî bunlardan. sh. 49'a bk.

5- et-Taberî, I, 540; Hâkim, III, 215 Ayrıca sh. 49'a de bk.

6- İbn Sa'd, III, 44 el-Vâqıdî kanalıyla... ayr. sh. 49'a de bk.

7- İbn Sa'd, III, 44 el-Vâqıdî kanalıyla... Ayrıca senedi zayıf ve meçhul râvîlerle dolu!

8- İbn Sa'd, III, 44; et-Taberî, I, 540 el-Vâqıdî kanalıyla...

6. İbn Şihâb ez-Zührî [2]

Bu görüşün, adları geçen kişilere ait olup olmadığı kesin olarak belli değil! Hem isnadları şaibeli, hem de kendilerinden aksi yönde görüşler de rivâyet ediliyor. İbn Şihâb ez-Zührî'nin görüşünü aktaran Abdürrazzâq b. Hemmâm'ın "ez-Zührî dışında bunu söyleyen birisini bilmiyorum!"[3] demesi de bunu gösteriyor. Bu görüş onlara ait olsa bile yine bir şey değişmez; çünkü bunlar Allah'ın Rasûlü'ne ait sözler değil ki bizleri bağlasın!

Bütün bu rivâyetlerden ve yapılan tahlillerden çıkan sonuç belli: İmam Ali (a.s) kadın erkek herkesten önce İslâm'ı kabul etmiş. Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) gelen hadisler bunu desteklediği gibi, sahih rivâyetlere göre sahâbe ve tâbiînin büyük ekseriyeti de bu kanaatte. Bunun dışındaki görüşlerin ilmi hiçbir değeri yok!

b. Allah'ın Rasûlü İle Birlikte İlk Namaz Kılan Kişi Hz. Ali'dir.

Peygamber (s.a.a) Efendimiz ile birlikte ilk namaz kılan kişinin İmam Ali (a.s) olduğu şu sahâbîlerin sözleriyle sabit:

1. İmam Ali (a.s) [4]

2. Zeyd b. Erqam [5]

3. Abdullâh b. Abbâs [6]

4. Câbir b. Abdillâh [7]

5. Sa'd b. Ebî Vaqqâs [8]

6. Bürayde el-Eslemî [9]

1- İbn Sa'd, III, 44; et-Taberî, I, 540 el-Vâqıdî kanalıyla...

2- İbn Sa'd, III, 44; et-Taberî, I, 540 el-Vâqıdî kanalıyla... sh. 49'a de bk.

3- İbn Abdilberr, I, 548

4- **1** ve **7** nolu hadislerimize, ayrıca sh. 32 ve 34'deki hadislere de bk.

5- **2** ve **4** nolu hadislerimize bk.

6- sh. 35'deki hadislere bk.

7- sh. 36'daki hadisine bk.

8- sh. 36'daki hadisine bk.

9- sh. 35'deki hadisine bk.

c. En Büyük "Sıddîq" Hz. Ali'dir.

"Sıddîq" kavramı "sıdq" ve "sadâqat" kökünden türemiş bir isim-sıfat olup, hem "çok doğru sözlü; sözü-özü bir, hiç yalan konuşmayan" anlamına, hem de "gerçekleri hiç tereddüt etmeden tasdik eden / kabullenen" anlamına geliyor. Eskiden beri "sıddîq" lâkabının kime verildiği de bir hayli problemli. Aşağıdaki hadisler bu güzel lâkabın İmam Ali'ye ait olduğunu ortaya koyuyor:

1. Ebû Zerr el-Ğıfârî hadisi [1]

2. Abdullâh b. Abbâs hadisi [2]

3. Ebû Leylâ el-Ğıfârî hadisi [3]

4. İmam Ali (a.s) hadisi [4]

Bu hadisler "en büyük sıddîq" lâkabının yalnız Mü'minlerin Emîri İmam Ali'ye ait olduğunu gösteriyor. Hiç kuşkusuz bu onun hakkı. Ama Ehl-i Beyt'in reisini bu konuda da kıskananlar ve "sıddîq" lâkabının Hz. Ebûbekr'e ait olduğunu iddia edenler yok değil! Şimdi bu iddianın delillerine bir bakalım.

"Sıddîq" Lâkabı Hz. Ebûbekr'e Aittir, Diyenlerin Delilleri:

1. Hz. Âişe hadisi: Peygamber (s.a.a) mirac sonrası gördüklerini anlatmaya başladığında Mekkeli putperestler onunla alay ettiler. Tam o sırada Ebûbekr'i gördüler ve "Adamın bir gecede ta Mescid-i Aqsâ'ya gidip geri döndüğünü söylüyor; ne dersin!?" dediler. Ebûbekr de "Bütün bunları o söylemişse doğrudur!" diyerek Allah'ın Peygamberini tasdik etti.

Hz. Âişe devamla diyor ki: "Ebûbekr işte bu yüzden 'sıddîq' lâkabını aldı."[5]

Vaizlerin, kıssacıların ve hemen herkesin tarih boyunca tekrar edip durdukları bu rivâyet, konunun en popüler rivâyeti. Son derece yaygın olarak bilindiğinden gayet sağlam ve hatta kesin bir rivâyet ol-

---

1- sh. 30'daki hadisine bk.

2- sh. 31'deki hadisine bk.

3- sh. 31'deki hadisine bk.

4- Kendi sözleri için kitabımızın **6** nolu hadisine ve sh. 34'deki hadislerine bk.

5- Hâkim, III, 62, 76-77 Hâkim ile ez-Zehebî **"isnadı sahih"**, İbn Hacer el-Heytemî de **"senedi ceyyid"** diyor! (es-Savâiq: 70)

duğu sanılır! Bakalım:

Birincisi, bu sözler Allah'ın Rasûlü'ne değil, Hz. Âişe'ye ait. Hz. Âişe ise o günlerde henüz bir çocuk ve mirac olayını anlayıp kavrayamayacak kadar küçük. Üstelik Peygamber Efendimizle evli de değil! Yani Hz. Âişe bu olayı kimden duyduğunu söylemiyor.

İkincisi, "Ebûbekr işte bu yüzden 'sıddîq' adını aldı." cümlesi Hz. Âişe'nin kendi sözü ve kendi görüşü.

Üçüncüsü, rivâyet ez-Zührî ile Urve kanalıyla geliyor. Her ikisinin de hadisteki durumunu daha önce gördük.*

Dördüncüsü, rivâyetin senedinde ayrıca **Muhammed b. Kesîr es-San'ânî** de var. Şamlı olup Ahmed b. Hanbel, Ali el-Medînî, Buhârî ve Müellifimiz gibi önde gelen hadisçilerin zayıf saydıkları bir râvî! Ayrıca büyük bir hâfıza sorunu olduğunda ittifak var.[1]

Beşincisi, rivâyet sonunda Hz. Âişe'ye varıyor. Hz. Âişe ise hem Hz. Ebûbekr'in kızı, hem de Mü'minlerin Emîri'ne karşı tutumu olumsuz! **

Bu durumda böyle bir rivâyete **zayıf ve hatta asılsız** demekten başka çaremiz yok! Durum böyle olunca Hâkim, Şamlı ez-Zehebî ve el-Heytemî'nin "isnadı sahih" demelerinin bir anlamı kalmıyor.

2. Ebû Vehb (Ebû Hürayra'nın azatlısı**) hadisi:** Rivâyete göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) mirac gecesi Cibril'e: "Kavmim beni tasdik etmeyecek!" deyince Cibril şu cevabı veriyor: "Ebûbekr seni tasdik eder; çünkü o sıddîqtır."[2]

Rivâyetin baş râvîsi olan Ebû Vehb kimliği belirsiz, meçhul bir kişi. **Bu bir.**

İkincisi, onun bu rivâyeti hangi sahâbîden aldığı da belirsiz. Şayet efendisi Ebû Hürayra'dan duymuşsa[3]; bir defa Ebû Hürayra o günlerde henüz İslâm'dan bile habersizdi.

---

* sh. 47~48'e bk.

1- İbn Sa'd, VII, 489; ez-Zehebî, IV, 18 vd.; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 211

** sh. 48'e bk.

2- İbn Sa'd, III, 170; Saîd b. Mansûr (bk. el-Heytemî, es-Savâiq: 70)

3- Ki Taberânî'nin bu rivâyeti Ebû Hürayra'ya dayandırması bunu gösteriyor. bk. el-Heytemî, 70

Diğer yandan Ebû Hürayra, her ne kadar sahâbî olduğu için Ehlisünnet kardeşlerimiz tarafından rivâyetlerine kayıtsız şartsız güveniliyorsa da bizce doğrusu öyle değildir. Bunun ispatı için burası uygun ve müsait değil![1]

Üçüncüsü, rivâyetin senedinde ayrıca **Ebû Ma'şer Necîh** adlı bir râvî var ki ittifakla zayıf sayılıyor.[2]

Demek ki **bu rivâyet de iyice zayıf!** [3]

3. Abdullâh b. Amr b. Âs / Âsî hadisi: "Ebûbekr'e 'sıddîq' dediniz; isabet ettiniz!"[4]

Bu rivâyet, **birincisi,** Allah'ın Rasûlü'ne ait değil, Abdullâh b. Amr adlı bir sahâbîye ait. O da bu lâkabın kimler tarafından verildiğini belirtmiyor.

İkincisi, Abdullâh, doğrusu bizce sabıkalı bir sahâbîdir. Zamanının meşru imamına karşı, **"azgın çete"** reisi Muâviye'nin yanında babasıyla birlikte yer alması ona yeter!

Üçüncüsü, senedde Muhammed b. Sîrîn var. Ehlisünnet uleması bunu da siqa sayar. Ama bizce o da sabıkalı bir râvî.[5]

Şu hâlde **bu rivâyet de zayıf!**

4. Ümmü Hâni' hadisi: Rivâyete göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: "Ey Ebûbekr! Allah sana sıddîq adını verdi!"[6]

1- Ebû Hürayra'nın rivâyetlerinin kesinlikle güvenilemez olduğunu görmek isteyenler "**Sahâbenin Adaleti ve Ebû Hürayra**" adlı çalışmamıza bakabilirsiniz.

2- İbn Sa'd, V, 418; ez-Zehebî, IV, 246 vd.; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 593~595, et-Taqrîb: II, 303, el-İsâbe: IV, 151

3- İsnadı zayıf benzer bir rivayet için bk. İbn Sa'd, I, 213~215

4- İbn Sa'd, III, 170

5- **Muhammed b. Sîrîn** Ehl-i Beyt'e karşı Ümeyyeoğulları yanında yer almış, Semura b. Cündeb gibi, Allah'ın Rasûlü'ne verdiği sözü çiğneyen, O'na karşı küstahlaşan, ikinci halîfe zamanında hem şarap içip hem de ticaretiyle uğraşan, Kûfe valiliği sırasında bolca kafa kesen ... birisi hakkında "Çok emin, hadiste sadûq birisi, İslâm'ı ve müslümanları sever!!!" demesi İbn Sîrîn'e yeter! (bk. İbn Abdilberr, II, 77-78; İbn'ül-Esîr, II, 377; İbn Hacer, el-İsâbe: II, 79, et-Tehzîb: II, 430~431; el-Hazrecî, el-Hulâsa: 132; Ali el-Qârî, Şerh'uş-Şifâ: III, 168)

Ancak bizler, İbn Sîrîn Semura için "İslâm'ı ve müslümanları sever" derken neyi ve kimleri kasdettiğini merak ediyoruz!

6- Deylemî rivâyet ediyor. (el-Gümüşhânevî, er-Râmûz: "Ya Ebâbekr..." mad.

Ancak bu rivâyetin hangi yoldan geldiği, senedinde kimlerin bulunduğu belli değil.

5. İmam Ali (a.s) hadisi: Yukardaki rivâyetlerle hızını alamayanlar ve bunlarla kimseyi ikna edemeyeceğini görenler, çözümü, bu asılsız sözleri Hz. İmam'a söyletmekte bulmuşlar:

a. "Yemin olsun, Allah Teâlâ Ebûbekr'in adını gökten 'sıddîq' olarak indirdi!"[1]

b. "Ebûbekr, Allah'ın kendisine Cibril ve Muhammed'in diliyle 'sıddîq' adını verdiği birisidir!"[2]

Ümmetin asıl sıddîqına söylettirilen bu sözlerin hiçbirisinin aslı esası yok. Birinci rivâyetin ardından Hâkim "Seneddeki **Muhammed b. Süleymân es-Sâ'ıdî** şayet meçhul birisi olmasaydı, sahih olduğuna hükmedecektim." diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

İkinci rivâyetin senedinde ise Hilâl b. Alâ er-Raqqî'nin babası **Alâ b. Hilâl** var. Hadisçiler bunun çok zayıf bir râvî olduğunda ittifak halinde.[3] Diğer taraftan **Ebû Sinân Saîd b. Sinân eş-Şeybânî** ise sadûq ama hâfızası zayıf birisi.[4]

Demek ki bu rivâyetlerin Hz. İmam ile yakından uzaktan ilgisi yok. Tamamen düzmece![5]

İşte "Hz. Ebûbekr bu ümmetin sıddîqıdır" diyenlerin dayandığı deliller. Hepsi birbirinden zayıf! Bu tür rivâyetler üzerine hüküm bina edilebilir mi!? Bunları dayanak alarak "sıddîq" lâkabını bu ümmetin gerçek sıddîqından alıp başkalarına vermenin sebebi ne acaba!? Hz. Ebûbekr mirac olayını kabullenmiş olabilir. Fakat acaba o Allah ve Rasûlü'nün siyasî ve ictimâî tüm talimatlarını tasdik edip sadakat göstermiş mi!? Tüm önyargılar bir tarafa bırakılarak bir araştırılsın!

Yapılan araştırmalar sonucu bu lâkabın asıl sahibinin kim olduğu daha bir anlaşılacak, hemen her şey daha bir netleşecek!

1- Hâkim, III, 62

2- Hâkim, III, 62

3- **106** nolu hadisimizin durumuna bk.

4- ez-Zehebî, II, 143; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 316~317, et-Taqrîb: I, 290

5- Böylece İbn Hacer el-Heytemî'nin her iki rivâyetin senedi için de "sahih / ceyyid" demesinin (es-Savâiq: 70) tamamen taassuptan kaynaklandığı anlaşılıyor.

d. Bu Ümmetin "Fârûq"u Hz. Ali'dir.

"Fârûq", "farq" kökünden türemiş, "hak ile batılı, doğru ile yanlışı, asıl mü'minlerle mü'min görünümlü münafıkları birbirinden ayıran..." gibi anlamlara gelen bir isim-sıfat. Dolayısıyla bu lâkabı hakkıyla kullananlar, toplumda her bakımdan bir önder, bir mihenk taşı görevini görürler.

"Sıddîq" lâkabını Hz. Ebûbekr'e verenler, "fârûq" lâkabını da Hz. Ömer'e layık görmüşler! Oysa bu lâkabı şuna buna vermek önemli değil; asıl bu lakapların o kişilere uyup uymadıkları önemli!

Aşağıdaki rivâyetler bu lâkabın da gerçek sahibinin Hz. Ali olduğunu ispatlıyor:

1. Ebû Zerr el-Ğıfârî hadisi [1]

2. Abdullâh b. Abbâs hadisi [2]

3. Ebû Leylâ el-Ğıfârî hadisi [3]

4. İmam Ali (a.s) hadisi [4]

Bu hadisler "fârûq" lâkabının İmam Ali'ye ait olduğunu kanıtlıyor.* Özellikle kitabımızın **97**, **98** ve **99** nolu hadisleri ve Hz. İmam'ın hayatı boyunca takındığı rol bunu açıkça gösteriyor. Buna rağmen bu lakap neredeyse Ömer b. Hattâb ile özdeşleşmiş! Bir de onun delillerine bakalım.

"Fârûq" Lâkabı Hz. Ömer'e Aittir, Diyenlerin Delilleri:

1. Hz. Âişe hadisi: Rivâyete göre Ebû Amr Zekvân Hz. Âişe'ye gelerek Ömer'e "fârûq" adını kimin verdiğini sorar. Hz. Âişe ise: "Peygamber (s.a.a)!" der.[5]

Birincisi, rivâyetin başında Hz. Âişe annemiz var. Onun böyle bir

---

1- sh. 30'daki hadisine bk.

2- sh. 31'deki hadisine bk.

3- sh. 31'deki hadisine bk.

4- Kendi sözü için sh. 34'deki hadisine bk.

* İbn Teymiyye her zamanki gibi, kafasını kuma sokarak, bu hadislerin "güvenilir hadis kitaplarında!" yer almadığını ve bilinen hiçbir isnadının da olmadığını söyleyerek "uydurma!" olduğunu iddia ediyor. (el-Minhâc: II, 179) Gözleri öylesine perdelenmiş ki bütün bunlardan haberi yok!

5- İbn Sa'd, III, 270; et-Taberî, II, 562

rivâyetin başında bulunması şaibeleri artırır. Çünkü onun İmam Ali'ye karşı düşmanca tutumlar sergilediği malum!

İkincisi, senedde **Muhammed b. İbrâhîm et-Teymî** ile **Ebû Hazra Ya'qûb b. Mücâhid** var. Muhammed, her ne kadar çoğunluk siqa saysa da Ahmed b. Hanbel tarafından ağır bir dille eleştiriliyor. Ahmed diyor ki: "Hadisinde gariplikler var! Münker (gerçeklere aykırı) hadisler rivâyet ediyor!"[1] Bizce bu rivâyet Muhammed'in münkerlerinden sadece birisi.

Ebû Hazra ise sadûq birisi; ancak hâfızası sağlam değil.[2]

Üçüncüsü, rivâyet son derece tartışmalı birisi olan el-Vâqıdî kanalıyla geliyor.

2. Eyyûb b. Mûsâ hadisi: Rivâyete göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurmuş: "Allah hakkı / gerçeği Ömer'in diline ve kalbine koymuş! O fârûqtur; Allah hak ile batılın arasını onunla ayırır!"[3]

Bunu Allah'ın Rasûlü'nden nakleden Eyyûb b. Mûsâ b. Amr el-Eşdaq el-Emevî, tâbiînden de sonra yaşamış birisi. Ehlisünnet hadisçileri bu kişiye olumlu rapor verseler de, onun Ehl-i Beyt düşmanı olan ve kan dökücü Emevî zorbalarıyla işbirliği içerisinde bulunan bir aileden olması ona yeter de artar bile! **Bu bir.**

İkincisi, Eyyûb ile Allah'ın Rasûlü (s.a.a) arasında büyük bir râvî kopukluğu var!

Üçüncüsü, Eyyûb'dan rivâyette bulunan Abdurrahmân b. Hasen meçhul bir râvî!

İşte konuyla ilgili rivâyetler ve içler acısı halleri! Her biri diğerinden daha çürük. Dolayısıyla bunlara dayanmak mümkün değil. Kaldı ki Ömer b. Hattâb'ın hayatını ve icraatlarını iyi bilenler, onun bu lakapla yakından uzaktan ilgisinin olmadığını da bilirler. Gelin; Ehlisünnet ulemasının son derece güvendiği ve hadislerine özel bir yer ayırdığı İbn Şihâb ez-Zührî'ye hep beraber kulak verelim de Hz. Ömer'e bu lâkabı kimlerin layık gördüğünü öğrenmiş olalım:

"Bize ulaşan bilgilere göre, Ömer'e 'Fârûq' diyenlerin ilki Eh-

---

1- ez-Zehebî, III, 445; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 7, et-Taqrîb: II, 149

2- ez-Zehebî, IV, 453; İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 242, et-Taqrîb: II, 386

3- İbn Sa'd, III, 270

l-i Kitap'tır! Müslümanlar da bu sözü onların ağzından alıp kullandılar. Yoksa bu konuda Peygamber (s.a.a)'in bir şey söylediği bizce malum değil!"[1]

İşte II. Halife Ömer'e bu lâkabı verenin kim olduğunu belirten sağlam bir rivâyet. Demek ki, sanılanın aksine, Ömer'e bu lâkabı veren Allah'ın Rasûlü (s.a.a) değil, ehl-i kitaptır.

e. Hz. Ali Allah'ın Rasûlü'nün Kardeşidir.

Bunu kitabımızın **6** nolu hadisinden anlıyoruz. Bu konuda detaylı bilgi **62-64** nolu hadislerimizin açıklamalarında gelecek.

1- İbn Sa'd, III, 270; et-Taberî, II, 562 **Tüm râvîleri siqa olup Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih bir rivâyettir.**

ALİ B. EBÎ TÂLİB'İN ALLAH (C) KATINDAKİ DEĞERİ

8. Sa'd b. Ebî Vaqqâs diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) Cuhfe günü, Ali'nin elini tutarak hutbe okurken işittim. Allah'a hamd ve senadan sonra şöyle buyurdular:

"Ey İnsanlar, ben sizin velînizim (*değil mi?****)"***

Orada bulunan ashâb: "Doğru söylüyorsun ey Allah'ın Rasûlü!" deyince, Peygamber (s.a.a) Ali'nin elini tekrar tutup yukarı kaldırdı ve şöyle devam etti:

"Bu da benim velîmdir; benim namıma (*getirdiğim****) dinimi tebliğ eder / borçlarımı öder. Ben ona dost olanın dostu, düşman olanın ise düşmanıyım!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Mûsâ b. Ya'qûb ez-Zeme'î kanalıyla Müellifimiz (**91** ve **92** nolu hadisler), Bezzâr, et-Taberî ve et-Tahâvî (Müşkil'ül-Âsâr: 584. htm) rivâyet ediyor. (Nâşir: 32)

Hadisin Durumu: Senedinde üzerinde durulması gereken iki râvî var: **Muhâcir b. Mismâr** ile **Mûsâ b. Ya'qûb ez-Zeme'î**.

Muhâcir siqa ve makbul birisi; ancak hâfızası çok sağlam değil.[1] Mûsâ ise İbn Maîn, Ebû Dâvûd, Yahyâ el-Qattân, İbn Hıbbân ile İbn Adiy tarafından sika sayılıyor. Buna karşılık Ahmed, Ali el-Medînî ve Müellif hâfıza zayıflığı dolayısıyla zayıf diyor.[2]

Böyle râvîlerin hadisleri gerçeklere ters düşmedikçe hasen sayılır. Zaten İbn Kesîr'in nakline göre Şamlı ez-Zehebî de hadisimizi **hasen**

1- İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 533, et-Taqrîb: II, 283

2- ez-Zehebî, IV, 227 vd.; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 566~567, et-Taqrîb: II, 294

sayıyor, İbn Kesîr de karşı çıkmıyor.[1]

9. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Sa'd'ın oğlu Âmir anlatıyor: Muâviye babam Sa'd b. Ebî Vaqqâs'a (Ali'ye sövmesini) emretti! (Babam bunu yapmayınca) Muâviye 'Seni Ebû Türâb'a sövmekten alıkoyan ne?' diye sordu. Bunun üzerine Sa'd şu cevabı verdi:

"Allah Rasûlü'nün onun hakkında söylediği şu üç şey aklımda olduğu sürece ona asla sövemem. Benim için, o üç şeyden birine sahip olmak, kızıl tüylü develere sahip olmaktan daha iyidir."

a- Muharebelerin birinde (yani Tebuk'ta) Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'yi (Medine'de) kendi yerine bırakmıştı. Ali "Ey Allah'ın Rasûlü! Beni kadınlar ve çocuklarla beraber mi bırakıyorsun!?" deyince, onun şöyle buyurduğunu işittim:

"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin? Ama benden sonra peygamberlik yok!"

b- Hayber günü de şöyle buyururken işittim:

"Andolsun, yarın bu sancağı öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlü'nü, Allah ve Rasûlü de onu seviyor!"

Bunun üzerine hepimiz sancağı kapmak için can attık. So-nunda ***"Bana Ali'yi çağırın!"*** buyurdu. Hemen getirildi; ancak gözleri ağrıyordu. Tükrüğünü Ali'nin gözlerine sürdü ve sancağı teslim etti.

c- "Ey Ehl-i Beyt! Hiç kuşkusuz, Allah sizden her tür pisliği/kusuru gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor." (Ahzâb: 33) ayeti nâzil olunca, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'yi, Fâtı-ma'yı, Hasan ve Hüseyin'i çağırarak: ***'Allahım! Bunlar benim Ehl-i Beytim.'*** buyurdu."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Bükeyr b. Mismâr kanalıyla Ahmed

1- bk. Nâşir, 32

(I, 185), Müslim (f. sahâbe, 32), Tirmizî (menâqıb, 20, tef. Âl-i İmrân, 7), Müellif (**52** nolu hadis.), Hâkim (III, 108, 147), İbn Ebî Âsım, et-Tahâvî (231. htm), el-Beyheqî, Harzemî (s. 108) vb. rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimiz ittifakla **Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis.** Buna rağmen ez-Zehebî, Hâkim'in rivâyet ettiği ilk hadisin, Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu onaylarken, her ne olduysa, ikinci hadis için "Hadisin senedinde **Ali b. Sâbit** ile **Bükeyr b. Mismâr** hakkında eleştiriler var!" diyor; âdeta Şamlılığını gösteriyor! Oysa bu râvîlerin ikisi de siqa ve sadûq.[1] Üstelik Bükeyr, Hâkim'in önceki rivâyetinin senedinde de yer alıyor!

10. Sa'd b. Ebî Vaqqâs anlatıyor:

"Oturuyordum... Derken (oradakiler) Ali b. Ebî Tâlib hak-kında ileri geri konuşmaya başladılar. Bunun üzerine dedim ki:

"Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) Ali hakkında şu üç hasletten söz ederken duydum; benim için onlardan birine sahip olmak, kızıl tüylü develere sahip olmaktan daha iyidir:

a- ***"O Mûsâ yanında Hârûn'un makamına sahiptir; ancak benden sonra peygamber yok!"***

b- ***"Andolsun, yarın bu sancağı öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlü'nü, Allah ve Rasûlü de onu seviyor!"***

c- ***"Ben kimin mevlâsı isem Ali de onun mevlâsıdır!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İbn Ebî Şeybe (9130. htm) ile İbn Mâce (muqaddime, 11) de rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin tüm râvîleri siqa ve sadûq. Dolayısıyla **isnadı sahih bir hadis.**

11. Sa'd b. Ebî Vaqqâs diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Andolsun, yarın bu sancağı öyle birisine vereceğim

1- **Ali** için bk. ez-Zehebî, III, 116; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 38
Bükeyr için bk. İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 370, et-Taqrîb: I, 116

ki; o Allah ve Rasûlü'nü, Allah ve Rasûlü de onu seviyor! Üstelik Allah fethi onun eliyle gerçekleştirecek!"

Bunun üzerine ashâbı sancak için can attılar; ama o, sancağı Ali'ye verdi."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi sanırım sadece Müellifimiz rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Ancak kitabımızın Nâşiri, senedde bulunan **Eymen el-Habeşî** dolayısıyla "hasen" olduğunu söylüyor. Oysa Eymen siqa ve üstelik Buhârî'nin râvîlerinden. ez-Zehebî gibilerinin sandığı gibi meçhul birisi değil.[1] Dolayısıyla **hadisimizin isnadı sahih.**

Ama ne ilginçtir ki, buradaki hadise "hasendir" diyen Nâşir, tamamen aynı râvîler kanalıyla gelen **80** nolu hadisimiz hakkında "sahihtir" diyor! Doğrusu da bu.

12. Enes b. Mâlik anlatıyor:

"Peygamber (s.a.a)'in yanında (kızartılmış/pişmiş) bir kuş vardı. ***"Allahım! Kullarından en çok sevdiğin kimseyi bana gönder de bu kuştan benimle yesin!"*** buyurdu.

Bir ara Ebûbekr geldi; onu geri çevirdi. Sonra Ömer geldi; onu da geri çevirdi. Daha sonra Ali geldi; ona izin verdi."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İsmâîl es-Süddî yoluyla Ebû Ya'lâ, Tirmizî (menâqıb, 21) ve İbn'ül-Esîr (III, 295) rivâyet ediyor. Enes'ten itibaren değişik yollardan Buhârî (et-Târîh'inde), Abdullâh b. Ahmed, Hâkim (III, 130~132), Taberânî, Bezzâr, Hatîb el-Bağdâdî, İbn Meğâzilî vb. de rivâyet etmekte. (Nâşir, 34-35)

Hadisin Durumu: Hadisimizi İbn Teymiyye, ez-Zehebî, İbn Kesîr vb. Şam uyruklu ve Emevî yanlısı bazı kimseler bu hadisten çok rahatsız olmuşlar ki "uydurma!" olduğuna karar vermişler.[2] Çünkü onlar da biliyor ki, bu hadisin sahih kabul edilmesi halinde, şimdiye dek bildikleri bazı şeylerin temeli oyulacak!

1- ez-Zehebî, I, 284; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 307, et-Taqrîb: I, 97; ayr. bk. Buhârî: mükâteb, 5, hibe, 33, şurût, 10, meğâzî, 31

2- İbn Teymiyye, IV, 99; ez-Zehebî, et-Telhîs: III, 131; İbn Kesîr, el-Bidâye: VII, 383; Nâşir, 35-36

Hadisimizin senedinde üzerinde durulması gereken iki râvî var: Bunlar Müshir b. Abdilmelik ile İsmâîl b. Abdirrahmân es-Süddî.

Doğrusu Buhârî ile Ebû Dâvûd **Müshir b. Abdilmelik**'ten pek hoşlanmıyorlar! Müellifimiz ise "hâfızası kuvvetli değil" diyerek adaletinde ve sadakatinde bir kusur olmadığına, kusurun hâfızasından kaynaklandığına işaret ediyor. Buhârî ile Ebû Dâvûd ise hiçbir gerekçe gösteremiyor. Zaten Buhârî ile Ebû Dâvûd'a göre, Müshir'in böyle bir hadisi rivâyet ederek birilerini rahatsız etmesi kendisine suç(!) olarak yeter..!

Buna karşılık Hasan b. Hammâd ed-Dabbî ile İbn Hıbbân Müshir'i sika sayıyor.[1] ed-Dabbî, hadisimizi Müshir'den rivâyet eden, dolayısıyla Müshir'in öğrencisi olan bir râvî. Bir râvîyi öğrencisi her hâlde herkesten daha iyi bilir.

Şu hâlde Müshir, işin doğrusu siqa ve sadûq bir râvî; ancak biraz hâfıza zayıflığı var. Hâfıza sorunu olmayan râvî ise hemen yok gibidir. Rivâyet ettiği hadis gerçeklerle örtüştüğü sürece bu tür râvîlerin hadisleri hasen sayılır.

İsmâîl es-Süddî ise İbn Maîn ile Ebû Hâtim tarafından biraz zayıf sayılmasına karşın, Şu'be b. Haccâc, Süfyân es-Sevrî, Zâide b. Qudâme, Yahyâ el-Qattân, Ahmed b. Hanbel, Müellifimiz, Ahmed el-Iclî ile İbn Hıbbân siqa ve sadûq sayıyor. Üstelik Müslim'in râvîlerinden.[2]

Demek ki **hadisimiz, uydurma olması bir tarafa, zayıf bile değil; en azından isnadı hasen bir hadis.** Böyle bir hadis için zayıf demek bile taassup ve önyargıdan başka bir şey değil. Kaldı ki, Hz. Ali'nin sahâbe içerisinde Allah'ın en sevgili kulu olmasından neden bu kadar rahatsız olunuyor ki!? Zaten o Allah'ın tertemiz kıldığı, Allah ve Rasûlü'nün sevdiği birisi değil mi!? Bu özellik Ehl-i Beyt'in dışında başka kimde var!?

Aslına bakarsanız, **"Tayr Hadisi"** olarak bilinen bu hadis sahih bir hadis. Şîa, Mu'tezile ve Ehlisünnet'in başlıca temel kaynaklarında buna yer verilmiş. Sadece Ehlisünnet kaynaklarında 90 kadar çeşitli

---

1- ez-Zehebî, IV, 113; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 421, et-Taqrîb: II, 256

Hasan b. Hammâd ise zaten siqa bir râvî. bk. İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 167

2- Tirmizî: menâqıb, 21; ez-Zehebî, I, 236-237; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 257 vd., et-Taqrîb: I, 83

Ayr. bk. Müslim: müsâfirîn, 60, 61

yoldan geldiği bilinmekte bu hadisin![1] Sadece Enes'ten rivâyet edenlerin sayısı 30 civarında![2]

"Tayr = kuş" hadisi hakkında müstakil kitaplar yazanlar bile var. İbn Cerîr et-Taberî, Ebû Tâhir Muhammed b. Ahmed, İshâq b. Merdeveyh, Ebû Nuaym, Hâkim en-Nîsâbûrî ile Şamlı ez-Zehebî bunlardan.[3]

Enes'ten gelen hadisin rivâyet kanalları içinde sahih olanların[4] yanısıra hasen olanlar da var.[5] Bu rivâyet kanallarından birçoğunun zayıf sayıldığı da bir gerçek. Ama bunun için gösterilen gerekçeler ilginç ve kayda değer!

Hadisimizi zayıf hatta uydurma sayanların gayretlerini elbette anlıyoruz! Onların amaçları zaten bu ve benzeri hadisleri ne yapıp edip zayıf düşürmek! Aksi hâlde temellerinin bazı noktalardan oyulduğunun farkındalar. Bu yüzden hadis tenkitçileri, kendi işlerine yarayan ve gerçekten de kendi ilkelerine göre zayıf olan üç beş hadis bulduklarında "bunların her biri tek başına zayıf; ancak bir araya geldiklerinde ortak bir noktada birbirlerini desteklerler ve hadis hasen derecesine yükselir."[6] derlerken, tam 30 kadar yoldan gelen Enes hadisi hakkında aynı ilkeyi görmezden geliyorlar. Üstelik 90 kadar değişik yollardan pekçok sahâbî kanalıyla Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) dayandığını itiraf ettikleri bu hadisi çürütmek için olduk olmadık bahaneler buluyorlar!

1- Nâşir, 35

2- Hâkim, III, 131

3- Nâşir, 35-36

4- Hâkim, III, 130-131 Hâkim **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor.

5- İbn el-Cevzi, el-'Ilel: I, 235-236

İbn el-Cevzî İbn Merdeveyh'ten aldığı bu rivâyet hakkında "Senedinde İbrâhîm b. Mehdî var; Hatîb el-Bağdâdî kendisini zayıf sayıyor." diyerek hadisin zayıf olduğunu söylemek istiyor. Oysa Hatîb'in zayıf saydığı râvî **İbrâhîm b. Mehdî el-Übüllî**'dir. el-Übüllî hakikaten zayıf. Hadisimizin senedinde geçen râvî ise **İbrâhîm b. Mehdî el-Mıssîsî**'dir. Bu ise siqa bir râvî. (ez-Zehebî, I, 68; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 171, et-Taqrîb: I, 59)

Anlaşılan, İbn el-Cevzî taassubun verdiği hızla râvîleri birbirine karıştırmış! Ancak senedde İbn el-Cevzî'nin dikkatini çekmeyen bir başka râvî var: O da Müslim b. Keysân. Müslim ise siqa ve sadûq bir râvî. Sadece hâfızasında biraz zayıflık var. (35 nolu sh. bk.) Bu yüzden hadis için **"hasendir"** dedik.

6- Özellikle fıkıh kitaplarında buna dair yeterince örnek bulabilirsiniz.

Baksanıza şu ez-Zehebî'ye; Hâkim'in rivâyet ettiği hadisi -sıhhatli olmasına rağmen- cerh edip çürütmek için neler söylüyor:

"**Muhammed b. Ahmed b. Iyâd** dışında bütün râvîleri siqa. Ben bir zamanlar bu hadis için Muhammed'i suçluyordum; ancak sonradan anladım ki o da sadûq (doğru sözlü) birisiymiş!"[1]

Hadis dalında kendisini söz sahibi sanan birisinin ağzından çıkan şu sözlere bakın da ibret alın! Hadis tarihinde tüm önyargıları bir tarafa bırakarak şöyle bir gezintiye çıkarsanız, bunun gibi numunelik pek çok örnekle karşılaşırsınız. Demek ki "önce idam et; sonra yargıla!" mantığı eskiden beri var!

Kaldı ki bütün bu anlattıklarımız, sadece Enes'ten gelen rivâyetlerle ilgiliydi. Aynı hadis şu sahâbîlerden de rivâyet ediliyor:

1. Sa'd b. Ebî Vaqqâs.[2] **2.** Abdullah b. Abbâs.[3] **3.** Ali b. Ebî Tâlib. **4.** Ebû Saîd el-Hudrî. **5.** Sefîne. [4]

Kısacası, **"Tayr" hadisi sahih bir hadistir ve Müellifimizin bu rivâyetinin isnadı hasendir.**

13. İmam Ali'den (a.s):

Sahâbeden Ebû Leylâ el-Ensârî, İmam Ali'nin yanısıra yürürken ona dedi ki: "İnsanlar seni bir türlü anlayamıyor; soğukta iki örtüyle dışarı çıkıyor, yazınsa kaba ve kalın elbiseler giyiyorsun!"

Hz. İmam "Sen Hayber'de bizimle birlikte değil miydin!?" diye sorunca, Ebû Leylâ "Evet, sizinleydim!" cevabını verdi. Bunun üzerine İmam anlatmaya başladı:

"O gün Allah'ın Rasûlü (s.a.a) önce Ebûbekr'i göndermiş; ama o hemen dönüvermişti! Arkasından Ömer'i bir sancakla gönderdiyse de o da hemen geri dönmüştü! Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurmuştu:

1- el-Mîzân: III, 465

2- Ebû Nuaym **sahih senetle** rivâyet ediyor. bk. el-Emînî, I, 39

3- el-Harzemî (s. 107) rivayet ediyor. Senedinde yer alan **Süleymân b. Qarm** (bk. sh. 263) dolayısıyla isnadı hasen bir hadis.

4- el-Müstedrek: III, 131 Hâkim bu üç sahâbîden gelen hadislerin **sahih sened**le rivâyet edildiğini söylüyor; Şamlı ez-Zehebî ise, çok ilginçtir, sesini çıkarmıyor!

"(Yarın) bu sancağı öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlü'nü, Allah ve Rasûlü de onu seviyor! Üstelik o dönüpte kaçmayacak!!!"

Sonra bana haber salmıştı. Gözlerim ağrıyordu. Hemen tükrüğünü gözlerime sürmüş ve şöyle dua etmişti:

"Allahım! Sıcağın ve soğuğun zararından onu koru!"

İmam diyor ki: "Bir daha ne sıcak hissettim, ne de soğuk!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İbn Ebî Leylâ'dan itibaren değişik yollardan İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Ahmed (I, 99, 133), İbn Mâce (muqaddime, 11), Abdullâh b. Ahmed, Hâkim (III, 37), Bezzâr, Beyheqî, Ebû Nuaym ve İbn'ül-Cezerî de rivâyet ediyor. (Nâşir, 37) Aynı hadis biraz değişik yoldan Müellifimiz tarafından da rivâyet edilmekte. (**147** nolu hadisimize bk.)

Hadisin Durumu: Nâşir hadisimizin zayıf olduğunu söylüyor ve buna gerekçe olarak da seneddeki İbn Ebî Leylâ'yı gösteriyor. Oysa tam adıyla **Muhammed b. Abdirrahmân b. Ebî Leylâ** adaletli ve sadûq bir râvî. Sadece biraz hâfıza sorunu var.[1] Rivâyet ettiği hadis gerçeklerle çelişmediği sürece, böyle râvîlerin hadisleri hasen sayılır. Hatta Hâkim hadisimizin isnadının sahih olduğunu söylüyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.[2] Ahmed Şihâbuddîn el-Haffâcî de "isnadı sahih ve bitişik" diyor[3], Qâdî Iyâd da bu hadisi Peygamber Efendimizin (s.a.a) mucizelerinden sayıyor.[4] Çünkü gerçekten de Ali (a.s), Allah Rasûlü'nün bu duasından sonra, yazın kalın, kışın da ince giyse; bundan rahatsız olmazdı.

Kısacası **hadisimizin isnadı hasendir**. Kaldı ki ileride gelecek olan **147** nolu hadisimizin tüm râvîleri siqa ve sadûqtur; dolayısıyla sahihtir. Aynı hadis, Huzeyfe b. Yemân ile Ka'b b. Ucra'dan da sahih senedlerle rivâyet edilmekte.[5]

1- ez-Zehebî, III, 613-616; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 181, et-Taqrîb: II, 193-194; el-Aynî, XX, 127; el-Haffâcî, Nesîm'ur-Riyâd: IV, 467

2- el-Müstedrek: III, 37

3- en-Nesîm: III, 122

4- eş-Şifâ: III, 122

5- el-Emînî, I, 209

14. Bürayde el-Eslemî anlatıyor:

"Hayber'i kuşatmıştık... Sancağı önce Ebûbekr aldı; ancak fetih gerçekleşmedi. Ertesi gün sancağı Ömer aldı; o da hemen geri döndü, fetih yine gerçekleşmedi. İnsanlar yorulmuş, güç kuvvet kalmamıştı. Tam o sırada Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Sancağımı yarın öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlü'nü, Allah ve Rasûlü de onu seviyor! Üstelik fetih olmadan dönmeyecek!"

Fetih ertesi gün gerçekleşeceğinden geceyi rahat geçirdik. Sabah olduğunda Allah'ın Rasûlü (s.a.a) sabah namazını kılıp yanımıza geldi, ayakta durup sancağı bıraktı!..

İnsanlar izdiham hâlinde bekliyor; içimizden Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yanında ayrı bir yeri olduğunu sanan herkes sancağa sahip olmak istiyordu. Sonunda Ali'yi çağırdı. Gözleri ağrıyordu. Hemen Ali'nin gözlerine tükrüğünü sürdü ve sancağı ona teslim etti. Allah da fethi onun eliyle gerçekleştirdi.

Ashâb dedi ki: "Biz de, o sancağa nail olacak kimseyi böylece öğrenmiş olduk."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Abdullâh b. Bürayde'den itibaren değişik yollardan Ahmed (el-Fedâil'inde), et-Taberî (II, 137), Hâkim (III, 37), Beyheqî, el-Harzemî (s. 167~168) vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 37)

Hadisin Durumu: Hadisimizin tüm râvîleri siqa ve sadûq. **Dolayısıyla sahih bir hadis.** Hâkim de "isnadı sahih" diyor, Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor. Özellikle **Ahmed'in rivâyeti Müslim'in şartlarına göre sahih.**

15. Bürayde el-Eslemî anlatıyor:

"Hayber günü, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hayber kalesi yanına konakladı ve sancağı Ömer'e verdi. İnsanlardan bir kısmı onunla birlikte gidip Hayberlilerle karşılaştı. Ömer ve arkadaşları dağıldılar ve Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanına döndüler. Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Sancağı (yarın) öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlü'nü, Allah ve Rasûlü de onu seviyor!"

Ertesi gün Ebûbekr ile Ömer çok heveslendi; ancak O Ali'yi çağırdı. Ali'nin gözleri ağrıyordu. Hemen tükrüğünü onu gözlerine sürdü, insanlardan bir grup onunla birlikte harekete geçti ve Hayberlilerle karşılaştı. Tam o sırada Merhab adlı bir şair şöyle sesleniyordu:

"Hayber benim Merhab olduğumu biliyor.

Silahını çekmiş, tecrübeli bir kahramanım.

Aslanlar gelip ard arda saldırdıklarında;

Onlara kâh saldırır, kâh darbe indiririm."

Merhab ile Ali karşılıklı birer darbe indirdiler. Ali bir darbe daha indirdi ki kılıç adamın kafasını ikiye yardı. Askerler bu darbenin sesini duydular ve hemen Ali'yle birlikte saldırıya geçerek sonunda fethe ulaştılar."

Hadisin Tahrîci: Hadisi Avf el-A'râbî yoluyla Ahmed (V, 353, 358), Taberî (II, 136), Hâkim (III, 437), İbn Ebî Âsım riv. ediyor.

Hadisin Durumu: Nâşir, seneddeki **Meymûn** dolayısıyla hadisimizin zayıf olduğunu söylüyor. Ardından da Meymûn'u zayıf sayanlardan birkaçına yer veriyor.

Doğrusu Meymûn'u Ahmed, İbn Maîn ve Yahyâ el-Qattân gibileri zayıf sayıyor. Ama İbn Hıbbân "siqa" diyor.[1] Zayıftır diyenler, **bir,** rivâyet ettiği hadislerden rahatsız oldukları için, **bir de,** hâfızası pek sağlam olmadığı için bu yargıya varmışlar. Yani adaletinde ve sadakatinde hiçbir sorun yok. Zaten Müellifimizin "kuvvetli / sağlam değil" demesi de bu anlamda. Tirmizî onun kanalıyla gelen bir hadis için "sahihtir" diyor.[2] Hâkim, Meymûn'dan gelen, kitabımızın **37** nolu hadisi için "isnadı sahih" hükmünü veriyor, Şamlı ez-Zehebî de itiraz etmiyor.[3] ez-Zehebî'nin sadık öğrencilerinden Şamlı İbn Kesîr de yine Meymûn vasıtasıyla gelen, kitabımızın **81** nolu hadisi hakkında "İs-

---

1- ez-Zehebî, IV, 235-236; İbn Hacer, , et-Taqrîb: II, 297

2- Tirmizî: tıbb, 28 Ayr. bk. el-Emînî, I, 71

3- el-Müstedrek: III, 125 İbn Hacer ile el-Qastalani de o hadis için "râvîleri siqa" diyor. (**37** nolu hadisimizin durumuna bk.)

nadı gayet güzel, râvîleri de siqa!" diyor.

Bütün bunlar Meymûn'un siqa ve güvenilir bir râvî olduğunu gösteriyor. Şayet kendisinde hâfıza sorunu varsa, o zaman böyle râvîlerin hadisleri, gerçeklerle çelişmediği sürece, en azından hasen sayılır. Bu hadisimiz de gerçeklerle hiçbir zaman çelişmiyor.

Kısacası **hadisimiz en azından hasendir.** Kaldı ki aynı hadis Seleme b. Ekva' adlı sahâbîden de **sahih senedle** rivâyet edilmekte.[1]

16. Sehl b. Sa'd anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hayber günü şöyle buyurdu:

"Andolsun, yarın bu sancağı öyle birisine vereceğim ki, Allah fethi onun sayesinde gerçekleştirecek. Üstelik o Allah ve Rasûlü'nü, Allah ve Rasûlü de onu seviyor!"

Sabah olunca bir takım insanlar, her biri sancağın kendisine verileceğini umarak Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanına vardılar. Allah'ın Rasûlü (s.a.a):

"Ali b. Ebî Tâlib nerede?" buyurdu.

Oradakiler: "Ali gözlerinden şikayetçi ey Allah'ın Rasûlü!" dediler.

Hemen ona haber saldılar. Allah'ın Rasûlü (s.a.a), Ali gelir gelmez, tükrüğünü gözlerine sürüp dua etti. Bunun üzerine Ali, sanki hiçbir rahatsızlığı yokmuş gibi iyileşti. Peygamber (s.a.a) sancağı teslim etti. Ali:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Onlarla bizim gibi oluncaya kadar mı savaşayım?" dedi.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle cevap verdi:

"Fazla acele etme! Önce onların olduğu yere var ve kendilerini İslâm'a çağır; Allah'ın farz kıldığı şeyleri söyle. Allah'a yemin olsun ki, Allah'ın seni bir kimsenin hidayetine vesile kılması, senin için, kızıl tüylü develere sahip olmandan daha hayırlıdır!"

1- İbn Sa'd, II, 110-112; Ahmed: IV, 51-52 ve Beyheqî rivâyet ediyor.

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi tamamen aynı isnadla Saîd b. Mansûr (II, 178), Ahmed (V, 333), Buhârî (cihâd, 102, 143; menâqıb, 38; meğâzî, 40), Müslim (f. sahâbe, 34), Taberânî, Ebû Nuaym, et-Tahâvî (Meânî'l-Âsâr: 492. htm), Beyheqî vb. rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin **sahih bir hadis** olduğunda hiç kuşku yok.

17. Ebû Hürayra diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a): ***"Andolsun, bugün bu sancağı öyle birisine vereceğim ki, o Allah ve Rasûlü'nü, Allah ve Rasûlü de onu seviyor!"*** buyurduğunda herkes heyecanla beklemeye koyuldu. Ama Allah'ın Rasûlü (s.a.a):

"Ali b. Ebî Tâlib nerede?" buyurdu.

Oradakiler "O gözlerinden şikayetçi!" deyince, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) avucuna tükürdü; onlarla Ali'nin gözlerini sıvazladı. Sancağı ona teslim etti ve Allah onun vesilesiyle fethi gerçekleştirdi."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ya'lâ b. Ubeyd kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9131. htm) de rivâyet ediyor. (Nâşir, 41)

Hadisin Durumu: Hadisimiz isnad bakımından **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis.**

18. Ebû Hürayra diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hayber günü: ***"Andolsun, bu sancağı öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlünü seviyor!... Allah onun sayesinde fethi gerçekleştirecek."*** buyurdu.

Ömer b. Hattâb: "İşte o gün emir olmayı istedim!" diyor.

Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali b. Ebî Tâlib'i ça-ğırıp sancağı teslim eti ve şöyle buyurdu:

"Yürü; Allah sana fetih vermeden de geri dönme!"

Ali gitti; sonra durup: "Yâ Rasûlallâh! İnsanlarla ne için savaşayım?" diye sorunca, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şu cevabı verdi:

"Onlarla, Allah'tan başka tanrı (*emir ve yasaklarına kayıtsız şartsız uyulan varlık)* ***tanımadıklarına, Muhammed'in de Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık edinceye dek savaş! Bunu yaparlarsa canlarını ve mallarını -hak etmedikleri sürece- koruma altına almış olurlar. Kendi hesapları Allah'a aittir."***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Süheyl'den itibaren değişik yollardan Saîd b. Mansûr (II, 179), Müslim (f. sahâbe, 33), Beyheqî, Hatîb el-Bağdâdî vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 41)

Hadisin Durumu: Hadisimizin senedi Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden oluşuyor; dolayısıyla **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis.**

19. Ebû Hürayra diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a): ***Andolsun, yarın bu sancağı öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlü'nü seviyor!.. Fetih onun sayesinde gerçekleşecek!"*** buyurduğunda, Ömer diyor ki:

"Emîr olmayı o günün dışında hiç istemedim! Hemen sancağa uzanıverdim; ancak o Ali'yi çağırıp gönderdi ve kendisine şu talimatı verdi: ***"Git; Allah sana fethi nasip edene kadar savaş! Geri dönme!"***

Bunun üzerine Ali biraz yürüdü ve geri dönmeden durup "İnsanlarla ne için savaşalım (yâ Rasûlallâh)?" diye sorunca, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şu cevabı verdi:

"İnsanlarla, Allah'tan başka tanrı tanımadıklarına ve Muhammed'in de O'nun elçisi olduğuna tanıklık edinceye dek savaş! Bunu yaparlarsa canlarını ve mallarını -hak etmedikleri sürece- koruma altına almış olurlar. Kendi hesapları Allah'a aittir."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Süheyl'den itibaren Cerîr b. Abdilhamîd kanalıyla Belâzürî de rivâyet ediyor. (Nâşir, 41)

Hadisin Durumu: Tıpkı **18** nolu hadisimiz gibi.

20. Ebû Hürayra diyor ki:

"Hayber günü Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Andolsun, bu sancağı öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlü'nü seviyor!.. Allah fethi ona nasip edecek."***

Ömer diyor ki: "O güne kadar emir olmayı hiç arzulamamıştım!"

Sonra Allah'ın Rasûlü (s.a.a) sancağı Ali'ye verdi ve: ***"Geri dönme!"*** buyurdu.

Ali biraz gittikten sonra "Yâ Rasûlallâh! Ne için savaşayım?" deyince Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Allah'ın dışında hiçbir tanrı kabul etmeyeceklerine ve Muhammed'in de O'nun elçisi olduğuna dair tanıklık etmeleri için! Şayet bunu yaparlarsa canlarını ve mallarını -hak etmedikleri sürece- korumuş olurlar. Kendi hesapları Allah'a aittir."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Süheyl'den itibaren Vuheyb b. Hâlid el-Bâhilî kanalıyla İbn Sa'd (II, 110) ile Ahmed (II, 384~385) de rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Tıpkı **18** nolu hadisimiz gibi.

21. Imrân b. Husayn'dan:

"Peygamber (s.a.a) ***"Andolsun, bu sancağı öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlü'nü (yahut Allah ve Rasûlü onu) seviyor!"*** buyurdu ve hemen Ali'yi çağırdı. Ali'nin gözleri ağrıyordu. Allah da fethi ona nasip etti."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İbn Meğâzilî de rivâyet ediyor. (Şerafuddîn el-Mûsevî, en-Nass vel-İctihâd: 333)

Hadisin Durumu: Hadisimizin tüm râvîleri gayet siqa ve **Müslim'in şartlarına göre sahih.**

22. Hasan b. Ali (a.s)'dan:

Hübeyra b. Yerim anlatıyor: "İmam Hasan (a.s), babası öl-dürüldüğünde, başında siyah sarığıyla halkı topladı ve şöyle hitab etti: "Dün, evvelkilerin geçemediği, sonrakilerin de ulaşamayacağı birisini katlettiniz! Oysa Allah'ın Rasûlü

(s.a.a) şöyle buyurmuştu:

"Andolsun, yarın bu sancağı öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlü'nü, Allah ve Rasûlü de onu seviyor! Sağında Cebrail, solunda Mikail savaşır. Allah kendisine fethi nasip etmedikçe sancağı geri çevrilmez."

Ali, ailesine bir hizmetçi alabilmek için kenara koyduğu 900 dirhem dışında ne bir dinar, ne bir dirhem bıraktı!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû İshâq kanalıyla İbn Sa'd (III, 38, 38-39), İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (I, 199), İbn Hıbbân vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 43)

Hadisin Durumu: Özellikle **Hübeyra** adlı râvî yüzünden bu hadisimizi zayıf düşürme teşebbüsleri var. Evet, Hübeyra'yı Yahyâ b. Ma'în ile Ebû Hâtim meçhul sayıyor. Ama İbn Sa'd onu tanıyor; Ahmed b. Hanbel, bir rivâyette Müellifimiz, İbn Hıbbân, Hâkim ve İbn Hacer siqa sayıyor. Ancak İbn Sa'd ile -bir rivâyette- Müellifimiz hâfızasının çok sağlam olmadığını ileri sürüyor.[1]

Böyle râvîlerin hadisi ise zayıf değil, en azından hasen sayılır. Hübeyra'dan, Ehl-i Beyt dostu olduğu için hoşlanmayanlar da yok değil. Kısacası **hadisimiz en azından hasen bir hadis.** [2]

Kaldı ki, hadisimiz İmam Hasan'dan (a.s) tamamen farklı bir kanaldan Hâkim (III, 172) tarafından da rivâyet ediliyor. Ancak ez-Zehebî bu rivâyet için "sahih değil!" diyor ve muhtemelen **Huseyn b. Zeyd b. Ali**'ye takılıyor.

Huseyn, Ehl-i Beyt ulemasının devrimci liderlerinden İmam Zeyd'in oğlu. Buhârî, İbn Sa'd ve Müellifimiz bir şey demiyor onun hakkında. Sadece İbn Ma'în zayıf sayıyor. Ali b. el-Medînî "zayıftır" demiyor da "kendisinde zayıflık var!" diyor.

Oysa İbn Adiy, Dâraqutnî ve İbn Hacer Huseyn'nin siqa ve sadûq bir râvî olduğunu söylüyor. Hâkim de ondan gelen bir hadis için "sahih" diyerek siqa birisi olduğuna işaret ediyor.[3]

1- İbn Sa'd, VI, 170; ez-Zehebî, IV, 293; Hâkim, III, 120, IV, 344; İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 18~19, et-Taqrîb: II, 321; Şemsülhaqq, Avn'ül-Ma'bûd: VI, 376

2- İbn Ebî Şeybe (9131. htm) aynı hadisi değişik iki **sahih isnad** ile de rivayet ediyor.

3- İbn Sa'd, V, 434; ez-Zehebî, I, 535; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 585, et-Taqrîb: I,

Bizim Şamlı ez-Zehebî de Huseyn'den pek hoşlanmayanlardan birisi.[1] Her nedense ez-Zehebî, Ehl-i Beyt'e yakınlığıyla bilinen râvîlerden pek hoşlanmıyor. Merak ediyoruz; Ehl-i Beyt ve dostları şimdiye kadar ez-Zehebî'ye ve onun gibi düşünenlere ne yapmış!? Onlara ne zararı dokunmuş!? Ehl-i Beyt dostlarının Ali'yi sevmekten ve her konuda onu örnek almaktan başka ne suçları varmış!? Yoksa ez-Zehebî gibilerinin gözüne girmek için Muâviye ve Yezîd yanlısı mı olmak gerek!?...

Hiç kuşku yok, Muâviye ve Yezîd'in yanında yer alarak Allah'ın gazabını hak etmektense, Ali'nin ve Ehl-i Beyt dostlarının yanında yer alıp da Allah'ın sevgisini, ez-Zehebî ve benzerlerininse gazabını almak daha hayırlıdır, daha yeğdir bizim için!

A Ç I K L A M A L A R

Buraya kadar görmüş olduğumuz rivâyetler, İmam Ali'ye ait; ama onun dışında hiç kimsenin nail olamadığı üstün meziyyet ve faziletleri konu ediniyor. Şimdi bunları bir bir ele alalım:

a. Hz. Ali, Allah ve Rasûlü'nü Seven ve Allah ve Rasûlü Tarafından Sevilen Büyük Bir Şahsiyettir.

Bu gerçeği, Hayber vakasını konu edinen **"râye = sancak"** hadislerinden anlıyoruz. Râye hadisleri ise başlıca şu sahâbîlerden rivâyet ediliyor:

1. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: 9~11 nolu hadislerimize bk.[2]

2. Ali b. Ebî Tâlib (a.s): 13 nolu hadisimize bakınız.

3. Bürayde el-Eslemî: 14~15 nolu hadislerimize bakınız.

4. Sehl b. Sa'd: 16 nolu hadisine bakınız.

5. Ebû Hürayra: 17~20 nolu hadislerimize bk.

6. Imrân b. Husayn: 21 nolu hadisimize bakınız.

176; Hâkim, III, 154

1- Telhîs'ul-Müstedrek: III, 154

2- Bu hadisi Hâkim de farklı bir isnadla rivâyet ediyor. bk. el-Müstedrek: III, 116-117 Hâkim'in bu rivâyeti, senedinde Müslim el-Mülâî bulunduğundan dolayı **hasendir.** (Müslim için 35 nolu sh. bk.)

7. Hasen b. Ali (a.s): 22 nolu hadisimize bakınız.

8. Ebû Saîd el-Hudrî: Ahmed (III, 16), İbn Meğâzilî vb. rivâyet ediyor.

9. Seleme b. Ekva': Buhârî (cihâd,120, menâqıb, 38, meğâzî, 40), Müslim (f. sahâbe, 35), farklı bir metin ve isnadla İbn Sa'd (II, 110-112), İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (IV, 51-52), Müslim (cihâd, 132), Hâkim (III, 38-39), Beyheqî, İbn Meğâzilî vb. rivâyet ediyor.

10. Câbir b. Abdillâh: Hâkim (III, 38), Taberânî vb. rivâyet ediyor. Senedinde **Halîl b. Mürra** var; siqa ve sadûq birisi; ancak biraz hâfıza sorunu var.[1] Böyle râvîlerin hadisi ise en azından hasen sayılır. Dolayısıyla **hadisimiz hasen bir hadis.**

11. Abdullâh b. Abbâs: 23 nolu hadisimize bakınız. Ayrıca farklı bir isnadla Bezzâr (bk. Nâşir, 39-40) tarafından da rivâyet ediliyor. Ancak Bezzâr'ın rivâyeti senedindeki **Hakîm b. Cübeyr** dolayısıyla zayıf sayılıyor. Oysa Hakîm, sadece rivâyet ettiği hadislerden rahatsız olunduğu için zayıf sayılmış! Bunun için ez-Zehebî'nin ve İbn Hacer'in eserlerine bakılabilir. Yoksa adalet ve sadakatinde hiçbir kusur yok. Nitekim Süfyân es-Sevrî, Zâide b. Qudâme, Yahyâ el-Qattân ve Şerîk en-Neha'î ondan rivayette sakınca görmemişlerdir. Olsa olsa sadece hâfıza zayıflığı var ki Müellifimiz de bu kanaatte.[2] Böyle râvîlerin hadisi ise en azından hasen sayılır. O hâlde Bezzâr'ın rivâyeti de en azından **hasen**dir.

Aynı hadis, **12.** Ebû Leylâ el-Ensârî, **13.** Ömer b. Hattâb, **14.** Abdullâh b. Ömer, **15.** Ebû Rafi', **16.** Zübeyr b. Avvâm, **17.** Âmir b. Ebî Vaqqâs ve daha başka sahâbîlerden de rivâyet ediliyor.[3]

Görüldüğü gibi **"râye"** hadisi gayet sahih bir hadis. İbn Abdilberr, İmam Ali'nin faziletlerine dair, içinde bu hadisin de bulunduğu bir grup hadise yer verdikten sonra "Bütün bunlar sabit / sağlam haberlerdir."[4] diyerek bu gerçeği ifade ediyor.

1- ez-Zehebî, I, 667-668; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 104~105, et-Taqrîb: I, 224

2- Tirmizî: mevâqît, 4, el-Ilel: bâb: 10; ez-Zehebî, I, 583-584; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 648, et-Taqrîb: I, 192

3- İbn Abdilberr, III, 36; el-Aynî, XIII, 288; Hâkim, III, 125; Şerafuddîn, en-Nass: 331-333

4- el-İstîâb: III, 36

Hatta hadisimiz sahih olmanın da ötesinde "mütevâtir" bir hadis. Ehlisünnet ulemasının ne gibi hadisleri mütevâtir saydıkları için es-Süyûtî'nin ve el-Kettânî'nin ilgili eserlerine bakacak olursanız, "râye" hadisinin onlardan kat kat güçlü ve sağlam olduğunu görürsünüz.

"Râye" hadisi, "Allah ve Rasûlü tarafından sevilmek" gibi son derece yüce bir payeyi, sadece Ehl-i Beyt'in reisi İmam Ali'ye özgü kılıyor. Zaten gerek Ebûbekr ve gerekse Ömer bunun için sancağı kapmaya can atmışlar; ama ilâhî irâde yalnız Ali'ye tecelli etmiştir.

Dolayısıyla hadisimiz, aynı zamanda, İmam Ali'nin sahâbenin en üstünü ve Allah katında en faziletlisi olduğuna da çok güçlü bir delil teşkil ediyor. Şayet sahâbenin en üstünü bir başkası olsaydı, Ali'nin sahip olduğu bu payeye onun da sahip olması gerekirdi; heyhat!

b. Hz. Ali Korkusuz ve Gözü Pek Bir Yiğittir.

İmam'ın hayatını okuyanlar, onun savaş meydanlarında gösterdiği kahramanlıkları görenler, onun gerçekten de korkusuz, gözü pek, cesur ve aynı zamanda çok adil ve merhametli bir yiğit olduğunda asla şüphe etmezler. Bunun sayısız örnekleri var tarihte... Özellikle Hayber'in fethinde gösterdiği kahramanlıklar dillere destan olmuştur. Fakat burada gözden ırak tutulmaması gereken bir husus var; o da şu:

Dikkat edilirse, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hayber günü sancağı önce Ebûbekr'e veriyor; o dönüp geliyor! Arkasından Ömer'i gönderiyor; o da çok geçmeden geri dönüyor! Sanki Allah'ın Rasûlü (s.a.a) onların bu tutumunu insanlara göstererek ibret almalarını istiyor.

Konuyla ilgili rivâyetlere iyice dikkat edilirse, Ebûbekr ile Ömer'in dönüşlerinin fiziki ve stratejik yetersizlikle ilgisinin olmadığı açık. Rivâyetler onların firar edip kaçtıklarını, yani güçleri tükenene kadar direnmediklerini ortaya koyuyor! İşte ispatı:

1. Hz. Ali hadisi: Kitabımızın **13** nolu hadisine dikkat edin! Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ***"...üstelik o dönüp de kaçmayacak!"*** demesi önceden gidenlerin dönüp kaçtığını açıkça gösteriyor. (Ferrâr, firar eden, kaçak anlamlarına geliyor.)

2. Hz. Ali hadisi: Hâkim'in rivâyet ettiği bu hadiste, Ömer ve beraberindeki birlik döndüğünde, birliğin Ömer'i, Ömer'in de birliği

"**korkak**"lıkla suçladıkları ifade ediliyor![1]

3. Sa'd b. Ebî Vaqqâs hadisi: 123 nolu hadisimizde de ***"üstelik o dönüpte kaçmayacak!"*** ifadesi var. İbn Abdilberr de Sa'd hadisine bu lafızlarla yer veriyor.[2]

4. Câbir b. Abdillâh hadisi: Câbir hadisi de Ömer ile birliğinin karşılıklı birbirlerini suçlamalarına yer veriyor.[3] Senedinde **Qâsım b. Ebî Şeybe** var diye ez-Zehebî vb. hadisi zayıf sayıyor.

Doğrusu Yahyâ b. Ma'în ile Müellif, Qâsım'ı zayıf sayıyor. Oysa İbn Hıbbân "siqadır" diyor; bunun yanında, rivâyetlerde bazen hatalar yaptığını da söylüyor. Demek ki zayıflık onun hâfızasında; yoksa adalet ve sadakatinde değil. Bu yüzden Hâkim de Qâsım kanalıyla gelen hadislerin isnadı için "sahihtir" der.[4] Bu, Hâkim'in de onu siqa saydığını gösteriyor. Zayıf sayanların gerekçesi bizce onun rivâyetleridir. Bunun için ez-Zehebî ile İbn Hacer'in ilgili eserlerine bakılabilir. Kısacası hadisimiz diğer sahih rivâyetlere de ters düşmediğine göre, **isnadı en azından hasendir.**

5. Câbir b. Abdillâh hadisi: Bu rivâyete göre ise Allah'ın Peygamberi (s.a.a) ***"Yarın öyle birisini göndereceğim ki, o Allah ve Rasûlü'nü, Allah ve Rasûlü de onu seviyor! Üstelik o arkasını dönüp de kaçmaz!"*** buyuruyor.[5] Bu da öncekilerin arkasını dönüp kaçtıklarını ifade ediyor!

6. Bürayde el-Eslemî hadisi: Taberî'nin rivâyet ettiği bu hadiste de Ömer ile birliğinin birbirlerini karşılıklı "korkak"lıkla suçladıklarına yer veriliyor.[6]

7. Ebû Hürayra hadisi: Kitabımızın **18**, **19** ve **20** nolu hadislerinde geçen ***"git ... ve geri dönme!"*** ifadeleri de aynı gerçeği ortaya koyuyor.

1- el-Müstedrek: III, 37 Hâkim **"isnadı sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

2- el-İstîâb: III, 36

3- Hâkim, III, 38

4- Müellif, ed-Duâfâ: 227; ez-Zehebî, III, 379; Hâkim, III, 38, 128

5- "**Râye=sancak**" hadislerinden onuncusuna bk. Benzer durum el-Harzemînin (s. 170) Ömer b. Hattâb'dan rivayet ettiği hadiste de var!

6- **15** nolu hadisimizin tahricine ve durumuna bk.

Sanırım Hz. Ebûbekr ile Hz. Ömer'in Hayber'deki durumlarını göstermek için bu kadar rivâyet kafi.* Biz burada bununla yetiniyor, onların Uhud ve Huneyn muharabesinde yaptıklarını, merak edip araştıranlara bırakıyoruz.

Hz. İmam, cesaret ve cengaverliğiyle cihana ün salmış bir kahraman olmasının yanısıra "sağında Cebrail, solunda ise Mikail'in savaştığı" seçkin bir sahâbî. Nitekim **22** nolu hadisimiz bunu açıkça ifade etmekte.

c. Hz. Ali, Peygamber (s.a.a)'in Yanında, Mûsâ (a.s) Yanında Hârûn'un Makamına Sahiptir; Ancak Ne Var Ki, Peygamber Değildir.

Hz. Ali'nin Peygamber (s.a.a) yanında, Mûsâ yanında Hârûn'unun makamına sahip olduğunu ifade eden hadislere **"menzile"** hadisi adı verilir. Bu konuda detaylı bilgi ilerde **43'** den **61'e** kadar olan hadislerin açıklamalarında gelecek.

d. Hz. Ali Bu Ümmetin Velîsidir.

Bunu kitabımızın **8** ile **10** nolu hadislerinden anlıyoruz. İslâm toplumunda **"velâyet hadisi"** ya da daha yaygın ifadeyle **"Ğadîr-Humm hadisi"** olarak bilinen bu hadis hakkında ilerde **76**'dan **87**'ye kadar olan hadislerin açıklamalarında genişçe söz edilecek.

e. Hz. Ali Peygamber (s.a.a)'in Ehl-i Beyti'ndendir.

Kitabımızın **9** nolu hadisi, İmam Ali'nin (a.s) Peygamber Efendimizin Ehl-i Beytinden olduğunu ifade ediyor.

Şimdi Ehl-i Beyt kimdir, özellikleri nelerdir?... bu konuda bilgi vermeye çalışalım.

Ehl-i Beyt Kimdir?

"Ehl-i Beyt" hem Kur'ân hem de sünnette üzerinde önemle duru-

---

* İbn Teymiyye her zamanki inkarcı tavrıyla, Hayber'de Ebûbekr ile Ömer'in hezimete uğrayarak geri döndüklerine dair rivâyetleri "yalan" saydığı gibi, onların Ali'den önce gönderildiğini de kabul etmiyor ve "Bunu ulemadan kim söylemiş!? Nerede isnadı ve sıhhati!? Öyleyse bu da yalan!!!" (el-Minhâc: IV, 98, 175) diyerek ne kadar da inatçı olduğunu gözler önüne seriyor.

lan ve ümmet için de apayrı bir öneme sahip olan bir kavram. Allah (c) Kur'ân-ı Kerim'de Ahzâb sûresinin 33. ayetinde şöyle buyuruyor:

"Ey Ehl-i Beyt! Hiç kuşkusuz Allah sizden her tür pisliği / kusuru / günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor."

"Ehl-i Beyt" kavramı Arapça'da bir isim tamlamasıdır ve "ev halkı" anlamına geliyor. Ama Kur'ân ve Sünnette tamamen terim / ıstılah olarak kullanılan bu kavramdan maksat ne? Bununla kimler kastediliyor? İşte bu konuda başlıca üç görüş var:

*Peygamberimizin sadece hanımları / annelerimiz.

*Peygamberimizin damadı Ali, kızı Fâtıma, torunları Hasan ve Hüseyin ve hanımları.

*Peygamberimizin damadı Ali, kızı Fâtıma, torunları Hasan ve Hüseyin.

I. Görüşün Delilleri:

Bu görüş Abdullâh b. Abbâs'ın azatlısı Ikrime ile Muqâtil b. Süleymân'a ait. Özellikle Ikrime'nin, Medine'de çarşı pazar dolaşarak "Ehl-i Beyt" ayetinin sadece Rasûlullâh'ın hanımları hakkında nâzil olduğunu söyleyip durduğu rivâyet ediliyor.[1]

Ikrime, her ne kadar Buhârî'nin çok güvendiği; onun için de hadislerine bolca yer verdiği bir râvî ise de, son derece sabıkalı olduğu, Ehlisünnet hadis ve tarih ulemasının itiraflarıyla sabit.

Hâricîlerin İmam Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e düşmanlıklarını anlatmaya bilmem gerek var mı? İmam Ali'ye kılıç çeken ve onu namazda iken katleden bir zihniyetin Allah ve Rasûlü ile ilgilerinin olduğunu sanmak ahmaklıktır! Bu kafaya sahip olanların izzet ve şerefinden bahsetmek de mümkün değil! Allah'ın tertemiz kıldığı, Rasûlü'nün "***Ali'yi seven beni de sevmiş, ona düşman olan bana da düşman olmuş olur!***", "***Ali'ye söven bana sövmüş sayılır!***", "***...Onu sadece münafıklar sevmez!***"...[2] buyurduğu bir kimseye düşman olan, onu namazda katleden bir zihniyete nasıl güvenilir!

İşte Ikrime bu kafaya sahip! Böyle birisinin hadisini almak ve ona

---

1- el-Cessâs, Ahkâm'ul-Qur'ân: V, 230; et-Taberî, et-Tefsîr = Ahzâb: 33. ayet; İbn Kesîr, et-Tefsîr: III, 483

2- **88**'den **99**'a kadar olan hadislere ve açıklamalarına bk.

güvenmek mümkün mü!? Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e düşmanlığıyla Allah ve Rasûlü'nün de gazabını hak eden birisinin rivâyetlerini nasıl kabul edebiliriz? Fâsıkların rivâyetinin makbul olmadığını hepimiz biliyoruz. Münafık aynı zamanda fâsık değil mi? Üstelik ez-Zehebî'nin de belirttiği gibi, hâricî olduğu için kendisinin dışında tüm müslümanları tekfir eden birisi!

Diğer yandan, çoğu sahih senedlerle rivâyet edildiğine göre, Abdullâh b. Abbâs'ın oğlu Ali, Abdullâh b. Ömer, Abdullâh b. Ömer'in azatlısı Nâfi', Saîd b. Müseyyeb, Atâ b. Ebî Rabâh, Tavus b. Keysân, Muhammed b. Sîrîn, Muhammed b. Abdirrahmân b. Ebî Zi'b, Yahyâ b. Saîd el-Ensârî, Mücâhid b. Cebr, Süleymân b. Tarhân et-Teymî, Yûnus b. Cübeyr el-Basrî, İbn Sa'd ve benzerleri, Ikrime'yi "yalancılık"la, "zayıflık"la ve "huccet olmamak"la suçluyorlar. Ahmed b. Hanbel, Ikrime'nin valilerden hediye(!)ler aldığını söylüyor.[1] Şimdi sorarım sizlere: Böyle bir adamın sözünün ne değeri olabilir! Ona siqa diyerek rivâyetlerine yer verenler hiç Allah'tan, hesap gününden korkmazlar mı!?

Gelelim **Muqâtil**'e; onun da Ikrime'den pek farkı yok! Kimi "yalancılık"la, kimi "zayıflık"la, kimi de "hadisleri gerçek dışı" olmakla suçluyor onu. Kısacası güvenilir olmadığında ittifak var.[2]

İşte bu iki yalancı "Ehl-i Beyt"ten kasdın sadece Rasûlullâh'ın hanımları olduğunu iddia ediyor. Özellikle Ikrime bununla da hızını alamamış olacak ki, aynı görüşü sabık efendisi Abdullâh b. Abbâs'a isnad etmekten bile çekinmiyor![3]

Bunların delili, ilgili ayetin hem baş tarafında hem de devamında Rasûlullâh'ın hanımlarından bahsediliyor olması. Dolayısıyla onlara göre "Ehl-i Beyt"ten kasıt da Rasûlullâh'ın (s.a.a) hanımları oluyor.

Oysa bu görüşün sakatlığı meydanda. Çünkü eğer maksat onlar olsaydı, ayette geçen **"sizden"** ve **"sizi"** zamirleri müennes / dişil gelirdi. Halbuki, ayette geçen zamirler müzekker / eril! Arapça'da erkek

---

1- İbn Sa'd, V, 287-293; ez-Zehebî, III, 93-97; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 161 vd; el-Aynî, I, 8, II, 11; Şerafuddîn, Kur'ân'da Ehl-i Beyt/Hz. Fâtıma: 31-35

2- İbn Sa'd, VII, 373; ez-Zehebî, IV, 173-175; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 504 vd; et-Taqrîb: II, 277; Şerafuddîn, a.g.e. 35-36

3- İbn Kesîr, III, 483 İbn Kesîr, Ikrime ve benzerlerinin bu görüşünü sayfalar dolusu bilgiler vererek reddediyor.

zamirleriyle sadece dişilerin kastedilmesi ise dil kurallarına tamamen aykırı. Ayrıca bu görüş, "Ehl-i Beyt"ten kastın kimler olduğunu açıkça belirleyen sahih hadislere de ters.

II. İkinci Görüşün Delilleri:

Bu görüş ise genelde Ehlisünnet kardeşlerimize ait. İbn Kesîr hararetle bu görüşü savunuyor, Fahruddîn er-Râzî ve Elmalılı Hamdi Yazır gibi bazı müfessirler ise Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bütün çocuklarını da bu halkaya katıyor! [1]

Bunların delili, "Ehl-i Beyt"ten bahseden ayetin, Rasûlullâh'ın (s.a.a) hanımlarından yani annelerimizden bahseden ayetler arasında yer alması, hadislerde söz konusu dört kişinin Ehl-i Beyt'ten sayıldığının belirtilmesi ve ayette geçen erkek zamirinin Arap dili açısından buna mani olmayışı.

Doğrusu konuya sırf Arap dili açısından yaklaşacak olursak; bu tez yanlış değil. Arapça'da çoğul erkek zamirleriyle hem erkekleri, hem de kadınları kastetmek mümkün. Ancak tabîî ki buna aklî ve naklî başka deliller engel olmuyorsa!...

Az ilerde de izah edeceğimiz gibi, "Ehl-i Beyt"ten kasıt her kimse, ayet onların her tür pislikten, ayıptan, günahtan, ahlaksızlıktan; kısacası Allah ve Rasûlü'nü rahatsız eden her şeyden uzak ve tertemiz olduklarını ifade ediyor. İşte bu sonucu "Ehl-i Beyt'tendir" dediğimiz kimselerin yaşantılarıyla birleştirmemiz, yani bunun sağlamasını yapmamız gerekiyor: Acaba uygun mu değil mi? Şayet uyum ve uygunluk varsa mesele yok. Yok eğer öyle değilse; o kimselerden Allah ve Rasûlü'nü rahatsız eden bir şeyler sadır olmuşsa, bir takım yanlışlar yapmışlarsa... onlar "Ehl-i Beyt"ten değil demektir. Bunu herkese uygulamak ve sonucuna Allah rızası için katlanmak zorundayız.

Kur'ân'a, sünnete ve annelerimizden -özellikle- bazılarının hayatına bir göz atalım:

Kur'ân'dan Tahrîm sûresini baştan sona bir okuyalım lütfen! Ayetlerin hangi sebeple indiğini, buna sebep olan annelerimiz hakkında Yüce Rabbımızın (c) neler söylediğini, sûrenin son üç ayetinde na-

---

1- İbn Kesîr, III, 486; F. er-Râzî, et-Tefsîr: XV, 209; Elmalılı, Hak Dini: VI, 3892
İbn Teymiyye ise Hâşim oğullarının tamamını bu halkaya katıyor! (el-Minhâc: IV, 85, 105

sıl bir benzetme yapıldığını bir görün; sonra insaf ve adaletle söyleyin: Bu annelerimizin "Ehl-i Beyt"e katılması mümkün mü? Ayet gereği "tertemiz ve kusursuz" olması gereken kimseler o büyük hataları yapar mı? Buna rağmen onları "Ehl-i Beyt"e katmak Kur'ân'ı Kur'ân'la çelişkiye sokmak olmaz mı?

Peygamber Efendimizin (s.a.a) ilerde gelecek bazı hadislerinde, bazı annelerimiz için "Hayır! Sen Ehl-i Beyt'ten değilsin; ama hayırlı bir kadınsın!" buyurduğunu göreceğiz. Buna muhatap olan Ümmü Seleme annemizin ise Tahrîm sûresine konu olacak hiçbir davranışta bulunmadığını da dikkate alalım!

Tahrîm Sûresine konu olduğu kesin olarak bilinen (= ayr. bk. sh. 376) Âişe ve Hafsa annelerimizin -ki biri Hz. Ebûbekr'in, öbürü ise Hz. Ömer'in kızıdır- Ehl-i Beyt'e karşı çok soğuk yaklaşımlarını, İmam Ali'ye karşı düşmanca tutumlarını, Hz. İmam'a karşı savaş açacak kadar ileri gittiğini herkes biliyor. Bütün bunlar "Ehl-i Beyt" kavramıyla ve bu kavramın genel muhtevasıyla nasıl birleştirilebilir? Allah'ın tertemiz kılıp her tür kötülükten arındırdığı insanlar hiç birbirlerine düşman kesilir mi? Hiç birbirleriyle kavga eder mi? Ehl-i Beyt'in geçek temsilcileri olan Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin arasında hiç böyle bir şey görülmüş mü? Onlar, bırakın kavga etmeyi, hiç birbirlerine küsmüş, darılmış mı?...

Elbette hayır! Çünkü onlar gerçek Ehl-i Beyt'tir. Ehl-i Beyt'ten olanlar yanlış yapmaz. Allah ve Rasûlü'nü (s.a.a) hiçbir zaman üzmez. Herhangi bir ayet ya da sûreye olumsuz yönde malzeme olmaz. Ehl-i Beyt mensupları birbirleriyle asla didişmez, itişip kakışmaz; ve asla birbirlerine düşmez. Bu hem "Ehl-i Beyt" ayetinin gereğidir, hem de tarihte böyle bir vak'a olmamıştır.

Diğer yandan "Ehl-i Beyt" olmanın getirdiği çok büyük bir sorumluluk daha var: O da hem siyasi, hem de ilmi alanda İslâm toplumuna riyaset ve rehberlik etmek... Bu da Kur'ân'ı ve Allah'ın Rasûlü'nün sünnetini / öğretilerini kusursuz bir biçimde bilmeyi gerektirir. Bütün bu konularda annelerimizin de ehil olduğunu ileri sürmek büyük bir cehalettir, Ehl-i Beyt'in hakkını yemektir; apaçık zulümdür.

Demek ki **Kur'ân, sünnet ve tarihi gerçekler bu tezi temelinden sarsıyor.** Arap dili "mümkün kılıyor" diye bütün bu gerçekleri görmezden gelemeyiz. Kaldı ki Arap dili "çoğul erkek zamiriyle hem erkek ve hem de kadınların birlikte kastedilmesi mümkündür" diyor;

"zorunludur" demiyor.

"Annelerimizi Ehl-i Beyt'in içine katmamak Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) üzebilir!" gibi tamamen duygusal yaklaşımların yeri yok burada. Öyle bir şey olsaydı, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) "ben de dahil miyim yâ Rasûlallâh?" diyen Ümmü Seleme annemize "hayır!" demezdi. Bu durumda Allah'ın Rasûlü'nü üzse üzse hanımlarını Ehl-i Beyt'e dahil etmek üzer.

Kaldı ki, şu hususa da dikkat etmek gerekiyor burada: **Ehl-i Beyt'in kimler olduğuna karar veren ne siz, ne de biziz; aksine Allah ve Rasûlü'dür.** Dolayısıyla hiç kimsenin akıl yürütüp duygusal davranmasına; ilâhî irâdeye müdahale etmesine gerek yoktur!

III. Üçüncü Görüşün Delilleri:

Bu da Ehl-i Beyt'in yolunu izleyen Şîanın; on iki imamın imâmetini tanıyan İmâmiyye'nin ve alevi müslümanların görüşü.* Bu görüşü destekleyen sayısız hadis var. Ehl-i Beyt'ten kasdın sadece Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin olduğunu** ifade eden hadisler başlıca şu sahâbîlerden rivâyet ediliyor:

1. Âişe annemiz: İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (VI, 304) Müslim (f. sahâbe, 6l), Hâkim (III, 147), İbn Cerîr et-Taberî (et-Tefsîr: Ahzâb: 33; İbn Kesîr, III, 485) vb. rivâyet ediyor. Hâkim "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih" diyor, Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor; ama doğrusu **Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis.**

Âişe annemizden bir başka rivâyet daha var ki İbn Ebî Hâtim tarafından rivâyet ediliyor. (İbn Kesîr, III, 485)

2. Ümmü Seleme annemiz: Hadisini Atâ b. Yesâr kanalıyla Hâkim (II, 416, III, 146) rivâyet ediyor ve **"Buhârî'nin şartlarına göre sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor.

Aynı hadis Ümmü Seleme annemizden sekiz ayrı kanaldan da rivâyet ediliyor:

a) Atâ b. Ebî Rabâh kanalıyla: Ahmed (VI, 292, 298) rivâyet edi-

---

* Hanefîlerden Ebû Ca'fer et-Tahâvî (el-Müşkil: 231. htm) de bu kanaatte.

** Bazı rivâyetlerde bunlara Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) de dahil edilmiş olması sonuçta bir şey değiştirmiyor.

yor. İbn Kesîr'in de dediği gibi[1], râvîlerinin hepsi siqa; ancak Atâ'nın üstadı belli değil. Onun da Ümmü Seleme annemizin oğlu Ömer olma ihtimali yüksek. Eğer öyleyse hadisimizin isnadı sahih.

b) Şehr b. Havşeb kanalıyla: Tirmizî (menâqıb, 60), et-Taberî (et-Tefsîr: Ahzâb: 33; İbn Kesîr: III, 485), et-Tahâvî (231. htm), İbn'ül-Esîr (III, 294) vb. **sahih bir isnadla** rivâyet ediyor.

c) Ebû Saîd el-Hudrî kanalıyla: et-Taberî (et-Tefsîr: Ahzâb: 33; İbn Kesîr, III, 484-485), et-Tahâvî (231. htm), el-Harzemî (s. 60) vb. **Atıyye el-Avfî** kanalıyla rivâyet ediyor. Atıyye'yi Ahmed, Müellif, Ebû Dâvûd, Ebû Zür'a, Ebû Hâtim ve Ehl-i Beyt'in amansız hasmı el-Cüzcânî tarafından zayıf sayılıyor. Ancak Yahyâ b. Ma'în, İbn Sa'd, Sibt b. el-Cevzî ve İbn Hacer siqa ve sadûq olduğunu söylüyor. Ebû Hâtim de ayrıca "hadisi yazılabilir" diyor.[2]

"Zayıftır" diyenlerin, Atıyye'nin "Ehl-i Beyt dostu olması" dışında gerekçeleri yok! Ehl-i Beyt dostu olan râvîleri cerheden hadisçilerin, özellikle el-Cüzcânî gibilerin[3] sözlerine kulak vermemiz mümkün değil.

İbn Sa'd'ın anlattığına göre, Haccâc-ı Zâlim, İmam Ali'ye lanet etmediği için tam 400 kırbaç vurdurmuş Atıyye'ye! İşte onun suçu ve zayıf sayılma nedeni! Şayet orada Hz. İmam'a lanet edip Ümeyye oğullarının beslemesi olsaydı, o zaman Atıyye'yi siqa saymak için yarışanlara bakacaktınız.

Kısacası Atıyye gerçekten siqa ve sadûq bir râvî. Dolayısıyla **hadisimizin isnadı sahih.**

d) Hakîm b. Sa'd kanalıyla: İbn Cerîr et-Taberî, **Abdullâh b. Abdilquddûs** kanalıyla rivâyet ediyor.(et-Tefsîr: Ahzâb: 33; İbn Kesîr, III, 484) Abdullâh ise sadûq ama hâfıza bakımından zayıf bir râvî.[4] O hâlde **hadisimizin isnadı hasen.**

1- et-Tefsîr: III, 484

2- İbn Sa'd, VI, 304; ez-Zehebî, III, 79-80; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 138~139, et-Taqrîb: II, 28; Şera-fuddîn, 116-117; el-Emînî, I, 68

el-Heysemî ile İbn Hacer el-Heytemî de Atıyye kanalıyla gelen hadisler için "isnadı sahih" diyor. Ebû Saîd el-Hudrî'den gelen **Menzile** (sh. 146~147) ve **Seqaleyn** (sh. 227) hadislerine bk.

3- sh. 22'ye bk.

4- ez-Zehebî, II, 457; İbn Hacer, et-Tehzîb: III, 186, et-Taqrîb: I, 406; eş-Şevkânî, Neyl'ül-Evtâr: IV, 92-93

e) Abdullâh b. Vehb b. Zem'a kanalıyla: et-Taberî Mûsâ ez-Zema'î kanalıyla rivâyet ediyor. (et-Tefsîr: Ahzâb: 33; İbn Kesîr, III, 485) Mûsâ dolayısıyla[1] **hadisin isnadı hasendir.**

f) Ebû Hürayra kanalıyla: et-Taberî rivâyet ediyor. (et-Tefsîr: Ahzâb: 33; İbn Kesîr, III, 484)

g) Ömer b. Ebî Seleme kanalıyla: et-Taberî rivâyet ediyor. (et-Tefsîr: Ahzâb: 33; İbn Kesîr, III, 485)

h) Ebû Atıyye et-Tafâvî kanalıyla: İbn Ebî Şeybe (9131. htm) ile Ahmed b. Hanbel (VI, 296) rivâyet ediyor.[2]

3. Abdullâh b. Abbâs: 23 nolu hadisimize bakınız.

4. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: 9 ve **52** nolu hadisimize bakınız.

5. Vâsile b. Esqa': Hadisini İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (IV, 107) ve Hâkim (II, 416, III, 147) rivâyet ediyor. Hâkim "Müslimin şartlarına göre sahih" diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. Ancak râvîlerinden Bişr b. Bekr sadece Buhârî'nin râvîlerinden. Tabîî ki **hadisimiz yine de sahih bir hadis.**

6. Ebû Saîd el-Hudrî: Hadisini Atıyye kanalıyla İbn Cerîr et-Taberî (et-Tefsîr: Ahzâb: 33; İbn Kesîr, III, 485), Taberânî ve Bezzâr rivâyet ediyor. (el-Ğımârî, 193) Atıyye'nin siqa ve sadûq bir râvî olduğunu az yukarda gördük. Şu hâlde **hadisimizin isnadı sahih.**

7. Ömer b. Ebî Seleme: Ümmü Seleme annemizin oğludur. Hadisini Tirmizî (tef. Ahzâb, 7; menâqıb, 31), et-Taberî (et-Tefsîr: Ahzâb: 33), et-Tahâvî (231. htm) vb. rivâyet ediyor. Senedinde **Muhammed b. Süleymân el-İsbahânî** adlı sadûq ama hafızası biraz zayıf bir râvî var.[3] O yüzden isnadı en azından **hasen bir hadis.**

8. Enes b. Mâlik: Hadisini İbn Ebî Şeybe (9161. htm), Ahmed (I-II, 259), Tirmizî (tef. Ahzâb, 8), Hâkim (III, 158) vb. rivâyet ediyor. Senedinde **Ali b. Zeyd b. Cüd'ân** var; sadûq ama hâfızası zayıf.[4] O yüzden **hadisimizin isnadı hasen.** Zaten Tirmizî de aynı kanaatte.

1- **8** nolu hadisimizin durumuna bk.

2- Son üç kanaldan gelen rivâyetlerin isnadları zayıf. Ama diğer sahih rivâyetlerle destekleniyor.

3- ez-Zehebî, III, 569; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 121~122, et-Taqrîb: II, 177

4- İbn Sa'd, VII, 252; ez-Zehebî, III, 127-129; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 43

Fakat Hâkim'in isnadında Ali'ye eşlik eden gayet siqa bir râvî var: Humeyd et-Tavîl. Bu şekliyle **hadisimiz Müslim'in şartlarına göre sahih** olmuş oluyor. Hâkim de aynı sonuca varmış; Şamlı ez-Zehebî de itiraz etmemiş.

9. Ebû Berze el-Eslemî: Hadisini **Ömer b. Şebîb el-Müslî** kanalıyla Taberânî rivâyet ediyor. (el-Ğımârî, 194) Ömer hâfızası zayıf ama sadûq bir râvî.[1] O hâlde **hadisimizin isnadı hasen.**

Enes ve Ebû Berze hadislerinin bir benzeri Abdullâh b. Abbâs ile Ebû Hamra'dan da rivâyet ediliyor. (el-Ğımârî, 194)

10. Sevbân el-Hâşimî: Hadisini Ebû Dâvûd (teraccül, 20) rivâyet ediyor. Senedinde **Humeyd eş-Şâmî** ile **Süleymân el-Menbehî** var; her ikisi de meçhul![2] Dolayısıyla hadisin isnadı zayıf. Ama diğer sahih rivâyetlere ters bir durum yok.

Yukarıdaki ilk yedi sahâbîden gelen hadislere **"Kisâ=örtü hadisleri"** adı verilir. Bu hadislerin sahih olduğunda kuşku yok.* Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ehl-i Beyt ayeti nâzil olduğunda Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'i bir **kisâ** yani örtü altına alarak ***"Allahım! Bunlardır benim Ehl-i Beytim"*** buyurduğu için bu adla şöhret olmuştur.

Sadece **"Kisâ"** hadisleri bile annelerimizin "Ehl-i Beyt"e dahil olmadıklarını ispatlıyor. Şayet Ehl-i Beyt'e dahil olsalardı ***"Bunlardır benim Ehl-i Beytim!"*** yerine ***"Bunlar benim Ehl-i Beytimdendir."*** buyururdu. Bunların yanısıra şu hadisler de annelerimizin bu halkaya dahil olmadıklarını açıkça ifade ediyor:

1. Ümmü Seleme annemizin hadisi: Kaynaklarını az yukarda verdiğimiz bu hadise göre, "Kisâ" olayından sonra "Ben de onlara dahil miyim yâ Rasûlallâh!?" diyen Ümmü Seleme annemize Allah'ın Rasûlü (s.a.a) -değişik rivâyetlere göre- şu cevabı veriyor:

"Sen benim ailemdensin!"

"Sen hayırlı bir kadınsın!"

"Sen hayırlı bir kadınsın ve Peygamberin hanımlarındansın!"

Bir rivâyette de Ümmü Seleme annemiz "Allah'a yemin olsun ki,

---

1- ez-Zehebî, III, 204; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 278, et-Taqrîb: II, 63

2- İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 203, 320; Şemsülhaqq, el-'Avn: XI, 271

* İbn Teymiyye bile "sahih" diyorsa (el-Minhâc: III, 4) mesele yok demektir.

Peygamber (s.a.a) bu soruma "Evet" demedi! Sadece ***"Sen benim ailemdensin!"*** buyurdu." diyor.

2. Ömer b. Ebî Seleme hadisi: Tirmizî'nin rivâyet ettiğini söylediğimiz bu rivâyette, Ümmü Seleme annemiz Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) şu cevabı alıyor:

"Yerinde kal! Ama (*bil ki****) sen yine de hayırlı bir kadınsın!"***

3. Âişe annemizin hadisi: İbn Ebî Hâtim'in rivâyetine (İbn Kesîr, III, 485) göre, aynı soruyu Âişe annemiz de soruyor; o da aynı cevabı alıyor: ***"Uzak dur! Yine de iyi bir kadınsın."***

Bu arada, birilerini "Ehl-i Beyt"ten saymak için uydurulan yada tahrif edilen bazı rivâyetlere değinmekte fayda var. Bunlardan birisi Ümmü Seleme annemize yamanmış, diğeri ise Vâsile'ye![1]

Ümmü Seleme'ye isnad edilen rivâyette, annemizin sorusuna Peygamber Efendimizin "Evet!" dediği kaydediliyor!

Vâsile rivâyetinde ise "Ben de senin Ehl-i Beytine dahil miyim?" diyen, Vâsile'nin bizzat kendisi! Devamında Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) "Sen de!" dediği, Vâsile'nin de ondan sonra bununla sürekli gurur duyduğu... belirtiliyor.

Bunlardan ilki, hem diğer sahâbîlerden, hem de Ümmü Seleme annemizin kendisinden sahih yollarla gelen rivâyetlere aykırı; üstelik sened bakımından da güven vermiyor! Senedinde **Atıyye et-Tafâvî**, Atıyye'nin babası Ebû Atıyye ve Ebül-Mu'addil adlı kişiler var. Atıyye çürük bir râvî![2] Diğer ikisi ise tamamen meçhul! Dolayısıyla, **bu rivâyet, tek kelimeyle uydurma!**

Gelelim ikincisine: Vâsile'den sahih yollarla gelen rivâyeti az yukarda gördük. O rivâyette böyle bir katkı yok! Dolayısıyla söz konusu rivâyet, başta Vâsile'den, sonra diğer sahâbîlerden sahih yollarla gelen rivâyetlere aykırı; **bu bir.**

İkincisi, söz konusu rivâyet Vâsile'den iki ayrı kanalla geliyor. Bunlardan birinin senedinde **Abdülkerîm b. Ebî Umeyr** ile **Velîd b. Müslim** var. Abdülkerîm kimliği meçhul birisi. ez-Zehebî onun hadis-

---

1- Ümmü Seleme'ye isnad edileni Ahmed (VI, 296, İbn Kesîr, III, 484), Vâsile'ye isnad edileni ise et-Taberî (= Ahzâb: 33. ayet; İbn Kesîr, III, 483-484) rivâyet ediyor.

2- ez-Zehebî, III, 80

leri için "münkerdir / gerçek dışıdır" diyor.[1] Velîd ise Şamlı bir râvî olmasına ilaveten tedlisçi! Yani rivâyet ettiği hadisin metin ve senedinde oynama yapmayı normal karşılıyor! Özellikle el-Evzâ'î'den bizzat işittiğini belirtmeden yaptığı / an'ane'li rivâyetleri güvenilir sayılmaz.[2] Şu hâlde bu kanaldan gelen rivâyet çürük!

Diğerinin senedinde ise, Abdül'a'lâ b. Zâmil ile Gülsüm el-Muhâribî adlarında iki tane meçhul râvî var. O hâlde bu rivâyet de tamamen çürük!

Bütün bu rivâyetler şunu açıkça ortaya koyuyor ki, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) hanımları bizim annelerimizdir; ama "Ehl-i Beyt"ten değildirler. Ehl-i Beyt ayetinin, annelerimizden bahseden ayetler arasında geçiyor olması ise pek önemli değil. Çünkü Kur'ân ayetleri durumuna göre parça parça, ayrı ayrı zamanlarda nâzil olabiliyordu. Diğer taraftan, bir metin içerisinde konuyla doğrudan ilgisi olmayan ama değişik bir açıdan önemine binaen farklı bir cümle kullanmak hemen her dilde var. Üstelik bu tarz bir kullanım Arap dili ve edebiyatında hitabet inceliklerinden sayılır.

Acaba "Kisâ" hadisleri ile birlikte, "Ehl-i Beyt" ayetinden ne anlaşılmalı?

Bunun için tabîî ki ayete çok dikkat etmek gerek. Farkındaysanız ayette **"Ey Ehl-i Beyt! Hiç kuşkusuz Allah sizden her tür pisliği <u>gidermek</u> ve sizi <u>tertemiz yapmak</u> istiyor."** buyuruluyor.

Bazıları ya Arapça'nın tekniğini hiç bilmediğinden, ya da dikkat etmediğinden, ayete "Allah sizin her tür pislikten uzak durmanızı ve tertemiz olmanızı istiyor!" gibi bir anlam yüklüyor ve "Bundan doğal ne var! Herkes sorumlu bundan. Allah herkesin her tür pislikten, Allah ve Rasûlü'nü üzecek davranışlardan uzak durmasını ve tertemiz olmasını istiyor!" diyor.

Onlara göre ayette geçen **"irâde = isteme, dileme"** teşrî' amaçlıdır; yani kişilere görev ve sorumluluk yüklemekten başka bir anlama gelmiyor. Kısacası buradaki irâde **"teşrî'îdir"**.

Oysa ayete biraz dikkat edilecek olsa, onların çok açık bir hususu göz ardı ettikleri görülür. Ayette **"Allah sizden her tür pisliği <u>gider-</u>**

1- ez-Zehebî, II, 644

2- ez-Zehebî, IV, 347-348; İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 97, et-Taqrîb: II, 342

mek ve sizi tertemiz yapmak istiyor." buyurularak **"giderme"** ve **"tertemiz yapma"** işinin Yüce yaratıcı tarafından üstlenildiği bildiriliyor. Yani bunları yapacak olan kişiler / Ehl-i Beyt değil; Allah Teâlâ'nın bizzat kendisi. Durum onların iddia ettiği gibi olsaydı ayetin şöyle olması gerekirdi: **"Allah sizden her tür pisliği gidermenizi ve tertemiz olmanızı istiyor."** İşte o zaman sorumluluk yükleyen bir durum ortaya çıkardı. Oysa ayet böyle değil.

Şu hâlde ayette "teşrî'î" irâdeden söz etmek kesinlikle mümkün değil. Aksine buradaki irâde **"tekvînî"** bir irâdedir ve "dilediğini yaratma, var etme, gerçekleştirme" anlamı taşıyor. **"gidermek"** ve **"tertemiz yapmak"** fiillerinin öznesinin Allah (c) olması da bunu açıkça kanıtlıyor. O hâlde Allah (c) dilediğini yarattığına, ve gerçekleştirdiğine göre, Ehl-i Beyt'ten her tür pislik, ilâhî irâdeyle giderilmiş ve tertemiz yapılmış oluyor.

Ayette geçen ve genelde "pislik" karşılığını verdiğimiz **"rics"** kelimesi, Arapça'da her türden pislik, ayıp, kusur, günah vb. anlamlara geliyor. Bunun için lügatlere ve tefsirlere bakmak kafi. Buna daha genel bir ifadeyle "her tür pislik, Allah ve Rasûlü'nü üzen, rahatsız eden her şey" demek mümkün.

Demek ki bu ayet Ehl-i Beyt'in pak ve tertemiz, kusursuz / günahsız olduklarına, kısacası "ma'sûm" olduklarına Kur'ân'dan en güçlü delildir. Ehl-i Beyt'in ma'sûm oldukları hem bu ayetle sabit, hem bu konuda sayısız sahih hadis var -ki yeri geldikçe üzerinde durulacak-, hem de Ehl-i Beyt'in hayatları buna en büyük şahit!

Ehl-i Beyt'ten Olanların Ma'sûm Olduklarına Dair Belli Başlı Hadisler:

Az önce de bahsettiğimiz gibi, Ehl-i Beyt'ten olanların her tür ahlâksızlıktan, bütün pisliklerden, her çeşit günahtan ve İslâm ve Kur'ân adına yanlış yapmaktan **ma'sûm** oldukları konusunda epeyce hadis var. İşte onlardan bazıları:

1. Kitabımızın **76** nolu **"seqaleyn"** hadisi.

2. Kitabımızın **43~61** nolu **"menzile"** hadisleri.

3. Kitabımızın **37~42** nolu **"sedd-i ebvâb"** hadisleri.

4. Kitabımızın **71~75** nolu **"hacc emirliği"** hadisleri.

5. Kitabımızın **24~29** nolu **"ferac=kurtuluş"** hadisleri.

6. Kitabımızın **90~96** nolu **"muvâlât"** hadisleri.

7. Kitabımızın, İmam Ali'nin kalbini Allah'ın hidayet ettiğini ifade eden **30~36** nolu hadisler.

8. Kitabımızın, Ali'nin Allah'ın Rasûlü'nün parçası olduğunu ifade eden **65~69** nolu hadisleri. (Bu konuyu Âl-i Imrân sûresinin 61. ayetiyle birlikte düşünün.)

9. Kitabımızın, Ali'ye sövenin Peygamber'e (s.a.a) sövmüş olacağını ifade eden **88** nolu hadisi.

10. Kitabımızın, **97~99** nolu ***"Ali'yi ancak mü'minler sever..."*** hadisleri.

11. Kitabımızın, **130~134** nolu ***"Fâtıma benden bir parçadır..."*** hadisleri.

12. Ali'nin Kur'ân'dan / haktan, Kur'ân'ın / hakkın da Ali'den hiç ayrılmayacağını ifade eden hadisler.[1]

Yukardaki 12 grup hadisten Ehl-i Beyt'in ma'sûm olduklarının nasıl anlaşıldığını yeri geldikçe göreceğiz.

13. Ebû Zerr el-Ğıfârî hazretlerinden rivâyet edilen **"sefîne = gemi"** hadisi.[2] Bu hadise göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Benim Ehl-i Beytim Nuh'un gemisine benzer; binen kurtulur, geri kalan boğulur."

Şamlı ez-Zehebî ve benzerleri, bu hadisimizi, senedinde yer alan **Mufaddal b. Sâlih** yüzünden zayıf sayma teşebbüsünde bulunuyorlar. Evet, doğrusu Mufaddal'i zayıf sayanlar yok değil; ama İbn Hıbbân onun "siqa" olduğunu söylüyor, İbn Adiy de ona olumlu yaklaşıp güvenilir sayanlardan.[3] Bu durum Mufaddal'in siqa ve sadûq bir râvî ol-

---

1- **76** nolu **seqaleyn** hadisinin açıklamalarından **d** şıkkına bk.

2- Hâkim, II, 343, III, 150-151; Ebû Ya'lâ (İbn Kesîr, IV, 114 = Şuarâ: 23'ün tefsiri); Taberânî, Ebû Nuaym vb. (el-Münâvî, V, 517) rivâyet ediyor. Fahruddîn er-Râzî de tefsirinde (XXVII, 167) bu hadise yer veriyor.

Aynı hadisi İbn Ebî Şeybe (9131. htm) **-sahih isnadla-** İmam Ali'den, Taberânî Ebû Saîd el-Hudrî'den (Şerafuddîn, el-Murâcaât: 52), Bezzâr da İbn Abbâs ile İbn Zübeyr'den (el-Münâvî, V, 517) rivâyet ediyor. (bk. el-Emînî, II, 300-301)

3- ez-Zehebî, IV, 167, 169; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 499, et-Taqrîb: II, 276

duğunu gösteriyor.

Zayıf sayanlar ise, bunun için, rivâyet etmiş olduğu **"sefîne"** hadisi gibi çarpıcı bir takım hadislerden rahatsız oldukları dışında, ele avuca gelir hiçbir neden gösteremiyorlar. Hadis Usûlü ilminde sebebi belirtilmeyen cerhe (bir râvîyi zayıf sayma) itibar edilmez.

Bu yüzden Hâkim, hadisimizi rivâyet ettikten sonra **"sahih"** olduğunu söylüyor, Celal es-Süyûtî de hadisin sonuna **"H"** simgesini koyarak **"hasen"** bir hadis olduğuna işaret ediyor. ez-Zehebî, Ebû Zerr hadisinin değişik bir isnadına da yer veriyor[1] ki, Ali b. Zeyd b. Cüd'ân dışında tüm râvîleri siqa. Ali ise hâfızası zayıf ama sadûq bir râvî.[2] Böyle râvîlerin hadisleri diğer sahih hadislere ve gerçeklere aykırı olmadıkça en azından hasen sayılır. Burada ise öyle bir durum yok! Aksine **"seqaleyn"** vb. hadislerin içeriği ile tamamen aynı.

Kısacası **hadisimiz isnad bakımından en azından hasen metin bakımından ise sahih bir hadis.** Çünkü metin bakımından diğer pekçok sahih hadislerle aynı mesajı içeriyor. İbn Hacer el-Heytemî de "Sefîne hadisi birbirini takviye eden pekçok yoldan geliyor!" [3] diyerek hadisimizin şöhretine işaret ediyor.

Yukarıda Ehl-i Beyt'in, hayatlarıyla da ma'sûm ve pak olduklarını kanıtladıklarını ifade etmiştik. Gerçekten de öyle! Sahâbeden Ebûbekr ile Ömer'e varıncaya kadar hemen hepsi hakkında pekçok yerinde eleştiriler, Kur'ân'a açıkça ters düşen uygulamalarına dair örnekler var! Ama Ehl-i Beyt'ten olanlar hakkında böyle bir şey yok! Onlardan herhangi birisinin Kur'ân'a, sünnete ters düşen; hatta mekruh kabilinden bile olsa, hiçbir icraatları yok! Tarih buna en büyük şahit. Dileyen araştırsın ve görsün.

Mu'tezile'nin akılcı kesiminin önde gelenlerinde İbrâhîm Nazzâm bile, ilk üç halîfe hakkında dosyalar dolusu sabıka tesbit etmişken, sıra İmam Ali'ye geldiğinde; bakın, bula bula şu iki sabıkayı tespit ettiğini söylüyor:

a- Ali arada bir, başını yukarı kaldırıp indirirdi ve bununla etrafındakilere, kendisine vahiy geldiğini ima ederdi!

1- el-Mîzân: I, 482

2- sh. 85'e bk.

3- es-Savâiq: 236, 152

b- Ali "Size Allah'ın Rasûlü'nden bir hadis nakletmişsem, o aynen size anlattığım gibidir. Kendi aramızda konuştuğumuzda ise; bilin ki harb hiledir!" diyerek tedlis yapar, kafaları karıştırırdı!

İşte Nazzâm'ın araya araya bulduğu iki sabıka! Bunlardan birincisine cevap vermek, söz konusu iddiayı ciddiye almak olur. Gelelim ikincisine:

Hz. İmam'ın bu sözünde ne bir yalan var; ne de demagoji! Aksine hakikat var; gerçeği itiraf var. Bu sözden, İmam Ali'nin kendi sözleriyle Allah'ın Rasûlü'nün sözlerini birbirinden ayrı tuttuğunu; kendisi konuşurken zaman zaman tevriye vb. sanatlara yer verdiği ve bununla düşmanlarını yanılttığı hâlde, bunu Allah'ın Rasûlü'nden aktardığı hadislerde hiçbir sûrette yapmadığı anlaşılıyor. Tevriye sanatında ise yalan olmaz. Biri yakın öbürü uzak iki anlamlı bir kelime yada cümle kurulur; söyleyen uzak anlamı kastederken, karşıdaki yakın anlamı anlar ve yanlış anlamasının kurbanı olur.

Bundan güzel ne olabilir? Hz. İmam bu sözüyle hadis alanındaki titizliğini anlatıyor. İbrâhîm Nazzâm bunu İmam Ali'ye ait bir fazilet sayması gerekirken, ne ilginçtir ki, bununla onu ayıplamaya çalışıyor! Anlaşılan Nazzâm'ın gözleri kararmış! Ne dediğini bilmiyor.[1]

Demek ki İmam Ali ve Ehl-i Beyt gerçekten tertemiz. Hayatlarında hiçbir leke yok.* Ashâbın, hemen yanı-başlarında böylesi ma'sûm ve tertemiz insanlar varken, Allah'ın Rasûlü'nün vefatından hemen sonra hilâfet tartışmalarına girmiş olmalarını sizin vicdani yorumlarınıza bırakıyoruz.

f. Hz. Ali, Allah ve Rasûlü'nün En Çok Sevdiği Sahâbîdir.

Bunu hem yukardaki **"râye"** hadislerinden, hem de **"tayr"** hadisinden anlıyoruz. Bu konuyu ilerde kitabımızın **107~110** nolu hadislerimizin açıklamalarında göreceğiz.

1- Nazzâm'ın bu eleştirilerine İbn Ebil-Hadîd yer veriyor ve bunların eleştirilecek yanlarının bulunmadığını söyleyerek, Nazzâm'a şiddetle karşı çıkıyor. bk. Şerhu Nehc'il-Belâğa: VI, 129-132

* Bir de **"Sahâbenin Adaleti ve Ebû Hürayra"** adlı esrimize bakın! Bakın da en önde gelen/ geldiği sanılan bir takım sahâbîlerin yaptıklarını görün!

g. Hz. Ali'yi Seveni Allah da Sever, Onu Sevmeyeni Allah da Sevmez.

Bunu **8** nolu hadisimizden anlıyoruz. Ayrıntılı bilgi, kitabımızın **91~96** nolu hadislerinin açıklamalarında gelecek.

h. Hz. Ali'ye Söven ve Sövdürenlerden Birisi de Muâviye'dir.

Bunu da kitabımızın **9** ve **52** nolu hadislerinden açıkça anlıyoruz. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi, **88** nolu hadisimizin açıklamalarında gelecek.

i. Hadislerde Birtakım Mucizelere De Yer Veriliyor.

Hadislerde 3 ayrı mucizeye yer veriliyor: Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Hayber günü fethi önceden müjdelemesi, tükrüğüyle Ali'nin gözlerini iyileştirmesi ve Ali'nin sıcak ve soğuktan etkilenmemesi için dua etmesi, bu duanın gerçekleşmesi.

Bunlardan ilk ikisini **"râye"** hadislerinden, diğerini ise **13** ve **147** nolu hadislerimizden anlıyoruz.

(NOT): Kitabımızın **18**, **19** ve **20** nolu Ebû Hürayra hadislerinde, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) "İnsanlarla İslâm'ı kabul edinceye kadar savaşılması" talimatını verdiği belirtiliyor. Aynı talimat, daha başka sahâbîlerden gelen değişik konulu rivâyetlerde de tekrarlanıyor.

Oysa bu ifade yalın haliyle ele alınırsa, inanç özgürlüğünden bahseden ayetlere[1] ters düşer. Ayrıca hainlik yapmış bir kısım Ehl-i Kitab hakkında inmiş olan Tevbe sûresinin 29. ayetine de muhalif. Dolayısıyla bu talimat ya Allah'ın Rasûlü'ne ait değil, ya da yanlış / eksik nakledilmiş. (Allah (c) bilir.)

1- Baqara: 256, Ğâşiye: 22, Qâf: 45, Kâfirûn: 6

İMAM ALİ'YE AİT ON FAZİLET

23. Abdullâh b. Abbâs'tan:

Amr b. Meymûn diyor ki: "İbn Abbâs'ın yanında oturuyordum. Tam o sırada dokuz kişilik bir grup insan gelerek "Ey İbn Abbâs! Ya bizimle kalk (gidelim), ya da bizi onlarla yalnız bırak!" dediler. İbn Abbâs da "Pekiyi; sizinle kalkayım." deyip kalktı.

Bu olay İbn Abbâs sağlıklı iken; henüz gözleri kapanmadan önce vuku buldu. O insanlar başladılar konuşmaya; ama ne dediklerini anlayamıyordum. Sonunda Abdullâh b. Abbâs elbisesini silkerek ve "öf! tüf!" diyerek anlatmaya başladı ve dedi ki:

"Onlar on ayrı fazileti bulunan Ali hakkında ileri geri konuştular:

1- Allah'ın Rasûlü (s.a.a) (Hayber günü): ***"(****Yarın****) öyle birisini göndereceğim ki; o Allah ve Rasûlü'nü, Allah ve Rasûlü de onu seviyor! Üstelik Allah onu mahcup etmeyecek!"*** buyurmuştu. Bunun üzerine birileri heyecanla beklemeye başladı. Ancak O: ***"Ali b. Ebî Tâlib nerede?"*** buyurdu. "Değirmende un öğütmekle meşgul!" denince, ***"İçinizde bu işi yapabilecek bir başkası yok mu?"*** buyurdu.

Nihayet Ali geldi; gözleri ağrıyordu. Neredeyse göremeyecek durumdaydı. Hemen tükrüğünü gözlerine çaldı ve sancağı üç kez sallayarak ona verdi. Safiyye bt. Huyey annemizi de o gün Ali getirdi.

2- Allah'ın Rasûlü (s.a.a) (hac emirliği için) Ebûbekr'i Tevbe sûresi ile birlikte (Mekke'ye) göndermişti. Ama hemen arkasından bu görevi Ebûbekr'den alıp Ali'yi gönderdi ve

şöyle buyurdu: ***"Bunu, benden olan, benim de kendisinden olduğum birisi; yani Ali dışında hiç kimse götüremez!!!"***

3- Rasûlullâh (s.a.a) içlerinde Ali'nin de bulunduğu amca-oğullarına seslenerek: ***"Dünya ve ahirette kim bana velîlik edecek?"*** buyurduğunda, Ali hemen (ayağa kalkıp) şöyle demiştir:

"Sana hem dünya ve hem de ahirette, ben velîlik edeceğim!"

4- Hadîce'den sonra İslâm'ı ilk kabul eden Ali'dir.

5- Rasûlullâh (s.a.a) örtüsünü alıp Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'in üzerine örttü ve **"Ey Ehl-i Beyt! Hiç kuşkusuz Allah sizden her tür pisliği gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor."** ayetini okudu.

6- Ali canını feda edip / satıp Peygamber (s.a.a)'in elbisesini giymiş ve onun yatağına yatmıştı. Müşrikler Allah'ın Ra-sûlü'nü arıyorlardı.

Ali uyurken Ebûbekr geldi. Yatanın Peygamber (s.a.a) olduğunu sanıyordu. Ali kendisine dedi ki: "Allah'ın Peygamberi (s.a.a) Meymûne kuyusuna doğru yola çıktı; yetiş ona!"

Ebûbekr yola koyuldu ve Peygamber (s.a.a) ile mağaraya sığındı. Bu sırada Ali, tıpkı Allah'ın Rasûlü gibi, taş yağmuruna tutuldu! Acıdan kıvranıyordu.

Ali başını elbisesine sokup sabaha kadar çıkarmadı. Sonra başını elbisesinden çıkarınca, müşrikler: "Sen hakikaten aşağılık birisin! Biz senin adamını taşlardık da hiç kıvranmazdı. Sen ise hemen kıvrandın; bu hoşumuza gitmedi." dediler.

7- (Rasûlullâh) insanlarla birlikte Tebuk gazvesine çıkıyordu. Ali: "Ben de seninle gelebilir miyim?" demişti. Allah'ın Peygamberi (s.a.a) ***"hayır!"*** deyince Ali ağlamaya başladı... Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü şöyle buyurdu:

"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin? Ama benden sonra peygamber değilsin! Sen yerime benim halîfem olmadan gitmem uygun değil!"

8- Allah'ın Rasûlü (s.a.a) onun hakkında şöyle buyurmuştu:

"Sen, benden sonra bütün mü'minler için benim velimsin!"

9- Allah'ın Rasûlü (s.a.a) mescidin bütün kapılarını kapatıp yalnız Alininkini açık bıraktı. Bundan dolayı mescide cünüp olarak da girme imkanına sahipti. Zaten yolu oradan geçiyordu ve başka yolu yoktu.

10- Allah'ın Rasûlü (s.a.a) (onun hakkında); ***"Ben kimin mevlâsı isem, onun mevlâsı Ali'dir!"*** buyurdu.

Allah Teâlâ Kur'ân'da bize onlardan (Hudeybiye günü ağaç altında Peygamber (s.a.a)'e biat edenlerden) razı olduğunu, kalplerinde ne varsa bildiğini haber veriyor. Pekiyi, onlara daha sonra darıldığını biliyor muyuz?

Ömer bir gün bir kişi hakkında "İzin ver yâ Rasûlallâh, şunun boynunu vurayım!" dediğinde Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurmuştu: ***"Gerçekten bunu yapar mısın!? Nereden biliyorsun; belki Allah (c) Bedr'e katılanların durumunu bilip* "Dilediğinizi yapın!" *buyurmuştur!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizin tamamını Yahyâ b. Hammâd kanalıyla Ahmed (I, 330-331), Hâkim (III,132-133), Taberânî ve el-Harzemî (s. 125~127) rivâyet ediyor.

Ayrıca bu faziletlerden sadece üçüncüsünü Hâkim (III, 135), dördüncüsünü İbn Sa'd (III, 21), İbn Abdilberr (III, 28, IV, 283) ve el-Harzemî (s. 58); biraz değişik bir metinle Tirmizî (menâqıb, 20), et-Taberî (I, 537) ve İbn Ebil-Hadîd (XIII, 224), altıncısını Ebû Dâvûd et-Tayâlisî ile Hâkim (III, 4), sekizincisini Ebû Dâvûd et-Tayâlisî (İbn Abdilberr, III, 28) ve dokuzuncusunu ise Müellifimiz (**41~42** nolu hadisler) ile Tirmizî (menâqıb, 20) aynı yoldan rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri gayet siqa. Ama Nâşir, senedde yer alan **Ebû Belc Yahyâ b. (Ebi) Süleym** yüzünden

hadisimizi hasen sayıyor. Oysa Ebû Belc; Yahyâ b. Ma'în, Yezîd b. Hârûn, İbn Sa'd, Müellif, Ebû Hâtim, Dâraqutnî, Ebül-Feth el-Ezdî, Hâkim, ez-Zehebî vb. tarafından sika ve sadûq sayılıyor.[1]

Buna mukabil Ehl-i Beyt'e olumsuz yaklaşımıyla ünlü el-Cüzcânî, Ahmed ve Buhârî pek hoşlanmıyorlar bu râvîmizden. Sebebi belli değil; ama bizce asıl sebep, rivâyet ettiği bir takım hadislerden rahatsız olmaları dışında başka bir şey değil! Yoksa hiçbiri, onun adaletine ve sadakatine bir şey diyemiyor.

Şu hâlde **hadisimiz "hasen" değil, "sahih" bir hadis.**[*] Zaten Hâkim hadisimiz için "isnadı sahih" diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. İbn Abdilberr de aynı isnad için şunları söylüyor:**"Bu isnadın sahih ve râvîlerinin siqa olduğunda kimsenin şüphesi yok!"**[2]

A Ç I K L A M A L A R

Abdullâh b. Abbâs hazretlerinden rivâyet edilen bu hadis, İmam Ali'nin faziletlerini toplayan en kapsamlı ve zengin hadislerden birisi. Bakalım bu hadisten neler öğreneceğiz:

a. İmam Ali Allah ve Rasûlü'nü Seven, Allah'ın Mahcup Etmeyeceği Bir İnsandır.

Bunu birinci maddeden anlıyoruz. Bu konuda ayrıntılı bilgi **8~22** nolu hadislerimizin açıklamalarında, **"a"** şıkkında geçti.

b. Allah'ın Rasûlü Ebûbekr'i Hacc Emirliğinden Azledip Yerine Ali'yi Gönderdi.

İkinci maddeden çıkardığımız bu konu hakkında daha geniş bilgi, ilerde **71~75** nolu hadislerimizin açıklamalarında gelecek.

1- İbn Sa'd, VII, 311; ez-Zehebî, IV, 384; İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 305~306, et-Taqrîb: II, 409; Hâkim, II, 184, III, 4, 134, 135; el-Emînî, IX, 301

* İbn Teymiyye "Bu hadisin içinde Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) isnad edilmiş "yalan" olan lafizlar var!" (el-Minhâc: III, 8~9) diyerek "uydurma!" olduğunu ima ediyor ve örnek olarak da hadisin 7, 8 ve 9. maddelerini gösteriyor!!!

2- el-İstîâb: III, 28

c. İmam Ali Dünya ve Ahirette Rasûlullâh'ın Velisidir.

Üçüncü maddeden çıkarıyoruz bu hususu. Ancak İmam Ali'ye ait olan bu yüce fazilet, bir hayli kıskanılmış olacak ki; hem Ömer b. Hattâb[1], hem de Osman b. Affân hakkında da rivâyet edilmiş.[2] Üstelik aynı kişiler tarafından!!!

Câbir b. Abdillâh gibi Ehl-i Beyt'e yakınlığıyla tanınan büyük bir sahâbîye isnad edilen bu rivâyetlerin senedinde birbirinden çürük iki râvî var: Biri **Talha b. Zeyd el-Quraşî**, öteki ise **Abîde b. Hassân el-Anberî**.[3] Her ikisi için de "hadis uydurur!" deniyor. Dolayısıyla **bu rivâyetler tamamen uydurma.**[4]

d. Hz. Hadîce'den Sonra İlk İman Eden Hz. Ali'dir.

Bu fazileti dördüncü maddeden anlıyoruz. Ancak burada bir hata olduğunu; doğru rivâyette "Hadîce'den sonra" kaydının bulunmadığını daha önce gördük.[5]

Buna rağmen hadisimiz bu haliyle bile, erkeklerden İslâm'ı ilk kabul edenin İmam Ali olduğu konusunda yeterince açık.

e. Hz. Ali Ehl-i Beyt'i Oluşturan Fertlerdendir.

Hadisimizin beşinci maddesinden anlıyoruz bu hususu. **"Kisâ"** hadisi denen bu hadis hakkında daha önce yeterince bilgi verildi.[6]

1- Ebû Ya'lâ, İbn Adiy vb. rivayet ediyor. bk. ez-Zehebî, II, 338

2- Hâkim, III, 97, Ebû Ya'lâ, İbn Adiy, İbn Hıbbân ve İbn Asâkir rivâyet ediyor. (İbn Hamze, el-Beyân: III, 5; ez-Zehebî, II, 338-339)

3- ez-Zehebî, II, 338-339, III, 26; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 360; el-Münâvî, IV, 302

4- el-Münâvî, IV, 302; Hût el-Beyrûtî, Esna'l-Metâlib: 138 Buna rağmen Hâkim'in "isnadı sahih!" demesi cidden garip! Zaten ez-Zehebî de gerekli itirazı yapmış.

Bu konuda Osman b. Affân'a izafe edilen bir rivâyet daha var ki o da tamamen uydurma! (Bezzâr rivâyet ediyor. el-Emînî, IX, 302-303)

5- sh. 46~47'ye bk.

6- sh. 83~86'ya bk.

f. Hz. Ali Rasûlullâh'ın Yoluna Canını Feda Edecek Kadar İnançlı ve Yüreklidir.

Bu fazileti hadisimizin altıncı maddesinden anlıyoruz. Gerçekten de İmam Ali'nin (a.s) bu yaptığı çok büyük bir fedakarlıktır. Çünkü bu esnada "Muhammed" sanılıp öldürülebilirdi. Zaten bu yüzden Baqara sûresinin 207. ayetiyle ödüllendiriliyor.[1]

Hâkim (III, 4) ile el-Harzemî (s. 127) İmam Ali (Zeynelâbidîn) b. Hüseyin'den (a.s) şu sözü rivayet ediyor: "Allah'ın rızasını kazanmak için canını ilk feda eden Ali b. Ebî Tâlib'dir." [2]

g. Hz. Ali, Allah'ın Rasûlü Yanında Mûsâ Yanında Hârûn'un Makamına Sahiptir; Ancak Peygamber Değildir.

Hadisimizin yedinci maddesinde geçen bu yüce fazilet hakkında ayrıntılı bilgi ilerde **43~61** nolu hadislerin açıklamalarında gelecek.

h. Hz. Ali Allah'ın Rasûlü'nden Sonra Bütün Mü'minlerin Velîsidir.

Sekizinci maddeden anlıyoruz bu hususu. İlerde **86~87** nolu hadislerimizin açıklamalarında bu konuyu ele alacağız.

i. Allah'ın Rasûlü Mescidin Tüm Kapılarını Kapatıp Yalnız Alininkini Açık Bıraktı.

Hadisimizin dokuzuncu maddesinden çıkardığımız bu konu hakkında, ilerde, **37~42** nolu hadislerin açıklamalarında geniş bilgi verilecek.

j. Hz. Ali Bütün Mü'minlerin Mevlâsıdır.

Hadisimizin son maddesinden anladığımız bu fazilet hakkında ise, yine ilerde, **77~85** nolu hadislerin açıklamalarında yeterli bilgi verilecek.

1- Ayetin Suheyb er-Rûmî hakkında indiğini ifade eden rivâyet de var. Ancak bu rivâyet ayetin bütünlüğüne ve ifade ettiği anlama uymuyor! bk. Hâkim, III, 398; İbn Kesîr, I, 247; es-Süyûtî, el-Lübâb: 34-35; er-Râzî, V, 223; Elmalılı, II, 734

2- Hakîm b. Cübeyr (bk. sh. 75) dolayısıyla **isnadı hasen** bir hadis.

NOT: Hadisimizin son kısımlarında "hadîs-i kudsî" olarak geçen ve Bedr savaşına katılanlar hakkında söylenen **"Dilediğinizi yapın!"** ifadesi yalın olarak düşünülürse, Kur'ân'ın temel esprisine; yapılan her şeyin karşılığının verileceğini belirten ayetlere aykırı olduğundan red-dedilmesi gerekir!

Hadisi bazı durum ve şartlarla izah edersek sanırım mesele kal-maz. Mesela "Siz dilediğinizi yapın; bütün yaptıklarınızdan haberda-rım!" anlamına almak mümkün olduğu gibi, "Ben zaten sizleri sizden daha iyi biliyorum; siz Allah ve Rasûlü'nü üzecek işler yapmazsınız. Hata ile bir şey yaparsanız sizi bağışlarım!" anlamına da alınabilir.

Ama bütün bunlar, yine de Bedr'e katılmış, Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) verdiği sözleri hiçbir zaman unutmamış sahâbîler hakkındadır. Aksi hâlde, Bedr'e yada ağaç altındaki biata katılmış; ama sonra biatının gereğini unutmuş kişiler için de bu sözü geçerli sanmak hem Kur'ân dini ile alay etmektir, hem de Allah'a (c) iftiradır.

"FERAC" HADİSLERİ

24. İmam Ali (r) diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bana dedi ki: ***"Sana, söylediğinde / okuduğunda -bağışlanmış olmanla birlikte- (tekrar) bağışlanacağın birkaç kelimeyi sana öğretmemi istemez misin?:***

"Halim ve Kerim olan Allah'ın dışında hiçbir tanrı kabul etmiyorum. Büyük ve çok yüce olan Allah'ın dışında hiçbir tanrı tanımıyorum. Hamd alemlerin rabbı olan Allah'a mahsustur."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ali b. Sâlih kanalıyla Ahmed (I, 92), Abd b. Humeyd, İbn Ebî Âsım, Taberânî ve İbn Hıbbân rivâyet ediyor. (Nâşir, 47)

Hadisin Durumu: Nâşir, senedinde bulunan Abdullâh b. Selime el-Murâdî yüzünden, hadisimizi zayıf gösteriyor. Oysa Abdullâh gayet siqa ve sadûq bir râvî. Sadece ömrünün sonlarına doğru hâfıza zayıflığına maruz kalmış.[1]

Şu hâlde hadisimizin isnadı en azından hasen.

25. İmam Ali'den (r):

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Ey Ali! Sana kurtuluşuna / rahatlamana vesile olacak birkaç kelime öğretmemi istemez misin?:***

"Çok yüce ve büyük olan Allah'ın dışında hiçbir tanrı kabul etmiyorum. Yedi kat göğün ve büyük arşın rabbı olan Allah'ı her tür noksanlıktan tenzih ederim. Hamd âlemlerin Rabbı Allah'a mahsustur."

---

1 - ez-Zehebî, II, 431; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 397-398; el-Aynî, III, 177

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu **24** nolu Hadisin tahrîci ve durumuyla aynı.

26. İmam Ali'den (r):

Yukardaki metinde olduğu gibi, ***"... kurtuluşuna / rahatlamana vesile olacak birkaç kelime..."*** lafızlarıyla rivâyet ediliyor.

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İsrâîl kanalıyla Ahmed (I, 158), Hâkim (III, 138), İbn Ebî Âsım, el-Harzemî (s. 357) rivâyet ediyor. (Nâşir, 47)

Hadisin Durumu: Hadisimiz bu isnadıyla, râvîlerinin tamamı sika. Hâkim **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

27. İmam Ali'den (r):

Aynen **25** nolu hadisin metni gibi rivâyet ediliyor.

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 26 nolu hadisimiz ile aynı.

28. İmam Ali'den (r):

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bana demişti ki: ***"Sana, okuduğunda -her ne kadar zaten bağışlanmış birisi olsan da- (tekrar) bağışlanacağın birkaç kelime öğretmemi is-temez misin?:***

"Çok yüce ve büyük olan Allah'ın dışında hiçbir tanrı kabul etmiyorum. Halim ve Kerim olan Allah'ın dışında hiçbir tanrı tanımıyorum. Büyük arşın rabbını her tür noksanlıktan tenzih ederim. Hamd alemlerin rabbı olan Allah'a mahsustur."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 26 nolu hadisimiz ile aynı.

29. İmam Ali'den (r):

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bana şöyle demişti: ***"Sana, her ne kadar bağışlanmış olsan da, okuduğunda (tekrar) bağışlanacağın bir duayı öğretmemi istemez misin?:***

"Çok yüce ve büyük olan Allah'ın dışında hiçbir

tanrı kabul etmiyorum. Halim ve Kerim olan Allah'ın dışında hiçbir tanrı tanımıyorum. Allah'tan başka (ger-çek**) ilâh yok! Büyük arşın rabbı olan Allah'ı her tür noksanlıktan tenzih ederim."**

Müellif diyor ki: "Ebû İshâq es-Sebî'î, Hâris'ten sadece dört hadis almıştır ki bu hadis onlardan değil! Bu hadisi burada rivâyet etmemizin sebebi ise, Huseyn b. Vâqıd'in (Ebû İshâq'tan rivâyette bulunurken) İsrâîl ile Ali b. Sâlih'e ters düştüğünü göstermektir.

Hâris el-A'var, hadiste hâfızası o kadar da sağlam biri değil. Âsım b. Damra ondan daha elverişli."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Huseyn b. Vâqıd kanalıyla Tirmizî (deavât, 80), Müellif (el-Yevm vel-Leyle'de), Taberânî ve Hatîb el-Bağdâdî rivâyet ediyor. (Nâşir, 48-49)

Hadisin Durumu: Senedinde yer alan ve bu rivâyeti Hz. İmamdan nakleden **Hâris b. Abdillâh el-A'var** dolayısıyla hadisimizi zayıf gösterme teşebbüsleri var.

Oysa Hâris, Muhammed b. Sîrîn, Yahyâ b. Ma'în, Ahmed b. Sâlih el-Mısrî, Müellif ve Ebûbekr b. Ebî Dâvûd tarafından siqa ve güvenilir kabul ediliyor. Şamlı ez-Zehebî de "Tâbiîn ulemasının büyüklerinden!", "İlim havzalarından birisi!" olduğunu söylüyor.

Buna karşılık zayıf sayanlar da yok değil! Fakat Âmir eş-Şa'bî ile Ali b. el-Medînî'nin "yalancı!" demeleri çok tuhaf!

Kuşkusuz, ona "zayıf" yada "yalancı!" diyenlerin gerekçelerini biliyoruz: Hâris çok sıkı bir Ehl-i Beyt dostu. Aynı zamanda Hz. İmamın özel arkadaşlarından. Kitaplarda, Sıffîn muharabesinde Ali'nin (a.s) yanında yer aldığı belirtiliyor.[1] Anlaşılan Hâris'in bu kimliği eş-Şa'bî ile İbn el-Medînî gibilerini pek açmamış galiba! Şayet Muâviye'nin, mel'un Yezîd'in yanında yer alsaydı, bu yargıya varmazlardı!

Böyle temiz bir insana, Hz. İmam'ın (a.s) en yakın dostuna "yalancı!" diyen Ali b. el-Medînî'ye bir şey olmuş mu bilmiyoruz; ama eş-Şa'bî bu yaptığının cezasını ömrünün sonlarına doğru çekmiş![2]

1- İbn Ebil-Hadîd, III, 190, 191, 203

2- İbn Abdilberr'in "Câmiu Beyân'il-'İlm"inden naklen, Şerafuddîn, el-Mu-

İbn Sa'd da sırf yukardaki kimliği dolayısıyla "Na-hoş düşünceleri var! Rivâyetlerinde zayıf!" diyor Hâris için. (Bu ifade, Hâris'in aslında İbn Sa'd'a göre de sadûq birisi olduğunu gösteriyor. "Rivâyetlerinde ..." demesi bundan.) Sormak lazım İbn Sa'd'a: "Hâris'in şu na-hoş düşünceleri neymiş! Ali'yi sevmek mi? Ehl-i Beyt gemisine binmiş olması mı? Yoksa İbn Sa'd'ın dostu, azgın çetenin reisi Muâviye'ye kılıç çekmesi ... mi!?" Bizce bunların hepsi İbn Sa'd'a göre "na-hoş!" şeyler.*

ez-Zehebî'nin anlattığına göre Âmir eş-Şa'bî, Hâris'i hem yalancılıkla suçlar, hem de ondan rivâyet etmeye devam edermiş! ez-Zehebî buradan hareketle, eş-Şa'bî'nin Hâris'i rivâyetlerinde / hadiste değil, "görüşlerinden" dolayı tekzib etmiş olduğu sonucuna varıyor.[1]

Bütün bunlardan sonra Hâris'in "siqa" ve "sadûq" bir râvî olduğu anlaşılıyor. Pekiyi hiç mi eksiği yok? Müellifimiz ile Ebû Hâtim "biraz hâfıza zayıflığından" bahsediyor. Böyle râvîlerin hadisleri ise, gerçeklere ters düşmedikçe, aynı konulu diğer sahih rivâyetlere uyum sağladığı sürece "hasen" sayılır.

Şu hâlde **hadisimizin isnadı en azından hasendir.**

A Ç I K L A M A L A R

Bu hadislere kurtuluşa erme, rahatlama anlamında **"ferac hadisleri"** denir. Söz konusu hadisler şu sahâbîlerden de geliyor:

1. Abdullâh b. Abbâs: Hadisini Ahmed (I, 228, 254, 339, 356), Buhârî (deavât, 27, tevhîd, 22, 23), Müslim (duâ, 83), Tirmizî (deavât, 39) ve İbn Mâce (duâ, 17) rivâyet ediyor.

2. Zeyd b. Erqam: Hadisini Taberânî ile Hâfız Âsımî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 32)

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bu duayı İmam Ali'ye ne zaman öğret-

---

râcaât: 88

* İbn Sa'd'ın et-Tabaqât'ına; bir Ehl-i Beyt'e yakınlığıyla bilinen -özellikle Kûfeli- râvîlere, bir de Muâviye gibi kan dökücü yöneticilere yataklık yaptıkları bilinen Şamlı, Basralı, hatta bir kısım Medineli ve Mekkeli râvîlere bakın; bakın da İbn Sa'd'ın yaklaşımlarını bir karşılaştırın / değerlendirin.

1- Hâris el-A'var hakkında bk. İbn Sa'd, VI, 168; ez-Zehebî, I, 435-437; Şerafuddîn, a.g.e. 88-89

tiği buradaki hadislerde belli değil. Ancak yukardaki Zeyd hadisi, bunun **"Ğadîr-Humm"**da vuku bulduğunu açıkça ifade ediyor.

"Ferac Hadisleri"nden çıkaracağımız sonuçlar şunlar:

a. Hadisler Hz. Ali'nin ve Ehl-i Beyt'in Ma'sûm Olduklarına Delildir.

Hadislerimizde geçen **"bağışlanmış birisi olmanla birlikte..."** kaydı, Hz. İmam'ın önceden bağışlanmış, hiçbir günahı olmayan, tertemiz birisi olduğunu ifade ediyor. Bu da onun ma'sûmiyeti anlamına geliyor. Cümlenin akışı buna şahit.*

Bu kayıt hem yukardaki **24**, **28** ve **29** nolu hadislerimizde, hem de Zeyd b. Erqam'ın rivâyetinde var.

b. "Ferac" Duası Ehl-i Beyt Camiasında Meşhur Bir Duadır.

Peygamber (s.a.a) Efendimizin Ali'ye (a.s) öğretmiş olduğu bu dua, Ehlisünnet hadis klasiklerinde de yer alıyor olmasına rağmen, özellikle Ehl-i Beyt camiasında daha çok şöhret olmuş; her fırsatta okunan, bütün dertlerin, sıkıntıların ardından dile getirilen bir dua haline gelmiş. Bütün mü'minler bu duayı arada bir de olsa içine kazıyarak okumalı.

---

* Ali ve Ehl-i Beyt'in ma'sûmiyeti hakkında **"Ehl-i Beyt Kimdir?"** bölümünün sonlarına bk. (sh. 88 vd.)

ALİ'NİN KALBİ İMAN VE HİDÂYET NURUYLA DOLUDUR

30. Ali b. Ebî Tâlib (r) anlatıyor:

"Peygamber (s.a.a)'e Kureyş kabilesinden birtakım insanlar gelip "Ey Muhammed! Bizler senin komşuların ve müttefiklerin oluyoruz. Kölelerimizden bazıları, dine ve fıkha hiçbir rağbetleri yokken, malımızdan ve mülkümüzden çıkıp (size) kaçmışlar; onları bize teslim et!" dediler.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ebûbekr'e (bakıp): ***"Ne dersin?"*** diye sordu. Ebûbekr: "Doğru söylüyorlar; onlar senin komşuların ve müttefiklerin!" deyince, Peygamber'in (s.a.a) mübarek yüzü değişti.

Bu defa Ömer'e (dönüp): ***"Sen ne diyorsun?"*** buyurdu. Ömer de: "Doğru söylüyorlar; onlar senin komşuların ve müttefiklerin!" deyince yüzü tekrar değişti ve sonra şöyle buyurdu:

"Ey Kureyş topluluğu! Vallahi, Allah size içinizden, kalbini imanı dolayısıyla denetimi altına aldığı birisini gönderecek; o da Allah'ın dini(*nin selameti****) için sizin boynunuzu vuracak!"***

Bunun üzerine Ebûbekr: "O ben miyim yâ Rasûlallâh?!" dedi. Allah'ın Rasûlü (s.a.a): ***"Hayır!"*** buyurunca, Ömer atıldı ve "Ya ben miyim yâ Rasûlallâh?!" deyince, yine: ***"Hayır!"*** dedi ve: ***"Bilâkis şu ayakkabı(****mı****) tamir eden!"*** buyurdu.

O sırada Rasûlullâh (s.a.a) bir ayakkabısını tamir etmesi için Ali'ye vermişti."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Rib'î'den itibaren İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Ahmed (I, 155), Tirmizî (menâqıb, 19), Ebû Dâvûd (cihâd,

136), el-Harzemî (s. 128, 142) vb. değişik yollardan rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Senedde yer alan tüm râvîler siqa. Dolayısıyla **hadisimiz isnad bakımından, hem de Müslim'in şartlarına göre sahih.** (Bunun benzeri bir rivâyet için **152** nolu hadisimize bakınız.)

31. Ali b. Ebî Tâlib (r) anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) beni genç yaşta Yemen'e gönderiyordu. Ona dedim ki: "Yâ Rasûlallâh! Sen beni aralarında olaylar olmuş bir topluma gönderiyorsun; üstelik henüz genç yaştayım!"

Bunun üzerine şöyle buyurdular: ***"Şüphesiz Allah senin kalbini hidayet edecek, dilini sabit kılacaktır!"***

Ondan sonra, iki kişi arasında verdiğim hiçbir hükümde şüpheye düşmedim."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Süleymân b. Mihrân el-A'meş kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Vakî' b. Cerrâh, İbn Sa'd (II, 337), Ahmed (I, 83), İbn Mâce (ahkâm, 1), Ebû Ya'lâ, Bezzâr, Hâkim (III, 135), Beyheqî, el-Harzemî (s. 83) vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 50-51)

Hadisin Durumu: Hadisimizin mevcut râvîlerinin tamamı gayet siqa. Üstelik Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Ancak senedin baş tarafında, İmam Ali ile **Ebûl-Bahterî Saîd b. Fîrûz** arasında kopukluk var. Hadisçiler, Ebûl-Bahterî'nin Ali'den hadis duyacak kadar büyük olmadığını, hatta ona yetişemediğini söylüyorlar.[1]

Bu şekliyle hadisimizin isnadı, söz konusu kopukluk yüzünden zayıf; ama İmam Ali'den daha başka yollardan da gelmiş olduğundan sahihtir. Herhalde Hâkim bu yüzden **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

32. İmam Ali (a.s) anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) beni Yemen'e gönderiyordu. Ona dedim ki: "Sen beni benden daha yaşlı bir kavme gönderiyorsun; onlarla nasıl baş ederim!?"

Bunun üzerine şöyle buyurdular: ***"Şüphesiz, Allah se-***

1- İbn Sa'd, VI, 292-293; ez-Zehebî, IV, 494; Nâşir, 51

nin kalbini hidayet edecek, dilini sabit kılacaktır!"

Ondan sonra (verdiğim) hiçbir hükümde şüpheye düşmedim."

Hadisin Tahrîci ile Durumu: Tıpkı **31** nolu hadisimiz gibi.

33. İmam Ali (a.s) anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) beni, aralarında hüküm vermem için Yemen halkına gönderiyordu. Ona dedim ki: "Yâ Rasûlal-lâh! Benim hüküm verme konusunda hiçbir bilgim yok!"

Bunun üzerine mübarek elini göğsüme koyarak şöyle dua ettiler: ***"Allahım! Onun kalbini hidayet et, dilini doğrult!"***

Ondan sonra, herhangi bir oturumda, iki kişi arasında verdiğim hiçbir hükümde şüpheye düşmedim."

Müellif: "Şu'be'nin Amr b. Mürra'dan rivâyetinde Ebul-Bahterî diyor ki: "Bu hadisi bana Ali'den (r) dinleyen birisi haber verdi." diyor ve devam ediyor:

"Ebul-Bahterî Ali'den hiçbir şey duymamıştır."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Bu da tıpkı **31** nolu hadisimiz gibi. Ancak Müellifin işaret ettiği Şu'be hadisini Vakî' b. Cerrâh, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Ahmed (I, 136), Ebû Ya'lâ, Beyheqî vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 50-51)

34. İmam Ali (a.s) anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) beni genç yaşta Yemen'e gönderiyordu. Ona dedim ki: "Yâ Rasûlallâh! Henüz genç birisi olmama rağmen sen beni aralarında hüküm vermem için benden daha yaşlı bir topluma gönderiyorsun; oysa benim kadılık konusunda hiçbir bilgim yok!"

Bunun üzerine elini göğsümün üzerine koyarak şöyle buyurdu: ***"Şüphesiz, Allah senin kalbini hidayet edecek, dilini sabit kılacaktır ey Ali!***

Sana birbiriyle davalı iki kişi geldiğinde, birinci-

sini dinlediğin gibi, ikincisini de dinlemeden sakın aralarında hüküm verme! Böyle yaparsan, hüküm vermen senin için daha kolay hâle gelir."

Ondan sonra, hüküm verirken hiçbir müşkülle karşılaşmadım."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi "...Simâk b. Harb – Haneş b. Mu'temir – İmam Ali" yoluyla İshâq b. Râheveyh, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Vakî' b. Cerrâh, İbn Sa'd (II, 337), Ahmed (I, 111, 149, 150), Ebû Dâvûd (qadâ, 6), Tirmizî (ahkâm,), Hâkim (IV, 93), Ebû Ya'lâ, İbn Adiy, et-Tahâvî (14. htm), Beyheqî vb. rivâyet ediyor. (ez-Zeyle'î, Nasb'ur-Râye: IV, 60-61; Nâşir, 51)

Hadisin Durumu: Hadisimizin senedinde **Simâk** ile Haneş var. Bunların ilki Müslim râvîlerinden. Kendisini Yahyâ b. Ma'în, Müellifimiz, Ahmed el-Iclî, Ebû Hâtim, Hâkim ve İbn Hıbbân siqa sayıyor. Buna karşılık ömrünün sonlarına doğru hâfızası zayıfladığı için zayıf diyenler de var.[1]

Haneş de sadûq ve güvenilir bir râvî; ancak onun hâfızasında da biraz zayıflık var.[2]

Böyle râvîlerin hadisleri, gerçeklere; konuyla ilgili diğer sahih rivâyetlere aykırı olmadıkça en azından hasen sayılır. Zaten Tirmizî ile Nâşir **"hasendir"** diyor. Hatta diğer rivâyetlerle desteklendiği için "sahih" demek bile mümkün. Nitekim Hâkim **"İsnadı sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

35. İmam Ali (a.s) anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) beni Yemen'e gönderiyordu. Ona dedim ki: "Yâ Rasûlallâh! Sen beni, aralarında hüküm vermem için benden daha yaşlı bir topluma gönderiyorsun!"

Bunun üzerine şöyle buyurdu: ***"Allah senin kalbini hidayet edecek, dilini sabit kılacaktır!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İsrâîl'den itibaren değişik yollardan

---

1- ez-Zehebî, II, 232-234; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 428~429, et-Taqrîb: I, 320; Şemsülhaqq, II, 460-461 Ayr. az sonra gelecek açıklamalarımızın başına ve **62** nolu hadisimizin durumuna da bk.

2- sh. 30'a bk.

Vakî' b. Cerrâh, İbn Sa'd (II, 337), Ahmed (I, 88, 156), et-Tahâvî (14. htm) ve Bezzâr rivâyet ediyor. (ez-Zeyle'î, IV, 61)

Hadisin Durumu: Senedde, hadisimizi İmam Ali'den rivâyet eden **Hârise b. Mudarrib** var. Bunun dışında kalan tüm râvîler gayet siqa. Hârise de Yahyâ b. Ma'în, Ahmed, İbn Hıbbân ve İbn Hacer tarafından siqa sayılıyor. Hâkim ile ez-Zehebî de Hârise'den gelen hadislerin isnadı için "sahihtir" diyerek, onun güvenilir bir râvî olduğunu ifade ediyorlar.[1] Bunlara karşı "zayıf" diyen kimse yok.

Şu hâlde **hadisimiz gayet sahih bir hadis.** Onun için Bezzâr "Bu konuda Ali'den gelen isnadlar arasında en güzeli bu!" diyor. O zaman Nâşir'in sadece "hasen bir hadis" demesi yetersiz!

36. İmam Ali (a.s) anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) beni Yemen'e gönderiyordu. Ona dedim ki: "Yâ Rasûlallâh! Sen beni yaşlı başlı insanlara gönderiyorsun; isabetli karar veremeyeceğimden korkarım!"

Bunun üzerine şöyle buyurdu: ***"Şüphesiz, Allah senin dilini sabit kılacak, kalbini hidayet edecektir!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Şeybân kanalıyla İbn Sa'd (II, 337), et-Tahâvî (14. htm) ve Ebû Ya'lâ rivâyet diyor. (Nâşir, 54)

Hadisin Durumu: Amr b. Hubşî dışında, hadisimizin bütün râvîleri gayet siqa. Amr ise İbn Hıbbân ile İbn Hacer tarafından siqa ve makbul sayılan bir râvî. Yani vasat bir râvî.[2] O hâlde **hadisimizin isnadı en azından hasen.**

A Ç I K L A M A L A R

Yukardaki hadisler, İmam Ali'den "... Simâk – Ikrime – Ali" kanalıyla İbn Hıbbân tarafından da rivâyet ediliyor.[3] Simâk her ne kadar siqa ve sadûq bir râvî ise de Ikrime'den yaptığı rivâyetler eleştiriliyor. Fakat durumuna göre Hâkim, ez-Zehebî ve hatta Tirmizî, bu yolla gelen hadislere bile "isnadı sahih" diyebiliyor.[4] Öyleyse biz, bu rivâyetin

---

1- ez-Zehebî, I, 446; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 372, et-Taqrîb: I, 149; Hâkim, II, 143

2- İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 314, et-Taqrîb: II, 73

3- ez-Zeyle'î, IV, 61

4- ez-Zehebî, II, 233-234; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 320; Hâkim, II, 269; Tirmizî:

isnadı için en azından **"hasendir"** diyebiliriz.

Hz. İmam'ın (a.s) çok büyük bir faziletini konu edinen bu hadis, Peygamber (s.a.a)'den başlıca şu sahâbîler kanalıyla da rivâyet ediliyor:

1. Abdullâh b. Abbâs: Hadisini Hâkim (IV, 88) rivâyet ediyor ve **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

2. Bürayde el-Eslemî: Hadisine Nâşir (s. 52) yer veriyor.

3. Ebû Rafi' el-Qıbtî: Hadisine Nâşir (s. 52) yer veriyor.

Hadis-i şerif, İmam Ali'ye ilişkin büyük faziletler ve kadılıkla alâkalı temel düsturlar ihtiva ediyor; şöyle ki:

a. Hz. Ali'nin Kalbini Allah Hidayet Etmiştir.

Hadiste geçen **"Allah senin kalbini hidayet edecek..."** cümlesinden anlıyoruz bu hakikati. Bundan maksat, bazılarının sandığı gibi, Allah'ın o kalbe hidayet vererek iman etmesini sağlamak değil, zaten **iman etmiş bir kalbi hidayet etmek**tir. Bunun anlamı ise Yüce Yaratıcının (c) Ali'nin kalbini sürekli denetimi altında tutup yönlendirmesi, istikamet vermesi demektir.

Burada "kendisine hidayet verilen kalp" ile "sürekli hidayet edilen kalp" birbirine karıştırılmamalı. Bunlardan birincisi, kendisine iman için gerekli şartların hazır hale getirildiği bir kalbi, ikincisi ise, zaten iman etmiş; üstelik Allah tarafından sürekli denetlenen, Allah'ın kılavuzluğu ve rehberliği altında bulunan bir kalbi ifade ediyor. Hadislerimizde geçen hidayet ikinci anlamda kullanılıyor.

Her zaman Allah'ın denetimi ve rehberliği altında bulunan bir kalbin tamamen pak ve tertemiz olduğu aşikardır. Böyle kalpler ise Peygamberlere ve gerçek imamlara yaraşır. Zaten Kur'ân'da[1] müspet anlamda kullanılan "imam" kavramının yanında "Allah'ın hidayet ettiğine" de yer veriliyor. Demek ki "imam" Allah'ın yönlendirdiği bir kalbe sahip kişidir.

30 nolu hadisimizde geçen **"... kalbini imanı dolayısıyla imtihan**

---

tef. Baqara, 11

1- Enbiyâ: 73, Secde: 24

ettiği ...” ifadesi de aynı anlamda. Buradaki “imtihan” kelimesini de yanlış anlayarak “deneme, sınama” gibi anlamlar verenler var. Oysa bu kavramın “tedbir, idare, denetleme ve kontrol altında tutma” vb. anlamları da var Arapça’da.[1] Bu yüzden biz **“... imanı dolayısıyla denetimi altına aldığı ...”** şeklinde çeviri yapmayı uygun bulduk.

Demek ki Hz. İmam’ın kalbi zaten iman ile dolu olduğu için, ona bir lütuf olsun diye, sürekli denetim altında tutulup korunuyor. Ve bunu Yüce Yaratıcı yapıyor. Allah’ın sürekli koruyup kolladığı, denetimi altında tuttuğu bir kalpte eğrilik, yamukluk, en ufak bir sapma veya yanlış bulmak hiç mümkün mü? Böyle bir kalbin sahibi elbette bütün bunlardan uzak ve tertemiz olur.

Hz. Ömer’in rivayetine göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali’nin imanı hakkında şöyle buyuruyor: ***“Terazinin bir kefesine yer ve gökler, öbür kefesine de Ali’nin imanı konsa; Ali’nin imanı ağır gelir!”*** [2]

b. Hz. Ali’nin Dili Sadece Doğruyu Söyler.

Hadislerimizde geçen **“Allah ... dilini sabit kılacaktır!”** vb. ifadeler bunu gösteriyor. “Sabit kılmak” kavramı sabitleştirmek, sağlam yapmak, istikrar vermek, tespit etmek ve sağa sola, ileri geri kaydırmamak ... gibi anlamlara geliyor. Durum böyle olunca, hadisimizden Allah Teâlâ’nın Ali’nin dilini iyice sabitleştirip sağa sola kaydırmayacağı, sürçmesine meydan vermeyeceği anlaşılır.

Burada hiç kuşkusuz, sadece dildeki telaffuz düzgünlüğü akla gelmemeli. Asıl akla gelmesi gereken husus, Allah’ın sabit kıldığı o dilin, Allah ve Rasûlü’nün irâdesine aykırı, yalan yanlış şeyler söylemeyeceği, o ağızdan İslâm adına hiçbir zaman yanlış hüküm, karar çıkmayacağıdır.

Hz. İmam’ın (a.s) “Ondan sonra verdiğim hiçbir hükümde şüpheye düşmedim!” demesi bunu açıkça göstermiyor mu?

1- Komisyon, el-Mu’cem’ul-Vasît: “m-h-n” maddesi. Diğer sözlüklerin de aynı maddesine bk.

2- bk. el-Harzemî, 131

c. Hadisler Hz. Ali'nin ve Ehl-i Beyt'in Ma'sûm Olduklarına Delildir.

Hadislerimizi yukardaki açıklamalar ışığında tekrar gözden geçirirseniz bu sonucu çıkarmakta zorlanmazsınız. Bir kalp düşünün... Allah Teâlâ onu sürekli koruyup kolluyor, denetimi altında tutuyor ve ona rehberlik ediyor. Yine bir dil düşünün ki, Allah tarafından sabitleştirilmiş olup, yanlış söylemesine, Kur'ân'a aykırı kararlar almasına fırsat verilmiyor.

Böyle bir kalbe ve o derece düzgün bir dile sahip olan birisinin yanlış yapması, İslâm'a aykırı fetva vermesi, Allah ve Rasûlü'nün irâdesine ters düşen bir söz söylemesi... hiç mümkün mü!? Böyle birisi, bir an bile olsa, Allah ve Rasûlü'nü üzen, onların rızasına aykırı bir davranışta, bir beyanda bulunabilir mi!?

Böylesine tertemiz olan birisine, sizler hangi kelimeyi uygun görürsünüz bilmem; ama bulup buluşturacağınız kelime, hiçbir zaman "ma'sûm" kavramının ifade ettiği alanın dışına çıkmayacaktır.*

d. Hz. Ali, Ümmet İçin Allah'ın Rasûlü'nden Sonra En Yetkili Kişidir.

Kitabımızın **30** nolu hadisinde geçen **"Allah size içinizden ... birisini gönderecek; o da Allah'ın dini(**nin selameti**) için sizin boynunuzu vuracak!"** ifadesinden[1] kastın İmam Ali olduğunda herhalde kimsenin kuşkusu yok! Hadis, Ali (a.s) için o kadar yüce bir fazileti konu ediniyor ki; Ebûbekr ile Ömer bile bu fazilete nail olmak için adeta can atıyor.

Söz konusu görevi icra edecek kişinin, Allah tarafından gönderileceği / tayin edileceği ve Allah'ın dininin selameti için gerekirse kavgaya gireceği açıkça belirtiliyor. Böyle birisinin Allah'ın Rasûlü'nden sonra, bu ümmetin en yetkili kişisi olması gerekir. Aksi hâlde bu işi asıl yetkilisi varken ondan izinsiz yapmak, anarşi ve kargaşaya yol açar. İzin alarak yapsa, bu defa fazilet talimatı veren amire ait olur; memura değil. Oysa hadisimiz Hz. Ali'nin bu işi hiç kimseye danışma-

---

* Ehl-i Beyt'in masûmiyetini ifade eden diğer hadisler için bk. sh. 89 vd.

1- Aynı hadis yaklaşık lafızlarla Muttalib b. Abdillâh b. Hantab'dan da mürsel olarak rivayet ediliyor. bk. el-Harzemî (s. 136)

dan, tek başına yapacağını ve dolayısıyla bu konuda tam yetki sahibi olduğunu ifade ediyor.

e. Davalarda İki Tarafı Dinlemeden Karar Vermek Caiz Değildir.

Kitabımızın **34** nolu hadisi bu konuda yeterince açık. Adaletin ve taraflardan hiçbirine zulmetmeden davayı sonuçlandırmanın yolu budur. Böyle yapılmazsa, taraflardan birine zulüm ve haksızlıkta bulunmamız kaçınılmaz olur. Öyleyse davalı ile davacının eşit şartlar dahilinde dinlenmesi ve böylece anlaşmazlığın sona erdirilmesi gerekir.

"SEDD-İ EBVÂB" HADİSLERİ

37. Zeyd b. Erqam'dan:

"Rasûlullâh'ın (s.a.a) ashâbından bazılarının mescide açılan kapıları vardı. (Bir gün) Allah'ın Rasûlü şöyle buyurdu:

"Alininki dışında tüm kapıları kapatın!"

Orada bulunan insanlar bu konuda ileri geri konuşunca, hemen doğruldu; Allah'a hamd ü senadan sonra şöyle devam etti: ***"Gelelim konuya; (****Bilin ki****) Alininki dışında bu kapıların tamamını kapatmakla emrolundum. Bu hususta sözünü söyleyenler söylemiş! Allah'a yemin olsun ki, bunları kendiliğimden açıp kapatmadım! Aksine, sadece emrolundum ve emre tabi oldum!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Muhammed b. Ca'fer kanalıyla Ahmed (IV, 369), Saîd b. Mansûr, Müellif (el-Kübrâ'sında), Hâkim (III, 125), İbn'ül-Cezerî, Hatîb el-Bağdâdî, el-Kencî, el-Harzemî (s. 327), Sibt b. el-Cevzî vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 202-203)

Hadisin Durumu: Hadisimizin senedinde, üzerinde durulması gerekli tek bir râvî var: O da Meymûn. Meymûn'un siqa ve sadûq bir râvî olduğundan daha önce bahsettik. Sadece biraz hâfıza sorunu vardı. * Böyle râvîlerin hadisi ise en azından hasen sayılır.

İbn Hacer el-Asqalânî ile el-Qastalânî hadisimiz hakkında **"râvîlerinin tamamı siqa"** diyor.[1] Buradan hadisimizin isnadının "hasen" derecesinin de üzerinde "sahih" olduğu anlaşılır. Nitekim Hâkim "sahih bir hadis" diyor, Şamlı ez-Zehebî de sesini hiç çıkarmıyor.

Kısacası **hadisimizin isnadı en azından hasen, hatta sahih.** Çünkü Meymûn, hâfıza bakımından biraz zayıf olsa da, burada hata

---

* **15** nolu hadisimizin durumuna bk.

1- İbn Hacer, Feth'ul-Bârî: VII, 12; el-Qastalani, İrşad'üs-Sari: VI, 69

yapmadığı meydanda.

38. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Peygamber (s.a.a) ile beraberdik. Yanında birtakım insanlar oturuyordu. Tam o sırada Ali (k.v.) içeri girdi. O girince öbür insanlar dışarı çıkıp hemen (Ali'yi) kınamaya başladılar. "Vallahi, onu içeri alıp bizi çıkaramaz!" diyerek geri dönüp içeri girdiler. Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Vallahi, bunu içeri alıp sizi dışarı atan ben değilim. Bilâkis, bunu içeri alan da, sizi dışarı atan da Allah'tır!"

Müellif diyor ki: "Bu (rivâyet) doğruya daha elverişli."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İbrâhîm b. Sa'd kanalıyla Bezzâr da rivâyet ediyor. (el-Heysemî, IX, 115)

Hadisin Durumu: Hadisimizin, Müellifimizin üstadı dışında tüm râvîleri gayet siqa ve üstelik Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Ancak Müellif, Buhârî ile Müslim'den sonra yaşadığı için, üstadı Buhârî ile Müslim'in râvîlerinden olmayabilir. Buna rağmen o da gayet siqa bir râvî.

Şu hâlde **hadisimiz Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis.**

39. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

Hâris b. Mâlik anlatıyor: "Mekke'ye geldiğim vakit Sa'd b. Ebî Vaqqâs'la buluştum ve kendisine: "Ali hakkında herhangi bir menkıbe duydun mu?" dedim. Sa'd anlatmaya başladı:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile beraber mescitteydik. (Gece aniden bir ses duyuldu) "Rasûlullâh'ın Ehl-i Beyti'nden olan Ali dışında mescitte kim varsa dışarı çıksın!"

Biz de hemen çıkıverdik. Sabah olunca Rasûlullâh'ın amcası (Abbâs) gelerek: "Yâ Rasûlallâh! Ashâbını ve amcalarını çıkarıpta şu çocuğu mu bıraktın!?" dedi. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Sizin çıkmanızı ve bunun içerde kalmasını ben emretmedim. Hiç şüphesiz, bunu emreden Allah!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ali b. Qâdim kanalıyla Heysem b. Küleyb ve el-Kencî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 40; Nâşir, 57)

Hadisin Durumu: Hadisimiz isnad bakımından zayıf. Ama buna sebep **Ali b. Qâdim** değil, **Hâris b. Mâlik**'tir. Çünkü Hâris meçhul bir râvî.[1]

Ali ise Ahmed el-Iclî, Ebû Hâtim, İbn Hıbbân, İbn Halfûn, Abdülbâqî b. Qâni', İbn Hacer, el-Münâvî ve daha başkaları tarafından siqa ve sadûq sayılıyor. Buna karşılık zayıf diyenler ise sadece İbn Ma'în ile İbn Sa'd.[2] Bu ikisinin dayanağı ise, hiç kuşkusuz, Ali'nin Ali'ye (a.s) olan sevgisi dışında başka bir şey değil.

Evet, hadisimiz sened bakımından zayıf; ancak aynı hadis Sa'd-dan daha pekçok yollardan bize ulaştığı için, hasen sayılabilir. Herhalde el-Kencî bu yüzden hadisimiz için "hasen bir hadis" diyor.

40. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

(Aynen yukardaki hadis gibi; ancak burada) Abbâs Peygamber (s.a.a)'in yanına gelerek: "Hepimizin kapılarını kapatıp sadece Alininkini mi bırakıyorsun!?" deyince Allah'ın Ra-sûlü (s.a.a) şu cevabı verdi:

"Kapıları açan da, kapatan da ben değilim!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Fıtr b. Halîfe kanalıyla Ahmed (I, 175), Taberânî, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 205)

Hadisin Durumu: Senedinde yer alan **Abdullâh b. Ruqaym** meçhul bir râvî[3] olduğu için, hadisimizin isnadı zayıf. Ancak hadisimiz daha pekçok yoldan gelmiş olduğu için hasen sayılabilir. Herhalde Hâfız el-Heysemî bu yüzden "İsnadı hasen" diyor.

41. Abdullâh b. Abbâs'tan:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) mescidin kapıları(nı kapatmak)

1- ez-Zehebî, I, 441; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 146

2- ez-Zehebî, III, 150; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 48; el-Münâvî, V, 99; Nâşir, 57

3- İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 393

için emir verdi; hemen kapatıldı. Sadece Ali'nin (k.v.) kapısı açık bırakıldı!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Şu'be kanalıyla Tirmizî (menâqıb, 20), İbn Adiy, Sibt b. el-Cevzî ile el-Kencî de rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 204; Nâşir, 59)

Hadisin Durumu: Hadisimizin, Ebû Belc dahil*, bütün râvîleri gayet siqa ve sadûq. İbn Hacer el-Asqalânî de "râvîleri siqa" diyor.[1] Dolayısıyla **hadisimizin isnadı gayet sahih.**

42. Abdullâh b. Abbâs diyor ki:

"Ali'nin kapısı dışında, mescidin tüm kapıları kapatıldı. Bunun için Ali cünübken de mescide girebiliyordu. Çünkü mescid onun yolu üzerindeydi ve başka yolu yoktu!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu **23** nolu hadisimizinki ile aynı. (9. maddeye bk.) Ancak burada, hadisin metninde geçen bir ilaveye dikkat çekmek istiyorum.

Hadisin son tarafında **"Çünkü mescid onun yolu üzerindeydi ve başka yolu yoktu!"** deniyor. Oysa aynı ilave **41** nolu hadisimizde yok! Dikkat edilirse, Abdullâh b. Abbâs'tan gelen bu hadislerin her ikisi de Ebû Belc kanalıyla geliyor. Ancak **41** nolu hadisi Ebû Belc'ten Şu'be, **42** nolu (ilaveli) hadisi ise Ebû Avane naklediyor.

Şu'be, hâfızasının sağlamlığıyla ünlü gayet siqa bir râvî. Ebû Avane de siqa bir râvî; ancak hâfıza ve zabt bakımından Şu'be ile boy ölçüşecek durumda değil. Hatta bir nebze hâfıza zayıflığından bile bahsediliyor.[2]

Burada Ebû Avane'nin hata yaptığı meydanda. Dolayısıyla bu ilavenin hadisin asıl metninden olmadığını, metne yanlışlıkla girdiğini bilmek gerekiyor.**

Zaten eğer Ali'nin kapısı mutlaka mescide açılıyorsa ve başka da yolu yoksa, o zaman diğer sahâbîler ve Hz. Abbâs neden bundan rahatsız olmuş? Bundan doğal ne var? Hem bu durumda "fazilet" bunun

---

* **23** nolu hadisimizin durumuna bk.

1- Feth'ul-Bârî: VII, 12

2- sh. 46~47'ye bk.

** Bu ilâvenin ayrıca Kur'ân'a ve akla da aykırı olduğunu az ilerde göreceğiz.

neresinde? Oysa bu olay Hz. İmam'ın yüce faziletlerinden birisi. Ve üstelik, ilerde gelecek **"menzile hadisleri"** ile de çok sıkı irtibatlı bir fazilet!

A Ç I K L A M A L A R

Hadislerimiz, İmam Ali'nin birazdan göreceğimiz **"menzile"** hadisleriyle yakından ilgili üstün bir faziletini konu ediniyor. Bu hadisler **"Sedd-i Ebvâb Hadisleri"** olarak bilinir ve Alininki dışında tüm kapıların kapatılmasını konu edinen hadisler, demektir. "Kapıların kapatılması" anlamına gelen **"Sedd-i Ebvâb Hadisleri"** başlıca şu sahâbîlerden rivâyet ediliyor:

1. Zeyd b. Erqam: Kitabımızın **37** nolu hadisi.

2. Abdullâh b. Abbâs: 23, **41** ve **42** nolu hadisler.

3. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: Sa'd hadisi bizlere birkaç değişik yoldan ulaşıyor:

a. Kitabımızın **38** nolu hadisine bk.

b. Kitabımızın **39** nolu hadisine bk.

c. Kitabımızın **40** nolu hadisine bk.

d. Müslim el-Mülâî kanalıyla Hâkim (III, 116-117) ile Ebû Ya'lâ rivâyet ediyor. İsnadı Müslim* dolayısıyla **hasen bir hadis.**

e. "Saîd b. Müseyyeb – İbn Cüd'ân ..." kanalıyla Hâfız el-Kencî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 40) Bu rivâyetin isnadı da İbn Cüd'ân** dolayısıyla **hasen.**

4. Abdullâh b. Ömer: Hadisi iki ayrı kanaldan geliyor:

a. Alâ b. Arâr: Müellifimiz (**103** nolu hadis ve el-Kübrâ'da) rivâyet ediyor. (İbn Hacer, el-Feth: VII, 12, el-Qavl'ül-Müsedded: 18)

Alâ b. Arâr siqa ve sadûq bir râvî.[1] Diğer râvîleri de zaten siqa olduğuna göre **hadisimizin isnadı sahih** oluyor. İbn Hacer de aynı sonuca varıyor ve "Hadisin isnadı sahih" diyor.[2]

---

* sh. 35'e bk.

** sh. 85'e bk.

1- **101** nolu hadisimizin durumuna bk.

2 - el-Feth: VII, 12, el-Qavl'ül-Müsedded: 18; el-Münâvî: I, 91

b. Amr / Ömer b. Ebî Süfyân b. Esîd es-Seqafî: Ahmed (II, 26) ile Ebû Ya'lâ **Hişâm b. Sa'd** yoluyla rivâyet ediyor. Hişâm sadûq birisi, üstelik Müslim'in râvîlerinden. Sadece hâfızası biraz zayıf.[1] Böyle râvîlerin hadisleri ise gerçeklerle çelişmedikçe hasen sayılır.

Dolayısıyla **hadisimizin isnadı en azından hasen.** Hâfız el-Heysemî, İbn Hacer el-Heytemî ve es-Süyûtî (el-Hulefâ'da) daha da ileri giderek, hadisimiz için "sahihtir" diyorlar.[2]

5. Berâ b. Âzib: Meymûn kanalıyla Ebül-Eşheb el-Basrî rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 204) **Hadisimiz** Meymûn dolayısıyla* **en azından hasen, hatta sahih bir hadis.**

6. Ali (a.s): Habbe el-Uranî kanalıyla Bezzâr rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 208-209) Habbe'nin siqa ve sadûq bir râvî olduğunu daha önce gördük.** Diğer râvîleri de siqa olduğuna göre, **hadisimizin isnadı sahih** oluyor.

7. Ömer b. Hattâb: Abdullâh b. Ca'fer el-Medînî kanalıyla Ebû Ya'lâ, Hâkim (III, 125), İbn'ül-Cezerî, Hatîb el-Harzemî (s. 332) vb. rivâyet ediyor. (İbn Hacer el-Heytemî, es-Savâiq: 127; el-Emînî, III, 204) **Abdullâh** zayıf bir râvî[3] olduğu için hadisimizin isnadı zayıf. ***

8. Câbir b. Semura: Nâsıh kanalıyla Taberânî rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 206)

Nâsıh b. Abdillâh'ı Hasen b. Sâlih, İbn Hıbbân, Hâkim ve ez-Zehebî âbid ve sadûq bir râvî olarak takdim ediyor. Çokları ise zayıf sayıyor. Ancak Tirmizî ile İbn Hıbbân'ın ifadeleri, zayıf sayanların gerekçesinin "hâfıza zayıflığı" olduğunu gösteriyor.[4] Şu hâlde **hadisimizin isnadı hasen.**

9. Câbir b. Abdillâh **10.** Enes b. Mâlik

11. Bürayde el-Eslemî **12.** Huzeyfe b. Esîd

1- ez-Zehebî, IV, 298-299; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 324

2- el-Heysemî, IX, 120; el-Heytemî, es-Savâiq: 127; el-Emînî, III, 203

* **15** nolu hadisimizin durumuna bk.

** **1** nolu hadisimizin durumuna bk.

3- ez-Zehebî, II, 401-403; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 386

*** Ancak aynı hadisi İbn Ebî Şeybe (9131. htm) oğlu Abdullah b. Ömer'den itibaren, Abdullah b. Ömer'den gelen **b** şıklı rivayetin isnadıyla rivayet ediyor.

4- ez-Zehebî, IV, 240; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 299-300

13. Ümmü Seleme annemiz **14.** Ebû Saîd el-Hudrî

15. Ebû Zerr el-Ğıfârî **16.** Ebû Râfi' el-Qıbtî

17. Ebut-Tufeyl **18.** Huzeyfe b. Yemân

19. Esmâ bt. Umeys **20.** Ka'b b. Ucra [1]

Kısacası **"Sedd-i Ebvâb"** hadisi gayet sahih bir hadis. İnsaf ve adalet sahibi olan alimlerin bu konuda kuşkusu yok. Bütün bunlara rağmen "Bu hadislerin hepsi uydurma; Şiîlerin uydurması!" diyenler de yok değil. İbn Hazm, İbn el-Cevzî, İbn Teymiyye ve İbn Kesîr bunlardan![2]

Dikkat ederseniz "zayıf" değil; "uydurma!" diyorlar. İnsaf ve adaletsizliğin bu kadarına pes doğrusu! Bunların içlerine Ehl-i Beyt ve Ali düşmanlığı o kadar yer etmiş, taassup gözlerinin önünü öylesine perdelemiş ki; gerçekleri tahrif ve inkar ederek Emevîlere yaranmaya çalışıyorlar!

Sormak lâzım: Bu kadar sahâbîden, hem de çoğu sahih ve hasen senedlerle gelen yukardaki hadisleri acaba görmüyor musunuz? Ahmed b. Hanbel, Müellifimiz, Tirmizî ... vb. muhaddisler şiî mi? Bunlar şîanın mı hadisçileri? İbn Teymiyye ile İbn'ül-Cevzî Hanbelî mezhebindeler; pekiyi onların mezheb imamları Ahmed b. Hanbel'in "Müsned"inden de mi haberleri yok? Yoksa "Müsned" şiîlerin mi kitabı? Müsned'de, Tirmizî'nin, Müellifimizin, Hâkim'in eserlerinde geçen bu hadislerin tamamını oralara şiîler mi soktu!!!?

Zihniyet olarak Şam uyruklu bu dört alimin ortak özelliği, Ehl-i Beyt'in ve özelde İmam Ali'nin faziletlerine dair hadisleri mümkün oldukça zayıf ve çürüğe çıkarmak! Bunun için olmadık yollara baş vururlar: Bakarsınız, konuyla ilgili isnad bakımından zaten zayıf rivâyetleri özellikle seçip, onları bir bir çürütürler; böylece psikolojik bakımdan rahatlarlar!! Bir bakarsınız, hadisin senedinde herkesin siqa saydığı, buna karşılık birkaç kişinin zayıf dediği bir râvî varsa, sadece zayıf diyenlerin adlarını anıp diğerlerini ustalıkla gizlerler. Özellikle İbn'ül-Cevzî'nin eserlerini okuyan ve onu iyi tanıyanlar, bana hak ve-

---

1- bk. Şerafuddîn, el-Murâcaât: 170; el-Emînî, I, 209, III, 206, 208 Son iki sahâbînin hadisleri de sahih.

2- İbn Hazm, el-Fisal: IV, 147; İbn Teymiyye, el-Minhâc: III, 9; İbn Kesîr, Tefsir: I, 501; İbn Hacer, el-Feth: VII, 12, el-Müsedded: 16, 19; el-Emînî, III, 209-211; el-Kettânî, Nazm'ul-Mütenâsir: 123

receklerdir. Bir de bakarsınız, Ehlisünnet ulemasının kaleme aldığı hadis kitaplarında, özellikle de Müsned'de yer alan bir hadis, bir taraftan kendilerine dokunuyorsa, "Böyle bir hadis yok! Bunun ne sahih, ne de zayıf bir senedi var!" diyecek kadar ileri giderler! Bütün bunları yaparken Allah'tan korkmazlar mı? Bunların aslını esasını bilenlerden haya etmezler mi?! Allah (c) onlara bunun hesabını sormaz mı sanıyorsunuz!?

Zamanla, senedde bulunan ve Şiî sayılan bazı râvîlere takıldıkları da olur. Ama bu neyi değiştirir ki? Acaba onlar yalancı ve fâsık mı, yoksa doğru sözlü, dürüst râvîler mi; siz ondan haber verin. Sırf mezhebi yaklaşımı farklı diye bir râvîyi tümüyle kaldırıp atmak var mı? Siz hiç kütüb-ü sitte râvîlerine bakmadınız mı? Onların arasında bir sürü Ali dostu, Şiî râvî var! Belli başlı Ehlisünnet hadis âlimleri onlara güvenmiş de size n'oluyor!!!?

Hem Ehl-i Beyt'in yolundan gitmek ne zamandır suç oldu? Allah ve O'nun sevgili Peygamberi bizlere Ehl-i Beyt'i, onların pak ve tertemiz yolunu gösteriyor; başkalarını değil! Siz de Ali'yi sevdiğinizi söylüyorsunuz ama sadece "sevme"nin yeterli olmadığını siz de biliyorsunuz. "Şiî" deyip kaldırıp atmaya çalıştığınız o insanlar, Ali'yi ve Ehl-i Beyt'i yürekten seviyor!

Pekiyi bu ve benzeri hadisleri, Ehl-i Beyt dostları değil de, Şam'da, Basra ve benzeri yerlerde yuvalanmış Muâviye ve Yezîd'in dostları mı rivâyet edecekti? Bunu bekliyorsanız; heyhat! Daha çok beklersiniz!

Artık İbn Hazm, İbn'ül-Cevzî, İbn Teymiyye ve İbn Kesîr gibi; Ehl-i Beyt'e ve Ali'ye dost ve yaran olmaktan korkanların o sözlerini tutup duvara çalmanın zamanı geldi! Bilinmeli ki hak eninde sonunda yerini bulacak, huccet tamam olacaktır; birileri hoşlanmasa da!

Onların sözlerini, çok önceden alıp duvara çarpanlar da var! İbn Hacer el-Asqalânî bunlardan sadece birisi.

İbn Hacer "İbn'ül Cevzî (ve benzerleri) bu konuda çirkef bir hataya düşerek, bir takım endişeler yüzünden sahih hadisleri redd yoluna gitmişler..." diye başladığı karşı savunmaya, Ali'yle ilgili hadislerle Ebûbekr'le ilgili hadislerin arasını bir şekilde bularak devam ediyor ve diyor ki: "Bu hadislerin hepsi birbirini takviye etmekte. Bunların tamamı bir tarafa, her biri bile tek başına delil olmaya elverişli!"

"Ali'nin kapısı dışında tüm kapıların kapatılmasını emreden bu

hadisler meşhurdur. Bunlardan her biri bile tek başına "hasen" derecesinden geri kalmaz. Tamamını dikkate alırsak, pekçok hadisçinin metodu gereği, sahih olduğuna kesin gözüyle bakmak gerekir."[1]

Bezzâr da "Ali ile ilgili bu hadis, Kûfîliler kanalıyla gayet güzel senedlerle gelmekte." diyerek[2] hadisimizin şöhretine işaret ediyor.

Alininki dışında, Mescid-i Nebevî'nin tüm kapılarının kapatılmasını emreden **"sedd-i ebvâb"** hadislerinin sahih olduğunda hiç şüphe yok. Varsın birileri bundan rahatsız olsun! Tam 20 kadar sahâbîden rivâyet edilen bu hadisin mütevâtir olduğunu söylemek bile mümkün. es-Süyûtî ile el-Kettânî'nin mütevâtir hadislerle ilgili eserlerine bakarak; orada ne tür hadislerin mütevâtir sayıldığını görürseniz, hadisimizin onlara göre de mütevâtir sayılması gerektiğini anlarsınız. Zaten sayılmıştır da.[3]

"Sedd-i Ebvâb" hadislerinden çıkan hükümler:

a. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Alininki Dışında, Mescid-i Nebevî'nin Bütün Kapılarını Kapatmıştır.

Yukardaki hadisler bu konuda yeterince açık.

b. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Bunu Allah'ın Emriyle Yapmıştır.

37~40 numaralı Zeyd b. Erqam ile Sa'd hadislerinden anlıyoruz bu hakikati. Ayrıca Bera, Ali, Câbir b. Semura, Enes ve Bürayde hadisleri de bu konuda yeterince açık.

Anlaşılan o ki, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bunu -haşa!- Ali çok yakın akrabası ya da damadı olduğu için yapmış değil. Abbâs'ın Ali'ye imrenip durumu Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) götürmesi de bu yanlış anlamadan kaynaklanıyor herhalde.

Oysa Allah'ın Rasûlü (s.a.a) kendi heva ve hevesiyle hiçbir şey yapmaz. O bir peygamberdir ve kendisine emrolunanın dışına çıkmaz. Sürekli vahyin kontrolü altında bulunan birisinden de zaten bundan başkası beklenmez.

1- el-Feth: VII, 12, el-Müsedded: 16, 19; el-Emînî, III, 209-211; el-Kettânî, a.g.e. 123

2- İbn Hacer, el-Feth: VII, 12; el-Emînî, III, 209-210

3- el-Kettânî, 122-123

Allah'ın Peygamberi (s.a.a) âdeta "Buna karar veren ben değilim; Allah'tır! O emretti, ben de emre uydum!" diyerek bu emrin ilâhî bir emir olduğuna açıklık getiriyor.

c. Bu Husus, Ali'nin Başka Yolu Olmadığından Kaynaklanmıyor.

Bazı alimler "Sahâbenin evlerinin çarşı-pazara açılan kapıları vardı. Bunlardan sadece Ali'nin kapısı mescide açılıyor; mescide uğramadan dışarı çıkamıyordu. Ne zaman dışarı çıkmaya niyetlense, mutlaka mescidden geçmek zorundaydı. Bu yüzden ona özel! izin verildi. Onun için Ali cünüb olsa da mescide girebiliyor, mescidin içinden geçebiliyordu!" diyor.

Bu yorumu yapanlar[1], konuyla ilgili ayetlere ve bunca hadislere kulaklarını tıkamışa benziyorlar. Yaptıkları bu yorum ile birilerini kurtarmaya çalışırken, öbür taraftan, Allah ve Rasûlü'nü (s.a.a) abesle iştigal eden durumuna soktuklarının farkında bile değiller.

Nisâ sûresinin 43. ayeti, cünüb olan herkese, şayet başka yolu yoksa, mescide girme ve mescidden geçme hakkını zaten veriyor. Bu konuda hiçbir ayrım da yapılmıyor. Şimdi, eğer Ali'nin yolu mutlaka mescidden geçiyor, başka yolu da yoksa, mescidden geçmesinde zaten sakınca yok. Bu durumda "Ali'nin başka kapısı yok; o bu mescidden geçmek zorunda! Bu yüzden tüm kapıları kapatın; yalnız Alininki kalsın!" demenin bir manası, mantığı var mı? Bu durumda olan herkes bu haktan zaten yararlanabilecekken, sadece "Ali" demenin ne gereği var? Allah ve Rasûlü'nü bu denli "mantıksız"lığa ve "ne dediğini bilmez!"liğe mahkum edenler hiç düşünmezler mi? Bunlar ne biçim müslüman ve ne biçim insan? Böyle bir yorumu, İslâm alimi olmuş / sayılmış birisi nasıl yapabilir? Bunlarda hiç akıl fikir yok mu? Allah'tan ve hesap gününden hiç korkmazlar mı?

Bu yoruma düşenlerin tek bir dayanağı var; o da **23** ve **42** nolu hadislerde geçen **"Mescid onun yolu üzerindeydi ve başka yolu yoktu!"** kaydı. Oysa Kur'ân'a, diğer sahih hadislere, akıl ve mantığa tamamen aykırı olan bu ifadenin, hadisimize yanlışlıkla karıştığını, doğru rivâyetin **41** nolu rivâyet olduğunu yukarda gördük.

1- Bezzâr, Ebû Ca'fer Tahâvî, Ebûbekr Kelâbâzî bunlardan sadece birkaçı. Sözlerini nakleden İbn Hacer ile el-Aynî de bu yorumdan hoşlanmış gibiler! bk. İbn Hacer, el-Feth: VII, 12; el-Aynî, XIII, 244; el-Emînî, III, 210; el-Ğımârî, 166

Bu yüzden Ebûbekr er-Râzî el-Cessâs "Hadiste geçen bu ve benzeri ifadeler, râvînin kendi tahminidir." diyerek, bunun hadisin aslından olmadığını en güzel biçimde dile getiriyor. es-Süyûtî de buna benzer açıklamalarda bulunuyor ve bunun Ali'ye mecburiyetten verilmiş bir ruhsat değil, normal şartlarda hak tanınmış yüce ve aynı zamanda sadece Ali'ye mahsus bir fazilet olduğunu itiraf ediyor.[1]

d. Hz. Ali'ye Cünübken Bile Mescide Girebilme İzni Verilmiştir.

Bu iznin mecburiyetle hiçbir ilgisinin olmadığını, bunun tamamen normal şartlarda Ali ve Ehl-i Beyt'e tanınmış "özel" bir izin olduğunu az önce gördük. İmam Ali'nin ve genelde Ehl-i Beyt'in cünüb haldeyken bile mescide girebileceklerine dair hadis-i şerifler başlıca şu sahâbîlerden rivâyet ediliyor:

1. Abdullâh b. Abbâs: Kitabımızın **23** ve **42** nolu hadisleri.

2. Ömer b. Hattâb: Hadisi az yukarda geçti. (7. hadis)

3. Câbir b. Semura: Hadisi az yukarda geçti. (8. hadis)

4. Bürayde el-Eslemî: Hadisi az yukarda geçti. (11. hadis)

5. İmam Ali: Ebû Nuaym rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 212)

6. Ebû Hâzim: es-Süyûtî naklediyor.(el-Emînî, III, 208)

7. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: Bezzâr rivâyet ediyor. (İbn Hacer, Tahrîc'ül-Keşşâf: 44; el-Heytemî, es-Savâiq: 123; Celâl es-Süyûtî, el-Hulefâ'da)

8. Ümmü Seleme annemiz: Beyheqî (es-Sünen: VII, 65) ve et-Taberî rivâyet ediyor. (İbn Hacer, a.e. 44; el-Halebî, III, 384; el-Emînî, III, 212)*

9. Ebû Saîd el-Hudrî: Atıyye el-Avfî ve **Sâlim b. Ebî Hafsa** kanalıyla Tirmizî (menâqıb, 20) rivâyet ediyor ve isnadının "hasen" olduğunu söylüyor.

Atıyye'nin siqa ve sadûq bir râvî olduğunu daha önce gördük.**

1- el-Cessâs, III, 169; el-Halebî, es-Sîra: III, 384-385

* Bu hadiste, Ali'nin yanısıra diğer Ehl-i Beyt'e de yer veriliyor.

** sh. 84'e bk.

Sâlim ise, Müellif, Cerîr b. Abdilhamîd ve şu meşhur el-Cüzcânî tarafından zayıf sayılıyor. Buna karşılık Ahmed, İbn Ma'în, Ahmed el-Iclî, İbn Adiy vb. siqa ve sadûq olduğunu söylüyor. Ahmed "Şiîdir ama hadiste, kendisinde hiçbir sakınca görmem." diyor.[1]

Aslında Sâlim güvenilir bir râvî. Ondan hoşlanmayanların gerekçesi ise, onun sıkı bir Ali dostu olması ve Ehl-i Beyt'in faziletlerini gizlemeyip, cesurca rivâyet etmesi!

Buradan da anlaşılıyor ki, **hadisimizin isnadı hasenin de üzerinde sahih.** Şu hâlde İbn Kesîr'in "Hadis zayıf! Çünkü Sâlim metruk, Atıyye ise zayıf bir râvî!"[2] demesine kulak asmayın! O ne de olsa Şamlı ve böyle râvîleri her nedense pek sevmez!

10. Muttalib b. Abdillâh b. Hantab: Mürsel olan hadisine el-Cessâs (III, 169) yer veriyor.

Muttalib tâbiînin sadûq râvîlerinden birisi. Bu yüzden de hadisi mürsel. Senedinde yer alan **Kesîr b. Zeyd** de siqa ve sadûq bir râvî; sadece, biraz hâfıza zayıflığına sahip.[3] Şu hâlde isnadı hasen. Mürsel hadisler ise, râvîleri güvenilir olmak ve diğer sahih rivâyetlere ters düşmemek kaydıyla, herkes tarafından huccet sayılıyor.[4]

e. Bu Hadisler, "Menzile" Hadisleriyle Çok Yakından İlgilidir.

Burada gördüğümüz **"sedd-i ebvâb"** hadisleri, **43~61** nolu **"menzile hadisleri"** ile çok yakından ilgili. Bu konu üzerinde ilerde durulacak.

NOT: Yukarda bazı kimselerin, bu hadisleri zayıf ve uydurma saydıklarını söylemiş idik. Onların en büyük korkusu, "Ebûbekr'e ilişkin" rivâyet edilen aynı içerikte hadislerin tehlikeye düşmesi!

1- ez-Zehebî, II, 110; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 257 vd, et-Taqrîb: I, 272

2- Tefsir: I, 501

3- ez-Zehebî, III, 404~405; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 554 vd, et-Taqrîb: II, 140

4- el-Cessâs, el-Fusûl: 287~288. htm; Ebû Ya'lâ, el-Udde: III, 906 vd; el-Ğazzâlî, el-Müstasfâ: I, 169; el-Âmidî, el-İhkâm: II, 349 vd; İbn Hâcib, el-Muhtasar: II, 74; İbn Qudâme, er-Ravda: I, 324 vd; Abdülazîz el-Buhârî, Keşf'ül-Esrâr: III, 722 vd; İbn Hümâm, et-Tahrîr: II, 288 vd.

"Ebûbekrinki dışında mescidin tüm kapılarını / deliklerini kapatın!" rivâyeti, şu sahâbîler vasıtasıyla Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) isnad ediliyor:

1. Ebû Saîd el-Hudrî: Ebün-Nadr Sâlim b. Beni Ümeyye kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9124. htm), İbn Sa'd (II, 227), Ahmed (III, 18), Buhârî (salât, 80, menâqıb, 31, 104), Müslim (f. sahâbe, 2), Tirmizî (menâqıb, 15) ve et-Taberî (II, 227-228) rivâyet ediyor.

2. Abdullâh b. Abbâs: Ikrime kanalıyla İbn Sa'd (II, 227), Ahmed (I, 270), Buhârî (salât, 80), et-Tahâvî (313. htm) rivâyet ediyor.

3. Ebül-Huveyris: el-Vâqıdî kanalıyla üstelik mürsel olarak İbn Sa'd (II, 228) rivâyet ediyor.

4. Âişe annemiz: Hâkim (el-Ma'rife: 99) İbn Şihâb ez-Zührî kanalıyla rivâyet ediyor.

5. Bir sahâbî?: İbn Sa'd (II, 228) İbn Şihâb ez-Zührî kanalıyla rivâyet ediyor.

6. Cündüb el-Becelî: el-Kettânî söylüyor. (en-Nazm: 122)

7. Yahyâ b. Saîd: İbn Sa'd (II, 227) Leys b. Sa'd kanalıyla mürsel olarak rivâyet ediyor.

DEĞERLENDİRME:

el-Kettânî, eserinde bunlardan yalnız 1, 2, 3 ve 6. kişilerce rivâyet edildiğini söylüyor. Ama biz, değerlendirmelerimiz daha adil olsun diye araştırdık; üç kişi daha ilave ettik.

Hemen belirtelim ki, yukarda adlarına yer verdiğimiz İbn Hazm vb. dışında bütün Ehlisünnet uleması, hem Ali ile ilgili hadislerin, hem de Ebûbekr ile ilgili rivâyetlerin "sahih" olduğunu iddia ediyor. Onlar, çelişkili oldukları her halinden belli bu iki grup rivâyetlerin arasını bir şekilde bulmaktan yanalar.

Gelelim konuyla ilgili değerlendirmelere:

Birincisi, bir Ebûbekr ile ilgili rivâyetlere bakın, bir de Ali ile ilgili olanlara; sonra da kıyaslayın. Sahâbe arasında bunlardan hangisi daha çok yaygın ve hangisi daha çok sahih ve hasen yollarla geliyor?

İkincisi, cünüb olan birisinin normal şartlar altında mescide girmesi, mescidden geçmesi ya da orada kalması caiz değil. Ancak Pey-

gamber (s.a.a) Efendimiz gibi ma'sûm ve pak olmak gerekir ki mescide girilebilsin. Şimdi sorarım sizlere: Ebûbekr'in tertemiz ve ma'sûm olduğuna dair tek bir delil gösterebilir misiniz? (Aman yanlışlıkla "tabîî ki" deme gafletinde bulunmayın; zira hem böyle bir rivâyet yok, hem de bu durumda kendi ilkelerinizi görmezden gelmiş olursunuz!)

Üçüncüsü, iddianıza göre, Ali ile ilgili hadisler, Ebûbekr ile ilgili olanlardan çok önce söylenmiş. Öyleyse bana söyler misiniz; Ali'nin kapısı dışında tüm kapıların kapatılması talimatı verildiğinde, tüm kapılar kapatıldı mı, kapatılmadı mı? Eğer "kapatılmadı!" derseniz, hem konuyla ilgili rivâyetlere ters düşersiniz, hem de sahâbeyi "Allah ve Rasûlü'nün (s.a.a) talimatını yerine getirmemekten" fâsıklıkla suçlamış olursunuz! Bu da sizin için iyi olmaz!

"Canım, o gün kapattılar; ama sonra tekrar açtılar!" derseniz, bu da yukardakinden farklı bir sonuç getirmez.

"Sahâbe verilen talimatı yerine getirerek kapılarını kapattı." derseniz, o zaman "Ebûbekrinki dışında tüm kapıları kapatın!" demenin manası ne? Zaten kapalı olan kapıları tekrar kapatmak da ne demek? Hem bu durumda Allah'ın Rasûlü (s.a.a) önceki talimatına ters düşmüş olmaz mı? Peygamberi (s.a.a) böyle çelişkilere "mahkum" etmek doğru mu acaba!?

Dördüncüsü, "Ebûbekrinki dışında ..." sözü açıkça, Ebûbekr dışında bütün sahâbeye yasak koyuyor. Bu durumda Ali n'olacak? Hani sizler "her iki grup rivâyet de sahih!" diyordunuz! Allah aşkına siz ne dediğinizin farkında mısınız? Ağzınızdan çıkanı kulağınız duyuyor mu? Bu ne biçim bir tezdir ki akıl ile apaçık çelişki içindedir?

Şimdi siz Allah'ın Peygamberi'nin -hâşâ!- ne yapmasını istiyorsunuz; Alininkini bırakıp Ebûbekr dahil tüm sahâbenin kapılarını mı, yoksa Ebûbekrinkini bırakıp, Alininki dahil diğer tüm sahâbenin kapılarını mı kapatsın!!! Söyler misiniz: Ne yapsın Allah'ın yüce elçisi?

İşte İbn Hazm, İbn Teymiyye, İbn'ül-Cevzî, İbn Kesîr vb. bu apaçık çelişkiyi farketmiş olacaklar ki Ali ile ilgili hadislerin "toptan uydurma!" olduğu kanaatine varmışlar. Onların bu çelişkiyi sezmeleri güzel bir şey; hiç olmazsa Allah ve Rasûlü'nü "ne yaptığını bilmez!" konumundan kurtarıyorlar. Ama onların bir büyük hatası var ki; o da bu iki grup rivâyet arasında tercih yaparken ölçüyü kaçırmaları!

Onlar bu hatanın sonucu, ayet ve hadislerle zaten tertemiz olduğu

belli olan Ali dururken, tertemiz olduğuna dair tek bir delil bile bulunmayan, üstelik halifeliği döneminde Kur'ân ve sünnete aykırı icraatlarda bulunduğu herkesçe bilinen Hz. Ebûbekr'i tercih ediyorlar. Bu da kuşkusuz onların ön-yargılarından kaynaklanmakta! Şayet onlar Allah rızası için objektifliği elden bırakmasalardı, gerçeği, hem de pekçok gerçeği görebilirlerdi. Ama heyhat!

Beşincisi, bu hadisler aynı zamanda cünübken de mescide girebilmeyi beraberinde getiriyor. Ali (a.s) hakkında birçok hadis var zaten bu konuda. Pekiyi, Ebûbekr hakkında tek bir rivâyet var mı?

Altıncısı, hadisler, çok yakında da görüleceği gibi, **"menzile hadisleri"** ile çok yakından ilgili. Siz söyleyin; "menzile hadisleri" kim hakkında varid olmuş?

Yedincisi, bu iki grup hadislerin arasını bulmaya çalışanlar[1], daha çok, "Ali ile ilgili rivâyetlerde geçen kapıdan maksat "gerçek kapı"dır. Ebûbekr ile alâkalı rivâyetlerde geçen kapıdan kasıt ise mecazidir ve "küçük delik, menfez" anlamındadır. Ali'nin olayından sonra bazı sahâbîler duvarlarda yada kapılarda ufak delikler açmışlardı; Allah'ın Rasûlü bunu yasakladı!" diyorlar. Hem bunun ne demek olduğu ve ne anlama geldiği belli değil, hem de bu durumda, Ali'nin olayından sonra kapıları tümüyle kapanan sahâbîleri, duvarlarda yada kapılarda delikler açarak "yasağı delmek!"le suçlamış oluruz. Bu ne biçim ara bulma? Böyle bir durumda sahâbenin "Cumartesi yasağı"nı bir şekilde delmeye çalışan Yahudilerden ne farkı kalır!?

Sekizincisi, Ebûbekr ile ilgili rivâyetler sadece Ehlisünnet âlimlerinin sahih kabul ettiği rivâyetlerdir. Ehl-i Beyt mektebiyle Mu'tezile mektebinin uleması bunu kabul etmez. Oysa Ali ile ilgili hadislere hem Ehl-i Beyt, Mu'tezile ve Ehlisünnet mektebine ait kaynaklar yer veriyor, hem de her üç camianın alimleri bu hadisi "sahih" kabul ediyor. Şimdi bu iki grup rivâyetten hangisini almak daha akıllıca; ittifakla kabul edileni mi, yoksa sadece bir tarafın kabul ettiği rivâyeti mi?*

Bütün bunlar "Ebûbekr ile ilgili rivâyetlerin" tamamen asılsız ve

---

1- İbn Hacer (el-Feth: VII, 12), el-Aynî (el-Umde: XIII, 244) ve el-Münâvî (I, 91) bunlardan sadece birkaçı.

* Aslında bu herkes için göz önünde tutulması gereken temel ölçülerden birisi. Eğer İslâmî fırkalar arasında tartışmalı bir konuyu noktalamak istiyorsanız, olayı tek tarafın kabulleriyle çözemezsiniz.

uydurma olduğunun en açık delilleri. Akla, mantığa, Kur'ân ve sünnete bu denli aykırı bir rivâyeti Allah'ın Rasûlü'ne söyletmek çok büyük bir günahtır; küstahlıktır. Bunlara "hadis" diye kitaplarda yer vermek bile doğru değildir.

Bu durumda Ebûbekr ile ilgili rivâyetlerin sened durumlarını incelemeye bile gerek yok aslında! Ancak biz yine de birkaç kelime söyleyelim:

Yukardaki rivâyetlerden 6.sı için bir şey deme imkanımız yok! Çünkü nerede, nasıl geçiyor belli değil. 3, 5 ve 7 numaralı rivâyetler de delil olamazlar. Zira 3. ve 7. rivâyetler mürsel. Bunların hangi sahâbîlerden geldiği belli değil. Buna Ehlisünnet âlimleri önem vermeyebilir; ama biz önem veriyoruz. Çünkü biz sahâbenin tamamının adil olduğunu kabul etmiyoruz. 5 numaralı rivâyet de aynı durumda. Çünkü o sahâbînin kim olduğu belli değil. Ayrıca 3 nolu rivâyet meşhur el-Vâqıdî, 5 nolu rivâyet ise İbn Şihâb ez-Zührî kanalıyla rivâyet edilmiş. ez-Zührî'yi daha önce tanıttık sizlere.* **el-Vâqıdî** ise çoğunlukla zayıf ve hadisleri metruk bir tarihçi.[1] Üstelik Ebül-Huveyris hâfızası çok kötü bir râvî.[2]

Âişe hadisi Urve ile ez-Zührî kanalıyla geliyor. Bu iki kafadar hakkında daha önce bilgi verdik.** Ayrıca senedde bulunan **İbrâhîm b. Muhammed b. Ebî Yahyâ** da ittifakla zayıf bir râvî. Hatta yalancı diyenler bile var.[3] Söz konusu rivâyet sağ-salim Âişe annemize ulaşsa bile, onun da Hz. İmam'a karşı tutumu belli.***

Geriye İbn Abbâs ile Ebû Saîd el-Hudrî'ye isnad edilen rivâyetler kaldı. Bunlardan ilki Ikrime kanalıyla geliyor ki bu bile rivâyetin uydurma sayılması için yeterli. Çünkü Ikrime**** yalancının biri! Bu rivâyet ayrıca İbn Abbâs'tan sahih isnadlarla gelen hadislere de aykırı.

Ebû Saîd el-Hudrî rivâyeti ise, sened bakımından Ehlisünnet ulemasının ölçülerine göre, tek sağlam rivâyet. Ancak bir rivâyetin kabu-

---

* sh. 47~48'e bk.

1- ez-Zehebî, III, 662~666; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 203

2- ez-Zehebî, II, 591; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 462

** sh. 47~48'e bk.

3- İbn Sa'd, V, 425; ez-Zehebî, I, 57-61; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 57

*** sh. 48'e bk.

**** sh. 79~80'e bk.

lü için sadece sened bakımından yeterli olması kafi değil. Bir takım değerlere ters düşmemesi de önemli burada. Bu rivâyet ise hem yukarda sıraladığımız sekiz ayrı eleştiriye maruz, hem Ali'yle ilgili sahih hadislerle boy ölçüşecek durumda değil, hem de Ebû Saîd el-Hudrî'den yine sahih yolla gelen aksi yönde rivâyete aykırı. Böyle bir rivâyeti kaldırıp atmaktan başka yapacağımız bir şey yok!

İşte Ebûbekr ile ilgili rivâyetlerin iç ve dış yüzü. Artık böyle bir rivâyete dayanmak mümkün mü? Sanırım Ali'yle ilgili hadisleri uydurma sayıp, bununla da şiîleri suçlayanların sözünü ters-yüz etmenin vakti geldi:

"Konuyla ilgili asıl rivâyet Ali'yle ilgili olandır. Ebûbekr'le ilgili olanlar ise uydurmadır. Uyduranlar ise Muâviye ve Yezîd'in şîasıdır! Ancak üzülerek belirtmeliyim ki; Ehlisünnet kardeşlerimiz olayın farkında değiller!"*

* Mu'tezile'nin gayet insaflı ve adil alimlerinden İbn Ebil-Hadîd de bu kanaate varanlardan. O "Ebûbekr ile ilgili rivâyetlerin, Ali'yle ilgili rivâyetlere karşı koymak için uydurulduğunu!" (XI, 49) söylüyor.

"MENZİLE" HADİSLERİ

43. Sa'd b. Ebî Vaqqâs anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Tebuk gazvesine çıkarken Ali'yi Medine'de bırakmıştı. Birileri "Peygamber (s.a.a) (herhâlde) artık ondan bıktı ve arkadaşlığından hoşlanmaz oldu!" deyince Ali (r) hemen Peygamber (s.a.a)'in peşine düştü ve ona yolda yetişti. Dedi ki:

"Yâ Rasûlallâh! Beni Medine'de çocuklarla, kadınlarla baş-başa bıraktın. İnsanlar, "Artık Peygamber ondan bıktı ve arkadaşlığından hoşlanmaz oldu!" demeye başladılar!"

Bunun üzerine Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Ey Ali! Ben seni ailemin başına bıraktım. Hem sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin!? Ne var ki benden sonra peygamber yok!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Qatâde'den itibaren değişik yollardan Ebû Ya'lâ, İbn Ebî Âsım, Hatîb el-Bağdâdî, İbn Meğâzilî vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 60)

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Dolayısıyla **hadisimiz, hem de Müslim'in şartlarına göre sahih.**

44. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Peygamber (s.a.a) Ali'ye hitaben şöyle buyurdu: ***"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamına sahipsin!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Yahyâ b. Saîd el-Ensârî kanalıyla Tirmizî (menâqıb, 20), Taberânî, Ebû Nuaym, İbn Meğâzilî, Ebuşşeyh vb. rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimiz sened bakımından **Buhârî ile Müs-**

lim'in şartlarına göre sahih.

45. Sa'd b. Ebî Vaqqâs anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Tebuk gazvesine çıkarken Ali (Medine'den) çıktı ve arkasından yetişip şöyle yakındı: "Yâ Ra-sûlallâh! Beni geride kalanlarla baş-başa mı bırakıyorsun?"

Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Ey Ali! Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin!? Ancak peygamberlik yok!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Saîd b. Müseyyeb'den itibaren değişik bir isnadla Buhârî (Târîh-i Kebîr: I, 115) de rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimiz sened bakımından **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.**

46. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'ye hitaben şöyle buyurdu: ***"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin!? Ancak benden sonra peygamber yok!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Müellifimiz dışında rivâyet eden var mı, bilmiyoruz.

Hadisin Durumu: Hadis **Dâvûd b. Kesîr er-Raqqî** yoluyla geliyor. Dâvûd, Ebû Hâtim tarafından "meçhul" sayılmasına karşın, "Raqqa"lı olarak bilinen ve İbn Hıbbân'ın siqa dediği bir râvî.[1] Yani durumu vasat. Dolayısıyla **hadisimiz hasen bir hadis.**

47. Sa'd b. Ebî Vaqqâs diyor ki:

"Peygamber (s.a.a) Ali'ye hitaben şöyle buyurdu: ***"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin!? Ancak benden sonra peygamberlik yok!"***

(İbn Müseyyeb, bu hadisi Sa'd'ın oğlu İbrâhîm'den duy-

1- ez-Zehebî, II, 19; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 230

duktan sonra) diyor ki: "İçim bundan rahat etmedi; hemen Sa'd'a vardım ve "Oğluna anlattığın bir şey var!?" dedim. Sa'd "Nedir o, ey kardeşimin oğlu?" deyince sordum kendisine: "Sen Peygamber (s.a.a)'in Ali'ye hitaben şöyle şöyle buyurduğunu işittin mi?"

Sa'd kulaklarını göstererek dedi ki: "Evet; yoksa bunlar sağır olsun! Gerçekten Peygamberi (s.a.a) bunu söylerken duydum."

Müellif diyor ki: "Yûsuf b. Mâcişûn, aynı hadisi (amcasının oğlu) Abdülazîz b. Mâcişûn'dan farklı olarak, "Muhammed b. Münkedir – Saîd b. Müseyyeb – Âmir b. Sa'd – babası Sa'd" kanalıyla rivâyet ediyor. Ali b. Zeyd b. Cüd'ân da aynı şekilde rivâyet etmekte."

Hadisin Tahrîci: Abdülazîz b. Abdillâh b. Mâcişûn kanalıyla gelen bu hadisi Müellifimizden başka rivâyet eden var mı, bilmiyoruz.

Ancak Müellifimizin işaret ettiği Ali b. Zeyd b. Cüd'ân hadisi ilerde **48** numarada gelecek. Yûsuf b. Ya'qûb b. Mâcişûn kanalıyla geleni ise Müslim (f. sahâbe, 30), İbn Ebî Âsım, Ebû Ya'lâ, Bezzâr, İbn Hıbbân, Hatîb el-Bağdâdî, el-Harzemî (s. 133), İbn Meğâzilî vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 66)

Hadisin Durumu: Hem Abdülazîz'in, hem de Yûsuf'un rivâyet ettiği **hadisin isnadı gayet sahih**. Özellikle Müslim'in hadisi aynı zamanda Buhârî'nin şartlarına göre de sahih.

48. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Peygamber (s.a.a) Ali'ye hitaben şöyle buyurdu: ***"Sen benim yanımda, Mûsâ'nın yanında Hârûn'un makamına sahipsin; ancak benden sonra peygamber yok!"***

Saîd (b. Müseyyeb) diyor ki: "Bunu bizzat Sa'd'ın ağzından duymak istedim ve yanına vararak dedim ki: "Oğlun Âmir'in senden naklettiği o hadis de neyin nesi!?"

Sa'd parmaklarını kulaklarına götürerek şöyle dedi: "O hadisi Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) bizzat işittim; aksi hâlde şunlar sağır olsun!"

Müellif diyor ki: "Bu hadisi Ali b. Zeyd'den Şu'be de rivâyet ediyor; ama Âmir b. Sa'd'dan bahsetmiyor."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ali b. Zeyd b. Cüd'ân'dan Hammâd b. Seleme kanalıyla İbn Sa'd (III, 24), Ahmed (I, 177), İbn Ebî Âsım ve Ebû Ya'lâ rivâyet ediyor. (Nâşir, 68) Müellifin işaret ettiği Şu'be hadisi ise **49** nolu hadistir.

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı Ali b. Zeyd b. Cüd'ân* dolayısıyla **hasen.**

49. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'ye (r) hitaben şöyle buyurdu: ***"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin!?"***

Ali bunun üzerine "İsterim, isterim!" dedi.

(Saîd diyor ki:) "Bu hadisi Sa'd'a daha sonra tekrar sorduğumda, Ali'nin "Evet, evet!" demiş olduğunu söyledi."

Müellif diyor ki: "(Yukardaki **47** nolu hadisi) Abdülazîz b. Mâcişûn gibi, "Muhammed b. Münkedir – Saîd b. Müseyyeb – İbrâhîm b. Sa'd ..." kanalıyla rivâyet eden bir başkasını bilmiyorum. Şu da var ki, İbrâhîm b. Sa'd bu hadisi babasından rivâyet etmiş bulunuyor."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ali b. Zeyd b. Cüd'ân'dan Şu'be kanalıyla Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Ahmed (I, 179), İbn Ebî Âsım, Ebû Ya'lâ vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 68)

Hadisin Durumu: Bir önceki hadisimiz gibi.

50. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Peygamber (s.a.a) Ali'ye hitaben şöyle buyurdu: ***"Sen benim yanımda, Mûsâ'nın yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin!?"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Şu'be kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Ahmed (I, 179), Buhârî (menâqıb, 38), Müellif (el-Kübrâ'da), İbn Mâce (muqaddime, 11), Ebû Ya'lâ, el-Harzemî (s. 138~

* sh. 85'e bk.

139) vb. rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin **isnadı gayet sahih.**

51. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) Ali'ye hitaben şöyle buyururken işittim: ***"Sen benim yanımda, Mûsâ'nın yanında Hâ-rûn'un makamında olmak istemez misin! Ancak benden sonra peygamber yok!"***

Müellif diyor ki: "Bu hadisi Âmir b. Sa'd'dan Saîd b. Müseyyeb dışında rivâyet edenler de var."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İbn İshâq kanalıyla Taberânî, İbn Ebî Âsım, el-Mezzî ve İbn Meğâzilî rivâyet ediyor. (Nâşir, 70)

Hadisin Durumu: Nâşir, İbn İshâq dolayısıyla hadisimizin hasen olmasını yeterli görüyor. Oysa İbn İshâq'ın siqa ve sadûq bir râvî olduğunu daha önce gördük.* Üstelik burada üstadından bizzat haber aldığını da ifade ediyor. O hâlde **hadisimizin isnadı sahih.**

52. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

Sa'd'ın oğlu Âmir anlatıyor: "(Babam) Sa'd, Muâviye kendisine Ali'ye neden sövmediğini sorduğunda şu cevabı verdi:

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) onun hakkında söylediği üç şey var ki, onlar aklımda olduğu sürece ona asla sövemem! Benim için onlardan birine sahip olmak, kızıl tüylü develere sahip olmaktan daha iyidir:

a- Peygamber (s.a.a)'e vahiy geldiğinde Ali'yi, Fâtıma'yı, Hasan ve Hüseyin'i tutup örtüsünün altına alarak ***"Ey Rabbım! Benim Ehl-i Beytim ve ailem bunlar."*** buyurduğu aklımda oldukça ona sövemem.

b- Peygamber (s.a.a) çıktığı bir gazvede Ali'yi yerine bıraktığında, onun "Beni çocuklarla, kadınlarla baş-başa bıraktın!" demesi üzerine, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ***"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin!"*** buyurduğu aklımda oldukça ona sö-

---

* sh. 44'e bk.

vemem.

c- Hayber günü Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"Bu sancağı öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlü'nü seviyor, Allah da fethi onun eliyle nasip edecek!"*** buyurması üzerine hepimiz merak içinde bekleşirken ***"Nerede Ali?"*** diye sormuştu. Oradakiler "Onun gözleri ağrıyor." deyince, ***"Çağırın onu!"*** dediği, tükrüğünü Ali'nin gözlerine sürerek sancağı ona teslim ettiği; sonunda Allah'ın fethi ona nasip ettiği ... aklımda oldukça ona sövemem."

Âmir diyor ki: "Vallahi bunun üzerine Muâviye tek kelime etmeden Medine'yi terketti!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ile durumu **9** nolu hadisimiz ile aynı. Ayrıca **123** nolu hadisimize de bakınız.

53. Sa'd b. Ebî Vaqqâs anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Tebuk gazvesine çıkarken yerine Ali'yi bırakmıştı. Ali "Beni kadınlarla çocukların arasında mı bırakıyorsun!" deyince şöyle buyurdu:

"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin? Ancak benden sonra peygamber yok!"

Müellifimiz diyor ki: "Leys (b. Ebî Süleym), bu hadisi Şu'be'den farklı olarak "(Hakem) – Âişe bt. Sa'd – (babası Sa'd)" kanalıyla rivâyet ediyor.

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Şu'be kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Ebû Dâvûd Tayâlisî, Ahmed (I, 182), Buhârî (meğâzî, 79), Müslim (f. sahâbe, 31), Müellif (el-Kübrâ'da), Ebû Ya'lâ, İbn Ebî Âsım, et-Tahâvî (584. htm), İbn Hıbbân vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 71)

Müellifin bahsettiği Leys rivâyeti ise bir sonraki hadisimiz.

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı kuşkusuz **gayet sahih.**

54. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Tebuk gazvesine çıkarken Ali'ye hitaben şöyle buyurdu: ***"Ey Ali b. Ebî Tâlib! Sen benim***

yanımda, Mûsâ'nın yanında Hârûn'un makamına sahipsin; ancak benden sonra peygamber yok!"

Müellif diyor ki: "Şu'be'nin hâfızası kuşkusuz daha sağlam. Leys ise hadiste zayıf. Ancak bu hadisi Âişe bt. Sa'd'ın rivâyet ettiği de bir gerçek."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Leys kanalıyla İbn Ebî Âsım, et-Tahâvî (584. htm) ve Hatîb el-Bağdâdî rivâyet ediyor. (Nâşir, 72)

Hadisin Durumu: Hadisimizin senedinde Leys b. Ebî Süleym ile ondan rivâyette bulunan **Muttalib b. Ziyâd** var. Muttalib siqa ve sadûq bir râvî. Nadiren hata yapması ise pek önemli değil. Bu yüzden İbn Sa'd vb. birkaç kişinin "zayıf" demesine itibar yok![1]

Leys ise sadûq bir râvî. Fakat büyük oranda hâfıza kaybına sahip olduğu için, çoğunlukla zayıf sayılıyor.[2] Burada hata yapmadığı ise meydanda.

Dolayısıyla **hadisimizin isnadı hasen olabilir.**

55. Sa'd b. Ebî Vaqqâs anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Tebuk gazvesi için (Medine'den) çıkmış, Veda tepesine varmıştı. Ali ise yakınarak "Beni geride kalanlarla birlikte mi bırakıyorsun?" deyince, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin? Ancak peygamberlik yok!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Cu'ayd / Ca'd b. Abdirrahmân kanalıyla Ahmed (I, 170), İbn Ebî Âsım ve İbn Meğâzilî rivâyet ediyor. (Nâşir, 72)

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Üstelik **Buhârî'nin şartlarına göre sahih.**

56. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Tebuk gazvesine çıkarken yerine

1- İbn Sa'd, VI, 387; ez-Zehebî, IV, 128; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 260

2- İbn Sa'd, VI, 349; ez-Zehebî, III, 420-423; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 147-148

Ali'yi bırakınca, Ali "Beni mi geride bırakıyorsun!?" deyince şöyle buyurdu:

"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin? Ancak benden sonra peygamber yok!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû Ahmed ez-Zübeyrî kanalıyla Ahmed (I, 184), Buhârî (el-Kebîr'de) ve İbn Ebî Âsım rivâyet ediyor. (Nâşir, 73)

Hadisin Durumu: Senedde bulunan **Hamze ile babası Abdullâh** meçhul oldukları için[1], hadisimiz isnad bakımından çok zayıf.

57. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Peygamber (s.a.a) Ali'ye hitaben şöyle buyurdu: ***"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamına sahipsin!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Fıtr b. Halîfe kanalıyla İbn Sa'd (III, 24), İbn Ebî Âsım ve Belâzürî rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Senedinde bulunan Abdullâh b. Ruqaym meçhul bir râvî olduğu* için, hadisimiz isnad bakımında zayıf.

58. Sa'd b. Ebî Vaqqâs anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) kesik kulaklı devesine binip Tebuk gazvesine çıkarken yerine Ali'yi bırakmıştı. Sonra Ali gelip devenin önüne geçerek:

"Yâ Rasûlallâh! Kureyşliler, beni, artık benden rahatsız olduğun ve yanında bulunmamdan hoşlanmadığın için geride bıraktığını iddia ediyorlar!" deyip ağlamaya başladı... Allah'ın Rasûlü (s.a.a) insanlara hemen hitaben şöyle buyurdu:

"İçinizde ihtiyacı olmayan kimse yok! Ey Ali b. Ebî Tâlib! Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamında olmak istemez misin? Ancak benden sonra

---

1- Hamze için bk. ez-Zehebî, I, 608; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 198
Babası için bk. ez-Zehebî, II, 529; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 433

* **40** nolu hadisimizin durumuna bk.

peygamber yok!"

Bunun üzerine Ali (r): "Allah'tan da, O'nun Rasûlü'nden de memnunum!" dedi."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Müellifimiz dışında rivâyet eden var mı, malum değil.

Hadisin Durumu: Hadisimiz, senedinde bulunan Hâris b. Mâlik meçhul bir râvî olduğu* için, isnad bakımından zayıf.

59. Esmâ bt. Umeys'ten:

Mûsâ el-Cühenî anlatıyor: "Ali'nin (r) kızı Fâtıma'nın yanına varmıştım. Arkadaşım ona "Babandan duyduğun dehşet verici bir şey var mı?" diye sorunca, Fâtıma şu cevabı verdi:

"Esmâ bt. Umeys, bana, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Ali'ye hitaben şöyle buyurduğunu haber verdi:

"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamına sahipsin; ancak benden sonra peygamber yok!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Mûsâ el-Cühenî kanalıyla Ahmed (VI, 369, 438), İbn Ebî Şeybe (9130. htm), İshâq b. Râheveyh, İbn Ebî Âsım, Ahmed el-Iclî, Hatîb el-Bağdâdî, İbn Abdilberr (III, 34), Hâfız el-Mezzî vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 74)

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Dolayısıyla **isnadı sahih.**

60. Esmâ bt. Umeys'ten:

Mûsâ el-Cühenî anlatıyor: "Ali'nin kızı Fâtıma'ya eriştiğimde seksen yaşlarındaydı. Kendisine "Babandan ezberinde kalan bir şey var mı?" diye sorunca şu cevabı verdi:

"Hayır; ancak Esmâ bt. Umeys'ten, Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) şöyle buyururken işittiğini duydum:***"Ey Ali! Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamına sahipsin; ancak benden sonra peygamber yok!"***

---

* **39** nolu hadisimizin durumuna bk.

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu **59** nolu hadis ile aynı.

61. Esmâ bt. Umeys'ten:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Ey Ali! Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamına sahipsin; ancak benden sonra peygamber yok!"***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu **59** nolu hadis ile aynı.

A Ç I K L A M A L A R

Yukarda gördüğümüz hadislere, İmam Ali'nin Peygamber'in (s.a.a) yanında sahip olduğu makam, mevki ve konumu dile getirdiği için **"Menzile Hadisleri"** adı veriliyor. Bu adla meşhur olmuş hadislerimiz. Bu hadisler o derece meşhur ve yaygın ki, hemen bütün İslâmî fırkalar tarafından rivâyet ediliyor; Şîa ve Mu'tezile mekteplerinin yanısıra, yukarda da gördüğümüz gibi, Ehlisünnet uleması da kitaplarında buna geniş yer ayırıyor.

"menzile" kelimesi Arapça'da makam, mevki, derece, konum, yer, mertebe gibi anlamlara geliyor. Bunlardan hangisini alırsanız alın; hadisimizin taşıdığı mesajda herhangi bir değişme olmaz. Biz, diğerlerine oranla daha kapsamlı olduğunu düşünerek, **"makam"** demeyi tercih ettik.

"Menzile Hadisleri"nin içerdiği dehşet verici mesajlara geçmeden önce, sadece Ehlisünnet dünyasının hadis külliyatında, bu hadisimiz hangi sahâbîler tarafından rivâyet ediliyor; ona bir göz atalım:

1. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: Kitabımızın **43~58** nolu hadisleri.

2. Esmâ bt. Umeys: Kitabımızın **59~61** nolu hadisleri.

3. Abdullâh b. Abbâs: Kitabımızın **23** nolu hadisi.

4. Ebû Saîd el-Hudrî: Atıyye el-Avfî kanalıyla İbn Sa'd (III, 23-24), Ahmed (III, 32) ve Bezzâr rivâyet ediyor. (Nâşir, 61)

Atıyye'nin siqa bir râvî olduğunu önceden gördük.* Diğer râvîleri de zaten siqa olduğuna göre, **hadisimizin isnadı sahih.** el-Heysemî

* sh. 84'e bk.

"Bu hadisin râvîleri sahih hadis râvîleridir." diyor.[1]

5. İmam Ali (a.s): Kitabımızın **68** nolu hadisi. Aynı hadis Hz. İmam'dan Hakîm b. Cübeyr kanalıyla Hâkim (II, 337) ile Bezzâr (bk. Nâşir, 62) tarafından da rivâyet ediliyor. Hakîm* dolayısıyla **isnadı hasen bir hadis** denebilir.

6. Berâ b. Âzib: İbn Sa'd (III, 24) ile İbn Adiy (Nâşir, 64) Meymûn kanalıyla rivâyet ediyor. **Hadisimiz** Meymûn** dolayısıyla **en azından hasen** bir isnada sahip.

7. Zeyd b. Erqam: Berâ hadisiyle aynı yoldan geliyor. Ayrıca İbn Ebî Şeybe (9130. htm) de değişik **sahih** bir isnadla rivayet ediyor.

8. Hubşî b. Cünâde: Abdülğaffâr b. Qâsım kanalıyla Ebû Nuaym rivâyet ediyor. (Nâşir, 64) Hadisimizin Abdülğaffâr dışında bütün râvîleri siqa. Gelelim Abdülğaffâr'a:

Hadisçilerin **Abdülğaffâr** hakkında ağır eleştirileri var.[2] Sebebi n'olacak? Elbette farklı İslâmî düşüncesi, Ehl-i Beyt'e yakınlığı ve bu konuda rivâyet ettiği hadisler!

Halbuki Ehlisünnet alimlerinden onun hakkında olumlu düşünenler de var: Hâfız İbn Uqde onu fazlasıyla överek siqa bir râvî olduğuna işaret ediyor.[3] İbn Cerîr et-Taberî[4], Ahmed Şihâbuddin el-Haffâcî[5] ve Mu'tezile'den Ebû Ca'fer el-İskâfî[6] onun kanalıyla gelen bir hadisi*** **"sahih"** sayıyorlar. Bütün bunlar, Abdülğaffâr'ın onlara göre de siqa ve sadûq bir râvî olduğunu gösteriyor.

Buna göre hadisimiz, zayıf olması bir tarafa, sahih bile sayılabilir; ama biz **hasen** olmasını da yeterli kabul ediyoruz.

9. Câbir b. Semura: Taberânî "...Nâsıh – Simâk – Câbir" kanalıyla rivâyet ediyor. (Nâşir, 63) Simâk ve Nâsıh hakkında daha önce

---

1- el-Münâvî, IV, 358; İbn Hamze, el-Beyân: III, 21

* sh. 75'e bk.

** **15** nolu hadisimizin durumuna bk.

2- ez-Zehebî, II, 640

3- İbn Hacer, Lisân'ül-Mîzân: IV, 43'ten naklen el-Emînî, II, 280

4- es-Süyûtî'nin eserinden naklen el-Emînî, II, 280

5- Nesîm'ur-Riyâd: III, 35

6- İbn Ebil-Hadîd, XIII, 244

*** Hadis için **62~64** nolu hadislerimizle ilgili açıklamaların ilk başlarına bk.

bilgi verdik.* O hâlde **hadisimizin isnadı en azından hasen oluyor.**

10. Mahdûc b. Zeyd: Hayseme et-Tarablusî, Hatîb el-Bağdâdî, İbn Asâkir ve el-Qutay'î tarafından "Yahyâ el-Hımmânî – Qays b. Rabî' – Sa'd el-Haffâf (Ebû Mücâhid et-Tâî) – Atıyye el-Avfî – Mahdûc" kanalıyla rivâyet ediliyor.

Râvîlerinden Atıyye ile **Sa'd** siqa ve sadûq râvîler.[1] **Qays** ise yine siqa ve sadûq bir râvî. Sadece hâfızasında biraz zayıflık var.[2] Gelelim **Yahyâ el-Hımmâni**'ye:

Yahyâ, bazılarının kendisinden pek hoşlanmamasına rağmen, Yahyâ b. Ma'în, İbn Adiy ve benzerleri tarafından siqa ve sadûq sayılan, hadis hafızı ve yazarı olan bir râvî. Üstelik Müslim'in râvîlerinden. Buhârî başkalarının Yahyâ hakkındaki eleştirilerine yer veriyor; ama kendisi bir şey demiyor. Bir defasında "yalancı!" diyen Abdullâh b. Nümeyr, bir defasında ise "siqa" olduğunu söylüyor![3]

Bütün bunlar Yahyâ'nın da siqa birisi olduğunu gösteriyor. Ondan hoşlanmayanların gerekçesi ise, kuşkusuz, onun rivâyet ettiği hadisler! O hâlde **hadisimizin isnadı** -Qays dolayısıyla- **en azından hasendir.**

11. Zeyd b. Ebî Evfâ: Ahmed (Menâqıb'de), Buhârî (el-Kebîr-'de), et-Taberî, İbn Asâkir, Beğavî, Taberânî, Bezzâr, Bârûdî, Hasen b. Süfyân, İbn Ebî Hâtim, İbn Adiy, el-Harzemî (s. 150~152), Sibt b. el-Cevzî vb. rivâyet ediyor. (bk. İbn el-Cevzî, el-Ilel: I, 219; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 560; Şerafuddîn, el-Murâcaât: 162; el-Emînî, III, 115)

Buhârî, İbn Abdilberr, İbn el-Cevzî, İbn Teymiyye vb. hadisin isnadının zayıf hatta uydurma olduğunu söylüyorlar.[4] Sibt b. el-Cevzî ise hadisin râvîlerinin siqa olduğunu ifade ediyor.[5] Doğrusu; senedde yer alan **Abdülmü'min b. Abbâd el-Abdî**[6] dolayısıyla isnadı zayıftır.

---

* Simâk için **34.** hadisin durumuna, Nâsıh için ise sh. 124'e bk.

1- Atıyye için 84 nolu sayfaya bk. **Sa'd** için ise bk. İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 288, et-Taqrîb: I, 282; Nâşir, 63

2- İbn Sa'd, VI, 377; ez-Zehebî, III, 393~396; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 135

3- İbn Sa'd, VI, 411; ez-Zehebî, IV, 392~393; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 360

4- İbn Abdilberr, I, 559; İbn el-Cevzî, el-Ilel: I, 219; İbn Teymiyye, IV, 75

5- Sibt b. el-Cevzî, et-Tezkira: 14'ten naklen el-Emînî, III, 115

6- bk. ez-Zehebî, II, 670 Ancak diğer destekleyici rivayetler dolayısıyla hasen sayılır.

Ayrıca şu sahâbîlerden de rivâyet ediliyor: **12.** Ümmü Seleme annemiz, **13.** Abdullâh b. Ömer, **14.** Câbir b. Abdillâh, **15.** Mâlik b. Huveyris, **16.** Huzeyfe b. Esîd, **17.** Abdullâh b. Ca'fer, **18.** Muâz b. Cebel, **19.** Ebut-Tufeyl, **20.** Muâviye b. Ebî Süfyân, **21.** Fâtıma bt. Hamza, **22.** Nübayt b. Şürayt ve **23.** Ömer b. Hattâb.[1]

"Menzile Hadisleri"nin sahih olduğunda hiç kuşku yok![*] İbn Abdilberr **"Hadislerin en sağlam ve en sahihlerinden!"** diyor. Ehlisünnet uleması da, hadisimizin 20 küsür sahâbîden rivâyet edilmiş olduğunu ve dolayısıyla mütevâtir sayılacağını, İbn Asâkir'in bununla ilgili müstakil bir çalışmasının da bulunduğunu ifade ediyorlar.[2]

Şimdi gelelim **"Menzile Hadisleri"**nden çıkan hükümlere:

a. Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) Sonra İmâmet Hakkı Hz. Ali'nindir.

Menzile hadisleri, Ali b. Ebî Tâlib'in Peygamber (s.a.a)'den sonra imâmet ve hilâfete herkesten daha layık ve en yetkili aday olduğunu ifade ediyor. Hadislerin bunu ifade ettiği aslında yeterince açık; ne var ki, Hz. İmam'a ait çarpıcı ve siyasi açıdan çözümleyici faziletlerin bir çoğu tarih boyunca kamu-oyundan gizlenmiş, "Menzile Hadisi" gibi gizlenemeyenler ise bir şekilde yorumlanarak, kitlelere ulaştırdığı asıl mesajı unutturulmuştur.

Bunun için tüm ön-yargıları bir tarafa bırakıp, hadisimize öylece yaklaşmamız; Arap dili ile Usûl ilminin verilerini de dikkate alarak, hadisimizi tekrar incelememiz gerekiyor. Şayet ön-yargılardan kopmadan ve Arap dili ile Usûl ilminin verilerini hiç dikkate almadan yola çıkarsak, sonucunun n'olacağını söylemeye bile gerek yok!

Onun için de şu üç usûl kuralını -ki tamamen Arap dilinin kurallarıdır- bilmemiz icab ediyor:

1. Herhangi bir kelimeye izafe edilen (mudâf olan) cins bir isim "umum" ifade eder.

1- İbn Abdilberr, III, 34; el-Heytemî, es-Savâiq: 121; Şerafuddîn, el-Murâcaât: 163, aynı mlf. en-Nass: 565; el-Kettânî, 125

* İbn Hazm (el-Fisal: IV, 147) bile sahih olduğunu söylüyorsa mesele yok demektir.

2- İbn Abdilberr, III, 36; el-Kettânî, 124~125; el-Ğımâri, el-İbtihâc: 161

Bu şu demek: Arapça'da cins bir isim şayet bir kelimeye izafe edilerek "İsim Tamlaması" yapılırsa, tamlanan (mudâf) durumundaki cins isim, dil bakımından hangi fertleri taşıyor; hangi anlamlara geliyorsa, hepsini eşit ağırlıkta ifade eder. Söz gelişi dört anlamı varsa, bu anlamların dördü de ifade edilmiş sayılır.[1]

Örneğin, bir kimse avukatına, Arap diliyle "Bu arazi üzerindeki velâyetim/yetkim senin." derse, bundan tüm yetkilerin o avukata devredildiğini anlarız. Buradaki velayet / yetki kelimesi, görünüm bakımından müfred (tekil) de olsa, böyle bir durumda genel (umum) bir anlam ifade etmiş olur. Yeter ki o cümlede bunu önleyen açık bir ibare / ifade bulunmasın!

Böyle bir cins ismin kapsadığı fertlerden herhangi birisi, istisna vb. yollarla dışarı atılmış, kapsam dışı edilmişse, o takdirde, söz konusu kelimenin "umum" ifade etmiş olduğu daha bir belirgin hale gelir. Çünkü usûl alimlerinin de ifadesiyle, bir kelimenin fertlerinden / anlamlarından herhangi birisi istisna vb. yollarla dışa atılmışsa, bu durum, o kelimenin "umum" ifade ettiğinin en belirgin alametlerinden sayılır.[2]

Mesela aynı kişi ".... satmak dışında tüm yetkim senin." demiş olsaydı, o avukata "satmak" dışında bütün yetkiler devredilmiş olurdu. Bunun için fazla düşünmeye bile gerek yok; Arap diline yeterince vakıf olanlar bunları zaten bilirler. Durum diğer dillerde de böyledir.

2. Tahsis edilmiş umumî bir lafız, huccet olma özelliğini kaybetmez.

"Tahsis" umum / genel anlam ifade eden bir lafzın içerdiği anlamlardan birisini, o lafzın kapsamından çıkarıp dışarı koymak demektir. İşte böyle umum / genel anlam ifade eden bir lafız, bir şekilde tahsise uğramışsa, o lafız delil olma vasfını yitirmez. Hiç tahsise uğramamış kadar huccet sayılır. Tahsis özellikle muttasıl (bitişik) ise, yani umum ifade eden lafız ile tahsis için söylenen lafız aynı anda söylenmişlerse; ikisinin arasına zaman birimi girmemişse, usûl ulemasının çok büyük

---

1- bk. el-Âmidî, II, 415; İbn Hâcib, II, 102; İbn Qudâme, II, 123; el-Beydâvî, el-Minhâc: I, 286; el-Mahallî, Şerhu Cem'il-Cevâmi': I, 413; eş-Şevkânî, İrşâd'ül-Fuhûl: 106

2- Ebû Ya'lâ, II, 499-500; el-Bâcî, 137; eş-Şîrâzî, et-Tebsıra: 108; Sadruşşerî'a, I, 101, 103; el-Âmidî, II, 418; Molla Husrev, el-Mir'ât: 90

bir ekseriyeti bu kanaatte.[1]

Yalnız bunun sadece bir şartı var; o da kapsam dışı bırakılan ferdin "mübhem" olmaması, açık ve anlaşılır olması.

Tahsise uğramış "umum belirten" lafızların, geri kalan anlamlar için de huccet olduğu gerçeği, sahâbeden bu tarafa gelmiş geçmiş tüm müctehidlerin uygulamalarıyla doğrulanmış temel bir usûl kuralı. Müctehid alimlerin, tahsis edildiği her halinden belli olan ayet ve hadisleri yine de huccet olarak kullanmış olmaları bunu gösteriyor. Aksi hâlde pekçok ayet ve hadis, uygulamadan tümüyle kaldırılmış, el-etek çektirilmiş olurdu!

3. Bir ayetin özel bir nedenle nâzil olmuş olması, o ayetin hükmünün genel olmasına mani olmaz.

Bir ayet belli bir olay üzerine, belli sebeple nâzil olabilir. Buna rağmen o ayetin hükmü o olay ile sınırlı tutulamaz. Böyle bir durum, o ayetin hükmünün genel oluşuna engel teşkil etmez. Aynı kural hadisler için de geçerli.[2]

Bu gerek tefsir ve gerekse fıkıh usûlünde meşhur ve en temel prensiplerden birisi. O yüzden bir delil, iniş yada söyleniş nedeni ne olursa olsun genel tutulur; hükmü herkes için, her yer ve zamanda geçerli sayılır. Eğer böyle düşünmezsek, Kur'ân'da belli sebepten inen pekçok ayet var; bunların hepsinin sırf o sebeple sınırlı tutulması, bütün bu ayetleri artık işe yaramaz hale getirir. Bununsa ne kadar büyük bir tehlike olduğunu söylemeye gerek yok! Hem İslâm tarihinde böyle bir uygulama görülmüş de değildir. Öyleyse bu kural üzerinde tam bir ittifak ve icma var.

Konumuzla çok yakından alâkalı bu üç temel prensipten sonra, artık **"Menzile Hadisleri"**inden Hz. Ali'nin imâmetini nasıl çıkardığımıza geçebiliriz.

1- el-Cessâs, 89. htm; Ebül-Huseyn el-Basrî, el-Mu'temed: I, 262 vd; Ebû Ya'lâ, II, 533 vd; el-Ğazzâlî, II, 54 vd; es-Serahsî, el-Usûl: I, 144 vd; el-Bâcî, 147 vd; eş-Şîrâzî, 122 vd; Sadruşşerî'a, I, 79 vd; el-Âmidî, II, 439 vd; İbn Hâcib, II, 108; İbn Qudâme, II, 150 vd; İbn Hümâm, II, 274 vd; İbn Abdişşekûr, I, 308 vd.

2- el-Cessâs, 105. htm; Ebül-Huseyn el-Basrî, I, 279 vd; Ebû Ya'lâ, II, 596 vd; el-Ğazzâlî, II, 58-61; el-Bâcî, 177 vd; eş-Şîrâzî, 144 vd; Sadruşşerî'a, I, 121; el-Âmidî, II, 448 vd; İbn Hâcib, II, 109; İbn Qudâme, II, 141; İbn Hümâm, II, 234 vd; Molla Husrev, 98; İbn Abdişşekûr, I, 289 vd.

Birincisi, hadislerimizde "Hârûn'un menzilesi / makamı" diye bir isim tamlaması var. "Menzile" bu tamlamada "mudâf = tamlanan", "Hârûn" ise "mudâfun ileyh = tamlayan" durumunda. "Menzile" kelimesi "Hârûn"a mudâf olduğundan, Arapça'da, tıpkı başına "el = lam-ı tarif" takısı almış bir isim gibi işlem görür; cins isim olduğu için de, birinci prensibimiz gereği umum ifade eder.

Hadislerimizde, Mûsâ yanında Hârûn'un menzilesi neyse, Ali'nin de Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yanında aynı menzileye sahip olduğu açıkça vurgulanıyor. Bundan şu çıkar:

Hz. Mûsâ yanında Hz. Hârûn'un ne kadar menzilesi, derecesi, konumu, makam ve mevkii varsa, bunların hepsi, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yanında Ali b. Ebî Tâlib'de de de olacaktır. Vezirlikse vezirlik, hilâfetse hilâfet, peygamberlik ise peygamberlik, masûmiyetse masûmiyet, kardeşi olmaksa kardeşi olmak.... Ali bunların tamamına sahip olacak demektir.

Tek başına ***"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamına sahipsin!"*** ifadesinden anlayacağımız bunlar.

İkincisi, bu genel ifadenin hemen ardından, aynı anda bir istisna yapılıyor; ***"Ancak benden sonra peygamberlik yok!"*** buyuruluyor. Hârûn'un menzile ve makamlarından birisi de "peygamber olması" iken, bu istisna dolayısıyla Ali peygamber olamıyor. Çünkü Allah'ın Rasûlü (s.a.a) son peygamber. Eğer son peygamber olmasaydı, bu hadisimiz gereği Ali'nin de peygamber olması gerekirdi. Tabîî ki o zaman da istisna yapılmazdı. Efendimiz (s.a.a) son peygamber olduğu için "Hârûn'un menzilesi"nin kapsamından "peygamberliği" hariç tutarak çıkarıyor, geri kalanlara dokunmuyor.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) "Hârûn'un menzilesi"nden istisna yaptığına göre, buradaki "menzile" kelimesi "umum" ifade ediyor ve istisna yoluyla tahsis edilmiş olması, halen de huccet olmasına engel teşkil etmiyor.

Demek ki, Mûsâ (a) yanında Hârûn (a)'ın peygamberlik dışında ne kadar menzilesi varsa, bunların hepsine Mü'minlerin Emîri Ali (a.s) da sahip!

Hârûn'un Mûsâ yanındaki menzilelerinden birisi de, hiç kuşkusuz, Hz. Mûsâ'dan sonra ümmetinin velayet ve hilâfetini omuzlamasıdır. Hatta Kur'ân-ı Kerîm bunun küçük bir uygulamasına da yer veriyor

aslında.* Fakat Hârûn (a) kardeşi Mûsâ peygamber henüz hayattayken Rabbına kavuştuğu için, Hz. Mûsâ'dan sonra bu görevi ifa etmek nasip olmuyor kendisine.

Peygamber (s.a.a) Efendimiz "Menzile" hadisiyle şunu demiş oluyor: "Ey Ali! Benim yanımda sen, Hârûn'un Mûsâ yanında sahip olduğu ne kadar menzile / makam varsa, bunların tümüne sahipsin! Bunlardan birisi de benden sonra ümmetimin başında bulunmandır! Yalnız peygamber olamazsın; çünkü ben son peygamberim."

Ehlisünnet âlimlerinin bu istidlâle itirazları tabîî ki yok değil![1] Şimdi onlara bir bakalım:

1. Seyfüddîn el-Âmidî "menzile" hadisinin sahih olmadığı kanaatinde.

2. "Menzile" kelimesi mudâf da olsa, burada umum ifade eden bir kelime değil! Aksine sadece bir anlamı var; o da Tebuk gazvesine çıkılırken Medine'de kalanların başına bırakılması! Yani nasıl ki Mûsâ (a) daha hayattayken, bir ara yerine Hârûn(a)'ı bırakmışsa, Allah'ın Ra-sûlü (s.a.a) de Tebuk seferine çıkarken yerine Ali'yi bırakmış. Dolayısıyla Hârûn ile Ali arasında sadece bu noktada benzerlik var.

Bunun en belirgin alameti, "menzile" kelimesinin Arapça yazılımında, son tarafında kapalı "ta" bulunması. Arapça'da cins isimlerin sonuna kapalı "ta" konmuşsa, o kelime artık cins isim olmaktan çıkar ve tek bir varlığa ad olur. Bu durumda da o kelime sadece bir anlam ifade eder.

3. "Menzile" hadisi, Tebuk gazvesine çıkarken, Ali'yi teselli etmek, onun gönlünü almak amacıyla söylenmiştir. Yani hadisin özel bir söyleniş sebebi var! Böyle bir hadisi genel tutmak ve o günün olayını başka zaman ve mekanlara taşımak ise doğru değil!

4. "Menzile" hadisi umum ifade etse bile tahsise uğramış; kapsamından "nübüvvet = peygamberlik" çıkarılmıştır. Umumi bir lafız ise

---

* Hz. Mûsâ'nın bir süreliğine kavminden ayrılıp Tur-i Sina'ya çekilmesi ve yerine, ümmetinin başına Hârûn'u bırakması, ümmetinin Hârûn peygamberi hiçe sayarak, Sâmirî'nin telkinleriyle yoldan tamamen çıkmaları ... Kur'ân'da genişçe anlatılıyor. Bu tatbikatın benzeri Tebuk seferi esnasında Ali'ye de yaptırılıyor!

1- Bu itirazlardan bazıları için bk. İbn Hazm, el-Fisal: IV, 94; el-Âmidî, Ğâyet'ül-Merâm: 377-378; İbn Hümâm, el-Müsâyera: 258-259; el-Heytemî, es-Savâiq: 49-50; el-Halebî, III, 151-152; es-Süveydî, el-Hucec: 13-14

tahsis sonrası huccet olma vasfını yitirir!

5. Kaldı ki Şîa-İmâmiyye mektebi, imâmet konusunda sadece mütevâtir hadislerle amel etmeyi ilke edinmişlerdir. Bu hadis ise "âhâd"! Yani birkaç kişi tarafından rivâyet edilmiş bir haber. Dolayısıyla "menzile" hadislerinde onlara yarayacak delil yok!

6. Tebuk gazası sırasında Ali, Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) vekaleten Medine'de bırakıldı, diye onun Peygamber (s.a.a)'den sonra halîfe olması gerektiğini söylersek, Peygamber Efendimizin benzer durumlarda yerine bıraktığı başka sahâbîler de var; o zaman onların da halîfe olması gerekir!

7. Ali ile Hârûn arasında, ma'sûmiyet, kardeşlik gibi, benzer olmayan durumlar da var. Dolayısıyla bu hadis ile Ali'nin imâmetine istidlâl mümkün değil!

Bütün bunlar, Ali'nin imâmet ve hilâfeti konusunda "Menzile" hadisine dayanmayı imkansız kılıyor.

CEVAPLAR: Yukardaki itirazlara şu şekilde cevap verilebilir:

1. Bu söz eğer el-Âmidî'ye gerçekten ait olsa bile hiçbir kıymeti yok! İbn Sa'd, Ahmed, Buhârî, Müslim, Müellifimiz gibi daha pek çokları tarafından gayet sahih senedlerle, 20'nin üzerinde sahâbî tarafından rivâyet edilen bir hadise "sahih değil!" diyebilmek için münasip kelime bulamıyorum; bu düpedüz insafsızlıktır.

Kaldı ki, bu sözü el-Âmidî'ye izafe edenler[1] belli bir kaynak adı vermiyorlar. Dolayısıyla o bu sözü gerçekten söylemiş mi, söylememiş mi bilemiyoruz. el-Âmidî'nin elimizde kelam ilmine dair "Ğâyet'ül-Merâm" adlı bir eseri var; orada öyle bir söz yok! Olmadığı gibi, aksine, sözlerinden bu hadis hakkında bir şüphesinin olmadığı da anlaşılıyor.

Anlayacağınız, birileri bu sözü el-Âmidî'ye -onun haberi olmadan- yükleyivermiş!

Bu söz yine de ona aitse, bir bakıma yadırgamam el-Âmidî'yi! Neden? derseniz; çünkü kendisi iyi bir usûlcü. Usûl ilmine dair "el-İhkâm" adlı eseri Ehlisünnet dünyasında fıkıh usûlü alanında en meş-

1- bk. el-Heytemî, 49; el-Halebî, III, 151 es-Süveydî ise buna benzer bir sözü İbn'ül-Cevzî'ye izafe ediyor. el-Hucec: 13

hur temel kaynaklardan sayılır. Bu durumda el-Âmidî, hadisimizden ne anlaşılması gerektiğini iyi anlamış ve sonucundan sıyrılmak için "sahih değil!" demiş olabilir.

2. Arapça yazılımda, "menzile" kelimesinin sonunda kapalı "ta" bulunduğu doğru! Bir kelimenin son tarafında bulunan böyle bir "ta"nın "tek bir ferdi" ifade ettiği de doğru! Ancak ne var ki, bunu genel-geçer bir kural sanmak yanlış!

Arap dilinde bir kelimenin sonuna konan kapalı "ta" değişik anlamlar ifade eder. Tek bir ferdi ifade etmek için kullanılabilir: "Neml" karınca cinsi, "Nemle" ise tek bir karıncayı ifade eder. Yine "dişilik" ifade ettiği de olur: "Hâlid" ve "Hâlide" isimlerinde olduğu gibi. Bunlar hemen herkesin bildiği şeyler.

Kapalı "ta"nın ifade ettiği anlamlarından birisi de "mübâlağa" ve "saygınlık"tır. "Allâm" çok bilgili anlamına gelirken, "Allame" dediğimizde ise, hem çok daha fazla bilgili, hem de saygın birisini ifade etmiş oluruz. "Halîf" ve "Halîfe" kelimeleri de böyle; "Halif" bir kimsenin yerine geçeni ifade ederken, "Halîfe" aynı kişinin büyük, değerli ve saygın birisi olduğu anlamına gelir.* Buna göre hadisimizin anlamı şu olur: ***"Sen benim yanımda, Hârûn'un Mûsâ yanında sahip olduğu saygın ve yüce makamlara sahipsin!"***

Hadislerimizde geçen "menzile" kelimesinin dişilikle ilgisinin olmadığı belli. Herhangi bir cinsin tek ferdi olduğunu ifade etmesi de imkansız. Çünkü bu durumda, ***"ancak benden sonra peygamberlik yok!"*** diyerek yapılan istisnanın bir anlamı kalmaz. İstisna yapıldığına göre, bu o kelimenin kapsamında hala bir takım ferdlerin / anlamların bulunduğunu ve dolayısıyla "umum" ifade eden bir kelime olduğunu gösterir. "menzile" kelimesi tek bir anlam ifade ediyor demek, Allah-'ın Rasûlü'nü (s.a.a) "boş konuşan, abesle iştigal eden" durumuna sokar; bu "müslümanım" diyen bir kimse için hiç mümkün mü!?

Arapça'da bir kelimenin kapsamındaki fertlerin tamamını istisna etmek doğru bir kullanım sayılmaz. Buna bilimsel ifadeyle "küllî / müstağraq istisna" denir ki usûl âlimlerinin ittifakıyla yanlıştır.[1]

---

* "Halîfe" kelimesi için bk. el-Beydâvî, et-Tefsîr: I, 98; Elmalılı, I, 300

1- bk. el-Ğazzâlî, II, 170; el-Âmidî, II, 501 vd; el-Beydâvî, el-Minhâc: I, 310; İbn Hâcib, II, 138; Sadruşşerî'a, II, 477; Abdülazîz el-Buhârî, el-Keşf: III, 842; İbn Hümâm, I, 266; İbn Abdişşekûr, I, 323

Şayet "menzile" kelimesi tek bir ferdi ifade ediyorsa, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bundan nübüvveti istisna etmekle "küllî istisna" yapmış; Arapların ve Arap Dili'nin hiç mi hiç kabul etmeyeceği büyük bir dil hatası yapmış demektir! Çünkü bu durumda hadisimizin anlamı şöyle olur: ***"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un sahip olduğu tek bir makama sahipsin; ancak peygamberlik müstesna!!!"*** Burada "peygamberlik" "menzile / konum" kelimesinden istisna edildiğine göre, bu şu demek olur: ***"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un sahip olduğu peygamberlik makamına sahipsin; ancak peygamber değilsin!!!"***

Bana söyler misiniz; hiç böyle bir cümle aklı başında biri tarafından kurulabilir mi? Bu cümlenin ne anlamı var? Ali'ye önce peygamberlik makamını verip, aynı anda istisna yaparak, bu makamı ondan hemen geri almaktan maksat ne? Acaba Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hiç böyle içi tamamen boş bir söz söyler mi? Böylesine çirkin ve anlamsız bir ifadeyi, Arapların en fasihi olan bir peygambere nasıl reva görür, nasıl yakıştırırsınız!?*

"Menzile"den maksat, iddia edildiği gibi, sadece kısa süreli bir vekalet ise, o zaman sadece "vekâlet" anlamına gelen bir kelimeden, nasıl olupta "nübüvvet" istisna edilebiliyor!?

Eğer bütün bunlar bir peygambere "yakışır!" diyebiliyorsanız pes doğrusu! Yok eğer "yakışmaz" diyorsanız, o zaman buradaki "menzile" kavramı umum ifade ediyor, demektir.

3. Bu itiraz, başta Ehlisünnet âlimlerinin kendi prensiplerine aykırı! Çünkü az yukarda da gördük ki, bir delilin sebebinin özel olması, hükmünün genel olmasına mani değil.

Bu temel kural gereği, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) "Menzile" hadisini sadece Tebuk gazvesine çıkarken, Ali'yi Medine'de kendisine vekaleten bırakmak için söylemiş olsa bile, hadisin ifadesi genel; yani sadece Tebuk günüyle sınırlı değildir.

Kaldı ki aynı hadisimiz, Allah'ın Peygamberi (s.a.a) tarafından

---

Hatta Hanbelîler, bir kelimenin kapsamından yarıdan çoğunu istisna etmeyi bile Arap Dili için son derece "çirkin!" bir kullanım olarak görüyor ve böyle bir kullanımı asla kabul etmiyorlar. bk. Ebû Ya'lâ, II, 666; İbn Qudâme, II, 181-182

* O yüce peygambere bundan daha beter şeyleri yakıştıranlar, böyle bir şeyi, elbette çok daha rahat yakıştırırlar!

başka yer ve zamanlarda da dile getirilmiş![1] Dolayısıyla "menzile" hadisinin özel bir güne sıkıştırılması rivâyetler açısından da imkansız görünüyor.

4. Bu itiraz, el-Heytemî, el-Halebî gibi usûl ilminden habersiz birkaç kişi tarafından ileri sürülüyor. Bunun da tamamen batıl ve yersiz bir itiraz olduğunu "ikinci prensib"i işlerken gördük.

5. Bu da gerçeklere aykırı ve tam anlamıyla demagojik bir itiraz! Çünkü, "Menzile" hadisi, iddia edildiği gibi, "âhâd" bir hadis değil, sadece Ehlisünnet'in hadis kitaplarında bile tevatür derecesine yükselmiş "mütevâtir" bir hadistir. 20'nin üzerinde sahâbî tarafından rivâyet edilen bir hadise "âhâd" demek resmen insafsızlıktır!

Kaldı ki, söz-konusu "menzile" hadisi bizim Ehl-i Beyt kaynaklarımızda zaten tevatür derecesine çıkmış kesin bir hadis-i şerif! Dolayısıyla bizim tarafta hiçbir sorun yok! Bizler "menzile" hadisiyle Ehlisünnet kardeşlerimizi ikna etmeye çalışırken onların kendi kitaplarından deliller sunmamız icabediyor. Çünkü, ilmî bir tartışmanın en kaçınılmaz temel prensiplerinden birisi bu. Aksi hâlde yapılan bir tartışma kör dövüşünden öte geçer mi!?

Eh! Bir de biz soralım bakalım: Ehlisünnet kardeşlerimiz, imâmet vb. konularda âhâd hadislerle bile amel ederlerken, mütevâtir olan bu hadisimizle acaba neden amel etmiyorlar!?

6. Böyle bir itiraza muhatab olan kim; anlayabilmiş değilim! Biz "Ali, Peygamber (s.a.a) kendisini yerine bıraktığı için halîfe olması

1- Araştırmalarımıza göre **"Menzile"** hadisi şu yerlerde de dile getirilmiş:

a) Hamza'nın kızı olayında: Kitabımızın **68** nolu hadisine bk.

b) Birinci kardeşlik akdi esnasında: Zeyd b. Ebî Evfâ'dan rivâyet ediliyor. (11 nolu menzile hadisine bk.)

c) İkinci kardeşlik akdi esnasında: Taberânî İbn Abbâs'tan rivâyet ediyor.

d) "Sedd-i Ebvâb" olayında: Câbir b. Abdillâh ile Huzeyfe b. Esîd'den rivâyet ediliyor.

e) Ümmü Seleme'nin evinde: Uqaylî, el-Harzemî (s. 142) vb. Abdullâh b. Abbâs'tan rivâyet ediyor. Bu rivâyete göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ümmü Seleme annemize hitaben şöyle buyuruyor: ***"Ey Ümmü Seleme! Ali'nin eti etimden, kanı kanımdan! O benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamına sahip; ancak benden sonra peygamber yok!"*** (bk. ez-Zehebî, II, 3, 416) İsnadı aynen sh. 31'deki İbn Abbâs hadisi gibi.

Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. Şerafuddîn, el-Murâcaât: 160~164

gerekir!" demiyoruz ki bize böyle bir itiraz yapılabilsin. Bizler, "Menzile" hadisi dolayısıyla bu sonuca varıyoruz. Söyler misiniz; Medine'de Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yerine kalan sahâbîler hakkında "Menzile" hadisine benzer bir hadis varid olmuş mu? Kitaplarda böyle bir hadis var mı?

7. Gözü kapalı yapılan itirazlardan birisi de bu! Bu itirazı yapanlar, eğer kendi hadis ve tarih kitaplarında ufak bir gezinti yapmış olsalardı, böyle bir itirazın ne kadar yersiz ve yanlış olduğunu görürlerdi.

Hadis ve tarih kitapları, "nübüvvet" dışında, Hârûn (a) ile İmam Ali arasında bütün yönlerden tam bir benzerliğin olduğunu açık ve net biçimde ortaya koyuyor.

Hârûn (a) ile Hz. İmam arasındaki benzerlikler:

a- Hârûn (a) nasıl ma'sûmsa, Ali de öyle ma'sûmdur. Hz. Ali'nin ma'sûm olduğunu kabul etmeyenler böyle bir benzerliğin olduğuna karşı çıkabilir. Oysa tek başına Ahzâb: 33. ayet bile bu konuda gayet açık, net ve yeterli bir delil! Âl-i Imrân sûresinin 61. ayeti de işaret yoluyla aynı gerçeği ifade ediyor.*

b- Hârûn ile Mûsâ'nın öz kardeş oldukları, buna karşılık Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile Ali arasında böyle bir bağın olmadığı doğru. Ancak Peygamber (s.a.a) Hz. Ali'yi kardeşi ilan ederek bu açığı kapatmış bulunuyor.[1]

c- "Sedd-i ebvâb" hadisleriyle İmam Ali'ye her hal u karda mescide girebilme yetkisi verilmişti. Aynı durumun Hârûn (a) için de geçerli idiğini yine Peygamber Efendimizin hadislerinden öğreniyoruz. Bu hadislere göre, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bir gün mescide vararak şöyle buyuruyor:

"Allah Mûsâ'ya vahyetmiş ve* "Benim adıma temiz bir mescid inşa et ve içinde yalnız sen ve Hârûn otursun!"** ***buyurmuştu. Allah bana da vahyetti ve temiz bir mescid inşa etmemi ve içinde yalnız benle kardeşim Ali'nin oturmasını istedi."

Bu hadis-i şerif birbirine yakın, benzer lafızlarla şu sahâbîlerden rivâyet ediliyor:

---

* Konuyla ilgili geniş açıklama ve hadisler için sh. 88~92'ye bk. Âl-i Imrân: 61'in açıklaması için ise sh. 187'ye bak.

1- **62~64** nolu hadislerimizin açıklamalarına bk.

1. Sa'd b. Ebî Vaqqâs, **2.** Berâ b. Âzib,

3. Abdullâh b. Abbâs, **4.** Huzeyfe b. Esîd ve

5. Abdullâh b. Ömer.[1]

d- Peygamber (s.a.a): ***"Ey Allahım! Kardeşim Mûsâ senden göğsüne rahatlık vermeni, ... ailesinden Hârûn'u kendisine vezir tayin etmeni istemiş; sen de onun bu isteğini kabul etmiştin.***

Ben de senin kulun ve peygamberin Muhammed'im; benim de göğsüme rahatlık ver, ... ailemden kardeşim Ali'yi bana vezir tayin et! ..." [2]

Bu hadis-i şerifi iyi anlamak istiyorsanız, önce Hz. Mûsâ'nın isteklerini ve Allah'ın bu istekleri kabul edişini konu edinen Tâhâ sûresinin 25~36 arası ayetlerini okuyun; arkasından hadisimizi tekrar gözden geçirin. Daha sonra da İnşirâh sûresini dikkatlice bir inceleyin.

e- Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'nin çocuklarına isim koyarken, onlara "Hasan", "Hüseyin" ve "Muhsin" adlarını vermiş ve hemen ardından şöyle buyurmuştur:

"Hiç şüphesiz, onlara Hârûn'un çocuklarının adlarını; "Şebber", "Şebir" ve "Müşebber" adlarını koydum!"[3] Böylece Allah'ın Rasûlü (s.a.a) "çocuklarının adları" bakımından da Hârûn ile Ali arasında benzerlik kurmuş bulunuyor.*

Mü'minlerin Emîri'nden rivâyet edilen bu hadisin bütün râvîleri siqa. Bu yüzden Hâkim **"isnadı sahih bir hadis"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. İbn Hacer el-Asqalânî de aynı kanaatte.[4]

f- Hz. Mûsâ'dan sonra Hz. Hârûn'un başına gelenlerle, Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra İmam Ali'nin başına gelenler hemen hemen aynı! Aralarında çok büyük benzerlikler var. Bu hassas konuyu burada

---

1- Konuyla ilgili ayrıntı için bk. Şerafuddîn, el-Murâcaât: 170

2- İbn Merdeveyh, Hatîb el-Bağdâdî ve İbn Asâkir, Esmâ bt. Umeys'ten rivâyet ediyor. bk. et-Tabatabai, el-Mîzân: XIV, 159

3- İbn İshâq, es-Sîra: 231; Ahmed: I, 98, 118; Hâkim, III, 165, 168, 180; İbn Abdilberr, I, 369 ayr. bk. İbn Ebî Şeybe, 9141. htm, Şerafuddîn, en-Nass: 493-494

* İbranice'de "Şebber", "Şebir" ve "müşebber" adlarının Arap Dili'nde karşılıkları "Hasan", "Hüseyin" ve "Muhsin"dir.

4- el-İsâbe: III, 471 Aynı hadis zayıf bir isnadla Selmân-ı Fârisî'den de rivâyet ediliyor. bk. ez-Zehebî, I, 303; el-Münâvî, IV, 111; el-Heytemî, es-Savâiq: 192

detaylandırmak niyetinde değiliz; ancak sadece Hârûn (a)'ın başına gelenleri Kur'ân'dan bir araştırmanızı ve sonra da:

* Sahâbenin Peygamber Efendimizden (s.a.a) hemen sonra neler yapacaklarını bildiren mucizevî hadisleri[1],

* Ali (a)'a bu ümmetin çok büyük haksızlıklar yapacağını bildiren ve Ehlisünnet hadis âlimlerinin bile gayet sahih saydığı mucizevi hadisleri[2],

* Bu ümmetin İsrâîl oğullarının yaptıklarını adım adım izleyeceklerini anlatan[3]; ama çoklarının üzerinde pek durup düşünmek istemediği mucizevî hadisleri okumanızı; arkasından da, tarihte Hz. Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e yapılanlarla bu hadisler üzerinde dikkatlice ve taraf-sızca durup düşünmenizi tavsiye edebilirim.

İşte bunlar, Ehlisünnet kardeşlerimizin kitaplarında detaylı bir biçimde yer alan gerçekler. Artık bundan sonra da "Hârûn ile Ali arasında hiçbir benzerlik yok!" denebilir mi?

Kısacası, hadisimiz Hz. Ali'nin Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra hilâfet ve imâmet makamının yegâne sahibi olduğunu o kadar açık ifade ediyor ki, bu durum karşısında çaresiz kalıp ne yapacağını bilemeyenler, ya "Hadisten Ali'nin hilâfeti anlaşılır; ama bu Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra değil, henüz o hayattayken geçerlidir! Bu da Tebuk seferi esnasında vuku bulmuştur!" diyor[4], yada "Hadisten bu sonucu çıkarsak bile, bu, Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) hemen sonra halîfe olacak anlamına gelmez. Bundan olsa olsa, elbet bir gün halîfe o-

---

1- Bu hadis, sadece Buhârî ile Müslim tarafından tam 10 sahâbîden rivâyet olunuyor: **1.** Abdullâh b. Mes'ûd, **2.** Abdullâh b. Abbâs, **3.** Huzeyfe b. Yemân, **4.** Enes b. Mâlik, **5.** Ebû Saîd el-Hudrî, **6.** Ebû Hürayra, **7.** Berâ b. Âzib, **8.** Ümmü Seleme annemiz, **9.** Âişe annemiz ve **10.** Esmâ bt. Ebîbekr

[bk. Buhârî: enbiyâ, 11, 49, meğâzî, 37, tef. Mâide, 14, tef. Enbiyâ, 1, riqâq, 45, 53, fiten, 1; Müslim: tahâret, 37, 39, salât, 53, fedâil, 26-29, 32, 40, cennet, 58]

Hadisimiz bu şekliyle bile mütevâtirdir.

2- Bu hadislerle ilgili geniş açıklama ilerde **76** nolu **"Seqaleyn" Hadisi**nin açıklamalarında, **c** şıkkında gelecek.

3- bknz. Ahmed: II, 325, 327, 336, 367, 450, 511, 527, III, 84, 89, 94, V, 218, 340; Buhârî: enbiyâ, 51, i'tisâm, 15; Müslim: ilim, 6; Tirmizî: fiten, 18; İbn Mâce: fiten, 17; Hâkim, I, 37, 129

4- el-Âmidî (el-Ğâye: 377), el-Aynî (XIII, 286) ve el-Münâvî (IV, 358) bunlardan sadece birkaçı.

lacağı anlaşılır ki; bu da dördüncü sırada gerçekleşmiştir!" demek[1] zorunda kalıyor.

Bütün bunların, gerçekleri tahrif etmek ve zihinleri bulandırmak için söylenmiş kaçamak ve zorlama yorumlar olduğu açık. O yüzden üzerinde durmaya bile gerek yok!

NOT: Bu yüce faziletten ötürü Hz. İmam'ı kıskananlar, hiç vakit kaybetmeden oturmuşlar; Ebûbekr ile Ömer hakkında da bir "menzile" hadisi düzmüşler! Hem de Abdullâh b. Abbâs üzerinden kotarılan bu rivâyetin "yalan" ve "uydurma" olduğunu Ehlisünnet uleması da doğruluyor.[2]

b. "Menzile" Hadisleri İmam Ali'nin Ma'sûm Olduğuna Delildir.

Hadiste "nübüvvet" dışında tüm durumlarda, Hârûn ile Ali arasında tam bir benzerlik kuruluyor. Hârûn (a)'un durumlarından birisi de ma'sûmiyet olduğuna göre, bundan Ali'nin de ma'sûm olması gerektiği anlaşılır.*

c. Sahâbenin En Üstünü İmam Ali'dir.

Yukardaki hususların hazmından sonra bunun hazmı hiç şüphesiz daha kolay. Nübüvvet dışında her yönden, Hârûn (a) ile aralarında tam bir benzerlik bulunan bir kimse sahâbenin en faziletlisi ve en üstünü olmaz da n'olur!? Çünkü Hârûn (a) Hz. Mûsâ'dan sonra zamanının insanlarının en faziletlisi ve en üstünü idi. Bunda hiç kimsenin en ufak kuşkusu yok. Mü'minlerin Emîri Hz. Ali de sevgili peygamberimizin yanında, Hz. Harûn'un Hz. Mûsâ yanında sahip olduğu tüm yüce meziyetlere sahip olduğuna göre; Ali sahâbenin en üstünü ve en faziletlisi demektir. Bu husus "**menzile**" hadislerinin apaçık gereğidir.

Ancak o kadar garip ki, bunların hiçbirini kabul etmediği gibi, "menzile" hadisinin Ali'nin faziletine bile delil olamayacağını ileri sürecek kadar hazımsızlaşanlar var; es-Süveydî bunlardan birisi![3]

1- el-Heytemî (s. 50) ile el-Halebî'nin (III, 151) sözlerinden bu anlaşılıyor.

2- bk. İbn'ül-Cevzî, el-Ilel: I, 199; ez-Zehebî, III, 122, 171, 390

* Ayrıntılı bilgi için sh. 88~92'ye bk.

3- el-Hucec: 14

Sorarım sizlere, madem bu hadis Hz. Ali'nin faziletine bile yer vermiyor; o hâlde sahâbeden Sa'd b. Ebî Vaqqâs neden buna can atıyor? Neden "Ali hakkında Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) üç buyruğu var ki; onlardan sadece birine sahip olmak için her şeyimi verirdim!" anlamında sözler sarfediyor!? Yoksa Sa'd ne dediğini bilmiyor mu? es-Süveydî gibiler Ehlisünnet'in önde gelen diğer âlimlerinden daha mı akıllı yoksa!!!?

Tabîî ki bu sözlerin ve gerçeklerin, es-Süveydî gibi Ehl-i Beyt düşmanlığıyla ünlü, gözleri taassup perdesiyle perdelenmiş, ne dediğini bilmeyen önyargılı kimseler yanında pek bir anlamı yok! Fakat o ve onun gibiler bilmeli ki, bu tahriflerin, birilerini sevindirmek uğruna yapılan bu sahte yorumların hesabını Allah er geç soracak; hak ve adalet elbette yerini bulacaktır.

İMAM ALİ ALLAH'IN PEYGAMBERİNİN KARDEŞİDİR

62. Abdullâh b. Abbâs'tan:

"Ali, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) henüz hayattayken şöyle dedi: "Allah Teâlâ: **"Muhammed ölür yada öldürülürse geri mi döneceksiniz?"** (Âl-i İmrân: 144) buyuruyor. Vallahi, Allah bizi hidayet ettikten sonra, asla geri dönmeyiz! Vallahi, Muhammed ölse de, öldürülse de; onun uğruna savaştığı değerler için ölünceye dek savaşırım! Allah hidayetini eksik etmesin bizlerden; ben de öleceğim!

Vallahi, ben onun gerçekten kardeşi, velisi, varisi ve amcasının oğluyum; ona benden daha yakın/hak sahibi birisi var mı!?"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Esbât b. Nasr kanalıyla Hâkim (III, 126), Taberânî (İbn Kesîr, et-Tefsîr: I, 409-410) ve Ebû Nuaym rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizi Şamlı ez-Zehebî "münker", Nâşir de "zayıf" olmakla niteliyor! Gerekçeleri ise senedinde bulunan Simâk ile Esbât'ın durumları.

Simâk'ın siqa ve sadûq, üstelik Müslim'in râvîlerinden olduğunu daha önce görmüş, Ikrime'den yaptığı rivâyetlerin durumuna da değinmiştik.* Gelelim Esbât'a:

Esbât da Müslim'in râvîlerinden. İbn Ma'în, Buhârî, Mûsâ b. Hârûn ve İbn Hıbbân tarafından siqa ve sadûq sayılıyor. Müellif ise sadece hâfızasının pek kuvvetli olmadığını söylüyor.[1] Böyle râvîlerin hadisinin ise, gerçeklere aykırı olmadıkça, hasen olduğunu biliyoruz.

*** 34** nolu hadisimizin durumuna bk.

1- ez-Zehebî, I, 175; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 197, et-Taqrîb: I, 66

Hâkim hadisimizin "sahih" olduğunu söylüyor. el-Mîzân'ında (III, 255) bu hadis için "münker" diyen Şamlı ez-Zehebî, el-Müstedrek üzerine yazdığı "et-Telhis"inde Hâkim'e itirazda bulunmuyor! Üstelik Amr b. Hammâd b. Talha'dan itibaren aynı isnadla gelen hadislere Hâkim ile birlikte "sahihtir" diyor.[1] Aynı isnadla gelen hadisler için el-Heysemî ile es-Süyûtî de "sahih" hükmünü veriyor.[2]

Bütün bunlardan sonra hadisimizi sahih saymak bile mümkün! Ama biz, adaleti elden bırakmıyor; Esbât'ın hâfızası dolayısıyla, **"hasen"** demekle yetiniyoruz.

63. Ali (a.s)'dan:

Rabî'a b. Nâcid anlatıyor: "Birisi Ali b. Ebî Tâlib'e "Ey Mü'minlerin Emîri! Amcaların varken (Allah'ın Rasûlü'ne) neden sen varis oldun?" diye sorunca, o şöyle cevap verdi:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Abdülmuttalib-oğullarını toplayıp (yahut çağırıp) onlara ziyafet çekti. Onlar da doyuncaya kadar yemelerine rağmen, yemek sanki hiç dokunulmamış gibi öylece kaldı! Sonra su getirtti; kana kana içtiler. Buna rağmen su sanki hiç dokunulmamış (yahut içilmemiş) gibi kala-kaldı! Arkasından şöyle buyurdu:

"Ey Abdülmuttalib-oğulları! Ben, özel olarak sizlere, genel olarak da tüm insanlara peygamber olarak gönderildim. Bu mucizeden gördüklerinizi gördünüz! (*Şimdi söyleyin****) Kardeşim, dostum ve (****benden sonra****) varisim olmaya karşılık, hanginiz bana biat edecek?"***

Kimse ayağa kalkmadı! Oradakilerin yaşça en küçüğü olmama rağmen sadece ben ayağa kalktım! Allah'ın Rasûlü (s.a.a) oturmamı istedi. Bu teklif tam üç kez tekrarlandı. Her defasında (bana) ***"Otur!"*** diyordu. Nihayet üçüncü kez ayağa kalktığımda, mübarek elini elime vurdu / koydu."

Ali (a.s) devamla dedi ki: "Amca-oğluma, diğer amcalarım dururken işte bu yüzden varis oldum!"

1- el-Müstedrek: IV, 284~285

2- el-Münâvî, I, 449 el-Heysemî, bu hadisimiz için de **"Râvîleri, sahih hadis râvîleri"** diyor. (Nâşir, 75)

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Affân kanalıyla Ahmed (I, 159) ve et-Taberî (I, 543) rivâyet ediyor. (Ayr. bk. İbn Kesîr, III, 350)

Hadisin Durumu: Nâşir, herhalde Rabî'a dolayısıyla hadisimizi zayıf sayıyor. Oysa hadisimizin bütün râvîleri siqa.

Rabî'a da, Ahmed el-Iclî, İbn Hıbbân, Hâkim ve İbn Hacer tarafından siqa sayılıyor. Buna karşılık zayıf diyen yok![1]

Şu hâlde **hadisimizin isnadı sahih.*** Ahmed Şihâbuddin el-Haffâcî ile Ali el-Qari de **"İsnadı ceyyid / güzel"** diyor.[2]

64. Ali b. Ebî Tâlib'den:

Ebû Süleymân el-Cühenî diyor ki: "Ali'yi minbere çıkmış şöyle derken işittim:

"Ben Allah'ın kulu, Rasûlü'nün kardeşiyim. (*Benim dışımda****) Böyle bir iddiada bulunan, yalancı ve iftiracının ta kendisidir."***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Abdullâh b. Nümeyr kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9130. htm) de rivâyet ediyor. (Nâşir, 77)

Hadisin Durumu: Hadisimizin **Hâris b. Hasîra** dışında tüm râvîleri siqa. Üstelik Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Hâris'e gelince:

O da Süfyân es-Sevri, Yahyâ b. Ma'în, Müellifimiz, Ebû Dâvûd, Ahmed el-Iclî, Abdullah b. Nümeyr, Ebû Hâtim, İbn Hıbbân, Hâkim, ez-Zehebî ve İbn Hacer tarafından siqa ve sadûq sayılıyor. Uqaylî zayıf sayıyor. İbn Adiy ise "zayıf olmakla beraber hadisi yazılabilir!" diyor. Ama bunların, siqa sayanlar yanında hiçbir değeri yok![3]

O hâlde **hadisimizin isnadı gayet sahih.**

1- Hâkim, III, 123; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 160~161, et-Taqrîb: I, 243-244

* İbn Teymiyye bu hadisin uydurma olduğunu söylüyor ve ekliyor: "Ahmed o râvîlerin batıl şeyler rivâyet ettiklerini bilmiyordu!!!" (el-Minhâc: IV, 120)

2- Şerh'uş-Şifâ: III, 35

3- Hâkim, III, 433; ez-Zehebî, I, 432-433, IV, 272; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 467, et-Taqrîb: I, 143; Şerafuddîn, el-Mürâcaât: 87

A Ç I K L A M A L A R

Hadislerimizden **63** nolu olanı, İslâm'a davetin açıktan yapılmaya başlandığı ilk günleri anlatıyor bizlere. Bilindiği gibi **"En yakın aşiretini uyar!" (**Şuarâ: 214**)** ayeti nâzil olunca Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hemen en yakın akrabasını, Abdülmuttalib-oğullarını topluyor; onlara önce bir ziyafet veriyor, ardından gerekli uyarılarını yapıyor...

Aynı hadis, birbirine yakın lafızlarla, yine Hz. İmam'dan iki ayrı kanaldan da rivâyet ediliyor:

1. "Esved b. Âmir – Şerîk b. Abdillâh – A'meş – Minhâl b. Amr – Abbâd el-Esedî – Ali (a.s)" isnadıyla Ahmed (I, 111 = İbn Kesîr, III, 350) ile et-Tahâvî (el-Meânî: 533. htm) rivâyet ediyor.

Abbâd'ın siqa ve sadûq bir râvî olduğundan daha önce bahsettik.* Diğer râvîleri de zaten siqa olduğuna göre **hadisimizin isnadı sahih** demektir.**

2. Abdülğaffâr b. Qâsım kanalıyla İbn İshâq (es-Sîra: 126-127), Beyheqî (İbn Kesîr, III, 350-351), et-Taberî (I, 542-543, et-Tefsîr = Şuarâ: 214. ayet; İbn Kesîr, III, 351) ve et-Tahâvî (el-Meânî: 533. htm) rivâyet ediyor.[1]

Özellikle et-Taberî'nin rivâyetine göre, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ziyafetten sonra:

"Kardeşim, vasiyyim ve sizlere halîfem olmasına karşılık, içinizden kim bu görevde bana vezir (*yardımcı****) olacak?"*** buyurunca, herkes susmaya başlıyor. O sırada Hazreti Ali kalkıp **"Ey Allah'ın Peygamberi! Bu konuda ben senin vezirin olurum."** deyince, mübarek elini Ali'nin başı üzerine koyarak şöyle buyuruyor:

"İşte bu genç benim kardeşim, vasiyyim, sizlere halîfemdir; sözlerini dinleyin ve ona itaat edin!"

"Davetin başlangıcı hadisi" yahut **"vezâret / hilâfet hadisi"** olarak da bilinen bu hadisimizin **Abdülğaffâr b. Qâsım** dışında tüm râvîleri siqa. Abdülğaffâr hakkında ise daha önce söz etmiş, hakkında

---

* **6** nolu hadisimizin durumuna bk.

** Siz İbn Teymiyye'nin "Bu Ali adına uydurulmuş bir yalandır!" (el-Minhâc: IV, 119-120) demesine bakmayın. O bunu hazımsızlığından söylüyor!

1- Ayrıca bk. Hazin, et-Tefsîr: IV, 495; el-Halebî, I, 321; Dahlân, I, 195

gerekli bilgiyi vermiştik. Orada sözünü ettiğimiz "onun kanalıyla gelen bir hadis"ten maksat bu hadis idi. *

Hadisimiz bu durumda, kim ne derse desin, **sahih bir hadis.** İbn Cerîr et-Taberî, Ebû Ca'fer el-İskâfî, Ahmed Şihâbuddin el-Haffâcî gibi alimler bu hadisimiz için **"isnadı sahih"** diyorlar.[1] Ancak bizler **"hasen"** olmasını da yeterli görüyoruz.

Bütün bunlar **"Vezâret hadisi"**nin isnadıyla alâkalı durumlar. Oysa metin bakımından sahih olduğunda şüphe yok. Aynı hadisi benzer lafızlarla, hem de sahih senedlerle Ahmed (az önce geçti), Müellifimiz ve İbn Cerîr et-Taberî (**63** nolu hadisimize ve tahricine bk.) de rivâyet ediyor. Bunun yanısıra Saîd b. Mansûr, İbn Ebî Hâtim, İbn Merdeveyh ve Ebû Nuaym tarafından da rivâyet edilmekte.[2]

Şu hâlde böyle bir hadisi görmezlikten gelmek yada zayıf düşürmeye çalışmak, "korku"dan başka bir şey değil!

NOT: "**İnzâr ayeti**" de denen Şu'arâ sûresinin 214. ayeti nâzil olduğunda, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) tüm Kureyşlileri toplayarak uyarıda bulunduğunu belirten rivâyetler de var.[3] Bir çoğu Abdullâh b. Abbâs ile Ebû Hürayra kanalıyla aktarılan bu rivâyetler, **öncelikle** ayet-i kerimeyle uyum içinde değil! Çünkü ayet **"En yakın aşiret"**in uyarılmasını emrederken, söz-konusu rivâyetler bütün Kureyş kabilelerinin davet edildiğinden bahsediyor.

Öbür yandan, bir kimse, hiçbirinin duymadığı, duyduklarında kızılca kıyameti koparacakları yepyeni bir gerçeği topluma mal etmek istiyorsa, her hâlde bütün insanları başına yığmaz; önce en yakınlarından başlar. Mantık ve sosyolojik veriler bunu gerektirir. Ki ayetimiz de bunu söylüyor zaten. Bir peygamberin böyle bir durumda yakın akrabadan başlamayıp koca bir toplumu karşısına alması, akılla, tebliğ

---

* Bu konu için 147 nolu sayfaya bk. (Hubşî'den gelen **menzile** hadisinin değerlendirmesi)

1- 147 nolu sayfaya bk. Bu durumda Şamlı İbn Kesîr (III, 351) ile üstadı İbn Teymiyye'nin (IV, 81) Abdülğaffâr'a takılarak hadisimizi çok zayıf hatta uydurma saymalarına aldırmamak gerekiyor.

2- bk. Şerafuddîn, 145~146; el-Emînî, II, 279~280

3- Ahmed: I, 307, II, 333, 360, III, 476, V, 60, 136, VI, 187; Buhârî: vasâyâ, 11, menâqıb, 14, tef. Şu'arâ, 2, tef. Tebbet, 1; Müslim: îmân, 348-349; Tirmizî: zühd, 7, tef. Şuâra, 1~3; Müellif: vasâyâ, 6; et-Taberî, I, 541~542; et-Tahâvî, Meânî'l-Âsâr: 533~534. htm; İbn Kesîr, III, 349-350

metoduyla bağdaştırılamaz. Bizler, Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) böyle bir durumdan tenzih ederiz.

Bir an için bu rivâyetleri kabul etsek bile, yine de **"vezâret"** hadisiyle aralarında bir çelişki yok! Sadece bunlardan birinde olmayan bazı şeyler, diğerinde var; bu da normal!

Şimdi hadislerimizden çıkaracağımız hükümlere geçebiliriz:

a. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Velisidir.

Bundan maksat, "Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra onunla ilgili tüm işleri takiple görevli ve bu konuda tek yetkili Hz. Ali" demektir.

Bunun için şu hadislere de bakılabilir:

1. Sa'd b. Ebî Vaqqâs hadisi: 8 ve **91** nolu hadislerimiz.

2. Abdullâh b. Abbâs hadisi: 23 nolu hadisimiz. (8. madde)

3. Abdullâh b. Abbâs hadisi: Kitabımızın **62** nolu hadisi.

Maksat "Şu an mü'minler üzerindeki velayetim, benden sonra Ali'nindir!" de olabilir. İbn Abbâs'ın özellikle **23** nolu hadisi bu konuda yeterince açık.

b. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Vârisidir.

Herhalde bundan hiç kimse, birinci planda mal-mülk verasetini anlamaz. Konuyla ilgili hadisler dikkatlice incelendiğinde görülür ki, bundan maksat "Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ilmine ve onun devlet başkanlığına veraset"tir.

Hz. İmam'ın veraseti konusunda şu hadislere de bakılabilir:

1. Abdullâh b. Abbâs hadisi: Kitabımızın **62** nolu hadisi.

2. Ali b. Ebî Tâlib hadisi: Kitabımızın **63** nolu hadisi.

3. Qussem b. Abbâs hadisi: Kitabımızın **105~106** nolu hadisleri ve açıklamaları.

4. Abdullah b. Bürayde: el-Harzemî (s. 85) rivâyet ediyor.

5. Zeyd b. Ebî Evfâ hadisi: Hadisi daha önce geçti.[1]

6. Qâdî İsmâîl b. İshâq diyor ki: "Ulema arasında, amca varken amca-oğlunun vâris olamayacağı konusunda ihtilaf yok! Bu ittifak ve icmadan da anlaşılıyor ki, Ali Rasûlullâh'ın (s.a.a) ilmine varis olmuştur."[2]

c. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Kardeşidir.

Mü'minlerin Emîri Ali b. Ebî Tâlib'in, Rasûlullâh'ın (s.a.a) amcasının oğlu ve damadı olduğunu bilmeyenimiz yoktur herhalde. Ancak **onun kardeşi** olduğu her nedense pek bilinmiyor. **Menzile Hadisleri**yle çok yakından irtibatlı bu konunun kamuoyundan saklanması aslında boşuna değil! O yüzden konunun iyi anlaşılması için önce **"Kardeşlik Akdi"** hakkında bilgi verecek, sonra da İmam Ali'nin Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kardeşi olduğuna dair rivâyetleri sıralayacağız.*

Kardeşlik Akdi (Muâhât Olayı):

Peygamber (s.a.a) Efendimizin hicretten hemen sonra Medineli "ensâr" ile Mekkeli "muhâcirler" arasında kardeşlik akdi yaptığını; bir ensârî ile bir muhâciri "kardeş" ilân ettiğini bilmeyenimiz yok. Ama acaba aynı kardeşlik akdinin hicretten önce Mekke'de de yapıldığını; o gün de Mekkeli müslümanların bire-bir kardeş ilan edildiğini kaçımız biliyoruz! Hicretten sonraki "kardeşlik akdi"nden haberdarız da, neden hicretten önceki "kardeşlik akdi"nden haberdar değiliz!? Ehlisünnet mektebinin en temel kaynakları her iki olaya da yer verirken, sonradan yazılan kitaplarda, neden hicretten önceki olaya yer verilmez!!?

Aşağıdaki rivâyetler Mekke'de yapılan kardeşlik akdine işaret etmektedir:

1. Abdullâh b. Abbâs diyor ki: **"Peygamber (s.a.a) Zübeyr b. Avvâm ile Abdullâh b. Mes'ûd arasında kardeşlik akdi yaptı."**[3]

Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Bu yüzden Hâkim, Şamlı ez-

1- **"Menzile"** hadislerinden 11. sıradaki **Zeyd** hadisine bk. (sh. 148)

2- Hâkim, III, 125-126

* Buradaki **"kardeşlik"** kavramının din kardeşliği ile ilgisinin olmadığını söylemeye, bilmem gerek var mı?

3- İbn Şebbe, III, 1053; Hâkim, III, 314; İbn Abdilberr, II, 324

Zehebî ve İbn Hacer el-Asqalânî hadisimiz için **"sahih"** diyorlar.[1]

Zübeyr'in oğlu Urve[2], torunu Âmir b. Abdillâh b. Zübeyr[3] ve Muhammed b. İbrâhîm b. Hâris et-Teymî'nin[4] de bu kanaatte olduğu rivâyet ediliyor.

Zübeyr ile İbn Mes'ûd'un ikisi de muhâcir (Mekkeli) olduğuna göre bu kardeşlik akdi Medine'de kıyılmış olamaz. Öyleyse hadisimiz Mekke'de, hicretten önce kıyılan kardeşlik akdinden bahsediyor.

2. "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ebûbekr ile Ömer'i kardeş ilân etti."

En azından hasen senedlerle Abdullâh b. Ömer[5], Câbir b. Abdillâh[6] ve Zeyd b. Ebî Evfâ'dan[7] rivâyet ediliyor.

Âmir eş-Şa'bî[8], İmam Ali'nin torunu Muhammed b. Ömer[9] ve Muhammed b. İbrâhîm et-Teymî'nin[10] de bu kanaatte olduğu gelen rivayetler arasında.

3. Seyyid'üş-Şühedâ Hz. Hamza'nın kızı Ümâme'nin bakımını üslenme konusunda çıkan tartışmada, Zeyd b. Hârise, kendisinin daha hak sahibi olduğunu ispatlayabilmek için "O benim kardeşimin kızı!" diyor.

Sahih senedlerle İmam Ali'den[11], Berâ b. Âzib'ten[12], Abdullâh b. Abbâs'tan[13] ve İmam Muhammed el-Bâqır'dan (a.s)[14] rivâyet ediliyor.

1- el-Müstedrek: III, 314; el-İsâbe: II, 369 Üstelik Müslim'in şartlarına göre...

2- İbn Şebbe, III, 1054; Hâkim, III, 360 İsnadı hasen bir rivayet.

3- İbn Sa'd, III, 159 **İsnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.**

4- İbn Sa'd, III, 102, 152 el-Vâqıdî kanalıyla rivâyet ediyor.

5- Tirmizî: menâqıb, 21; Hâkim, III, 14; İbn'ül-Esîr, III, 294 = **İsnadı hasen.** Tirmizî ile es-Süyûtî de aynı kanaatte. (el-Câmi'us-Sağîr: IV, 355)

6- Ahmed (el-Menâqıb'da), İbn Asâkir, el-Kencî, Sibt b. el-Cevzî rivâyet ediyor. Sibt b. el-Cevzî, dedesi İbn'ül-Cevzî'ye karşı çıkarak, hadisin **sahih** olduğunu söylüyor. (el-Emînî, III, 115) Doğrusu hasen olabilir.

7- **Menzile** hadislerinden 11. sıradaki **Zeyd** hadisine bk. (sh. 148)

8- İbn Sa'd **sahih isnadla** rivâyet ediyor. (III, 175)

9- İbn Sa'd **hasen isnadla** rivâyet ediyor. (III, 174)

10- İbn Sa'd zayıf bir isnadla rivâyet ediyor. (III, 174, 272)

11- Kitabımızın **68** nolu hadisine bk.

12- Buhârî: sulh, 6, meğâzî, 45; Tirmizî: menâqıb, 29; Müellif: **188** nolu hadis.

13- İbn Sa'd, VIII, 159 Bu rivâyette "**kardeşlik akdi**"ne açıkça yer veriliyor.

14- İbn Sa'd, IV, 35 **İsnadı gayet sahih.**

Hz. Hamza, Zeyd b. Hârise'nin ne öz / neseb kardeşi, ne de süt kardeşi; geriye sadece **"kardeşlik akdi"** kalıyor. (Zira burada din kardeşliğinin kastedilmediği yeterince açık.) Her ikisi de muhâcir / Mekkeli olduğuna göre, buradaki "kardeşimin..." ifadesi Mekke'de kıyılan "kardeşlik akdi"nden kaynaklanıyor, demektir.

Bedruddîn el-Aynî de aynı yorumu yapıyor ve arkasından, Zeyd ile Hamza'nın kardeş ilan edildiğini, İbn Abbâs'tan gelen sahih bir hadis ile destekliyor.[1]

4. İbn Sa'd "et-Tabaqât" adlı eserinde, değişik isnadlarla ama çoğu el-Vâqıdî kanalıyla muhâcir / Mekkeli olan şu sahâbîler arasında da kardeşlik akdi yapıldığını rivâyet ediyor:

a. Osman ile Abdurrahmân b. Avf,

b. Bir rivâyette, Zübeyr ile Talha,

c. Mus'ab b. Umeyr ile Sa'd b. Ebî Vaqqâs,

d. Bir rivâyette, Abdurrahmân b. Avf ile Sa'd,

e. Talha ile Saîd b. Zeyd,

f. Ebû Ubeyde b. Cerrâh ile Ebû Huzeyfe'nin azadlısı Sâlim ve

g. Ubeyde b. Hâris ile Bilâl-i Habeşî.[2]

Bütün bu rivâyetlerde geçen **"kardeşlik akdi"**nden kasıt hicretten sonraki "kardeşlik akdi" olamaz; çünkü orada muhâcir ile muhâcir değil, muhâcir ile ensâr kardeş ilan edilmiştir. Durum böyle olunca, maksadın hicretten önce Mekke'de kıyılan "kardeşlik akdi" olduğu apaçık anlaşılıyor.

Şu hâlde biri hicretten önce Mekke'de, diğeri ise hicretten sonra Medine'de kıyılan iki **"kardeşlik akdi"** var: Bunlardan ilkinde muhâcirlerle ile muhâcirler, ikincisinde ise muhâcirlerle ensâr kardeş ilan edilmiştir. Her iki **"kardeşlik akdi"**nin de vuku bulduğunu kabul edip benimseyen ünlü simalar şunlar:

1. Muhammed b. Ömer el-Vâqıdî, (İbn Sa'd'ın kendisinden yaptığı rivâyetlerden anlaşılıyor.)

1- el-Umde: XI, 196, XIV, 273 Ayrıca bk. İbn Hacer, el-İsâbe: I, 564

2- bk. **a.** III, 56, **b.** III, 102, **c.** III, 120, 139-140, **d.** III, 125-126, **e.** III, 216, **f.** III, 88, 410, **g.** III, 51, 233. Ayrıca bk. Hâkim, III, 14; İbn Seyyidinnâs, I, 264; İbn'ül-Cevzî, el-Ilel: I, 218-219; el-Halebî, II, 21-22; Dahlân, I, 315-316

2. İbn Sa'd, (Yukardaki rivâyetlerden anlaşılıyor.)

3. İbn Seyyidinnâs, (es-Sîra: I, 264; el-Emînî, III, 114)

4. İbn Abdilberr, (el-İstîâb: I, 581; III, 35)

5. İbn'ül-Esîr el-Cezerî, (Üsd'ül-Ğâbe: III, 282)

6. İbn Qayyim el-Cevziyye, (Zad'ül-Me'âd: II, 154)

7. İbn Hacer el-Asqalânî, (Feth'ul-Bârî)

8. Bedruddîn el-Aynî, (el-Umde: IX, 148, 242, XIV, 57)

9. Şihâbuddîn el-Qastalânî, (İrşâd'üs-Sârî: VI, 191)

10. Ali b. Burhâniddîn el-Halebî, (es-Sîra: II, 21-22, 97-98)

11. Ahmed Zeynî Dahlân, (es-Sîra: I, 315-316, 360-361)

12. Ebû Abdillâh ez-Zürqânî. (Şerh'ul-Mevâhib: I, 373'ten naklen el-Emînî, III, 175)

Herhalde bundan sonra konuyla ilgili hiçbir şüphe kalmamıştır. Şimdi de İmam Ali'nin Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kardeşi olduğuna dair delillere geçebiliriz:

İmam Ali'nin Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) "kardeşi" olduğuna dair deliller:

I. Peygamber (s.a.a) Efendimize ait hadisler:

1. Abdullâh b. Ömer hadisi: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hicretten önceki **"kardeşlik akdi"** esnasında, herkesi birbiriyle kardeş ilan ettikten sonra, Ali'ye dönüp şöyle buyuruyorlar:***"Sen benim dünya ve ahirette kardeşimsin!"*** [1]

2. Abdullâh b. Abbâs hadisi: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'ye hitaben şöyle buyuruyor: ***"Sen benim kardeşim ve arkadaşımsın!"*** [2]

3. Abdullâh b. Abbâs hadisi: Seyyid'üş-Şühedâ Hamza'nın kızı Ümâme'yle ilgili tartışmada, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali için şöyle buyuruyor: ***"Sen ise Ey Ali; benim kardeşim ve arkadaşımsın!"*** [3]

1- sh. 170'e 4 nolu dipnota bk.

2- İbn Ebî Şeybe, 9131. htm; İbn Abdilberr, III, 35 Senedinde **Haccâc b. Ertât** var. Sadûq ama hâfızası zayıf sayılan bir râvî. (ez-Zehebî, I, 458~460, İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 501~502, et-Taqrîb: I, 155) Dolayısıyla **hadisimizin isnadı hasen** sayılır.

3- İbn Sa'd, VIII, 159 el-Vâqıdî kanalıyla geliyor.

4. Üsâme b. Zeyd hadisi: Yine Ümâme ile ilgili tartışma esnasında Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'ye hitaben şöyle buyuruyor: ***"Sana gelince Ey Ali; benim kardeşimsin, torunumun babasısın!"*** [1]

5. Zeyd b. Ebî Evfâ hadisi: Hicretten önceki **"kardeşlik akdi"** esnasında, sıra Ali'ye geldiğinde şöyle buyurmuştur:***"Sen benim kardeşim ve varisimsin!"*** [2]

6. Abdullâh b. Abbâs hadisi: Medine'de vuku bulan **"kardeşlik akdi"** sırasında Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'yi kendisine bırakıyor![3]

7. Câbir b. Abdillâh hadisi: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hicretten önceki **"kardeşlik akdi"** esnasında, Ebûbekr ile Ömer kardeş ilan ettikten sonra Ali için şöyle buyuruyor:***"Sen benim kardeşimsin, ben senin kardeşinim! Birisi bu konuda sana karşı çıkarsa, Allah'ın kulu, Rasûlü'nün kardeşi olduğunu; senin dışında bu iddiada kim bulunursa, yalancının ta kendisi olduğunu... söyle!"*** [4]

8. Mahdûc b. Zeyd hadisi: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) **"kardeşlik akdi"** esnasında Ali'nin elini alarak göğsüne koymuş ve sonra da şöyle buyurmuştur:***"Ey Ali! Sen benim kardeşimsin, sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamına sahipsin; ancak benden sonra peygamber yok!"*** [5]

9. Abdullâh b. Amr b. Âsî hadisi: "Peygamber (s.a.a) vefat hastalığında: ***"Bana kardeşimi çağırın!"*** buyurmuştu. Hemen Ebûbekr'i çağırdılar; kabul etmedi! Sonra Ömer'i... Osman'ı çağırdılar; onları da kabul etmedi! Ardından Ali çağırıldı; hemen elbisesiyle onun üzerini örtüp üstüne eğildi. Bu sırada Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'ye, her biri 1000 bölüme açılan 1000 ayrı ilim öğretti!"[6]

1- Hâkim, III, 217 **Hâkim "isnadı sahihtir" diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.**

2- **Menzile** hadislerinden 11. sıradaki **Zeyd** hadisine bk. (sh. 148)

3- Taberânî rivâyet ediyor. bk. Şerafuddîn, 163; el-Emînî, VI, 334~335

4- sh. 170'e bk.

5- **Menzile** hadislerinden 10. sıradaki **Mahdûc** hadisine bk. (sh. 148)

6- Ebû Ya'lâ rivâyet ediyor. (İbn'ül-Cevzî, I, 221; ez-Zehebî, II, 482-483; Şerafuddîn, 109-110) Senedindeki **Abdullâh b. Lehî'a** dolayısıyla İbn'ül-Cevzî zayıf sayıyor hadisi! Oysa Abdullâh sadûq bir râvî. Sadece hâfıza zayıflığı var. (İbn Sa'd, VII, 516; ez-Zehebî, II, 475~483; İbn Hacer, et-Tehzîb: III, 227~230, et-Taqrîb: I, 417; es-Süyûtî, el-İs'âf: 47; Şerafuddîn, 109-110; el-Emînî, I, 77) Böyle râvîlerin hadisi ise gerçeklere ters düşmedikçe **hasen** sayılır.

10. İmam Ali (a.s) hadisi: Kitabımızın **63** nolu hadisi.

11. İmam Ali ile Fâtıma'nın zifafını konu edinen hadisler.[1]

12. İmam Ali (a.s) hadisi: Daha önce geçen **vezâret** hadisi.[2]

13. İmam Ali (a.s) hadisi: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) İmam Ali'yi yatarken buldu ve onu kaldırarak şöyle buyurdu: ***"Vallâhi seni razı edeceğim; sen benim kardeşim ve oğlumun babasısın! Sünnetim adına (****onu koruyup kollamak için****) savaşacaksın..."*** [3]

14. Ebû Zerr el-Ğıfârî hadisi: Daha önce geçti.[4]

15. Hz. Âişe hadisi: Daha önce geçti.[5]

16. Ya'lâ b. Mürra hadisi: Tıpkı Câbir hadisi gibi.[6]

17. Ebû Ümâme el-Bâhilî hadisi: "Peygamber (s.a.a) sahâbîler arasında **kardeşlik akdi** yaptığı esnada, kendisinin de Ali ile kardeş olduğunu ilan etti!"[7]

18. İmam Ca'fer es-Sâdıq'ın (a.s) ecdâdı vasıtasıyla rivâyet ettiği hadis: Peygamber (s.a.a) Ali'yi kızı Fâtıma ile evlendirirken, kızına hitaben şöyle buyurdu:***"... Sen onun dünya ve ahirette benim kardeşim olduğunu bilmiyor musun!?*** [8]

19. Saîd b. Müseyyeb'in mürsel rivâyeti: Câbir hadisi gibi.[9]

1- Kitabımızın **121-122** nolu hadislerine ve açılamalarına bk.

2- **62~64** nolu hadislerimizin açıklamalarına, ilk başlara bk.

3- Ahmed ile Ebû Ya'lâ **sahih** isnadla riv. ediyor. (el-Heytemî, 126; el-Emînî, VI, 335)

4- sh. 30'e bk.

5- sh. 31'e bk.

6- Ebû Ya'lâ zayıf isnadla rivâyet ediyor. (İbn'ül-Cevzî, I, 216-217)

7- Taberânî rivâyet ediyor. bk. el-Münâvî, IV, 355

8- İ. Ca'fer'den (a.s) babaları vasıtasıyla gelen bu hadise, İbn Ebil-Hadîd (XIII, 227) yer veriyor.

Hadisin **Ebüs-Salt Abdüsselâm b. Sâlih** dışında tüm râvîleri siqa. Abdüsselâm ise, birilerinin Ehl-i Beyt dostu olmasından öte hiçbir gerekçe göstermeden zayıf saymalarına karşın, İbn Ma'în, Ahmed b. Seyyâr, Hâkim ve İbn Hacer tarafından siqa ve sadûq bir râvî olduğu ifade ediliyor. (Hâkim, III, 126-127; ez-Zehebî, II, 616; İbn Hacer, et-Tehzîb: III, 428, et-Taqrîb: I, 469) O hâlde **hadisimizin isnadı sahihtir.**

9- Câbir hadisiyle iç içe, aynı lafızlarla rivâyet ediliyor. (170/5 ve 173/4 nolu sayfa ve dipnotlara bk.)

20. Hasen el-Basrî'nin mürsel rivâyeti: Tıpkı Ebû Ümâme hadisi gibi.[1]

21. Ömer b. Ali b. Ebî Tâlib'in mürsel rivâyeti: "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) rahatsızlandığı son günlerde: ***"Bana kardeşimi çağırın!"*** buyurdu; kendisine Ali çağırıldı."[2]

22. Muhammed b. Ömer b. Ali b. Ebî Tâlib'in mürsel rivâyeti: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) sahâbe arasında **kardeşlik akdi** yaptığında, Ali'nin omzuna vurarak şöyle buyurdu:***"Sen de benim kardeşimsin!"*** [3]

II. İmam Ali'ye ait sözler:

1. Kitabımızın **6** nolu hadisi.

2. Kitabımızın **62** nolu hadisi.

3. Kitabımızın **64** nolu hadisi.

4. Behiy Abdullâh b. Yesâr'ın mürsel rivâyetinde, Bedr günü Velîd b. Utbe ile Ali karşılaştığında, Velîd "Sen de kimsin?" diye sorunca, Ali (a.s): **"Allah'ın kulu ve Rasûlü'nün kardeşiyim!"** cevabını verdi.[4]

5. Ebûbekr'e biat edildiği "Saqîfe" gününde, Ali (a.s) kendisinin daha hak sahibi olduğunu iddia ediyor ve şöyle diyordu: **"Ben Allah'ın kulu, Rasûlü'nün kardeşiyim!"**[5]

6. Ebut-Tufeyl'in rivâyetine göre, Osman b. Affân'ın halîfe seçildiği sözde "şura" olayı esnasında, İmam Ali diğerlerine: **"Allah aşkına söyleyin; içinizde, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) benim dışımda kendisiyle kardeşlik akdi yaptığı birisi var mı!?"** diye sorduğunda, onlar "Allah için, hayır!" dediler.[6]

7. Hz. İmam (a.s) Ömer b. Hattâb ile hilâfeti sırasında yaptığı bir tartışmada: **"Vallahi, ben Rasûlullâh'ın (s.a.a) kardeşi ve amcası-**

1- İbn Ebil-Hadîd, IV, 96; el-Emînî, III, 124

2- İbn Sa'd, III, 22 el-Vâqıdî kanalıyla geliyor.

3- İbn Sa'd, III, 22 biri sahih, diğeri el-Vâqıdî'nin bulunduğu bir isnadla; iki yoldan rivâyet ediyor.

4- İbn Sa'd, II, 23 **İsnadı sahih.**

5- İbn Ebil-Hadîd, VI, 11

6- İbn Abdilberr, III, 35 **Sahih bir isnadla rivâyet ediyor.** Ayrıca bk. İbn Ebil-Hadîd, VI, 167; İbn Arrâq, I, 358; el-Emînî, I, 162, III, 122

nın oğluyum!" deyince, Hz. Ömer ölünceye dek ona saygı gösterdi.[1]

8. İmam Ali (a.s) Muâviye'ye gönderdiği bir mektupta şu şiire yer verdi:

"Nebiy Muhammed kardeşim ve kaynatam,

Şehidlerin efendisi Hamza benim amcam!" [2]

III. Sahâbe, tâbiîn ve daha sonrakilerin sözleri:

1. Ammâr b. Yâsir Cemel olayı öncesi, Basra'da yaptığı bir konuşmada şöyle diyor: **"**Ey insanlar! Peygamberinizin kardeşi ve amcasının oğlu (yani Ali), Allah'ın dinine yardım etmeniz için sizi cihâda çağırıyor!**"**[3]

2. Amr b. Âs / Âsî Muâviye'ye gönderdiği bir mektupta, Muâviye'nin Ali'ye attığı iftiraları reddederek: **"**Hasan'ın babası ve Rasûlullâh'ın kardeşine isnad ettiğin... suçların tamamı yalandır, kendini bilmezliktir!**"** diyor.[4]

3. Muhammed b. Ebîbekr Muâviye'ye yazdığı bir mektupta **"**Ali b. Ebî Tâlib, davete icabet ederek; Peygamberi tasdik edip İslâm'a giren ve teslim olanların ilkidir, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kardeşi ve amcasının oğludur!**"** diyor.[5]

4. Adiy b. Evtât'ın bir gün minbere çıkıp Hz. İmam'a hakaretler yağdırması üzerine, orada bulunanlardan **Hasen el-Basrî "**Bugün, Rasûlullâh'ın dünya ve ahiret kardeşi olan birisine sövüldü!**"** dedi.[6]

5. Muhammed b. İshâq: "Allah'ın Rasûlü ensâr ile muhâcirler arasında **kardeşlik akdi** yapmıştı... Sonunda Ali'nin elini tutup: ***"Bu da benin kardeşim!"*** buyurdu." diyor.[7]

1- Dâraqutnî rivâyet ediyor. bk. el-Heytemî, 179

2- İbn Asâkir, Beyheqî, el-Kencî ve Sibt b. el-Cevzî rivâyet ediyor. (bk. İbn Ebil-Hadîd, III, 210, IV, 122; el-Heytemî, 132-133; Dahlân, I, 177; el-Emînî, II, 25~30)

Buna benzer bir şiiri Ebû Hürayra'dan el-Vâhıdî de rivâyet ediyor. (bknz. el-Emînî, II, 32)

3- İbn Ebil-Hadîd, XIV, 14; el-Emînî, III, 124

4- el-Harzemî, el-Menâqıb: 199; el-Emînî, I, 201

5- İbn Ebil-Hadîd, III, 188; el-Emînî, III, 124

6- İbn Ebil-Hadîd, XIII, 221

7- İbn Seyyidinnâs, es-Sîra: I, 203'ten naklen el-Emînî, III, 114; el-Heytemî, el-Fetâvâ el-Hadîsiyye: 42; el-Halebî, II, 97

6. İbn Abdilberr diyor ki: **"**Allah'ın Rasûlü (s.a.a) önce muhâcirleri birbiriyle, sonra da muhâcirleri ensârla kardeş ilan etti. Her ikisinde de Ali için: ***"Sen benim dünya ve ahirette kardeşimsin!"*** buyurarak Ali ile kendisini kardeş ilan etti."[1]

7. İbn'ül-Esîr İbn Abdilberr'in sözlerini aynen tekrarlıyor.[2]

8. İbn Hacer el-Asqalânî diyor ki: **"**Peygamber (s.a.a) ashâb arasında **kardeşlik akdi** yaptığında, Ali için: ***"Sen de benim kardeşimsin!"*** buyurdu.**"** (el-İsâbe: II, 507)

9. Bedruddîn el-Aynî diyor ki: **"**Ali, **kardeşlik akdi** dolayısıyla Rasûlullâh'ın (s.a.a) kardeşidir. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) onun hakkında: ***"Sen de benim dünya ve ahiret kardeşimsin!"*** buyurmuşlardır.**"**[3]

10. Ömer Nasuhi Bilmen diyor ki: **"**Resuli Ekrem Efendimiz, Hazreti Ali ile muvahat = kardeşlik akd etmişti.**"**[4] *

Bütün bunlardan sonra, genelde hicret öncesi **"kardeşlik akdi"**ni, özel olarak da Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Ali'yi kardeş ilan edişini inkar eden İbn Teymiyye'nin[5], kafadarı ve öğrencisi Şamlı İbn Kesîr'in[6] ve Zeynüddin el-Irâqî'nin[7] sözlerini tutun duvara çalın!

İbn Teymiyye, İbn Kesîr gibi; "Ehl-i Beyt ve Ali" deyince ödü düşenlerin iddialarını İbn Hacer el-Asqalânî reddediyor; el-Halebî, A. Zeynî Dahlân, ez-Zürqânî gibi bazı alimler de İbn Hacer'in sözlerini

---

1- el-İsti'ab: III, 35

2- Üsd'ül-Ğâbe: III, 282

3- el-Umde: II, 108

4- Hukuk-u İslâmiyye: I, 335

* Ayrıntılı bilgi için bak. Şerafuddîn, el-Murâcaât: 161~163, 165~168; el-Emînî, el-Ğadîr: III, 111~125

5- "Ali ile ilgili **"Kardeşlik"** hadislerinin tamamı uydurma! Peygamber (s.a.a) hiç kimseyi kardeş edinmemiş, Muhâcirler arasında hiçbir zaman **kardeşlik akdi** yapmamıştır!**"** (el-Minhâc: IV, 96 ayrıca IV, 97)

"Hem muhâcirlerin kendi aralarında ve hem de ensârın kendi aralarında kardeş ilan edildiğine dair hadislerin hepsi yalan! Peygamber (s.a.a) Ali'yi kardeş edinmemiş, Ebûbekr ile Ömer arasında kardeşlik akdi yapmamıştır..." (IV, 75 ayrıca IV, 32)

6- **"**Bu konuda pekçok hadis var; ama hiçbiri sahih değil!**"** bk. el-Bidâye: VII, 223, 335

7- **"**Ali'nin kardeşliğine ilişkin bütün rivâyetler zayıf!**"** bk. el-Münâvî, IV, 355; Hût el-Beyrûtî, 140

aynen kabul ederek tekrarlıyorlar.[1]

İbn Teymiyye'nin sermaye-dârı ve üstâdı İbn Hazm'ın tutumu ise daha bir ilginç! **"**Ebûbekr'in diğer sahâbîlerden üstünlüğünü ifade eden hadislerden birisi de ***"Bir halil / dost edinecek olsaydım; Ebûbekr'i seçerdim! Ancak o benim kardeşim ve yoldaşımdır."*** hadisidir. Sahih / doğru olan budur; başkası değil! Ali'nin kardeşliği konusunda sahih / doğru olan ise, sadece Sehl b. Huneyf ile kardeş ilan edildiğidir.**"** diyor ve benzeri görülmemiş bir iddiada bulunuyor İbn Hazm.[2]

Birincisi, İbn Hazm'ın sözünü ettiği "Ebûbekr'in dostluğu" hadisi, Abdullâh b. Abbâs'tan Ikrime kanalıyla rivâyet ediliyor.[3] Ikrimenin ise ne mal olduğunu daha önce gördünüz.[*] Öyle bir adamın rivâyeti ise nerede yer alırsa alsın, hiçbir değer taşımaz. İnsaf ve adalet bunu gerektirir.

İkincisi, rivâyetten maksat "din kardeşliği ve yoldaşlığı"dır. Maksadın bu olduğu hem el-Aynî vb. şârihlerce[4] de doğrulanıyor, hem de Ebû Saîd el-Hudrî'den gelen ve Ehlisünnet âlimlerinin ölçülerine göre daha sahih olan rivâyette ***"... ancak İslâm kardeşliği ve sevgisi var!"*** deniyor.[5]

Demek ki rivâyet İslâm kardeşliğinden ve dostluğundan bahsediyor. Bunda ise kimsenin bir diyeceği yok! Her mü'min bu anlamda zaten Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kardeşidir. Bizim üzerinde durduğumuz **"kardeşlik"** ise daha bir özel.

Sahâbeden bazıları hakkında rivâyet edilen ***"Sen benim kardeşimsin."*** mealindeki hadisler[6] de aynı anlamda.

1- İbn Hacer, Feth'ul-Bârî: VII, 217; el-Halebî, II, 22; Dahlân, I, 316; el-Emînî, III, 174~175

2- el-Fisal: IV, 147

3- Buhârî: menâqıb, 33; es-Süyûtî, el-Câmi': V, 329-330. Aynı rivâyet Abdullâh b. Mes'ûd'dan da rivâyet ediliyor. (Müslim: f. sahâbe, 3) Ancak gerek İbn Abbâs'tan (İbn Sa'd, II, 227-228; Buhârî: menâqıb, 33) ve gerekse İbn Mes'ûd'dan (Müslim: f. sahâbe, 4~7) aynı isnadla gelen diğer rivâyetlerde ***"Ancak o benim kardeşim ve arkadaşımdır!"*** bölümü yok! Ayr. bk. et-Tahâvî, 313. htm

* sh. 79~80'e bk.

4- el-Umde: XIII, 246; el-Münâvî, V, 330

5- Ebûbekr'le ilgili "**sedd-i ebvâb**" rivâyetlerinden birincisine bk. (sh. 131)

6- sh. 170'deki 10 ve 11 nolu dipnotların yanısıra bk. İbn Sa'd, III, 43

Üçüncüsü, Ali'nin Sehl b. Huneyf ile kardeş ilan edildiğine dair rivâyet, İbn Sa'd tarafından üç ayrı yoldan tahric ediliyor. Üçü de el-Vâqıdî kanalıyla geliyor ve üçü de sahâbe ve Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) dayanmıyor! İkisi ise el-Vâqıdî dışında da zayıf isnada sahip![1]

İşte İbn Hazm'ın "Ali'nin kardeşliği konusunda sahih olan" dediği rivâyetin içler acısı hali! Ama İbn Hazm, bakalım o bilinen hırsının arasında taassup perdesini aralayıp, bunları görebildi mi, yahut görmeye vakit bulabildi mi!? Heyhat, ne gezer!!!

Dördüncüsü, bu rivâyet sened bakımından sahih olsa bile ne çıkar? **"Ali'nin Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kardeşi olduğu"**na dair bir sürü sahih rivâyeti bırakıp, sırtımızı sadece buna dayamamız gerektiğini, kim söyleyebilir bize!?*

d. Hz. Ali, Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) Verdiği Ahidden Asla Dönmemiştir.

Ali b. Ebî Tâlib'i (a.s) diğer sahâbîlerden üstün kılan yönlerden birisi de, hiç kuşkusuz, onun Allah ve Rasûlü ile yaptığı mukaveleye hiçbir zaman ters düşmemiş olması; her ne pahasına olursa olsun, Allah ve Rasûlü'nü üzen, ilâhî irâdeye aykırı hiçbir davranışta bulunmamış olmasıdır. Bunu elbette sadece **62** nolu hadisimizden çıkarmıyoruz. Hazretin hayatı bütün çıplaklığıyla ortada; hiçbir yerde falso yaptığını gören, duyan yok! Oysa bu durumun, hemen her zaman ön plana çıkarılan diğer sahâbîler için de geçerli olduğunu söylemek için neyimizi vermezdik![2]

e. Hadislerde Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Mucizesine Yer Veriliyor.

Hadislerimizden **63** numaralı olanı tekrar gözden geçirilirse, orada Rasûlullâh'ın (s.a.a) büyük bir mucizesine yer verildiği görülür.

1- İbn Sa'd, III, 22-23 Ayr. bk. Hâkim, III, 409 el-Vâqıdî için sh. 134'e bk.

* Kaldı ki, Mu'tezile ulemasının en insaflı ve en adil araştırmacılarından birisi olan İbn Ebil-Hadîd, Ebûbekr ile ilgili bu söz-konusu "**kardeşlik**" hadislerinin, Ali ile alâkalı "**kardeşlik**" hadislerine karşı koymak amacıyla uydurulmuş olduğunu... (XI, 49) söylüyor!

2- Bunun için sh. 160'a, 1 nolu dipnottaki kaynaklara ve **"Sahâbenin Adaleti ve Ebû Hürayra"** adlı çalışmamıza bk.

Ziyafet için belli oranlarda yemek ve su ikram edilmiş olmasına; herkes doya doya, kana kana içtiğine rağmen yemeğin ve suyun hiç eksilmemesi gerçekten büyük bir mucize! Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'e ait bu türden daha pekçok mucizeler var.

İMAM ALİ ALLAH'IN RASÛLÜ'NÜN BİR PARÇASI, SAFİYYİ VE EMÎNİDİR

65. Imrân b. Husayn diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Şüphe yok ki, Ali benden, ben de Ali'denim; o benden sonra bütün mü'minlerin velisidir."***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi **Ca'fer b. Süleymân ed-Duba'î** kanalıyla Abdürrazzâq, et-Tayâlisî, İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (IV, 437-438), Tirmizî (menâqıb, 20), Müellifimiz (**86** nolu hadis), İbn Ebî Âsım, Ebû Ya'lâ, İbn Hıbbân, el-Harzemî (s. 153), İbn'ül-Esîr (III, 292~293), İbn Meğâzîlî vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 77, 92)

Hadisin Durumu: Ca'fer ed-Duba'î dışında tüm râvîleri gayet siqa. Üstelik Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Gelelim Ca'fer'e:

Yahyâ el-Qattân, Süleymân b. Harb ve biraz da Buhârî'nin Ca'ferden hoşlandıkları pek söylenemez. Buna sebep ise Şiî yani Ehl-i Beyt taraftarı olması ve rivâyet ettiği hadislerle birilerini rahatsız etmesi! Ancak onu bu haliyle de beğenen; siqa ve sadûq sayan ve rivâyetlerine güvenen pekçok hadisçi var:

Yahyâ b. Maîn, Ali b. el-Medînî, Abdürrazzâq, İbn Sa'd, Ahmed, Abdurrahmân b. Mehdi, Abdüssamed b. Ma'qıl, Müslim, İbn Adiy, Hâkim, İbn Hıbbân, ez-Zehebî ve İbn Hacer bunlardan. Üstelik Müslim'in râvîlerinden.[1]

Şu hâlde, **hadisimizin isnadı gayet sahih.** Hem de Müslim'in şartlarına göre. Hâkim de aynı sonuca varıyor, Şamlı ez-Zehebî ise itirazda bulunmuyor.

1- İbn Sa'd, VII, 288; ez-Zehebî, I, 408~411; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 439~441, et-Taqrîb: I, 135; Şerafuddîn, 85~86

66. Hubşî b. Cünâde es-Selûlî diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) şöyle derken işittim: ***"Ali benden, ben de ondanım!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû İshâq es-Sebî'î kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Ahmed (IV, 164-165 ve el-Fedâil'de), Müellif (**71** nolu hadis, ayrıca el-Kübrâ'da), Tirmizî (menâqıb, 21), İbn Mâce (muqaddime, 11), İbn Ebî Âsım, Taberânî, Ya'qûb b. Süfyân, İbn Meğâzilî, el-Harzemî (s. 134) vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 78, 82)

Hadisin Durumu: Hadisimizin tüm râvîleri Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Dolayısıyla **isnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.**

67. Berâ b. Âzib diyor ki:

"Rasûlullâh (s.a.a) Ali için şöyle buyurdu: ***"Sen benden, ben de sendenim!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû İshâq'tan itibaren İsrâîl kanalıyla Abdürrazzâq, Ahmed (IV, 298), Buhârî (sulh, 6; meğâzi, 45), Tirmizî (menâqıb, 21), Müellifimiz (**188** nolu hadis), Beyheqî ve Beğavî rivâyet ediyor. (Nâşir, 79)

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden oluşuyor. Dolayısıyla **isnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.**

68. İmam Ali'den (a.s):

"Mekke'den çıkmak üzereydik ki, Hamza'nın kızı "Ey amca! Ey amca!" diye sesleniyordu.

(Râvî diyor ki:) Hemen onu Ali aldı ve eşine hitaben "Amcanın kızını al!" dedi ve o da sırtına aldı.

Daha sonra Hamza'nın kızı hakkında Ali, Zeyd ve Ca'fer anlaşmazlığa düştüler:

Ali: "Onu ben aldım; üstelik amcamın kızı!",

Ca'fer: "Benim de amcamın kızı; ayrıca teyzesi nikahımın altında!",

Zeyd de: "Kardeşimin kızı!" diyerek kızı sahiplenmeye ça-

lıştılar.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ise kızın teyzesine verilmesini kararara bağladı ve ***"Teyze anne mesabesindedir!"*** buyurdu. Ayrıca:

Ali için: ***"Sen bendensin, yanımda Hârûn'un makamına sahipsin, ben de sendenim!"***

Ca'fer için: ***"Sen yaratılışıma ve ahlakıma benziyorsun!"***

Zeyd için de: ***"Ey Zeyd! Sen ise kardeşimiz ve azatlımızsın!"*** buyurdular."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İsrâîl kanalıyla İshâq b. Râheveyh (ez-Zeyle'î, III, 267), İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (I, 98, 108, 115), Hâkim (III, 120), Beyheqî, Hatîb el-Bağdâdî, çok özet biçimde Ebû Dâvûd (talâq, 35), Müellifimiz (**188** nolu hadis), sadece Zeyd ile Ca'fer için söylenen sözleri İbn Sa'd (III, 43, IV, 36) ve Ebû Ya'lâ rivâyet ediyor. (Nâşir, 79)

Hadisin Durumu: Hadisimizin ikisi dışında tüm râvîleri siqa. Onlar da hadisimizi İmam Ali'den alıp Ebû İshâq'a taşıyan Hübeyra b. Yerîm ile **Hâni' b. Hâni**' adlı râvîler.

Hübeyra'nın "hadisleri hasen bir râvî" olduğunu daha önce gördük. Hâni' ise İbn el-Medînî, Şâfiî ve Beyheqî'nin "pek tanınmış birisi değil!" demelerine karşın, İbn Sa'd ve daha pekçoklarınca "Hemedânlı" olarak bilinen, Müellifimiz, İbn Hıbbân, Hâkim ve ez-Zehebî gibi muhaddisler tarafından siqa sayılan birisi. İbn Sa'd'ın "hadisi münker bir râvî!" demesi ise taassuptan başka bir şey değil.[1]

Şu hâlde **hadisimizin isnadı sahih.** Hâkim de "isnadı sahih" diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

Not 1: Arapça basımda hadisimizin isnadından Müellifimiz ile Qâsım arasından bir râvî düşmüş! Bu râvînin Ahmed b. Harb et-Tâî olma ihtimali oldukça yüksek.

Not 2: Hadisimizin sadece Rasûlullâh'ın (s.a.a) Hamza'nın kızını teyzesine verdiğine dair bölümü, Hâkim tarafından ayrıca rivâyet edi-

---

1- İbn Sa'd, VI, 223; Hâkim, III, 129, IV, 344; ez-Zehebî, IV, 291; Şemsülhaqq, Avn'ül-Ma'bûd: VI, 375-376

liyor. (IV, 344) Ancak Hâkim'in "Hadis Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih!" demesi ve ez-Zehebî'ninse hiç düşünmeden aynen onaylaması apaçık bir hata. Doğrusu sadece "sahih" olduğu.

69. Ali (a.s) anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurmuştu: ***"Andolsun! Rabîa oğulları ya bundan vazgeçerler, ya da onların üzerine canım gibi birisini gönderirim de onlara emrimi infaz eder; savaşçılarını öldürür, çocuklarını esir alır!"***

Ömer'in arkamdan belime dokunarak "Kimi kastediyor acaba!?" demesiyle irkildim. "Seni ve arkadaşını olmasın!" dedim. Ömer "Kimi kastediyor!?" diye tekrar sorunca "Ayakkabı tamir edeni!" dedim."

Ravî diyor ki: "Ali o sırada ayakkabı tamiriyle meşguldü."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi "... Ahvas b. Cevvâb – Yûnus – Ebû İshâq – Zeyd b. Yüsey' – Ali" kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9131. htm) ile Ahmed (el-Fedâil'de) de rivâyet ediyor. Ancak İbn Ebî Şeybe hadisimizi aynı isnadla Ebû Zerr el-Ğıfârî'den, Ahmed ise Zeyd b. Yüseydan mürsel olarak rivâyet ediyor. (Nâşir, 80) Sanırım; hadisin Ali (a.s) yerine Ebû Zerr'den rivâyet ediliyor olması daha muhtemel!

Hadisin Durumu: Hadisimizin râvîlerinden Ebû İshâq çok siqa bir râvî. **Ahvas**; İbn Maîn, Ebû Hâtim, İbn Hıbbân, ez-Zehebî ve İbn Hacer tarafından sadûq olarak niteleniyor. Üstelik Müslim'in râvîlerinden.[1]

Yûnus da haddi zatında siqa ve sadûq bir râvî. O da Müslim'in râvîlerinden. İbn Sa'd, İbn Maîn, İbn Mehdî, Müellifimiz, Ahmed el-Iclî, Ebû Hâtim, İbn Hıbbân, ez-Zehebî ve İbn Hacer siqa ve sadûq sayıyor kendisini. Sadece Ahmed, Yahyâ el-Qattân ve bir de Ebû Hâtim biraz çekimser kalmış. Ayrıca yalnız Ahmed, babası Ebû İshâqtan naklettiği rivâyetleri zayıf sayıyor. Yoksa kendisinin sadûq olduğunda hemen kimsenin kuşkusu yok.[2]

1- ez-Zehebî, I, 167; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 184~185, et-Taqrîb: I, 63

2- İbn Sa'd, VI, 363; ez-Zehebî, IV, 482-483; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 394

Zeyd b. Yüsey' ise muhadram olan tâbiîlerden. Yani Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) yetiştiği, onunla aynı zamanda yaşadığı hâlde, onu görme şerefine ulaşamayanlardan. Ahmed el-Iclî, İbn Hıbbân, Hâkim, ez-Zehebî ve İbn Hacer siqa bir râvî olduğunu ifade ediyorlar.[1]

O hâlde **hadisimizin isnadı hasen** oluyor. **152** nolu hadisimiz ile birlikte düşünülürse sahih olduğunu söylemek bile mümkün.

70. İmam Ali'den (a.s):

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Ey Ali! Sen benim safiyyim ve eminimsin!"***

Hadisin Tahrîci: Şehidlerin efendisi Hz. Hamza'nın kızıyla ilgili değişik ve uzunca bir rivâyetin küçük bir parçası olan hadisimizi bu uzun şekliyle, Yezîd b. Abdillâh b. Üsâme b. el-Hâd kanalıyla Ebû Dâvûd (talâq, 35), Hâkim (III, 211) ve İbn Ebî Âsım (Nâşir, 81), rivâyet ediyor; ama bu kısma yer vermiyorlar. Hadisimizin sadece bu kısmını İbn Hıbbân da rivâyet ediyor. (İbn Hacer, el-İsâbe: III, 546)

Not: Müellifimiz ile Hâkim'in isnadı "...Muhammed b. Nâfi'– babası Nâfi' – Ali" şeklinde. Oysa doğrusu şöyle olmalı: "...Muhammed – Nâfi' – babası Uceyr – Ali". Çünkü;

Bir defa, Ebû Dâvûd'un isnadı bu şekilde.

İkincisi, İbn Hacer'in el-İsâbe'de[2] verdiği hadisin isnadı da bu şekilde.

Üçüncüsü, İbn Hacer'in özellikle et-Taqrîb adlı eseri Ebû Dâvûd ile Müellifimizin bu eseri dahil pekçok hadis kitabının bütün râvîlerine yer veriyor. Oraya başvurduğumuzda, Muhammed b. Nâfi' diye bir râvîye rastlayamıyoruz. Oysa Nâfi' ile babası Uceyr var.

Buradaki hatanın istinsah yada baskıdan kaynaklandığını düşünüyoruz. "Muhammed" ile "Nâfi'" arasındaki "**ibn**" kelimesinin doğrusu **"an"**dır. Hadisimizin isnadı ancak bu durumda düzene girmektedir.

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Fakat Nâşir, senedde bulunan **Nâfi' b. Uceyr** ile "oğlu" **Muhammed**'e takılarak, hadisimizi zayıf göstermeye çalışıyor!

1- İbn Sa'd, VI, 222; Hâkim, III, 52; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 271; Nâşir, 80

2- el-İsâbe: II, 466, III, 546

Oysa Nâfi', babası Uceyr ile birlikte sahâbeden birisi.[1] Muhammed ise, Nâşir'in sandığı gibi Nâfi'nin oğlu değil; İbrâhîm et-Teymî'nin oğludur ve Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerindendir.[2]

Bu durumda **hadisimiz,** Nâfi' sahâbeden sayılmasa bile -ki bu yaklaşımda olanlar da var; ama buna rağmen siqa sayılıyor- **sahih bir hadis.** Sahâbeden sayılırsa, bu takdirde Müellifimiz ile Ebû Dâvûd'un isnadı Müslim'in, Hâkim'in isnadı ise Buhârî'nin şartlarına göre sahih oluyor.

A Ç I K L A M A L A R

Bu bölümdeki **65** nolu hadisimiz, ilerde gelecek olan **86** nolu hadis ile daha detaylı biçimde tekrarlanacak. **67** nolu hadisimiz de **188** nolu hadisin bir bölümü ve üstelik **68** nolu hadisimizle aynı konuyu işliyor. Olay kısaca şöyle:

Hicretin 6. yılı zilka'de ayında, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile ashâbı umre yapmak amacıyla Mekke'ye gidiyorlar. Bilindiği gibi Mekkeli müşriklerin engellemesiyle karşılaşıyorlar. Hudeybiye'de müşriklerle antlaşmaya oturmak zorunda kalan müslümanlar, tam Mekke'yi çıkarlarken arkadan bir ses duyuyorlar... Bu ses Hz. Hamza'nın kızı Ümâme'nin sesidir.

Ümâme küçük bir kızdır ve bakımını birilerinin omuzlaması gerekmektedir. İşte bu konuda güzel bir anlaşmazlık çıkıyor! "Güzel" diyorum; çünkü bu tartışmada, onlardan her biri sorumluluğu ötekine yıkmaya çalışmıyor, aksine Ümâme'yi adeta paylaşamıyorlar....

Hadislerimizden çıkan hükümler ise şunlar:

a. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Bir Parçasıdır.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile Hz. İmam'ın birbirlerine ne kadar yakın olduklarını herhalde herkes bilir. Onlar adeta birbirlerine kaynamış et ile kemik gibi yakınlar! Sanki Ali Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) bir parça; hatta onun canı gibi, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) de Ali'den bir parça ve

1- İbn Hacer, el-İsâbe: III, 545-546, II, 466; İbn Abdilberr, III, 161

2- ez-Zehebî, III, 445; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 149; el-Aynî, I, 19

hatta onun canı gibi![1]

Ali ile Rasûlullâh (s.a.a) arasındaki bu yakınlık hiçbir zaman yadırganmamalı. Ta çocukluğundan itibaren Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yanında yetişen, yiyip içtikleri ayrı gitmeyen, her zaman ve her yerde hemen yanı başında yer alan, onu hayatında ve hayatından sonra asla üzmemiş olan bir Ali'nin, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) adeta bir parçası olmasından doğal ne olabilir!? Tabîî ki bunlardan biri diğerinin canı, parçası sayılır. Hadislerimizde geçen ***"Ali benden, ben de ondanım!"*** ifadesi işte bu gerçeği dile getiriyor. Arapça'da "**min**" harf-i cerrinin karşılıklarından birisi bu.

el-Aynî diyor ki: "Hadiste geçen ***"Sen bendensin!"*** ifadesinden maksat "Bana bitişiksin!" demektir. Çünkü buradaki "min" harfine, bitişiklik ifade eden "ittisâliyye" denir. Bu hadiste Ali (r) için büyük ve yüce bir fazilete yer veriliyor. Bundan daha büyüğü ise ***"Ben de sendenim!"*** buyurulmuş olmasıdır."[2]

"Mübâhele ayeti" olarak da bilinen Âl-i Imrân sûresinin 61. ayeti üzerinde dikkatlice durulursa, aynı sonucun anlaşılacağı bir gerçek. Zira ayette geçen **"nefislerimiz"** "kendimiz, canlarımız" anlamlarına geliyor; bundan da maksat kuşkusuz Ali'den başkası değil. Konuyla ilgili hadis[3] ve tefsir[4] kitaplarına bakılırsa bu durum açıkça görülür.

"Ali benden, ben de ondanım!" mealindeki hadisler, başlıca şu sahâbîler tarafından rivâyet ediliyor:

1. İmam Ali (a.s): 68 ve **69** nolu hadislerimiz.

2. Imrân b. Husayn: 65 ve **86** nolu hadislerimiz.

3. Berâ b. Âzib: 67 ve **188** nolu hadislerimiz.

4. Hubşî b. Cünâde: 66 ve **71** nolu hadislerimiz.

1- Hâkim (II, 120~121) **69** nolu İmam Ali hadisine benzer bir hadisi Abdurrahmân b. Avf'tan da rivayet ediyor.

2- el-Umde: XI, 197, XIII, 286, XIV, 273 ayr. bk. el-Münâvî, IV, 357

3- Ahmed (I, 185), Müslim (f. sahâbe, 32), Tirmizî (tef. Âl-i Imrân, 7, menâqıb, 20) Sa'd'dan; Hâkim (III, 150) ile İbn Merdeveyh (İbn Kesîr, I, 370-371) de Hz. Câbir'den **sahih isnadlarla** rivâyet ediyor. Bu hadislerin sahih olduğunu İbn Teymiyye bile itiraf ediyor. (el-Minhâc: IV, 34) O hâlde sorun yok!

4- bk. el-Cessâs, II, 395-296; et-Taberî, et-Tefsîr = Âl-i İmrân: 61. ayet ; İbn Kesîr, I, 370-371; F. er-Râzî, VIII, 82~88

5. Bürayde el-Eslemî: 87 nolu hadisimiz.

6. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: 74 nolu hadis.

7. Abdullâh b. Abbâs: 23 nolu hadisimizin ikinci maddesi.

8. Üsâme b. Zeyd: 135 nolu hadis.

9. Hz. Ebûbekr: Hacc emirliği hadislerinden birincisi.

10. İmam Ali: Hacc emirliği hadislerinden ikincisi (**b** şıkkı).

11. Ebû Râfi': Hacc emirliği hadislerinden dokuzuncusu.

12. Ebû Râfi': et-Taberî (II, 65) hasen bir isnadla rivâyet ediyor.[1]

13. Ebû Saîd el-Hudrî: Onuncu sıradaki Hacc emirliği hadisi.

14. Abdullâh b. Ömer: Sekizinci sıradaki Hacc emirliği hadisi.

15. Ebû Zerr: İbn Ebî Şeybe rivâyet ediyor. (Nâşir, 80)

Mü'minlerin Emîri İmam Ali'nin (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bir parçası olduğu gerçeğini, Abdullah b. Abbâs'tan rivayet edilen şu iki hadis-i şerif de açıkça ifade ediyor: ***"İşte Ali b. Ebî Tâlib. Onun eti benim etimden, kanı benim kanımdandır! O benim yanımda, Mûsâ'nın yanında Hârûn'un makamına sahiptir; ancak benden sonra peygamber yok!..."*** [2]

"Bana oranla Ali, bedenime oranla başım gibidir!" [3]

Bu kadar sahâbî tarafından, hem de çoğu sahih senedlerle rivâyet edilen bir hadisin mütevâtir olduğu şüphesizdir.

NOT: Hz. İmam'ın bu faziletini kıskanan bazı çevreler, Ebûbekr hakkında da aynı hadisi rivâyet etmişler! Deylemî'nin rivâyet ettiği bu hadisin isnadında yalancılık ve hadis uydurmakla tanınan **Abdurrah-**

1- Senedinde Muhammed b. Ubeydillâh b. Ebî Râfi' ile **Hıbbân b. Ali** var. Muhammed'i daha önce tanıttık. (sh. 31'e bk.) Hıbbân ise sadûq bir râvî; ancak hâfızası biraz zayıf. (ez-Zehebî, I, 449; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 150)

2- el-Uqaylî (bk. ez-Zehebî, II, 3, 416) ile el-Harzemî (s. 142) rivayet ediyor. İsnadı aynen sh. 31'deki İbn Abbâs hadisi gibi. Buna göre "isnadı hasen bir hadis" denebilir.

3- Deylemî ile el-Harzemî (s. 144, 148) rivayet ediyor. Senedinde Huseyn el-Eşqar ile Qays b. Rabî' var. (Huseyn için sh. 319 ve 373'e, Qays içinse sh. 148'e bk.) O yüzden **isnadı hasen** bir hadis.

Aynı hadisi Hatîb el-Bağdâdî ile İbn el-Cevzî (I, 212) Berâ b. Âzib'den de rivayet ediyor. (Ayr. bk. es-Süyûtî, el-Câmi'us-Sağîr: IV, 357~358)

mân b. Amr b. Cebele var.[1] Şu hâlde, **bu rivâyetin tamamen düzme ve uydurma olduğu meydanda.**

b. İmam Ali (a.s) Peygamber (s.a.a)'den Sonra Bütün Mü'minlerin Velisidir.

Konu hakkında ilerde gelecek olan **86-87** nolu hadislerimizin açıklamalarında genişçe bilgi verilecek.

c. Teyze, Anne Mesabesindedir.

Bundan maksat, bir çocuğun annesi yoksa, ona teyzesinin bakmasının, terbiyesiyle teyzesinin ilgilenmesinin daha uygun ve yerinde olduğudur.

d. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Safiyyidir.

"Safiyy" Arapça'da "süzülmek, duru, saf ve temiz olmak, seçilip ayrılmak" gibi anlamlara gelen **"safâ"** kelimesinden türemiş bir sıfat-isim. Buna göre "safiyy", "akranları arasından dikkatlice seçilmiş, saf ve tertemiz, samimi ve candan bir dost" demektir.

İşte İmam Ali Rasûlullâh'ın (s.a.a) böyle bir arkadaşı ve dostu! Tabîî ki bu derece samimiyet neden kaynaklanıyor, neden diğer sahâbîler bu dereceye ulaşamamış!?... Üzerinde düşünmeye değer bir konu herhalde...

e. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Emînidir.

Arapça "**Emn**" ve "**emniyet**" köklerinden türemiş olan **"Emîn"** kavramı, son derece güvenilir olan; maddî ve manevî her şeyinizi -gözünüz hiç arkada kalmadan- emanet edebileceğiniz kadar dürüst, kendisine verilen emaneti canı pahasına da olsa koruyan, sözü-özü bir olan... gibi anlamlara geliyor.

Hadislerimiz bu ümmetin en emin kişisinin Hz. Ali olduğunu açık bir dille ifade ediyor. Daha önce gördüğümüz "**menzile**" hadisleri de aynı gerçeği anlatıyor: Hz. Mûsâ yanında, kendisinden sonra Hârûn

---

1- ez-Zehebî, I, 315, II, 580; el-Münâvî, I, 91; el-Hût, 14

kadar güvenilir bir başka kimsenin olmadığını her hâlde kimse inkar edemez. Menzile hadisleri Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yanında Ali'nin, Mûsâ yanında Hârûn'un sahip olduğu tüm yüce makam ve meziyetlere sahip olduğunu açıkça ortaya koyduğuna göre; buradan Ali'nin sahâbenin en güveniliri ve bu ümmetin "**Emîn**"i olduğu rahatça anlaşılır.

Önde gelen tüm sahâbenin hayatlarını, yaşantılarını, görüş ve icraatlarını, bütün önyargılardan sıyrılarak bir inceleyin; vardığınız sonuçları Hz. İmamınki ile karşılaştırın. Siz de göreceksiniz ki, İmam (a.s) bunca yüce payelere bedavadan, sırf "damat" olduğu için konmuş değil! Bütün bunları hak etmiş de almış!

NOT 1: Bu ümmetin **"Emîn"**inin "Ebû Ubeyde b. Cerrâh" olduğuna dair rivâyetlere[1] gelince; bu tür rivâyetlerin sağlıklı olup olmadıklarını araştırırken, birinci planda onun senediyle uğraşmak yerine, onu önce "metin tenkidi"ne sokun. Yani o metni Kur'ân ile, sünnet ile, akıl ve tarih ile karşılaştırın! Dolayısıyla biz de bu rivâyet ile Ebû Ubeyde'nin hayatını, hayatında yaptığı şeyleri bir karşılaştıralım:

Ebû Ubeyde, Medine'de "mezar kazıcılığı" yapmakla bilinen iki kişiden birisi.[2] Yani bunu meslek haline getirmiş! "Saqîfe" günü yaptıklarını; Allah ve Rasûlü'nün olanca talimatlarını, bu ümmetin asıl imamını bir kenara iterek, Ebûbekr'e nasıl koştuğunu, bu arada Ehl-i Beyt'e ve özellikle Peygamberimizin kızı Fâtıma ez-Zehra'ya yapılanlara ortak olduğunu herkes biliyor! Ebû Ubeyde bu yüzden mi bu sıfatı hak etti dersiniz! Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) "Emin" dediği birisi hiç bunları yapar mı?

Allah'ın Peygamberi (s.a.a) kendisinden sonra sapmamak ve yoldan çıkmamak için Ehl-i Beyt'i gösteriyor! ***"Allahım! Ali'yi terk edeni sen de terk et!"*** buyuruyor ve Ali'den ayrılanın, aynı zamanda

---

1- İbn Ebî Şeybe (9124. htm); İbn Sa'd, III, 411~413; Ahmed: I, 18, 35, 414, III, 125, 133, 146, 175, 184, 189, 212, 245, 281, 286, IV, 90, V, 385, 398, 400, 401; Buhârî: menâqıb, 50, meğâzi, 70,âhâd, 1; Müslim: f. sahâbe, 53~55; Tirmizî: menâqıb, 32; İbn Mâce: muqaddime, 11; Hâkim, III, 265, 267; İbn Abdilberr, IV, 122

2- Mâlik: cenâiz, 28; İbn Sa'd, II, 295~298; Ahmed: I, 8, 260, 292, III, 139; el-Ya'qûbî, II, 114; İbn Mâce: cenâiz, 40, 65; et-Taberî, II, 239; es-Süyûtî, Tenvîr'ul-Havâlik: I, 231

Diğeri ise Ebû Talha Zeyd b. Sehl el-Ensârî'dir. Bu rivâyetlerin bir kısmı sahih, bir kısmı da hasen senedlerle geliyor.

Peygamber'den ve Allah'tan da ayrılmış olacağını söylüyor!* Ebû Ubeyde'nin Ali'den ayrılmadığını, onu terk etmediğini kim iddia edebilir!? Ali'den ayrılığın temelini atanlardan birisi de o değil mi?! O'nun "**Saqîfe**" günü yaptıklarını kim inkâr edebilir, kim unutabilir?

İki ihtimal var: Ya Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ebû Ubeyde'yi "Bu ümmetin emini!" sayarken yanılmış, yada bu rivâyet, ilk halîfenin hilâfetini İslâmî açıdan pekiştirmek için birileri tarafından icat edilmiş; karar elbette sizin!

NOT 2: Burada Zeyd b. Hârise'nin Hz. Hamza'nın kızı Ümâme için söylediği "Kardeşimin kızı" ifadesinden maksat "din kardeşliği" olmadığı gibi, "nesep yada süt kardeşliği" de değildir. Çünkü Zeyd ile Hamza arasında böyle bir bağ yok! Geriye sadece bir ihtimal kalıyor: **"Kardeşlik akdi"**. Zeyd ile Hamza'nın her ikisi de Mekkeli muhâcir olduğuna göre, bundan maksat, hicretten önce Mekke'de muhâcirler arasında kıyılan **"kardeşlik"**tir.*

---

* Konuyla ilgili hadisler için **76** nolu **seqaleyn hadisi** ile **88~89** ve **90~96** nolu hadislerimize ve açıklamalarına bk.

* Ayrıntı için **Mekke'de kıyılan kardeşlik akdi**ne işaret eden rivâyetlerin üçüncüsüne bk. (sh. 170~171)

"HACC EMİRLİĞİ" HADİSLERİ

71. Hubşî b. Cünâde es-Selûlî'den:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Ali benden, ben de ondanım! Benden ve Ali'den başkası benim adıma tebliğde bulunamaz!"***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu **66** nolu hadisimizinki ile aynı.

72. Enes b. Mâlik anlatıyor:

"Peygamber (s.a.a) Berâe sûresini önce Ebûbekr ile göndermişti. Ama daha sonra onu çağırarak şöyle buyurdu: ***"Bunu Ehl-i Beytim dışında hiç kimsenin tebliği uygun değil!"***

Hemen Ali'yi çağırdı ve görevi ona verdi."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Affân kanalıyla Ahmed (III, 216), İbn Ebî Şeybe (9131. htm), İbn Merdeveyh, Tirmizî (tef. Berâe, 5), Ebû Saîd b. el-A'râbî, Hatîb el-Harzemî (s. 165) vb. rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, II, 333; Nâşir, 82)

Hadisin Durumu: Hadisimizin tüm râvîleri siqa. Yalnız Hammâd b. Seleme ile Simâk Müslim'in râvîlerinden olduğu için **Müslim'in şartlarına göre sahih.**

73. İmam Ali (a.s)'den:

Zeyd b. Yüsey' Ali'den naklen anlatıyor: "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Berâe sûresini Mekkelilere önce Ebûbekr ile birlikte göndermişti. Arkasından Ali'yi göndererek: ***"(****Ondan****) mektubu al ve onu Mekke halkına götür!"*** buyurdu.

Ali, Ebûbekr'e hemen yetişti ve mektubu ondan aldı. Bu-

nun üzerine Ebûbekr üzülerek geri döndü ve Rasûlullâh'a (s.a.a) "Hakkımda bir şey mi nâzil oldu!?" diye sorunca şu cevabı verdi:

"Hayır, ancak onu ya benim yada Ehl-i Beytimden birisinin tebliğ etmesiyle emrolundum!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû İshâq es-Sebî'î kanalıyla et-Taberî (et-Tefsîr = Tevbe, 1. ayet) rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, II, 333)

Hadisin Durumu: Hadisimizin Zeyd b. Yüsey'* dahil tüm râvîleri siqa. Dolayısıyla, özellikle et-Taberî'nin isnadıyla **çok sahih bir hadis.** Zaten Tirmizî (tef. Berâe, 5) ile Hâkim (III, 52, 178, IV, 178) de hemen aynı isnadla gelen ve aynı içeriğe sahip bir hadis hakkında "**isnadı sahih**" hükmünü veriyor; ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

74. Sa'd b. Ebî Vaqqâs anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) (önce) Ebûbekr'i Berâe (Tevbe) sû-resiyle birilikte göndermişti. Biraz yol almıştı ki, ardından Ali'yi saldı. Ali hemen onu Ebûbekr'den alıp yola koyuldu.

Ebûbekr'in bu duruma içerlemesi üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Benim adıma, ancak ben yada benden olan birisi tebliğde bulunabilir!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İbn Merdeveyh de rivâyet ediyor. (es-Süyûtî, ed-Dürr'ul-Mensûr: III, 209'dan naklen el-Emînî, VI, 346; et-Tabâtabâî, el-Mîzân: IX, 163)

Hadisin Durumu: Hadisimizin senedinde Abdullâh b. Ruqaym var. Dolayısıyla aynen **40** nolu hadisimizin isnadı gibi zayıf.

Ancak aynı hadis, biraz daha ayrıntılı bir biçimde, tıpkı **39** nolu hadisimizin isnadıyla İbn Asâkir ile el-Kencî tarafından da rivâyet ediliyor.[1] el-Kencî bu rivâyetin isnadı için **"hasendir"** derken herhalde diğer destekleyici rivâyetleri de göz önünde tutuyor.

*** Zeyd b. Yüsey'** için **69** nolu hadisimizin durumuna bk.

1- el-Kencî, el-Kifâye: 16'dan naklen el-Emînî, I, 40-41

75. Câbir b. Abdillâh el-Ensârî anlatıyor:

"Peygamber (s.a.a) Ci'râne umresinden döndüğü vakit Ebûbekr'i hacc emîri olarak göndermişti. Biz de onunla beraber gitmiştik. "Arc" denen mevkiye vardığımızda sabah namazı için çağrı yapıldı. Ebûbekr tekbir almaya niyetlenmişti ki, tam o sırada geriden bir deve böğürtüsü duyuverdi! Tekbir almayı bıraktı ve "Bu Rasûlullâh'ın (s.a.a) kesik kulaklı devesinin böğürtüsü olmalı! Demek ki hacc konusunda Rasûlul-lah'ın (s.a.a) kalbine bir şey doğdu; biz de bu fırsat namazı onunla kılarız..." dedi.

Bir de baktık ki devenin üzerinde Ali! Ebûbekr hemen: "Emîr misin, yoksa elçi misin!?" diye sordu.

Ali: "Hayır, sadece elçiyim; Allah'ın Rasûlü (s.a.a) beni Be-râe (Tevbe) sûresini hacc esnasında insanlara okumam için gönderdi." dedi.

Mekke'ye vardık. Terviye'den* bir gün önce, Ebûbekr kalkıp hitab ederek insanlara hacc menâsiki hakkında bilgi verdi. O bitirince Ali kalktı ve o da insanlara Berâe (Tevbe) sûresini sonuna kadar okudu.

Sonra onunla beraber çıktık. Arefe günü gelip çattığında, Ebûbekr tekrar kalkıp hitab ederek insanlara hacc menâsikini anlattı. O bitirince Ali kalktı ve insanlara Berâe sûresini sonuna kadar okudu.

Arafat'tan ayrılma vakti geldiğinde, Ebûbekr kalkıp insanlara hitab ederek, onlara Arafat'tan nasıl ayrılacakları (yahut, şeytanı nasıl taşlayacakları) hakkında bilgi verdi; yapılması gerekenleri öğretti. O bitirince Ali kalktı ve insanlara Berâe sûresini sonuna kadar okudu."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi **Abdullâh b. Osman b. Huseym** kanalıyla, aynı isnadla Müellifimiz (hacc, 187), Dârimî (menâsik, 71), et-Taberî, İbn Huzeyme, Muhıbb et-Taberî vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, VI, 344-345)

---

* Kurban Bayramından iki gün önce...

Hadisin Durumu: Senedde üzerinde durulması gereken iki râvî var: Bunlardan biri Câbir'den rivâyette bulunan **Ebüz-Zübeyr Muhammed b. Müslim**, diğeri ise Abdullâh.

Ebüz-Zübeyr, Buhârî'nin itimadını pek kazanamamış Müslim râvîlerinden! Özellikle Hz. Câbir'den yaptığı rivâyetlere Müslim'de sık sık rastlamak mümkün. Hoş, en çok eleştirilen de onun Hz. Câ-bir'den yaptığı rivâyetler!

Şu'be, Eyyûb, İmam Şâfiî, Ebû Zür'a, Ebû Hâtim vb. hadis âlimleri onu hadiste siqa ve güvenilir saymıyorlar ve "hadisleri huccet olamaz!" diyorlar. Bunun yanısıra tedlis ile de ünlü! Yani, rivâyet ettiği hadisin kabul görmesi için hadisin sened ve metninde oynama yapabiliyor! İbn Hazm da Ebüz-Zübeyr'in en çok bu yönünden rahatsız.[1] Tedlisçi bir râvînin "**an'ane**" yöntemiyle, yani filan**dan** ... diyerek yaptığı rivâyetleri Ehlisünnet hadis alimleri makbul saymıyor. Zaten Hz. Câbir'den yaptığı rivâyetlerin hemen tamamı da bu türden! Buradaki hadisimizin isnadı da öyle.

Ebü'z-Zübeyr'i siqa sayanlar elbette yok değil; ancak özellikle ted-lisçiliği bilinirken siqa sayılmasının hiçbir anlamı yok!

Abdullâh ise sadûq bir râvî; ancak hadiste güvenilir olmadığı, hâfıza zayıflığına sahip olduğu Yahyâ b. Maîn, Ali b. el-Medînî, Müellifimiz ve Ebû Hâtim tarafından dile getiriliyor.[2]

Müellifimiz "Sünen"inde bu hadisi rivâyet ettikten sonra şöyle devam ediyor: "Abdullâh b. Huseym hadiste sağlam biri değil!... Ali b. el-Medînî de "hadisleri münker / gerçek dışı olan bir râvî" olduğunu söylüyor. Ali b. el-Medînî sanki hadis için yaratılmış!"

Şu hâlde, **hadisimizin isnadı zayıf.** Hadisin lafızlarındaki gerçeğe aykırılıklar da bunun en büyük şahidi. Ebüz-Zübeyr'in tedlisinden yada Abdullâh'ın hâfızasından kaynaklanan söz konusu aykırılıklar şunlar:

a) Ali'nin Ebûbekr'e yetişip de "Ben sadece elçiyim!", bazı rivâyetlerde "memurum!" diyerek, Berâe sûresini okumak için geldiğini

---

1- İbn Sa'd, V, 481; ez-Zehebî, IV, 37~40; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 263~265, et-Taqrîb: II, 216; el-Aynî, XVI, 298; el-Emînî, VII, 316

2- İbn Sa'd, V, 487; Müellif, es-Sünen: V, 248, VIII, 150; ez-Zehebî, II, 459-460; İbn Hacer, et-Tehzîb: III, 193, et-Taqrîb: I, 408

söylemesi ve Ebûbekr'le beraber yola koyulmaları ... gerçeklere tamamen aykırı! Doğrusu, Ebûbekr'in hacc emirliğinden azledilip, yerine Hz. Ali'nin atanmış olması; Ebûbekr'in büyük bir üzüntü içinde, bazı rivâyetlerde ağlayarak Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanına Medine'ye geri dönmüş olmasıdır. Bunun böyle olduğunu az ilerde göreceksiniz.

b) Rivâyette, Berâe sûresinin Ebûbekr'in ardından Ali'yle gönderildiği ifade ediliyor. Oysa diğer sahih rivâyetler, Berâe sûresinin de Ebûbekr ile gönderildiğini ortaya koyuyor.

c) Ali Berâe sûresini tamamen okuduğuna göre, bu, sûrenin bütünüyle bir defada nâzil olduğu ve tamamının Ali'yle gönderildiği anlamına geliyor. Oysa hem Berâe sûresi bir defada inen sûrelerden değil, hem de haccda okunmak üzere gönderilen, sûrenin 30 veya 40 ayetlik bir bölümünden ibaret. Diğer rivâyetlere ve ilgili kaynaklara bakılabilir.

d) Rivâyetten, Hz. Ali'nin Berâe sûresinin ayetlerini arefe günlerinde okuduğu anlaşılıyor. Halbuki diğer en sahih rivâyetler ve konuyla ilgili kaynaklar, bunun kurban günü icra edildiğini dile getiriyor.

e) Rivâyette ***"Benim namıma, ancak ben yada Ehl-i Beytimden birisi tebliğde bulunabilir!"*** mealindeki hadise yer verilmiyor. Bu da rivâyetin asılsızlığını ortaya koyan alametlerden birisi! Çünkü konuyla ilgili hangi rivâyete baksanız, içinde bu hadise mutlaka yer verildiğini görürsünüz. Kısacası bu hadis, konuyla ilgili rivâyetlerin ana gövdesini oluşturuyor.

Hz. Câbir'den getirilen **bu rivâyet,** görüldüğü gibi **hem metin hem de sened bakımından tamamen çürük!** Doğrusunu istiyorsanız, ya Câbir hazretlerinin böyle bir rivâyetten hiç haberi yok, yada bu rivâyete çok şeyler katılmış!

A Ç I K L A M A L A R

"Hacc Emirliği" konusunda çoklarının bilgi sahibi olduğunu sanmıyorum. İlâhîyatçı kesimin epeyce bir kısmının da bu olaydan haberdar olduğunu düşünmek isterdim; ama çok üzgünüm! Oysa bu olay, İslâm Tarihinde ittifakla bilinen, çok enteresan hadiselerden birisi. Bu nedenle olayı şöyle kısaca aktarmakta fayda var:

Hicretin 9. yılının zilhicce ayı. Güzel Mekke bir önceki yıl fethe-

dilmiş ve müslümanlar Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile birlikte büyük hacca (veda haccına) niyetliler. O sırada Mekke valisi Attâb b. Üseyd.

Câhiliyye Araplarının / putperestlerin tamamen inkarcı olduklarını sananların kulakları çınlasın! Onlar da hacc yapıyorlardı; ancak hacc esnasında tamamen soyunuyorlar, hacc ve tavaflarını anadan uryan yapıyorlardı. Onlar bununla, dünyalık bütün şeylerden el-etek çekip, tamamen saf duygularla Allah'ın huzuruna çıkmış olmayı amaçlıyorlardı!!!

İşte Allah'ın Rasûlü (s.a.a) böylesine çirkin ve mezbelelik manzaralarla karşılaşmamak için, asıl hacca temiz bir altyapı hazırlamak amacıyla, yaklaşık 300 kişilik bir kafile hazırlıyor ve başına Ebûbekr'i tayin ederek, o sıralarda inen Berâe / Tevbe sûresinin ilk 30 ayetiyle birlikte Mekke'ye hacc yapmaya gönderiyor. Bu esnada Mekkeli putperestlerin artık o şekilde hacc yapmaları yasaklanacak ve ertesi yıla hazırlık yapılacaktır.

Asıl olay bundan sonra vuku buluyor: Ebûbekr, inen Berâe sûresinin ilk ayetleriyle birlikte hacc emiri olarak yola koyulduktan sonra Cebrail geliyor ve Peygamber Efendimize, **"bu işi ya kendisinin yada Ehl-i Beytinden birisinin yapması gerektiği; bir başkasının bu iş için uygun olmadığı ..."** talimatını getiriyor!

Allah'ın Peygamberi (s.a.a) hemen Ali'yi çağırarak: ***"Çabuk Ebûbekr'e yetiş ve mektubu ondan al! Onu Mekke halkına sen ulaştır!"*** buyuruyor ve Ebûbekr'in arkasından yolluyor.

Hz. Ali Ebûbekr'e yolda yetişip durumu ona bildirince, Ebûbekr hemen dönüp, üzüntü ve biraz da korku içerisinde (kendisinden gelen rivâyette: ağlayarak) Rasûlullâh (s.a.a)'a varıyor. "Yâ Rasûlallâh! Bu da nesi!? Bir şey mi oldu, hakkımda bir şey mi nâzil oldu!?" diye sorunca, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şu cevabı veriyor:

"Hayır, bir şey olduğu yok; ancak seni yola koyduktan sonra Cebrail geldi ve benim adıma, ancak kendimin yada Ehl-i Beytimden birisinin tebliğde bulunabileceğini vahyetti! Onun için Ali'yi gönderdim."

Bu arada "Hacc emiri" olarak yoluna devam eden İmam Ali, kafileye haccını yaptırıyor ve Berâe sûresinin ilk ayetleriyle birlikte Peygamber (s.a.a)'den aldığı hacc bildirisini Mekke halkına duyuruyor. Söz-konusu bildiride şu maddelere yer veriliyor:

***** Allah ve Rasûlü bütün müşriklerden berîdir.*

***** Ka'beyi bundan böyle hiç kimse anadan uryan, çırıl-çıplak tavaf edemeyecek.

***** Bundan sonra müşriklerle müslümanlar asla bir arada hacc yapamayacak.

***** Cennete yalnız mü'minler girecek.

***** Peygamber ile antlaşmalı olan kabilelere belirlenen süreye kadar, diğer kabilelere ise 4 ay süreyle mühlet verilecek.[1]

İşte **"Hacc Emirliği"** hadisesi kısaca bundan ibaret. Şimdi gelelim konuyla ilgili rivâyetlere:

"Hacc Emirliği" hadisini rivâyet eden sahâbîler:

1. Hz. Ebûbekr: Zeyd b. Yüsey'in Ebûbekr'den rivâyetine göre, Peygamber (s.a.a) Ebûbekr'i, bu yıldan sonra hiçbir müşriğin hacc yapamayacağını, ka'beyi çıplak tavaf edemeyeceklerini, cennete yalnız müslümanların gireceğini, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile antlaşmalı olanlara belirlenen süreye kadar mühlet verildiğini, ve Allah ve Rasûlü'nün müşriklerden berî (uzak) olduğunu bildirmek üzere, Berâe sûresiyle birlikte Mekke halkına gönderdi.

Ebûbekr üç mil kadar yol almıştı ki, Rasûlullâh (s.a.a) Ali'ye: ***"Ebûbekr'e yetiş ve onu hemen bana gönder; onları sen tebliğ et!"*** buyurdu.

Ali söyleneni yaptı. Ebûbekr Peygamber (s.a.a)'in huzuruna varıp ağlamaya başladı ve "Yâ Rasûlallâh! Benimle ilgili bir şey mi oldu!?" diye sorunca Efendimiz şöyle buyurdu:

"Seninle ilgili hayırdan başka bir şey yok; ancak onu sadece benim yada benden olan birisinin tebliğ edebileceği ile emrolundum!"

Hadisin Tahrîci ve durumu: Hadisimizi Vakî' kanalıyla Ahmed b. Hanbel (I, 3), Ebû Nuaym, Ebû Ya'lâ (İbn Hacer, Tahrîc'ül-Keşşâf:

---

* Az sonra gelecek Ebûbekr rivâyetiyle Ebû Hürayra'dan oğlu Muharrar kanalıyla gelen rivâyette; bu madde, en sondaki maddeyle birlikte ele alınmış.

1- bk. Ahmed: I, 3, 79; Tirmizî: hacc, 44, tef. Berâe, 7; Dârimi: menâsik, 74; Hâkim, III, 52, IV, 178; İbn Cerîr, et-Tefsîr = Tevbe: 1-2. ayetler; İbn Kesîr, II, 333-334

İlerde gelecek şâzz olan Ebû Hürayra rivâyetinde bu maddelerden yalnızca 2. ve 3.süne yer veriliyor.

72), Ebû Avâne, İbn Huzeyme, Ebûbekr el-Mervezî (Müsnedü Ebîbekr: hadis no: 132 Terc. A. Davudoğlu), Dâraqutnî, İbn Asâkir, el-Harzemî (s. 165), el-Kencî vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, VI, 343)

Hadisimizin Zeyd b. Yüsey' dışında bütün râvîleri gayet siqa ve üstelik Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Zeyd'in de gayet siqa bir râvî olduğunu **69** nolu hadisimizin durumunu işlerken gördük. Şu hâlde, **hadisimizin isnadı gayet sahih.**

2. İmam Ali (a.s): Hadisimiz Hz. İmam'dan 4 ayrı yoldan geliyor:

a) Kitabımızın **73** nolu hadisi.

b) Bu rivâyete göre İmam Ali diyor ki: "Berâe sûresinin ilk on ayeti Peygamber (s.a.a)'e nâzil olduğunda Ebûbekr'i çağırdı ve onları Mekke halkına okumasını istedi. (Onu yola koyduktan) sonra beni çağırdı ve: ***"Ebûbekr'e yetiş; nerede yakalarsan mektubu ondan al ve onu Mekke halkına sen götürüp oku!"*** buyurdu.

Ebûbekr'e Cuhfe'de yetiştim. Mektubu alınca o geri döndü ve "Yâ Rasûlallâh! Hakkımda bir şey mi nâzil oldu!?" diye sordu. Allah-'ın Rasûlü (s.a.a) şu cevabı verdi:

"Hayır! Ancak bana Cebrail gelerek: **"Senin adına, senden yada senden olan birisi dışında hiç kimse tebliğde bulunamaz!"** ***buyurdu."***

Hadisin Tahrîci ve durumu: Hadisimizi "... Muhammed b. Câbir el-Yemâni – Simâk – Haneş – İmam Ali" isnadıyla Abdullâh b. Ahmed, İbn Merdeveyh, Ebuşşeyh vb. rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, II, 333; el-Aynî, III, 317, XV, 189; el-Emînî, VI, 341-342)

Simâk ile üstadı Haneş'in siqa ve sadûq birer râvî olduğunu daha önce gördük.* **İbn Câbir**'e gelince: Hadis tenkitçilerinin çoğu onu zayıf saymakta. İbn Kesîr'in "Hadisin isnadında zayıflık var!" demesi herhalde bu yüzden olacak.

Oysa İbn Hacer'in de ifadesiyle, râvîmiz sadûq birisi; ancak ne var ki hâfızası biraz zayıf. Buhârî ile Ebû Hâtim de aynı kanaatte.[1] Bu tür râvîlerin rivâyetlerinin, diğer sahih rivayetlere aykırı olmadıkça hasen sayıldığını defalarca dile getirdik.

---

* Simâk için **34.** hadisin durumuna, Haneş içinse sh. 30'a bk.

1- Buhârî, ed-Duafâ: 103; ez-Zehebî, III, 496-498; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 159

Öyleyse **hadisimizin isnadı en azından hasen.**

c) Bu rivâyet **72** nolu Enes hadisi gibi kısa. Ayrıca, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Ali için yaptığı **31~36** nolu hadislerde geçen duaya da hadisin sonunda yer veriliyor.

Hadisin Tahrîci ve durumu: Hadisimizi "Amr b. Hammâd – Esbât – Simâk – Haneş – Ali" isnadıyla Abdullâh b. Ahmed ve Ebu'ş-Şeyh rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, II, 333; el-Emînî, VI, 342)

Hadisin râvîlerinin hepsini daha önce tanıttık.* Buna göre **hadisimizin isnadı en azından hasen** oluyor.

d) Aynı hadis bir değişik isnadla et-Taberî tarafından da rivâyet ediliyor. (İbn Hacer, el-Feth: VIII, 256; el-Emînî, VI, 342-343)

3. Hubşî b. Cünâde: Kitabımızın **71** nolu hadisi.

4. Enes b. Mâlik: Kitabımızın **72** nolu hadisi.

5. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: 74 nolu hadis ile el-Kencî'nin **39** nolu hadisimizin isnadıyla rivâyet ettiği hadis. (el-Emînî, I, 40)

6. Abdullâh b. Abbâs: 23 nolu hadisimizin 2. maddesi.

Miqsem yoluyla gelen değişik bir rivâyette[1] ise İbn Abbâs olayı şöyle anlatıyor: "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ebûbekr'i Berâe sûresiyle gönderdikten hemen sonra, arkasından Ali'yi yolladı. Ali onu Ebûbekr'den alınca, Ebûbekr "Yâ Rasûlallâh! Benimle ilgili bir şey mi oldu!?" diye sorunca Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şu cevabı verdi: ***"Hayır, sen benim mağaradaki ve havuz başındaki yoldaşımsın; fakat benim adıma benden yada Ali'den başkası tebliğde bulunamaz! ..."***

7. Ebû Hürayra: "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hacc kafilesini Ali başkanlığında, Berâe sûresiyle birlikte Mekke'ye gönderdiğinde, kafilede ben de vardım..." diye başlıyor ve 4 maddelik hacc bildirisini, kendi sesi kısılıncaya kadar okuduğunu söyleyerek bitiriyor.

Hadisin Tahrîci ve durumu: Hadisimizi "eş-Şa'bî – Ebû Hüray-

---

* **34** ve **62** nolu hadislerimizin durumlarına bk.

1- İbn Cerîr et-Taberî (Tevbe = 1. ayet) ve Ebül-Huseyn es-Saydâvî [...Süleymân b. Qarm – el-A'meş – Hakem – Miqsem – İbn Abbâs] yoluyla rivayet ediyor. (Nâşir, 82; el-Emînî, VI, 344) el-A'meş'in hafızası, Süfyân el-Vâsitî ile kıyaslanmayacak kadar sağlam olduğu için, bu rivayet ilerideki (sh. 210) rivayetten daha sağlıklı ve öncelikli. (Süleymân b. Qarm için bk. sh. 263)

ra'nın oğlu Muharrar – Ebû Hürayra" kanalıyla Ahmed (II, 299), Müellifimiz (hacc, 161), Dârimî (salât, 140; siyer, 62), Hâkim (II, 331, IV, 179) ve et-Taberî (et-Tefsîr = Tevbe: 1. ayet; İbn Kesîr, II, 333; el-Aynî, XV, 191) rivayet ediyor.

Muharrar siqa bir râvî.[1] Geri kalan râvîler de Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden olduğuna göre, **hadisimizin isnadı sahih.** Zaten Hâkim de "sahih bir hadis" diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

8. Abdullâh b. Ömer: Abdullâh'ın rivâyetinde, Berâe sûresiyle birlikte önce Ebûbekr ile Ömer'in gönderildiği, arkasından Ali onlara vararak mektubu onlardan aldığı, Ali yoluna devam ederken onların Medine'ye dönüp durumu Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) sordukları, Efendimizin de: ***"Bir şey yok; ancak bana* 'senin adına, senden yada senden olan birisi dışında hiç kimse tebliğde bulunamaz!'** ***diye vahyedildi."*** buyurduğu belirtiliyor.

Hadisin Tahrîci ve durumu: Hadisimizi Hâkim (III, 51) rivâyet ediyor ve ekliyor: "Bu şâzz* bir hadis! Sorumlusu da Cümey' b. Ömer ve sonra da İshâq b. Bişr el-Kâhilî."

Hâkim bu rivâyete "şâzz" derken, rivâyette Ömer'in de yer almış olmasını kastediyorsa bu doğru; çünkü gönderilen sadece Ebûbekr'dir. Yok, eğer Ebûbekr'in yolun yarısından dönüp, Ali'nin hacc emiri olarak devam etmiş olduğunu kastediyorsa yanlış! Çünkü diğer sahih rivâyetler olayın bu şekilde geliştiğini açıkça ifade ediyor. Dolayısıyla bunda bir yanlışlık ve terslik yok!

Cümey' hadisleri hasen sayılacak bir râvî.[2] İshâq'tan ise hoşlanan kimse yok! Herkes onun rivâyet etmiş olduğu hadislerden yeterince rahatsız olduğu için zayıf sayılmış! **

Buna göre İbn Ömer rivâyeti sadece İshâq dolayısıyla zayıf sayılabilir. Ancak İbn Hacer, Abdullâh b. Ömer hadisinin çok sahih bir isnadına da yer veriyor.[3]

1- İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 360~361, et-Taqrîb: II, 239

* Siqa râvîlerin rivâyet ettiği hadislere tamamen aykırı olan rivâyetlere **"şâzz rivâyet"** adı verilir.

2- **108** nolu hadisimizin durumuna bk.

** sh. 31'e bk.

3- el-Feth: VIII, 256; el-Emînî, VI, 347

Demek ki hadisimiz, Abdullâh b. Ömer'den de sahih isnadla rivâyet edilmekte.

9. Ebû Râfi': 73 nolu İmam Ali hadisi gibi. Bu hadisi İbn Merdeveyh ile Taberânî rivâyet ediyor. (İbn Hacer, el-Feth: VIII, 256; es-Süyûtî, et-Tefsîr: III, 120: el-Emînî, VI, 346)

10. Ebû Saîd el-Hudrî: Bu rivâyette de önce Ebûbekr, hemen arkasından Ali gönderiliyor; Ebûbekr derhal geri dönüyor ve hakkında bir şey nâzil oldu korkusuyla Rasûlullâh (s.a.a)'a sebebini soruyor. O da şöyle buyuruyor:

"Bir şey yok! Sen kardeşim ve mağara yoldaşımsın, havuz yanında benimlesin. Ancak benim adıma, benim yada benden olan birisi dışında kimse tebliğde bulunamaz!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizi "...Amr – babası Atıyye el-Avfî – Ebû Saîd" kanalıyla İbn Merdeveyh ile İbn Hıbbân rivâyet ediyor. (es-Süyûtî, III, 209; el-Emînî, VI, 346; et-Tabâtabâî, el-Mîzân: IX, 164)

Amr zayıf bir râvî olduğundan[1] hadisimizin isnadı zayıf. *

Bütün bu hadislerden şu sonuçlar çıkıyor:

a. İmam Ali Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Bir Parçası, Canı Mesabesindedir.

Bu gerçeği hadislerimizde geçen ***" yada benden olan birisi"*** ifadesinden anlıyoruz. **65~69** nolu hadislerin açıklamalarında bu konuda bilgi verildi.

b. Allah ve Rasûlü Adına Tebliğe Yetkili Yegâne Merci Ehl-i Beyt'tir.

Hadislerimizin ifade etmiş olduğu hükümlerden belki de en önemlilerinden birisi bu. Buna göre ilâhî irâde, Allah ve Rasûlü namına tebliğde bulunabilme, onlar adına herkesi bağlayıcı hüküm verebilme yetkisinin yalnızca Ehl-i Beyt'te kalmasını; başkalarının bu alana gir-

---

1- ez-Zehebî, III, 281

* Aynı hadis sahâbeden Imrân b. Husayn ile Ebû Zerr el-Ğıfârî'den de rivâyet ediliyor. (el-Emînî, VI, 348)

memesini istiyor.

Tabîî ki bu derece, Ehl-i Beyt'e haybeden verilmiş değil. Bunun akrabalıkla da hiçbir ilgisi yok! Bu sadece, Ahzâb: 33'ün de açık ifadesiyle, tertemiz ve ma'sûm olduklarından kaynaklanıyor. Onlar pâk ve ma'sûm oldukları içindir ki, asla ilâhî irâdeye ters düşmezler, Kur'ân adına asla hata yapmazlar. Hadis naklinde de Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile ümmeti arasındaki yegâne köprü onlar.

İşte Ehlisünnet kaynaklarının ortaya koyduğu ilginç ve bir o kadar çarpıcı gerçek! Lâkin ümmet, Allah'ın Peygamberinin pâk ağzından çıkan bu ve benzeri talimatların gereğini yerine getiremedi. Önüne gelenden hadis aldı ve Rasûlullâh'ın (s.a.a) emirlerini boşa çıkardı. O kadar ki, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) "Bu işte yalnız Ehl-i Beytim yetkili!" dediği hâlde, apaçık Ehl-i Beyt düşmanı olanlardan, Hz. Ali'ye (a.s) kılıç çekenlerden, İmam Hüseyin'i katledenlerden, zalim ve kan içici Ümeyye oğullarının çanağından beslenenlerden bile hadis aldı; İslâm'ı ve Kur'ân'ın yorumunu onlardan öğrenmeye çalıştı. Vardıkları sonuç ortada!!! Birinin "haram"ına öbürünün "helâl", berikinin "sünnet"ine ötekinin "bid'at" dediği; yüzlerce çelişkili görüşlerden oluşan bir "din!" ortaya çıktı. Elbette bundan iyisi beklenemezdi!.. Bu durum karşısında sonraki nesiller ne yapsın!? Allah onlara merhamet etsin, yar ve yardımcısı olsun!..

Allah ve Rasûlü'nden nakil ve tebliğde yetkili yegâne mercinin Ehl-i Beyt olduğunu, yukardaki hadislerden başka, şu hadislerden de anlama imkanına sahibiz:

1. Kitabımızın **76** nolu **Seqaleyn** hadisi.

2. Ebû Zerr el-Ğıfâri'nin rivâyet ettiği **Sefîne** hadisi.

3. ***"Ben ilim şehriyim; kapısı da Ali! İlmi(mi) arzulayanlar o kapıya gelsin!"*** hadisi.

Bu hadis-i şerif İslâm dünyasının ortaklaşa kabul edip rivâyet ettiği çok çarpıcı hadislerden birisi. Ehlisünnet kardeşlerimizin temel aldığı hadis külliyatında özellikle üç sahâbîden rivâyet ediliyor bu hadis: İbn Abbâs, İmam Ali ve Câbir b. Abdillâh.

Abdullâh b. Abbâs: Taberânî, el-Uqaylî, İbn Adiy, Hâkim (III, 126), el-Harzemî (s. 82), İbn Meğâzilî, İbn'ül-Esîr (III, 288) vb. **Ebus-Salt el-Heravî** kanalıyla rivâyet ediyor. (el-Münâvî, III, 46~47)

Ebus-Salt Abdüsselâm b. Sâlih el-Heravî'ye takılanlar ve hadisimizi bu yüzden zayıf göstermeye çalışanlar var. Oysa Ebus-Salt gayet siqa ve sadûq bir râvî. Özellikle İbn Maîn, Hâkim, İbn Hacer vb. bu kanaatte.[1] Dolayısıyla **hadisimizin isnadı sahih.** Hâkim de "İsnadı sahih bir hadis" diyor ve senedle ilgili güzel mütâlaalarda bulunuyor.

İmam Ali (a.s): Tirmizî (menâqıb, 21), et-Taberî, İbn Meğâzilî, el-Kencî vb. **Muhammed b. Ömer (İbn'ür-Rûmî)** kanalıyla rivâyet ediyor. İbn'ür-Rûmî sadûq; ama hâfızası biraz zayıf bir râvî.[2] Bu yüzden isnadı en azından **hasen bir hadis.** Hatta et-Taberî "sahih" hükmünü vermiş.[3] Kaldı ki, aynı hadis tamamen sahih isnadla Abdullah b. Ahmed b. Hanbel ile İbn Meğâzilî tarafından da rivayet ediliyor.[4]

Câbir b. Abdillâh: İbn Adiy, Hâkim (III, 127), İbn Meğâzilî, el-Kencî, el-Cezerî vb. **Ahmed b. Abdillâh el-Harrânî** kanalıyla rivâyet ediyor. (el-Münâvî, III, 46~47)

ez-Zehebî, Ahmed'in yalancı olduğu iddiasıyla hadisi uydurma sayıyor.[5] Oysa bu kuru bir iddiadan ibaret! O yüzden Hâkim **"İsnadı sahih bir hadis"** diyor.*

1- Hâkim, III, 126~127; ez-Zehebî, II, 616; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 469

Aleyhindeki eleştirilerin hiçbir temeli yok; tamamen taassubun ve hazımsızlığın sonucu.

2- ez-Zehebî, III, 668; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 215~216, et-Taqrîb: II, 202

3- el-Hindî, Kenz'ül-Ummâl: VI, 401; Şerafuddîn, 188

4- Seyyid Hasen Huseynî, İtmâm'ün-Ni'me [http://www.aqaed.com]: s. 6-7

5- el-Mîzân, I, 109; et-Telhîs: III, 127

* Buhârî, Ebû Zür'a, Tirmizî, Dâraqutnî, İbn'ül-Cevzî ve ez-Zehebî gibiler, galiba sonucundan bir hayli rahatsız olmuş olacaklar ki, "asılsız, uydurma!" vb. ithamlarla bu hadisimize karşı çıkmışlar! (ez-Zehebî, II, 327, III, 668, et-Telhîs: III, 126~127; el-Münâvî, III, 46~47) Oysa bu konuda insaf ve iz'anı elden bırakmayan Ehlisünnet alimleri de var: Hâfız Salâhuddîn el-Alâî, Hâfız İbn Hacer el-Asqalânî, el-Heytemî, el-Kencî, es-Süyûtî (el-Hulefâ'da) vb. hadisimizi "uydurma" sayanlara karşı çıkıyorlar ve asğarî **"hasen bir hadis"** olduğuna hükmediyorlar. (el-Heytemî, es-Savâiq, 122, el-Fetâvâ el-Hadîsiyye: s. 126, 197; el-Münâvî, III, 46~47)

Aslında hadisimizin sahih olduğunda kuşku yok. Yahyâ b. Maîn bile "sahih" olduğu kanaatinde. (bk. Hâkim, III, 126~127; Hatîb el-Bağdâdî, II, 377, XI, 204) Hadisin sahih olduğunun ispatı ile ilgili Ahmed b. Muhammed b. es-Sıddîq el-Mağribî adlı bir alimin **"Feth'ul-Melik'il-Aliy bi-sıhhati hadîsi [Bâbu Medîne'til-Ilm Ali]"** ve Seyyid Hasen Huseynî'nin **"İtmâm'un-Ni'me bi tashîhi hadîsi [Ali Bâbu Dâr'il-Hıkme]"** adlı eserlerini ilgili herkese tavsiye ederiz.

Ayrıntılı bilgi için bk. Şerafuddîn, en-Nass: 568~573; el-Emînî, VI, 61~81

4. Ehl-i Beyt'in pâk ve ma'sûm olduğunu ifade eden diğer ayet ve hadisler.

Ehl-i Beyt'e Düşman Olanlardan Hadis Alınmaz!

Ehl-i Beyt'e ve özellikle Ali'ye düşman olanların, Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) yaptığı rivâyetlerin makbul olamayacağı ise şu sahâbîlerden gelen hadislerden anlaşılmaktadır:

1. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: 8, **91~93** nolu hadislerimiz.

2. Ali (a.s): 85, **90**, **95-96** ve **153** nolu hadislerimiz.

3. Ali (a.s): 97~99 nolu hadislerimiz.

4. Zeyd b. Erqam: 76 nolu **Seqaleyn** hadisimiz.

5. Ümmü Seleme: 88 nolu hadisimiz.

6. Misver b. Mahrame: 130~134 nolu hadislerimiz.

7. Ümmü Seleme: 97~99 nolu hadislerimizin açık. bk.

8. Abdullâh b. Abbâs: 97~99 nolu hadislerimizin açık. bk.

9. Imrân b. Husayn: 97~99 nolu hadislerimizin açık. bk.

10. Amr b. Şâs el-Eslemî: 88. hadisimizin açıkl. (1. hadis)

11. Ebû Zerr el-Ğıfârî: 88. hadisimizin açıkl. (2. hadis)

12. Ebû Zerr el-Ğıfârî: 88. hadisimizin açıkl. (3. hadis)

13. Abdullâh b. Abbâs: 88. hadisimizin açıkl. (4. hadis)

14. Abdullâh b. Abbâs: 88. hadisimizin açıkl. (17. hadis)

15. Abdullâh b. Abbâs: 88. hadisimizin açıkl. (19. hadis)

16. Selmân-ı Fârisi: 88. hadisimizin açıkl. (5. hadis)

17. Selmân-ı Fârisi: 88. hadisimizin açıkl. (13. hadis)

18. Ümmü Seleme: 88. hadisimizin açıkl. (6. hadis)

19. İmam Ali (a.s): 88. hadisimizin açıkl. (7. hadis)

20. Ammâr b. Yâsir: 88. hadisimizin açıkl. (8. hadis)

21. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: 88. hadisimizin açıkl. (9. hadis)

22. Râfi' mevlâ Âişe: 88. hadisimizin açıkl. (10. hadis)

23. Ebû Hürayra: 88. hadisimizin açıkl. (14. hadis)

24. Ebû Hürayra: 88. hadisimizin açıkl. (15. hadis)

25. Zeyd b. Erqam: 88. hadisimizin açıkl. (16. hadis)

26. Ebû Saîd el-Hudrî: 88. hadisimizin açıkl. (18. hadis)

27. Abdullâh b. Zübeyr: Misver hadisler. açıklama. bk.

28. Süveyd b. Ğafele mürseli: Misver hadisler. açıklama. bk.

29. Ebû Hanzale mürseli: Misver hadisler. açıklama. bk.

Kısa bir araştırma sonucunda karşımıza çıkan bu ve benzeri hadisler dikkatlice okunduğunda görülecektir ki; Ali'ye yahut genel olarak Ehl-i Beyt'e dargın olanlar, sövenler, hakaret edenler, kin ve düşmanlık içinde olanlar, onlara kılıç çekip savaşanlar, onları sevmeyen ve hatta onların yanında yer almayanlar; aynen Allah ve Rasûlü'ne darılmış, sövmüş, hakaret etmiş ... kabul ediliyor ve münafık olarak değerlendiriliyor!

Sorarım sizlere: Sıradan bir fâsığın bile rivâyeti / haberi ittifakla kabul edilmezken, Allah ve Rasûlü'nü bu denli karşısına alan bir kimsenin rivâyeti nasıl kabul edilebilir! Onlara Allah ve Rasûlü bile güvenmezken, bizler nasıl güveniriz; kitab ve sünneti onlara nasıl emanet edebiliriz!? *

c. İmam Ali, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Dışında Kimsenin Emir ve Komutası Altına Girmemiştir.

Hadisler, Hz. İmam'ın tüm sahâbeden farklı bir konuma sahip olduğunu; Peygamber (s.a.a) dışında hiç kimsenin emir ve komutası altında yer almadığını ve alamayacağını ifade ediyor!

Gerçekten de tarihten haberdar olanlar bilirler ki; Allah'ın peygamberinin olmadığı bir yerde Ali bulunuyorsa, emir ve komuta sürekli onda olmuş; Ali'nin olduğu yerde bir başka sahâbîye emir ve komuta verilmemiş! Bunun istisnası olacak hiçbir örnek yok İslâm tarihinde. Buna karşılık sahâbenin en önde gelenlerinden farz edilen kimseler, sıradan sahâbîlerin emir ve komutası altında yer almışlardır.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hicretin 9. yılında bir birlik hazırlayıp Hâ-

---

* Buna rağmen bazı Ehlisünnet alimleri, Ehl-i Beyt'e düşmanlıklarıyla bilinen sahâbî ve râvîlerden hadis almakta tereddüt etmemişler! **88** ve **163~188** nolu hadislerimizin açıklamalarına ve çıkarılan hükümlere bk.

lid b. Velîd komutasında Yemen'e sevkediyor. Bir süre sonra, Ali b. Ebî Tâlib komutasında yeni bir orduyu Hâlid'in arkasından yolluyor. İşte bu ikinci birliği gönderirken Allah'ın Peygamberinin Ali'ye hitaben: ***"Bir araya geldiğinizde emir-komuta senin!"*** buyurması[1] bunun apaçık bir delili. Demek ki Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'nin bir başkasının emri altına girmesine razı değil!

Oysa sahâbenin ileri gelenlerinden Ebûbekr ile Ömer bile Ebû Ubeyde komutasındaki Habat seriyyesinde[2], Ebû Ubeyde ile Amr b. Âsî komutasındaki Selâsil seriyyesinde[3], ve Rasûlullâh'ın (s.a.a) son günlerinde sevkedilen Üsâme ordusunda[4] yer almışlar!

Birgün Hasen el-Basrî'nin, Ali hakkında soru soran birisine verdiği şu cevap, bu gerçeği bütün çıplaklığıyla gözler önüne seriyor:

"Şu dört hasleti kendisinde toplayan birisi hakkında ne diyebilirim ki!?:

***** Berâe (hacc emirliği) olayında ona itimat edildi.

***** Tebuk gazvesine çıkarken Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) onun için ne buyurduğu malum. Eğer Ali'nin peygamberlik dışında bir başka eksiği olsaydı, o da istisna edilirdi.

***** Peygamber (s.a.a) onun hakkında **"seqaleyn"** hadisini buyurdu.

***** Onun üzerine hiçbir zaman emir tayin edilmedi. Oysa diğer sahâbîler üzerine pekçok emir tayin edildi.**"** [5]

İlâhî irâde, hiç şüphesiz bütün bunlarla, Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonraki siyasî / idarî oluşum için zemin hazırlamaktadır.

1- Ahmed: V, 351, 359; Buhârî: meğâzi, 63; Müellif, 8**7.** hadis; et-Taberî, et-Târîh: II, 197

2- H. 8. yılda vuku buldu. bk. İbn Sa'd, II, 132; el-Halebî, III, 217

3- H. 8. yılda vuku buldu. bk. İbn Sa'd, II, 131; el-Ya'qûbî, I, 75; et-Taberî, II, 146-147; et-Tahâvî, 787. htm; Hâkim, III, 42-43; İbn Qayyim, Zâd'ül-Meâd: II, 157; el-Halebî, III, 216; Ahmed Davudoğlu, Müslim Şerhi: X, 213

4- İbn Sa'd, II, 190, 249, IV, 66-68; el-Ya'qûbî, II, 113; el-Aynî, XIV, 413; el-Halebî, III, 234; Zeynî Dahlân, II, 380; Davudoğlu, X, 281

İbn Teymiyye bunu da inkar ediyor ve Ebûbekr'in Üsâme ordusunda yer aldığına dair iddiaların ittifakla!!! yalan olduğunu söylüyor! (II, 176, III, 123, IV, 220)

5- İbn Ebil-Hadîd, IV, 95~96

d. Ebûbekr, Ali Kendisine Ulaştıktan Sonra Derhal Geri Dönmüştür.

Rivâyetlere göre Ali (a.s) Allah'ın Elçisi'nden (s.a.a) gerekli talimatı alıp Ebûbekr'e ulaştığında görev değişimi yapıyor; Ali hacc emiri olarak yola devam ederken, Ebûbekr ağlayarak, başka rivâyetlerde büyük bir üzüntü ve korku içinde, derhal Medine'ye dönüyor. Böylece hacc emirliği görevi ondan alınıp Ali'ye verilmiş oluyor.

Bu hakikati yukarda geçen şu hadisler açıkça ortaya koyuyor:

1. Ebûbekr b. Ebî Quhâfe hadisi,

2. Ali b. Ebî Tâlib hadisleri (a, b ve d şıkları),

3. Enes b. Mâlik hadisi,

4. Abdullâh b. Abbâs hadisi,

5. Abdullâh b. Ömer hadisleri (her iki rivâyet),

6. Ebû Hürayra hadisi,

7. Sa'd b. Ebî Vaqqâs hadisi.

Bunlara, olayı kısaca işleyen Hubşî hadisini de katarsak, konuyla ilgili hadisler, toplam 8 sahâbîden gelmiş bulunuyor.

Bütün bunlara rağmen ulemanın(!) tutumu çok ilginç! Onlar bu durumdan çok rahatsız olduklarından, ne yapıp edip, Ebûbekr'in yine de hacc emiri olarak yoluna devam etmiş olmasında çok ısrarlılar. Buna göre, Ali, Ebûbekr'e yolun yarısında yetişiyor ve Berâe sûresiyle hacc bildirisini halka duyurmak için, onunla birlikte Mekke'ye gidiyor. Tabîî ki Ebûbekr halen hacc emiri, Ali ise onun emri altında sadece bir görevli!

İbn Kesîr, İmam Ali'den gelen **b** şıklı ikinci rivâyete yer verdikten sonra bakın ne diyor:

"Hadisin isnadında zayıflık var. Oysa kastedilen şudur: Ebûbekr hemen dönmüş değil; aksine, diğer rivâyette de açıkça belirtildiği gibi, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) tarafından emir tayin edildiği hacc menâsikini bitirdikten sonra dönmüştür!!!"[1]

İbn Kesîr ve benzerlerini bu yanlış kanaate iten rivâyetlere bir göz

---

1- et-Tefsîr: II, 333 Aynı sözlerin tekrarı için bk. el-Aynî, XV, 189

atalım isterseniz:

1. Câbir b. Abdillâh rivâyeti: Kitabımızdaki **75** nolu bu rivâyetin, gerek metin ve gerekse sened bakımından ne kadar zayıf olduğunu yukarda gördük. Dolayısıyla buna dayanmak imkansız.

2. İbn Abbâs rivâyeti: Bu rivâyete göre, Ali Ebûbekr'e yolda yetişiyor; Ebûbekr Ali'ye kendisinin hacc emiri olduğuna dair Hz. Peygamberin resmi yazısını veriyor ve ona hacc bildirisini okumasını emrediyor! Ali de sesi kısılıncaya dek bağırarak bildiriyi okuyor...

("Süfyân b. Huseyn el-Vâsitî – Hakem b. Uteybe – Miqsem – İbn Abbâs" kanalıyla Tirmizî (Tefsîru Berâe, 6), Hâkim (III, 51-52), el-Harzemî (s. 164) vb. rivâyet ediyor. **)**

Birincisi, bu rivâyet Abdullâh b. Abbâs'tan sahih yollarla gelen yukardaki rivâyete aykırı.

İkincisi, rivâyette Berâe sûresinden hiç bahsedilmiyor. Oysa konuyla ilgili diğer rivâyetler buna da yer veriyor.

Üçüncüsü, rivâyette ***"Benim adıma, benden ..."*** hadisine de yer verilmiyor. Halbuki bu hadis, söz konusu rivâyetlerin bel kemiği mesabesinde.

Dördüncüsü, bu rivâyet her şeyden önce Ebûbekr ile Ali'nin kendilerinden gelen sahih rivâyetlere aykırı.

Beşincisi, Miqsem adlı râvî, birilerinin siqa demesine karşın, İbn Sa'd ile İbn Hazm tarafından zayıf sayılıyor. Bu iki zıt yaklaşımı birleştirirsek, sadûq ama hâfıza yönünden zayıf olduğunu söylemek mümkün. Buhârî'nin kitabında tek bir rivâyeti var Miqsem'in; o da bir ayetin sadece bir kelimesinin tefsirinden başka bir şey değil! Bununla Buhârî, hadis naklinde ona pek güvenmediğini ima ediyor. Müslim de ondan çekinenlerden birisi! Bunların yanısıra Miqsem Ehl-i Beyt'e olumsuz yaklaşımıyla biliniyor![1]

Hakem ise aslında siqa bir râvî. Fakat Miqsem'den duyduğu hadislerin sayısı sadece beş tane ve bu rivâyet o beş hadisin içinde yok! O hâlde senedde kopukluk var. Kaynaklar onun tedlisçiliğine de yer

1- İbn Sa'd, V, 295, 471; ez-Zehebî, IV, 176; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 278; Şerafuddîn, Ebû Hürayra: 185 ; Buhârî'deki rivâyeti için bk. meğâzî, 5, tef. Nisâ, 19

veriyor ki[1], bu da rivâyetin zayıflığına daha bir ışık tutuyor.

Süfyân hakkında ise İbn Sa'd "siqadır; ama hadisinde çok hata yapıyor!", Ebû Hâtim "Hadisi yazılabilir; fakat huccet değildir!", İbn Maîn "sağlam değil!" ve Ebû Şeybe'nin oğulları Osman ile Ya'qûb ise "hadislerinde çelişkiler ve zayıflıklar var!" diyerek, onun hâfıza bakımından durumunu ortaya koyuyorlar.[2]

Kaldı ki aynı hadis "... Süleymân b. Qarm – A'meş – Hakem ..." yoluyla de geliyor.[3] Bu rivâyet hem diğer sahih hadislere uygun, hem de ***"Benim adıma..."*** hadisine yer veriliyor ki doğrusu bu.

Velhasıl söz konusu rivâyete dayanmak da mümkün değil.

3. Ali (a.s) rivâyeti: Bu rivâyette de Ali ile Ebûbekr birlikte yola çıkıyor ve Ebûbekr hacc emiri olarak haccı ifa ediyor.

("...Ebû Zür'a ve Abdullâh b. Râşid – Hayve b. Şürayh – Ebû Sahr – Ebû Muâviye el-Becelî – Ebüs-Sahbâ el-Bekrî – Ali" yoluyla et-Taberî (et-Tefsîr = Tevbe: 2. ayet; İbn Kesîr, II, 334) rivâyet ediyor.**)**

Râvîlerinden **Abdullâh b. Râşid** ile **Ebû Muâviye** meçhul ve durumu tamamen belirsiz.[4] **Ebû Zür'a Vehb b. Râşid**, Anbese b. Hâlid'den daha seviyesiz, zayıf; üstelik Ehl-i Beyt düşmanı birisi![5] **Ebû Sahr Humeyd b. Ziyâd / Sahr**'ın hâfızası zayıf.[6] **Ebüs-Sahbâ Suheyb** ise Müellifimizin zayıf saydığı bir râvî.[7]

Ayrıca, **birincisi,** bu rivâyette Ali'nin Ebûbekr ile beraber çıktığından bahsediliyor. Oysa durumun böyle olmadığını; Ali'nin Ebûbekr'in arkasından gönderildiğini yukarda gördünüz.

İkincisi, rivâyette ***"Benim adıma ..."*** hadisine yer verilmiyor.

Üçüncüsü, rivâyet her şeyden önce, olayın kahramanlarından olan Ebûbekr ile Ali'den sahih yollarla gelen hadislere aykırı.

1- İbn Sa'd, VI, 331; el-Aynî, II, 145, İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 640~641

2- İbn Sa'd, VII, 312; ez-Zehebî, II, 165~168; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 301

3- et-Taberî ile Ebül-Huseyn es-Saydâvî rivayet ediyor. (bk. sh. 201)

4- Sırasıyla bk. ez-Zehebî, II, 420, IV, 575; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 392; el-Münâvî, II, 244

5- ez-Zehebî, IV, 352; Şerafuddîn, Ebû Hürayra: 184

6- Müellif, ed-Duafâ: 168; ez-Zehebî, I, 612, 613; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 200

7- ez-Zehebî, II, 321

Demek, bu rivâyet de sened ve metin yönünden sakat!

4. Ebû Hürayra rivâyeti: Özetle diyor ki: "Ebûbekr'in, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kendisini emir atadığı hacc esnasında, kurban bayramı günü hacc bildirisini okumak üzere gönderdiği müezzinler arasında ben de vardım. Sonra Peygamber (s.a.a) Ali'yi gönderdi ve ona Berâe sûresini okumasını emretti. O da bizimle beraber okuyuverdi."

("...İbn Şihâb ez-Zührî – Humeyd – Ebû Hürayra" kanalıyla İbn Sa'd (II, 169), Abdürrazzâq, Ahmed (II, 299), Buhârî (salât, 10; hacc, 67; cizye, 16; meğâzî, 68; Tef. Berâe, 2, 3), Müslim (hacc, 435), Müellif (hacc, 161), Ebû Dâvûd (menâsik, 67), Tirmizî (Tef. Berâe, 6) ve İbn Cerîr et-Taberî (Tevbe: 2. ayetin tefsiri) rivâyet ediyor.**)**

İbn Kesîr ve benzerlerinin dayandıkları -kendileri açısından en sahih ve sağlam- rivâyet işte bu rivâyet! Buna da bir bakalım:

Birincisi, bu da yukarda geçen ve toplam yedi sahâbîden sahih yollarla gelen hadislere aykırı.

İkincisi, olayın asıl kahramanları, bilindiği gibi Ebûbekr ile Ali. Bu, onlardan sahih yollarla gelen hadislere de aykırı.

Üçüncüsü, Ebû Hürayra'nın bizzat kendisinden sahih olarak gelen hadise de aykırı.

Kısacası her şeye aykırı! Bu türden rivâyetlere Ehlisünnet âlimleri **"şâzz"** adını verirler ve ittifakla zayıf sayarlar; huccet olarak kabul etmezler.[1]

Dördüncüsü, her ne kadar Ebû Hürayra sahâbeden olduğu için Ehlisünnet kardeşlerimizin çok güvendiği birisi ise de, bizce onun güvenilir bir tarafı yok! Onlar bu konularda "sahâbenin tamamı adil sayılır!" gibi delilden yoksun bir önyargının kurbanı olmuşlar! Oysa kendilerinin kaleme aldığı hadis ve tarih kitapları, sahâbenin tamamının adil olmadığını kanıtlarken, Ebû Hürayra'nın da güvenilir birisi olmadığını bütün çıplaklığıyla ortaya koyuyor![2]

Humeyd de onların gayet siqa saydıkları bir râvî; ama o da ne yapıp edip Osman b. Affân'ı halîfe yapan Abdurrahmân b. Avf'ın oğlu

---

1- Hadis Usûlü kitaplarının **"şâzz hadisler"** bölümüne bk. Örneğin: Hâkim, el-Ma'rife: 119 vd.; es-Süyûtî, et-Tedrîb: I, 232 vd.

2- Konu hakkında **"Sahâbenin Adaleti ve Ebû Hürayra"** adlı çalışmamıza bk.

ve kafadarı! Emevî sülalesiyle de soy ve düşünce birlikteliğine sahip.[1] Böyle birisinin hadisini kabul etmenin ise İslâm adına imkansız olduğunu daha önce gördünüz.*

Buradan hareketle şunu söyleyebiliriz: Ebû Hürayra, önceleri işin doğrusunu oğlu Muharrar'a anlatmış; ama daha sonra siyasi ve idari dengeler değiştikten sonra, Humeyd ile kafa-kafaya vererek bu rivâyeti uydurmuş olabilirler!

İbn Şihâb ez-Zührî'nin* gerçek yüzünü daha önce sizlere arzetmiştik. Bu bakımdan rivâyet onun uydurması da olabilir.

Şu hâlde Ebû Hürayra'dan gelen bu rivâyet de tamamen asılsız! Onun Buhârî ve Müslim gibi kitaplarda yer alması kimseyi aldatmasın; çünkü onlar da insandır ve hata yapabilir. Zaten onların içinde, Kur'ân ve sünnete, akla ve tarihe aykırı pekçok rivâyete yer verildiği malum! Özellikle Yahudi ve Hıristiyan kültürüne dair **"İsrâîlî"** haberlerden epey miktarda var!

5. Muhammed b. Ka'b el-Quradî mürseli: "Rasûlullâh (s.a.a) Ebûbekr'i hacc emiri olarak, Ali'yi de Berâe sûresini okuması için gönderdi..." diyor.

("...Abdülazîz b. Ebân el-Emevî – Ebû Ma'şer Necîh – İbn Ka'b" kanalıyla İbn Cerîr et-Taberî (et-Târîh: II, 192, et-Tefsîr = Tevbe: 1. ayet ; İbn Kesîr, II, 332) rivâyet ediyor. **)**

Bu rivâyet de, **birincisi,** metin bakımından pekçok açıdan gerçeklere aykırı. Bu bakımdan hiçbir değeri yok!

İkincisi, râvîlerinden **Abdülazîz** ile Ebû Ma'şer'in her ikisi de çok zayıf. Siqadır diyen hiç kimse yok![2]

Üçüncüsü, Muhammed b. Ka'b'ın bu rivâyeti kimden aldığı belli değil! Demek ki bu rivâyetin de hali perişan!

6. Muhammed el-Bâqır (a.s) rivâyeti: Kendisinden yapılan rivâyete göre güya şöyle diyor!: "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Berâe sûresi nâzil olunca hemen Ali'yi çağırdı ve ***"Benim adıma...."*** buyurarak, insanla-

---

1- Şerafuddîn, Ebû Hürayra: 159

* Bu bölümdeki hadislerin hükümlerinden **a** şıkkının sonlarına bk.

* sh. 47~48'e bk.

2- Ebû Ma'şer için sh. 54'e bk. **Abdülazîz** için ise bk. İbn Sa'd, VI, 404; ez-Zehebî, II, 622; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 470

ra hacc yaptırmak üzere gönderdiği Ebûbekr'in ardından yolladı... Ebûbekr, arkasından gelenin Ali olduğunu görünce sordu:

— "Emîr misin, memur mu?"

Ali ise:

— "Hayır, memurum!!!" cevabını verdi ve ikisi de yola devam etti... Ebûbekr haccı yaptırdı, Ali de bildiriyi okudu..."

(Hakîm el-Evsî kanalıyla İbn İshâq ile et-Taberî (Tevbe: 1. ayet; İbn Kesîr, II, 333-334; İbn Hacer, T. Keşşâf: 72) rivâyet ediyor. **)**

Bunun İmam el-Bâqır (a.s) üzerinden tek kelimeyle "düzme" olduğu her halinden belli:

Birincisi, el-Bâqır İmam Ali'nin torunlarından ve zamanında Ehli Beyt'in imam ve önderlerinden. Böyle birisinin dedesinden gelen doğru rivâyetten habersiz olması ve ona ters düşmesi düşünülemez.

İkincisi, rivâyette Berâe sûresinin İmam Ali ile birlikte gönderildiğinden bahsediliyor; oysa doğrusu, önceden Ebûbekr ile gönderilmiş olduğudur.

Üçüncüsü, daha pek çok açıdan yukarda yedi sahâbîden sahih yollarla gelen hadislere de aykırı.

Dördüncü husus, **Hakîm b. Hakîm el-Evsî** genel olarak zayıf bir râvî ve üstelik adaletli olup olmadığı belirsiz.[1] Dolayısıyla bir iki kişinin "güvenilir" demesinin kıymeti yok!

7. İsmâîl es-Süddî mürseli: Rivâyete göre es-Süddî diyor ki: "Berâe sûresinin ilk 40 ayeti nâzil olunca, hemen Ebûbekr'i hacc emiri atayarak, o ayetleri kendisiyle birlikte gönderdi. Arkasından Ali'yi yolladı. Ali Ebûbekr'e yetişip yazıyı ondan alır almaz hemen döndü ve Ali yoluna devam etti.

Ebûbekr Peygamber'e varıp durumu sorunca, Efendimiz (s.a.a): ***"Bir şey yok; ancak benim adıma..."*** buyurdu.

Sonra Ebûbekr hacc emiri, Ali de müezzin olarak Mekke'ye doğru yola çıktılar."

(İbn Cerîr et-Taberî (II, 192, et-Tefsîr = Tevbe: 1. ayet) "... Ahmed b. Mufaddal – Esbât – es-Süddî" kanalıyla rivâyet ediyor. **)**

1- ez-Zehebî, I, 584; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 192; el-Münâvî, II, 100

Rivâyetin baş tarafı tamamen doğru ve sahih rivâyetlere uygun. Dolayısıyla orasında bir sorun yok. Ancak "Sonra Ebûbekr ..." diye başlayan kısım üzerinde biraz durmak lazım.

Bu kısım rivâyetin bir parçasıysa; **birincisi,** rivâyetin baş tarafıyla uyumlu değil!

İkincisi, konuyla ilgili en sahih rivâyetlere de aykırı.

Üçüncüsü, bu yanlışlık râvîlerinden Esbât b. Nasr'dan kaynaklanıyor olabilir. Çünkü Esbât siqa ve sadûq bir râvî; ancak hâfızası biraz zayıf.[1]

Dördüncüsü, es-Süddî'nin bunu kimden aldığı belli değil.

Yok eğer o kısım rivâyetin bir parçası değilse, o zaman İbn Cerîr'in kendi sözü, es-Süddî'nin hadisine karışmış olabilir.

Bizce doğrusu bu ikinci ihtimal. Çünkü, **öncelikle,** Esbât'tan rivâyette bulunan **Ahmed**, Ali dostu, Ehl-i Beyt taraftarı bir râvî. Üstelik siqa.[2] Böyle bir râvînin gerçeği bilmemesi adeta imkansız. **Diğer yandan,** Esbât aynı hadisi İmam Ali'den de rivâyet ediyor (**c** şıkkına bk.) ve o rivâyette böyle bir ifadeye yer vermiyor.

Şu hâlde bu rivâyete de dayanmak mümkün görünmüyor.

8. es-Süddî rivâyetinde yer alan aykırı bölüm, **Mücâhid**, **Ebû Hâlid el-Becelî** ve **Qatâde**'den de rivâyet ediliyor. **(** bk. İbn Cerîr et-Taberî, et-Tefsîr = Tevbe: 1. ayet; İbn Kesîr, II, 332 **)**

Ancak bu görüşler şayet kendi sözleriyse, sadece kendilerini ilgilendirir; başkalarını bağlamaz, **bu bir.**

İkincisi, şayet bu sözleri hadis diye rivâyet ediyorlarsa, hem kimden aldıkları belirsiz, hem de kendilerine varan isnad zincirleri meçhul!

Üçüncüsü, yukarda geçen en sahih rivâyetlere ve olayın kahramanlarından gelen hadislere aykırı.

Kısacası bu da ilim adına delil olma niteliğinden yoksun!

İşte "Ebûbekr yine de hacc emiri olarak görevi ifa etmiştir!" diyenlerin dayandığı rivâyetlerin hali! Bunların içinde, Ehlisünnet ha-

---

1- **62** nolu hadisimizin durumuna bk.

2- İbn Sa'd, VI, 410; ez-Zehebî, I, 157; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 42; Şerafuddîn, 79

disçilerinin ölçülerine göre isnadı sahih sayılan bir Ebû Hürayra rivâyeti var, başkası yok! Onun için de önlerine gelen her rivâyeti onu esas alarak yorumlamışlar!

Ebû Hürayra rivâyetinin sadece isnad bakımından onların ölçülerine göre sahih olduğu meydanda. Fakat orada ileri sürdüğümüz çürütücü bilgiler ve gerekçeler de Ehlisünnet alimlerinin en temel kitaplarından! **Onlar bir yanlışı esas almış; Kurân'ı, sünneti, aklı ve tarihi bir tarafa bırakarak "Sahâbenin tamamı adildir!" gibi temelsiz bir ön-yargıyla yola çıkmışlar, Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) gelen onlarca talimata rağmen, Ehl-i Beyt düşmanlarından ve Emevîlerin siyasî entrikalarına alet olan, onların çanağından beslenen kişilerden hadis almışlarsa... bu onların sorunu! Onlara bakarak biz de aynı yanlışa düşecek değiliz ya!**

Diğer taraftan bir rivâyetin isnad bakımından sahih olması, o rivâyetin kabulü için tek başına yeterli değil! İsnad tenkidinden geçen rivâyetlerin, bir de "metin tenkidi" sınavına alınması gerektiğini, biraz fıkıh ve hadis usûlü okuyan herkes bilir. Buna göre bir hadisin "sahih" hükmünü alabilmesi için şu basamakları da geçmesi gerekiyor:

1. Kitaba / Kur'ân'a aykırı olmayacak.

2. Aklın kesin hükümlerine aykırı olmayacak.

3. Tarihî olaylara ters düşmeyecek.

4. Herkesin görüp duymuş olması gereken bir olay, bir iki kişi tarafından rivâyet edilmiş olmayacak.

5. Aynı konuda, pekçok sahih yoldan gelen diğer hadislere ters düşmeyecek.[1]

Bunlar sadece bizim kabul ettiğimiz ölçüler değil, görüldüğü gibi, aynı zamanda Ehlisünnet kardeşlerimizin de kabul ettiği ölçüler. Bu temel ölçülerden birine takılan bir rivâyet, isnadı ne olursa olsun, hiçbir değer ifade etmez.

1- el-Cessâs, el-Fusûl: 276~280. htm; Ebül-Huseyn el-Basrî, II, 78; Ebû Ya'lâ, III, 964 vd; el-Ğazzâlî, I, 142; el-Âmidî, II, 256; İbn Hâcib, II, 51; es-Serahsî, I, 364 vd.; Sadruşşerî'a, II, 440 vd.; el-Buhârî, III, 728 vd.; İbn Hümâm, II, 230; Emîr es-San'ânî, 122; es-Süyûtî, I, 232 vd., 276; Ali el-Qârî, Şerh'un-Nuhbe: 85-89, 125-126; Ebû Rayye, Muhammedî Sünnetin Aydınlatılması: 398-399; Kandemir, Mevzu Hadisler: 180~186

Burada Ehlisünnet kardeşlerimizin en büyük hatası, teorik olarak kitaplarında geniş geniş işledikleri bu temel kriterleri, pratikte hemen hiç kullanmamış olmaları. Bunlar sadece teorik planda kalmamış, aynı zamanda pratiğe de aktarılmış ve uygulama alanına sokulmuş olsaydı, farklı düşündüğümüz hemen hiçbir husus kalmazdı.

Şimdiye kadar gördüklerimizden, Ebû Hürayra rivâyetinin **5.** maddeden sınıfta kaldığını hala anlayamamışsanız, aşk olsun size! Bu türden rivâyetlerin adı "şâzz"dır. Şâzz rivâyet, en yaygın tanıma göre, siqa bir râvînin, diğer siqa râvîlerin rivâyetlerine aykırı biçimde naklettiği rivâyetlerdir. Böyle rivâyetler ise, tekrar belirtiyorum, isnadı sahih bile olsalar, zayıf kategorisine girerler ve asla huccet olamazlar.

Burada anlamakta güçlük çektiğim nokta şu: Hacc emirliği konusunda en sahih rivâyetler, Ebûbekr'in yolun yarısından geri döndüğünü ve Ali'nin hacc emiri olarak yoluna devam ettiğini açıkça ifade ediyor. Olayın asıl kahramanları olan Ebûbekr ile Ali de bu konuda anlaşmışlar! Her ikisi de, kendilerinden sahih senedlerle gelen rivâyetlere göre, olayın bu şekilde geliştiğini anlatıyorlar. Artık birilerine n'oluyor!? O birileri neden rahatsız oluyor ki, gelen haberlere rağmen, Ebûbekr'i illa da hacc emirliği görevinde tutmak istiyorlar!? Ebûbekr'in kendisi bunu inkar ediyor; kendisinin azledildiğini ve görevin Ali'ye verildiğini ve bunun üzerine ağlayarak Medine'ye, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanına döndüğünü... söylüyor. Buna rağmen onların ısrarlarının sebebi ne acaba!? Yoksa bir şeyden mi korkuluyor da Allah ve Rasûlü, hatta Ebûbekr o şeye feda ediliyor!? Nedir o şey Allah aşkına!? O şey ilâhî irâdenin önüne geçirilecek kadar çok mu önemli!? Bu konuda bu kadar inat ve taassuba ne gerek var!?

Ehlisünnet âlimlerinden bu konuya yer ayıran hangisinin eserine bakarsanız bakın, ilâhî irâdeye rağmen sergilenen bu kararlılığı görürsünüz! Onlar bu manzarayı sergilerken, aşağıdaki yöntemlerden birisini yada birkaçını kullanarak, okuyucuların kafasını karıştırmakta, demagojik yorumlarla ümmeti yanıltmaktadırlar:

a. Sadece Ebû Hürayra'nın şâzz rivâyetine yer vererek.

b. Sadece Ebû Hürayra ile Câbir rivâyetlerine yer vererek.

c. Sadece Câbir rivâyetine yer vererek.

d. Sadece İmam el-Bâqır'a izafe dilen rivâyete yer vererek.

e. Sadece es-Süddî ile el-Quradî'nin rivâyetlerine yer vererek.

f. Her iki gruptan bazı rivâyetlere ayrı ayrı yada tek bir rivâyetmiş gibi yer vermek sûretiyle, arada bir yaptıkları yorumlarla, doğrularla yanlışları, yaş ile kuruyu birbirine katarak.

g. Rivâyetlere yer vermeden, sadece yorum yaparak.

İşte size onlardan bazılarının isim listesi:

I. Hadisçiler:

1. Muhammed b. İsmâîl el-Buhârî (**a**)

2. Müslim b. Haccâc el-Quşeyrî (**a**)

3. Ebû Dâvûd es-Sicistânî (**a**)

4. Ebû Ca'fer Tahâvî (el-Aynî, XV, 190-191) (**f**)

5. İbn Abdilberr (el-Aynî, III, 317, VIII, 113; Davudoğlu, VII, 104 -105) (**c** ve **d**' nin karması)

6. el-Kirmânî (Şerh'ul-Buhârî)

7. İbn Hacer el-Asqalânî (el-Feth: VIII, 255-256) (**f**)

8. ez-Zürkânî (Şerh'ul-Mevâhib: III, 91) (**f**)

9. Bedr el-Aynî (III, 317-318, VII, 112-113, XV, 188-189) (**f**)

10. el-Qastalânî (el-İrşâd: VII, 114) (**g**)

11. Kamil Miras (Buhârî, Tecrid-i Sarih Şerhi: V, 331-332) (**c**)

12. Ahmed Davudoğlu (Müslim Şerhi: VII, 104-105) (**g**)

13. Haydar Hatipoğlu (İbn Mâce Şerhi: I, 206-207) (**d** ve **a**)

II. Tarihçiler:

1. et-Taberî (et-Târîh: II, 192) (**e**)

2. İbn Sa'd (II, 168-169) (**b**) Ayrıca Câbir rivâyetini bozarak.

3. İbn Hişâm (IV, 203) (**d**)

4. İbn Seyyidinnâs (Uyûn'ül-Eser: II, 275) Câbir rivâyetini bozarak.

5. es-Süheylî (el-Halebî, III, 237) (**g**)

6. İbn Kesîr (el-Bidâye: V, 37-38, VII, 356-357) (**f**)

7. İbn'ül-Esîr (el-Kâmil adlı eseri) (**e**)

8. el-Halebî (es-Sîra: III, 237-238) (**d**)

9. Ahmed Zeynî Dahlân (es-Sîra: II, 382) (**d**)

10. Diyarbekrî (el-Hamîs: II, 141) (**c**)

11. Ö. Rıza Doğrul (Asr-ı Saâdet: IV, 25-26) (**c** veya **d**)

12. M. b. Abdilvehhâb (Hz. Muhammed: 163-164) (**d**)

13. M. Âsım Köksal (İslâm Tarihi: IX, 429~441) (**f**)

14. O. Keskioğlu (Hz. Muhammed ve Hayatı: 415) (**c** veya **d**)

15. Zeki Canan (İslâm Tarihi: 390-391) (**c**)

16. Komisyon (Doğuştan ...İslâm Tarihi:)

17. Hüseyin Algül (İslam Tarihi: II, 51) Câbir rivayetinin özeti.

III. Kelamcılar / Fıkıhçılar:

1. Ebû Osman el-Câhız (F. er-Râzî, XV, 218-219) (**g**)

2. İbn Hazm (el-Fisal: IV, 146) (**g**)

3. İbn Teymiyye (el-Minhâc: II, 178, III, 122-123, IV, 221)(**a**,**g**)

4. İbn Ebil-Hadîd (XVII, 199-200) (**g**)

5. İbn Qayyim (Zâd'ül-Meâd: III, 25-26) (**b**)

6. İbn Hacer el-Heytemî (es-Savâiq: 32) (**g**)

IV. Tefsirciler:

1. et-Taberî (et-Tefsîr = Tevbe: 1. ayetin tefsiri) (**f**)

2. İbn Kesîr (II, 332-334) (**f**)

3. Ebûbekr el-Cessâs (Ahkâm'ul-Qur'ân: IV, 264~267) (**f**)

4. Ebûbekr b. el-Arabî (Ahkâm'ul-Qur'ân: II, 896~899) (**f**)

5. ez-Zemahşerî (el-Keşşâf: II, 138) (**f**)

6. el-Beğavî (et-Tefsîr: III, 49'dan el-Emînî, VI, 349-350) (**d**)

7. el-Beydâvî (et-Tefsîr: III, 79-80) (**c** ve **d**'nin karması)

8. Ebül-Berakât (et-Tefsîr: III, 80) (el-Beydâvî gibi.)

9. Fahruddîn er-Râzî (XV, 218-219) (el-Beydâvî gibi.)

10. el-Hâzin (et-Tefsîr: III, 80-81) (el-Beydâvî gibi.)

11. Ebüssüûd (el-İrşâd adlı tefsiri)

12. Ebû Hayyân (el-Bahr'ul-Muhît: V, 6)

13. el-Qurtubî (et-Tefsîr: VIII, 67) (**c**)

14. es-Süyûtî (ed-Dürr: III, 209-210) (**f**)

15. el-Âlûsî (Rûh'ul-Me'ânî: III, 268) (**c**)

16. M. Ali eş-Şevkânî (el-Feth: II, 319) (**f**)

17. M. Reşid er-Rıdâ (el-Menâr: X, 156-157) (**f**)

18. Elmalılı Hamdi (Hak Dini: IV, 2441) (el-Beydâvî gibi)

19. Konyalı M. Vehbi (el-Hulâsa: V, 1951) (el-Beydâvi gibi)

20. el-Mevdûdî (et-Tefhîm: II, 179) (**g**)

21. M. Ali es-Sâbûnî (Safvet'üt-Tefâsîr: I, 521) (**c**)

22. Tahsin Emiroğlu (Esbâb-ı Nüzûl: V, 192) (el-Beydâvî gibi)

23. Süleymân Ateş (Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri: IV, 31-32) (**b**)

"Ebûbekr'in hacc emiri olduğunda" ağız birliği yapanlar arasında, akla hayale gelmedik inciler döktürenler de var:

Ebû Osman el-Câhız: "Peygamber (s.a.a) Ebûbekr'i hacc emiri olarak, Ali'yi de Berâe sûresinin ayetlerini okuması için gönderdi. Buna göre Ebûbekr imam, Ali cemaat; Ebûbekr hatip, Ali dinleyen; Ebûbekr yönlendiren, sevkeden ve emreden idi; oysa bunların hiçbiri Ali için söz konusu değildi!!!**"**[1]

Fahruddîn er-Râzî bu görüşün ışığında, hacc emirliği olayının Ebûbekr'in imâmetine işaret olabileceğine de yer veriyor.

Mu'tezile'nin aşırı akılcı kesiminin önde gelenlerinden el-Câhızın bu sözleri söylerken neye dayandığı, hangi rivâyeti esas aldığı malum değil! el-Câhız, sanki orada imiş gibi emin ve kararlı konuştuğu için hesaba çekileceğini biliyor mu acaba!?

Olayın Ebûbekr'in imâmetine işaret olduğu... iddiasına gelince, şayet el-Câhız'ın dedikleri doğru olsaydı, bunu kabul edebilirdik; ama heyhât! Olay bu şekilde Ebûbekr'in imâmetine işaret oluyorsa, Ebûbekr'in azledilip yerine Ali'nin atandığı gerçeği karşısında, bunun A-

1- F. er-Râzî, XV, 218-219

li'nin imâmetine daha etkileyici tarzda delil olduğu söylenemez mi?

İbn Hazm ez-Zâhirî: "Bu olay Ebûbekr'in en büyük faziletlerinden birisi!!! Çünkü o gün Ali dahil tüm hacıların emiri oydu; hacılar onunla yürüyor, onunla duruyor ve onun arkasında namaz kılıyorlardı! Hitab ettiğinde susuyorlardı ve onların içinde Ali de vardı!!!

Berâe sûresinde zaten Ebûbekr'in faziletine; Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile birlikte mağarada kaldıklarına ve Allah'ın o ikisiyle beraber olduğuna yer veriliyor.

Bu sûreyi Ali'nin okuyuvermesi ise, Ebûbekr'in Ali ve diğerlerinden üstünlüğünün etkileyici tarzda ilanından ibarettir ve Ebûbekr lehine kat'î bir huccettir!!!**"** [1]

İbn Hazm sarfettiği bu sözlerle hadis külliyatına ve tarihe ne kadar vakıf olduğunu gözler önüne seriyor! Konu Ebûbekr ile Ali oldu mu, hemen yerini alıyor; kafasını kuma sokarak öyle hezeyanlarda bulunuyor ki görmeye durun! Bunu yaparken oturupta bir düşünmek aklına gelmiyor. İşte İbn Hazm'ın emanete karşı duyarlılığı!

Sormak lâzım İbn Hazm'a: Hacc emirliği olayı esnasında siz de mi oradaydınız ki bu kadar emin konuşabiliyorsunuz? Orada değilseniz, bu bilgileri nereden aldınız!? "Hacıların onunla yürüyüp onunla durdukları ve onun arkasında namaz kıldıkları..." hangi hadis yada tarih kitabında kayıtlı? el-Câhız dışında kim söylemiş bunu!? Sizin, toplam yedi sahâbîden üstelik Ebûbekr'in bizzat kendisinden gelen sahih hadislerden haberiniz yok mu? Bu hadislere yer veren kaynaklar kimlerin kaynakları!? Acaba bu garip tutumunuzun sebebi ne? Yoksa siz de mi "işinize öyle geldiği için" şâzz ve münker rivâyetlere sığınıyorsunuz!!?

Mağara olayının Berâe sûresinde geçiyor olması neyi değiştirir ki? Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile beraber bir süre kalmak çok mu önemli? Önemli ise, çocukluğundan itibaren Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanında büyüyen, hep onun terbiyesiyle yetişen ve ömrünün sonuna kadar onun yanından hiç ayrılmayan bir "Ali" için ne dersin acaba!? Allah'ın sadece onlarla değil, bütün mü'minlerle birlikte olduğunu, bütün insanlara şah damarından daha yakın olduğunu ne çabuk unutuverdin!?

1- el-Fisal: IV, 146

Ali'nin bu esnada mağara ayetini okuyup okumadığını bilemiyoruz. Okumuş olsa ne çıkar! Bu nasıl Ebûbekr lehine kat'î bir huccet sayılabiliyor!?

İbn Teymiyye: "Ebûbekr'in geri dönüşü ile ilgili rivâyetler ilim ehlinin ittifakıyla kesin olarak yalandır! Mütevâtir (kesin) olarak biliniyor ki, Peygamber (s.a.a) Ebûbekr'i hacc emiri olarak atamış ve bir daha onu geri çevirmemiştir, o da dönmemiştir!!! İnsanlara o yıl hacc yaptıran odur. Ali de bu seferde onun emri altında olanlardan birisiydi ve diğerleri gibi onun arkasında namaz kılıyor, onun emriyle hareket ediyordu. Bu ilim ehlince mütevâtir bir bilgidir ve Ebûbekr'in o yıl Peygamberin (s.a.a) emriyle hac yaptırdığında iki kişinin bile ihtilafı yoktur!!!**"** [1]

İbn Teymiyye'nin yukardaki sözlerine bakılırsa; el-Câhız ile İbn Hazm'dan yeterince etkilenmişe benziyor! O yüzden el-Câhız ile İbn Hazm'a yönelttiğimiz soruları tekrar edip vakit kaybedecek değiliz; yalnız -müsaadesiyle- şunu sormak isteriz İbn Teymiyye'ye:

Biz bu konuyu enine boyuna araştırdık. Üstelik araştırmamızı Ehlisünnet mektebinin kaynaklarıyla sınırlı tuttuk; her iki tarafın delillerini gözler önüne serdik. "Ebûbekr'in hacc emirliği görevinden azledilmediğini ..."ne ilişkin delillerin, Ebû Hürayra'nınki dışında, tamamının -sizin ölçülerinize göre- zayıf, münker ve asılsız olduğunu ortaya koyduk! Ebû Hürayra'nın rivâyetinin de şâzz olduğu sonucuna vardık; bunun da gerekçelerini yukarda sunduk. Şimdi siz söyleyin: O "mütevâtir"* dediğiniz delil nerede? Biz sahih ve her bakımdan makbul tek bir rivâyet bulamazken, siz mütevâtir sayılacak onca rivâyeti nerede buldunuz? Bu rivâyetler -eğer varsa- hangi kitapta yer alıyor? Kimler yazmış o kitabı? Yer kürede böyle birisine hiç rastlanmadığına göre, sizin ilham gibi değişik haber kaynaklarınız da mı var!?

Anlaşılan: İbn Teymiyye, Ebûbekr'e olan sevgisinin ve Ehl-i Beyt'e olan antipatisinin etkisiyle ne dediğinin farkında değil!!! Ya da "mütevâtir haber"in ne anlama geldiğini bilmiyor!

1- el-Minhâc: IV, 221 Ayrıca bk. II, 178, III, 122~123; Özetle naklen bk. el-Halebî, III, 238; Dahlân, II, 382

* Mütevâtir haber: Yalan üzerinde birleşmeleri imkansız kalabalık bir grubun, pekçok kanaldan rivâyet ettikleri haberdir. Böyle haberler ve hadisler kesin bilgi ifade ederler. Fıkıh ve Hadis Usûlü kitaplarına bakınız.

NOT: Kitaplarda, Ebûbekr'in ardından Ali'nin gönderilmesi "Arap adetine" dayandırılıyor ve deniyor ki:

"Berâe sûresinin Ebûbekr'den alınıp Ali'ye verilmesi ve hacc bildirisiyle birlikte Ali tarafından okunması tamamen "Arapların adeti" gereğiydi! Çünkü Arapların adetine göre, bir devlet başkanı yaptığı antlaşmayı bozduğunu karşı tarafa duyuracaksa, soyca kendisine en yakın olanı göndermesi icabeder!**"**

İlk önce el-Câhız tarafından dile getirilen bu iddia, sonraları İbn Teymiyye, er-Râzî, el-Aynî, el-Halebî, İbn Hacer el-Heytemî, Davûdoğlu ... gibi daha pekçokları tarafından aynen tekrar ediliyor.[1]

İşte size "nassın bulunduğu yerde ictihad yapılmaz" diyenlerin nass karşısında yaptıkları ictihada, ilâhî irâde karşısında gösterilen inada ilişkin çarpıcı bir örnek! Bunu söyleyenler hiç Allah'tan korkmazlar mı acaba!? Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bu görev değişimini "vahye dayanarak" yaptığını söylerken, size n'oluyor yine!? Sizi peygamberin (s.a.a) mi, yoksa başkalarının mı sözü bağlıyor? "Arapların adeti öyleydi" demekle, Allah'ın peygamberinin sözlerini kenara itmenin manası, sebeb-i hikmeti ne ola!?

Hem örneğin Hz. Abbâs, Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) soyca Hz. Ali'den daha yakın değil mi? Peygamber Efendimizin Aqîl b. Ebî Tâlib ile Fadl b. Abbâs gibi amca-oğulları da vardı; onlar niye gönderilmedi de Ali gönderildi!? Hem madem Arapların adeti gereğiydi; pekiyi, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bu örf ve adeti, Ebûbekr'i gönderinceye kadar bilmiyor muydu!? Yoksa biliyordu; ama unuttu da sonra mı hatırladı!?

Doğrusu, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bu görev değişimini Arapların adetine dayanarak değil; tamamen vahye dayanarak yaptı. Eğer örf ve adetleri esas alsaydı bunu baştan yapar; Ebûbekr'i hiç göndermezdi. Mu'tezile mektebinin nassçı ekolünün en önde gelen simalarından İbn Ebil-Hadîd, iki taraf arasında hakemlik yapıyor; bu görev değişiminin Arapların örf ve adetine göre değil, vahiy ışığında gerçekleştiğini kararara bağlıyor.[2]

1- İbn Teymiyye, III, 123, IV, 221; er-Râzî, XV, 218; el-Aynî, III, 317-318, VIII, 113; el-Heytemî, 32; el-Halebî, III, 238; Davudoğlu, VII, 105

2- Şerh-u Nehc'il-Belâğa: XVII, 200

e. Ebûbekr'in "Hacc Emirliği" Görevinden Alınıp Yerine Ali'nin Atanması "Vahiy" Sonucu Olmuştur.

Az önce, "Hacc Emirliği" görevinin Ebûbekr'den alınıp Ali'ye verilmesini, "Arapların adetlerine" dayandıranları gördünüz. Oysa bu değişim tamamen vahyin kontrolü altında, ilâhî irâde sonucu vuku buldu. ***"... emrolundum."*** ve ***"Cebrail geldi..."*** gibi ifadeler bir hayli açık bu konuda.

Aşağıdaki hadisler, bu gerçeği bütün çıplaklığıyla gözler önüne seriyor:

1. Ebûbekr hadisi

2. Ali (a.s) hadisi (**a** şıklı rivâyet)

3. Ali (a.s) hadisi (**b** şıklı rivâyet)

4. Abdullâh b. Ömer hadisi

5. Ebû Râfi' hadisi.

Görüldüğü gibi, olayımızın asıl kahramanları bu hususta da hemfikirler! Bundan sonra kim ne derse desin; kaldırıp atın sözünü!

f. Görev Değişimi Hz. Ali'nin İmâmetine İşarettir.

Az yukarda, el-Câhız'ın ifadelerinden "Ebûbekr'in imâmetine işaret" çıkaranları gördünüz! Oysa olay onların istediği yönde gelişmiyor; önce Berâe sûresiyle birlikte Ebûbekr gönderiliyor, hemen ardından bu görev ondan alınıp Ali'ye devrediliyor. Ve bütün bunlar vahiy denetiminde yapılıyor. Sadece "Hacc emiri olmak" Ebûbekr'in imâmetine işaret oluyor da, "Ebûbekr'in o görevden azledilip yerine Ali'nin atanması" Ali'nin imâmetine işaret olmaz mı!?

Şayet olay, Ebûbekr hiç karıştırılmadan cereyan etseydi, o zaman bu işaretten belki söz edemezdik. Ama ilâhî irâdeye bakın ki, olayın yalın biçimde Ali'nin başkanlığında vuku bulmasını istemiyor; önce Ebûbekr gönderiliyor, ardından o azledilerek yerine İmam Ali atanıyor! Ve bütün bunlar vahiy ışığında yapılıyor. İlâhî irâde, bununla Ali'nin olduğu yerde bir başkasının emir-komuta sahibi olamayacağını göstermek ve Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra Ali'nin imâmet ve hilâfetine işaret etmek istiyor. (Allah bilir.)

"SEQALEYN" HADİSİ

76. Zeyd b. Erqam anlatıyor:

"Peygamber (s.a.a) veda haccından dönüp "Ğadîr-Humm" denilen mevkide konakladığında, gölgelik ağaçların altının sü-pürülüp temizlenmesini emretti. Temizlik yapıldıktan sonra şöyle buyurdu:

"Sanki davet edilmiş ve davete icabet edecek gibiyim! Sizlere birisi diğerinden daha büyük iki paha biçilmez emanet bırakıyorum: Allah'ın Kitabı ve benim ıtretim (soyum), Ehl-i Beytim.

Benden sonra onlara nasıl davranacağınıza dikkat edin. Çünkü onlar, havuz başında benimle kavuşana dek birbirlerinden asla ayrılmayacaklar!

Arkasından Ali'nin elini tutarak: ***"Şüphesiz, Allah benim mevlâm, ben de bütün mü'minlerin velîsiyim."*** buyurdu ve şöyle devam etti:

"Ben kimin velîsi isem, bu da onun velîsidir! Allah'ım! Onu seveni sen de sev, ona düşman olana sen de düşman ol!"

(Ebut-Tufeyl diyor ki:) Zeyd'e "Bunu Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) gerçekten duydun mu!?" diye sorunca şu cevabı verdi:

"Evet, o gün ağaçların altında olupta bunları gözleriyle görmeyen ve kulaklarıyla duymayan hiç kimse yok!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimiz beş bölümden oluşmakta:

1. ***"Sizlere iki paha biçilmez ..."*** diye başlayan bölüm.

2. ***"Benden sonra onlara ..."*** diye başlayan bölüm.

3. ***"O iki emanet havuz ..."*** diye başlayan bölüm.

4. ***"Ben kimin velisi isem ..."*** diye başlayan bölüm.

5. ***"Allahım! Onu seveni ..."*** diye başlayan son bölüm.

Hadisimizin tamamını el-A'meş kanalıyla et-Tahâvî (584. htm), Hâkim (III, 109), Taberânî, Bezzâr, el-Harzemî (s. 154) vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 33) Ayrıca hadisimizin **1.**, **2.** ve **3.** bölümleri Tirmizî (menâqıb, 32), **4.** ve **5.** bölümleri ise Ahmed b. Hanbel (I, 118) tarafından rivâyet ediliyor.

Hadisin Durumu: Hadisimiz bütünüyle Buhârî ile Müslim'in ortak râvîleri kanalıyla rivâyet ediliyor. Bu yüzden Hâkim "**Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de sesini çıkarmıyor. Hanefîlerden **Ebû Ca'fer et-Tahâvî** (584. htm) de hadisimizin isnadının gayet sahih olduğunu ifade ediyor.

A Ç I K L A M A L A R

Nihayet kitabımızın en önemli hadislerinden olan **"Seqaleyn"** hadisine gelmiş bulunuyoruz. **"Seqaleyn"** "iki önemli, çok değerli, paha biçilmez emânet" gibi anlamlara geliyor. Bu, İslâm dünyasının hem maddî, hem de manevî kurtuluşunun yolunu gösteren çok aziz ve yüce bir hadis. Kısaca **"Seqaleyn Hadisi"** dendiğinde şu hadis-i şerif aklımıza gelmeli:

"Sizlere iki paha biçilmez emanet bırakıyorum; onlara sımsıkı sarıldığınız sürece asla sapmazsınız: Allah'ın Kitabı ve benim ıtretim (soyum), Ehl-i Beytim.

Onlar havuz başında benim yanıma varıncaya dek birbirlerinden asla ayrılmayacaklar! Onun için benden sonra onlara nasıl davranacağınıza iyi dikkat edin."

İsterseniz, bu hadisi, sadece Ehlisünnet alimlerinin temel hadis kaynaklarında, hangi sahâbîler rivâyet ediyor; önce ona bakalım, sonra da hükümlerine geçelim.

"Seqaleyn" Hadisini Rivâyet Eden Sahâbîler:

1. Zeyd b. Erqam: Hadisimiz Zeyd'den üç değişik yoldan geliyor:

a) Ebut-Tufeyl Âmir b. Vâsile**:** Ondan itibaren Habîb b. Ebî Sâbit ... kanalıyla Müellifimiz (**76** nolu bu hadisimiz), Hâkim (III, 109),

Tirmizî (menâqıb, 32), Taberâni, Bezzâr, Hatîb el-Harzemî; Seleme b. Küheyl ... kanalıyla da Hâkim (III, 109~110) rivâyet ediyor.

Özellikle Habîb kanalıyla gelenin **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih** olduğunu yukarda gördünüz.

b) Yezîd b. Hayyân / Hıbbân**:** Ahmed (IV, 366-367), Müslim (f. sahâbe, 36-37), Müellif (el-Kübrâ'da = İbn Kesîr, IV, 113), Dârimî (f. Qur'ân, 1) ve et-Tahâvî (1117. htm) **sahih** bir isnadla rivâyet ediyor.

c) Müslim b. Subayh**:** Hâkim (III, 148) rivâyet ediyor ve **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.[1]

2. Ebû Saîd el-Hudrî: Hadisimizi Atıyye el-Avfî kanalıyla İbn Sa'd (II, 194), Ahmed (III, 14, 17, 26, 59), Tirmizî (menâqıb, 32), İbn Ebî Şeybe, Taberânî, Ebû Ya'lâ ve Bârûdî rivâyet ediyor. (el-Ğımârî, el-İbtihâc: 195)

Atıyye el-Avfî'nin siqa ve sadûq bir râvî olduğunu daha önce gördük.* Buna göre **hadisimizin isnadı gayet sahih.** İbn Hacer el-Heytemî bile "hadisin senedinde hiçbir sorun yok!" diyerek[2] sahih olduğunu ifade ediyor.

3. Zeyd b. Sâbit: Hadisimizi "Şerîk – Rukeyn – Qâsım b. Hassân el-Kûfî – Zeyd" kanalıyla Ahmed (V, 181-182, 189-190), Taberâni ve Ebû Ya'lâ rivâyet ediyor.

Hadisimizin bütün râvîleri siqa ve makbul. Dolayısıyla **isnadı sahih bir hadis.** el-Heysemî, es-Süyûtî ve el-Münâvî de aynı kanaatte.[3]

4. Câbir b. Abdillâh: Hadisimizi "... Zeyd b. Hasen el-Enmâtî – Ca'fer es-Sâdıq – el-Bâqır – Câbir" kanalıyla Tirmizî (menâqıb, 32) rivâyet ediyor. (Ayr. bk. İbn Kesîr, IV, 113)

Zeyd dışında bütün râvîleri gayet siqa. **Zeyd** ise normal, vasat bir râvî.[4] Dolayısıyla hadisi hasen sayılır. Zaten Tirmizî de **hadisimizin isnadının hasen olduğunu** söylüyor.

1- Zeyd b. Erqam'dan **Ali b. Rabîa el-Vâlibî** kanalıyla da -kısaca- rivâyet ediliyor. (bk. Ahmed: IV, 371) İsnadı **Buhârî'nin şartlarına göre** sahih.

* sh. 84'e bk.

2- es-Savâiq: 150

3- el-Münâvi, III, 15; el-Heysemî, IX, 162, 163; el-Ğımârî, 195

4- ez-Zehebî, II, 102; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 267

5. İmam Ali: Hadisimizi "... Kesîr b. Zeyd el-Eslemî – Muhammed b. Ömer – babası Ömer b. Ali – babası Ali (a.s)" kanalıyla İbn Ebî Âsım, İbn Cerîr et-Taberî, Ebû Ca'fer et-Tahâvî (584. htm) vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 55)

Kesîr dışında bütün râvîleri siqa. **Kesîr** ise Yahyâ b. Maîn, Ali b. el-Medînî, Ebû Zür'a, Ahmed b. Hanbel, Ebû Hâtim, İbn Adiy, İbn Hıbbân ve İbn Hacer tarafından siqa, sadûq ve salih bir râvî olduğu ifade ediliyor. Buna karşılık başta Müellif olmak üzere birkaç hadisçi, hâfızasında biraz zayıflık olduğunu belirtiyor.[1]

Kesîr'in hâfızasının zayıf olduğunu kabul etsek bile, bu hadiste hata yapmadığı açık. Dolayısıyla **hadisimizin isnadı en azından hasen, hatta sahihtir.**

6. Huzeyfe b. Esîd: Huzeyfe hadisi, Ebut-Tufeyl'den itibaren iki ayrı kanaldan rivâyet ediliyor:

a) Ma'rûf b. Harrabûz**:** İbn Asâkir, Taberânî ve Hakîm et-Tirmizî rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, el-Bidâye: V, 209, VII, 348; el-Heysemî, IX, 164, 165; el-Halebî, III, 308, el-Emînî, I, 26-27; el-Ğımâri, 196)

Hadisimizin isnadı sahih. İbn Hacer el-Heytemî de aynı kanaatte.[2]

b) Abdullâh b. Sinân**:** Bunu ise Hâfız İbn Uqde, Ebû Mûsâ ve Hâfız Ebül-Fetûh rivâyet ediyor. (İbn'ül-Esîr, Üsd'ül-Ğâbe: II, 526~527; İbn Hacer, el-İsâbe: II, 257; el-Emînî, I, 25~26, 46-47)

Abdullâh siqa bir râvî.[3] Diğer râvîlerini tespit edemedik. Eğer onlar da siqa ise hadisimizin isnadı sahih demektir.

7. Âmir b. Leylâ b. Damra: Yukarda Abdullâh b. Sinân kanalıyla gelen Huzeyfe hadisiyle beraber rivâyet ediliyor. Buna göre Ebut-Tufeyl, hadisi hem Huzeyfe'den, hem de Âmir'den rivâyet etmiş bulunuyor. Durumu Abdullah kanalıyla gelen Huzeyfe hadisi gibi.

8. Ebû Hürayra: Bezzâr'ın rivâyet ettiği bu hadisin isnadı için "zayıf" deniyor. (el-Heysemî, IX, 163; el-Ğımârî, 195-196)

9. Ümmü Seleme annemiz: Hadisimizi Ca'de b. Hübeyra'nın to-

1- ez-Zehebî, III, 404~405; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 554 vd, et-Taqrîb: II, 140

2- es-Savâiq: 43

3- İbn Sa'd, VI, 178

runları vasıtasıyla Hâfız İbn Uqde ve Semhûdî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 17-18)

10. Abdullâh b. Hantab el-Mahzûmî: Abdullâh hadisini oğlu Muttalib kanalıyla Taberânî rivâyet ediyor. (es-Süyûtî'nin "İhyâ'ül-Meyyit" adlı eserinden naklen el-Emînî, I, 49; Şerafuddîn, 50)

Muttalib siqa ve sadûq bir râvî.[1] Geride kalan râvîlerine vakıf olamadığımız için durumlarını bilemiyoruz. Eğer onlar da siqa ise, hadisimizin isnadı sahih demektir.

Ayrıca şu sahâbîlerin de adı geçiyor kaynaklarda:

11. Ebû Zerr el-Ğıfârî

12. Abdullâh b. Abbâs

13. Abdullâh b. Ömer

14. Abdurrahmân b. Avf

15. Ebû Râfi'

16. Ümmü Hâni'

17. Huzeyfe b. Sâbit

18. Sehl b. Sa'd es-Sâ'ıdî

19. Adiy b. Hâtem

20. Uqbe b. Âmir

21. Ebû Eyyûb el-Ensârî

22. Ebû Şürayh el-Huzâ'î

23. Ebû Qudâme el-Ensârî

24. Dumeyra el-Eslemî

25. Ebû Leylâ el-Ensârî

26. Ebül-Heysem b. et-Teyhân

27. Cübeyr b. Mut'im

28. Enes b. Mâlik

29. Berâ b. Âzib

1- ez-Zehebî, IV, 129; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 440 vd, et-Taqrîb: II, 260-261

30. Amr b. Âs / Âsî[1]

Ehlisünnet âlimlerinden Semhûdî ile İbn Hacer el-Heytemî, **"Seqaleyn"** hadisinin 20 küsür sahâbî tarafından rivâyet edilmiş olduğunu söylüyorlar.[2] Şu hâlde **"Seqaleyn Hadisi"** sadece sahih olması bir yana, **mütevâtir** bir hadis. Süyûtî ile el-Kettânî'nin ilgili eserlerinde ne tür hadislere "mütevâtir" dedikleri göz önüne alınırsa, hadisimizin mütevâtir olmaya daha öncelikli olduğu görülür. Hem o kadar sahih ve mütevâtir ki, her düşünceden bütün İslâm dünyası ortaklaşa kabul edip kitaplarına almış bu meşhur hadisi. Kısacası hadisin Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) ait olduğunda kuşku yok.*

"Seqaleyn" hadisinden anladıklarımız:

a. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Bize İki Emanet Bırakıyor: Kitab ve Ehl-i Beyt.

Peygamber (s.a.a) vedâ haccı esnasında**, bilhassa "**ğadîr-humm**" günü, sevgiliye kavuşma zamanının gelip çattığını; çok yakında bir davet alıp bu davete icabet edeceğini... çok kalabalık bir sahâbe kitlesi önünde dile getiriyor. Kendisinden sonra ümmetinin başı-boş kalması ilâhî hikmet açısından yakışık almadığı için tavsiyelerde bulunuyor; sahâbesine ve ümmetine yol gösteriyor...

Allah'ın Rasûlü (s.a.a), yaklaşık 23 yıllık peygamberlik görevi sonucu, yüz bini aşkın kişinin İslâm'a girmesine vesile olmuş. Böyle kısa bir süre içinde bir toplumu tamamen eğitip yola getirmenin, kafalarındaki tüm câhilî ve millî tortuları bütünüyle kazıyıp atmanın, neredeyse imkansız olduğu tarihi ve sosyolojik bir gerçek. Bunun gerçekleşmesi ve o toplumun ideal bir İslâm toplumu halini alabilmesi için, en az bir iki neslin aktarılması, eğitime tabi tutulması gerekir.

Sahâbenin çok büyük bir ekseriyetinin Hz. peygamberle birlikteli-

---

1- Tirmizî: menâqıb, 32; Ebû Nuaym; el-Emînî, I, 176; Muhammed Cevâd Belâğî, Mecma'ul-Beyân mukaddimesi: 45

2- el-Münâvî, III, 15; el-Heytemî, 150, 228

* Ne ilginçtir ki, İbn Teymiyye burada da meşhur tutumunu sergiliyor; Müslim'in sahihinde geçmesine ve onca sahâbîden gayet sahih yollarla rivâyet edilmesine rağmen, yine de zihinlere şüphe sokmaya çalışıyor. (el-Minhâc: IV, 85)

** Seqaleyn hadisinin veda haccı ve hutbesi esnasında, bilhassa "**ğadîr-humm**" günü gündeme geldiği ilgili hadislerde açıkça geçiyor. Ayrıca bk. el-Ya'qûbî, II, 111~112

ğinin 2-3 yılı geçmediği herkesçe malum. Bu insanların öyle yüz-üstü bırakılıp gidilmesi, sizce ilâhî hikmet açısından mümkün mü? Allah ve Rasûlü toplumsal pedagojik gerçekleri bilmiyor mu!? Bir peygamberin "Ben artık gidiyorum; başınızın çaresine bakın!" demesi düşünülebilir mi!? O toplumu İslâmî yönden eğitim sürecinin yarıda kalması Allah ve Rasûlü'nün hoşuna gider mi?

İşte o yüzden; bu eğitim sürecinin kesintiye uğramadan devam etmesini sağlamak, o toplumu kendisinden sonra da çekip çevirmek ve Kur'ân'ı yegâne doğrularla yorumlamak için bir "çekirdek kadro" bırakıyor. O da **Ehl-i Beyt**.*

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) **"Kur'ân"**ın yanısıra neden bir başkasını değil de **"Ehl-i Beyt"**i bırakıyor?" sorusunun cevabı aslında yeterince açık. Ehl-i Beyt, Ahzâb sûresinin 33 nolu **"tathîr ayeti"** ile maddî ve manevî her tür pislikten paklanıp arındırılmış! Sahâbe içerisinde aynı özelliğe sahip bir başkası var mı? Özellikle Ehl-i Beytin efendisi olan Ali (a.s), çocukluğundan beri amcasının oğlunu hiç yalnız bırakmamış? Onun terbiyesiyle yetişip büyümüş. Hayatında Allah ve Rasûlü'nü üzecek tek bir davranışta bulunmamış! Bu yüce payelerin hangisi hangi sahâbîde var!? Sahâbenin en önde gelenleri hakkında bir sürü eleştiri noktası tespit edilmişken Ali ve Ehl-i Beyt hakkında kim ne bulmuş şimdiye kadar!?

Demek ki bu yüce görev, onlara bedavadan verilmemiş! Onlar bunu haketmişler ve bunu da hayatlarıyla kanıtlamışlar!

Evet Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bizlere Allah'ın Kitabını ve kendi Ehl-i Beyti'ni emanet ediyor. Yoldan çıkmak yada sapmak istemeyenlerin bu iki emanete sahip çıkmalarını; daima onların yanında yer almalarını, ikisini **birlikte** örnek almalarını tavsiye ediyor ve: ***"Bu iki emanete sımsıkı sarıldığınız sürece asla sapmazsınız!"*** buyuruyor.

Bu ifade kurtuluşun ve necat yolunun **Kur'ân ve Ehl-i Beyt'**ten geçtiği konusunda yeterince açık. Dikkat edilirse, sadece "Kur'ân" demiyor. Yalnızca "Ehl-i Beyt" de demiyor! ***"Allah'ın Kitabı ve benim Ehl-i Beytim"*** diyerek, "Kur'ânsız Ehl-i Beyt'i" yada "Ehl-i Beytsiz Kur'ân'ı" kabul etmediğini; bunlardan birini dışlayıp öbürüne yapışmanın kimseyi kurtaramayacağını gayet veciz bir üslup ile dile getiriyor.

---

* **"Ehl-i Beyt"**ten kastın kimler olduğunu daha önce gördük. (sh. 78 vd.)

Aslında "Ehl-i Beyt"in tüm fertleri birer yaşayan Kur'ân mesabesinde. Buna rağmen sırf onlarla yetinmeyi yanlış ve eksik buluyor ilâhî irâde. Çünkü; evet, Ehl-i Beyt hayattayken, onlara ulaşma imkanı varken, sadece onları örnek almak yeterli. Zira onlar zaten Kur'ân'ın dışına asla çıkmazlar. Ama bir de bizim gibi, Ehl-i Beyt'e ulaşamayan, onları hiç göremeyenler var; biz ne yapacağız? Elbette Ehl-i Beyt'ten gelen rivâyetleri dikkate alacağız. İşte Kur'ân özellikle burada lazım bize. Ortada, hem Ehlisünnet kaynaklarında, hem de Ehl-i Beyt taraftarı Şîa kaynaklarında Ehl-i Beyt adına pekçok rivâyet var. Onların bir çoğu da uydurma!...

İşte Allah'ın Rasûlü (s.a.a) *"Allah'ın Kitabı ve benim Ehl-i Beytim"* derken, Kur'ân adına ortaya konan yorumların Ehl-i Beyt ile, Ehl-i Beyt'e izafe edilen rivâyetlerin ise Kur'ân ile denetlenip sağlanmasını; Ehl-i Beyt'in kabul edemeyeceği Kur'ân yorumlarını veya Ehl-i Beyt'e izafe edilen Kur'ân'a aykırı rivâyetleri kaldırıp atmamızı istiyor bizden!

Ama ümmet, aziz peygamberlerinin bu hayati talimatlarına pek kulak vermedi ve maalesef yerine getirmedi! Ehl-i Beyt'i dışlayarak sadece Kur'ân'la yetindiler yada Kur'ân'la birlikte başkalarının yorumlarını esas aldılar. Tabîî ki Kur'ânsız "Ehl-i Beyt" diyenler de oldu!... Varılan sonuç ortada; dünyanın her bir yanında Müslüman kanı akıyor! İslâm dünyasının yer-altı ve yer-üstü zenginlikleri, İslâm ve vatan hainlerince yabancılara peşkeş çekiliyor ve müslümanlar, dedelerinin kanlarıyla sulanan topraklarda her çeşit zulme maruz kalıyor; adeta köle muamelesi görüyor!...

Çözüm tabîî ki "Kur'ân ile Ehl-i Beyt"e dönmek ve onların öğretileri etrafında toparlanmak!

"Allah'ın Kitabı ve Benim Sünnetim!" Rivâyeti...

Ehl-i Beyt'in bu yüce ve kutsal faziletini kıskananlar, her zaman olduğu gibi, **"seqaleyn"** hadisine alternatif rivâyet koymada pek geç kalmamışlar! Buna göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurmuş:

"Size iki şey bırakıyorum; onlara sımsıkı sarıldığınız sürece asla sapmazsınız: Allah'ın Kitabı ve benim sünnetim! Onlar havuz başında bana kavuşana dek birbirlerinden asla ayrılmayacaklar!"

Dikkat ederseniz, **"Seqaleyn"** hadisindeki ***"Ehl-i Beytim"*** ifadesi kaldırılıp yerine ***"sünnetim"*** denmiş ve geri kalanı aynen kopya edil-

miş! Bakalım bu rivâyet hangi sahâbîlere isnad edilmiş!:

1. Abdullâh b. Abbâs: "...İsmâîl b. Ebî Üveys – babası Ebû Üveys – Sevr b. Zeyd ed-Dîlî – Ikrime – İbn Abbâs" kanalıyla Hâkim (I, 93) ile İbn Hazm (el-İhkâm, II, 251) rivâyet ediyor.

Ikrime'nin nasıl bir adam olduğunu daha önce gördünüz.* **Ebû Üveys Abdullâh el-Medenî** ise Müslim'in râvîleri arasında yer alıyor; Ahmed, İbn Maîn, Müellifimiz, Ali b. el-Medînî ve Ebû Hâtim zayıf sayıyorlar kendisini. Sebep, büyük oranda hâfıza zayıflığı.[1]

Oğlu **İsmâîl**'e gelince; bu da Buhârî ile Müslim'in en çok eleştirilen râvîlerinden birisi. Yahyâ "sadûq ama aklı zayıf, kendisi pek sağlam değil", "O ve babası başkalarına ait hadisleri çalarlardı!" ve bir defasında da "İsmâîl iki kuruş etmez!" diyerek kişiliğine ve hadis alanındaki durumuna dikkat çekiyor. Ebû Hâtim "gâfil!", Müellifimiz "zayıf" bir râvî olduğunu söylüyor. Dâraqutnî "sahih hadis için onu tercih etmem!" diyerek ondan gelen rivâyetlerin sahih olamayacağını ifade ediyor. Nadr b. Seleme el-Mervezî "kezzâb = çok yalancı" diyor.

Daha ilginci, Müellifimizin sahih isnadla rivâyetine göre, "hadis uydurduğunu" bizzat kendisi itiraf ediyor![2]

İşte size Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden birisi! Şimdi böyle bir isnadla gelen bir rivâyete "sahih" demenin imkanı var mı?

2. Ebû Hürayra: Sâlih b. Mûsa et-Talahî'den itibaren değişik yollardan Hâkim (I, 93), Hatîb el-Bağdâdî (el-Faqîh: I, 94), Dâraqutnî (el-Münâvî, III, 444) ve İbn Hazm (el-İhkâm, II, 251) rivâyet ediyor.

Rivâyetin başında Ebû Hürayra'nın bulunması bizce aslında yeterli. Ancak buna rağmen senedinde bulunan **Sâlih** ittifakla zayıf ve metruk bir râvî.[3] Dolayısıyla bu rivâyet de zayıf.

3. Amr b. Avf el-Müzenî: "Kesîr b. Abdillâh el-Müzenî – babası Abdullâh – babası Amr" kanalıyla İbn Abdilberr rivâyet ediyor. (es-Süyûtî, Tenvîr'ul-Havâlik: III, 93)

Kesîr zayıf, metruk ve hatta yalancı bir râvî. Kendisine güvenen

---

* sh. 79~80'e bk.

1- ez-Zehebî, II, 450; İbn Hacer, et-Tehzîb: III, 173~174, et-Taqrîb: I, 402

2- ez-Zehebî, I, 222-223; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 255~257, et-Taqrîb: I, 83; el-Aynî, I, 8, 192; el-Emînî, VIII, 35

3- ez-Zehebî, II, 301-302; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 535, et-Taqrîb: I, 347

tek kimse yok![1] O hâlde bu rivâyet de tamamen asılsız!

4. Ebû Saîd el-Hudrî: "Şuayb b. İbrâhîm et-Teymî – Seyf b. Ömer et-Temîmî – Ebân b. İshâq el-Esedî – Sabbâh b. Muhammed el-Becelî – Ebû Hâzim Selmân el-Eşce'î – Ebû Saîd" kanalıyla Hatîb el-Bağdâdî (el-Faqîh: I, 94), İbn Muzaffer ve İbn Ebid-dünyâ (el-Heytemî, es-Savâiq: 126) rivâyet ediyor.

Şuayb tamamen meçhul ve durumu belirsiz bir kişi. Seyf'ten gelen rivâyetlerde adı sıkça geçtiğine göre, Seyf ile kafadar birisi.[2]

Seyf ise apayrı bir alem! İbn Maîn "zayıf", "bir pul / kuruş ondan daha değerli!" diyor. Ebû Dâvûd "hiçbir değeri yok; üstelik çok yalan söyleyen birisi", Müellifimiz ile İbn Sekn "zayıf", Ebû Hâtim, Dâraqutnî ve el-Heysemî "metruk (hadisçilerin terkettiği yada hadisi terk edilmesi gereken) birisi", Abdullâh b. Nümeyr "hadis uydururdu", İbn Adiy "bütün hadisleri münker" İbn Hıbbân "zındıklıkla itham edilmiştir", "siqa râvîlerin ağzından hadis uydurur", Hâkim "zındıklıkla itham edilmiştir; dolayısıyla rivâyetlerine itibar edilmez", es-Süyûtî "çok hadis uyduran birisi", İbn Hacer de "zayıf ve metruk bir râvî"... diyerek Seyf'in ne mal olduğunu gözler önüne seriyorlar! Kütüb-ü sitte müelliflerinden yalnızca Tirmizî Seyf'ten gelen rivâyetlere yer veriyor; ama o bile rivâyetinin hemen ardından "bu münker bir hadis!" diyerek onun hadis ve rivâyetlerine asla güvenilemeyeceğine işaret ediyor.[3]

İşte Seyf'in sicil dosyası! Ehlisünnet uleması Seyf hakkında bunları söylerken, özellikle tarih kitaplarını Seyf'ten gelen rivâyetlerle doldurmayı da ihmal etmemişler! et-Taberî'nin tarihine ve İbn'ül-Esîr, İbn Kesîr vb. ondan beslenerek yazılan diğer tarih kitaplarına bakın isterseniz; özellikle dört halîfeyle, ve bilhassa III. Halife Osmanla ilgili bölümler, tamamen onun rivâyetleriyle dolu! Ancak et-Taberî gibi ilk dönem tarihçileri, söz-konusu rivâyetlerin senedlerine de yer vererek, okuyucularına araştırıp inceleme olanağı sunuyor; ötekilerde bu da yok! Dolayısıyla bu mazlum ümmet, Seyf'in uydurmalarıyla asırlardır oyalanıp durmuş!

1- İbn Sa'd, V, 412; ez-Zehebî, III, 406-408; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 141

2- ez-Zehebî, II, 275; el-Emînî, VIII, 140

3- ez-Zehebî, II, 255-256; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 239, IV, 175, et-Tehzîb: II, 466~467; el-Münâvî, I, 359; el-Kevserî, el-Maqâlât: 562; el-Emînî, VIII, 84-85; Murtazâ el-Askerî, Abdul-lâh b. Sebe Masalı: 50-51

Ehlisünnet âlimlerinin Seyf'in rivâyetlerine niye bu kadar yer verdiklerini merak ediyorsanız, bunun için et-Taberî tarihinin sözünü ettiğimiz bölümlerine bir göz atmanız yeterli! Sahâbenin cinayetlerini, işledikleri bir takım suçları örtbas eden, yada onlara meşru kılıf bulan, bilhassa Emevîlerin icraatlarını aklayıp paklayan, Ehl-i Beyt'e yapılan zulüm ve haksızlıkları, uyduruk nedenlere bağlayan... rivâyetlerin büyük bir çoğunluğu Seyf kanalıyla geliyor!

Ehl-i Beyt dostlarının eskiden beri "Abdullâh b. Sebe'nin fikirlerini taşımakla" suçlanması da Seyf'in mahareti! Çünkü kitaplarda Abdullâh b. Sebe ile ilgili ne kadar rivâyet varsa, istisnasız hepsi Seyf b. Ömer kanalıyla geliyor! Yani aslında İbn Sebe diye birisi yok! Böyle birisi yeryüzüne gelmemiş; Seyf bu kişiyi kendi hayal aleminden uydurarak Emevî çizgisinde olanlara çok büyük hizmetler yapmış![*]

Bu rivâyet de kuşkusuz Seyf b. Ömer'in uydurmalarından! Seyf **"Seqaleyn"** hadisinden rahatsız olanların içine su serpmek için bu rivâyeti uydurmuş olabilir!

Râvîlerinden **Sabbâh** da zayıf, hatta hadis uydurduğu söylenen bir râvî.[1]

Şu hâlde Ebû Saîd el-Hudrî'ye izafe edilen bu rivâyet de tam bir düzmece!

Kısacası, **"Seqaleyn"** hadisine alternatif olarak rivâyet edilen bu hadislerden hiçbirisinin ele-avuca gelir tarafı yok! Bu yüzden Mâlik, el-Muvatta' adlı eserinde: "Bana ulaştığına göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor..." (qader, 3) diyerek, bu rivâyete senetsiz olarak yer veriyor. Ne yapsın Mâlik; senedlerinden birisine yer verse durum açığa çıkacak!

Şimdi başınızı iki elinizin arasına alın: Önce bu alternatif rivâyetleri tekrar gözden geçirin, sonra yukardaki **"seqaleyn"** hadisine bakın; durumlarını bir kıyaslayın. Buna rağmen alternatif rivâyetlerin nasıl olupta bu kadar çok yaygınlaştığı, buna mukabil **"Seqaleyn"** hadisin-

---

* Seyf'in tarihi olaylar üzerinde yaptığı tahrifatı ve uydurduğu rivâyetlerin epey bir kısmını topluca görmek isteyenler, Murtazâ el-Askerî'nin **"Abdullâh b. Sebe Masalı"** adlı eserine bakabilirler. (çev. Abdülbâqî Gölpınarlı)

1- ez-Zehebî, II, 306; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 537, et-Taqrîb: I, 348

den hemen kimsenin neden hiç haberdar edilmediği* üzerinde bir düşünmek gerek!...

b. Ümmetin Kurtuluşu "Seqaleyn"e Tâbi Olmakla Mümkündür.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) sahâbesine ve ümmetine sıkı tavsiyede bulunuyor; sapıklığa düşmemek ve kurtuluşa ulaşmak için bizlere yol gösteriyor. ***"Onlara sımsıkı sarıldığınız sürece asla sapmazsınız!"*** buyuruyor. Taberânî'de **Zeyd b. Erqam**'dan gelen ***"Onların önüne geçmeye çalışmayın; helak olursunuz! Onlardan geri de kalmayın; yine helak olursunuz..."*** hadisi** ise çok daha açık bu konuda. Buradan, Kur'ân'dan ve Ehl-i Beyt'ten ayrılanın sapacağı, helak olup gideceği anlaşılır. Açıkçası: **Kur'ânsız Ehl-i Beyt yada Ehl-i Beytsiz Kur'ân, kurtuluşa yetmiyor. Kur'ân'a sarılıp Ehl-i Beyt'i dışlayanlar nasıl necata ulaşamayacaklarsa, Ehl-i Beyt deyip Kur'ân'ı terkedenler de necata ulaşamazlar. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bizlere ikisinden birisini değil, ikisini birden emanet ediyor.**

Peygamber Efendimizin bu ciddi uyarısını aşağıdaki sahâbîler tarafından rivâyet edilen **"seqaleyn"** hadisinden anlıyoruz:

1. Zeyd b. Erqam: Hadisimizi değişik kanallardan Tirmizî (menâqıb, 32), Hâkim (III, 109-110) ve Taberânî rivâyet ediyor. **Özellikle Tirmizî'nin isnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.**

2. Ebû Saîd el-Hudrî: Hadisimizi Atıyye kanalıyla Ahmed (III, 59), Tirmizî (menâqıb, 32) sahih isnadla rivâyet ediyor.

3. Câbir b. Abdillâh: Hadisi yukarda geçti.

4. İmam Ali (a.s): Hadisi yukarda geçti.

---

* Hatay ili Altınözü İmam Hatip Lisesi'nde çalıştığım yıllarda, çok sevdiğim ve halen de dostluğumuzun devam ettiği bir arkadaşımla sohbet ederken **"Ulema Seqaleyn hadisini sümen-altı etmiş!**" demiştim! Arkadaşım bana "Bunu nasıl söyleyebiliyorsun; bu hadisin Ahmed, Müslim, Tirmizî vb. hadis kitaplarında yer aldığını söyleyen sen değil misin?" deyince şunu söylemiştim: "Bana mertçe söyle: Bu kardeşinle tanışana dek **Seqaleyn Hadisi**nden haberdar mıydın?" Arkadaşım "Hayır!" deyince devam ettim: "Ama sened bakımından tek kelimeyle berbat olan "**Kitap ve Sünnet**" rivâyetini çok duyduğunu, çok okuduğunu söylüyorsun; pekiyi bu sana neyi gösteriyor!? Adını sen koy!" ...

** bk. el-Heytemî, 228, 229; Şerafuddîn, 52; el-Emînî, I, 34 Senedinde bulunan **Hakîm b. Cübeyr** (bk. sh. 75) dolayısıyla **isnadı en azından hasen**.

5. Huzeyfe b. Esîd: Her iki hadisi de yukarda geçti.

6. Âmir b. Leylâ: Hadisi yukarda geçti.

7. Ebû Hürayra: Hadisi yukarda geçti.

Ayrıca şu hadis-i şerifler de aynı gerçeği ortaya koyuyor:

8. Ebû Zerr el-Ğıfârî ve daha başka sahâbîler tarafından rivâyet edilen **"Sefîne"** hadisi.[1]

9. Züeyb el-Huzâî hadisi: Bu rivâyete göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Safiyye annemize şu vasiyette bulunuyor: ***"Bir hadise vuku buldu mu; hemen Ali'ye sığın!"*** [2]

"Yetmiş Üç Fırka ..." Hadisi

Ümmetin kurtuluşu konusu da ne yazık ki alternatif rivâyetsiz kalmamış! Bu rivâyete göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ümmetinin 73 fırkaya ayrılacağını; biri dışında hepsinin cehenneme gideceğini ifade ediyor. Kendisine o "bir fırka"nın kimler olduğu sorulunca şu cevabı veriyor:

"Benim ve ashâbımın yolundan gidenler!!!"

Bunun için önce **"yetmiş üç fırka"** hadisine bir göz atalım ve hangi sahâbîlerden rivâyet edildiğini görelim:

1. Ebû Hürayra: Rivâyette Yahudilerin 71, Hıristiyanların 72, bu ümmetin ise 73 fırkaya ayrılacağı vurgulanıyor; bunun dışında başka bir şeye değinilmiyor.

(Ahmed (II, 332), Ebû Dâvûd (sünnet, 1), Tirmizî (îmân, 18), İbn Mâce (fiten, 17) ve Hâkim (I, 6, 128) **sahih isnadla** rivâyet ediyor.**)**

2. Avf b. Mâlik: Rivâyette yukardakine ilaveten, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"Bir fırka dışında hepsi cehennemlik!"*** diyor. O "bir fırka"nın kim olduğu sorulunca, sadece ***"cemaat!"*** demekle yetiniyor.

(İbn Mâce (fiten, 17) Ehl-i Beyt karşıtı Hımslı râvîlerden oluşan bir isnadla rivâyet ediyor. Hâkim bu hadisi farklı bir isnadla; ***"Ümmetim 70 küsür fırkaya ayrılacak; içlerinde vebali en büyük olan fırka ise, reyleriyle kıyas yaparak; helalı haram, haramı da helal yapan-***

1- sh. 90'a bk.

2- Taberânî **sahih bir isnad**la rivâyet ediyor. bk. el-Münâvî, IV, 359

lardır!" lafızlarıyla rivâyet ediyor. (IV, 430) Ardından da hadisin **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** olduğunu belirtiyor. **)**

3. Enes b. Mâlik: İbn Mâce'nin Avf'tan rivâyet ettiği hadisin lafızlarına benziyor. **(** Ahmed (III, 120, 145) ve İbn Mâce (fiten, 17) **sahih isnadla** rivâyet ediyor. **)**

4. Muâviye: Lafızları İbn Mâce'nin Avf'tan rivâyet ettiği hadisin lafızları gibi. **(** Ahmed (IV, 102), Ebû Dâvûd (sünnet, 1) ve Dârimî (siyer, 75) rivâyet ediyor. Bu da tamamen Ehl-i Beyt karşıtı Hımslı râvîler kanalıyla geliyor. **)**

5. Abdullâh b. Amr b. Âs / Âsî: Yukarda geçen ***"Benim ve ashâbımın yolundan gidenler!!!"*** ifadesi bu rivâyette geçiyor.

(Afrika kadısı olarak bilinen Abdurrahmân b. Ziyâd kanalıyla Tirmizî (îmân, 18) ile Hâkim (I, 128-129) rivâyet ediyor. **)**

Abdurrahmân hakkında Buhârî her ne hikmetse suskunluğu tercih ediyor. Halbuki Ahmed, Yahyâ b. Maîn, Abdurrahmân b. Mehdî, Yahyâ el-Qattân, Müellifimiz, Dâraqutnî, İbn Adiy, Hâkim, ez-Zehebî ve İbn Hacer "zayıf" diyorlar onun için. Hatta İbn Hıbbân "siqa râvîlerin adlarını kullanarak hadis uydurur!" diyor. Kaynaklarda tedlisçiliğine de ayrıca değiniliyor. Yani rivâyet ettiği hadisin kabul görmesi için o hadisin metin ve senedinde oynama yapabiliyor.[1]

Dolayısıyla **rivâyetin isnadı çok zayıf!** Zaten es-Süyûtî ile el-Münâvî de aynı kanaatte.[2]

Ayrıca; **6.** Übey b. Ka'b, **7.** Câbir b. Abdillâh, **8.** Ali (a.s) (=el-Harzemî, 331), **9.** Ömer b. Hattâb, **10.** Abdullâh b. Ömer, **11.** Abdullâh b. Mes'ûd, **12.** Abdullâh b. Abbâs, **13.** Ebüd-Derdâ, **14.** Sa'd b. Ebî Vaqqâs, **15.** Ebû Ümâme, **16.** Vâsile b. Esqa' ve **17.** Amr b. Avf-dan (=Hâkim, I, 129) da rivâyet ediliyor.[3]

Ümmetin 73 fırkaya ayrılacağını belirten rivâyetlere bir şey demiyoruz. Kurtuluşa erecek fırkanın "cemaat" yada "fırka" olduğunu ifade eden rivâyetlerle de işimiz yok! Çünkü her iki kavram da kapalı ve

---

1- ez-Zehebî, II, 561-564, IV, 561; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 447; el-Münâvî, V, 347

2- el-Münâvî, V, 347 Hatta İbn Hazm, sadece "cemâat" ve "fırka" hadislerinin bile aslâ sahih olmadığını ileri sürüyor. bk. el-Fisal: III, 248

3- el-Bağdâdî, el-Farq: 8~9; İbn Arrâq, et-Tenzîh: I, 310; el-Aclûnî, Keşf'ül-Hafâ: I, 169, 369-370

en azından o rivâyetlerde açıklanmamış. Dolayısıyla kimseye faydası yok! Geriye sadece Abdullâh b. Amr rivâyeti kalıyor. ***"Benim ve ashâbımın yolundan gidenler!!!"*** ifadesi yalnızca bu rivâyetin sonunda yer alıyor.

Birincisi, ashâb içinde zina, hırsızlık, içki, riba (faiz), başkasının malını-mülkünü yağmalama ve haksız yere adam öldürme gibi pekçok suç işleyenler var! Ashâbın yolunu izlemek bizi kurtuluşa eriştirecekse, o sahâbîleri örnek alıp aynı suçları işleyebiliriz; bundan dolayı da sorumlu olmayız! Bunun ise ne kadar saçma bir şey olduğu meydanda. Dolayısıyla burada bütün ashâbın kastedilmiş olması kesinlikle imkansız!

İkincisi, eğer ashâbın içerisinde özel bazı kişiler kastediliyorsa bu zaten doğru. O zaman bu sözler gerçekten Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) aitse, **"ashâb"**dan maksat hiç şüphesiz Ehl-i Beyt'tir. Çünkü Ehl-i Beyt de ashâbdan ve üstelik ashâbın en önde gelenlerinden.

Üçüncüsü, rivâyetin başında Abdullâh b. Amr var. Abdullâh ise, hilekâr babası Amr b. Âs ile birlikte, Hz. İmam'a karşı **"bâğî"** Muâviye'nin yanında yer almış, Ehl-i Beyt karşıtı birisi. Böylelerinin ise, Allah ve Rasûlü yanında ne kendisinin, ne de rivâyet ettiği bir hadisin kıymeti var! Çünkü Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e karşı olmak, aynı zamanda Allah ve Rasûlü'ne karşı olmak anlamına gelmiyor mu!?

Dördüncüsü, Abdullâh b. Amr'a dokunmasak bile senedinde Abdurrahmân b. Ziyâd el-İfrîqî var; ki durumunu az önce gördünüz.

İşte "fırka-i nâciye biziz!" diyenlerin temel dayanağı olan rivâyetin hali. Açıkça belli ki, rivâyetin bu sorulu-cevaplı kısmı; ya Abdullâh b. Amr'ın marifeti, yada Abdurrahmân'ın!

Ancak, Ehlisünnet âlimlerinin, kendi ölçülerine göre de bu kadar sakat olmasına rağmen, bu rivâyeti mezhepler tarihi kitaplarında baş tacı ettiklerini, halen bu rivâyete dayandıklarını, onu kesin bir hadismiş gibi sunduklarını görmek; hem bizi düşündürüyor, hem de -onlar adına- çok üzüyor!

"Ashâbım Yıldızlar Gibidir ..." Hadisi

Ehl-i Beyt'in yolunu izlemeye -her nedense ve suçları neyse- bir türlü yanaşmayanların, kendi yollarını aklarken baş tacı ettikleri bir rivâyet daha var: Buna göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) güya şöyle buyurmuş:

"Ashâbım yıldızlar gibidir; hangisine uysanız hidayete erersiniz!"

Kütüb-ü Sitte değil, **"kütüb-ü tis'a"**da* bile bulunmayan bu rivâyet, başlıca şu sahâbîler kanalıyla Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) dayandırılıyor:

1. Ebû Hürayra: Şihâbuddin el-Qudâ'î, Ca'fer b. Abdilvâhid el-Hâşimî kanalıyla rivâyet ediyor. (ez-Zehebî, I, 413; İbn Hacer, Tahrîc'ül-Keşşâf: 95; el-Ğımârî, 206)

Ca'fer, dosyasında "yalancı", "hadis uydurur", "hadis hırsızı olup, siqa râvîlerin adlarını kullanarak asılsız / münker hadisler rivâyet eder", "hadislerinin tamamı batıl", "aslı esası olmayan hadisler rivâyet eder" gibi hükümlerin yer aldığı bir râvî![1]

Dolayısıyla **bunun uydurma olduğunda kuşku yok!** Rivâyetin senedi, baştan Ca'fer'e kadar Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden oluşuyor! Demek ki, "siqa râvîlerin adlarını kullanarak asılsız / münker hadisler rivâyet eder!" diyen boşuna dememiş!

2. Ömer b. Hattâb: İbn Adiy, Beyheqî ve İbn Asâkir, Zeyd b. el-Havârî el-Amiy ve oğlu Abdurrahîm kanalıyla rivâyet ediyor. (ez-Zehebî, II, 102; el-Münâvî, IV, 76; el-Ğımârî, 206-207)

Zeyd genellikle zayıf sayılan bir râvî.[2] Oğlu **Abdurrahîm** ise "yalancı", "hiçbir değeri olmayan", "siqa olmayan", "tamamen çürük", "zayıf" ve "metruk" bir râvî.[3]

Demek ki **bu rivâyet de tamamen asılsız ve uydurma.** Zaten İbn'ül-Cevzî "sahih değil!", ez-Zehebî de "batıl bir hadis!" diyerek aynı şeyi ifade ediyor.[4]

3. Abdullâh b. Ömer: Abd b. Humeyd, Dâraqutnî, İbn Adiy ve İbn Abdilberr, **Hamze b. Ebî Hamze en-Nusaybî** kanalıyla rivâyet ediyor. (İbn Hacer, T. el-Keşşâf: 95; İbn'ül-Emîr el-Hâc, et-Taqrîr: III, 99; el-Ğımârî, 205-206)

---

* **2** nolu hadisimizin durumunda geçen altı kitapla birlikte Mâlik'in "Muvatta", Ahmed'in "Müsned" ve Dârimî'nin "Sünen"i dahil dokuz hadis kitabı.

1- ez-Zehebî, I, 412

2- İbn Sa'd, VII, 240; ez-Zehebî, II, 102; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 268

3- ez-Zehebî, II, 605; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 467; el-Münâvî, IV, 76

4- ez-Zehebî, II, 102; el-Münâvî, IV, 102

Hamze hakkında hadisçiler "bir kuruş / pul etmez", "hadisleri münkerdir / gerçek dışıdır", "metruk", "hadis uydurur" ve "bütün rivâyetleri uydurma" diyor.[1] O hâlde **bu da tamamen uydurma!**

4. Câbir b. Abdillâh: Dâraqutnî ile İbn Abdilberr, **Hâris b. Ğusayn** aracılığıyla rivâyet ediyor. (İbn Hacer, T. el-Keşşâf: 94; İbn'ül-Emîr el-Hâc, et-Taqrîr: III, 99; el-Ğımârî, 205)

Hâris tamamen meçhul ve durumu belirsiz bir râvî. Onun için İbn Abdilberr, rivâyetin hemen ardından "Bu isnadla huccet kâim olmaz / getirilemez! Çünkü Hâris meçhul birisi." diyerek[2] rivâyetin asılsızlığına dikkat çekiyor.

Dâraqutnî, bunu ayrıca Mâlik b. Enes kanalıyla da rivâyet ediyor; ama bakın ne diyor: "Bu rivâyet Mâlik'ten sahih yolla gelmiyor. Mâlik'ten sonraki râvîlerin hepsi meçhul!"[3]

5. Abdullâh b. Abbâs: "...Cüveybir b. Saîd el-Belhî – Dahhâq b. Müzâhim el-Belhî – İbn Abbâs" isnadıyla Beyheqî ve Deylemî rivâyet ediyor. (İbn Hacer, T. el-Keşşâf: 95; el-Münâvî, I, 209; el-Aclûnî, Keşf'ül-Hafâ: I, 147; İbn Âbidîn, Redd'ül-Muhtâr: I, 68)

Bir defa, **Dahhâq** ile İbn Abbâs arasında kopukluk var. Çünkü Dahhâq İbn Abbâs'a yetişmiş değil.[4] Bu durum hadisin zayıflığına alamettir.

Diğer yandan **Cüveybir** ittifakla çok zayıf bir râvî.[5] Öyleyse **bu da tümüyle çürük ve asılsız bir rivâyet!***

1- ez-Zehebî, I, 606-607; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 198

2- Câmi-u Beyân'il-İlm: II, 111; el-Ğımârî, 205

3- İbn Hacer, Tahrîc'ül-Keşşâf: 94~95 İbn Hacer de aynı yerde "Mâlik'ten gelen bu rivâyet için "aslı esası yok!" diyor.

4- İbn Sa'd, VI, 300; ez-Zehebî, II, 325-326

5- ez-Zehebî, I, 427; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 139

* "Vakit" gazetesinin 07.01.1994 tarihli nüshasında, "Yusuf Kerimoğlu" imzasıyla yayımlanan "Fıkıh Köşesi"nde "Bu hadis-i şerifin değişik isnad zincirleri var... Fakat aynı mahiyette İbn Abbâs'tan (r) rivâyet edilen hadis sahihtir..." deniyor ve kaynak olarak da İbn Âbidîn'in "Redd'ül-Muhtâr" adlı eseri (İstanbul, 1982, I, 84) gösteriliyor!

Hadis orada var. Ama Kerimoğlu'nun kullandığı "sahihtir" ifadesine İbn Âbidîn yer vermiyor! Yukarda bu rivâyetin ne kadar zayıf olduğunu gördünüz. İşin garibi, İbn Âbidîn de hadisin senedinin kopuk olduğunu orada açıkça vurguluyor! "Emanet ve Ehliyet" sahibi birisinin çok daha dikkatli olması gerekmez mi sizce?

6. Enes b. Mâlik: "...Bişr b. Huseyn – Zübeyr b. Adiy – Enes" kanalıyla Bezzâr ile İbn Tâhir rivâyet ediyor. (İbn Hacer, T. el-Keşşâf: 95; el-Ğımârî, 206)

Zübeyr'e diyecek yok. Ancak ondan rivâyette bulunan **Bişr** için aynı şeyi söyleyemiyoruz! Hadisçiler onun hakkında "metruk", "hiçbir hadisi mahfuz (hadisçilerce malum) değil", "Zübeyr adına yalan konuşur!!!", "Zübeyr'in adını kullanarak 150 kadar uydurma hadis rivâyet ediyor!!!" diyorlar.[1]

Böylece Enes rivâyetini de Zübeyr gibi siqa bir râvînin adını kullanarak uyduran kişinin kim olduğu anlaşılıyor! Zaten İbn Hacer de "senedi çürük!" diyor.[2]

Kısacası ***"Ashâbım yıldızlar gibidir! ..."*** hadisinin aslı esası yok! Hem böyle bir şey olsaydı, sahâbenin tamamının ma'sûm olması; İslâm adına hata yapmaktan korunmuş olması gerekirdi; nerede!

Öbür taraftan, sahâbe içinde bir takım haramlara bulaşanlar var. Birbirine sövenler, kılıç çekenler var. O zaman o sahâbîleri örnek alarak haram işlemek hiç de sakıncalı değil!!! O zaman Muâviye'yi örnek alıp Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e sövüp lânet okumak da, haksız yere adam öldürüp müslümanların mallarını yağmalamak da ... serbest! Bu ne kadar sakat bir mantık? Böyle bir mantığı İslâm'a reva görenler Allah ve Rasûlü'nden hiç utanmazlar mı acaba!? Buna "hadis" diye kitaplarında yer verenler hesap gününden hiç korkmazlar mı? *

O yüzden Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Bezzâr, Beyheqî, İbn Hazm, İbn'ül-Cevzî, ez-Zehebî, İbn Qayyim el-Cevziyye, İbn Kesîr, İbn Hümâm, İbn'ül-Emîr el-Hâc, İbn Abdişşekûr, Abdül'ali el-Ensârî, Emîr es-San'ânî vb. pekçok fıkıh ve hadis alimi, söz konusu rivâyetin asılsız, çürük ve uydurma olduğunda hemfikir olmuşlar.[3]

1- ez-Zehebî, I, 315-316

2- el-Ğımârî, 206

* Aslında bu hadisin devamı var; ancak bu kısım Ehlisünnet kardeşlerimizin kaynaklarında her nedense yer almıyor! Oysa şîa (imâmiyye) kaynakları hadisin bu son kısmına da yer veriyor. İmam Ca'fer es-Sâdıq'ın babaları (a.s) kanalıyla yaptığı rivayete göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a), kendisine "O ashâbın kimler yâ Rasûlallâh?" diye sorulunca şu cevabı veriyor: ***"Onlar benim Ehl-i Beytim."***

Örnek olarak bk. Şeyh Sadûq, Meânî'l-Ahbâr: I, 182~183

3- es-San'ânî, el-Usûl: 221; İbn Hazm, el-İhkâm: II, 61~62, 71, 251~252; İbn

c. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) "Kur'ân" ve "Ehl-i Beyt" Hakkında Ümmetini Uyarıyor!

Seqaleyn hadisine dikkat ederseniz, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bu ümmete "Kitab" ve "Ehl-i Beyt"i emanet ettikten sonra bir de uyarıda bulunuyor. Sanki bir şeylerden haberdarmış gibi, sanki Kur'ân ve Ehl-i Beyt'in başına gelecekleri biliyormuş gibi, ***"Benden sonra onlara nasıl davranacağınıza dikkat edin!"*** buyuruyor. Bununla "Bizi uyaran olmadı!" demeye mahal bırakmıyor; huccet böylece tamamlanmış oluyor.

Söz konusu uyarı şu sahâbîlerin hadislerinde var:

1. Zeyd b. Erqam: Ebut-Tufeyl'den itibaren Habîb yoluyla gelen hadis ile, Yezîd b. Hayyân kanalıyla gelen hadise bakınız.

Özellikle Yezîd'in rivâyetinde, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) tam üç defa ***"Ehl-i Beytim hakkında sizleri uyarıyorum!"*** buyuruyor.

2. Ebû Saîd el-Hudrî: İbn Sa'd (II, 194), Ahmed (III, 17) ve Tirmizî (menâqıb, 32) rivâyet ediyor.

3. Huzeyfe b. Esîd: Her iki kanaldan da gelen hadisine bakın.

4. Âmir b. Leylâ: Hadisi yukarda geçti.

Allah'ın Sevgilisinin (s.a.a) korktuğu / bildiği şeyler, kendisinin irtihalinden hemen sonra vuku buluyor; Kur'ân'ı yalan yanlış te'viller,

---

el-Qayyim, el-İ'lâm (www.islamweb.net/library): 374. htm; İbn Hümâm, et-Tahrîr: III, 99 (et-Taqrîr ile); İbn Abdişşekûr, el-Müsellem: II, 232 (el-Fevâtih ile)

Bütün bunlara rağmen, Ebû İshâq eş-Şîrâzî'nin şu tutumu ne kadar ilginç ve garip. "et-Tebsıra" adlı eserinde (s. 368~369) Ehl-i Beyt'in ittifakının "icma" olup olmadığını tartışırken; "icmadır ve huccettir" diyenlerin dayanağı olan **seqaleyn** hadisine yer veriyor ve arkasından "Bu haber-i vâhiddir; bir iki kişinin rivâyetinden başka bir şey değildir! Usûl konularında bu tür hadislerle delil getirilemez!" diyor. Kendi görüşünü (=huccet değildir) delillendirirken ise ***"Ashâbım yıldızlar gibidir ..."*** rivâyetini ileri sürüyor; "Bu haber-i vâhiddir ve huccettir; böyle olunca da onunla delil getirebiliriz!!!" diyor.

Şâfiîlerin büyük fakihlerinden eş-Şîrâzî'ye bakın da ibret alın! Mütevâtir olan **seqaleyn hadisi**ni dışlarken, uydurma olduğu apaçık olan ***"Ashâbım yıldızlar gibidir ..."*** rivâyetine dayanıyor! Üstelik hesabına gelmeyen yerde "haber-i vâhid usûl konularında huccet olamaz!" derken, işine geldiği yerde "Bu haber-i vâhiddir, huccettir..." diyebiliyor.

Bu tutum sadece eş-Şîrâzî'de yok; el-Âmidî (el-İhkâm: I, 209~211) vb. daha pekçok usûlcü de aynı acı tutumu sergiliyor! İşte size bir emanet anlayışı!!!

Ehl-i Beyt'e yönelik sindirici çalışmalar derhal başlıyor! Onlara hakarete, lanete ve kanlarını dökmeye kadar varan zulümler işleniyor.

Zaten Allah'ın aziz elçisi (s.a.a) bunları vaktiyle haber vermiş. Bu ümmetin adım adım Yahudi ve Hıristiyanları takip edeceğini söylemiş![*] Onların en büyük maharetleri, Allah'ın kitaplarını tahrif etmek idi. Şimdi de Kur'ân tahrif ediliyor! Ancak öncekiler kitapların metninde tahrif yaparlarken, şimdikiler Kur'ân'ın tefsir ve yorumunda tahrif yapıyorlar! Sonuçta pek bir şey değişmiyor; çünkü her iki tahriften de amaç, Allah'ın hükümlerini her hal ü karda saf-dışı etmek!

Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e Haksızlık Yapılacağını Haber Veren Hadisler:

Bununla birlikte, ümmetinin Ali'ye ve genelde Ehl-i Beyt'e kendisinden sonra haksızlık yapacağını, Ehl-i Beyt'in bütün işlerden saf dışı edileceğini de bildirmiş Allah'ın sevgili Peygamberi! İşte bunu ispat eden hadisler:

1. Abdullâh b. Abbâs hadisi: Allah'ın Peygamberi (s.a.a) Ali'ye hitaben şöyle buyuruyor:

"Sen benden sonra hakikaten sıkıntılarla karşılaşacaksın!"

Hâkim (III, 140) hadisimizi rivâyet ettikten sonra **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

2. Abdullâh b. Mes'ûd hadisi: Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Ehl-i Beytim benden sonra belalarla, kovulmuşluk ve saf dışı edilmişlikle karşılaşacak!"

İbn Mâce (fiten, 34) **Yezîd b. Ebî Ziyâd el-Kûfî** kanalıyla rivâyet ediyor.

Hadisimizin Yezîd dışında bütün râvîleri siqa. Yezîd'e gelince; İbn Maîn, Ahmed, Vakî', Abdullâh b. Nümeyr, Abdullâh b. Mübârek, Müellif, Tirmizî ve Ebû Hâtim şu üç sebepten zayıf sayıyor:

a. "Siyah sancaklar" hadisini[**] rivâyet etmesi: Bir kimseyi rivâyet ettiği bir hadis yüzünden suçlamanın hiçbir mantığı yok! Bir

---

* sh. 160'a bk.

** Şu an üzerinde durduğumuz İbn Mes'ûd hadisinin içinde geçiyor.

râvî cerh edilecekse, adaleti olmadığı için cerh edilir.

Kaldı ki **"siyah sancaklar"** hadisini, Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) İbn Mes'ûd vasıtasıyla sadece Yezîd rivâyet etmiyor; aynı hadisi peygamberimizin azadlısı Sevbân da rivâyet ediyor.[1] Böylece Yezîd'in bu işte yalnız olmadığı da anlaşılıyor.

Eğer sorun, **"siyah sancaklar"** hadisini İbn Mes'ûd'dan rivâyet ediyor olması ise; aynı hadis "...Âsım b. Ebin-Necûd – Zirr b. Hubeyş – İbn Mes'ûd" kanalıyla da rivâyet ediliyor![2]

Hatta Yezîd, bu hadisi, "Ehl-i Beyt'in başına gelecekleri anlatan hadis" ile birlikte "...İbrâhîm en-Neha'î – Alqame b. Qays en-Neha'î – İbn Mes'ûd" kanalıyla rivâyet ederken de yalnız değil! Kendisine son derece siqa sayılan Hakem b. Uteybe de eşlik ediyor.[3]

b. Hâfıza zayıflığı: Bazılarının ileri sürdüğü bu gerekçe doğru olsa bile ne değişir ki!? Yezîd'in aslında siqa ve sadûq bir râvî olduğu birazdan görülecek. Bu durumda hâfızasının biraz zayıf olmasından hareketle hadisine "zayıf" denebilir mi? Böyle bir râvînin rivâyeti, gerçeklere ters düşmedikçe en azından "hasen" sayılmaz mı!?

Az önce, bu rivâyette Hakem b. Uteybe'nin kendisine eşlik etmiş olduğunu gördünüz. Demek ki Yezîd burada hata yapmış değil. Üstelik İbn Mes'ûd, İbn Abbâs ve benzerlerinden gelen sahih hadislerle de tam bir uyum içinde. Böyle bir hadis için "sahihtir" demekten başka seçeneğimiz var mı!?

c. Şiî olması: Bu da bir râvîyi çürütmek için yeterli bir neden değil! Önemli olan, siqa ve sadûq olup olmadığı; yalan konuşup konuşmadığı! Yezîd'in doğru sözlü olduğunda ise kimsenin şüphesi yok! Durum böyle olduktan sonra, Ehlisünnet âlimleri böyle râvîlerin hadislerini reddetmez.

1- Ahmed: V, 277; İbn Mâce: fiten, 34; Hâkim, IV, 464, 502 İbn Mâce ile Hâkim'in rivâyeti **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.**

2- Ahmed (I, 376, 377, 430, 448), Ebû Dâvûd (mehdî, 1) ve Tirmizî (fiten, 52) **sahih bir isnadla** rivâyet ediyorlar.

3- Hâkim (IV, 464) **sahih bir isnad**la rivâyet ediyor. Siz ez-Zehebî'nin bu hadis için "uydurma!" demesine kulak asmayın! **Çünkü râvîlerinin tamamı siqa;** dolayısıyla senedinde bir sorun yok. Zaten ez-Zehebî de "uydurma!" derken hiçbir gerekçe ileri süremiyor! Demek ki ez-Zehebî'nin bu yargısı taassuptan başka bir şey değil!

"Zayıf!" diyenler ve gerekçeleri bunlar! Gerekçelerin hiçbirisi yerinde ve haklı değil. O yüzden Şu'be b. Haccâc, Muhammed b. Fudayl, İbn Sa'd ve Ahmed el-Iclî "siqa ve güvenilir" olduğunu söylüyorlar. Müslim onun sadakat ve ilim sahibi olduğunu belirtiyor. ez-Zehebî de "Kûfe'nin meşhur alimlerinden birisi" olduğunu itiraf ediyor...

Kısacası **Yezîd b. Ebî Ziyâd** siqa ve sadûq bir hadis râvîsi.[1] Hakkındaki eleştirilerin hiçbir değeri yok. Dolayısıyla **hadisimizin isnadı, zayıf olması bir yana, hasen bile değildir; sahihtir.***

3. İmam Ali (a.s) hadisi: Ali (a.s) diyor ki: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bana hitaben şöyle buyurdu:

"Bu ümmet, benden sonra sana hakikaten haksızlık edecek!"

Değişik ama **hepsi sahih isnadlarla** Hâkim (III, 140, 142-143), İbn Ebil-Hadîd (IV, 107; VI, 45) ve ez-Zehebî (I, 371; III, 401) rivâyet ediyor. Hâkim her iki isnad için de "sahih" diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

4. Enes b. Mâlik hadisi: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bir gezinti sırasında Ali'ye şöyle demişti:

"Bazı kişilerin kalplerinde sana karşı duydukları kin ve nefret var; ben gitmeden de onu açığa vurmayacaklar!!!"

İbn Ebil-Hadîd (IV, 107), İbn'ül-Cevzî (el-Ilel: I, 243) ve ez-Zehebî (IV, 480) rivâyet ediyor.

Senedinde **Yûnus b. Habbâb el-Üseydî** var. Sadûq bir râvî; ama hâfızasında biraz zayıflık var.[2] Hadisi yukardaki sahih rivâyetlere aykırı olmadığına göre, **hadisimizin isnadı en azından hasen**.

Aynı mealde İmam Ali'den gelen bir rivâyet daha var: İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (el-Menâqib: II, 651), Müellifimiz, Hâkim (III, 139 = kısaca), Hatîb el-Bağdâdî, el-Harzemî (s. 65), İbn'ül-Cevzî (el-Ilel: I, 243), ez-Zehebî (III, 355) vb. **hasen bir isnad**la rivâyet edi-

---

1- İbn Sa'd, VI, 340; Müslim: muqaddime, 5; Müellif, ed-Duafâ: 252; ez-Zehebî, IV, 423~425; en-Nevevî, Şerhu Sahihi Müslim: I, 51-52; İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 202~203, et-Taqrîb: II, 373-374; el-Aynî, XVIII, 40

* Şu hâlde hadisimiz için ez-Zehebî'nin "sahih değil!" demesini, "Şamlı" olmasına verin siz!

2- ez-Zehebî, IV, 479-480; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 394-395

yor. Hatta Hâkim "isnadı sahih" diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

5. Hâlid b. Urfuta hadisi: Peygamber (s.a.a) sahâbeye hitaben şöyle buyurdular:

"Hiç şüphesiz sizler, benden sonra Ehl-i Beytim hakkında imtihan olunacaksınız!"

Taberânî **Umâra b. Yahyâ b. Hâlid** kanalıyla rivâyet ediyor. (es-Süyûtî, el-Câmi'us-Sağîr: II, 553; İbn Hamze, el-Beyân: II, 49)

el-Heysemî: "Hadisin bütün râvîleri sahih hadis râvîlerinden; ancak Umâra müstesna. Onu da İbn Hıbbân siqa sayıyor." diyor.[1] es-Süyûtî de hadisin hemen ardından "hasen" anlamında simge koymuş.

Demek ki **hadisimiz en azından hasen bir hadis.**

Allah'ın peygamberinden sonra Ehl-i Beyt'in başına gelenler, İmam Ali tarafından da birçok defa dile getirilmiş.[2] Bunlar içinde, Ebûbekr'i "**istibdâd**" ile suçlaması[3] ve Ebûbekr'in buna cevap verememesi çok enteresan.

Bütün bu sahih rivâyetler, Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e yapılacak haksızlıların, tamamen Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bilgisi dahilinde olduğunu gösteriyor. Bu hiç kuşkusuz mucizeden başka bir şey değil![4]

d. Kur'ân İle Ehl-i Beyt Daima Beraberdir.

Allah'ın elçisi (s.a.a) bu arada "Kur'ân ile Ehl-i Beyt"in, havuz başında kendisine varıncaya dek birbirlerinden asla ayrılmayacaklarını da dile getiriyor. Bunun iki anlamı olabilir:

Birincisi, Kur'ân ile Ehl-i Beyt birbirlerini asla terketmeyecek; Kur'ân neredeyse, Ehl-i Beyt orada; Ehl-i Beyt neredeyse, Kur'ân da orda! Ehl-i Beyt'in yolu Kur'ân'ın halis yolu olacak, Kur'ân'ın doğru

---

1- el-Münâvî, II, 553

2- Şerif Radiy, Nehc'ül-Belâğa: I, 25, 25-26, 26, 28, 37, 62, 120, 139, 151, 162, 223, II, 20, III, 155; et-Taberî, II, 583; İbn Ebil-Hadîd, I, 194, 307, 308, VI, 96, 166, IX, 241, 306, X, 286, XI, 109, XVIII, 132; ez-Zehebî, III, 410

3- bk. Buhârî: meğâzî, 40; Müslim: cihâd, 52; et-Taberî, II, 236; İbn Ebil-Hadîd, IX, 241

4- Qâdî Iyâd (eş-Şifâ: III, 163) ile Zeynî Dahlân (es-Sîra: III, 205) da aynı kanaatte.

te'vil ve tefsiri, ancak Ehl-i Beyt'e başvuru ile öğrenilebilecek!

Bundan doğru bir şey yok. Çünkü araştırmacılar da bilir ki, Kur'ân'a en çok sahip çıkan, onu Allah'ın irâdesine uygun biçimde en iyi yorumlayan, hiç şüphesiz Ehl-i Beyt'tir.

İkincisi, Kur'ân ile Ehl-i Beyt'i birbirinden ayırmayın, onları kıyamete kadar birbirinden koparmayın! "Kur'ânsız Ehl-i Beyt" yada "Ehl-i Beytsiz Kur'ân" düşünmeyin! Kur'ân'ı dışlayarak Ehl-i Beyt'e, Ehl-i Beyt'i dışlayarak da Kur'ân'a sarılmaya kalkmayın. Her iki tarz da yanlış! Doğrusu: Kur'ân ile Ehl-i Beyt'i birlikte, birini diğerinden ayırmadan takip edin...

Bunlardan birincisi bir olguyu haber veriyor, ikincisi ise bize sorumluluk yüklüyor; her ikisi de doğru.

Kur'ân ile Ehl-i Beyt'in birbirlerinden ayrılmayacakları, şu sahâbîlerin rivâyet ettiği **"Seqaleyn"** hadislerinde mevcut:

1. Zeyd b. Erqam: Ebut-Tufeyl'den "Habîb" kanalıyla gelen hadis ile Müslim b. Subayh yoluyla gelen hadise bakınız.

2. Ebû Saîd el-Hudrî: Hadisi daha önce geçti.

3. Zeyd b. Sâbit: Hadisi daha önce geçti.

4. Huzeyfe b. Esîd: Her iki kanaldan gelen hadisine de bk.

5. Âmir b. Leylâ: Hadisi daha önce geçti.

6. Ümmü Seleme: Hadisi daha önce geçti.*

Yaklaşık aynı mesajı veren başka hadisler de var:

1. Ümmü Seleme hadisi: Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Ali Kur'ân ile, Kur'ân da Ali ile beraberdir. Her ikisi de havuz başında benimle kavuşuncaya dek birbirlerinden asla ayrılmayacaklar!"

(Hâkim (III, 124), Taberânî, Hatîb el-Bağdâdî, el-Harzemî (s. 176~177) vb. (es-Süyûtî, el-Câmi: IV, 356; el-Emînî, III, 177) rivâyet

---

* İbn Teymiyye her zamanki inatçı tavrıyla **"Seqaleyn"** hadisinde yer alan bu kısmı reddediyor ve hadisin metninden olamayacağını ileri sürüyor!!! (IV, 85, 105) Herhalde İbn Teymiyye, Kur'ân Ali ve Ehl-i Beyt ile, Ali ve Ehl-i Beyt de Kur'ân ile sürekli birlikte olunca; Emevî hanedanının ve kendisinin durumundan çok endişe etmiş olacak ki bu yargıya varmış!

ediyor. Hâkim **"İsnadı sahih bir hadis"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. **)**

2. Sa'd b. Ebî Vaqqâs hadisi: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ümmü Seleme annemizin evinde Ali için şöyle buyurmuştu:

"Ali hak ile, hak da Ali ile birliktedir." *

(Bezzâr siqa râvîlerden oluşan bir isnadla rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 177) Dolayısıyla **bu hadisimizin isnadı da sahih.)**

Aynı hadis ayrıca; **4.** İmam Ali, **5.** Ebû Saîd el-Hudrî ve **6.** Zeyd b. Erqam'dan da rivâyet ediliyor. (el-Emînî, I, 166; III, 178-179)**

7. İmam Ali (a.s) hadisi: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Allahım! Hakkı, Ali nereye gitse beraberinde dolaştır!"

(Tirmizî (menâqıb, 20), Hâkim (III, 124-125) ve el-Harzemî (s. 104) **Muhtâr b. Nâfi' et-Temîmî** kanalıyla rivâyet ediyor. **)**

Hâkim ile es-Süyûtî hadisin sahih olduğunu belirtiyorlar. Ancak gerek ez-Zehebî ve gerekse el-Münâvî bunu reddederek "zayıf" diyorlar.[1]

Doğrusu, Muhtâr'ı hemen herkes zayıf sayıyor. Hâkim ile es-Süyûtî'nin bu hadise sahih demeleri, adı geçen râvînin aslında siqa ve sadûq birisi olduğunu gösteriyor ki, zaten Ahmed el-Iclî de "siqa" diyor.[2] Demek ki zayıf sayanlar hâfızasından dolayı zayıf saymışlar. Böyle bir râvînin rivâyeti ise gerçeklerle çelişmediği sürece hasen sayılır.*** O hâlde **hadisimizin isnadı en azından hasen.**

---

* Bu hadisi Sa'd'dan duyan birisi, ona "O zaman benim gözümde senden daha aşağılık kimse yok!" diyor. Buna şaşıran Sa'd "Neden!?" diye sorunca ondan şu cevabı alıyor: "Şayet bu hadisi Allah'ın peygamberinden ben işitmiş olsaydım; ömrümün sonuna kadar Ali'ye hizmet ederdim!" (el-Emînî, III, 177)

** Bütün bunlardan sonra Ehl-i Beyt düşmanı kör İbn Teymiyye'nin ***"Ali hak ile, hak da Ali iledir..."*** hadisi hakkında "Bu en büyük yalanlardan ve cahilliklerden birisi! Bu hadisi Peygamber (s.a.a)'den ne sahih isnadla rivâyet eden var; ne de zayıf isnadla!!!" sözlerini (el-Minhâc: II, 167-168; el-Emînî, III, 176-177) kaldırıp atın!

1- ez-Zehebî, et-Telhîs: III, 125; el-Münâvî, IV, 19

2- ez-Zehebî, IV, 80; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 241

*** Tirmizî'nin rivâyetinde bu hadisin başında ilk üç halîfe hakkında övgüler yer alıyorsa da bu durum Hâkim'in rivâyetinde yok! Hadisimizi Muhtâr'dan; Tirmizî'nin rivâyetinde **Ahmed b. Abdirrahmân el-Büsrî,** Hâkim'in rivâyetinde ise **Sehl b. Hammâd** alıyor. Ahmed, hakkında "para karşılığı hullecilik yapardı!" denen biri-

Zaten aynı hadis Taberânî (el-Emînî, I, 308; III, 197) tarafından bir başka sahâbîden **sahih bir isnad**la rivâyet ediliyor.

8. İmam Ali (a.s) de "Nehc'ül-Belâğa"daki bir hutbesinde Ehl-i Beyt'i anlatırken şöyle buyuruyor:

"Onlar sayesinde ilim hayat bulur, cehâlet ölüme kavuşur. Onların yumuşak huylu ve hoşgörülü olmaları ilimlerinin, dış görünümleri içteki samimiyetlerinin, bir olay karşısında susmaları ise konuştukları her şeyin hikmetli olduğunun habercisidir. Onlar haktan asla ayrılmazlar. Bu konuda ihtilâfa da düşmezler. İslâm'ın temelleri onlar olduğu gibi, korkuya kapılanların sığınacağı emin barınaklar da onlardır. Ancak onların sayesinde hak yerini bulmuş, bâtıl yerinden kayıp yok olmuş ve dili kökünden kesilmiştir...**"** [1]

Fahruddîn er-Râzî bile "cehrî namazlarda, yani sabah, akşam ve yatsı gibi; imamın açıktan okuduğu namazlarda, besmelenin açıktan okunmasını" savunurken "Ali b. Ebî Tâlib'in besmeleyi açıktan okuduğu tevatür ile sabit. Kim dininde Ali b. Ebî Tâlib'e uyarsa hidayete erer. Bunun delili ise ***"Allahım! Hakkı, Ali nereye gitse beraberinde dolaştır!"*** hadisidir." diyor.[2]

Bütün bu sahih hadislerden, Ali'nin ve genelde Ehl-i Beyt'in Kur'ân ile birlikte olduğunu ve daima hak ile beraber olduklarını anlıyoruz.

NOT: Ali'nin hak ve Kur'ân ile; Hak ve Kur'ân'ın da Ali ile olduğunu hazmedemeyen bazı çevreler, şu alternatif rivâyeti düzüp Allah'ın Peygamberi'ne (s.a.a) dayamakta bir beis görmemişler:

"*Ömer Benimle, Ben de Ömer'le Beraberim. Benden Sonra Hak, Ömer Nereye Gitse Yanında Olacaktır!*"

Bir defasında Abdullâh b. Abbâs'a, bir defasında da İbn Abbâs aracılığıyla kardeşi Fadl b. Abbâs'a; oradan da Allah'ın Rasûlü'ne

---

si! (ez-Zehebî, I, 115) Sehl ise Ahmed ile aynı kefeye konmayacak kadar siqa ve güvenilir bir râvî. (ez-Zehebî, II, 237; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 323) Anlaşılan, baştaki söz konusu ilâveler tamamen Ahmed'in marifeti!

1- Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: II, 259 (234 nolu hutbe = İbn Ebil-Hadîd, XIII, 317)

2- et-Tefsîr: I, 205 = Bu güzel ve yerinde sözleri söyleyen Fahruddîn er-Râzî Ali'ye hangi konularda kulak vermiş, onu ne kadar dinlemiştir acaba!

(s.a.a) dayandırılan bu rivâyeti, et-Taberî (II, 227), Taberânî, İbn Adiy ve Hakîm et-Tirmizî, Atâ el-Horasânî'den itibaren iki ayrı yoldan rivâyet ediyor. (ez-Zehebî, II, 481, III, 381-382; el-Münâvî, III, 415, IV, 360)

Bunlardan birisi "Osman b. Sâlih – Abdullâh b. Lehî'a – Atâ el-Horasânî", diğeri ise "Qâsım b. Yezîd b. Abdillâh b. Quseyt – babası Yezîd – Atâ" kanalıyla geliyor.

Birincisi, bu rivâyet hem tarihi gerçeklere; Ömer b. Hattâb'ın Peygamberimizden (s.a.a) sonraki davranışlarına, İslâm adına yaptığı icraatlara, hem de konuyla ilgili yukardaki en sahih hadislere aykırı.

İkincisi, Atâ siqa bir râvî. Ama İbn Abbâs'a yetişmiş değil.[1] Dolayısıyla senedde, Atâ ile İbn Abbâs arasında kopukluk var.

İkincisi, Osman b. Sâlih ile **İbn Lehî'a** sadûq ama hâfıza bakımından bir hayli zayıflar.[2] **Qâsım** da ittifakla tamamen zayıf ve çürük bir râvî.[3]

Kısacası bu rivâyet tamamen düzme ve uydurma! Zaten İmam es-Sağânî "uydurma" sayıyor[4], ez-Zehebî ile es-Süyûtî de zayıf ve münker rivâyetler arasında yer veriyor bu hadise.

e. "Seqaleyn Hadisi" Ehl-i Beyt'in Pâk ve Ma'sûm Olduklarına Delildir.

Allah'ın Peygamberi'nin (s.a.a) bu ümmete kayıtsız şartsız Ehl-i Beyt'i tavsiye etmesi, bu yolu takip etmeyenlerin sapacak olması, Kur'ân ile Ehl-i Beyt'in daima beraber olup, hiçbir zaman ve hiçbir şekilde birbirlerine ters düşmeyecek olması, hadisimizin hemen ardından yapılan ***"Allahım! Onu seven sev ..."*** duası... İmam Ali'nin pâk ve ma'sûm olduğunu gösteriyor.

Zira, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ilerde günah işleyip işlemeyeceği belli olmayan, İslâm adına hata yapması muhtemel birisini ümmetine kayıtsız- şartsız tavsiye eder mi? Bu durum, onların yapacağı yanlışla-

---

1- İbn Sa'd, VII, 369; ez-Zehebî, III, 73-75; es-Süyûtî, el-İs'âf: 29

2- **Osman** = ez-Zehebî, III, 39-40; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 12
İbn Lehî'a = İbn Sa'd, VII, 516; ez-Zehebî, II, 475~483; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 417

3- İbn Sa'd, V, 421; ez-Zehebî, III, 381~382

4- el-Mavdûât: s. 76 (136 nolu rivâyet), Beyrût, 1985, II. Basım

rın ve Kur'ân adına ortaya koyacakları hatalı yorumların kabulünü gerektirmez mi? İlâhî irâde hiç böyle bir şeye izin verir mi?

Diğer taraftan, günah işleyen ve Kur'ân adına hatalı bir yorum yapmış birisi, en azından o noktada Kur'ân'dan ayrılmış, haktan sapmış demektir. Oysa Peygamber (s.a.a) Ali'nin ve Ehl-i Beyt'in, hiçbir sûrette Kur'ân'dan ayrılmayacağını, daima ve sürekli hak ile yan-yana olacağını bildirmiyor mu?

Ayrıca, Kur'ân'a aykırı tutum içerisinde olan, günah işleyen bir kimseyi sevmemek, onlara buğzetmek de İslâm'ın emri. Hadiste ***"Allahım! Onu seveni sev..."*** buyurulmuş olması da Ali'nin ve genelde Ehl-i Beyt'in bu noktaya asla gelmeyeceğine işaret. Aksi hâlde Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hiçbir kayıt koymadan ***"Allahım! onları seveni sev..."*** demezdi.

Bütün bu durumlar, adını siz ne korsunuz bilmem ama, bizce ma'sûmiyetten başka bir şey değil!

f. Ali'nin Dostu Allah'ın Dostu, Ali'nin Düşmanı Allah'ın Düşmanı Sayılır.

Hadisimizin son tarafındaki duadan çıkan bu hüküm üzerinde, **77~85** nolu hadislerimizi açıklarken duracağız.

g. İmam Ali Bütün Mü'minlerin Velîsidir.

"Ğadîr-Humm" hadisi de denen bu ifade üzerinde, **77~85** nolu hadislerimizi açıklarken geniş bilgi vereceğiz.

"ĞADÎR-HUMM" HADİSİ

77. Bürayde el-Eslemî anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) başımıza Ali'yi emir tayin edip bir sefere göndermişti. Döndüğümüzde bize ***"Arkadaşınızın dostluğunu nasıl buldunuz?"*** diye sorunca; ya ben şikayette bulundum, ya da bir başkası. Ben Mekkeliydim. Başımı kaldırdığımda bir de ne göreyim; Rasûlullâh'ın (s.a.a) mübarek yüzü kızarmıştı! Şöyle buyurdu:

"Ben kimin velîsi isem, Ali de onun velîsidir."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Süleymân b. Mihrân el-A'meş kanalıyla değişik yollardan İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Ahmed (V, 350, 358, 361), Hâkim (II, 129-130), İbn Ebî Âsım, Bezzâr, İbn Hıbbân ve İbn Meğâzilî rivâyet ediyor. (Nâşir, 86)

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri gayet siqa ve üstelik Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Bu yüzden Hâkim, hadisin **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih** olduğunu söylüyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

78. Bürayde el-Eslemî anlatıyor:

"Peygamber (s.a.a) beni Ali'yle birlikte Yemen'e göndermişti. (Orada) hoş olmayan bir şey gördüm kendisinde. Döndüğümde Peygambere (s.a.a) şikâyet edince, başını bana doğru kaldırdı ve şöyle buyurdu:

"Ey Bürayde! Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Bürayde'den nakleden Abdullâh b. Abbâs. Hadisi Abdülmelik b. Humeyd b. Ebî Ğaniyye kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (V, 347), Hâkim (III, 110), Bezzâr, el-Harzemî (s. 134), İbn Meğâzilî vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 86-87)

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa ve üstelik Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Şu hâlde bu **hadisimizin isnadı da Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.**

Hâkim'in "Müslim'in şartlarına göre sahih" demesi ve Şamlı ez-Zehebî'nin onaylaması doğru değil. Doğrusu, râvîlerinin tamamı Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden oluştuğu için, Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih olduğudur.

79. Bürayde el-Eslemî anlatıyor:

"Ali'yle birlikte Yemen'e gitmiştim. Onda hoş olmayan bir şey gördüm. Peygamber (s.a.a)'in huzuruna vardığımda, ona Ali'yi anlatıp ayıpladım. Rasûlullâh (s.a.a)'in yüzü hemen değişmeye başladı ve şöyle buyurdu:

"Ey Bürayde! Ben mü'minler hakkında kendi canlarından daha öncelikli değil miyim?"

Ben "Tabîî ki yâ Rasûlallâh!" deyince şöyle devam etti:

"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 78 nolu hadisimizinki ile aynı.

80. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır."***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Abdullâh b. Dâvûd kanalıyla İbn Ebî Âsım rivâyet ediyor. (Nâşir, 88)

Hadisin Durumu: Hadisimizin senedi baştan sona tıpkı **11** nolu hadisimizin senedi gibi. Dolayısıyla **isnadı sahih bir hadis.**

81. Zeyd b. Erqam diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ayağa kalktı; Allah'a hamd ü senadan sonra şöyle buyurdu: ***"Benim, bütün mü'minler hakkında kendi canlarından daha öncelikli olduğumu bilmiyor musunuz!?"***

Sonra Ali'nin elini tutarak şöyle devam etti:

"Şüphesiz, ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun

mevlâsıdır."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Meymûn kanalıyla değişik yollardan Ahmed (IV, 372, 372-373), İbn Ebî Âsım, Bezzâr ve İbn Adiy de rivâyet ediyor. (Nâşir, 88)

Hadisin Durumu: Hadisimizin Meymûn dışında tüm râvîleri gayet siqa. Meymûn'un da "hadisi hasen" olan bir râvî olduğunu **15** nolu hadisimizin durumunda gördük. Dolayısıyla **hadisimizin isnadı en azından hasen.** Hatta İbn Kesîr "Bu isnad gayet iyi, râvîleri de sünen sahiplerinin şartlarına göre siqa" diyerek[1] sahih bile sayılabileceğine işaret ediyor.

82. İmam Ali'den (a.s):

Amîra b. Sa'd, Ali'nin (Kûfe yakınlarında) Rahbe denilen genişçe bir yerde şöyle hitab ederken duyduğunu söylüyor:

"Allah aşkına söyleyin; Kimler Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'in: ***'Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır.'*** buyurduğunu işitti?"

Bunun üzerine 6 kişi ayağa kalkıp tanıklık etti.

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Talha b. Musarrif kanalıyla Taberânî, Ebû Nuaym, İbn Meğâzilî ve Hâfız el-Mezzî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 180-182; Nâşir, 89)

Hadisin Durumu: Nâşir, Amîra dolayısıyla hadis için "isnadı zayıf" diyor. Oysa Amîra İmam Ali'nin yakınlarından olup, İbn Hıbbân'ın "siqa", İbn Hacer'in de "makbul" dediği bir râvî.[2] **Hâni' b. Eyyûb** da sadûq ve makbul bir râvî.[3]

O hâlde **hadisimizin isnadı en azından hasen.**

83. İmam Ali'den (a.s):

Saîd b. Vehb diyor ki: "(Ali insanları Rahbe günü tanıklığa çağırdığında) 5 yada 6 sahâbî ayağa kalkarak Rasûlullâh'ın (s.a.a) ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de***

1- el-Bidâye: V, 212; el-Emînî, I, 35; Nâşir, 88

2- İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 93; el-Emînî, I, 69

3- ez-Zehebî, IV, 290; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 320; el-Emînî, I, 81, 181

onun mevlâsı-dır." buyurmuş olduğuna tanıklık ettiler."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû İshâq es-Sebî'î'den itibaren Şu'be kanalıyla Ahmed (V, 366) rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin tüm râvîleri siqa. Dolayısıyla isnadı sahih. Hatta **Müslim'in şartlarına göre sahih.**

84. İmam Ali'den (a.s):

Saîd b. Vehb'in anlattığına göre 6 sahâbî ayağa kalkarak -Zeyd b. Yüsey' ise minbere yakın taraftan 6 kişinin kalktığını söylüyor.- Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır."*** buyururken işittiklerine dair tanıklık ettiler.

Hadisin Tahrîci: Ebû İshâq'tan itibaren İsrâîl kanalıyla et-Taberî, Hatîb el-Bağdâdî, el-Harzemî (s. 156) vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 174, 177)

Hadisin Durumu: Hadisimizin **isnadı gayet sahih.**

85. İmam Ali'den (a.s):

Zeyd b. Yüsey diyor ki: "Ali b. Ebî Tâlib'i (r) Kûfe minberinde şöyle derken işittim:

"Allah aşkına içinizden biri çıkıp Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) "Ğadîr-Humm" günü ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır. Allahım! Onu seveni sen de sev, ona düşman olana sen de düşman ol!"*** buyururken işittiğini söylesin! -Ki Muhammed'in ashâbından başkası tanıklık etmesin.-

Bunun üzerine minberin öbür yanından 6 kişi kalkıp, Rasûlullâh'ı (s.a.a) bunu söylerken işittiklerine dair tanıklık ettiler."

Şerîk diyor ki: "Ebû İshâq'a; 'Ya Berâ b. Âzib'i bu hadisi Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) naklederken duydun mu?' diye sorduğumda 'Evet!' cevabını verdi."

Müellif diyor ki: "Imrân b. Ebân el-Vâsitî hadiste sağlam değil."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû İshâq'tan itibaren Şerîk kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (I, 118), Abdullâh b. Ahmed, Bezzâr, İbn Ebî Âsım, el-Mezzî, el-Kencî ve Şemsüddîn el-Cezerî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 170; Nâşir, 90-91)

Hadisin Durumu: Müellifimizin isnadı Imrân dolayısıyla belki zayıf sayılabilir. Ancak **İbn Ebî Şeybe, Ahmed ve daha başkalarının isnadı hiç kuşkusuz sahih.** Çünkü bütün râvîleri siqa.

Kaldı ki, **Imrân** sadece hâfıza bakımından zayıf. Adaletinde ise şüphe yok. Hatta İbn Adiy "Hadislerinde bir sakınca yok. Münker olacak hiçbir hadisini de görmedim." diyor, İbn Hıbbân da siqa sayıyor.[1] Dolayısıyla **hadisimiz bu isnadla bile en azından hasen.**

Bu hadis, İmam Ali'den; Ebû İshâq'tan itibaren Süleymân b. Mihrân el-A'meş ve Fıtr b. Halîfe kanalıyla da rivâyet edilmekte. el-A'meş yoluyla gelen rivâyet için **95** nolu hadisimize bakınız.

Fıtr* yoluyla geleni ise Abdullâh b. Ahmed, Bezzâr, İbn Ebî Âsım, et-Taberî, Hâfız İbn Uqde ve el-Kencî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 171-172, 180; Nâşir, 90, 91)

Berâ hadisi ise açıklamalarda gelecek.

A Ç I K L A M A L A R

Yukarda okuduğunuz hadisler **"Ğadîr-Humm"** hadisi olarak bilinir." **"Ğadîr"** Arapça'da büyükçe kuyu, göl gibi anlamlara geliyor. **"Humm"** ise Mekke ile Medine arasında, Cuhfe'ye yaklaşık 5-6 km uzaklıkta bir yer. Dolayısıyla **"Ğadîr-Humm"**, "Humm" denilen mevkide bulunan kuyu anlamında bir isim tamlaması. Bu hadisimiz, en meşhur rivâyetlere göre, veda haccı dönüşü Mekke'den Medîne'ye doğru yol alınırken **"Ğadîr-Humm"** denilen o mevkide dile getirilmiş olduğundan **"Ğadîr-Humm Hadisi"** olarak şöhret bulmuştur. Olay kısaca şöyle:

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Veda haccından dönerken, yüz bini aşkın ashâbıyla birlikte **"Ğadîr-Humm"** denilen mevkide bir süre konaklıyor. Tarih: Hicri 10. yılın 18 Zilhiccesi. **"Ey peygamber! Sana indirileni artık tebliğ et!"** (Mâide: 67) ilâhî talimatı nâzil olduğunda, as-

1- ez-Zehebî, III, 233; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 87

* Fıtr için **90** nolu hadisimizin durumuna bk.

hâbını etrafına toplayarak şöyle buyuruyor:

"Ben size kendi canlarınızdan daha ileri değil miyim?"

Ashâb bu soruya "Tabîî ki yâ Rasûlallâh!" cevabını verince şöyle devam ediyor:

"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır."

Bu hadisin sadece **"Ğadîr-Humm"**da gündeme gelmiş olduğu anlaşılmasın! Gerçi sadece orada ve sadece bir kez söylenmesi yetmez mi? Yeter; ama son derece önemli mesajlar içeren böyle bir hadisin belleklere iyice kazınması, zihinlere iyice yerleşmesi gerek. Bunun yolu ise tekrar! Onun için Allah'ın Peygamberi (s.a.a) bu hadis-i şerifi, canlılığını korumak ve asla unutulmasın düşüncesiyle, ayrı ayrı yer ve zamanlarda, defalarca dile getirmiş.

"Defalarca dile getirmesinin faydası olmuş mu!?" sorusunun cevabı bizce o kadar da önemli değil. Evet, Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra bu hadisin evrensel mesajı tamamen arka edilmiş, Ali ve Ehl-i Beyt dışlanmış ve iş başına ehil olmayanlar gelmiş / getirilmiş; fakat önemli olan **hucceti tamamlamak ve kimsenin elinde en ufak bir mazeret bırakmamaktır.** Peygamber (s.a.a) de bunu yapmış.

Dolayısıyla asıl sorumlular "Biz unutmuştuk!" diyemeyecekler yarın. Nasıl unutulabilir ki; bu hadis-i şerif defalarca söylenmiş, her fırsatta gündeme alınmış. En son **"Ğadîr-Humm"** denilen yerde, iyi bir motivasyonun ardından, yüz bini aşkın bir kalabalığa hitaben tekrarlanmış. Allah'ın Peygamberi (s.a.a) 11. yılın 12 Rabîulevvelinde vefat ettiğine göre, **"Ğadîr-Humm"** olayından sonra 84 gün daha yaşamış. Böylesine önemli ve tarihi mesajın 3 ay içinde unutulması sizce hiç mümkün mü!?

Şimdi **"Ğadîr-Humm Hadisi"** ile ilgili ayrıntılara geçebiliriz.

a. "Ğadîr-Humm" Hadisini Nakleden Sahâbîler

1. İmam Ali (a.s): Hadisimiz Hz. İmam'dan pekçok kanaldan rivâyet ediliyor:

a) Zeyd b. Yüsey': **84-85**, **95** ve **153** nolu hadislere bakınız. Ayrıca Ebû İshâq'tan itibaren Fıtr b. Halîfe[1] kanalıyla Abdullâh b. Ahmed,

1- Fıtr için **90** nolu hadisimizin durumuna bk.

et-Taberî, İbn Ebî Âsım, Bezzâr, İbn Uqde ve el-Kencî de rivâyet ediyor. (el-Emînî,I, 171, 180; Nâşir, 90, 91)

b) Amîra b. Sa'd: Kitabımızın **82** nolu hadisine bakınız.

c) Harise b. Nasr: Kitabımızın **153** nolu hadisine bakınız.

d) Saîd b. Vehb: **83-84**, **95** ve **153** nolu hadislerimize bakınız. Ayrıca Zeyd b. Yüsey'dan Fıtr kanalıyla gelen hadise de bk. (İbn Ebî Âsım dışında)

e) Ebut-Tufeyl: Kitabımızın **90** nolu hadisine bakınız. Ayrıca değişik yollardan **sahih isnadla** gelen şûrâ hadisini Harzemî (s. 313), Hamvînî, İbn Uqde ve Uqaylî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 159~162)

f) Amr Zû Murr: Kitabımızın **95-96** ve **153** nolu hadislerine bakınız. Ayrıca Zeyd b. Yüsey'dan Fıtr kanalıyla gelen hadise bk. (İbn Ebî Âsım dışında)

g) Abdurrahmân b. Ebî Leylâ: Yezîd b. Ebî Ziyâd kanalıyla Ahmed (I,119), oğlu Abdullâh, et-Taberî, Ebû Ya'lâ, Dâraqutnî, Hatîb el-Bağdâdî, Dıyâ' el-Maqdisî, İbn'ül-Esîr (III, 293~294) ve Şemsüddîn el-Cezerî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 177-179) Yezîd siqa ve sadûq bir râvî* olduğuna göre, **hadisimizin isnadı sahih.**

h) Abduhayr b. Yezîd: İbn Cerîr et-Taberî ile el-Harzemî (s. 156~157) **84** nolu hadisimizin isnadıyla rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 174, 177)

i) Ebû Meryem Qays es-Seqafî: Ahmed (I, 152) **en azından hasen bir isnad**la rivâyet ediyor.** Hatta sahih demek bile mümkün. el-Heysemî "bütün râvîleri siqa" diyor. (el-Emînî, I, 54)

j) İmam Huseyn (a.s): Ebû Nuaym **sahih bir isnad**la rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 55)

k) Ömer b. Ali: et-Tahâvî rivâyet (el-Müşkil: 584. htm) ediyor. (İmam Ali'den gelen **seqaleyn** hadisine bk.)

l) Ziyâd b. Ebî Ziyâd: Ahmed (I, 88) **sahih bir isnad**la rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 169)

m) Zeyd b. Erqam: Ahmed (V, 370), Taberânî, İbn Meğâzilî vb. Ebû Selmân / Süleymân aracılığıyla **sahih bir isnad**la rivâyet ediyor.

---

* sh. 244~246'ya bk.

** Ebû Meryem için **119** nolu hadisimizin durumuna bk.

(el-Heysemî, IX, 106; el-Emînî, I, 169~170)

n) Riyâh b. Hâris: İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Ahmed (V, 419), Taberânî vb. **sahih bir isnad** ile rivâyet ediyor. (el-Emînî, 187~190)

o) Esbağ b. Nübâte: Hâfız İbn Uqde ve İbn'ül-Esîr (III, 133, IV, 459) rivâyet ediyor. (İbn Hacer, el-İsâbe: II, 408, IV, 80; el-Emînî, I, 167-168) İsnadı **Esbağ**[1] dolayısıyla en azından **hasen**dir.

ö) Süleym b. Qays el-Hilâlî: Kendi eserinde rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 195~196)

p) Habbe el-Uranî: İbn Meğâzilî riv. ediyor. (el-Emînî, I, 168)

r) Zâzân Ebû Ömer: Ahmed (I, 84) riv. ediyor. (el-Emînî, I, 168)

s) Zirr b. Hubeyş: Değişik isnadlarla Hâfız İbn Uqde ve İbn'ül-Esîr (I, 419) rivâyet ediyor. (İbn Hacer, I, 304-305; el-Emînî, I, 169, 189)

ş) Ya'lâ b. Mürra es-Seqafî: Hâfız İbn Uqde, Ebû Mûsâ, Ebû Nuaym ve İbn'ül-Esîr (II, 247, 527, IV, 213) rivâyet ediyor. (İbn Hacer, I, 567; III, 542; el-Emînî, I, 182-183)

t) Hâni' b. Hâni': Hâfız İbn Uqde, Ebû Mûsâ ve İbn'ül-Esîr (III, 150) rivâyet ediyor. (İbn Hacer, II, 421; el-Emînî, I, 173, 183)

u) Saîd b. Ebî Huddân: Hamvînî **sahih bir isnad** ile rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 172)

v) Nüzeyr ed-Dabbî: Müellifimiz, Hâkim (III, 371), Mes'ûdî, el-Harzemî (s. 182~183) vb. İbn Asâkir ve Sibt b. el-Cevzî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 45, 186-187)

İşte, **"Ğadîr-Humm"** hadisi sadece İmam Ali'den, çoğu sahih isnadlarla tam **23** tâbii kanalıyla rivâyet ediliyor. Bu yüzden Şemsüddîn el-Cezerî ile Cemâlüddîn el-Huseynî eş-Şîrâzî, **"Ğadîr-Humm"** hadisinin sadece Ali'den bile mütevâtir olarak rivâyet edildiğini ifade ediyorlar.[2]

2. Zeyd b. Erqam: Toplam 5 tâbii kanalıyla rivâyet ediliyor.

a) Meymûn: Kitabımızın **81** nolu hadisine bk.

1- Esbağ tâbiînin büyüklerinden ve İmam Ali'nin çok yakın dostlarından! Çoğunluk onu bu yüzden zayıf sayıyor. Oysa o gayet güvenilir birisi. O yüzden el-Iclî ile İbn Adiy de "siqa" diyor. (bk. İbn Sa'd, VI, 225; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 288)

2- el-Emînî, I, 179, 298-299, 301

b) Ebut-Tufeyl: Bundan da üç ayrı yoldan geliyor:

Habîb b. Ebî Sâbit yoluyla: Kitabımızın **76** nolu hadisine bk.

Fıtr b. Halîfe yoluyla: Kitabımızın **90** nolu hadisine bk.

Seleme b. Küheyl yoluyla: Tirmizî (menâqıb, 20), Hâkim (III, 109-110) ve el-Kencî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 31~32, 35) Tirmizî ile el-Kencî'nin senedi **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.**

c) Yahyâ b. Ca'de: Hâkim (III, 533) rivâyet ediyor. **"İsnadı sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor.

d) Atıyye el-Avfî: Ahmed (IV, 368) **sahih bir isnadla** rivâyet ediyor. Çünkü Atıyye zaten siqa ve sadûq bir râvî.*

e) Ebû Leylâ el-Kindî: Ahmed zayıf bir isnadla rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 62-63)

3. Bürayde el-Eslemî: Hadisi 2 ayrı kanaldan geliyor:

a.) Abdullâh b. Abbâs: **78-79** nolu hadislerimize bk.

b) Oğlu Abdullâh b. Bürayde: el-A'meş aracılığıyla gelen rivâyet için **77**, Eclah el-Kindî aracılığıyla gelen rivâyet içinse **87** nolu hadisimize bakınız.

4. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: Kendisinden 8 ayrı kanaldan geliyor:

a) Oğlu Âmir b. Sa'd: **91** nolu hadisimize bk.

b) Kızı Âişe bt. Sa'd: **8** ve **91~93** nolu hadislerimize bk.

c) Abdurrahmân b. Sêbıt: **10** nolu hadisimize bk.

d) Eymen el-Habeşî: **80** nolu hadisimize bk.

e) Oğlu Mus'ab b. Sa'd: et-Tahâvî (el-Müşkil: 584. htm) **sahih bir isnad** ile rivâyet ediyor. (ayr. bk. el-Emînî, I, 40)

f) Hayseme b. Abdirrahmân: Hâkim (III, 116-117) Müslim el-Mülâî aracılığıyla rivâyet ediyor. Müslim** dolayısıyla **hadisimizin isnadı hasen.**

g) Saîd b. Müseyyeb: Dâraqutnî (el-Münâvi, VI, 218), İbn Uqde ile Hâfız el-Kencî, Ali b. Zeyd b. Cüd'ân aracılığıyla rivâyet ediyor.

---

* sh. 84'e bk.

** sh. 35'e bk.

(el-Emînî, I, 273, 277~278) Ali* dolayısıyla **isnadı hasen.**

h) Abdurrahmân b. Ebî Leylâ: Ebû Nuaym rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 39)

5. Abdullâh b. Abbâs: Kitabımızın **23** nolu hadisine bk.

6. Imrân b. Husayn: 65 ve **86** nolu hadislerimize bk.

7. Vehb b. Hamze: 86-87 nolu hadislerin açıklamalarına bk.

8. Ebû Hürayra: 3 ayrı kanaldan rivâyet ediliyor:

a) Şehr b. Havşeb: Hatîb el-Bağdâdî, İbn Meğâzilî, Hatîb el-Harzemî vb. tarafından **sahih bir isnad** ile rivâyet ediliyor.[1]

b) Yezîd b. Abdirrahmân el-Evdî: İbn Ebî Şeybe (9131. htm), et-Taberî, Taberânî, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr **sahih bir isnad**la rivâyet ediyor. (İbn Hacer, Tahrîc'ül-Keşşâf: 95; el-Emînî, I, 15, 203-204)

c) Amîra b. Sa'd: Taberânî, Ebû Nuaym ve İbn Meğâzilî; **82** nolu hadisimizin isnadıyla rivâyet ediyor. (İbn Hacer, Tahrîc'ül-Keşşâf: 96; el-Emînî, I, 180~182) **İsnadı hasen.**

9. Berâ b. Âzib: 2 ayrı kanaldan rivâyet ediliyor:

a- Ebû İshâq es-Sebî'î: **85** nolu hadisimize bk.

b- Adiy b. Sâbit: İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Abdurrazzâq, Ahmed (IV, 281), İbn Mâce (muqaddime, 11), et-Taberî, Ebû Ya'lâ, Hatîb el-Bağdâdî, Hâfız el-Kencî, el-Harzemî (s. 154) vb. Ali b. Zeyd b. Cüd'ân kanalıyla rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 18~19, 272) Ali b. Zeyd** dolayısıyla **isnadı hasen.**

10. Huzeyfe b. Esîd: Ebut-Tufeyl'den itibaren değişik kanallardan Tirmizî (menâqıb, 20), Taberânî, İbn Asâkir, Hakîm et-Tirmizî, İbn Uqde, Ebû Amr, Ebül-Fetûh, Ebû Mûsâ ve Ebû Nuaym **sahih isnadlarla** rivâyet ediyor. (Huzeyfe'den gelen **Seqaleyn Hadisi**ne bakınız.)

11. Âmir b. Leylâ b. Damra: Ebut-Tufeyl'den itibaren İbn Sinân kanalıyla Huzeyfe b. Esîd'den gelen **Seqaleyn Hadisi**ne bk.

12. Câbir b. Abdillâh: 3 ayrı kanaldan rivâyet ediliyor:

---

* sh. 85'e bk.

1- **"Ğadîr-Humm"** ile alâkalı III. ayete bk. (sh. 279 vd.)

** sh. 85'e bk.

a) Abdullâh b. Muhammed b. Aqîl: İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Hâfız el-Kencî ve Hamvînî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 21-22, 205-206) Abdullâh* dolayısıyla **isnadı hasen bir hadis.** İbn Kesîr de üstadı Şamlı ez-Zehebî'nin "Bu hasen bir hadis" dediğini naklediyor.[1]

b) Ebû Seleme b. Abdirrahmân: Taberânî, Ebû Ya'lâ, Bezzâr, İbn Meğâzilî vb. Abdullâh b. Lehî'a vasıtasıyla rivâyet ediyor. (İbn Hacer, Tahrîc'ül-Keşşâf: 96; el-Emînî, I, 22) Abdullâh b. Lehî'a sadûq ama hâfızası zayıf bir râvî.[2] Bu yüzden **hadisimizin isnadı hasen.**

c) Qabîsa b. Züeyb: Ebû Seleme kanalıyla geliyor.

13. Hubşî b. Cünâde: 2 ayrı kanaldan geliyor:

a) Ebû İshâq es-Sebî'î: Taberânî Süleymân b. Qarm vasıtasıyla rivâyet ediyor. (İbn Hacer, 95; el-Emînî, I, 25) **Süleymân** hâfızası zayıf ama sadûq bir râvî. Üstelik Müslim'in râvîlerinden.[3] Dolayısıyla **isnadı hasen.**

b) Esbağ b. Nübâte: Aynı kanaldan gelen İmam Ali hadisine bakınız.

14. Ebû Eyyûb el-Ensârî: Riyâh b. Haris kanalıyla gelen İmam Ali hadisine bk.

15. Enes b. Mâlik: 2 ayrı kanaldan rivâyet ediliyor:

a) Amîra b. Sa'd: Aynı kanaldan gelen Ebû Hürayra hadisine bk. **İsnadı hasen.**

b) Müslim el-Mülâî: Hatîb el-Bağdâdî ile İbn Uqde rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 18) Müslim** dolayısıyla **isnadı hasen.**

16. Talha b. Ubeydillâh: 2 ayrı kanaldan rivâyet ediliyor:

a) Nüzeyr ed-Dabbî: Aynı kanalla gelen İmam Ali hadisine bk.

b) Oğlu İsa: Hâfız el-Âsımî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 45-46)

17. Ebû Saîd el-Hudrî: 2 ayrı kanaldan rivâyet ediliyor:

---

* sh. 36'ya bk.

1- el-Bidâye: V, 209, 213; el-Emînî, I, 21-22, 206

2- sh. 251'e bk.

3- ez-Zehebî, II, 219; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 416~417, et-Taqrîb: I, 317

** sh. 35'e bk.

a) Amîra b. Sa'd: Aynı kanalla gelen Ebû Hürayra hadisine bk.

b) Ebû Hârûn el-Abedî: İbn Merdeveyh, İbn Asâkir, İbn Ebî Hâtim, Hatîb el-Harzemî ve Ebû Nuaym, rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, et-Tefsîr: II, 14; es-Süyûtî, el-İtqân: I, 25; el-Emînî, I, 42~44, 231~236)

Ebû Hârûn Umâra b. Cüveyn çoklarının zayıf saydığı bir râvî. Sebep elbette rivâyet ettiği birilerinin uykusunu kaçıran hadisler! Oysa Abdullâh b. Avn ondan sürekli rivâyette bulunmuş. Yahyâ b. Maîn de "Atıyye el-Avfî, Ebû Hârûn ve Bişr b. Harb; üçü de aynı seviyede" diyerek güvenilirliğine işaret ediyor.[1] O hâlde **hadisimizin isnadı hasen** sayılabilir.

18. Cerîr b. Abdillâh el-Becelî: Taberânî rivâyet ediyor. (İbn Hacer, 96; el-Emînî, I, 22-23)

İbn Hacer el-Asqalânî yukardakilere ilaveten, Hâfız İbn Uqde'den naklen şu isimlere de yer veriyor:

19. Abbâs b. Abdilmuttalib

20. İmam Hasan (a.s)

21. İmam Huseyn (a.s)

22. Abdullâh b. Ca'fer

23. Selmân el-Fârisî

24. Semura b. Cündeb

25. Seleme b. Ekva'

26. Zeyd b. Harise

27. Ebû Râfi' el-Qıbtî

28. Zeyd b. Sâbit

29. Ammâr b. Yâsir

30. Ya'lâ b. Mürra.[2]

el-Kettânî yukardaki listeye şu isimleri ilâve ediyor:

31. Ömer b. Hattâb

32. Zû Murr (doğrusu = Amr b. Mürra)

1- İbn Sa'd, VII, 246; ez-Zehebî, III, 80, 173-174; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 54-55

2- Tahrîcu Ehâdîs'il-Keşşâf: 96

33. Umâra el-Hazrecî

34. Abdullâh b. Ömer

35. Mâlik b. Huveyris

36. Cende' el-Ensârî

37. Qays b. Sâbit

38. Habîb b. Büdeyl b. Varqâ'

39. Zeyd b. Şurahbîl el-Ensârî

40. Ebut-Tufeyl Âmir b. Vâsile.[1]

Allâme Abdülhuseyn el-Emînî aşağıdaki isimlere de yer veriyor:

41. Ebû Leylâ el-Ensârî

42. Ebû Zeyneb el-Ensârî

43. Ebû Fedâle el-Ensârî

44. Ebû Qudâme el-Ensârî

45. Ebû Amra el-Ensârî

46. Ebül-Heysem el-Ensârî

47. Ebû Züeyb eş-Şâir

48. Ebû Zerr el-Ğıfârî

49. Ebû Ümâme el-Bâhilî

50. Ebûbekr b. Ebî Quhâfe

51. Üsâme b. Zeyd

52. Übey b. Ka'b

53. Es'ad b. Zürâra

54. Esmâ bt. Umeys

55. Ümmü Seleme annemiz

56. Ümmü Hâni' bt. Ebî Tâlib

57. Sâbit b. Vedîa el-Ensârî

58. Câbir b. Semura

1- Nazm'ul-Mütenâsir: 124

59. Cebele b. Amr el-Ensârî
60. Cübeyr b. Mut'im
61. Habbe el-Uranî
62. Huzeyfe b. Yemân
63. Hassân b. Sâbit
64. Hâlid b. Velîd
65. Huzeyme b. Sâbit
66. Huveylid b. Amr
67. Rifâ'a b. Abdilmünzir
68. Zübeyr b. Avvâm
69. Zeyd b. Sâbit
70. Zeyd b. Abdillâh el-Ensârî
71. Sa'd b. Cünâde el-Avfî
72. Sa'd b. Ubâde el-Hazrecî
73. Saîd b. Sa'd b. Ubâde
74. Saîd b. Zeyd el-Adevî
75. Sehl b. Huneyf el-Evsî
76. Sehl b. Sa'd es-Sâ'ıdî
77. Dumeyra / Damra el-Esedî
78. Âmir b. Umeyr en-Nümeyrî
79. Âmir b. Leylâ el-Ğıfârî
80. Âişe annemiz
81. Abdurrahmân b. Abdirabb
82. Abdurrahmân b. Avf
83. Abdurrahmân b. Ya'mur
84. Abdullâh b. Ebî Abdil-Esed
85. Abdullâh b. Büdeyl b. Varqâ'
86. Abdullâh b. Büsr el-Mâzinî

87. Abdullâh b. Sâbit el-Ensârî
88. Abdullâh b. Hantab el-Mahzûmî
89. Abdullâh b. Rabî'a
90. Abdullâh b. Ebî Evfâ el-Eslemî
91. Abdullâh b. Mes'ûd
92. Abdullâh b. Yâmil
93. Osman b. Affân
94. Ubeyd b. Âzib el-Ensârî
95. Adiy b. Hâtem et-Tâî
96. Atıyye b. Büsr el-Mâzinî
97. Uqbe b. Âmir el-Cühenî
98. Ömer b. Ebî Seleme
99. Amr b. Hamıq el-Huzâ'î
100. Amr b. Şurahbîl
101. Amr b. Âs / Âsî
102. Fâtıma ez-Zehrâ es-Sıddîqa (a.s)
103. Fâtıma bt. Hamze el-Hâşimiyye
104. Qays b. Sa'd b. Ubâde
105. Ka'b b. Ucra el-Ensârî
106. Miqdâd b. Amr el-Kindî
107. Nâciye b. Amr el-Huzâ'î
108. Fadle b. Utbe / Uteybe el-Eslemî
109. Nu'mân b. Aclân el-Ensârî
110. Hâşim b. Utbe el-Vaqqâsî
111. Vahşî b. Harb el-Habeşî
112. Vehb b. Abdillâh es-Süvâî.

el-Emînî, kitabında 110 sahâbîye yer verdiğini söylüyor; ama o-

rada 111 sahâbînin adı var.[1] Çünkü el-Emînî 46 numarayı yanlışlıkla iki kişiye vermiş! Buna rağmen gözünden kaçan altı sahâbî daha var:

113. Nübayt b. Şürayt. (Taberânî riv. ediyor. el-Emînî, I, 312)

114. Abdurrahmân b. Müdlic (İbn Hacer, el-İsâbe: II, 421)

115. Cündeb b. Abdillâh b. Süfyân el-Becelî

116. Rifâ'a b. Râfi' el-Ensârî ez-Züraqî

117. Osmân b. Huneyf el-Ensârî

118. Ebul-hamrâ (Peygamberimizin azadlısı)[2] *

Görüldüğü gibi **Ğadîr-Humm Hadisi** 118 kadar sahâbîden rivâyet ediliyor. Sahâbenin hadis rivâyetine çok geç başladığı ve o zamana kadar pekçok sahâbînin vefat etmiş olduğu göz önünde tutulursa, bu listenin aslında çok daha kabarık olduğu pekâlâ anlaşılır.

Hoş, bu haliyle bile kesin olarak tevatür derecesine yükselmiş bir hadis-i şerifin tartışmasız kesin huccet oluğu açık. İşte Ğadîr-Humm hadisi hakkında seçkin bazı Ehlisünnet alimlerinin görüşleri:

b. "Ğadîr-Humm" Hadisinin Sıhhat Durumu

I. "Sahih" Olduğunu Söyleyenler:

1. Ebû Îsâ et-Tirmizî: "Bu hadis hasen-sahih bir hadistir."[3]

2. Ebû Ca'fer et-Tahâvî: "Bu hadisin isnadı sahihtir ve râvîleri

---

1- el-Ğadîr: I, 14~61 el-Emînî yukardaki isimleri İbn Uqde vb. hafızlardan naklen İbn'ül-Esîr'in "Üsd'ül-Ğâbe", İbn Hacer'in "el-İsâbe", Şemsüddîn el-Cezerî'nin "Esnâ'l-Metâlib", Ebûbekr el-Ci'âbî'nin "Nuhab'ul-Menâqıb" vb. eserlerden derlemiş bulunuyor.

2- Son dört isim için bk. Şerafuddîn, el-Murâcaât (Huseyn er-Râdî tahkiki): 417

* İbn Cerîr et-Taberî, Mutayyin, Bârûdî, İbn Şâhîn ve İbn Mende'nin Ziyâd b. Mutarrif'den rivâyet ettiği (İbn Hacer, el-İsâbe: I, 559; Şerafuddîn, el-Mürâcaât: 55-56 = lafızları için bk. sh. 307) hadisi burada da zikredebiliriz.

Hadisimizin isnadında **Yahyâ b. Ya'lâ el-Eslemî** var; bu yüzden İbn Mende, ez-Zehebî ve İbn Hacer gibileri tarafından zayıf kabul ediliyor. Oysa Yahyâ aslında siqa ve sadûq bir ravi. Zayıf sayanların, onun rivayet ettiği hadislerden rahatsız olmaları dışında hiçbir gerekçeleri yok! (bk. sh. 307) O yüzden Hâkim (III, 128) hemen aynı isnadla gelen Zeyd b. Erqam hadisinin isnadı için "**sahih**" diyor. Dolayısıyla hadisimizin **isnadı en azından hasen**dir.

3- es-Sünen: menâqıb, 20

hakkında hiç kimsenin olumsuz eleştirisi yoktur."[1]

3. Hâkim en-Nîsâbûrî: Bu hadisimizi "el-Müstedrek" adlı eserinin pekçok yerinde değişik yollardan rivâyet ediyor ve bir çoğunun Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu açıkça ifade ediyor.[2]

4. Ebû Muhammed el-Âsımî: "Bu, ümmetin kabul ettiği ve usûle uygun düşen bir hadistir."[3]

5. İbn Abdilberr: "Bütün bunlar sabit / Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) ait hadislerdir."[4]

6. Ebül-Qâsım Fadl el-İsbahânî: "Bu Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sahih yolla sabit olmuş bir hadistir. İçlerinde cennetle müjdelendiği kabul edilen 10 kişinin de bulunduğu 100 kadar sahâbî tarafından rivâyet ediliyor. Bu sabit bir hadistir ve hiçbir illetini de bilmiyorum. Bu fazilet yalnız Ali'ye ait olup, ona bir başkası ortak değildir."[5]

7. Hâfız İbn'ül-Cevzî: "Siyer uleması, **"Ğadîr"** olayının Hz. Peygamber (s.a.a) Veda haccından dönerken, Zilhiccenin 18'inde vuku bulduğunda ittifak etmişlerdir. O gün Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanında 120 bin civarında sahâbî vardı. Onlar hem veda haccında bulunmuşlar ve hem de kendisinden bu sözü işitmişler, şairler de bu konuda pekçok şiirler söylemiştir."[6]

8. Sibt b. el-Cevzî: "Siyer uleması, **"Ğadîr"** olayının Nebiy (s.a.a) veda haccından dönerken, Zilhiccenin 18'inde vuku bulduğunda ittifak etmişlerdir. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) o gün 120 bin kadar sahâbesini etrafına toplamış ve: ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâ-sıdır ..."*** hadisini ima ve işaret ile değil, açık bir ibare ile dile getirmiştir."[7]

9. Hâfız Ebû Abdillâh el-Kencî: "Bu, siqa râvîlerin rivâyet etmiş olduğu meşhur ve güzel bir hadistir."[8]

10. İbn Hacer el-Asqalânî: "Bu hadis hakikaten pekçok kanaldan

---

1- Müşkil'ül-Âsâr: 584. htm; el-Emînî, I, 295

2- el-Müstedrek: II, 129~130, III, 109~110, 110, 132~133

3- el-Emînî, I, 295

4- el-İstîâb: III, 36

5- İbn Meğâzilî'nin "el-Menâqıb" adlı eserinden naklen el-Emînî, I, 295

6- "el-Menâqıb" adlı eserinden naklen el-Emînî, I, 296

7- Tezkira'tül-Havâs: 18'den el-Emînî, I, 296

8- Kifâye'tüt-Tâlib: 15'ten el-Emînî, I, 297

geliyor. İbn Uqde bunları bir kitapta toplamıştır. İsnadlarının birçoğu sahih ve hasendir."[1]

11. Şihâbuddîn el-Qastalânî: İbn Hacer'in sözlerini aynen tekrarlıyor.[2]

12. İbn Hacer el-Heytemî: es-Savâiq adlı eserinin iki yerinde konuyu ele alıyor ve "Bu hadisin sahih olduğunda hiç kuşku yok! ... İsnadlarının birçoğu sahih ve hasendir." diyor.[3]

13. Ali el-Qârî: "Bu hadisin sahih olduğunda hiç kuşku yok. Hatta bazı hadis hafızları bunu mütevâtir bile saymışlardır."[4]

14. Abdurraûf el-Münâvî: Aynen İbn Hacer el-Asqalânî'nin sözlerini tekrarlıyor.[5]

15. Nûruddîn el-Halebî: İbn Hacer el-Heytemî'nin sözlerini paylaşıyor.[6]

16. Abdülhaqq ed-Dihlevî: İbn Hacer el-Heytemî'ninkine benzer sözler sarfediyor.[7]

II. "Mütevâtir" Olduğunu Söyleyenler:

1. Şamlı ez-Zehebî: "Hadisin baş tarafı mütevâtirdir ve yakînen inanıyorum ki Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bunu söylemiştir. ***"Allahım! Onu seveni sen de sev, ..."*** diye başlayan ilave bölümün ise isnadı gayet sağlam."[8]

2. Şemsüddîn el-Cezerî: "Bu hadis İmam Ali'den mütevâtir yollarla rivâyet edilmiştir. Allah'ın Peygamberi'nden (s.a.a) de mütevâtir yolla sabittir."[9]

1- Feth'ul-Bârî: VII, 61'den el-Emînî, I, 299

2- el-Mevâhib'ül-Ledünniyye: VII, 13'den el-Emînî, I, 300

3- es-Savâiq'ul-Muhriqa: 42, 122

4- el-Mirqât: V, 568'den el-Emînî, I, 302

5- Feyd'ul-Qadîr: VI, 218

6- es-Sîra: III, 308

7- el-Mişkât şerhinden naklen el-Emînî, I, 304

8- İbn Kesîr, el-Bidâye: V, 209'dan naklen el-Emînî, I, 297, 298

9- Esnâ'l-Metâlib: 3'ten naklen el-Emînî, I, 179, 298-299

3. Celâlüddîn es-Süyûtî: "Bu hadis mütevâtir bir hadistir."[1]

4. Cemâlüddîn el-Huseynî eş-Şîrâzî: Şemsüddîn el-Cezerî ile aynı kanaatte.[2]

5. Emîr Muhammed es-San'ânî: "Ğadîr-Humm hadisi hadis imamlarının ekserisine göre mütevâtirdir."[3]

6. Dıyâüddîn el-Muqbilî: "Bu hadis malum değilse, dinde başka malum yok demektir!" diyor ve sonra da hadisimizin lafız ile mütevâtir olduğunu ilave ediyor.[4]

7. Ebû Abdillâh ez-Zürqânî: "Bu, 16 sahâbînin* rivâyet ettiği mütevâtir bir hadistir."[5]

8. Şam Müftüsü Hâmid Efendi: "Bu hadis mütevâtirdir."[6]

9. Şihâbuddîn el-Hadramî: "Bu hadis, 60 kadar sahâbînin rivâyet ettiği mütevâtir bir hadistir."[7]

Ayrıca el-Münâvî, İbn Hamze ed-Dimaşqî, İsmâîl el-Aclûnî ve el-Kettânî de es-Süyûtî ve benzeri hadis alimlerinin kanaatini nakledip paylaşıyorlar.[8]

III. "Ğadîr-Humm" Hadisini İnkar Teşebbüsleri

Yukarda, **"Ğadîr-Humm"** hadisinin Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) kesin olarak sabit olduğunu, sahih ve hasen pekçok yoldan rivâyet edildiğini, üstelik birçok hadis âlimi tarafından "mütevâtir" sayıldığını gördük. Tabîî ki hadisin sahih ve mütevâtir olduğunu söyleyenler sadece bunlarla sınırlı değil; geride İbn Kesîr, el-Heysemî gibi daha pekçok ilim adamı var.

1- el-Münâvî, VI, 218; İbn Hamze, el-Beyân: III, 165; el-Kettânî, 124

2- el-Emînî, I, 301

3- "er-Ravda" adlı eserinden naklen el-Emînî, I, 307

4- el-Emînî, I, 306-307

* Oysa hadisimiz 100'ü aşkın sahâbî tarafından rivâyet ediliyor. Sadece Ahmed'in rivâyetinde (IV, 370 = **90** nolu Fıtr kanalıyla gelen hadisin isnadıyla), İmam Ali'nin Rahbe'de sahâbenin bu hadise tanıklık etmesini istediğinde tam 30 sahâbî ayağa kalkıp tanıklık etmiş!

5- Şerh'ul-Mevâhib: VII, 13'ten el-Emînî, I, 308-309

6- es-Salât'ül-Fâhıra: 49'dan naklen Şerafuddîn, el-Murâcaât: 213; el-Emînî, I, 310

7- Teşnîf'ül-Âzân: 77'den naklen el-Emînî, I, 311

8- Yukardaki 2 nolu dipnota ilaveten el-Aclûnî, el-Keşf: II, 379

Buna rağmen gözlerini taassubun perdelediği bazı kişiler, bu kadar güçlü bir hadisi inkara teşebbüs edebiliyorlar! İşte onlardan bazılarının adları:

1. Buhârî (meşhur hadisçi)

2. İsmâîl el-Harbî

3. Ebû Dâvûd es-Sicistânî (meşhur "Sünen" sahibi)

4. Ebû Hâtim er-Râzî

5. İbn Hazm el-Endülüsî ez-Zâhirî

6. İbn Teymiyye el-Harrânî

7. Sa'düddîn et-Taftâzânî

Bunlardan ilk ikisine İbn Teymiyye, 3. ve 4. kişilere ise el-Heytemî, el-Halebî ve benzeri son dönem alimleri yer veriyor; ama sözlerinin hangi kitaplarda geçtiğini belirtmiyorlar.[1] Demek ki bu iddialar sadece bir rivâyetten ibaret. Kaldı ki İbn Teymiyye "Nakledildiğine göre..." diyerek, bu rivâyetlerin zayıf olduğunu kendisi de ima ediyor aslında.

Temennimiz; onlar bu hadisi inkar teşebbüsünde bulunmamış olsunlar. Bu onlar için de iyi olur; aksi hâlde, bu tutum hem apaçık bir inattır, hem de Allah katında sorumluluğu muciptir.

Sa'düddîn et-Taftâzânî ise[2] zaten hadisçi değil; kelamcı ve usûlcü. Dolayısıyla onun sözünün pek bir değeri yok! O usûlcü olduğu için hadisin mesajını iyi anlamış olacak ki böyle bir yola başvurmuş!

Yoksa 100'ü aşkın sahâbî tarafından gelen ve çoğu gayet sahih senetlerle rivâyet edilen bir hadisi "zayıf" diyerek kaldırıp atmak o kadar kolay mı!? Bu taassubun ve önyargının sebebi ne? Onlar bu kadar güçlü bir hadisi kabul etmezlerse neyi kabul ederler acaba? Yoksa bir şeylerden mi kaygılanıyorlar!?...

Diğer ikisine gelince; İbn Hazm, Ali'nin faziletleri hakkında sadece **"menzile"**, **"râye"** ve ilerde gelecek **97~99** nolu hadislerin sahih olduğunu söylüyor ve şöyle devam ediyor: "***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır."*** hadisine gelince, sahih değildir ve asla siqa

---

1- İbn Teymiyye, IV, 86; el-Heytemî, 42; el-Halebî, III, 308

2- el-Meqâsıd adlı eserinden naklen el-Emînî, I, 315

râvîler kanalıyla gelmiyor! Diğer hadisler ise zaten uydurma!"[1]

İbn Teymiyye ise "Sahih hadis kitaplarında yok!" diyerek işe başlıyor ve İbn Hazm'ın yukardaki sözlerini aynen tekrarlıyor.[2]

Sanki İbn Hazm ile İbn Teymiyye'nin hadis kitaplarından hiç haberi yok ve sanki dünyada sadece Buhârî ile Müslim'in kitabı var! Oysa bunların dışında daha pekçok hadis kitabının olduğu herkesin malumu. Onların, pekçok hadis aliminin gayet sahih senedlerle rivâyet ettiği yukardaki hadislerden habersiz olduklarını sanmayın! Onlar bu hadislerin -en kötü ihtimalle- çoğundan pekâlâ haberdarlar; ancak bu hadisler onların temellerini iyice sarstığı için inkar yoluna gidiyorlar; ve böylece paçayı kurtarıp ilâhî sorumluluktan kaçabileceklerini sanıyorlar! Heyhât!

Zaten hadis alimleri bu tür itirazlara gereken cevabı vermişler. İşte onlardan bazıları:

1. Ebû Ca'fer et-Tahâvî [3]

2. Şemsüddîn el-Cezerî [4]

3. İbn Hacer el-Heytemî [5]

4. Ali el-Qârî [6]

5. el-Halebî [7]

6. Abdülhaqq ed-Dihlevî [8]

7. Ebû Abdillâh ez-Zürqânî [9]

İbn Hazm İle İbn Teymiyye Hakkında Birkaç Söz...

İbn Hazm ile İbn Teymiyye'yi herkesin çok iyi tanıması lazım. Özellikle onun bazı radikal çıkışları -ki bizce onlar gayet normal çıkışlardır- karşısında aldanan bazı arkadaşlarımız, bu ikisinin Emevî ha-

---

1- el-Fisal: IV, 147~148 Aynı sözü İbn Teymiyye de naklediyor: IV, 86

2- el-Minhâc: IV, 86

3- Müşkil'ül-Âsâr: 584. htm ve buradan naklen el-Emînî, I, 294-295

4- Esnâ'l-Metâlib: 3'den el-Emînî, I, 299

5- es-Savâiq: 42

6- el-Mirqât: V, 584'den el-Emînî, I, 302-303

7- es-Sîra: III, 308

8- el-Emînî, I, 304

9- Şerh'ul-Mevâhib: VII, 13'den el-Emînî, I, 309

nedanına yakınlıklarından ve İmam Ali ve Ehl-i Beyt hakkında olumsuz yaklaşımlarından her nedense pek haberdar değiller.

İbn Hazm zaten İbn Teymiyye'nin en büyük fikir babalarından birisi. O yüzden bu iki kafadarın, Ali'nin fazileti hakkında rivâyet edilen hemen her hadisi peşinen inkar edecek kadar taraflı ve önyargılı olduklarını görürsünüz! Her ikisinin eserleri meydanda; dileyenler bakıp görebilirler. Onların bu tutumu Ehl-i Beyt'e ve Emevîlere olan mesafeleri konusunda bize önemli ipuçları veriyor. Elbette biz burada İbn Hazm ile İbn Teymiyye'nin "sapıklığı" hakkında söylenen ve yazılanlara değinecek değiliz. Bu tamamen ayrı bir konu; ancak biz onların sadece bazı düşüncelerine yer vereceğiz.

İbn Hazm diyor ki: "Abdurrahmân b. Mülcem'in Ali'yi (r) te'vil ve ictihad sonucu, doğru yaptığını varsayarak öldürmüş olduğu konusunda bu ümmetten hiç kimsenin ihtilafı yok!!!"[1]

Sormak lâzım İbn Hazm'a: Sizin Ahzâb sûresinin 33. ayetinden haberiniz yok mu? Ali'yi sevmeyen, ona söven, ona kılıç çeken ve hatta onun yanında yer almayanlarla ilgili sahih hadislerden hiçbirini* görmediniz mi? Özellikle İbn Mülcem'in bu ümmetin en büyük eşkıyası olduğuna dair hadislerden (**149** nolu hadisimizden) de mi haberiniz yok!? Bütün bunları görmemek yada görmezden gelmek bir ilim adamına yakışır mı?...

"İbn Mülcem o büyük cinayeti ictihadı sonucu işledi." derken hangi ayet ve hadisleri esas aldığını söyler misiniz? Ahzâb sûresinin 33. ayetiyle tertemiz olduğu tescil dilen, Allah'ın Peygamberi'nin (s.a.a) ***"Kur'ân / Hak ile Ali daima beraberdir!"*** buyurduğu** bir kimseyi öldürmeye hangi ayet yada hadis cevaz verir?

Eserleriniz ortada. Dolayısıyla ictihadın ne demek olduğunu bilmeyecek kadar cahil değilsiniz. Buna göre, kendisine itaatin farz olduğu bir imamı öldürmek "ictihad" kılıfına nasıl sokulabilir? İbn Mülcem denen o haysiyetsizin ictihad edecek nesi var? Hadisler Ali'yi sevmeyeni Allah ve Rasûlü'nün de sevmediğini, ona çekilen kılıcın aslında Allah ve Rasulü'ne çekilmiş olduğunu açıkça ifade ediyor. "İctihad etti ama isabet edemedi!" diyerek böyle bir adamın bir sevabı

1- el-Muhallâ: X, 482'den (=4300. htm) naklen el-Emînî, I, 323

* Bu hadisler için **88**, **90~96** ve **97~99** nolu hadislerimize ve açıklamalarına bk.

** **76** nolu **Seqaleyn** hadisi ile ilgili hükümlerin **d** şıkkına bk.

hak ettiğini nasıl ima edebiliyorsunuz!?

"...bu ümmetten hiç kimsenin ihtilâfı yok!" diyerek adeta bu ümmetin ittifakından söz ediyorsunuz. Biz sizden, o var saydığınız ittifaka katılan alimlerin hepsinin isimlerini isteyerek sizi zora sokacak değiliz. Sizden sadece birkaçının adını istiyoruz; verebilecek misiniz!? Yoksa bu ittifaktan kasıt, İbn Mülcem'in torunlarının ve Emevîlerin ittifakı mı acaba!

Hz. Ali'ye karşı kılıç çeken, onunla savaşan ve bu uğurda her tür yalan, hile ve entrikayı meşru sayan Muâviye, Amr ve azgın çetesi için "Onlar da müctehiddir ve hatalarına karşılık bir ecir almışlardır!" [1], İmam Ali'nin en yakın dostlarından, Yâsir ailesinin sadık emaneti Ammâr b. Yâsir'i katleden Ebül-Ğâdiye el-Cühenî hakkında da "O te'vilci ve müctehiddir; ancak ne var ki ictihadında hata ettiği için bir ecir / sevap almıştır!"[2] diyorsunuz. Anlaşılan sizin Ammâr ile ilgili hadislerden* de haberiniz yok!

Diğer yandan Osman b. Affân'ın katilleri hakkında neden aynı tutumu sergilemiyorsunuz? "Osman'ı öldürebilmek için ictihada yer yok! Bu yüzden onun katilleri fâsıktır, mel'undur!!!"[3] diyorsunuz.

Söyler misiniz; neden Osman'ı öldürmek için ictihada yer ve mahal yok ta; Ali için, Ammâr için var!? İmam Ali'ye, Ehl-i Beyt'e ve onların en sadık dostlarına olan bu düşmanlığınızın sebebi ne? Neden Ali ile Ammâr'ın katillerini alkışlıyorsunuz da Osman'ın katillerine geldi mi lanetliyorsunuz? Halbuki Osman'ın katilleri yada bu işi ta başından organize edenler ashâbdan, hatta en ileri gelenlerinden!** Sizdeki bu Ümeyyeoğulları hayranlığı nereden geliyor acaba!?

Tertemiz olduğu vahiy ile tescil edilen, Allah ve Rasulü'nün en çok sevdiği[4] birisini öldürmek sevap ta, sabıkalı Osman'ı öldürmek

---

1- el-Fisal: IV, 160, 161

2- el-Fisal: IV, 161 Çok ilginçtir, İbn Hacer el-Asqalânî de aynı kanaatte. bk. el-İsâbe: IV, 151

* **154~162** nolu hadislerimize ve açıklamalarına bk.

3- el-Fisal: IV, 161 Abdulqâhir el-Bağdâdî (Usûl'üd-Dîn: 287) de aynı tutum içinde.

** Bu konuda **Sahâbenin Adaleti ve Ebû Hürayra** adlı eserimize bakınız.

4- Bu husus, Ali'nin faziletine dair sizin de sahih olduğunu kabul ettiğiniz (el-Fisal: IV, 147-148) üç hadisten birisi olan **"Râye"** hadislerinde açıkça vurgulanıyor.

neden laneti icabettiriyor!!!? Yoksa sevap ve lanet dağıtmak sizin tekelinizde mi?

Ayrıca İbn Hazm, "Şerif el-Murtazâ dışında İmâmiyye'nin tamamı, Kur'ân'da ziyâde ve noksanlık yapılarak tahrif edilmiş olduğuna inanıyor!"[1], "İmâmiyye içinde, dokuz kadını nikah altına almaya cevaz verenler bile var!"[2], "Râfizîler (yani İmâmiyye Şîası) çocuğun ve ana rahmindeki yavrunun imâmetini caiz görür!"[3] diyor ve Abdullâh b. Sebe masalını gündeme sokarak[4] Ehl-i Beyt mensubu Müslümanlara çok ağır iftiralar atıyor! Ali'nin Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kardeşi olduğuna dair hadisleri, Hz. Ebûbekr'in hacc emirliğinden azledilmiş olduğunu* ... ve daha pekçok gerçeği inkar ediyor!

Gelelim **İbn Teymiyye**'ye; onun da en büyük fikir ve düşünce üstadı İbn Hazm. O da Emevî hanedanına hayran ve Ehl-i Beyt'e hayli mesafeli. Öyle ki, onun el-Minhâc adlı eserini okursanız, Ali ve Ehl-i Beyt'in faziletlerini konu edinen pekçok hadisi inadına inkar ettiğini görürsünüz: Tevatür derecesine ulaşmış **"Seqaleyn"** hadisinden kuşku duyar! Mekke'deki **kardeşlik akdi**ni, Hz. Peygamber (s.a.a)'in Ali'yi "kardeş" ilan ettiğini, Ali'nin bu ümmetin yegâne **sıddîq**ı ve **fârûq**u olduğunu, Ali'ye ait on fazileti konu edinen **23** nolu İbn Abbâs hadisini, "Seqaleyn" hadisinin **d** şıklı açıklamasında geçen; "Ali'nin daima Kur'ân / Hak ile birlikte olduğuna" dair hadisleri, **90~96** nolu "**muvâlât**" hadislerini, Hz. Ebûbekr ile Ömer'in Hayber'deki acı durumlarını, Ebûbekr'in hac emirliğinden azledildiği gerçeğini...** hep inkar eder; "yalan" ve "uydurma" deyip kendini sıyırır! Bütün bunlar yetmiyormuş gibi "Şîa 10 sayısından hoşlanmaz!"[5], "Râfızîler, bir takım ziyaret mahallerini dolaşmayı hacc ile eş tutarlar!"[6], "Onların arasında köpeklerine Ebûbekr ile Ömer adlarını takıp lanetleyenler var!"[7]

1- el-Fisal: IV, 182

2- el-Fisal: IV, 182

3- el-Fisal: IV, 110

4- el-Fisal: IV, 180 İbn Sebe'nin hayal mahsulü olduğuna dair bk. sh. 235

* Bunlara kitabımızın ilgili bölümlerinde yer verdik.

** Kitabımızın ilgili yerlerinde bütün bunlara değindik; o yüzden tekrara gerek yok!

5- el-Minhac: I, 9 ayrıca bk. II, 143

6- el-Minhâc: II, 39

7- el-Minhâc: I, 11

... gibi ahmakça iftiralarda bulunuyor. Ardından da "Yalanın, Ehl-i Kıble fırkaları içinde Râfizîlerde daha belirgin olduğunda bütün ulemanın ittifakı var!"[1] der. Varın; kimin daha yalancı olduğuna Allah Teâlâ ve insaf sahibi okuyucular karar versin.

İbn Teymiyye, bir takım hadisleri reddederken de sürekli, her kimse, **"ilim ehli"**, **"hadis ehli"** dediği kişilere sığınır ve onların ittifakından söz eder! Çoğu zaman "yok böyle bir hadis", "ilim ehlinin başvurduğu kitaplarda bulunmuyor!"[2] gibi önyargı dolu sözlerle çıkar işin içinden!

154~162 numaralı **"azgın çete"** hadisleri için "bir-iki kişinin rivâyeti!" diyerek[3] aklınca bir takım mesajlar vermeye çalışır. Sonra Muâviye'nin vahiy katibi olduğunu iddia ederek "O, Peygamberin (s.a.a) vahiy yazımında güvendiği kimselerdendi!"[4] der; böylece onun ne kadar "güvenilir!" olduğuna işaret etmek ister.

Ayrıca Muâviye'nin Ali'ye lanetini değerlendirirken, o gün için her iki tarafın birbirine lanet ve bedduada bulunduğunu; günahsa da, hatalı yada isabetli ictihad ise de, her iki tarafın bunda müsavi olduğunu söyler! Ardından "Allah'ın rahmet ve mağfireti onları kuşatmıştır!" diyerek[5] olayı hayli hafife alır ve bununla işin üstesinden gelebileceğini sanır.

Hazm ile Teymiyye oğulları ve onlar gibi düşünenler bilsinler ki; yaptıkları belki bu dünyada yanlarına kalabilir. Ve bununla belki bir takım menfaatler de sağlanabilir. Ama asla unutulmasın ki önlerinde çetin bir hesap günü var! O gün kimsenin yaptığı yanına kalmayacak, bütün yalanlar, iftiralar, entrikalar bir bir çözülecek. Her şey vuzuha kavuşacak, herkes yaptıklarının hesabını verecek.

c. "Ğadîr-Humm" İle Alâkalı Ayetler

"Ğadîr-Humm" olayı detaylıca incelendiğinde, konunun bir takım ayetlerle çok yakından alâkalı olduğu görülür. Söz konusu ayetler

---

1- el-Minhâc: I, 15

2- bk. el-Minhac: I, 155, II, 179, III, 9, IV, 4, 16, 74, 75, 81, 85, 86, 97, 99, 105, 119, 175, 220, 221 İbn Teymiyye'nin kitabında bu sözlere sık sık rastlamak mümkün.

3- el-Minhac: IV, 15

4- el-Minhac, IV, 11 ayrıca bk. II, 214

5- el-Minhac: II, 224

şunlar:

I. Mâide Sûresinin 67. Ayeti:

Rivâyetlere göre; veda haccı dönüşünde "Ğadîr-Humm" adlı mevkide **"Ey Rasûl! Rabbından sana indirileni tebliğ et. Eğer yapmazsan O'nun elçiliğini / mesajını tebliğ etmemiş sayılırsın!..."** ayeti nâzil olunca, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ashâbını etrafına toplayıp Allah'ın mesajını iletiyor ve Ali'nin elini tutarak **"Ğadîr-Humm"** hadisini dile getiriyor.

Bu hadisi İbn Ebî Hâtim, İbn Merdeveyh, el-Vâhıdî ve İbn Asâkir; Atıyye el-Avfî kanalıyla **Ebû Saîd el-Hudrî**'den rivâyet ediyor.[1] İmam Muhammed el-Bâqır (a.s) da aynı görüşte.[2]

Bu ayetle ilgili değişik rivâyetlerin olduğu malum; ancak dikkat edilirse, ayetin bu rivâyetle daha uyumlu olduğu görülür. Çünkü Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'nin velayeti dışında hangi ilâhî mesajı iletmekten bu kadar çekinmiş? Bunun hiç örneği var mı?

Ali'nin velayeti ise öyle değil. Bilindiği üzere ashâbın ileri gelenleri Ali'nin velayet ve imâmetine pek sıcak bakmıyorlardı. "Yaşı küçük!" gibi asılsız bahanelerle bu işe pek yanaşmıyorlardı. Oysa Ali'nin yaşı, o günlerde 30'u aşmıştı!

Gerçi Allah'ın Peygamberi (s.a.a) daha önce aynı hususa çok kez değinmiş; sahâbenin dikkatini bu yöne çekmişti. Buna rağmen, ilâhî görevini "Ali'nin velayet ve imâmetini tebliğ ederek" noktaladığı takdirde, ashâbının tutumunu bildiği için, Ali'ye bu görevi teslim etmeyeceklerini sezinliyor; dolayısıyla onların ilâhî azaba müstehak olacağından korkuyordu. İşte ayet bunun üzerine nâzil oldu ve Allah (c) sevgili peygamberine, bu mesajı her şeye rağmen, hiç çekinmeden tebliğ etmesini istedi. Onun için bu rivâyet ayetin mantığına ve ruhuna daha uygun.

1- el-Vâhıdî "Esbâb'un-Nüzûl" adlı eserinde rivâyet ediyor. bk. el-Aynî, XV, 129 Atıyye'nin siqa ve sadûq bir râvî olduğu 84. sayfada geçti. Senedinde ayrıca Ali b. Âbis de var; 35. sayfada da gördüğümüz gibi; hadisi hasen bir râvîdir. Dolayısıyla hadisimizin **isnadı hasen** sayılır.

Aynı hadis Zeyd b. Erqam, İbn Abbâs, İbn Mes'ûd, Câbir b. Abdillâh, Ebû Hürayra ve Berâ b. Âzib tarafından da rivâyet ediliyor. bk. el-Emînî, I, 214~223

2- F. er-Râzî, XII, 50; el-Aynî, XV, 129

II. Meâric Sûresinin İlk Ayetleri

Rivâyetlere göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) o gün Ali'nin velayetini tebliğ edince, Hâris b. Nu'mân el-Fihrî adlı birisi gelip: "Ey Muhammed! Bize Allah'ın dışında ilah kabul etmememiz gerektiğini, senin de onun elçisi olduğunu, namazı, orucu, haccı ve zekâtı... Allah'tan alıp tebliğ ettin; biz de kabul ettik! Ama sen bununla yetinmedin; amcanın oğlunu çıkarıp onu bizden üstün tutarak, ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır."*** buyurdun. Açıklar mısın; bu senden mi, Allah'tan mı?" diye soruyor.

Allah'ın Peygamberi (s.a.a) ***"Elbette Allah'tan!"*** deyince, Hâris "Allahım! Eğer Muhammed'in dediği doğru ise, üzerimize taş yağdır, ya da elim bir azap ver!" diyor. Ve çok geçmeden üzerine bir taş inip ölüyor, hemen ardından **"Birisi gelecek bir azabı istedi."** diye başlayan ayetler nâzil oldu.

Hadisi, Hâkim el-Haskânî Huzeyfe b. Yemân'dan, yine el-Haskânî, es-Sa'lebî, el-Hamvînî ve Sibt b. el-Cevzî; Ca'fer es-Sâdıq (a.s) vasıtasıyla babalarından rivâyet ediyor.[1] Her iki hadisin râvîleri de gayet siqa; dolayısıyla **hadisimizin isnadı sahih.**

III. Mâide Sûresinin 3. Ayeti

Rivâyetlere göre; Allah'ın Peygamberi (s.a.a) zilhiccenin 18'i olan **"Ğadîr-Humm"** günü Ali'nin elini tutup ***"Ben bütün mü'minlere kendi canlarından daha ileri değil miyim?"*** diye sormuş; oradakiler de "Tabîî ki yâ Rasûlallâh!" diye cevap vermişlerdi. Bunun ardından Peygamberin (s.a.a): ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır."*** buyurması ve Ömer'in "Müjde ey Ebû Tâlib'in oğlu; artık benim mevlâm ve bütün müslümanların mevlâsı oldun!" demesi üzerine **"Bugün dininizi tamamladım..."** ayeti nâzil oldu.

Siz İbn Teymiyye'nin "Bu hadis, mevzu olan rivâyetlerden haberdar ulemanın ittifakıyla, uydurulmuş bir yalandır! Bunu hadis uleması ve bu konuda kendisine müracaat olunan kişiler bilmektedir! O yüz-

---

1- el-Emînî, I, 240~242 el-Münâvî (VI, 218), el-Halebî (III, 308-309), ez-Zürqânî (Ş. el-Mevâhib: VII, 13), eş-Şeblencî (Nûr'ul-Ebsâr: 87) vb. alimler aynı olayı anlatıyor ve karşı çıkmıyorlar. Ayrıntı için bk. el-Emînî, I, 239~246

İbn Teymiyye'nin bu hadise yaptığı itirazlara (IV, 10, 13) verilen cevaplar için bk. el-Emînî, I, 247~266

den bu rivâyet, hadis ehlinin başvurduğu hadis kitaplarının hiç birisinde yok!" demesine[1] bakmayın; bu onun gözlerini yumarak saçıp savurduğu meşhur hezeyanlarından birisi!

Çünkü, hadisimizi "...Ali b. Saîd er-Ramlî – Damra b. Rabîa – Abdullâh b. Şevzeb – Metar b. Tahmân el-Varrâq – Şehr b. Havşeb – **Ebû Hürayra**" kanalıyla; Hatîb el-Bağdâdî, İbn Meğâzilî, Hatîb el-Harzemî (s. 156), Sibt b. el-Cevzî, el-Hamvînî vb. rivâyet ediyor.[2]

Bu râvîlerin hepsi de siqa ve güvenilir.[3] Hatta bir kısmı Müslim râvîlerinden. Dolayısıyla **hadisimizin isnadı sahih.***

Aynı hadis benzer lafızlarla Ebû Hârûn el-Abedî** kanalıyla Ebû Saîd el-Hudrî, Câbir b. Abdillâh, Zeyd b. Erqam, Mücâhid, İmam el-Bâqır ve İmam es-Sâdıq (a.s)'dan da rivâyet ediliyor.[4]

1- el-Minhâc: IV, 16 İbn Teymiyye hayranı İbn Kesîr (el-Bidâye: V, 214'ten el-Emînî, I, 214) ile el-Âlûsî de (Rûh'ul-Meânî: II, 249) bu hadisin "yalan ve "iftira" olduğu kanaatinde!

2- İbn'ül-Cevzî, el-Ilel: I, 226; İbn Kesîr, II, 14; el-Emînî, I, 232~235, 274~275, 401~405

3- **Şehr b. Havşeb;** Müslim'in râvîlerinden, siqa ve sadûq bir râvî. (İbn Sa'd, VII, 449; ez-Zehebî, II, 283~285; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 341-342; el-Emînî, I, 402-403)

Metar b. Tahmân; Müslim'in râvîlerinden, siqa ve sadûq bir râvî. (İbn Sa'd, VII, 254; ez-Zehebî, IV, 126~127; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 259; el-Emînî, I, 403)

Abdullâh b. Şevzeb; siqa ve sadûq bir râvî. (ez-Zehebî, II, 440; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 400; el-Emînî, I, 403)

Damra b. Rabî'a; siqa ve sadûq bir râvî. (İbn Sa'd, VII, 471; ez-Zehebî, II, 330; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 356; el-Emînî, I, 403-404, IX, 331)

Ali b. Saîd er-Ramlî; siqa ve salih bir râvî. (ez-Zehebî, III, 125, 131; el-Emînî, I, 404)

* Bu durumda İbn Kesîr (et-Tefsîr: II, 14) ile es-Süyûtî (el-İtqân: I, 25) gibilerin "Ebû Saîd el-Hudrî ile Ebû Hürayra'nın rivâyetlerinin her ikisi de sahih değil!" demesi tamamen havada kalıyor.

Meşhur en eski İslam tarihçilerinden el-Ya'qûbî (II, 43) de, bu ayetin "sahih, sâbit ve sarih" rivayete göre Kur'ân'dan en son inen ayetin bu ayet olduğunu; bunun da Mü'minlerin Emîrini tebrik için insanların akın ettiği gün gerçekleştiğini söylüyor.

** Durumu için sh. 264'e bk.

4- bk. İbn Kesîr, II, 14; el-Emînî, I, 42~44, 215, 230~237

d. Hadislerde "Ğadîr-Humm" Kavramı

İbn Teymiyye[1] gibi, gerçekler karşısında inatçılığıyla tanınan bazı kişiler, **"Ğadîr-Humm"** denilen yerde böyle bir olayın vuku bulmadığını, Vedâ haccında Ali'nin adının bile geçmediğini ileri sürüyor!!! Böylece hadisimizi temelinden dinamitlemeye çalışıyor.

İşte içinde **"Humm"** yada **"Ğadîr-Humm"** lafızlarının açıkça geçtiği, orada Ali'nin velayetinin gündeme getirildiğini belirten sadece sahih rivâyetlerden bazıları:

1. Yezîd b. Hayyân kanalıyla **Zeyd b. Erqam**'dan rivâyet edilen **"seqaleyn"** hadisi. (Ahmed: IV, 366-367; Müslim: f. sahâbe, 36; Müellif, el-Kübrâ'da = İbn Kesîr, IV, 113)

2. Ebut-Tufeyl'den Habîb kanalıyla yine **Zeyd b. Erqam**'dan rivâyet edilen hadis. (Ahmed: I, 118; Müellif, **76** nolu hadis; Hâkim, III, 109; Taberânî vb.)

3. Ebut-Tufeyl'den Fıtr kanalıyla gelen **Zeyd b. Erqam** hadisi. (Ahmed: IV, 370; Müellif, **90** nolu hadis)

4. Yahyâ b. Ca'de kanalıyla gelen **Zeyd b. Erqam** hadisi. (Hâkim, III, 533)

4. Saîd b. Vehb kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi. (**95** ve **153** nolu hadisler.)

4. Zeyd b. Yüsey' kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi. (**85**, **95** ve **153** nolu hadisler.)

5. Hârise b. Nasr kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi.

6. Ebut-Tufeyl kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi. (Ahmed: IV, 370; Müellif, **90** nolu hadis.)

7. Abdurrahmân b. Ebî Leylâ kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi.

8. Ebû Meryem Qays es-Seqafî kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi.

9. Saîd b. Ebî Huddân kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi.

10. Riyâh kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi.

1- el-Minhâc: IV, 85 "Peygamber (s.a.a)'in Veda haccı ve hutbesinde, Ali'nin imâmetine ve hatta bir vesileyle Ali'ye değindiğini; ne sahih ne de zayıf bir isnadla hiç kimse nakletmiş değil!"

"Ğadîr-Humm'da böyle bir olay vuku bulmamıştır!!!"

11. Riyâh kanalıyla gelen **Ebû Eyyûb el-Ensârî** hadisi.

12. Şehr b. Havşeb kanalıyla gelen **Ebû Hürayra** hadisi.

13. Ebû İshâq es-Sebî'î kanalıyla gelen **Berâ b. Âzib** hadisi.*

Vedâ haccı dönüşünde Ali'nin velâyetinin gündeme alındığını, yukardakilere ilaveten, şu sahih hadisler de ortaya koyuyor:

1. İmam Huseyn (a.s) kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi.

2. Ziyâd kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi.

3. Zeyd b. Erqam kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi.

4. Atıyye el-Avfî kanalıyla gelen **Zeyd b. Erqam** hadisi.

5. Kızı Âişe kanalıyla gelen **Sa'd** hadisi. (**8** nolu hadis.)

6. Ebut-Tufeyl'den itibaren Ma'rûf kanalıyla **Huzeyfe b. Esîd'**-den gelen **Seqaleyn** hadisi.

7. Âmir b. Leylâ b. Damra hadisi.

Artık **"Ğadîr-Humm"**da böyle bir olayın vuku bulmadığını, o günlerde Ali'nin adının bile anılmadığını... İbn Teymiyye'den ve onun kafadarlarından başka kim söyleyebilir!?

e. "Ğadîr-Humm" Hadisinden Çıkan Hükümler

"Ğadîr-Humm Hadisi" bu ümmet için son derece önemli mesajlar içeren, hiç şüphesiz kadri çok büyük bir hadis. Bu mesajları şu şekilde sıralamak mümkün:

a. Ali'den Şikâyetçi Olmak Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Gazabını Muciptir.

Bunu **77~79** nolu hadislerimizden anlıyoruz. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi, ilerde **86~87** nolu hadislerin açıklamalarında gelecek.

b. Allah, Ali'nin Dostuna Dost, Düşmanına Da Düşmandır.

85 nolu hadisten çıkardığımız bu konu üzerinde, **90~96** nolu

---

* Burada hasen isnadlarla gelen rivâyetlere ve içinde **"Humm"** yada **"Ğadîr-Humm"** yerine **"Cuhfe"** vb. lafızların geçtiği hadislere yer vermedik. Eğer onlara da yer verseydik, bu liste daha da kabarırdı.

"muvâlât" hadislerinin açıklamalarında geniş bilgi verilecek.

c. Allah'ın Peygamberinden Sonra İmâmet ve Velâyet Hakkı Ali'ye Aittir.

İbn Hazm ile onun kafadarı İbn Teymiyye dışında, Ehlisünnet ulemasının **"Ğadîr-Humm"** hadislerinin sıhhatine ve Allah'ın sevgili Rasûlü'ne (s.a.a) ait olduğuna inandıklarını yukarda gördük. Ancak ne garip ki, onlar da bu hadisleri "Ben kimin dostu ve yardımcısı isem, Ali de onun dostu ve yardımcısıdır!" şeklinde anlayarak, "**mevlâ**" ve "**velî**" kavramlarına genellikle "sevgi" ve "dostluk" anlamlarını yüklemişler; böylece bu mazlum ümmetin yetim evlatlarının **"Ğadîr-Humm"** hadislerini doğru anlamalarına mani olmuşlardır!

Oysa hadisler, Ali'nin imâmeti ve velayeti hakkında yeterince açık. **"Ğadîr-Humm"** hadislerini tüm ön-yargılardan sıyrılarak, duru bir zihin ile okuyacak olursak; hadislerde geçen **"mevlâ"** ve **"velî"** kavramlarından maksadın **"imâmet"** ve **"rehberlik"** olduğu, bütün çıplaklığıyla ortaya çıkar. Akla ilk evvela bu anlam gelir. Biz Arap dilini, konuyla ilgili ipuçlarını, hadisimizden bu anlamı çıkaran ashâb ve ulemayı dikkate alarak bu hususu aydınlatmaya çalışacağız.

I. Arap Dilinde "Mevlâ" ve "Velî" Kavramları:

Arapça'da "**velâ**" ve "**velâyet**" köklerinden türeyen "**mevlâ**" ve "**velî**" kavramlarının, "sevgili", "dost", "yakın" ve "yardımcı"... gibi anlamları* yok değil. Fakat bunlar, adı geçen kavramların kök karşılıkları değil; bilakis "öncelikli olan" anlamından hareketle türetilmiş "ek" anlamlardır. Bu kavramların asıl kök karşılıkları ise "evlâ = bir işte yada her hangi bir şeye herkesten daha öncelikli olan", "mutasarrıf = birisi üzerinde yegâne tasarruf sahibi" ve "mütevellî, veliyyül-emr = ülül-emr, vâlî = idareci ve yönetici"dir.

Aslında bu husus o kadar açık ve net ki, üzerinde düşünmeye bile gerek yok! Ama ne var ki, asırlardır zihinlere bilinçlice sokulan ön-yargılar dolayısıyla, bu açıklamaları yapmaya mecbur kalıyoruz.

Bu arada "**mevlâ**" kavramının "**evlâ** = bir işte yada her hangi bir işe herkesten daha öncelikli olan" anlamına geldiğini inkar edecek ka-

---

* "mevlâ" kavramının hangi anlamlara geldiğini ve hangi anlamların asıl karşılık olduğunu detaylıca görmek için bk. el-Emînî, I, 362~370

dar gözü taassup perdesiyle perdelenmiş sözde ilim adamları da yok değil.[1] Onların gerçekleri bir türlü görmek istemeyen gözlerine şu delilleri sokmak lâzım:

a.) "Mevlâ" kelimesinin sadece yada birinci planda "Evlâ" anlamına geldiğini savunanlardan bazıları:

1. Abdullâh b. Abbâs (Tefsiru İbn Abbâs: VI, 180)

2. Meşhur dilci ez-Zeccâc (er-Râzî, XXIX, 220)

3. Meşhur dilci Yahyâ b. Ziyâd el-Ferrâ (er-Râzî, XXIX, 220; el-Aynî, XVI, 73)

4. Meşhur dilci Ebül-Hasen el-Ahfeş

5. Meşhur dilci Ebû Zeyd el-Basrî

6. Ebû Ubeyde Muammer el-Basrî (er-Râzî, XXIX, 220; el-Aynî, XVI, 73)

7. Ebû Abdillâh el-Buhârî (tefsîru Hadîd, 1)

8. İbn Quteybe

9. Meşhur dilci Ebül-Abbâs Sa'leb

10. İbn Cerîr et-Taberî (et-Tefsîr: IX, 117)

11. Meşhur dilci Ebûbekr el-Enbârî

12. Ebül-Hasen el-Vâhıdî

13. Ebül-Ferac İbn'ül-Cevzî (Zâd'ül-Mesîr adlı tefsirinde)

14. İbn Kesîr (Tefsir, IV, 310)

15. Sibt b. el-Cevzî (et-Tezkira: 19~20)

16. Celalüddin el-Mahallî (Tefsîr'ul-Celâleyn: II, 210-211)

17. Ahmed Şihâbuddin el-Haffâcî (Beydâvî haşiyesinde)

18. Emîr Muhammed es-San'ânî [2]

Taftâzânî, Seyyid Şerif el-Cürcânî ve Alâüddîn Kuşçu diyorlar ki: "Kısacası "mevlâ" kelimesi, Arap lisanında "mütevellî", "bir şeye mâ-

1- el-Âmidî (el-Ğâye: 378), F. er-Râzî (XXIX, 220), Qâdî Adud el-Îcî, İbn Hümâm (el-Müsâyera: 261) ve el-Heytemî (es-Savâiq: 43) bunlardan sadece birkaçı.

2- Ayrıntılı bilgi için bk. el-Emînî, I, 344~347

lik olan" ve "tasarrufta evlâ = öncelikli" anlamlarında yaygınca kullanılıyor. Bu husus dil üstadlarının bir çoğundan da nakledilmiş bir gerçektir."[1]

b) "Mevlâ" kelimesinin anlamlarından birisinin de "evlâ" olduğunu söyleyenlerden bazıları:

1. Ebû İshâq es-Sa'lebî

2. Müfessir el-Bağavî

3. Qâdî el-Beydâvî (Tefsir, III, 137; IV, 329; V, 298; VI, 180)

4. Ebül-Berakât en-Nesefî, (Tefsir, VI, 180)

5. Alâüddin el-Hâzin (Tefsir, VI, 180)

6. Ebüssüûd Efendi (el-İrşâd adlı tefsirinde)

7. Seyyid eş-Şeblencî (Nûr'ul-Ebsâr: 88)

8. Elmalılı Hamdi (Hak Dini: VII, 4743)[2]

Arap Dilinde en yaygın olan bu karşılığa göre hadisimizin anlamı şu: ***"Ben bir konuda kimden daha öncelikli isem, Ali de o konuda ondan daha önceliklidir."*** *

"Mevlâ" kelimesinin bunun yanısıra "mutasarrıf" anlamı da var. Buna göre hadisimiz ***"Ben kimin üzerinde tasarrufa yetkili isem, Ali de onun üzerinde tasarrufa yetkili."*** anlamına geliyor.[3]

"mütevellî, veliyyül-emr = ülül-emr, velî ve vâlî" karşılıkları da yaygın.[4] Bu durumda hadisimizin anlamı ***"Ben kimin yöneticisi isem,***

1- bk. el-Emînî, I, 354

2- Ayrıntı için bk. el-Emînî, I, 347~350

* "mevlâ" kelimesinin "evlâ" anlamına geldiğini bir türlü kabul etmeyen el-Heytemî (s. 44) ile el-Halebî'nin (III, 309) "O anlama geldiğini kabul etsek bile, bu hemen değil, ilerde, kendisine biat edildiğinde imam olacağı anlamına gelir!" demeleri çok tuhaf! Sanki onların hadislerdeki ***"benden sonra"*** lafızlarından haberleri yok! Ve sanki onlar "İmâmet hakkı Ali'nin" deyince, hemen olması gerektiğini söylediğimizi sanıyorlar!

3- "Mevlâ" kelimesinin pekçok anlama geldiğini söyleyenler, genellikle buna da yer veriyor. Bunu el-Qaffâl (= er-Râzî, XXIII, 74), F. er-Râzî (XVI, 86) ve el-Heytemî (s. 43) de kabul ediyor!

4- Dilci Müberred, el-Vâhıdî, el-Qurtubî, İbn'ül-Esîr (en-Nihâye: IV, 246), ez-Zebîdî (Tâc'ül-Arûs: X, 398), İbn Manzûr (el-Lisân), el-Beydâvî (III, 137, IV, 329, V, 298) ve Râğıb el-İsfahânî (el-Müfredât) de bu anlama yer veriyor.

Ali de onun yöneticisidir." oluyor. Zaten hadislerin bir kısmında "mevlâ" yerine "velî" kullanılmış olması bunun delili.

Herhalde hiç kimse, "Amasya vâlisi" dediğimizde bundan "Amasya halkının sevdiği yada yardımcı olduğu kişi"yi anlamaz. Maksadın "Amasya halkının idareci ve yöneticisi, onlar hakkında söz sahibi olan kişi" olduğu açık. Aynı şekilde, "Şu çocuğun yada bunağın velîsi" dendiğinde de aynı anlam kastedilir. Yani "o çocuğun yada bunağın tüm işlerinden yegâne sorumlu, onlar adına söz ve tasarruf sahibi olan kişi"yi anlarız... Aynı durum Arapça'da da söz konusu.

Bu durumda Allah'ın Rasûlü (s.a.a) kimin mevlâsı; her hususta ondan daha öncelikli, onun üzerinde tasarruf sahibi ve idareci ise, Ali de tıpkı Allah'ın Rasûlü (s.a.a) gibi, her konuda ondan daha öncelikli, onun adına tasarruf sahibi ve idarecisi olmuş oluyor.

Şimdi sormak lâzım: Bu yetkinin adı imâmet ve hilâfet değil de nedir? Bütün Müslümanlar adına bu yetki başka kimde bulunur?

II. Maksadın "İmâmet" Olduğunu Tayin Eden Karineler:

Bu arada **"Ğadîr-Humm"** hadislerinde, söz-konusu "**mevlâ**" kavramından kasdın "evlâ, tasarruf sahibi, veliyyül-emr ve idareci" olduğunu tayin eden pekçok karine (ipucu) var. İşte onlardan bazıları:

Birinci Karine: "Ben sizler hakkında, kendi canlarınızdan daha öncelikli değil miyim?**"**

Allah'ın Peygamberinin (s.a.a) **"Ğadîr-Humm"** hadisini dile getirmeden önce, sahâbenin tüm dikkatini toplamak ve böylece gerekli motivasyonu sağlamak için, konuya böyle bir soru ile girdiği biliniyor. Bu soru ve sahâbenin verdiği **"Tabîî ki yâ Rasûlallâh!"** cevabı şu sahâbîlerden sahih yada hasen isnadlarla geliyor:

1. Ebut-Tufeyl kanalıyla gelen **90** nolu **Ali** (a.s) hadisi

2. Abdurrahmân b. Ebî Leylâ kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi.

3. Ebut-Tufeyl kanalıyla gelen **90** nolu **Zeyd b. Erqam** hadisi.

4. Meymûn kanalıyla gelen **81** nolu **Zeyd b. Erqam** hadisi.

5. Yahyâ b. Ca'de kanalıyla gelen **Zeyd b. Erqam** hadisi.

6. Atıyye el-Avfî kanalıyla gelen **Zeyd b. Erqam** hadisi.

7. Abdullâh b. Abbâs kanalıyla gelen **79** nolu **Bürayde el-Eslemî** hadisi.

8. Kızı Âişe kanalıyla gelen **92** nolu **Sa'd** hadisi.

9. Hayseme kanalıyla gelen **Sa'd** hadisi.

10. Şehr b. Havşeb kanalıyla gelen **Ebû Hürayra** hadisi.

11. Adiy b. Sâbit kanalıyla gelen **Berâ b. Âzib** hadisi.

12. Huzeyfe b. Esîd'den gelen **seqaleyn** hadisleri.

13. Âmir b. Damra hadisi.

Hanefî alimlerinden Sibt b. el-Cevzî diyor ki: "**Ğadîr-Hum**" hadislerinden maksat sırf özel bir itaattir. Böylece "mevlâ" kelimesinin "evlâ" anlamına geldiği kesinleşiyor. Bunu Hâfız Ebul-Ferac el-İsbahânî de açıkça söylüyor. ... Anlamın bu olduğuna ***"Ben sizler hakkında kendi canlarınızdan daha öncelikli değil miyim?"*** hadisi de delildir. Dolayısıyla bu hadis Ali'nin imâmeti ve ona itaat edilmesi gerektiği konusunda sarih bir nasstır." [1]

İkinci Karîne: "Ben mü'minlerin velîsiyim**"** ve **"**Ben kimin velîsi isem...**"**

"Ğadîr-Humm" hadislerinin bir kısmında ***"Ben mü'minlerin velîsiyim"*** ve ***"Ben kimin velîsi isem, Ali de onun velîsidir."*** buyurularak, "mevlâ" yerine "velî" kelimesinin kullanıldığını görüyoruz. İşte bu ifadelerin yer aldığı sahih ve hasen hadisler:

1. Saîd b. Vehb yoluyla gelen **95** ve **153** nolu **Ali** (a.s) hadisleri.

2. Kızı Âişe kanalıyla gelen **Sa'd** hadisleri.

3. Oğlu Âmir kanalıyla gelen **Sa'd** hadisi.

4. Ebut-Tufeyl'den Habîb yoluyla gelen **76** nolu **Zeyd** hadisi.

5. Oğlu Abdullâh kanalıyla gelen **Bürayde** hadisi.

6. Şehr b. Havşeb kanalıyla gelen **Ebû Hürayra** hadisi.

Sahâbe, ***"Ben kimin mevlâsıysam..."*** hadisini "velî" kelimesini kullanarak rivâyet ediyorlarsa, aslında "mevlâ" ile "velî" kelimelerinin onlara göre de aynı anlama geldiğini gösteriyor. Öyle olmasaydı, "mevlâ" yerine "velî" kelimesini kullanmazlardı.

Bu durumda "mevlâ" kelimesinin ne anlama geldiği daha bir netleşmiş oluyor. Çünkü "velî" kavramının, "yönetici, idareci, bir kimse-

1- et-Tezkira: 20'den naklen el-Emînî, I, 371~372, 393

nin tüm işlerinden sorumlu, onun hakkında yegâne tasarruf sahibi kişi" gibi anlamlara geldiği herkesçe malum.

Üçüncü Karine: "Yakında sizden ayrılacağım!**"**

Rivâyetlerde, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ***"Sanki bir davet almış ve o davete icabet edecek gibiyim!"*** ve ***"Galiba yakında sizden ayrılacağım!"*** gibi sözlerle konuya girdiği belirtiliyor. Buna benzer girişler şu sahâbîlerden sahih yada hasen senedlerle rivâyet ediliyor:

1. Ebut-Tufeyl'den itibaren Habîb kanalıyla gelen **76** nolu **Zeyd b. Erqam** hadisi.

2. Yezîd b. Hayyân kanalıyla **Zeyd b. Erqam**'dan gelen **seqaleyn** hadisi.

3. Yahyâ b. Ca'de kanalıyla gelen **Zeyd b. Erqam** hadisi.

3. Huzeyfe b. Esîd'den gelen **seqaleyn** hadisleri.

4. Âmir b. Leylâ'dan gelen hadis.

Herhalde hiç kimse böyle bir uyarıdan sonra sadece kuru bir sevgi ve dostluğun gündeme alınacağını beklemez. Bu sözler, pek yakında aramızdan ayrılacak birisinin, imâmet ve hilâfet gibi çok önemli bir mevzuda "vasiyet" niteliği taşıyan sözlerdir.

Dördüncü Karine: "Allah'ın dışında ilah tanımayacağınıza, benim onun elçisi ve sizin de velîniz olduğuma tanıklık ediyor musunuz?**"**

Bazı rivâyetlerde, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) konuya girerken orada bulunan ashâbı "Allah'ın dışında ilah kabul etmeyeceklerine, kendisinin O'nun kulu ve elçisi, onların da velîsi olduğuna" dair tanıklık etmelerini istiyor. Gerekli tanıklığı aldıktan sonra asıl konuya giriyor. Buna şu sahâbîlerden gelen sahih rivâyetlerde yer veriliyor:

1. Ömer b. Ali kanalıyla gelen **Ali** (a.s) hadisi.

2. Huzeyfe b. Esîd'den gelen **seqaleyn** hadisleri.

3. Âmir b. Leylâ b. Damra hadisi.

Bunlar da aynı şekilde, ardından hayati değer taşıyan bir mesajın geleceğini çağrıştıran sorulardır. Sadece Ali'nin "sevilmesi" gibi sıradan bir şey, böyle bir girişin ardından yakışık almaz.

Beşinci Karine: "Onların önüne geçmeyin...**"**

Özellikle Taberânî'nin Hakîm b. Cübeyr kanalıyla **Zeyd b. Erqam**'dan rivâyet ettiği **"Seqaleyn – Ğadîr-Humm"** hadisinde, Allah-'ın Rasûlü (s.a.a) ***"Onların önüne geçmeye çalışmayın; helak olursunuz! Onlardan geri de kalmayın; yine helak olursunuz! Onlara bir şey öğretmeye kalkmayın; çünkü onlar sizden daha bilgili!"*** buyurduktan[1] sonra, Ali'nin elinden tutup, meşhur **"Ğadîr-Humm"** hadisini gündeme getiriyor.

Hadisimizin bu kısmı gerçekten çok çarpıcı! Ve bu ifadelerin ardından söylenen **"Ğadîr-Humm"** hadisinden kasıt, imâmet ve hilâfetten başka bir şey olamaz.

Altıncı Karine: "Allahım! Onu seveni sen de sev....."

Rivâyetlerin bir çoğunda, Allah'ın Peygamberi (s.a.a) ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsı."*** dedikten sonra ***"Allahım! Onu seveni sen de sev, ona düşman olana sen de düşman ol!..."*** buyuruyor. Bu rivâyetleri kitabımızın **90~96** nolu **"muvâlât"** hadislerinin açıklamalarında ayrıntılı biçimde göreceğiz.

Bilindiği gibi, sahâbe arasında Ali'yi sevmeyen, ona haset eden; her faziletini kıskanan pekçok kişi vardı. Bu husus Allah'ın Peygamberi (s.a.a) henüz hayattayken de rahatlıkla sezinleniyor; hatta bunun yer yer depreştiği anlar bile oluyordu. Nitekim sahâbenin bu tutumu, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) vefatının hemen ardından daha bir netleşti; sahâbenin epey bir kısmı ona karşı savaş açtı...

Tabîî ki Hz. Peygamber bütün bunlardan habersiz değildi: Ashâbın Ali'ye haksızlık edeceğini, bazılarının kalbinde Ali'ye karşı kin ve nefret bulunduğunu, zamanı geldi mi bunun açığa çıkacağını* haber vermiş, ashâbını uyarmıştı. Hatta ***"Yapacağınızı sanmıyorum ama; eğer başınıza Ali'yi getirirseniz, onun hâdî ve mehdî olduğunu göreceksiniz!"*** buyurarak[2] bu endişeyi açıkça ifade etmişti.

1- bk. sh. 236

*** 76** nolu **Seqaleyn** hadisinin açıklamalarında, Ehl-i Beyt'e haksızlık yapılacağını ifade eden hadislere bk. (sh. 244)

2- Ahmed (I, 109) ile Hâkim (III, 70) İmam Ali'den **sahih bir isnadla** rivâyet ediyor. Siz Şamlı ez-Zehebî'nin "zayıf" ve "münker" (Telhîs'ul-Müstedrek: III, 70; el-Mîzân: III, 362) demesine bakmayın; onun bu yargıya varırken takıldığı "**Fudayl b. Merzûq**" adlı râvî Müslim'in râvîlerinden. Siqa, fakat sadece biraz hâfıza zayıflığı var. (bk. ez-Zehebî, III, 362; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 485~486, et-Taqrîb: II, 120; Şerafuddîn, 124-125; el-Emînî, I, 81)

Konu imâmet ve hilâfet konusu olmasa, sahâbe arasındaki bu husumetleri kendi haline bırakırdı. Nitekim aralarında husumet olan başkaları da vardı ve onlardan hiçbiri için böyle bir duada bulunmadı.

Ama Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali için böyle bir duada bulunuyor ve onu sevmenin, onun yanında yer alıp yardımcı olmanın Allah'ın rızasını, ona kin besleyip yalnız bırakmanın ise Allah'ın gazabını gerektirdiğini ifade ediyor. Böyle bir dua, ancak ümmetin imâmet ve rehberliği gibi çok büyük bir göreve tek aday olan birisi için yapılırsa yerinde olur.

Ayrıca bu hadis, ilgili yerinde de göreceğimiz gibi, Hz. Ali'nin ma'sûm olduğuna da delil. Sahâbe arasında böyle tertemiz, İslâm adına hata yapması düşünülemeyen birisi varken bir başkasının imam ve rehber olması yakışık alır mı? Böyle bir şey düşünülebilir mi?

Diğer yandan Allah'ın Peygamberi (s.a.a) böyle bir duayla, ümmete Ali'yi her hal ü kârda sevmeyi, onun yanından hiçbir zaman ayrılmamalarını farz kılıyor. Aksinin, Allah ve Rasûlü'nün gazabını mucip olacağını vurguluyor. Böyle bir sorumluluk, imâmet ve hilâfet için değil de başka ne için olabilir!?

Yedinci Karine: "Ali, benden sonra sizin **velinizdir."**

Az ilerde, **86~87** nolu hadislerimizin açıklamalarında da göreceğiz ki, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bazı rivâyetlerde Ali (a.s) hakkında ***"O benden sonra sizin velînizdir."*** veya ***".... sonra bütün mü'minlerin velîsidir."*** buyuruyor. Mesajı bu kadar açık bir hadisi ***"Ali benden sonra sizin dostunuzdur!"*** şeklinde anlamak için akıl fukarası olmak lazım! Çünkü o zaman Ali'yi sevmenin ve onu dost edinmenin, ancak Hz. Peygamberin vefatından sonra farz olduğu; dolayısıyla Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hayattayken böyle bir sorumluluğun olmadığı anlaşılır. Bunun ise ne kadar sakat bir yaklaşım olduğu meydanda.

Sekizinci Karine: "Ğadîr-Humm" sonrası tebrikleşmeler.

Aşağıdaki sahih ve hasen isnadlı hadislerde, **"Ğadîr-Humm"** olayının hemen akabinde ashâbın Ali'yi 3 gün boyunca bir bir gelerek

---

Ancak hadisimizin başında Ebûbekr ve Ömer ile ilgili, uydurma olduğu her halinden belli bir takım sözler var!

Hadisimiz Huzeyfe b. Yemân ile Abdullâh b. Mes'ud'dan da rivâyet ediliyor. (bk. Hâkim, III, 70, 142; Hatîb el-Bağdâdî, Hâfız el-Kencî vb. el-Emînî, I, 12~13)

tebrik ettikleri, özellikle Ebûbekr ile Ömer'in **"**Müjde ey Ali! Artık benim ve tüm mü'minlerin mevlâsı oldun!**"** dedikleri ortaya konuyor:

1. Şehr b. Havşeb kanalıyla gelen **Ebû Hürayra** hadisi.

2. Adiy b. Sâbit kanalıyla gelen **Berâ** hadisi.

3. Saîd b. Müseyyeb kanalıyla gelen **Sa'd** hadisi.*

Üç gün boyunca süren bu musâfaha ve tebrikleşmenin, sırf "sevgi ve dostluk" için yapıldığını ileri sürmek hiç mümkün mü? Bu kadar basit bir iş için sahâbe niçin sıraya giriyor ve tebrikleşmeyi bekliyor!? Ebûbekr ile Ömer neden "Müjde ey Ali! ..." diyor?...

Şüphesiz bütün bu musâfaha ve tebrikler, "imâmet"ten başka bir şeyle izah edilemez.

Dokuzuncu Karine: "Buradakiler, olmayanlara iletsin!**"**

Bazı rivâyetlerde** Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) "**Ğadîr-Humm"** hadisini duyurduktan sonra ***"Burada bulunanlar, olmayanlara tebliğ etsin!"*** talimatını verdiği belirtiliyor.

Böyle bir talimatın, ümmeti siyasi açıdan yakından ilgilendiren bir konu dışında tutulması hiç mümkün mü!? Oradakilere sırf kuru bir "sevgi" için bu kadar ciddi bir sorumluluk yüklenebilir mi?

Onuncu Karine: Ebut-Tufeyl'in hayrete düşmesi.

İmam Ali'den **"Ğadîr-Humm"** hadisini rivâyet eden Ebut-Tufeyl diyor ki: **"**Bunu duyar duymaz hemen çıktım. Hayret ve dehşet içindeydim! Hemen Zeyd b. Erqam'a vardım ve ona Ali'den duyduğum hadisi haber verdim. O da "Bunu mu yadırgıyorsun! O hadisi Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) gerçekten ben de duydum!" dedi.**"**[1]

Söyler misiniz; Ebut-Tufeyl'i bu kadar hayret ve dehşete sokan nedir? Böyle bir hadisi Ali naklettiği için şüphe ve tereddüt içinde kalamaz; çünkü o Hz. İmam'ın şîasından ve çok yakın arkadaşlarından biriydi. O hâlde İmam'ın "yalan" attığını asla aklından geçirmez.

---

* Ayrıca İbn Abbâs, Zeyd b. Erqam, Ebû Saîd el-Hudrî ve Enes b. Mâlik'ten de rivâyet edilen hadisler var. Ayrıntı için bk. el-Emînî, I, 270~283

** İbn Şihâb ez-Zührî'den gelen Zeyd b. Erqam hadisi (bk. el-Emînî, I, 33) ile Ebut-Tufeyl kanalıyla İmam Ali'den **sahih** isnadla gelen **"şûrâ"** hadisine (el-Emînî, I, 159~160) bk.

1- Ebut-Tufeyl kanalıyla **sahih** bir isnadla gelen **90** nolu **Ali** (a.s) hadisine bk.

Hadisten "Ali'yi sevmeyi" anlamış olması da düşünülemez; eğer öyle olsaydı, zaten Ali'yi fazlasıyla seviyordu ve "Bundan doğal ne var!" deyip bırakırdı.

Demek ki onu dehşete sürükleyen daha büyük ve çok önemli bir şey var. O da "imâmet" gibi üzerinde yoğun tartışmaların bulunduğu bir konunun, bizzat Hz. Peygamber (s.a.a) tarafından bu kadar açık bir üslupla dile getirilmiş olması!

Onbirinci Karine: "**Münâşede**" hadisleri:

Hz. İmam'ın (a.s), hilâfeti esnasında, kendisine bu konuda karşı çıkanlara **"Ğadîr-Humm"** hadisini hatırlattığı ve onları "Allah aşkına söyleyin!..." diyerek bu hadise tanıklık etmeye çağırdığı en sahih rivâyetlerle sabit. Bu hadislere topluca **"Münâşede"** hadisleri denir. İşte, bu hadisleri İmam Ali'den rivâyet edenlerin isimleri:

1. Saîd b. Vehb **2.** Zeyd b. Yüsey' **3.** Hârise b. Nasr

4. Amîra b. Sa'd **5.** Ebut-Tufeyl Âmir b. Vâsile

6. Abdurrahmân b. Ebî Leylâ **7.** Abduhayr b. Yezîd

8. İmam Huseyn (a.s) **9.** Ziyâd b. Ebî Ziyâd

10. Zeyd b. Erqam **11.** Amr Zû Murr

12. Saîd b. Ebî Huddân.

Bu rivâyetlere göre; "**Rahbe**" mevkiinde yapılan bu çağrıya olumlu yanıt verip **"Ğadîr-Humm"** hadisine tanıklık eden sahâbîlerin isimleri ise şunlar:

1. Ebû Eyyûb el-Ensârî (Bedir savaşına katıldı.)

2. Ebû Zeyneb el-Ensârî **3.** Ebû Saîd el-Hudrî

4. Ebû Amra b. Amr el-Ensârî

5. Ebû Fedâle el-Ensârî (Bedir savaşına katıldı.)

6. Ebû Qudâme el-Ensârî **7.** Ebû Leylâ el-Ensârî

8. Ebû Hürayra ed-Devsî

9. Ebül-Heysem b. Teyhân (Bedir Savaşına katıldı.)

10. Sâbit b. Vedîa el-Ensârî **11.** Hubşî b. Cünâde

12. Huzeyme b. Sâbit (Bedir savaşına katıldı.)

13. Huveylid el-Huzâ'î **14.** Zeyd / Yezîd b. Şurahbîl

15. Sehl b. Huneyf el-Ensârî (Bedir savaşına katıldı.)

16. Sehl b. Sa'd el-Ensârî **17.** Âmir b. Leylâ el-Ensârî

18. Abdurrahmân b. Abdirabb el-Ensârî

19. Abdullâh b. Sâbit el-Ensârî **20.** Ubeyd b. Âzib el-Ensârî

21. Adiy b. Hâtem et-Tâî

22. Uqbe b. Âmir el-Cühenî (Muâviye'nin adamlarından)

23. Nâciye b. Amr el-Huzâ'î **24.** Nu'mân b. Aclân el-Ensârî *

Hz. İmam bu çağrıyı, "**şûrâ**" günü de yapmıştı. Ama o bütün bu çağrıları, hiç şüphe yok, kendisinin sırf sevilmesi gerektiğini değil; hilâfete diğerlerinden daha layık olduğunu ispatlamak için yapmış; sahâbe de ona göre tanıklık etmişti.

Onikinci Karine: Hadise tanıklıktan kaçanların akıbeti:

"**Münâşede**" hadisiyle ilgili rivâyetlere bakıldığında görülür ki; bazı sahâbîler "unuttum!" vb. ucuz bahaneler ileri sürerek, bile bile **"Ğadîr-Humm"** hadisine tanıklık etmekten kaçınmışlardı. İmam da onlara beddua etmiş; onlar da bu bedduadan nasiplerini almışlardı.[1]

O gün tanıklık etmekten kaçınarak İmam Ali'nin (a.s) yaptığı bedduadan nasiplenenlerin isimleri şunlar:

1. Enes b. Mâlik

2. Berâ b. Âzib

3. Cerîr b. Abdillâh el-Becelî

---

* Tabîî ki bu, yalnızca "**Rahbe**" denilen mevkide tanıklık edenlerden bazılarının isimleri. Ahmed b. Hanbel'in Ebut-Tufeyl kanalıyla rivâyet ettiği **Ali** (a.s) hadisinde, ashâbdan tam **30** kişinin buna tanıklık ettiği belirtiliyor!

Daha ayrıntılı bilgi için bk. el-Emînî, I, 159~191

1- Konuyla ilgili sadece sahih ve hasen isnadlı rivâyetleri görmek isteyenler, İmam Ali'den aşağıdaki kanallarla gelen hadislere bakabilir:

1. Zeyd b. Erqam, **2.** Saîd b. Vehb, Zeyd b. Yüsey', Amr Zû Murr vb. (Ebû İshâq'ın "pekçok kişiden" deyip naklettiği bu hadis için bk. İbn'ül-Esîr, III, 150; el-Emînî, I, 173 = Rivâyete İbn Hacer [el-İsâbe: II, 421] de yer veriyor; ama hem senedinde ve hem de metninde oynama yapıyor!), **3.** Amîra (Ebû Nuaym rivâyet ediyor.), **4.** Abdurrahmân b. Ebî Leylâ (Dâraqutnî rivâyet ediyor.) ve **5.** Zâzân (el-Harzemî [s. 378] rivayet ediyor.)

4. Zeyd b. Erqam

5. Abdurrahmân b. Müdlec

6. Yezîd b. Vedîa.[1]

Hz. İmam'ın sadece "sevgi" vb. basit bir olay için bedduada bulunmuş olduğu hiç düşünülebilir mi?

Onüçüncü, ondördüncü ve onbeşinci karineler: Mâide sûresinin 67. ayeti, Meâric sûresinin ilk ayetleri ve Mâide sûresinin 3. ayeti ile ilgili hadisler.

Bu üç ayetin **"Ğadîr-Humm"** olayı üzerine indiğini ifade eden rivâyetler de, eğer dikkatlice tekrar gözden geçirilirse, hadisimizden kasdın "imâmet" ve "velâyet" olduğu açıkça anlaşılır.

III. "Ğadîr-Humm" Hadislerinden "İmâmet" ve "Hilâfet" Anlamını Çıkaranlardan Bazıları:

Ashâbın **"Ğadîr-Humm"** hadisiyle ilgili tutumlarını merak edip araştıranlar, onların da bu hadisten aynı sonucu çıkardıklarını görürler. İşte hadisimizden "imâmet" ve "hilâfet"ten başka bir şey anlamayan sahâbîlerden bazıları:

1. İmam Ali (a.s): Muâviye'ye yazdığı bir mektubunda diyor ki: "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) "Ğadîr-Humm" günü, benim sizin üzerinizdeki velâyetini farz kıldı..."[2]

2. Hassân b. Sâbit: Hassân "Ğadîr-Humm" hadisini Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) izniyle şiir haline sokuyor ve bir yerinde mealen diyor ki: "Sonra Ali'ye hitaben: "Kalk ya Ali! Hiç şüphesiz, senin benden sonra imam ve hâdî olmana razı oldum!.." buyurdu."[3]

3. Qays b. Sa'd b. Ubâde: Diyor ki: "Ali hem bizim, hem de başkalarının imamı! Bunu Kur'ân getirdi. O gün peygamber (s.a.a) çok değerli hutbesinde: "Ben kimin mevlâsı isem, bu da onun mevlâsıdır." buyurdu..."[4]

1- Ayr. bk. İbn Ebil-Hadîd, IV, 74; XIX, 217-218; el-Halebî, III, 308; el-Emînî, I, 191-195; el-Heytemî bu olayı İmam Ali'nin kerametlerinden sayar. (es-Savâiq: 129)

2- el-Emînî, I, 340, II, 25

3- el-Emînî, I, 340, II, 34

4- el-Emînî, I, 340, II, 67

4. Amr b. Âs / Âsî: Diyor ki: "Mustafâ'dan Ali ile ilgili pek çok vasiyetler duyduk. "Humm" günü minbere çıkıp, ashâb orayı terk etmeden tebliğde bulundu ve Ali'ye, Allah'tan aldığı talimat ile "müminlerin emiri" görevini bahşetti..."[1]

5. Hâris b. Nu'mân el-Fihrî: Meâric sûresinin ilk ayetlerinin inmesine yol açan sözleri, onun da hadisimizden aynı sonucu çıkardığını gösteriyor.

6. Ebû Eyyûb el-Ensârî ve diğerleri: Riyâh kanalıyla gelen Ali (a.s) hadisine göre; içlerinde Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin de bulunduğu bir hey'et, "Rahbe"de Hz. İmam'ın yanına gelerek "Selam sana ey mevlâmız!" demişlerdi. İmam "Ben neden sizin mevlânız oluyorum!" diye sorup; konunun aydınlığa kavuşmasını isteyince, oradakiler şu cevabı vermişlerdi: "Çünkü biz "Ğadîr-Humm" günü, Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'in ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır."*** buyurduğunu duyduk!"

7. "Ğadîr-Humm" hadisine tanıklık eden sahâbîler: Gerek **"Rahbe"**de ve gerekse ondan da önce **"şûrâ"** günü, İmam Ali'nin **"Ğadîr-Humm"** hadisine tanıklık etmeye çağırdığı sahâbîlerin aynen tanıklık etmeleri, onların da hadisten "imâmet" ve "hilâfet" dışında başka bir şey anlamadıklarını gösteriyor. Çünkü oradaki sahâbîler, Hz. İmam'ın bu hadisi ileri sürerken kasdını biliyorlardı ve ona göre tanıklık etmişlerdi.

8. İbn Zûlâq el-Mısrî: "Ğadîr-Humm günü, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'yi veli-ahd ve halîfe gösterdiği için, bayram günü sayılır."[2]

9. Ebul-Hasen el-Vâhıdî: "Peygamber (s.a.a)'in o gün Ali için ispat ettiği velayetten, kıyamet günü herkes sorguya çekilecek!"[3]

10. Ebû Hâmid el-Ğazzâlî: "Ulema hilâfetin sıralaması konusunda ihtilafa düşmüşlerdir." dedikten sonra, "İlk halîfe Ebûbekr'dir" diyenlerin delillerine yer veriyor ve arkasından şöyle devam ediyor:

"Ancak huccet yüzünü göstermiş; ulema, **"Ğadîr-Humm"** günü okunan hutbede geçen hadisin metni üzerinde icma ve ittifak etmiştir. O gün Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun***

1- el-Emînî, I, 340, II, 115

2- el-Emînî, I, 391

3- el-Heytemî, 149; el-Emînî, I, 387-388

mevlâsıdır." buyurmuş, Ömer de "Müjdeler olsun sana, ey Hasan'ın babası!..." demişti.... Ancak sonraları riyaset ve hilâfet sevgisi galip geldi..."[1]

11. Sibt b. el-Cevzî: "**Ğadîr-Hum**" hadislerinden maksat sırf özel bir itaattir. Böylece "mevlâ" kelimesinin "evlâ" anlamına geldiği kesinleşiyor. Bunu Hâfız Ebul-Ferac el-İsbahânî de açıkça söylüyor. ... Anlamın bu olduğuna ***"Ben sizler hakkında kendi canlarınızdan daha öncelikli değil miyim?"*** hadisi de delildir. Dolayısıyla bu hadis Ali'nin imâmeti ve ona itaat edilmesi gerektiği konusunda sarih bir nasstır."[2]

12. Kemâlüddîn b. Talha eş-Şâfiî: "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bu hadis ile, genel olarak kendisinin mü'minler üzerindeki haklarını Ali için de ispat etmiştir. Çünkü o (s.a.a) mü'minlere daha öncelikli, onların yardımcısı ve efendisi idi. "Mevlâ" kelimesinin içeriğinde Allah'ın Rasûlü (s.a.a) için geçerli olan ne kadar anlam varsa, bunların tamamını Ali'ye (a.s) de tahsis etti. Bu çok yüksek bir mertebe, yüce bir makam ve büyük bir derecedir..."[3]

13. Ebû Abdillâh el-Kencî: Şâfiî ulemasından el-Kencî, Hz. Peygamberin (s.a.a) Ali'ye hitaben buyurduğu ***"Şayet yerime birisini halîfe bırakacak olsaydım, seni bırakırdım..."*** hadisine yer verdikten sonra şöyle devam ediyor:

"Bu hadis, her ne kadar halîfe bırakılmadığını gösteriyorsa da; **"Ğadîr-Humm"** hadisi halîfe bırakıldığına delildir. **"Ğadîr-Humm"** hadisi Rasûlullâh'ın (s.a.a) ömrünün sonlarında gündeme geldiği için, nâsih (önceki hadisin hükmünü kaldıran) durumundadır.**"**[4]

14. Ebû Şekûr Muhammed el-Keşşî el-Hanefî: "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'yi velî ve halîfe tayin etti; ama bununla zamanını, yani Osman'dan sonraki dönemi kasdetti!!!"[5]

15. Şeyh Ahmed el-Uceylî eş-Şâfiî: "Bu hadis, Ali'nin imâmete, hilâfete, sadakate, yardıma ve uyulmaya herkesten daha öncelikli ol-

---

1- Sirr'ul-Âlemîn: s. 9'dan el-Emînî, I, 391-392

2- et-Tezkira: s. 20'den naklen el-Emînî, I, 371~372, 393

3- Metâlib'üs-Sûl: s. 16'dan el-Emînî, I, 394

4- el-Kifâye: 69'dan el-Emînî, I, 395

5- et-Temhîd adlı eserinden naklen el-Emînî, I, 398

duğuna dair en kuvvetli delillerdendir."[1]

NOT: Buraya kadar yapılan açıklamalardan, Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'in **"Ğadîr-Humm"** hadisiyle, Hz. Ali'yi yerine imam ve halîfe olarak atadığı ve önde gelen ashâbın da bunu böyle anladığı... kesinlik kazanmış oluyor.

Ancak ne var ki; gerçeklerden sürekli kaçmaya çalışan; ama bu arada her şeyi eline yüzüne bulaştıran İbn Hacer el-Heytemî ile el-Halebî'nin "Hadisin onun imâmetine delil olduğunu kabul etsek bile, bu onun hemen imam olması gerektiği anlamına gelmez! Bilâkis zamanı gelip, biat vb. şartlar oluştuğu vakit imam olacağı anlamına gelir ki; Osman'dan sonra zaten halîfe olmuştur!!!"[2] demeleri, sorumluluktan kaçmaktan başka bir şey değil.

Tabi ki onlar, yaptıkları bu mantık dışı yorumlarla Ebûbekr ile Ömer'i, o gün İmam Ali'ye biat etmeyi hiç düşünmeyen ashâbı temize çıkarmaya; kısacası durumu kurtarmaya çalışıyorlar! **"Ğadîr-Humm"** hadisini bütünüyle inkar edenlerin hedefleri de aynı; yani birilerini kurtarmaya çalışmak! Bakın Süfyân es-Sevrî ne diyor:

"Kim Ali'nin velayete Ebûbekr ile Ömer'den daha hak sahibi olduğunu iddia ederse, hiç şüphesiz, o ikisini (Ebûbekr ile Ömer'i), muhâcirleri ve ensârı hata yapmakla suçlamış olur!!!"[3]

Fakat onlar da biliyorlar ki; bu zoraki yorumların kimseye faydası olmayacak! Huccet eninde sonunda tamam olup, hak yerini bulacak. Yarın kimin haklı, kimin haksız olduğu açığa çıkacak.

d. İmam Ali'nin Her Konuda Tercih Edilme Hakkı Vardır.

Allah (c) Hucurât sûresinin ilk ayetinde şöyle buyuruyor: **"Ey iman edenler! Allah ve Rasûlü'nün önüne geçirmeyin!"**

Ayette neyin öne geçirilmeyeceği belirtilmiyor. Bu, ayetin genel olduğu ve bütün şeyleri kapsadığı anlamına geliyor. O hâlde ayetin anlamı şu oluyor: "...Allah ve Rasûlü'nün önüne hiçbir şeyi geçirmeyin!"

Ahzâb sûresinin 6. ayetinde de: **"Peygamber mü'minlere kendi-**

1- Zehîrat'ül-Meâl adlı eserinden naklen el-Emînî, I, 399

2- el-Heytemî, 44; el-Halebî, III, 309~310 = Şihâbüddîn Devlet-Âbâdî, Ebû Şekûr el-Keşşî vb. de onları izliyorlar. el-Emînî, I, 397~398

3- el-Heytemî, 44

lerinden daha önceliklidir." buyuruyor.

Bunun anlamı; bütün mü'minlerin Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'nü, her konuda tercih etmeleri gerektiğidir. Dolayısıyla ayet; onun tercihini kendi tercihlerine, onun kararını kendi kararlarına, onun rızasını kendi rızalarına... tercih etmeleri gerektiğini açıkça ifade ediyor.

İbn Kesîr diyor ki: "Allah bu ayetiyle Rasûlünü mü'minlerin kendilerinden öncelikli kılmış, onu kendi istek ve tercihlerinden önde tutmalarını istemiştir."[1]

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) her konuda mü'minlerden öncelikli olduğu, **"Ğadîr-Humm"** hadisinden maksadın "imâmet" olduğunu tayin eden "**birinci karine**" ile ilgili hadislerde geçmişti.

Bu konuda değişik muhtevalı bir hadis daha var ki o da şu: ***"Ben bütün mü'minlere kendilerinden daha önce likliyim..."*** Bu hadisimizi ise başlıca şu sahâbîler rivâyet ediyor:

1. Ebû Hürayra: Hadisimizi değişik isnadlarla Ahmed (II, 318, 334~335, 464, 527), Buhârî (kefâlet, 5, istiqrâz, 11, tef. Ahzâb, 1, nafaqât, 15), Müslim (ferâiz, 14~16), Müellif (cenâiz, 67), İbn Mâce (muqaddime, 11, sadaqât, 13), et-Taberî, İbn Ebî Hâtim vb. rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, III, 468)

2. Câbir b. Abdillâh: Bu hadisimizi de Ahmed (III, 296), Ebû Dâvûd (büyû', 9), Müslim (Cum'a, 43), Müellif (îdeyn, 22, cenâiz, 67), Tirmizî (cenâiz, 67), İbn Mâce (muqaddime, 11, sadaqât, 13), el-Cessâs (V, 223) vb. rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, III, 468)

3. Miqdâm b. Ma'dîkerib el-Kindî: Hadisini Ebû Dâvûd (ferâiz, 8) **sahih bir isnad** ile rivâyet ediyor.

Bütün bu hadisler, her ne olursa olsun; bütün işlerde Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) daima tercih edilmesi ve öne alınması gerektiğini bütün çıplaklığıyla gözler önüne seriyor.

"Ğadîr-Humm" hadislerinde bu ve benzeri ifadelerin hemen ardından Ali'ye yer verilmesi ve ***"O hâlde ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır."*** buyurulması, Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra Ali'nin de aynı konumda olduğunu gösteriyor.

1- Tefsîr'ul-Qur'ân'il-Azîm: III, 467 Benzer açıklamaları daha pekçok tefsirde bulabilirsiniz.

Taberânî'nin Ebut-Tufeyl kanalıyla Zeyd b. Erqam'dan rivâyet ettiği hadiste ***"Onların önüne geçmeye çalışmayın; helak olursunuz! Onlardan geri de kalmayın; yine helak olursunuz!"*** * buyurulması da aynı hususu ispat ediyor.

Durum böyle olunca, Ali'nin de bu hakka sahip olması ve her konuda tercih edilmesi gerçeği, imâmet ve hilâfet konusunda da yegâne hak sahibi olduğunu ortaya koyuyor. Bu göreve İmam Ali'nin dışında bir başkasını getirmek yada bir başkasının daha hak sahibi olduğunu iddia etmek; hem Ali'nin hakkını elinden almaya yönelik bir teşebbüstür, hem de dolayısıyla Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) yönelik bir haksızlıktır.

* sh. 236 ve 289'a bk.

"ALİ BENDEN SONRA BÜTÜN MÜ'MİNLERİN VELÎSİDİR" HADİSİ

86. Imrân b. Husayn anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bir birlik hazırlayıp başına Ali b. Ebî Tâlib'i geçirmişti. O da birliğiyle yola çıkıp bir cariye almıştı. Bunun üzerine Ali'nin bu yaptığını hoş karşılamadılar! Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ashâbından dört kişi; "Rasûlullâh (s.a.a)'a vardığımızda kendisine onun yaptığını haber vereceğiz!" diye anlaştılar.

Müslümanlar bir seferden döndüklerinde önce Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) uğrarlar; ona selam verdikten sonra evlerine giderlerdi.

Birlik (Medine'ye) geldiğinde, Peygamber'e (s.a.a) selâm verdiler. O dört kişiden birisi hemen ayağa kalkıp: "Yâ Rasûlallâh! Ne dersin; Ali şunu şunu yaptı!" dedi. Rasûlullâh (s.a.a) aldırış etmedi. Sonra ikincisi kalktı ve aynı şeyleri söyledi. Arkasından üçüncüsü kalkıp aynı sözü söyledi. Arkasından dördüncü kişi de kalkarak onların sözlerini aynen tekrarlayınca; Rasûlullâh (s.a.a) onlara doğru yöneldi. Öfke yüzüne vurmuştu! Şöyle buyurdu:

"Ne istiyorsunuz Ali'den!? Ali benden, ben de ondanım. Hem o benden sonra bütün mü'minlerin velîsidir!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu **65** nolu hadisimizinki ile aynı.

87. Bürayde el-Eslemî anlatıyor:

"Rasûlullâh (s.a.a) bizi Hâlid b. Velîd ile birlikte Yemen'e

gönderiyordu. Ali'yi (r) de bir başka ordunun başına koymuş; öylece sevkediyordu. Şöyle buyurdu:

"Eğer bir yerde buluşursanız, bütün ordunun komutanı Ali'dir! Ayrıldığınız vakit ise, her biriniz kendi ordusunun başında bulunsun."

Yemen ehlinden Zebîd oğullarıyla karşılaştık. Müslümanlar müşriklere galip geldiler. Onların savaşanlarıyla savaştık, çoluk-çocuklarını esir aldık. Bu arada Ali esirler arasından bir cariyeyi kendine ayırdı.

Bunun üzerine Hâlid b. Velîd durumu bir mektupla Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) bildirdi; bana da Ali'ye sataşmamı emretti. Ben de mektubu Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) verdim; o esnada Ali'ye de sataştım! Bunun üzerine mübarek yüzü değişti ve şöyle buyurdu:

"Ali'ye kin besleme, ey Bürayde! Çünkü Ali benden, ben de ondanım. Hem o benden sonra velînizdir."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Eclah el-Kindî kanalıyla Ahmed (V, 356), Bezzâr vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 93)

Hadisin Durumu: Hadisimizin Eclah* dahil bütün râvîleri gayet siqa. Dolayısıyla **hadisimizin isnadı gayet sahih.**

Hadisimizi değişik bir isnad ve biraz farklı bir metinle; ama yine Bürayde'den Ahmed (V, 351, 359), Buhârî (meğâzî, 63) ve Müellif (**94** nolu hadis) de rivâyet ediyor. Bu hadisin sonunda Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Bürayde'ye şunları söylüyor:

"Ey Bürayde! Ali'ye kin besleme; çünkü onun humüste** bundan daha fazla hakkı var!"

A Ç I K L A M A L A R

Hadisler, Yemen'de İmam Ali (a.s) ile onun yaptıklarını yanlış yorumlayan yada hazmedemeyen bir grup sahâbî arasında geçen bir

---

* **7** nolu hadisimizin durumuna bk.

** "Humüs" 1/5 anlamına gelen bir kelime. Fakat daha çok, savaşta alınan ganimetin 1/5'ine verilen isim.

olayı konu ediniyor. Olay Tâif seferi dönüşü, hicretin 10. yılının başlarında vuku buluyor...

Sefer sonunda İmam Ali'nin, elde edilen esirlerin arasından bir cariyeyi seçip kendine ayırması, Bürayde, Hâlid b. Velîd vb. birkaç kişinin zoruna gidiyor. Ve Ali hakkında ileri-geri konuşmaya, olmadık eleştirilerde bulunmaya başlıyorlar. Medine'ye döndüklerinde hemen Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) varıp Hz. Ali'nin durumunu şikayet ediyorlar. O da kendilerine gereken cevabı veriyor!

Yukardaki hadisler, Imrân b. Husayn ile Bürayde'nin yanısıra şu sahâbîler tarafından da rivâyet ediliyor:

1. Amr b. Şâs: 88-89 nolu hadislerin açıkl. (1. hadis)

2. Vehb b. Hamze: Az ilerde **d** şıkkında gelecek 4. hadis.

3. Berâ b. Âzib: Buhârî (meğâzî, 63), İbn Ebî Şeybe (9131. htm) ve et-Taberî (II, 197) rivayet ediyor.

Burada şu hususun bilinmesinde fayda var: Bürayde ve Hâlid gibi birkaç kişinin Ali'ye olan düşmanlıkları; şayet eskiye uzanıyorsa, o zaman Ali'nin o genç kızı kendine ayırmasını bahane ediyorlar, demektir. Böyle bir durum yoksa, o takdirde hadiseyi "ganimetten mal kaçırmak" olarak değerlendirmiş olabilirler. Bu konu üzerinde ilerde kısaca tekrar duracağız.

Hadislerimizden çıkan belli başlı hükümler:

a. İmam Ali Bir Başkasının Emir ve Komutasına Hiçbir Zaman Girmemiştir.

Özellikle **87** nolu hadisimizdeki ***"Eğer bir yerde buluşursanız; bütün ordunun komutanı Ali'dir!"*** talimatından çıkardığımız bu husus üzerinde daha önce bilgi verdik.* O yüzden tekrara gerek yok!

b. İmam Ali'den Şikâyetçi Olmak Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Gazabını Muciptir.

Bu konuda yukardakilerin yanısıra **Ebû Saîd el-Hudrî**'den gelen bir hadis daha var. Buna göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) buyuruyor ki:

---

* **71~75** nolu **Hac Emirliği** ile ilgili hadislerin **c** şıklı açıklamasına bk.

"Ey insanlar! Ali'den şikayetçi olmayın! Allah'a yemin olsun ki, o Allah'ın zatı ve onun yolu konusunda çok tavizsizdir!"

Hadisimizi Ahmed (III, 87) ile Hâkim (III, 134) rivâyet ediyor. Hâkim **"İsnadı sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

Hadislerimizde, İmam Ali'nin yaptıklarının şikayet konusu olması üzerine, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) önce aldırış etmediği; ama şikayet konusunda ısrar edilmesi üzerine gazaba geldiği ve mübarek yüzünün hemen değiştiği... ifade ediliyor.

Bütün bunlar, her ne olursa olsun, Ali'den şikayetçi olmanın Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) üzdüğünü, onun gazabını mucip olduğunu; dolayısıyla "haramlığını" ifade ediyor. Çünkü onu üzmenin haram olduğu pekçok ayetle* sabit. Söz-konusu ayetlerde, bunun lanete sebep olduğu, hatta imanın bile tehlikeye düşeceği belirtiliyor.

Şu hâlde Hâlid b. Velîd, Bürayde el-Eslemî ve adları belirsiz diğer üç kişi; yaptıklarıyla Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) üzmüş, onun gazabını almış ve dolayısıyla "haram" işlemiş oluyorlar! Onların bu suçlarından tevbe etmiş olmalarını dileriz.

c. Ehl-i Beyt'in Ganimette Özel Hissesi Vardır.

Hadislerde Hâlid b. Velîd, Bürayde ve diğer üç kişinin; İmam Ali'ye kin ve düşmanlık besledikleri açıkça dile getiriliyor. Burada iki ihtimal var: Ya onların Ali'ye zaten önceden gıcıkları var ve "cariye" mes'elesini bahane ediyorlar, ya da onun ganimetten mal kaçırdığını düşünüyorlar ve o yüzden eleştiriyorlar.

Şayet onların bu tutumu, önceden sahip oldukları düşmanlığın bir tezahürü değil de; sırf ganimetten taksim edilmeden önce bir pay aldığı için ise bunda kızıp darılacak bir durum yok.

Çünkü **bir defa,** Hz. İmam Ehl-i Beyt'tendir ve Ehl-i Beyt Allah Teâlâ'nın ilâhî irâdesiyle masumdurlar; yanlış yapmazlar. Onlar "ganimetten mal kaçırmak" gibi son derece çirkin ve çok büyük haram olan bir fiilde bulunamazlar. Bu onların tabiatlarına terstir.

İkincisi, Allah (c) ganimetler konusunda şöyle buyuruyor:

---

* bk. Tevbe: 61, Ahzâb: 53, 57, 69, Hucurât: 2

"Biliniz ki; ganimet olarak ele geçirdiklerinizin humüsü (yani 1/5'i) hiç kuşkusuz Allah'a, Rasûlü'ne, çok yakın birisine, yetimlere, miskinlere (yoksullara) ve yolda kalanlara aittir." [1]

Ayet, ganimetin 4/5'i savaşçı mücâhidler arasında taksim edildikten sonra, geri kalan 1/5'lik payın şu 6 (altı) sınıfın hakkı olduğu konusunda yeterince açık: **1.** Allah (c), **2.** Allah'ın Rasûlü (s.a.a), **3.** Çok yakın birisi, **4.** Yetimler, **5.** Miskinler ve **6.** Yolda kalanlar.

Bunlardan "**çok yakın birisi**", ayette tekil olarak geçiyor ve bundan maksat her hâlde, hiç kuşkusuz Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) çok yakın olan birisidir. O da hiç şüphe yok, İmam Ali'dir. Demek ki bu 1/5'lik **"humüs"** adlı hissenin 1/6'sı, yani toplam ganimetin 1/30'u öz be öz Ali'nin hakkı ve bu hak ona Allah tarafından verilmiş. O hâlde İmam Ali, sanılanın aksine, o seferde ganimetten mal kaçırmamış; kendi öz payından / hakkından başka bir şey almamış!

Ayetteki **"çok yakın birisi"**nin İmam Ali olduğu Ehl-i Beyt mektebinin ortak yaklaşımıdır ve terkibin ayette tekil olarak geçmesi bunun en büyük şahididir.[2] Fakat Ehlisünnet kardeşlerimizin bu terkibi, ayetin açık metnine aykırı olmakla birlikte, "çoğul" olarak algılayıp; maksadın "Hâşim oğulları" olduğunu[3] söylemeleri de; temelde bizim düşüncemize ters düşmez. Çünkü, söz konusu 1/30'luk hisse Hâşim oğullarına ait ise, Ali de Hâşim oğullarındandır ve hatta onların en ileri gelenlerindendir.

Kısacası İmam Ali, o cariyeyi ganimetin "humüs"ü içindeki hissesinden almıştır. Onun içindir ki, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Bürayde ve di-

---

1- Enfâl: 41

2- Ayrıntılı bilgi için bknz. Ebû Ca'fer et-Tûsî, et-Tehzîb: IV, 127~129; Muhammed el-Mekkî (eş-Şehîd'ül-Evvel), el-Lüm'a: I, 137; el-Hıllî, Şerâi'ul-İslâm: I, 164~165; et-Tabâtabâî, el-Mîzân: IX, 103~106; İmam Humeynî, Tahrîr'ul-Vesîle: I, 365

3- Bu Mâlikîlerin görüşüdür. İbn Abdilberr, el-Kâfî: 216; el-Qurtubî, VIII, 12

Hanefîler, Şâfiîler ve Hanbelîlerin de içinde yer aldığı çoğunluk, buna "Muttalib oğullarını" da katıyor. es-Serahsî, el-Mebsût: X, 9; İbn Âbidîn, Redd'ül-Muhtâr: IV, 149; F. er-Râzî, XV, 165, 166; el-Heytemî, Feth'ul-Cevâd: II, 49; İbn Qudâme, el-Muğnî: VII, 304, el-Muqni': 90; el-Hıcâvî, el-İqnâ': II, 26

Ancak Hanefîlerden Ebû Ca'fer et-Tahâvî Hâşim oğulları ile Muttalib oğulları halkasını daha da genişleterek, maksadın bütün Kureyş kabilesi olduğunu söylüyor. (Meânî'l-Âsâr: 533. htm) Ebûbekr er-Râzî el-Cessâs ise, Mâlikîlerin görüşünü benimsiyor ve üstadlarının da bu görüşte olduklarını ifade ediyor. (IV, 246~249)

ğerlerinin şikayetine kızıyor ve: ***"... Çünkü onun humüste bundan daha fazla hakkı var!"*** buyuruyorlar. Bu durumda Ali'nin (a.s) aleyhindeki dedikodular ve şikayetler tamamen yersiz ve haksız!

d. Hz. Peygamberden (s.a.a) Sonra Velâyet ve İmâmet Hakkı İmam Ali'ye Aittir.

İmâmet ve velayet hakkının, Allah'ın Peygamberi'nden (s.a.a) sonra Hz. Ali'ye ait olduğu, hadislerimizin son kısımlarında geçen ifadelerden açıkça belli oluyor.

"Ali <u>benden sonra</u> bütün mü'minlerin velîsidir!" hadisi şu sahâbîler tarafından rivâyet ediliyor:

1. Imrân b. Husayn: 65 ve **86** nolu hadislerimiz.

2. Bürayde el-Eslemî: 87 nolu hadisimiz.

3. Abdullâh b. Abbâs: 23 nolu hadisimiz.

4. Vehb b. Hamze: Vehb de Yemen'de geçen aynı olayı anlatıyor. Hadisini Taberânî, İbn Mende vb. "**Yûsuf b. Suheyb el-Kindî** – **Rukeyn b. Rabî' el-Fezârî** – Vehb" kanalıyla rivâyet ediyor. (İbn'ül-Esîr, IV, 319; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 641; el-Münâvî, IV, 357)

Hadisimizin her iki râvîsi de siqa ve sadûq.[1] Diğer râvîleri de siqa olduğuna[2] göre, **isnadı sahih bir hadis.**

5. Ebû Saîd l-Hudrî: Ebû Nuaym, Ebû Saîd es-Sicistânî, Hâkim el-Haskânî, Hatîb el-Harzemî (s. 135) ve Ebul-Feth en-Natanzî "Yahyâ el-Hımmânî – Qays b. Rabî' – Ebû Hârûn el-Abedî" kanalıyla rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 43, 231~234)

Bu rivâyete göre; Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'nin velayetini orada bulunan bütün ashâba duyurup, arkasından Mâide sûresinin 3. ayeti nâzil olunca şöyle buyuruyor:

"Artık din kemale erdiği, nimet tamamlandığı, Rabbım benim elçiliğime ve Ali b. Ebî Tâlib'in benden sonra velayetine razı olduğu için; Allâhü Ekber!"

1- **Yûsuf el-Kindî** = İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 255, et-Taqrîb: II, 390
Rukeyn = İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 248 Rukeyn ayrıca Müslim'in râvîlerinden.

2- el-Münâvî, IV, 357

Râvîleri hakkında daha önce söz ettik.* Buna göre hadisimizin **isnadı hasen** sayılabilir.

6. Câbir b. Abdillâh: Ebul-Feth en-Natanzî, Ebû Saîd el-Hudrî hadisinin lafızlarıyla rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 234)

7. İmam Ali (a.s): Şeyhulislâm el-Hamvînî'nin uzunca bir metinle rivâyet ettiği bu hadiste (bk. el-Emînî, I, 163~166), Ebû Saîd hadisinin lafızlarına yer veriliyor ve arkasından şöyle buyuruluyor:

"Ali benim kardeşim, vezîrim, vârisim, vasîm, ümmetimin halîfesi ve benden sonra bütün mü'minlerin velîsidir!"[1]

8. Ziyâd b. Mutarrif: Hadisini ve sıhhat durumunu daha önce gördük.** Bu rivâyete göre Allah'ın Peygamberi (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Kim benim gibi yaşamak, benim gibi ölmek ve sonunda Rabbımın bana va'dettiği cennete, benim gibi girmek istiyorsa; Ali'yi ve ondan sonra da onun zürriyetini velî edinsin! Çünkü onlar sizi hidayet kapısından dışarı çıkarmaz, dalâlet kapısına sokmaz!"

9. Zeyd b. Erqam: Hâkim (III, 128), Taberânî vb. (el-Hindî, Kenz'ül-Ummâl: VI, 155; İbn Arrâq, et-Tenzîh: 361; Şerafuddîn, 56; el-Emînî, I, 376) içinde Qâsım b. Ebî Şeybe ile Yahyâ b. Ya'lâ el-Eslemî'nin de bulunduğu bir isnadla rivâyet ediyorlar.

Qâsım hakkında gerekeni daha önce söyledik.*** **Yahyâ el-Eslemî** ise genelde zayıf sayılan bir râvî. Ancak dikkat edilirse, rivâyet ettiği hadislerden rahatsız olunduğu için zayıf sayılmış! Hâkim onu siqa olarak değerlendirdiğine göre, onun adalet ve sadakatinde sorun yok.[2]

Hâkim hadisimiz için "**isnadı sahih**" diyor. Fakat biz **hasen** olmasını yeterli görüyoruz.

10. Abdullâh b. Abbâs: Ahmed, Taberânî, Ebû Nuaym, er-Râfi'î vb. Ziyâd b. Mutarrif hadisine benzer lafızlarla rivâyet ediyor. (el-Hindî, VI, 217; İbn Ebil-Hadîd, IX, 168, 170; Şerafuddîn, 55; el-Emînî, I, 376-377)

---

* Ebû Hârûn için 264, Qays ve Yahyâ için de 148 nolu sayfaya bk.

1- Benzer bir hadisi Hatîb el-Bağdâdî de rivâyet ediyor. İbn'ül-Cevzî, el-Ilel: I, 246

** sh. 268'deki yıldızlı dipnota bk.

*** sh. 77'ye bk.

2- ez-Zehebî, IV, 415; İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 187, et-Taqrîb: II, 369

Bu hadiste daha açık bir ifadeyle ***"... Benden sonra Ali'yi velî edinsin, benden sonra Ehl-i Beyt'e tâbi olsun..."*** buyuruluyor.

11. Huzeyfe b. Yemân: Ebû Nuaym yine Ziyâd hadisine benzer lafızlarla rivâyet ediyor. (İbn Arrâq, I, 361; el-Emînî, I, 376-377)

Hadisin senedinde **Muhammed b. Zekeriyyâ el-Ğıllâbî** var. Çoğunluk rivâyet ettiği hadislerden rahatsız olduklarından zayıf sayıyor. Ancak İbn Hıbbân onun hakkında "siqadır" diyor.[1] Şu hâlde hadisimizin isnadı için "**hasendir**" demek mümkün.

Bütün bu hadisler ümmetin imâmet ve velayetinin, Hz. Peygamberden (s.a.a) hemen sonra Mü'minlerin Emîri Ali'ye ait bir hak olduğunu açıkça ispat ediyor. Bu hakkın Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra, ileriye yönelik bir hak olduğunu; dolayısıyla hemen halîfe olması gerekmediğini... iddia edenler de yok değil.* Fakat bu iddiayı ileri sürebilmek için ya tamamen kör ya da Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) ve onun hadislerini ilk üç halîfeye feda edecek kadar büyük önyargı sahibi olmak lâzım!

Yeri gelmişken İbn Teymiyye ile onun halis öğrencisi İbn Kesîr'in hadisimiz hakkında ileri sürdüğü mütâlaaya dikkatinizi çekmek istiyorum: Onlar özellikle ***"benden sonra"*** kaydına takılıyor ve bunun "uydurma ve münker (gerçek dışı)" olduğunu söylüyorlar. Bunun vebalini de **Eclah el-Kindî** ile **Ca'fer b. Süleymân ed-Duba'î** adlı râvîlere yüklüyorlar. Onların "Şiî" olduğunu; bu katkıyı onların yaptığını iddia ediyorlar![2]

Oysa gerek Eclah ve gerekse Ca'fer'in "Şiî" olmakla birlikte, gayet siqa ve sadûq râvîler olduğunu gördünüz. Üstelik siqa sayanlar en seçkin Ehlisünnet hadis alimleri. Bu güzide iki râvîyi "hadis uydurmak"la suçlamak çok büyük bir vebaldir ve İbn Teymiyye ile onun halis öğrencilerinin bu vebali hesaplaşma gününde hiç kuşkusuz karşılıksız kalmayacaktır.

Kaldı ki bu söz konusu kayıt, yukarda da gördüğümüz gibi, daha pekçok sahâbîden de rivâyet diliyor.

1- ez-Zehebî, III, 550

* sh. 297'ye bk. Onlar bu iddiayla, tabiî ki ilk üç halîfenin hilâfetini garanti altına almaya çalışıyorlar!

2- İbn Teymiyye, III, 9, 104; İbn Kesîr, el-Bidâye: VII, 376; Nâşir, 78, 93

Ayrıca, Ali'nin imâmet ve velayeti, sadece bu "ilâve" olduğu iddia edilen kayda da dayanmıyor. Daha önce de gördük ki; sırf **"Ğadîr-Humm"** hadisi bile bu konuda yeterli. Bunun yanında, Ahzâb sûresinin ilgili ayeti ile birlikte, **"menzile"** hadisleri ve **"seqaleyn"** hadisleri de var!

Dolayısıyla Teymiyye ve Kesîr oğulları hadislerimizde geçen ***"benden sonra"*** kaydını inkar etmekle, buna "uydurma!" demekle kurtulacaklarını sanmasınlar!

"ALİ'YE SÖVEN BANA SÖVMÜŞ OLUR" HADİSİ

88. Ümmü Seleme annemizden:

Ebû Abdillâh el-Cedelî diyor ki: "Ümmü Seleme'nin yanına gitmiştim. Şöyle dedi: "İçinizde Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) mi sövülüyor!" Ben "Sübhânallâh!" – yahut, "maâzallâh!" – deyince şöyle devam etti:

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim:

"Kim Ali'ye söverse, bana sövmüş olur!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû Abdillâh el-Cedelî kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (VI, 323, ayrıca "el-Menâqıb"de), Taberâni, Hâkim (III, 121), el-Harzemî (s. 149) vb. rivâyet ediyor. (Şerafuddîn, en-Nass: 500; Nâşir, 94)*

Hâkim'in aynı yerde biraz değişik bir isnadla; Bükeyr b. Osmân (doğrusu Bükeyr b. Âmir) el-Becelî kanalıyla rivâyet ettiği hadis ise şöyle: ***"Kim Ali'ye söverse bana sövmüş olur! Kim de bana söverse Allah'a sövmüş sayılır!"***

Hadisin Durumu: Hadisimizin **Ebû Abdillâh el-Cedelî** hariç tüm râvîleri siqa ve sadûq. Ebû Abdillâh ise sadece İbn Hazm'ın hoşlanmadığı bir râvî. Zaten İbn Hazm'ın hoşlanmasına ihtiyacımız da yok! Çünkü Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn, Ahmed el-Iclî, İbn Hıbbân, Hâkim, ez-Zehebî, İbn Hacer, el-Heysemî, İbn Qayyim el-Cevziyye ve daha pekçokları ona "siqa ve sadûq bir râvî" dedikten sonra, İbn Hazm'ın hoşlanmamasının ilmî bir değeri yok.[1] Kısacası,

---

* Aynı hadisi İbn Meğâzilî, el-Kencî ve el-Harzemî (s. 137) **hasen bir isnad** ile Abdullâh b. Abbâs'tan da rivâyet ediyor. bk. Şerafuddîn, en-Nass: 501

1- ez-Zehebî, IV, 544; ez-Zeyle'î, Nasb'ur-Râye: I, 176~177; İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 375, et-Taqrîb: II, 436, el-İsâbe: III, 99; İbn'ül-Qayyim, Şerhu Sünen-i Ebî Dâvûd: I, 264~ 265; el-Münâvî, VI, 147; Şerafuddîn, 138; Nâşir, 93

râvîmiz gayet siqa bir râvî.

Dolayısıyla **isnadı sahih bir hadis.** Bu yüzden Hâkim "isnadı sahih bir hadis" diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. el-Heysemî ile es-Süyûtî de hadisimize "sahih" diyenlerden.[1]

Hâkim'in Bükeyr kanalıyla rivâyet ettiği diğer hadisin isnadı ise hasen. Çünkü **Bükeyr b. Âmir el-Becelî** siqa ve sadûq bir râvî; ancak hâfızası biraz zayıf.[2] Böyle râvîlerin hadislerin isnadının ise, gerçeklere ters düşmedikçe hasen sayıldığını biliyoruz.

89. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

Ebûbekr b. Hâlid b. Urfuta diyor ki: "Sa'd b. Ebî Vaqqâs'ı Medine'de görmüştüm. Dedi ki: "Bana Ali'ye sövüp durduğunuz anlatıldı!" Ben "Evet, yaptık!" deyince şöyle devam etti:

"Galiba sen, benim Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) şu duyduklarımdan sonra ona sövdün!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ca'fer b. Avn kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9131. htm), İbn Ebî Âsım, Buhârî (el-Künâ adlı eserinde), Ebû Ya'lâ ve Hâfız el-Mezzî rivâyet ediyor. (Nâşir, 95~96)

Hadisin Durumu: Nâşir, Sa'd'dan rivâyet eden **Ebûbekr b. Hâlid b. Urfuta** dolayısıyla hadisimizi zayıf sayıyor. Oysa Ebûbekr makbul bir râvî.[3] Diğer râvîler de siqa olduklarına göre, **hadisimizin isnadı en azından hasen** demektir.

Ne var ki, Sa'd b. Ebî Vaqqâs'ın Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) duyduklarının neler olduğundan bahsedilmiyor. Fakat onların **9**, **10** veya **123** nolu hadislerimizin olma ihtimali oldukça yüksek.

A Ç I K L A M A L A R

Hadisimiz, İmam Ali'nin faziletlerini konu edinen en ilginç hadislerden birisi. Aynı mealde benzer hadisleri, Allah'ın Peygamberi (s.a.a)'den değişik lafızlarla şu sahâbîler de rivâyet ediyor:

1. Amr b. Şâs el-Eslemî: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor:

1- el-Münâvî, VI, 147; İbn Hamze, el-Beyân: III, 153

2- İbn Sa'd, VI, 361; ez-Zehebî, I, 350; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 115

3- İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 404

"Kim Ali'yi incitirse, beni incitmiş olur!"

Hadisimizi İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (III, 483), Hâkim (III, 122), el-Kencî, İbn Meğâzilî, Sibt b. el-Cevzî, İbn'ül-Esîr (III, 382) vb. rivâyet ediyor. (İbn Abdilberr, II, 529-530; İbn Hacer, el-İsâbe: II, 542-543; el-Münâvî, VI, 18; İbn Hamze, III, 135)

Hâkim hadisimiz hakkında **"isnadı sahih bir hadis"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. Ayrıca el-Heysemî ile es-Süyûtî de hadisimizi sahih kabul edenlerden.

2. Ebû Zerr el-Ğıfârî: Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Ey Ali! Kim benden ayrı kalırsa, Allah'tan ayrı kalmış olur; Kim de senden ayrı kalırsa, benden ayrı kalmış olur!"***

Hadisimizi Hâkim (III, 123~124, 146), Bezzâr, İbn Meğâzilî vb. rivâyet ediyor. (el-Münâvî, IV, 357; Şerafuddîn, en-Nass: 479)

Hâkim hadisimiz için **"isnadı sahih bir hadis"** diyor. Şamlı ez-Zehebî ise karşı çıkarak "münker (gerçek dışı) bir hadis!" diyorsa da hiçbir sebep gösteremiyor. Ancak el-Mizan adlı eserine bakılırsa, hadisimizin râvîlerinden **Dâvûd b. Ebî Avf**'a taktığı anlaşılıyor.

Oysa Dâvûd, Ahmed, İbn Maîn, Süfyân es-Sevrî, Müellifimiz, Ebû Hâtim, İbn Hıbbân, Hâkim, İbn Hacer gibi en önde gelen hadis tenkidçilerinden "siqa ve sadûq" raporu almış güvenilir bir râvî.

Dâvûd'dan hoşlanmayanlar elbette yok değil! Fakat onların niye hoşlanmadıklarını İbn Adiy şu garip sözleriyle ortaya koyuyor: "Rivâyetlerinin çoğu Ehl-i Beyt'in faziletleri hakkında!!!" [1]

Kısacası Dâvûd siqa ve güvenilir bir râvîdir ve hadisimizin isnadı da sahihtir. Zaten el-Heysemî de hadisimizin bütün râvîlerinin siqa olduğunu söyleyerek[2], sahih olduğuna işaret ediyor.*

3. Ebû Zerr el-Ğıfârî: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Bana itaat eden Allah'a itaat etmiş; bana karşı çıkan Allah'a karşı çıkmış olur! Ali'ye itaat eden bana itaat etmiş, ona karşı çıkan bana karşı çıkmış olur!"***

1- ez-Zehebî, II, 18; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 230; Şerafuddîn, 93; Nâşir, 108

2- el-Münâvî, IV, 357

* Bu hadis benzer lafızlarla Abdullah b. Ömer (= el-Harzemî, 105), Ebû Hürayra (bk. ez-Zehebî, II, 49) ve Bürayde'den de (Taberânî rivâyet ediyor. bk. el-Heytemî, 173; Şerafuddîn, el-Murâcaât: 174, en-Nass: 480) rivâyet ediliyor.

Hadisimizi Hâkim (III, 121, 128) rivâyet ediyor ve **"isnadı sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

4. Abdullâh b. Abbâs: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Ey Ali! Sen hem dünyada seyyidsin, hem de ahirette! Seni seven beni sevmiş, beni seven de Allah'ı sevmiş olur. Senin düşmanın benim düşmanım, benim düşmanım ise Allah'ın düşmanıdır! Benden sonra sana kin besleyenlere yazıklar olsun!"***

Hadisimizi Hâkim (III, 127~128), Hatîb el-Bağdâdî, Taberânî, Hatîb el-Harzemî (s. 327), İbn Meğâzilî vb. rivâyet ediyor. (İbn'ül-Cevzî, el-Ilel (dipnot): I, 222; Şerafuddîn, en-Nass: 478) Hâkim **"İsnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor.

Ancak İbn'ül-Cevzî ile ez-Zehebî bu hadisten huylanmışa benziyorlar. İbn'ül-Cevzî râvîlerinden **Ebul-Ezher Ahmed b. Ezher**'i Yahyâ b. Maîn'in "yalancı saydığını" bahane ederek "sahih değil; ancak hadisin mesajı doğru!" derken, bizim Şamlı ez-Zehebî "Bu; râvîlerinin tamamı siqa olmakla birlikte, münker bir hadis! Hatta uydurma olma ihtimali uzak değil!!!" diyor.[1]

Oysa ez-Zehebî'nin de itiraf ettiği gibi, râvîlerinin tamamı gayet siqa. Üstelik Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden! Ebul-Ezher'e gelince:

Müellifimiz, Ebû Hâtim, İbn Hıbbân, İbn Adiy, Dâraqutnî, Hâkim, ez-Zehebî, İbn Hacer vb. hadis alimleri onu siqa ve sadûq sayıyor. Buna karşılık "zayıf" diyen tek bir kişi yok!

Yahyâ b. Maîn'in Ebul-Ezher'i bir zamanlar "yalancı" saydığı doğru. Ancak o da daha sonra Ebul-Ezher'le karşılaşmış; onun sadûq birisi olduğunu anlamış ve kendisinden özür dilemiştir.

Kısacası Hâkim'in de dediği gibi, Ebul-Ezher'in gayet siqa ve sadûq bir râvî olduğunda ittifak var.[2]

O zaman böyle bir hadise "sahih değil, münker bir rivâyet!" diyebilmek için basireti bağlanmak yada Şam / Emevî zihniyetli olmak gerek!

1- İbn'ül-Cevzî, el-Ilel: I, 222; ez-Zehebî, I, 82, II, 613, et-Telhîs: III, 128 Herhâlde onlar hadisimizden yeterince rahatsız oldukları için bu hükme varmış bulunuyorlar.

2- Hâkim, III, 128; Hatîb el-Bağdâdî, IV, 41-42; ez-Zehebî, I, 82; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 78~79, et-Taqrîb: I, 31; İbn'ül-Cevzî, el-Ilel (dipnot): I, 222

5. Selmân el-Fârisî: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Ali'yi seven beni sevmiş, ondan nefret eden benden nefret etmiş olur!"***

Hadisimizi Hâkim (III, 130), İbn Meğâzilî, Sibt b. el-Cevzî, el-Harzemî (s. 70) vb. rivâyet ediyor. (bk. Şerafuddîn, en-Nass: 475-476) Hâkim isnadı için **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. (el-Münâvî, VI, 32-33)

6. Ümmü Seleme annemiz: Selmân hadisinin lafızlarıyla, **hasen bir isnad**la Ahmed rivâyet ediyor. (el-Münâvî, VI, 33)

7. İmam Ali (a.s): Allah'ın Rasûlü (s.a.a) kendisine hitaben şöyle buyuruyor: ***"Ümmetim benden sonra sana haksızlık edecek! Sense benim dinim üzere yaşayıp, benim sünnetim üzere öldürüleceksin! Seni seven beni sevmiş, senden nefret eden benden nefret etmiş olur!.."***

Hadisimizi Hâkim (III, 142) rivâyet ediyor ve **isnadının sahih** olduğunu söylüyor. Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

8. Ammâr b. Yâsir: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Ey Ali! Seni seven ve senin hakkında doğru söyleyenlere ne mutlu! Sana kin besleyen ve hakkında yalan söyleyenlere ise yazıklar olsun!"***

Hadisimizi Hâkim (III, 135), İbn Asâkir, el-Harzemî (s. 70) vb. rivâyet ediyor. (Şerafuddîn, en-Nass: 476; ez-Zehebî, III, 118) Hâkim **"isnadı sahih"** diyor; ez-Zehebî ise itiraz ediyor. Oysa ez-Zehebî'nin kafaya taktığı râvîlerin Ehl-i Beyt dostu olmaktan başka suçları yok!

9. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Kim Ali'yi incitirse, beni incitmiş olur!"***

Hadisimizi Ebûbekr el-Qutay'î, Bezzâr, el-Harzemî (s. 149) vb. "Mervân b. Muâviye – **Qanân b. Abdillâh** – Mus'ab b. Sa'd – babası Sa'd" yoluyla rivâyet ediyor. (Nâşir, 95)

Mervân ile Mus'ab Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Qanân ise sadece Müellifin "sağlam değil!" demesine karşın Yahyâ b. Maîn, İbn Hıbbân ve İbn Hacer siqa ve makbul bir râvî olduğunu söylüyor.[1]

Şu hâlde hadisimiz **isnad bakımından en azından hasen.**

10. Hz. Âişe'nin azadlısı Râfi': Peygamber (s.a.a) buyuruyor: ***"Kim Ali'ye düşmanlık ederse, Allah da ona düşmanlık eder!"***

1- ez-Zehebî, III, 392; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 134

İbn Mende, Ebû İdrîs el-Mürhibî kanalıyla rivâyet ediyor. (İbn'ül-Esîr, II, 164; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 501; el-Münâvî, IV, 298)

es-Süyûtî hadisimiz için "zayıf" anlamında simge kullanıyorsa da, doğrusu **Ebû İdrîs el-Mürhibî** siqa ve sadûq bir râvî.[1] Dolayısıyla **hadisimizin isnadı sahih.**

11. Misver b. Mahrame: 130~134 nolu hadislerimiz.

12. Abdullâh b. Zübeyr: Misver hadisinin açıkl. bakınız.

13. Selmân el-Fârisî: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Hasan ve Hüseyin benim oğullarımdır; dolayısıyla onları seven beni sevmiş olur. Kim de beni severse, Allah da onu sever. Allah sevdiği kişileri cennetine kor. Onlardan nefret eden ise benden nefret etmiş sayılır. Kim de benden nefret ederse, Allah da ondan nefret eder. Allah nefret ettiği kişileri ateşe sokar!"

Hadisimizi Hâkim (III, 166) rivâyet ediyor ve **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor. ez-Zehebî ise "münker!" diyerek karşı çıkıyorsa da bu çıkışı tamamen yersiz; çünkü bütün râvîleri gayet siqa ve üstelik Buhârî ile Müslim'in râvîlerinden.

14. Ebû Hürayra: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Kim Hasan ile Hüseyin'i severse beni sevmiş, kim de onlardan nefret ederse benden nefret etmiş olur!"

Hadisimizi Ahmed (II, 288, 440, 531), İbn Mâce (muqaddime, 11) ve Hâkim (III, 166, 171) rivâyet ediyor. Hâkim **"İsnadı sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. (el-Münâvî, VI, 32)

15. Ebû Hürayra: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'e hitaben şöyle buyuruyor:

"Sizinle harb edenlerle ben de harb halindeyim! Sizinle barışık olanlarla ben de barışığım!"

Hadisimizi **Telîd b. Süleymân** kanalıyla Ahmed (II, 442), Taberânî, Hâkim (III, 149), Hatîb el-Bağdâdî, el-Kencî vb. rivâyet ediyor. (Şerafuddîn, en-Nass: 89~90, 452; el-Emînî, I, 336)

İbn'ül-Cevzî, Telîd dolayısıyla hadisimizi zayıf sayıyor.[2] Râvî-

---

1- İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 281, et-Taqrîb: II, 399

2- el-Ilel: I, 268

mizden birilerinin hoşlanmadığı malum. Onlar, sıkı bir Ali ve Ehl-i Beyt dostu olduğu için hoşlanmıyorlar! Oysa Telîd'in adalet ve sadakatinde kimsenin kuşkusu yok! Onun için Ahmed b. Hanbel, Ahmed el-Iclî vb. onu siqa sayıyor.[1]

Şu hâlde **hadisimizin isnadı en azından hasen.** Hâkim de aynı görüşte olduğunu belirtiyor, Şamlı ez-Zehebî de karşı çıkmıyor.

16. Zeyd b. Erqam: Aynen Ebû Hürayra hadisinin lafızlarıyla "... Esbât b. Nasr – İsmâîl es-Süddî – Ümmü Seleme annemizin azadlısı Subayh – Zeyd" kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9141. htm), Tirmizî (menâqıb, 60), İbn Mâce (muqaddime, 11), Taberânî, İbn Hıbbân, Hatîb el-Bağdâdî, el-Kencî, el-Harzemî (s. 149~150) rivâyet ediyor. (İbn'ül-Esîr, V, 367; İbn Hacer, el-İsâbe: II, 175; el-Emînî, I, 336)*

Seneddeki râvîlerden Esbât ile es-Süddî'den** daha önce söz ettik. **Subayh** ise İbn Hıbbân ile İbn Hacer'in siqa ve makbul saydığı bir râvî.[2] Bu durumda hadisimiz, **isnadı hasen bir hadis** oluyor.

17. Abdullâh b. Abbâs: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Bir kimse namaz kılsa, oruç tutsa; sonra da Muhammed'in Ehl-i Beytinden nefret eder bir şekilde Allah'ın huzuruna çıkarsa, ateşe girer!"***

Hadisi Hâkim (III, 148~149) rivâyet ediyor ve **"Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis"** olduğunu söylüyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

18. Ebû Saîd el-Hudrî: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Allah'a yemin olsun! Bir kimse bizden yani Ehl-i Beyt'ten nefret ederse; Allah onu ateşe sokar!"***

Hadisimizi Hâkim (III, 150) ile İbn Meğâzilî (Şerafuddîn, en-Nass: 477) rivâyet ediyor. Hâkim, **Müslim'in şartlarına göre sahih** olduğunu söylüyor; Şamlı ez-Zehebî de hiç karşı çıkmıyor. İbn Hacer el-Heytemî de (s. 174, 239-240) "sahih" diyor.

Hâkim (IV, 352) aynı hadisi değişik bir isnadla Atıyye el-Avfî va-

---

1- ez-Zehebî, I, 358; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 119

* Ebû Hürayra ile Zeyd b. Erqam hadisleri, Sa'd b. Ebî Vaqqâs ile Hz. Ebûbekr'den de rivâyet ediliyor. (bk. el-Harzemî, 297)

** Esbât için **62.** hadisimizin, es-Süddî için ise **12.** hadisimizin durumuna bk.

2- İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 348

sıtasıyla da rivâyet ediyor. ez-Zehebî "çürük bir haber!" diyor! Oysa hadisimizin **Dâvûd b. Abdilhamîd** dışında bütün râvîleri siqa. Dâvûd ise sadece rivâyet ettiği hadislerden dolayı birilerinin gıcıklandığı, aslında Ehl-i Beyt'e sevgisi ve yakınlığından başka suçu olmayan bir râvî.[1] Dolayısıyla bu hadisimizde de sorun yok.

19. Abdullâh b. Abbâs: Rivâyete göre Şam ehlinden birisi gelerek İbn Abbâs'ın yanı-başında Ali'ye sövünce; İbn Abbâs onu hemen taşladı; **"Allah ve Rasûlünü incitenlere, Allah dünya ve ahirette lânet etmiş ve onlar için horlayıcı / hakir düşürücü bir azap hazırlamıştır!" (**Ahzâb: 57**)** ayetini okuyarak şöyle dedi: **"**Ey Allah'ın düşmanı! Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) incittin! Şayet o şimdi hayatta olsaydı onu gerçekten incitmiş olurdun!**"**

Abdullâh b. Abbâs'ın bu olayını Hâkim (III, 121-122) rivâyet ediyor ve **"isnadı sahih"** diyor. Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor.

Hadislerimizden çıkan hükümler:

a. Ali'yi ve Ehl-i Beyt'i Sevmek Farzdır.

Hadisimiz İmam Ali'yi ve genel olarak Ehl-i Beyt'i sevmenin ve onlara muhabbet duymanın farz olduğunu ifade ediyor. Hem bu hadisler, hem de **90~96** nolu **"muvâlât"** hadisleri ile **97~99** nolu hadislerimiz bu konuda yeterince açık.

Allah (c) şöyle buyuruyor: **"... De ki: Ben bu tebliğime karşılık sizden 'akraba sevgisi' dışında bir ücret istemiyorum..." (**Şûrâ sûresi: ayet 23**)**

"Meveddet âyeti" de denen bu ayette geçen **"akraba"**dan kastın Peygamberimizin (s.a.a) **Ehl-i Beyt**i olduğu konusunda Ehl-i Beyt imamlarından (a.s) gelen kesin ve net rivayetler var. Buna göre; ilâhî irâde sonucu, Peygamber Efendimiz yaptığı tebliğe karşılık Ehl-i Beytini sevmek dışında bir ücret talep etmemiş bulunuyor.

Aslında bundan doğal bir şey yok! Çünkü Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yerine hem imam ve hem de mürşid olarak İmam Ali'yi ve genel anlamda Ehl-i Beytini bıraktığına[2] göre, tabîî ki onları sevmemiz gerekecek.

1- ez-Zehebî, II, 11

2- **"Seqaleyn"** ve **"Ğadîr-Humm"** hadisleri bu konuda yeterince açık.

Diğer yandan, Allah'ın Peygamberi'nin (s.a.a) Ali, Fâtıma ve çocuklarını çok sevdiği, Fahruddîn er-Râzî'nin de kabulüyle[1], mütevâtir delillerle sabit. Allah'ın Peygamberi'ne (s.a.a) her konuda tâbi olmamız zaten zorunlu olduğuna göre, Ehl-i Beyti sevmenin bizlere farz olduğu buradan da çıkar.

Ayetteki **"akraba"**dan kastın **"Ehl-i Beyt"** olduğu gerçeği, şu rivâyette de açıkça ortaya konuyor:

Abdullâh b. Abbâs'tan gelen bu rivâyete göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'e ayetten kastın kimler olduğu soruluyor. O da ***"Ali, Fâtıma ve çocukları!"*** cevabını veriyor.[2]

İmam Ali'nin (a.s) "Şûrâ sûresinde bizim hakkımızda bir ayet var; bu yüzden bize olan sevgisini yalnız mü'minler muhafaza eder." buyurarak ardından **"meveddet"** ayetini okuduğu rivâyet ediliyor.[3] İmam Hasan[4] (a.s), İmam Zeynelâbidîn[5] (a.s), Saîd b. Cübeyr[6] ve Amr

---

1- et-Tefsîr, XXVII, 166

2- Hadisi Ahmed, Taberânî, İbn Ebî Hâtim ve Hâkim (Menâqıb'üş-Şâfi'î adlı eserinde) rivâyet ediyor. (bk. İbn Hacer, Tahrîc'ül-Keşşâf: 145; el-Heytemî, es-Savâiq: 170) Bunlardan İbn Ebî Hâtim rivâyetine İbn Kesîr de yer veriyor (IV, 112) ve "İsnadı zayıf; çünkü senedde kimliği belirsiz birisi var, diğer taraftan Huseyn el-Eşqar aşırı şiî bir râvî! Dolayısıyla haberi burada makbul değil!" diyor.

Oysa kimliği belirsiz râvî sadece İbn Ebî Hâtim'in isnadında var. Örneğin Ahmed b. Hanbel'in rivâyetinde yok! Zaten Şamlı İbn Kesîr böyle durumlarda işini hep bilir ve daima isnadı şâibeli rivâyetleri ön plana çıkarır! **Bu bir.**

İkincisi, Huseyn b. Hasen el-Eşqar "şiî" olduğu bilinmesine rağmen siqa ve sadûq sayılan bir râvî. Sadece hâfızası biraz zayıf. (bk. ez-Zehebî, I, 531; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 583, et-Taqrîb: I, 175-176; el-Emînî, I, 83) Sadûq (Sözüyle, özüyle dosdoğru) birisinin haberi nasıl kabul edilmez!?

Üçüncüsü, İbn Kesîr'e sormak lazım: "Bu yerde Ehl-i Beyt dostu bir râvînin haberi kabul edilmezse kimlerinki kabul edilir!? Ehl-i Beyt'i sevmenin farz olduğu gerçeğini, Ehl-i Beyt düşmanı Şamlı, Basralı râvîlerden mi bekleyelim! Muâviye ve Yezîd'in uşakları böyle bir hadisi nasıl rivâyet edebilirler!?..."

O yüzden el-Heytemî, Huseyn'i kastederek "İsnadında aşırı şiî bir râvî var; ancak sadûq birisi!" diyerek hadisimizin isnadına bir şey söylenemeyeceğini ima ediyor.

3- Ebuş-Şeyh rivâyet ediyor. bk. el-Heytemî, 170

4- Bezzâr ve Taberânî rivâyet ediyor. el-Heytemî (s. 170) bu rivâyetin isnadlarından bazısının **hasen** olduğunu söylüyor.

5- Taberânî ile et-Taberî rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, IV, 112; el-Heytemî, 170 ayr. bk. el-Cessâs, V, 263)

6- Ahmed: I, 229; Buhârî: menâqıb,2, tef. Şûrâ, 1; Tirmizî: tef. Şûrâ, 1; İbn Ke-

b. Şuayb'dan da[1] benzer rivâyetler var.

Bu arada ayete olduk olmadık anlamlar verenler ve ilginç yorumlar yapanlar da yok değil! İşte bazıları:

* Burada "Bütün Kureyş kabilesi" kastedilmiştir ve ayetin anlamı şudur: "...Sizden aramızdaki akrabalığı gözetmeniz dışında bir ücret istemiyorum."[2]

* "...Sizden, sizi Allah'a yakınlaştıracak salih ameller dışında bir ücret istemiyorum."[3]

Birinci yorumda; ayetteki "akraba"dan kasıt Kureyş kabilesi iken, sevilmesi gerekenin Allah'ın Rasûlü (s.a.a) olduğu ön plana çıkıyor. Oysa ayette Arapça'ya hâkim olanların gözünden kaçmayacak bir nokta var o da şu: **"illel-meveddete fil-qurbâ"** ayetinde **"fî"** harfine yer verilmiş. Bu sevgi ve muhabbetin, akraba'ya yöneltilmesi ve onlarda karar kılması gerektiğini ifade ediyor. Yani sevilmesi gereken Allah'ın Rasûlü (s.a.a) değil, akrabası.[4]

İkinci yorumun ise ayetle yakından uzaktan ilgisi yok! Çünkü ayette açıkça sevgiden ve bu sevginin karar kılacağı yerden, yani "akraba"dan söz ediliyor.

Dolayısıyla her iki yorum da ayetin zahirine aykırı.* Bu türden anlamsız yorumları Abdullâh b. Abbâs gibi şahsiyetlere yıkanlar utanmalı ve Allah'tan korkmalı!

Ehlisünnet uleması da **"meveddet"** ayetinden Ehl-i Beyt'i sevme

---

sîr, IV, 112

1- et-Taberî rivâyet ediyor. (bk. İbn Kesîr, IV, 112)

2- Ehl-i Beyt'e yakınlığıyla bilinen Abdullâh b. Abbâs'a yüklenen (Az önceki Saîd b. Cübeyr rivâyetinin kaynaklarına bk. ayr. Hâkim, II, 444) bu görüş Ikrime, Mücâhid, Qatâde, Dahhâq, es-Süddî vb.den de rivâyet ediliyor. (bk. et-Tahâvî, el-Meânî: 534. htm; el-Cessâs, V, 262-263; İbn Kesîr, IV, 112; Hâzin, V, 407)

3- Hasen el-Basrî'ye izafe edilen (bk. et-Tahâvî, el-Meânî: 534. htm; el-Cessâs, V, 263; İbn Kesîr, IV, 112; F. er-Râzî, XXVII, 165) ve Elmalılı Hamdi Yazır tarafından tercih edilen (Hak Dini: VI, 4241) bu yorum Abdullâh b. Abbâs üzerinden de düzülmüş! (bk. Hâkim, II, 444; İbn Kesîr, IV, 112)

4- Ayetteki bu inceliğe ez-Zemahşerî (el-Keşşâf: III, 402), el-Beydâvî (et-Tefsîr: V, 407) ve en-Nesefî (et-Tefsîr: V, 407) de değiniyor.

* Ayrıntılı bilgi için bk. Şerafuddîn, el-Kelimet'ül-Ğarrâ (terc.): 54~55; Allâme et-Tabâtabâî, el-Mîzân: XVIII, 44~45

sonucunu çıkarıyorlar; ancak onlar ayeti daha da geniş tutarak kimisi buna bütün Kureyş kabilesini, kimisi de bütün ashâbı katıyor![1]

"Akraba"dan kastın sadece **"Ehl-i Beyt"** olduğu gerçeğine, Şûrâ sûresinin Mekke'de nâzil olduğunu; dolayısıyla bu ayetin Medine'de evlenen Ali ile Fâtıma'yla ve onların çocuklarıyla ilgisinin olamayacağını ileri sürerek karşı çıkanlar da yok değil. Halbuki **birincisi,** Mekke'de inen bir ayetin gelecekteki bir olayı hedef alamayacağını söyleyemeyiz. **İkincisi,** sûrenin Mekke'de nâzil olması, bazı ayetlerinin Medine'de inmiş olmasına engel değildir. **Üçüncüsü,** Şûrâ sûresinin genel olarak Mekke'de nâzil olduğunu kabul etmekle beraber, **"meveddet ayeti"** dahil bazı ayetlerinin Medîne'de nâzil olduğunu söyleyen müfessirler de var.[2]

Kısacası ayetin Peygamberimizin (s.a.a) **"Ehl-i Beyt"**ini sevmeyi farz kıldığında şüphe yok. Tabîî ki bu sevgi sadece dilde ve gönülde hapsedilecek sevgi değildir. Bu sevgi Ehl-i Beyt'in yaşamlarını örnek almayı da gerektiren sevgidir.

Peygamber Efendimiz de şöyle buyuruyor: ***"Sizleri verdiği nimetlerle gıdalandırdığı için Allah'ı sevin. Allah'ı sevdiğiniz için beni, beni sevdiğiniz için de Ehl-i Beytimi sevin!"*** [3]

b. Ali'ye söven Peygamberimize (s.a.a) sövmüş olur.

Bundan önceki, **86-87** nolu hadislerimizin açıklamalarında, A-

---

1- İbn Kesîr (IV, 112~113) yukarda geçen ve İbn Abbâs üzerinden uydurulan rivâyeti esas alarak tüm Kureyş kabilesini bu halkaya katıyor!

Fahruddîn er-Râzî ise bütün ashâbı katıyor ve okuyanları hem güldürecek, hem de düşündürecek garip yorumlar yapıyor. "Bu ayet Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Ehl-i Beytini ve ashâbını sevmenin farz olduğuna delildir. Bu da sadece üstadlarımızın; Itret ile sahâbeyi birlikte seven Ehlisünnet vel-Cemâat'ın görüşüne uygun düşer!" diyerek devam ediyor. Bunu da **"Sefîne"** hadisi (bu hadis için sh. 90'a bk.) ile uydurma olduğunu ispatladığımız **"Ashâbım yıldızlar gibidir! ..."** rivâyetine dayandırıyor! (Devamını arzu edenler baksın. XXVII, 167)

Bütün bu yorumlar kelimenin tam anlamıyla zorlama olduğu için diğer müfessirler tarafından pek rağbet görmüyor. Örneğin en-Nesefî (V, 407) ayetteki **"akraba"**dan kastın sadece **"Ehl-i Beyt"** olduğuna öncelik ve ağırlık veriyor, diğer yorumların ise zayıf olduğuna işaret ediyor.

2- bk. ez-Zemahşerî, III, 396; Hâzin, V, 395; Şerafuddîn, el-Kelime: 57~60

3- Tirmizî (menâqıb, 31) ile Hâkim (III, 149-150) Abdullâh b. Abbâs'tan rivâyet ediyor. Hâkim **"İsnadı sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor.

li'den şikayetçi olmanın Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) gazabını mucip olduğunu görmüştük. Buradaki sahih hadislerimiz ise, İmam Ali'ye ilişkin daha başka olumsuz yaklaşımların; hiç kuşkusuz, yine Allah ve Rasûlünü hedef aldığını ortaya koyuyor. Bu hadislere göre;

Ali'den ayrılan, onun yanında yer almayan,

Ali'yi sevmeyen, ondan nefret eden,

Ali'yi inciten, rahatsız eden, ona eziyet eden,

Ali'ye düşman olan,

Ali'den nefret eden, ona kin besleyen, buğzeden,

Ali'ye söven, hakaret eden, lanet eden,

Ali'ye itaat etmeyip karşı çıkan,

Ali'ye karşı harp açan, ...

kim olursa olsun Allah ve Rasûlünü karşısında bulur! Çünkü Allah'ın Peygamberi (s.a.a) konuyla ilgili bütün hadislerde belli kişileri hedef almıyor; aksine hiçbir ayrıma yer vermeden, "umum = genel" anlam ifade eden edatlar kullanıyor.

Durum böyle olunca; "Bu tehditler sahâbeyi ilgilendirmez! Bunlar gerideki ümmet için geçerlidir!!!" gibi yorum ve yaklaşımlar hem Kur'ân, Sünnet, akıl ve mantığa terstir; hem de bu sahâbeden sonra gelen ümmete yapılmış bir haksızlıktır! Hiç kimse ilâhî hükümlerin kapsamından herhangi bir nesli, herhangi bir asrın insanlarını dışarı çıkaramaz. Buna hiç kimsenin hakkı yoktur!

Zaten bu tür anlamsız yorumlar özellikle Emevî soyunu temize çıkarmak, onları -İslâm ve Kur'ân adına ne gibi bir özellikleri varsa- kurtarmaya yönelik gayretlerden başka bir şey değil!

Çünkü onlar da pekâlâ biliyorlar ki; bu sarih hadisleri kendi hayatlarına uygulayacak olursa, temelleri oyulacak; ellerinde ve avuçlarında bir şey kalmayacak! Onların bütün korkusu bu!!!

İşin garibi, aynı kişiler, tertemizliğiyle tanınmış gayet seçkin sahâbîler hakkında aynı duyarlılığı her nedense pek göstermiyorlar! Onların bu tutumu, kimin kimden yana olduğunu açıkça gözler önüne seriyor.

Kimler rahatsız olursa olsun; burada yeri gelmişken Ali'ye söven, ona düşmanlık eden, buna rağmen kendilerinden hadis alınan kişiler-

den bazılarına yer verecek; böylece onların Allah ve Rasûlü yanındaki konumlarına dikkat çekeceğiz. İşte onlardan bazıları:

İmam Ali'yle Arası Açık Olanlar:*

01. Muâviye,[1] (MA-AH [IV, 91~102]-Altı)

---

* Bu bölümde kullanacağımız simgeler ve anlamları: **B** = Buhârî, **M** = Müslim, **D** = Ebû Dâvûd, **T** = Tirmizî, **N** = Nesâî (müellifimiz), **C** = İbn Mâce, **Altı** = Yukardaki altı hadis âlimi, **MA** = Mâlik b. Enes, **AH** = Ahmed b. Hanbel

1- Muâviye'nin İmam Ali'ye olan nefret ve düşmanlık duyguları, dost-düşman herkesin kesin olarak bildiği mütevâtir bilgilerden sayılır. Bunun için tarih ile ilgili hangi esere müracaat edilirse edilsin, bu gerçekle karşılaşmamak mümkün değil. Üstelik Muâviye, "Hz. İmam'ın en önde gelen düşmanı" ünvanını tarih boyunca korumuş birisi. O bununla da kalmadı, İmam Ali'ye her fırsatta sövdü, sövdürdü; hatta bu iğrenç duygularını ona karşı kılıç çekip savaşacak kadar ileri götürdü.

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) **"azgın çete"** dediği; İmam Ali'ye karşı savaşan Şam ordusunun başında bulundu. İmam ile kıyasıya savaştı. Hz. İmam'ın fiziki olarak gücünün iyice zayıfladığı, şehadetine yakın yıllarda, en iğrenç ve acımasız kişilerin komutasında ordular hazırlayıp, Ali'ye gönül vermiş insanların üzerine saldı. Onlara Muâviye'nin emriyle iki seçenek sunuldu: Ya itaat, ya ölüm!

Bu uğurda çok kan aktı. Her taraf yakıldı, yıkıldı, bir şeyden habersiz masum çocuklar bile öldürüldü. Özellikle birazdan göreceğimiz "**Büsr**" adlı komutanının Taif, Mekke, Medine ve Yemen'de yaptıkları, gerçekten sırp canilerini aratacak nitelikte! (Ayrıntılı bilgi için bk. el-Ya'qûbî, II, 194~199; et-Taberî, III, 149~156; İbn Ebil-Hadîd, II, 85~90, 113~125, 303~304; Aycan, 164~174; İslamoğlu, 76)

Muâviye, Ali'ye olan bu düşmanlığını o kadar ileri götürdü ki, bunu kıldığı(!) namazlara bile taşıdı! Kaynaklar, onun namazda kunut yaparken, Allah'ın tertemiz kıldığı o yüce İmam'a beddua ve lanet ettiğini (bk. Ebû Yusuf, el-Âsâr: 71; et-Taberî, III, 113; İbn Hazm, el-Muhallâ: IV, 145; İbn Ebil-Hadîd, I, 22, 338, II, 260, IV, 72, V, 131; İbn Teymiyye, el-Minhâc: II, 224; ez-Zeyle'î, en-Nasb: II, 131; el-Emînî, II, 132-133), hatta bu iş için değişik şehirlere hatipler tayin ederek, sövgü ve laneti Cum'a ve bayram hutbelerine de taşıdığını ve bunu adet haline getirdiğini açıkça ortaya koyuyor. (bk. İbn Sa'd, V, 393; İbn Hazm, el-Muhallâ: V, 86; İbn'ül-Esîr, el-Üsd: I, 156~157; İbn Ebil-Hadîd, IV, 56~61, XIII, 220~222; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 77; es-Serahsî, el-Mebsût: II, 37; el-Kâşânî, el-Bedâi': I, 276; el-Hamevî, Mu'cem'ul-Büldân: III, 191; Şerafuddîn, en-Nass: 495-496; el-Emînî, II, 102, VIII, 165-166, X, 260~262, 265~266; İslamoğlu, 77)

Bu pis ve iğrenç adeti en son Ömer b. Abdilazîz kaldırdı.

Muâviye bununla da yetinmeyip; sahâbe ve tabiinden bazı kişileri bazen tehdit ve bazen de teşvik/ödül ile İmam Ali'ye sövmeye ve la'net etmeye zorladı. Çokları onun önlerine attığına bakarak Ali'ye sövüp lanet etmekten çekinmedi. Ama bazıları da var ki; Ahiretlerini Muâviye'nin sunduğu dünya metâına değişmediler. İşte Muâviye ve onun şirret valilerinin tehditlerine karşılık İmam Ali'ye la'net etmeyen-

02. Amr b. Âs,[1] (MA-AH [IV, 196~199, 202~205]-Altı)

03. Abdullâh b. Amr,[2] (MA-AH [II, 158~226]-Altı)

04. Muğîra b. Şu'be,[3] (MA-AH [IV, 244~255]-Altı)

---

lerden bazılarının isimleri:

Sa'd b. Ebî Vaqqâs: Olay için kitabımızın **9** nolu hadisine bk.

Sehl b. Sa'd: Müslim (f. sahâbe, 38), et-Taberî (II, 15 = İbn Abdilberr, III, 54~55), el-Beyheqî (II, 446 = el-Emînî, VI, 336) ve el-Harzemî (s. 38) rivâyet ediyor.

Hucr b. Qays: Olayı Hâkim (II, 358) **Müslim'in şartlarına göre sahih** bir isnadla rivâyet ediyor. (ayr. bk. el-Emînî, X, 265)

Aqîl b. Ebî Tâlib, Ubeydullâh b. Ömer, Sayfî b. Fesîl, Ahnef b. Qays: (bk. et-Taberî, III, 225; Şerafuddîn, en-Nass: 495~497; el-Emînî, X, 260~262)

Ayrıca İmam Hasan'ın (a.s) öldürülmesi olayında Muâviye'nin parmağının bulunduğunu (bk. İbn Abdilberr, I, 375; İbn Ebil-Hadîd, XVI, 49; Şerafuddîn, en-Nass: 471~472; el-Emînî, XI, 8~15) ve **Hucr b. Adiy** ile **Amr b. Hamıq** adlı seçkin sahâbîleri, sırf Ali'ye olan sadakatleri yüzünden, arkadaşlarıyla birlikte öldürdüğünü de biliyoruz! (bk. el-Ya'qûbî, II, 230~232; et-Taberî, III, 218~233; Hâkim, III, 468-460; İbn Abdilberr, I, 356-358, II, 524; İbn'ül-Esîr, el-Üsd: I, 437, III, 367~368; İbn Hacer, el-İsâbe: II, 533; Şerafuddîn, en-Nass: 473; el-Emînî, XI, 37~70; Algül, III, 16~18; Aycan, 204, 235~245; İslamoğlu, 78~80)

1- Muâviye'nin meclis arkadaşlarından ve akıl hocalarından, dehâ (= daha çok olumsuz alanlarda kullanılan yüksek zeka anlamındadır. Buna İmam Ali'nin şu sözü delildir: "Şayet din ve Allah korkusu olmasaydı; Arapların en dâhîsi ben olurdum!" bk. İbn Ebil-Hadîd, I, 28, X, 211) ve kurnazlığıyla meşhur bir sahâbî! İmam Ali'ye olan aşırı nefretinden dolayı Muâviye'nin yanında yer aldı ve İmam'a karşı savaştı. Meşhur "**hakem**" olayında, Ebû Mûsâ el-Eş'arî'yi oyuna getirdi; verdiği sözde durmadı. Bununla o ne kadar yalancı ve düzenbaz olduğunu bütün dünyaya gösterdi. (Amr ve oğlu Abdullâh hakkında daha geniş bilgi için **Sahâbenin Adaleti ve Ebû Hürayra** adlı eserimize bk.)

Kaynaklar onun da her fırsatta İmam Ali'ye sataştığını, ona söylenecek laf bırakmadığını, hatta onun aleyhinde hadis bile uydurduğunu kaydediyor. (bk. İbn Ebil-Hadîd, IV, 63-64, VI, 287, 296; el-Heytemî, es-Savâiq: 55) Uydurduğu bir rivâyet için **101~119** nolu hadislerimizin açıklamalarına bk.

2- Deminki Amr'ın oğlu. O da babasıyla birlikte "**azgın çete**"nin içinde yer aldı.

3- O da Amr gibi dehâ ve desisesiyle ünlü birisi. Hz. Ömer'in halifeliği döneminde Basra valisiyken bir kadınla zina halindeyken yakalandı. (Hicretin 17. yılı hadiselerini konu edinen tarih, zinaya şahitlik ve kazif konularıyla ilgili hadis, tefsir hatta fıkıh kitaplarının hemen hepsinde anlatılan bu olay hakkında "**Sahâbenin Adaleti...**" adlı eserimizde geniş bilgi bulabilirsiniz.)

Cemel vak'asında Hz. İmam'ın karşısında yer aldı. (İbn Sa'd, V, 34~35) Muâviye'nin önde gelen meclis arkadaşlarından ve akıl hocalarından oldu. Muâviye'ye öl-

05. Velîd b. Uqbe,[1] (AH [IV, 32]-D: teraccül, 8)

06. Semura b. Cündeb,[2] (AH [V, 7~23]-Altı)

---

meden yerine oğlu Yezîd'i velî-ahd atamasını ve bunun için halktan biat alması gerektiğini telkin eden o!

O da Hz. İmam'a sövdü, la'net etti. (bk. el-Ya'qûbî, II, 230; Ahmed: I, 187~189, IV, 369; Hâkim, I, 384~385, III, 450; İbn Ebil-Hadîd, IV, 69, 71, VI, 288; el-Emînî, VI, 143, XI, 37-38 Hâkim isnadının **Müslim'in şartlarına göre sahih** olduğunu söylüyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. Olayı Ebû Dâvûd (sünnet, 8) da rivâyet ediyor ama okuyucularının Muğîra hakkında olumsuz düşüncelere kapılmasını önlemek için onun adını vermiyor; yerine "bir kişi" anlamında bir kelime kullanıyor!)

Muâviye'nin Kûfe valiliğini yaparken Hucr b. Adiy adlı sahâbîye İmam Ali'ye la'net etmesi için baskı yaptı. (bk. İbn Ebil-Hadîd, IV, 58 = Ancak Hucr bir edebi sanat ile Muğîra'ya la'net etti; durumu Muğîra'ya farkettirmeden minberden inmeyi başardı!) Camilere Ali'ye sövüp sayacak hatipler atadı. (bk. Ahmed: I, 189; Hâkim, III, 450; el-Emînî, X, 263 = Hadiseyi Ebû Dâvûd da (sünnet, 8) rivâyet ediyor ve aynı gerekçelerle Muğîra'nın adını gizliyor!)

1- Velîd'in Hz. İmam'a düşmanlığı tâ Bedr muharebesine kadar varıyor: İmam'ın o gün Velîd'in kafir ve katı bir İslâm düşmanı olan babası Uqbe b. Ebî Mu'ayt'ı yere serip öldürmesi, sözde müslüman Velîd'in içine öylesine yer etmiş olacak ki; ömrü boyunca bunu unutmadı. III. halîfe zamanında şarap içtiği için Hz. Ali tarafından sopalandı. Bu da fâsık ve ayyaş Velîd'in ağırına gitti. O yüzden ilk fırsatta Ali'nin karşısına dikildi ve Muâviye'yi Ali ile savaşa tahrik etti. (İbn Abdilberr, III, 636) O da diğerleri gibi fırsat buldukça İmam Ali'ye sövdü, kin ve nefretini kustu. (bk. İbn Ebil-Hadîd, II, 8, IV, 80-82, VI, 292)

Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) getirdiği yalan haberle kandırdığı için Hucurât sûresinin 6. ayetine konu olan; bu yüzden ashâb arasında, Kur'ân'ın ifadesiyle **"fâsık"** olarak meşhur olan, III. Halîfe döneminde Kûfe valiliği yaparken bol bol kafayı çeken ve bu arada sarhoşken sabah namazını kıldıran...(Ayrıntı için **Sahâbenin Adaleti ve Ebû Hürayra** adlı eserimize ve İslamoğlu'na [s. 52~53] bk.) böyle bir adamın rivâyet ettiği hadislere, sırf "sahâbî" diye yer vermek ne derece doğrudur!?

2- O da İmam'a ve Ehl-i Beyt'e karşı düşmanlığıyla tanınan bir sahâbî. Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) karşı bile küstahlığını eksik etmeyen ve II. Halîfe döneminde şarap ticaretiyle uğraşan (Detaylı bilgi için **Sahâbenin Adaleti ve Ebû Hürayra** adlı eserimize bk.) Semura daima Emevîlerin yanında yer aldı. Muâviye'nin valisi "babasının oğlu" Ziyâd'a vekaleten, altışar aylık Basra ve Kûfe valiliği sırasında çok kan akıttı. "Hâricî" diye tuttuğu pekçok müslümanı, hiç aldırış etmeden derhal kılıçtan geçirdi. Sadece Basra valiliği sırasında kestiği kafa sayısının 8.000 civarında olduğu söyleniyor! (et-Taberî, III, 208-209, 240; İbn Abdilberr, II, 77; İbn Ebil-Hadîd, IV, 77~78; el-Emînî, XI, 29~30; Aycan, 203, 205)

Semura'nın Kerbelâ fâciasında Yezîd tarafında yer aldığı ve halkı İmam Hüseyin'e karşı kışkırtmak için elinden geleni yaptığı da gelen rivâyetler arasında! (İbn Ebil-Hadîd, IV, 78-79)

07. Büsr b. (Ebî) Ertât,[1] (AH [IV, 181]-D-T-N)

08. Habîb b. Mesleme,[2] (AH [IV, 159-160]-D-C)

09. Dahhâq b. Qays el-Fihrî,[3] (MA-AH [III, 453]-N)

1- Muâviye'nin en gaddar ve acımasız komutanlarından birisi. İmam Ali'nin askeri yönden iyice zayıfladığı yıllarda, Muâviye Büsr komutasında bir ordu hazırlayıp, Hz. İmam'ın idaresi altında bulunan; Ali'ye gönül vermiş insanların yaşadığı bölgelere saldırı düzenlemesini emretti. Amaç belliydi: Ya itaat ya da ölüm! Böylece yöre halkına Muâviye'den kurtuluşun olmadığı hissettirilecekti.

Büsr işe Medine'den başladı. Oradan Mekke'ye geçti. Allah'ın **"emîn belde"**si yakıldı, yıkıldı; her taraf harabeye döndü. Çoluk çocuk demeden kılıçtan geçirildi! Bu ani saldırı karşısında ne yapacağını şaşıran insanlar, korkudan girecek delik aradı!. Halktan zoraki biat alıp oradan ayrıldı. Medine'den çıkarken yerine; Medine valiliğine Ebû Hürayra'yı bırakması çok ilginç değil mi!?

Ardından Taif'e geçti. Orada da bir dizi katliamdan sonra Yemen'e atladı. Büsr denen bu alçağın Yemen'de o masum halka yaptıkları, gerçekten sırp canavarlarını aratacak niteliktedir: Özellikle, o günkü Hz. İmam'ın Yemen valisi Ubeydullâh b. Abbâs'ın dört ve altı yaşlarında iki çocuğunu analarının gözü önünde boğazlaması; o ananın feryatlar etmesi, ağıtlar yakması; sonunda şuurunu kaybetmesi... Büsr'ün mahşer günü hesabını zor ödeyeceği, tüyler ürpertici cinayetlerinden sadece bir bölümü! Kaynaklarda; bu sırada tam 30.000 civarında masum insanın öldürüldüğü kaydediliyor! (bk. el-Ya'qûbî, II, 197~199; İbn Abdilberr, I, 155~157; İbn Ebil-Hadîd, II, 3~18; İbn'ül-Esîr, Üsd'ül-Ğâbe: I, 207 vd, el-Kâmil: III, 162~167; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 148; İbn Kesîr, el-Bidâye: VII, 319~322; el-Münâvî, II, 103; Şerafuddîn, en-Nass: 469 vd; el-Emînî, XI, 16~28; Aycan, 173-174; İslamoğlu, 76)

Büsr ayrıca Hemedân'a da uğradı; orada da bir dizi katliamdan sonra müslüman kadınları köle niyetine esir aldı! (bk. İbn abdilberr, I, 156; İbn'ül-Esîr, el-Üsd: I, 208; Şerafuddîn, en-Nass: 470; el-Emînî, XI, 21 İslâm Tarihinde köle niyetiyle esir alınan ilk kadınların bunlar olduğu söyleniyor.)

Büsr bununla da kalmadı; o da İmam Ali'ye bol bol sövdü ve minber üzerinden la'netler okudu! (et-Taberî, III, 170, 267)

2- Bu da her fırsatta Ali'ye sataşan, ona sövmek ve lanet etmekten geri kalmayan birisi. Sürekli Muâviye'nin yanı-başında yer aldı. Onun en önde gelen meclis arkadaşlarından biri oldu. Sıffîn muharebesinde **"azgın çete"**nin içinde yer aldı ve İmam'a karşı kılıç çekti! (İbn Abdilberr, I, 329-330; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 309)

3- O da tıpkı Habîb gibi; ait olduğu safta yerini aldı; Muâviye'nin en yakın meclis arkadaşlarından oldu. Muâviye'den aldığı emir ile İmam Ali'nin Hâkimiyeti altındaki topraklarda yaşayan halka ani baskınlar düzenledi! (el-Ya'qûbî, II, 195~196; et-Taberî, III, 150; İbn Ebil-Hadîd, II, 113~125; İbn Abdilberr, II, 205; İbn'ül-Esîr, Üsd'ül-Ğâbe: II, 468; Aycan, 167)

10. Süfyân b. Avf el-Ğâmidî,[1]

11. Saîd b. Âs el-Emevî,[2] (M-T-N)

12. Abdullâh b. Âmir el-Quraşî,[3]

13. Ebul-A'var es-Sülemî,[4]

14. Ebul-Ğâdiye el-Cühenî,[5] (AH [IV, 76, V, 68])

15. Uqbe b. Âmir el-Cühenî,[6] (AH [IV, 143~159, 201]-Altı)

16. Abdullâh b. Zübeyr,[7] (MA-AH [IV, 3~6]-Altı)

1- Muâviye'nin en acımasız komutanlarından birisi. O da Hz. İmam'ın askeri gücünün iyice zayıfladığı son yıllarda, Muâviye'nin emriyle Ali taraftarı olan halka ani baskınlar düzenleyen, bu yolda pekçok masum insanın kanını akıtan birisi! (el-Ya'qûbî, II, 196; et-Taberî, III, 149~150; Hâkim, III, 446; İbn Ebil-Hadîd, II, 85~90; İbn Hacer, el-İsâbe: II, 56; Aycan, 167~168)

2- İmam Ali'nin karşıtlarındandı. Osman döneminde Kûfe valisiyken her türden çirkefe bulaştı. Sonra Cemel muharebesinde İmam'ın karşısında yer aldı. (İbn Sa'd, V, 32-34; el-Emînî, VIII, 269-271) Sıffîn muharebesinde İmam Ali'yi yalnız bıraktı. Sonra Muâviye'ye "damad" oldu ve hem kayınpederi Muâviye ve hem de Mervân dönemlerinde Medine valiliği yaptı. İlerde râvîler listesinde gelecek olan Amr el-Eşdaq'ın babasıdır! (İbn Abdilberr, II, 10; İbn Hacer, el-İsâbe: II, 47~48)

3- Osman'ın dayısının oğlu. Onun döneminde Basra valiliği yaptı. Hz. İmam'a karşı Aişe ve Muâviye yanında yer aldı. (İbn Sa'd, V, 48-49; İbn'ül-Esîr, Üsd'ül-Ğâbe: III, 7; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 61)

4- Muâviye'nin yanında bulunanlar içinde İmam Ali'ye en çok kin besleyenlerden birisiydi. O yüzden Muâviye'nin en özel meclis arkadaşlarından idi. (İbn Abdilberr, II, 532, IV, 14; İbn'ül-Esîr, Üsd'ül-Ğâbe: IV, 374; İbn Ebil-Hadîd, IV, 79)

5- Muâviye'nin en yakın arkadaşlarından. Sıffîn muharebesinde Muâviye'nin saflarında yer aldı ve Ammâr b. Yâsir'i hunharca katletti! (İbn Sa'd, III, 259~261; İbn Abdilberr, IV, 151; İbn Hacer, el-İsâbe: IV, 151) Bunu da gururlanarak anlatırdı! Oysa Allah'ın Rasûlü (s.a.a) onun hakkında katilinin cehennemlik olduğunu önceden duyurmuştu! (**154~162** nolu hadislerimizin açıklamalarına bk.)

6- Muâviye'nin başını çektiği **"azgın çete"**de yer aldı. Muâviye döneminde bir ara (3 yıl) Mısır valiliği yaptı. (İbn Hacer, el-İsâbe: II, 489) Hz. Ammâr'ın katlinde suç ortağı olduğu konusunda sahih rivâyetler var. (bk. İbn Sa'd, III, 259; Hâkim, III, 386)

7- O da Hz. İmam'ın önde gelen hasımlarından birisiydi. Babası Zübeyr b. Avvâm'ı o yoldan çıkardı. İmam Ali (a.s) diyor ki: **"**Zübeyr bizden, Ehl-i Beyt'e yakın birisiydi. Nihayet oğlu Abdullâh yetişti ve onu bozdu!**"** (bk. İbn Abdilberr, II, 302; İbn'ül-Esîr, Üsd'ül-Ğâbe: II, 599; İbn Ebil-Hadîd, I, 23, II, 167, IV, 79, VI, 11) Cemel muharebesinde önemli rol aldı. Muâviye'nin ardından makam-mevki hırsıyla Emevî sultasına karşı koydu! (bk. İbn Sa'd, IV, 171; Buhârî: fiten, 22) Ama o buna rağmen Ali'ye sövüp saymaktan, Ehl-i Beyt'e zulmetmekten geri kalmadı! (bk. el-Ya'qûbî, II, 261~262; İbn Sa'd, V, 100~101; İbn Ebil-Hadîd, I, 22, IV, 61-63, 79)

17. Nu'mân b. Beşîr,[1] (MA-AH [IV, 267~278, 375]-Altı)

18. Mervân b. Hakem,[2] (B-M [münâfiqîn, 8]-D-T-N-C)

19. Abdullâh b. Ömer,[3] (MA-AH [II, 2~158]-Altı)

20. Ebû Hürayra,[4] (MA-AH [II, 228~541]-Altı)

21. Hâlid b. Velîd,[5] (MA-AH [IV, 88~90]-B-M-D-T-N)

1- Muâviye'nin acımasız komutanlarından birisi. O da Büsr gibi; Muâviye'den aldığı emirle İmam Ali'ye gönül vermiş yerlere saldırı düzenledi. Halkı Muâviye'ye biata zorladı. (bk. el-Ya'qûbî, II, 195; et-Taberî, III, 149; İbn Ebil-Hadîd, II, 303~305; Aycan, 167) Muâviye'den sonra Yezîd adına görev aldı. Ardından Abdullâh b. Zübeyr tarafına geçti! (bk. İbn Abdilberr, III, 552-555; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 559)

2- Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) sık sık rahatsız ettiği için Tâif'e sürülen Hakem'in oğludur. Osman b. Affân'ın başını yiyen sinsi oyunculardan / yılanlardan birisi. Cemel ordusunda yer aldı ve İmam Ali'ye karşı kılıç çekti. (bk. İslamoğlu, 51~52)

O da Ehl-i Beyt'in en şiddetli muhaliflerinden. Her fırsatta İmam Ali'ye sövüp saydı, ona lanet etti. (bk. el-Heytemî, es-Savâiq: 181, et-Tathîr: 63; el-Emînî, X, 263)

3- Onun da Hz. İmam ile arası pek iyi değil! İmâmeti döneminde Ali'ye biat etmeyi kendine çok gören, **"azgın çete"** ile savaşmayan Abdullâh b. Ömer, Muâviye, mel'un Yezîd ve büyük kan dökücü Abdülmelik b. Mervân'a biat etmekte bir an bile tereddüt etmemiş! Çoluğunu çocuğunu toplayıp Yezîd ile Abdülmelik'e biat etmeleri gerektiğini; biat etmezlerse bunun uhrevî akıbetini hatırlattığı... gelen **gayet sahih** rivâyetler arasında! (bk. Mâlik:bey'at, 3; İbn Sa'd, IV, 152, 182~183; Ahmed: II, 96; Buhârî: fiten, 22, ahkâm, 43, i'tisâm, 1; Müslim: imâra, 58)

Ancak Abdullâh da başkaları gibi; çok sonra Muâviye'nin başını çektiği **"azgın çete"** ile savaşmadığı için büyük pişmanlık duymuş; ama iş işten geçtikten sonra! (bk. İbn Sa'd, IV, 185, 187; Hâkim, II, 463, III, 115-116; İbn Abdilberr, II, 345; Beyheqî, VIII, 172; İbn'ül-Esîr, Üsd'ül-Ğâbe: III, 298~299; el-Halebî, II, 78 Hâkim isnadı için **"Buhârî ile Müslim'in şart-larına göre sahih"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. Ayr. bk. el-Emînî, X, 49-50)

4- Ebû Hürayra, Osman b. Affân'ın hilâfeti ve özellikle Emevî iktidarı döneminde; sürekli Ali'nin karşısında yer aldı! Rivâyetleriyle Emevîlere destek oldu.

Ebû Hürayra bütün yaptıklarına ve sahâbenin önde gelenlerinin kendisini tekzib etmelerine rağmen, Buhârî ile Müslim dahil pekçok hadisçinin en çok hadis aldığı sahâbî ünvanını elde etti!!! (Ayrıntı için **Sahâbenin Adaleti ...** adlı eserimize bk.)

5- Hâlid b. Velîd, askeri dehası bir yana, eskiden beri Ali deyince sinirleri tepesine çıkan bir sahâbî! O bu nefrete ta Allah'ın Rasûlü (s.a.a) zamanında bile sahipti. (**87** ve **94** nolu hadislerimize bk.) Çünkü Ali, Hâlid ile kan bağı olan pekçok kafiri Bedr muharebesinde tepelemişti. Ayrıca Hâlid'in, Peygamberimizin vefatından hemen sonra müslüman sahâbî Mâlik b. Nüveyra'yı öldürüp oracıkta eşiyle yatması cezasız kalmıştı! (bk. el-Ya'qûbî, II, 131~132; et-Taberî, II, 272~274; İbn Abdilberr, I, 408, II, 211, III, 515; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 414~415, III, 357; İbn Ebil-Hadîd,

22. Abdurrahmân b. Hâlid b. Velîd,[1]

23. Ebû Mûsâ el-Eş'arî,[2] (MA-AH [IV, 391~419]-Altı)

24. Cerîr b. Abdillâh el-Becelî,[3] (AH [IV, 357~366]Altı)

25. Sa'd b. Ebî Vaqqâs,[4] (MA-AH[I, 168~187]-Altı)

26. Uqbe b. Amr,[5] (MA-AH [IV, 118~122, V, 272~274]-Altı)

27. İbn Mesleme,[6] (MA-AH [III, 493, IV, 225~226]-Altı)

XVII, 202~214; el-Haffâcî-Ali el-Qârî, Şerh'uş-Şifâ: IV, 339; el-Halebî, es-Sîra: III, 224; Şerafuddîn, en-Nass: 116~138 vb.) I. Halîfe onu affetmişti; ama İmam Ali onu affetmeyenlerden birisiydi! Bu da onun Ali'ye olan nefretini daha bir artırmıştı.

Onun yalancı peygamber Secah'a tabi olduğu için öldürüldüğü iddiaları Taberî'nin Seyf'ten yaptığı rivayetlere dayanmaktadır! Dolayısıyla tamamen uydurmadır!

1- Hâlid b. Velîd'in iki oğlu vardı: Abdurrahmân ve Muhâcir. Abdurrahmân babası Hâlid'in yolunu izledi. İmam Ali'ye karşı geldi. Sıffîn muharebesinde Muâviye'nin başını çektiği **"azgın çete"**de yerini aldı ve Muâviye'nin yanından hemen hiç ayrılmadı. Ancak Muâviye bu; ne zaman ne yapacağı belli olmaz ki: Abdurrahmân hastalandığı sırada yahudi bir doktoru ona göndererek zehirletip öldürdü!

Diğer oğlu Muhâcir ise İmam Ali'yi sevdi ve sürekli onunla birlikte oldu. (el-Ya'qûbî, II, 223; et-Taberî, III, 202; İbn Abdilberr, II, 408-409, III, 436-437; İbn'ül-Esîr, III, 111, IV, 201 vd; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 67~68, 480-481; Aycan, 201~202)

2- Osman döneminde Kûfe valisiydi. İmam Ali işbaşına gelince, kendisine biat etmediği için görevinden azletti. Bunun üzerine onunla arası açıldı. Cemel savaşında "Haklı kim, haksız kim; belli değil!" diyerek, halkı İmam Ali'nin cihâd çağrısına kulak vermemeye çağırdı. Sıffîn muharabesinde Hz. İmam'ı yalnız bıraktı. Meşhur **"Hakem olayı"**nda gösterdiği acz ve ihmal ile İmam'ı büsbütün zayıflattı ve o günden sonra, ailece İmam Ali'nin aleyhinde tavır koydu. İmam hakkında uygun olmayan sözler söylemeye başladı. (bk. Buhârî: fiten, 19; Hâkim, III, 115, 117, 466; İbn Abdilberr, II, 372; Şerîf Radıy, II, 259 = 233. hutbe; İbn Ebil-Hadîd, IV, 79, XIII, 311~312; el-Ya'qûbî, II, 181; Gölpınarlı, Nehc'ül-Belâğa terc. 249)

3- Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) vefatından 40 gün kadar önce İslâm'ı kabul etti. Bir ara Mü'minlerin Emîri (a.s) ile beraberdi. Ancak Sıffîn muharabesi öncesi kendisini yalnız bırakıp ayrıldı. Daha sonra Ümeyye oğullarına yakınlaştı. (bk. İbn Ebil-Hadîd, III, 116, IV, 74~75, 93; Gölpınarlı, Nehc'ül-Belâğa terc. 221)

4- İmam Ali'yi terkedip yalnız bırakanlardan. bk. Hâkim, III, 115~117; İbn Hazm, el-Fisal: IV, 159; İbn'ül-Esîr, Üsd'ül-Ğâbe: II, 309; İbn Teymiyye, II, 219

5- "Ebû Mes'ûd el-Ensârî" olarak da biliniyor. İmam Ali'yi yalnız bırakanlardan. bk. Buhârî: fiten, 19; Hâkim, III, 115, 117; el-Aynî, XX, 90~91

6- Adı Muhammed. İmam Ali'yi yalnız bırakanlardan. bk. Hâkim, III, 115, 117 ~118; İbn Abdilberr, I, 59, III, 335~336; İbn Hazm, el-Fisal: IV, 159; İbn'ül-Esîr, Üsd'ül-Ğâbe: IV, 84; İbn Teymiyye, II, 219

28. Ebûbekra Nüfey' b. Hâris,[1] (AH [V, 35~36, 52]-Altı)

29. Zeyd b. Sâbit,[2] (MA-AH [V, 181~192]-Altı)

30. Hassân b. Sâbit,[3] (AH [III, 442, V, 222~223]-B-M-D-N-C)

31. Ka'b b. Mâlik,[4] (MA-AH [III, 454~462, V, 386~390]-Altı)

32. Imrân b. Husayn,[5] (AH [IV, 426~446]-Altı)

33. Üsâme b. Zeyd,[6] (AH [199~210]-Altı)

34. Hâbis b. Sa'd et-Tâî,[7] (AH [IV, 105, 109]-C)

35. Zül-Kelâ' el-Hımyerî,[8]

36. Eş'as b. Qays el-Kindî, [9] (AH [V, 211-212]-Altı)

37. Talha b. Ubeydillâh,[10] (MA-AH [I, 161~164]-Altı)

1- İmam Ali'yi yalnız bıraktı. bk. İbn Abdilberr, III, 568; el-Aynî, XI, 118

2- İmam Ali'yi yalnız bıraktı. bk. İbn Abdilberr, I, 554; İbn Hazm, el-Fisal: IV, 159

3- İmam Ali'yi yalnız bırakanlardan. bk. İbn Hazm, el-Fisal: IV, 159

4- İmam Ali'yi yalnız bıraktı. bk. İbn Abdilberr, III, 302; İbn Hazm, el-Fisal: IV, 159

5- İmam Ali'yi yalnız bıraktı. bk. İbn Teymiyye, II, 219; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 27

6- İmam Ali'yi yalnız bırakanlardan. bk. Buhârî: fiten, 21; Hâkim, III, 115~116; İbn Hazm, el-Fisal: IV, 159; el-Aynî, XX, 93

7- Sıffîn muharabesinde "azgın çete"nin içindeydi. Orada öldürüldü. (İbn Abdilberr, I, 360; İbn'ül-Esîr, I, 359; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 272)

8- Muâviye'nin en yakın adamlarındandı. Sıffîn'de onun yanında öldürüldü. Ammâr ile ilgili hadislerden haberdar olduğu ve o da karşı tarafta, Ali'nin saflarında bulunduğu için çok tedirgindi. Ammâr'ın sonunu göremeden geçip gitti. Diğer yandan İmam Ali'nin Osman'ın öldürülmesiyle bir ilgisinin olmadığını bile bile "azgın çete" içinde yer aldı. (İbn Abdilberr, I, 485-486; İbn Hacer, el-İsâbe: I, 492)

9- Peygamberimizden sonra irtidâd etti! Sonra Hz. İmam'ın yanında yer aldı ama onu arkadan vurmak için fırsat kolladı. Bu fırsatı da Sıffîn savaşında yakaladı ve arkasına aldığı beyinsiz bir kitleyle onu "Hakem" olayına zorladı. Bu hareketiyle İslâm ümmetinde derin yaralar açtı. (**163-188** nolu hadislerin açıklamalarına, Hakem olayına bk.) Onu bir vesileyle hem mü'minler, hem de kâfirler la'netlediği gibi (bk. et-Taberî, II, 304), İmam Ali de la'netlemiş, onun münafık olduğunu ilan etmiştir. (Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: I, 51~52 = 18. hutbe) İbn Ebil-Hadîd (I, 297), Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ashâbı içinde Abdullâh b. Übey b. Selûl'un durumu ile, Hz. Ali'nin ashâbı içinde Eş'as'ın durumunun aynı olduğunu ifade ediyor.

10- Talha sürekli Hz. İmam'ın karşısında yer aldı. Osman'ın halîfe çıkarıldığı "Şûrâ" olayında Osman'dan yana tavır koymasına rağmen, daha sonra onun en acımasız düşmanlarından oldu. Osman'ın öldürülmesinden sonra İmam Ali'ye ilk biat

38. Zübeyr b. Avvâm,[1] (AH [I, 164~167]-Altı)

39. Abdurrahmân b. Avf,[2] (MA-AH[I, 190~195]-Altı)

40. Misver b. Mahrame,[3] (MA-AH[IV, 323~332]-Altı)

41. Ebû Süfyân el-Emevî,[4] (B-M-D-T-N)

42. Aqîl b. Ebî Tâlib el-Hâşimî,[5] (AH[I, 201; III, 451]-N-C)

---

edenlerdendi. Ama ne olduysa oldu; Cemel ordusuna katılarak Osman'ın kanını talep etmeye başladı!!! Zaten Hz. İmam, Talha'nın kendisine biat ettiği sırada **"**Bu sonradan bozulacak bir biat!**"** buyurarak kerametini ortaya koymuştu. (bk. Hâkim, III, 114) O savaşta, aynı safta yer alan habis Mervân tarafından oklanarak öldürüldü. Mervân'ın bunun üzerine "Osman'ın öcünü aldım!" dediği rivâyet ediliyor. (Bu husta sahih rivâyetler için bk. İbn Sa'd, III, 222~223, V, 38; İbn Ebî Şeybe, 10723. htm; el-Ya'qûbî, II, 182; Hâkim, III, 370~372; İbn Abdilberr, II, 221; İbn'ül-Esîr, Üsd'ül-Ğâbe: II, 492; İbn Hacer, II, 230)

1- Cemel savaşına kadar İmam Ali'nin en yakınlarındandı. ("Abdullâh b. Zübeyr" maddesine bk.) Hatta hilâfet İmam Ali'ye zoraki devredildiğinde Talha ile ilk biat edenlerdendi. Ancak İmam onun içtenlikle biat etmediğini ilan etmişti. (Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: I, 38 = 7. hutbe) Nitekim daha sonra oğlu Abdullâh'ın da baskısıyla Cemel ordusunda yer aldı. Savaş esnasında bir ara İmam Ali ile görüştüğüne, sonra savaştan vazgeçip ayrıldığına ve hemen ardından orada öldürüldüğüne dair rivâyetler var. (**150-153** nolu hadislerimizin açıklamalarına bk.)

2- Şûrâ günü hakemlik ondaydı. Ammâr, Miqdâd gibi sahâbenin en ileri gelenleri Hz. Ali'yi seçmesini tavsiye etmesine rağmen, o İbn Ebî Serh gibi sahabe içinde en sabıkalı kişilerin sözlerine bakarak Ali'nin kabul etmeyeceğini bildiği şartlar ileri sürdü; Osman'ın halife olmasını sağladı. (İbn Şebbe, III, 929~930; el-Ya'qûbî, II, 162; et-Taberî, II, 583; İbn Ebil-Hadîd, I, 193 vd.; Algül, II, 365~366)

Ancak daha sonra Osman'ın icraatları yüzünden araları iyice açıldı; ölünceye dek onunla konuşmadı! (bk. İbn Ebil-Hadîd, I, 188; el-Emînî, IX, 86~89; Aycan, 102~103)

3- Osman b. Affân'ın halife seçiminde dayısı Abdurrahmân b. Avf'ın yanından hiç ayrılmadı. Osman'ın katlinden sonra da Ehl-i Beyt'e karşı düşmanca tavırlarıyla bilinen Abdullah b. Zübeyr'in yanında yer aldı ve onun yanında öldü. (İbn Sa'd, V, 158~160; İbn Abdilberr, III, 416; İbn Hacer, III, 420)

4- Muâviye'nin babası, mel'un Yezid'in dedesidir. Allah'ın sevgili peygamberine yapmadığını bırakmadı. Sonunda çaresiz kalınca İslâm'a girdi yada girmiş göründü. Bunların genel olarak İslâm'a olan düşmanlıklarını anlatmaya hiç gerek yok!

5- Kardeşi Ali ile pek anlaşamadı ve sırf "dünyalık" için Muâviye'nin yanına gitti. (İbn Abdilberr, III, 158; İbn'ül-Esîr, III, 266; İbn Ebil-Hadîd, XI, 251; Gölpınarlı, 252; İslamoğlu, 44) Ancak daha sonra tevbe ederek Ali'nin yanında yer aldı.

43. Temîm b. Evs ed-Dârî,[1] (AH[IV, 102~103]-M-D-T-N-C)

44. Vahşî b. Harb el-Habeşî,[2] (AH[III, 501]-B-D-C)

45. Abdurrahmân b. Semura,[3] (AH[V, 61~63]-Altı)

46. Abdullâh b. Havâle,[4] (AH[IV, 105, 109-110; V, 33, 288]-D-T)

47. Ka'b b. Murra,[5] (AH[IV, 234~236, 321; V, 33~35]-D-T-N-C)

48. Ebul-Ca'd ed-Damrî,[6] (AH[III, 434]-D-T-N-C)

49. Hafsa annemiz,[7] (MA-AH [VI, 283~288]-Altı)

50. Âişe annemiz.[8] (MA-AH [VI, 29~282]-Altı)

1- Aslen hristiyandır. Osman'ın öldürülmesinden sonra Muâviye'nin sultası altında bulunan Filistin topraklarına yerleşti ve onun yanında yer aldı. İslâm'a sokuşturulan hristiyan kültürünün önemli kaynaklarındandır!

2- Hz. Hamza'nın kâtilidir. Ailece daima Emevîlerle birlik oldu. Muâviye'nin fazîleti (!) ve onun sultası hakkında hadisler icat etti! (bk. "**Sahabenin Adaleti ve Ebû Hürayra**")

3- Daha çok Osman taraftarlarının kümelendiği Basra'ya yerleşti. O da tıpkı Vahşî gibi Osman ve benzerlerini aklamak için hadisler uydurdu. Az önceki eserimize bk.

4- Muâviye'nin sultası altındaki Ürdün topraklarına yerleşti. Osman hakkında uydurduğu hadisler için az önceki eserimize bknz.

5- Murra b. Ka'b olarak da bilinir. O da tıpkı Abdullah b. Havâle gibi!

6- Bu da Hz. İmam'ın karşısında yer alan sahâbîlerden. Cemel olayında Hz. Âişe tarafında yer aldı ve orada öldü. (İbn Hacer, el-İsâbe: IV, 32)

7- Ömer b. Hattâb'ın kızıdır. Âişe annemizle bir olup Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) sık sık rahatsız edip üzenlerden! Bu yüzden onunla birlikte Tahrîm sûresine olumsuz yönde konu olmuş! (bk. sh. 376)

Babası Ömer öldürüldüğünde, kardeşi Ubeydul-lâh'ı, babasının öldürülmesinde parmağı var sanarak, Hürmüzân ile birlikte üç masum insanı öldürmeye tahrik etti. (İbn Sa'd (III, 356) sahih isnadla rivâyet ediyor.)

Babası ve diğer kardeşleri gibi, o da İmam Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e karşı soğuk bakanlardan. Âişe ile birlikte Cemel ordusunun başında yer alacaktı; ama kardeşi Abdullâh buna engel oldu. (İbn Ebil-Hadîd, VI, 225; Gölpınarlı, Hz. Ali: 87)

8- Annemizin İmam Ali'den zaten pek hoşlanmadığını daha önce görmüştük. (sh. 48'e bk.) III. halîfenin öldürülmesinde apaçık direktifleri olduğu hâlde, Osman b. Affân'ın kanını talep bahanesiyle Cemel ordusunun başına geçmesi, Allah'ın Peygamberi (s.a.a)'in bütün uyarılarına rağmen İmam Ali'ye karşı kılıç çekmesi... onun en büyük hatalarından birisi. Mü'minlerin Emîri (a.s) "Onlar terkettikleri hakkı, döktükleri kanı talep ediyorlar!" buyurarak, Cemel ordusunun elebaşılarının gerçek ni-

Sahâbe dışında, Hz. İmam'a karşı kin ve nefret duygularıyla dolu olan, İmam'a karşı onun düşmanlarının yanında yer alan daha başka kişiler de var. Ehlisünnet kardeşlerimiz tarafından "hadis râvîsi" olarak kabul edilen bu kişilerden bazıları şunlar:*

Ebân b. Osmân b. Affân el-Emevî,[1] (M-D-T-N-C)

İbrâhîm b. Ya'qûb el-Cüzcânî,[2] (D-T-N)

Ezher b. Abdillâh / Saîd el-Hımsî, (D-T-N-C)

İshâq b. Süveyd el-Adevî, ((B-M-D-N)

İshâq b. Talha b. Ubeydillâh,[3] (T-C)

Esed b. Mûsa el-Emevî, (D-N)

Esed b. Vedâ'a eş-Şâmî,

İsmâîl b. Ümeyye el-Emevî,[4] (Altı)

İsmâîl b. Evsat el-Becelî, (AH)

Esved b. Yezîd en-Neha'î,[5] (Altı)

Eyyûb b. Mûsâ b. Amr el-Emevî,[6] (Altı)

Sevr b. Yezîd el-Kelâ'î el-Hımsî,[7] (B-D-T-N-C)

---

yetini ortaya koymuştu. (bk. İbn Abdilberr, II, 222; Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: I, 55, II, 26~27 = 21. ve 133. hutbeler)

Zaten Hz. Âişe'nin, ömrünün son yıllarında bundan çok büyük pişmanlık duyduğu; aklına geldikçe ağladığı... **sahih** yollarla gelen rivâyetler arasında. (bk. İbn Sa'd, VIII, 74~76, 81; İbn Ebî Şeybe, 10722, 10723. htm; Ahmed: I, 276; Hâkim, IV, 8~9).

* Bu râvîler için şu eserlere bakabilirsiniz. İbn Sa'd, et-Tabaqât; ez-Zehebî, el-Mîzân; İbn Hacer, et-Tehzîb, et-Taqrîb, el-İsâbe vb.

1- Ehl-i Beyt düşmanlarından olduğu için ünlü diktatör Abdülmelik b. Mervân tarafından tam yedi yıllığına Medîne vâliliğine getirildi. (İbn Sa'd, V, 152)

2- sh. 22'ye bk.

3- Emevî zorbalarının yanında yer aldı. Bunun için seçkin ve temiz şahsiyetler aleyhine şâhitlik yapmaktan bile geri durmadı. Seçkin sahâbî Hucr b. Adiy aleyhine tanıklık ederek onun Muâviye tarafından öldürülmesine sebep olanlar arasında yer aldığını Taberî anlatıyor. (bk. et-Târîh: III, 226; Aycan, 242)

4- İlerdeki Amr b. Saîd el-Eşdaq adlı caninin torunu. Emevîlerin beslemesi bir râvîdir.

5- İmam Ali'yi yalnız bırakan ve onun hakkında ileri geri konuşmayı kendisine adet edinenlerden. bk. İbn Abdilberr, I, 59; İbn Ebil-Hadîd, IV, 97-98

6- Amr el-Eşdaq'ın halis torunlarından!

7- Dedesi Sıffîn muharabesinde Muâviye'nin yanında öldürüldüğü için İmam

Harb b. Vahşî b. Harb el-Habeşî,[1] (D-C)
Harîz b. Osmân er-Rahabî el-Hımsî,[2] (B-D-T-N-C)
Husayn b. Nümeyr el-Vâsitî (B-D-T-N)
Humeyd b. Abdirrahmân b. Avf,[3] (MA-Altı)
Hâlid b. Seleme el-Mahzûmî (el-Fe'fe') (M-D-T-N-C)
Hâlid b. Abdillâh el-Qasrî,[4] (AH)
Zübeyr b. Bekkâr el-Esedî,[5] (C)
Saîd b. Abdilazîz et-Tennûhî,[6] (M-D-T-N-C)
Saîd b. Amr b. Saîd el-Emevî,[7] (B-M-D-N-C)
Saîd b. Müseyyeb,[8] (MA-Altı)
Şebâbe b. Sevvâr el-Medâinî, (Altı)
Salt b. Dinâr Ebû Şuayb, (T-C)
Âmir b. Şerâhîl eş-Şa'bî,[9] (Altı)

Ali'yi sevmediğini açıkça ifade ederdi. (bk. İbn Sa'd, VII, 467)

1- Babası Vahşî'nin yolunu izledi. Ayrıca babası ile birlikte "Allahım! Muâviye'nin karnını ilim ve hilim ile doldur!" hadisini uyduranlardan. (bk. ez-Zehebî, IV, 332)

2- Hâkim, el-Ma'rife: 138; İbn Ebil-Hadîd, IV, 69-70; el-Buhârî, Keşf'ül-Esrâr: III, 746

3- Listenin sonundaki Ebû Seleme'nin kardeşi. Tıpkı onun gibi.

4- ayr. bk. İbn Ebil-Hadîd, IV, 57 Emevîlerin gaddar valilerinden birisi.

5- İmam ile arası iyi değildi. (bk. İbn Ebil-Hadîd, V, 129; Şerafuddîn, Ebû Hürayra: 167)

6- Önce geçen Habîb b. Mesleme el-Fihrî için "faziletli ve duası makbul!" birisi olduğunu söylüyor. O da Emevîlerin yuvalandığı yerlerden hiç ayrılmadı!

7- İlerde gelecek Amr el-Eşdaq'ın oğlu! Bunlar zaten ailece aynı kafaya sahip!

8- Emevîlere yakınlığıyla biliniyor. İmam Zeynelâbidîn (a.s) vefat ettiğinde onun cenazesine bile iştirak etmedi. Nedenini soranlara ise "Mescidde kılacağım iki rek'atlik namaz bu adamın cenazesine iştirak etmekten daha hayırlı!" şeklinde cevap vermekle yetindi. (bk. İbn Sa'd, V, 222) Meşhur Ebû Hürayra'nın damadıdır.

9- Bu da Ehl-i Beyt ile arası pek iyi olmayanlardan ve -İmam Ğazzâlî'nin anlattığına göre- zalim Haccâc'ın meclisinde toplanarak İmam Ali (a.s) hakkında ileri geri konuşanlardan birisi. (el-İhyâ: II, 340) İbn Sa'd (VI, 248) Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre gayet sahih isnadla ondan şu çirkin sözleri naklediyor: "Eğer şiîler kuş olsaydı (leş yiyen) akbaba, hayvan olsaydı eşek olurlardı!!!"

Ayrıca Kûfeli olmasına ve İmam Ali'yi (a.s) görmesine rağmen ondan rivayette bulunmazken, buna mukabil Ebû Hürayra, Semura, Nu'mân b. Beşîr, Muğîra gibi Ehl-i Beyt'e karşı tavrı açıkça belli olan kişilerden rivayette bulunması ve sürekli Emevîlerin yanında yer alması... onu yeterince tanıtıyor bizlere.

Abdullâh b. Sâlim el-Eş'arî, (B-D-N)
Abdullâh b. Şaqîq el-Uqaylî,[1] (M-D-T-N-C)
Abdullâh b. Ubeydillâh b. Ebî Müleyke,[2] (Altı)
Abdullâh b. Mutî' b. Esved el-Adevî,[3] (M)
Abdurrahmân b. Attâb b. Üseyd,[4]
Abdurrahmân b. İbrâhîm (Dühaym),[5] (B-D-N-C)
Abdülazîz b. Mervân (Bir sonrakiyle kardeş), (D)
Abdülmelik b. Mervân,[6] (Mâlik ona güvenirdi!)
Osmân b. Hayyân el-Müzenî,[7] (M-C)
Urve b. Zübeyr,[8] (MA-Altı)
Alqame b. Vaqqâs el-Leysî,[9] (MA-Altı)
Ömer / Amr b. Sâbit el-Ensârî,[10] (M-D-T-N-C)
Ömer b. Sa'd b. Ebî Vaqqâs,[1] (N)

1- ayr. bk. İbn Ebil-Hadîd, IV, 94; el-Emînî, IX, 267, XI, 123

2- İbn Ebî Müleyke daima Ehl-i Beyt'in karşısında yer aldı. Abdullâh b. Zübeyr'in Tâif kadılığını yaptı! İmam Ali ile çağdaş olmasına rağmen ondan hiç rivâyette bulunmamış! (İbn Sa'd, V, 472; el-Aynî, I, 315) Hadis külliyâtına vâkıf olan herkes, İbn Ebî Müleyke'nin kimlerden ne tür hadisler rivâyet ettiğini bilir!

3- Sürekli Abdullâh b. Zübeyr ile beraberdi. Yanında öldü. (İbn Sa'd, V, 147~149)

4- Peygamber Efendimiz'in hayatının sonlarında dünyaya geldi. Cemel olayında Hz. İmam'ın karşısında yer aldı ve orada öldü. (İbn Sa'd, V, 34~35; İbn Hacer, III, 72)

5- Ağıza alınmayacak sözü için bk. el-Emînî, V, 295

6- İbn Ebil-Hadîd, IV, 57 Mervân oğulları içinde zulüm ve diktatörlüğüyle ünlü bir sultan! Onun sadece Irak valisi olan Haccâc'ın kestiği kafa sayısının 100.000'i aştığı söyleniyor. (bk. el-Haffâcî ile Ali el-Qârî, Şerh'uş-Şifâ: III, 169)

el-Cessâs diyor ki: **"**Araplar ve Mervân oğulları içinde Abdülmelik'ten daha zâlim, daha kâfir ve daha fâsık bir başkası olmadığı gibi; onun valileri arasında da Haccâc'tan daha zâlim, daha kâfir ve daha fâsık bir başkası yoktur!...**"** (bk. Ahkâm'ul-Kur'ân: I, 87)

7- Zâlim Haccâc'ın önerisiyle Medîne vâliliği yaptı. Ömer b. Abdilazîz onun halka zulmettiğini söylerdi. (et-Taberî, IV, 19, 22, 25; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 72)

8- sh. 47'ye bk.

9- Cemel savaşında Hz. Ali'ye karşı savaştı. (İbn Hacer, el-İsâbe: III, 81)

10- Şam köylerine çıkıp halka İmam Ali'nin münafik olduğunu anlatırdı! bk. İbn Ebil-Hadîd, IV, 102-103

Amr b. Saîd el-Emevî el-Eşdaq,[2] (M-T-N-C)
Amr b. Yahyâ b. Saîd b. Amr el-Emevî,[3] (B-C)
Umeyr b. Hâni' el-Anesî, (Altı)
Anbese b. Hâlid el-Eylî,[4] (B-D)
Anbese b. Saîd el-Emevî (el-Eşdaq'ın kardeşi),[5] (B-M-D)
Alâ b. Ziyâd el-Adevî el-Basrî,[6] (N-C)
Qâsım b. Abdirrahmân ed-Dimaşqî, (D-T-N-C)
Qabîsa b. Züeyb,[7] (MA-Altı)
Qays b. Ebî Hâzim, (Altı)
Ka'b el-Ahbâr b. Mâti',[8] (MA-B-M-D-T-N)
Limâze b. Zebbâr, (D-T-C)
Mâlik b. Miğvel,[9] (Altı)

1- Kerbelâ'da Yezîd'in ordusunun komutanı idi!

2- III. halîfenin amcasının oğlu! Ehl-i Beyt'in çok aşırı düşmanlarından. Muâviye ve Yezîd döneminde Medine valiliği yaptı. İmam Hüseyin (a.s) Kerbelâ'da şehid edildiğinde Medine valiliği yapıyordu. (İbn Sa'd, V, 238; el-Aynî, VIII, 370; el-Emînî, X, 264) Özellikle Yezîd döneminde İbn Zübeyr'i etkisiz hale getirmek için Mekke'ye ve Ka'be'ye saldırısı ve orada işlediği cinayetler çok sahih isnadlarla rivâyet ediliyor. (bk. Buhârî: ilim, 37, umra, 40, meğâzî, 53; Müslim: hacc, 446)

Emevîlerin önde gelen bu bürokrat ailenin fertlerinden birçoğu, Buhârî ile Müslim'in ortak râvîleri arasında yer alıyor!

3- Bir önceki Amr'ın oğlunun torunu oluyor. O da dedeleriyle kafadar!

4- Abbâsiler döneminde Mısır'da maliye bakanı iken, kadınları memelerinden astığı rivâyet ediliyor! bk. ez-Zehebî, III, 298; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 395

5- Haccâc'ın en sadık adamlarındandı! bk. Ebû Rayye, Muhammedî Sünnet...: 70

6- İbn Ebil-Hadîd, IV, 94

7- Abdülmelik b. Mervân'ın kalem müdürü ve en önde gelen meclis arkadaşıydı! Aynı zamanda ona akıl hocalığı da yapıyordu! İbn Şihâb ez-Zührî'yi Abdülmelik b. Mervân'a getirip özel hediyelere nail olmasına sebep kendisi! (İbn Sa'd, V, 107, 176, 234~236, VII, 447; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 266))

8- Emevîlerin çanağından beslenen, Ebû Hürayra ile sıkı bir dostluğu bulunan Ka'b, aslen yahudidir ve İslâm'a sokulan yahudi kültürünün en temel kaynaklarındandır. Kendisini İmam Ali, Abdullâh b. Abbâs, Abdullâh b. Mes'ûd ve Huzeyfe b. Yemân adlı sahâbîler "yalancı" sayıyor. (bk. et-Taberî, I, 47, a. mlf. et-Tefsîr, XXII, 144; İbn Kesîr, III, 561; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 316; el-Aynî, XII, 182, 267; İbn Arrâq, et- Tenzîh: I, 179; İ. Cerrahoğlu, Tefsir Tarihi: I, 131)

9- İmam Ali (a.s) hakkında yakışıksız sözler söylediği rivâyet ediliyor. (bk. ez-Zehebî, II, 272 = Şerîk en-Nehaî mad.)

Muhammed b. Ziyâd el-Hımsî, (B-D-T-N-C)
Muhammed b. Sîrîn,[1] (MA-Altı)
Muhammed b. Abdilmelik b. Mervân, (D-C)
Muhammed (İbn Şihâb ez-Zührî),[2] (MA-Altı)
Muhârib b. Disâr,[3] (Altı)
Muhammed b. Hârûn b. el-Müceddir,
Murra b. Şerâhîl el-Hemedânî,[4] (Altı)
Mervân b. Hakem, (Altı)
Mesrûq b. Ecda',[5] (Altı)
Mişrah b. Hêân el-Mısrî,[6] (D-T-C)
Mus'ab b. Abdirrahmân b. Avf,[7]
Mutarrif b. Abdillâh b. eş-Şıhhîr,[8] (Altı)
Muâviye b. Hudeyc el-Kindî,[9] (D-N)
Mekhûl eş-Şâmî,[10] (M-D-T-N-C)
Miqsem,[11] (B-D-T-N-C)

1- sh. 54'e bk.

2- sh. 47~48'e bk.

3- Mürcie'nin önde gelenlerinden. Emevîlerin gaddar valilerinden Hâlid b. Abdillâh el-Qasrî'nin Kûfe valiliği sırasında Kûfe kadılığı yaptı. İmam Ali ile Osman b. Affân'ın mü'min mi, kâfir mi olduğuna bir türlü karar veremeyen birisi! (bk. İbn Sa'd, VI, 307; ez-Zehebî, III, 441; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 357)

4- İbn Ebil-Hadîd, IV, 96-97 İmam'a hakaret ederdi!

5- İmam'ı yalnız bırakanlardan. Esved b. Yezîd ile Hz. Âişe'nin yanına gelip onun hakkında olumsuz sözler söylerlerdi! Ancak, ölümüne yakın bu günahından tevbe ederek dönüş yaptığı söyleniyor. bk. İbn Abdilberr, I, 59; İbn Ebil-Hadîd, IV, 97-98

6- Haccâc-ı Zâlim'in yakın adamlarından.

7- Babasının yolunu izledi ve Muâviye döneminde Mervân'ın Medîne valiliği yaptığı sırada Medîne emniyet âmirliği ve kadılığı görevlerine getirildi. Daha sonra ise hiç ayrılmamacasına Abdullâh b. Zübeyr'in yanında yer aldı. (İbn Sa'd, V, 155, 158)

8- İbn Ebil-Hadîd, IV, 94

9- Sahâbî olduğunu söyleyenler de var. Muâviye'nin Hz. Ali'nin idaresi altındaki Mısır'a; Amr b. Âs komutasında sevkettiği vahşi orduda aktif görev aldı! Muâviye ve Yezîd dönemlerinde Mısır valiliği yaptı. İmam'a her fırsatta sataşırdı! bk. et-Taberî, III, 126~133; İbn Ebil-Hadîd, VI, 81, 88

10- İbn Ebil-Hadîd, IV, 103 İmam Ali'ye kin ve nefretle dolu idi!

11- sh. 210'a bk.

Mûsâ b. Talha b. Ubeydillâh,[1] (Altı)
Mûsâ b. Amr el-Emevî,[2] (T)
Nuaym b. Ebî Hind, (M-T-N-C)
Heysem b. Esved en-Neha'î el-Mezhacî,
Vahşî b. Harb b. Vahşî el-Habeşî,[3] (D-C)
Vehb b. Râşid Ebû Zür'a el-Mısrî, [4]
Yûnus b. Yezîd el-Eylî,[5] (Altı)
Ebû Abdirrahmân es-Sülemî,[6] (Altı)
Ebû Bürde (Âmir) b. Ebî Mûsâ el-Eş'arî,[7] (Altı)
Ebû Seleme b. Abdirrahmân b. Avf,[8] (MA-Altı)*

c. Hadisler İmam Ali'nin ve Ehl-i Beyt'in Ma'sûm Olduklarına Delildir.

Dikkat edilirse; hadislerde genel ifadeler kullanılıyor ve Ali'ye her hâl ü kârda olumsuz yaklaşanların, ona söven, lanet eden ve ondan nefret duyan herkesin Allah ve Rasûlünü karşısına almış olacağı... ortaya konuyor. Bu konuda hiçbir şart ve kayıt ileri sürülmüyor.

Allah'ın Peygamberi (s.a.a) bizden İmam Ali'ye karşı mutlak sevgi ve itaat istediğine ve ona karşı itaatsizliği mutlak sûrette yasakladı-

---

1- Tıpkı yukarıda geçen kardeşi İshâq b. Talha gibi!

2- Amr el-Eşdaq'ın oğludur.

3- Sahâbeden Vahşî'nin torunudur. O da dedesinin ve babasının yolundan gitti. Hep birlikte uydurdukları bir hadis için yukarıdaki "Harb b. Vahşî" ismine bk.

4- sh. 211'e bk.

5- Şerafuddîn, Ebû Hürayra: 184 İbn Şihâb ez-Zührî'nin en kafadar öğrencilerinden. Anbese b. Hâlid'in amcası oluyor! Özellikle Buhârî'de çok rivâyeti var.

6- Hz. Ali'ye karşı tutumu için bk. Ahmed: I, 80; Buhârî: cihâd, 195, istitâbe, 9

7- Ali ve taraftarları hakkında çok kötü sözler sarfederdi. (bk. İbn Ebil-Hadîd, IV, 99) Ayrıca seçkin ve temiz şahsiyetleri ispiyonlamada daima önlerde yer aldı. Örneğin seçkin sahâbî Hucr aleyhinde şâhidlik yaparak Muâviye tarafından öldürülmesine sebep olanlardan birisi. (et-Taberî, III, 226) Tıpkı babası gibi, Emevîlerin güvenini kazanarak Kûfe'de hem mal müdürlüğü, hem de kadılık yaptı. (İbn Sa'd, VI, 268)

8- Ali'ye olan düşmanlığını veraset yoluyla babası Abdurrahmân b. Avf'dan almış olmalı! Ebû Hürayra ile sıkı bir dostluğu olan Ebû Seleme, Muâviye döneminde Medîne kadılığına getirildi. (İbn Sa'd, V, 155; et-Taberî, III, 206)

* Bu listeye "Hâricîler"i katmadık. Onlar için kitabımızın sonuna bk.

ğına göre; bu onun İslâm adına hiçbir yanlış yapmayacağı ve Kur'ân'a aykırı yorum ve isteklerde bulunmayacağı anlamına gelir.

Buna ne derseniz deyin; ma'sûmiyetten başka bir şey değildir! Dolayısıyla bu bölümde gördüğümüz bütün hadisler, İmam Ali'nin ve Ehl-i Beytin ma'sûm olduklarına delildir.

d. Hz. Ali İle Arası İyi Olmayandan Hadis Alınmaz.

Bir kimseden hadis alınabilmesi için onun adil ve güvenilir olması, her tür fâsıklıktan uzak durması gerektiğini hepimiz biliyoruz. Fâsıkların haberinin reddedilmesi gerektiği de malum!

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yukarda gördüğümüz en sahih hadislerinde, İmam Ali'yi karşısına alanın; onu yalnız bırakanın, ona darılanın, ona sövüp la'net edenin, ona kin ve nefret duyanın... her kim olursa olsun; Allah ve Rasûlünü karşısına almış olacağını ifade ediyor. Herhalde Allah ve Rasûlünü karşısına almış bir kimsenin adalet ve sadakatinden hiç kimse söz edemez! Hatta Allah'ın Peygamberi (s.a.a) ilerde gelecek **97~99** nolu hadislerimizle, onları münafık olarak niteliyor.

Şu hâlde Ali ve Ehl-i Beyt ile arası barışık olmayan kim olursa olsun; ondan hadis alınamaz. Peygamber (s.a.a)'in Ehl-i Beytine karşı olumsuz düşünceler taşıyan böyle kimselerin, Peygamber (s.a.a) hakkında olumlu düşündüklerini, ona sadakat göstereceklerini ve onun adına hiçbir şekilde yalan konuşmayacaklarını kim garanti edebilir!? [1]

Bunun için râvînin sahâbî olmaması diye bir ayrım söz konusu değildir! Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hadislerinde böyle bir ayrıma gitmiyor ve sürekli genel ifadeler kullanıyor.

İşte hadis ilminde bu temel esasa pek dikkat edilmediği içindir ki; Allah'ın bir olan dini pekçok parçalara ayrıldı. Birbirini yüzde yüz çelen sayısız görüşler ve mezhepler çıktı; birinin helâl dediği şeye öbürü haram dedi! Aralarında kin ve düşmanlıklar, kavgalar yaşandı! Bütün bunlar, hadis alırken, kimlerden hadis alabileceğimize dair Peygamber talimatını dikkate almayışımızdan kaynaklanıyor.

Bu konuda pek de geç kalmış sayılmayız! Bizlere hadis getiren Ehl-i Beyt düşmanlarını iyi tanıyıp; onların hadislerini ayıklayarak işe

---

1- Ehl-i Beyt (İmâmiyye) mektebinin yanısıra Mu'tezile mektebi de böyle kimselerin hadis rivâyetini asla kabul etmez. bk. İbn Ebil-Hadîd, II, 194~195, IV, 65, 101

koyulabiliriz. Bir hadisin senedinde böyle bir râvî varsa, çözüm o rivâyeti dikkate almamaktır! "tarafsızlık" gibi masumane kavramların arkasına sığınmakla; hem bu işin üstesinden gelmek zorlaşır, hem de bununla Allah ve Rasûlü'nü (s.a.a) karşımıza almış oluruz!

NOT: İmam Ali'nin çok yüksek faziletini kıskananlar hiç vakit kaybetmeden Ömer hakkında: ***"Ömer'i seven beni sevmiş; ondan nefret eden benden nefret etmiş olur!"*** rivayetini düzmüşler.

Biri Abdülvâhid b. Ebî Amr el-Esedî kanalıyla **İbn Abbâs**,[1] diğeri de Ahmed b. Bekr el-Bâlisî[2] ile Hasen el-Basrî'nin hizmetçisi Ebû Sa'd[3] kanallarıyla **Ebû Saîd el-Hudrî** aracılığıyla da Allah'ın sevgili Rasûlü'ne (s.a.a) yamanan bu rivâyetler için, tek kelimeyle "uydurma!" demekten başka seçeneğimiz yok maalesef...

1- el-Uqaylî rivâyet ediyor. Abdülvâhid yüzünden el-Uqaylî "münker!", ez-Zehebî ise "yalan!" diyerek bu rivâyetin uydurma olduğuna işaret ediyorlar. (ez-Zehebî, II, 675)

2- İbn Adiy rivâyet ediyor. Ahmed "yalancılık"la ve "hadis uydurmak"la bilinen bir râvî. bk. ez-Zehebî, I, 86

3- Taberânî rivâyet ediyor. Ebû Sa'd tamamen meçhul bir râvî. O yüzden ez-Zehebî bu rivâyet hakkında "batıl!" demekle yetiniyor. bk. ez-Zehebî, IV, 529

"MUVÂLÂT" HADİSLERİ

90. İmam Ali'den (a.s):

Ebut-Tufeyl Âmir b. Vâsile anlatıyor: "Ali (r) insanları "Rahbe"de toplayarak şöyle hitabetti:

"Allah aşkına herkese sesleniyorum; "Ğadîr-Humm" günü Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) (ayağa kalkarak): ***"Benim mü'-minler hakkında kendi canlarından daha öncelikli olduğumu bilmiyor musunuz?"*** dediğini (ve hemen ardından Ali'nin elini tutarak) ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır. Allahım! Onu seveni sev, ona düşman olana sen de düşman ol!"*** buyurduğunu işiteniniz yok mu?!"

Ebut-Tufeyl diyor ki: "Oradan ayrıldım; ama içime bir hayret doğdu! Sonra Zeyd b. Erqam ile karşılaştım ve durumdan haberdar ettik. Dedi ki: "Bundan mı şüphe ediyorsun; onu Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'den ben de işittim!"

Müellif diyor ki: "Bu lafızlar Ebû Dâvûd'a aittir."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Fıtr b. Halîfe kanalıyla Ahmed (IV, 370), İbn Hıbbân, Bezzâr, Taberânî, İbn Ebî Âsım, İbn Neccâr, et-Tahâvî (584. htm), Hâfız el-Kencî vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 174~176; Nâşir, 91, 96)

Hadisin Durumu: Hadisimizin Fıtr[1] dahil, tüm râvîleri siqa ve sadûq. Dolayısıyla **isnadı sahih bir hadis.**

91. Sa'd b. Ebî Vaqqâs diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bir hitabede bulunup ***"Ey insan-***

1- İbn Sa'd, VI, 364; ez-Zehebî, III, 363-364; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 486 vd, et-Taqrîb: II, 121; el-Emînî, I, 70; Şemsülhaqq, XI, 373

lar! Ben sizin velînizim; değil mi?" diye sormuştu. Onlar "Doğru söylüyorsun!" deyince Ali'nin elini tutup kaldırdı; sonra şöyle buyurdu:

"Bu da benim velîm ve benim adıma tebliğcim (yahut: kefilim)dir. Allah onu sevenlere dost, düşmanlarına düşman olsun!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu **8** nolu hadisimiz ile aynı.

Hadisi Âişe ile Âmir, babaları Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan rivâyet ediyorlar. Ancak kitabımızın Arapça basımında babalarının adına yanlışlıkla yer verilmemiş.

92. Sa'd b. Ebî Vaqqâs diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'nin elini tutarak halka hitap etti; Allah'a hamd ü senadan sonra: ***"Ben sizinle ilgili işlerde kendi canlarınızdan daha öncelikli olduğumu bilmiyor musunuz!?"*** diye sordu. Ashâb "Evet, doğru söylüyorsun ey Allah'ın Rasûlü!" deyince, Ali'nin elini tutup kaldırdı ve şöyle buyurdu:

"Ben kimin velîsi isem, bu da onun velîsidir. Hiç kuşkusuz, Allah onu sevenleri sever, düşman olanlarına düşman olur!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 8 nolu hadisimizinki ile aynı.

Ancak hadisimizin sened kısmında, basımdan yada istinsahtan kaynaklanan büyük bir karışıklık var. Doğrusu şöyle: "Müellifimiz – Ahmed b. Osman el-Basrî Ebul-Cevzâ – Muhammed b. Hâlid b. Asme – Mûsâ ez-Zema'î – Muhâcir – Âişe bt. Sa'd – babası Sa'd" [1]

93. Sa'd b. Ebî Vaqqâs anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile birlikte Mekke'ye doğru yola çıkmıştık. İnsanlar etrafında toplanınca sordu: ***"Ey insanlar! Kim sizin velîniz?"*** Oradakiler (üç defa) "Allah ve Rasûlü!" deyince, Ali'nin elini tutup yukarı kaldırdı ve şöyle

1- İbn Kesîr, el-Bidâye: V, 212; el-Emînî, I, 41

buyurdu:

"Allah ve Rasûlü kimin velîsi ise, bu da onun velîsidir. Allahım! Onu seveni sev, ona düşman olana sen de düşman ol!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi **Ya'qûb b. Ca'fer b. Ebî Kesîr** kanalıyla et-Tahâvî (584. htm) rivayet ediyor. Ancak Zekeriyyâ es-Secezî ile Ya'qûb arasında bir râvî eksikliği var. Onun "Muhammed b. Yahyâ b. Ebî Ömer" olduğunu et-Tahâvî'den öğreniyoruz.

Hadisin Durumu: Ya'qûb'un durumu belirsiz ve zabtı kötü olduğundan isnadı zayıf bir hadis. et-Tahâvî de aynı kanaatte.

94. Bürayde el-Eslemî anlatıyor:

"İnsanlar arasında, Ali b. Ebî Tâlib'den daha çok nefret ettiğim bir başkası yoktu! Hatta Kureyşli birisini, sırf Ali'ye olan nefreti yüzünden seviyordum. O adam küçük bir müfrezenin başında sefere gönderilmişti; ben de yine sadece Ali'ye olan nefreti yüzünden ona eşlik ettim.

Sefer sonunda birçok esir aldık. Komutan Peygamber (s.a.a)'e hemen bir mektup yazıp, ganimeti beşe bölüp 1/5'ini alacak birisini kendilerine göndermesini istedi. O da bize Ali'yi gönderdi.

Esirler arasında Vasîfe adlı çok güzel bir cariye vardı. Ganimeti beşe bölünce, humüs (1/5'lik hisse) içine düştü. Bir daha beşe böldü; bu defa Peygamberin Ehl-i Beytine düştü. Tekrar böldü; bu sefer Ali'nin aile efradına düştü!

Ali bir ara başından su damlayarak yanımıza geldi! "Bu da ne!?" diye sorduk. Bize "Vasîfe'yi görmediniz mi? O humüs içine düştü. Sonra Peygamberin Ehl-i Beyti'ne, daha sonra da Ali'nin aile efradına düştü! Ben de onunla yattım!" diye cevap verdi.

Kureyşli komutan Peygamber (s.a.a)'e hemen bir mektup yazdı ve Ali'nin dediklerine tanıklık etmek için bizimle birlikte gönderdi.

Mektubu ona okumaya başladım. ***"Doğru mu?"*** dedi;

ben de "Doğru" dedim. Sonra Allah'ın Rasûlü (s.a.a) elimden tuttu ve ***"Ey Bürayde! Ali'den nefret ediyor musun?"*** diye sordu. "Evet!" deyince şöyle buyurdu:

"Ondan nefret etme! Şayet onu seviyorsan, daha çok sevmeye bak! Allah'a yemin olsun ki, Ali'nin aile efradının humüsteki hissesi, hiç kuşkusuz Vasîfe'den daha üstündür!"

O günden itibaren, Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra Ali'den daha çok sevdiğim insan olmadı!"

Abdullâh b. Bürayde diyor ki: "Allah'a yemin olsun ki, hadiste benimle Allah'ın Rasûlü (s.a.a) arasında sadece babam var."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi **Abdülcelîl b. Atıyye** kanalıyla Ahmed (V, 351) de rivâyet ediyor. (Ayrıca **87** nolu hadisimize bk.)

Hadisin Durumu: Hadisimizin Abdülcelîl dışında tüm râvîleri gayet siqa. Üstelik Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Abdülcelîl de siqa ve sadûq bir râvî.[1] Dolayısıyla **isnadı sahih bir hadis.**

Hadisimizin Yemen seferinde geçen bir olayı anlattığını daha önceki **86~87** nolu hadislerimizde gördük. O hadislerde, burada adı belirtilmeyen komutanın Hâlid b. Velîd olduğu açıkça ifade ediliyor. Dolayısıyla Bürayde'nin "Kureyşli birisi" dediği kişinin Hâlid b. Velîd olduğunda hiç kuşku yok.

Buradan, Hâlid'in Hz. İmam'a olan kin ve düşmanlığının çok eskilere vardığı anlaşılıyor.

95. İmam Ali'den (a.s):

Saîd b. Vehb anlatıyor: "Ali (k.v.) "Rahbe"de şöyle demişti: "Allah aşkına söyleyin; Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) "Ğadîr-Humm" günü ***"Hiç şüphesiz Allah ve Rasûlü müminlerin velîsidir. Ben kimin velîsi isem, bu da onun velîsidir. Allahım! Onu seveni sev, düşman olana düşman ol, ona yardım edene sen de yardım et!"*** buyurduğunu kimler işitti?

1- ez-Zehebî, II, 535; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 435

Saîd diyor ki: "Yanı-başımdan altı kişi kalktı."

Zeyd b. Yüsey' diyor ki: "Benim yanımdan da altı kişi kalktı."

Amr Zû Murr da diyor ki: "Ali'nin sahâbenin tanıklık etmesini istediği hadiste ***"... Onu seveni sev, ondan nefret edenden sen de nefret et!..."*** ifadeleri de vardı."

Müellif diyor ki: "İsrâîl bu hadisi "Ebû İshâq – Amr Zû Murr ..." kanalıyla rivâyet ediyor."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû İshâq'tan itibaren A'meş kanalıyla Müellif (**153** nolu hadise bak.) rivâyet ediyor. Müellifimizin sözünü ettiği hadis ise bir sonra gelecek.

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri gayet siqa ve sadûq. İsnadı **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.**

96. İmam Ali'den (a.s):

Amr Zû Murr anlatıyor: "Rahbe'de Ali'yi gördüm. Muhammed'in ashâbını Allah için tanıklığa çağırıp şöyle demişti:

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Ğadîr-Humm günü söylediklerini hanginiz işitti?"

Bunun üzerine bir takım insanlar ayağa kalktı ve Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ***"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır. Allahım! Ona dost olana dost, düşman olana düşman ol; onu seveni sev, ondan nefret edenden sen de nefret et! Ona yardım edene sen de yardım et!"*** buyurduğuna dair tanıklık ettiler."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû İshâq'tan itibaren A'meş ve İsrâîl kanallarıyla Müellifimiz (**95**, **96** ve **153** nolu hadisler) ile et-Tahâvî (584. htm) Fıtr b. Halîfe kanalıyla ise Bezzâr, et-Taberî, İbn Uqde, el-Kencî vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 171, 174, 180; Nâşir, 90)

Hadisin Durumu: Hadisimizin **Amr Zû Murr** dışında bütün râvîleri siqa. Amr ise genelde "meçhul" olarak biliniyor. Oysa Ahmed

el-Iclî onun Kûfeli siqa bir tâbiî olduğunu söylüyor.[1]

Bu durumda **hadisimizin isnadı hasen** olabilir.

A Ç I K L A M A L A R

94 nolu Bürayde hadisi dışında, bu bölümdeki bütün hadisler de **"Ğadîr-Humm"** olayını işliyor. Söz konusu Bürayde hadisi ise, Yemen'de geçen bir cariye olayını anlatıyor.

Fakat buradaki **"Ğadîr-Humm"** hadisleri, Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'in, Ali'nin velayeti ile ilgili bir dua-bedduasına da yer veriyor. O da şu:

a."Allahım! Onu seveni sev, düşman olana düşman ol!"

b."Onu seveni sev, ondan nefret edenden sen de nefret et!"

c."Ona destek olana destek ol, onu yalnız bırakanı sen de yalnız bırak!"

Bu hadisler / dualar, Ali'yi sevmeye, ona dost olmaya ve onu sürekli desteklemeye teşvik; buna karşılık ona düşman olmayı, ondan nefret edip yalnız bırakmayı yasakladığı için, **"Muvâlât Hadisleri"** olarak bilinir.

"Muvâlât" "sevmek, dost olmak" anlamlarına geliyor. Hadislerde bu kavrama bizzat yer verildiği için bu adı alıyor.

"Ğadîr-Humm" hadislerini **"Muvâlât"** hadisleriyle birlikte rivâyet eden ve hadisleri sahih yada hasen isnadlarla gelen sahâbîler şunlar:

1. İmam Ali (a.s): Hadisi on ayrı kanaldan rivâyet ediliyor:

a. Zeyd b. Yüsey' (**85**, **95** ve **153** nolu hadisler)

b. Amîra b. Sa'd (İbn Meğâzilî **82** nolu hadisin isnadıyla)

c. Hârise b. Nasr

d. Saîd b. Vehb (**95** ve **153** nolu hadisler)

e. Ebut-Tufeyl (Şûrâ hadisiyle birlikte)

f. Abdurrahmân b. Ebî Leylâ

g. Amr Zû Murr

h. Zeyd b. Erqam

1- ez-Zehebî, III, 294~295; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 87; el-Emînî, I, 69

i. Riyâh b. Hâris (Taberânî ve İbn Merdeveyh)

j. Saîd b. Ebî Huddân

2. Zeyd b. Erqam: Hadisi şu kanallardan rivâyet ediliyor:

a. Ebut-Tufeyl'den Habîb ve Fıtr kanalıyla

b. Atıyye el-Avfî

c. Meymûn (Ahmed b. Hanbel'in rivâyeti)

3. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: Şu kanallardan rivâyet ediliyor:

a. Oğlu Âmir

b. Kızı Âişe

c. Hayseme b. Abdirrahmân

d. Saîd b. Müseyyeb

4. Ebû Hürayra: Hadisi şu kanallardan geliyor:

a. Yezîd b. Abdirrahmân el-Evdî

b. Amîra b. Sa'd (İbn Meğâzilî)

5. Berâ b. Âzib: Hadisi aşağıdaki kanallardan geliyor:

a. Ebû İshâq es-Sebî'î

b. Adiy b. Sâbit

6. Huzeyfe b. Esîd: Ebut-Tufeyl'den itibaren iki kanalla.

7. Âmir b. Leylâ b. Damra: Ebut-Tufeyl kanalıyla.

8. Câbir b. Abdillâh: Hadisi şu kanallardan geliyor:

a. Ebû Seleme b. Abdirrahmân

b. Qabîsa b. Züeyb

9. Hubşî b. Cünâde: Ebû İshâq es-Sebî'î kanalıyla.

10. Ebû Eyyûb: Riyâh kanalıyla (Taberânî, İbn Merdeveyh)

11. Enes b. Mâlik: Amîra kanalıyla. (İbn Meğâzilî)

12. Ebû Saîd el-Hudrî: Amîra kanalıyla (İbn Meğâzilî)*

---

* Bu hadislerin geçtiği yerler için **77~85** nolu hadislerimizin açıklamalarına; **"Ğadîr-Humm"** hadisini nakleden sahâbîler listesine bk.

Bütün bu sahih rivâyetler, **"Muvâlât"** hadislerinin Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) ait olduğunda kuşku bırakmıyor. Buna rağmen İbn Teymiyye her zamanki inatçı tavrını sergiliyor ve "Hadis ehlinin ittifakıyla yalandır, uydurmadır!" diyor.[1]

Bu kadar hadis karşısında, sırf bir takım kaygılardan dolayı, İbn Teymiyye'nin tavrını sergileyebilmek için çok insafsız, Allah'a vereceği hesabı hiç düşünmeyecek kadar umursuz olmak lazım! Sadece sahih ve hasen yollarla tam 12 sahâbîden; onlardan da pekçok değişik kanallardan gelen bir hadis için "uydurma" denilebilir mi!? Buna imkan ve ihtimal var mı? Allah bunun hesabını sormaz mı?

Şamlı ez-Zehebî bile **"muvâlât"** hadislerinin isnadının gayet sağlam olduğunu ifade ediyor.[2] Hâmid Efendi bu hadislerin mütevâtir olduğunu,[3] Şemsüddîn el-Cezerî ise **"Ğadîr-Humm"** hadislerinin sadece İmam Ali'den bile mütevâtir olarak bize ulaştığını söylüyor.[4] İmam Ali'den gelen **"Ğadîr-Humm"** hadislerinin hemen tamamında **"muvâlât"** hadislerine de yer veriliyor. Bu durumda **"muvâlât"** hadisleri el-Cezerî'ye göre de mütevâtir durumda.

Bu yüzden İbn Teymiyye'nin yukardaki sözünü pekçok ilim adamı şiddetle reddediyor. İbn Hacer el-Heytemî, el-Halebî, Ali el-Qârî, Abdülhaqq ed-Dihlevî, Ebû Abdillâh ez-Zürqânî bunlardan sadece bazıları.[5]

94 numaralı Bürayde hadisiyle **"Ğadîr-Humm"** hadislerinin açıklamalarını ve onlardan çıkan hükümleri daha önce ilgili yerlerinde gördük. Şimdi ise; sadece **"Muvâlât"** hadislerinden çıkan hükümlere yer vereceğiz:

a. Ali'yi Sevmek, Ona Dost Ve Destek Olmak Farz, Ona Düşman Olmak, Ondan Nefret Etmek ve Onu Yalnız Bırakmak Haramdır.

"Muvâlât" hadisleri bu konuda yeterince açık. Bazen dua, bazen

---

1- el-Minhâc: IV, 16, 85

2- İbn Kesîr, el-Bidâye: V, 209; el-Emînî, I, 297, 298

3- es-Salât'ül-Fâhıra adlı esrinden naklen Şerafuddîn, el-Murâcaât: 191

4- Esnâ'l-Metâlib: 3; el-Emînî, I, 179, 298-299

5- el-Heytemî, es-Savâiq: 42; Ali el-Qârî, el-Mirqât: V, 584; el-Halebî, III, 308; ez-Zürqânî, VII, 13; el-Emînî, I, 300, 303, 304, 308

de haber biçiminde olan bu hadislerden şu sonuçlar çıkıyor:

* Allah, Ali'yi dost edinenlerin dostu, düşman edinenlerin ise düşmanıdır.

* Allah, Ali'yi sevenleri sever, ondan nefret edenlerden ise nefret eder.

* Allah, Ali'nin yanında yer alanlara; ona yardım edip destek olanlara yardım eder, destekler. Ali'yi yalnız bırakanları ise yalnız bırakır.

Bu sonuçlar, elbette Ali'yi sevmenin, ona dost olup her yerde desteklemenin farz, ona düşman olmanın, ondan nefret etmenin ve onu yalnız bırakmanın haram olduğunu ispat ediyor.

b. Hadisler İmam Ali'nin Masumiyetine Delildir.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) **"Muvâlât"** hadislerinde, hiçbir ayrıma gitmeden, kayıt ve şart koşmadan, Ali'yi sevmenin, ona yakın olmanın ve onu desteklemenin farz, ona düşman olmanın, ondan nefret etmenin ve onu yalnız bırakmanın haram olduğunu mutlak sûrette ifade ediyor.

Demek ki Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'nin hiçbir sûrette yanlış yapmayacağını, İslâm ve Kur'ân adına yanlış bir icraat ve uygulamada bulunmayacağını, ilâhî irâdeye hiçbir zaman ters düşmeyeceğini biliyor. Aksi hâlde; şayet Ali yanlış yapabilecek, Kur'ân'a ters düşebilecek birisi olsaydı; Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali ile ilgili talimatlarını kayıt ve şart altına alır; "Kur'ân'a ters düşmedikçe" gibi bir kayıt ilâve ederdi. İlâve etmediğine göre, bu hususta kuşkuya mahal bırakmıyor.

Bu durum, kim ne derse desin; İmam Ali'nin pâk ve ma'sûm olmasından başka bir anlam ifade etmez.

"ALİ'Yİ SADECE MÜ'MİNLER SEVER"

97. Ali (k.v.) diyor ki:

"Taneyi yaran ve mahlukatı yaratan Allah'a yemin olsun ki; Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ***"Beni sadece mü'minlerin seveceğine ve benden sadece münafıkların nefret edeceğine"*** dair sözü var!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Süleymân b. Mihrân el-A'meş kanalıyla Abdurrazzâq, İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Ahmed (I, 84, 95, 128 ve el-Fedâil'de), Müslim (îmân, 131), el-Humeydî, Ebû Ya'lâ, Tirmizî (menâqıb, 21), Müellif (îmân, 19, 20), İbn Mâce, (muqaddime, 11), Hâkim (el-Ma'rife: 180), İbn Ebî Âsım, İbn Hıbbân, Ebû Hâtim, Bezzâr, İbn Mende, Hatîb el-Bağdâdî, Sibt b. el-Cevzî, el-Harzemî (326), İbn Meğâzilî vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 183~185; Nâşir, 101)

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri gayet siqa. Üstelik hepsi Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Dolayısıyla **hadisimizin isnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.** Hadisimiz ayrıca Âsım kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9131. htm) tarafından **sahih** isnadla da rivayet ediliyor.

98. İmam Ali diyor ki:

"Peygamber (s.a.a) ***"Beni sadece mü'minlerin seveceğine ve benden sadece münafık olanların nefret edeceğine"*** dair teminat verdi."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu için bir önceki hadisimize bakınız.

99. İmam Ali diyor ki:

"Peygamber (s.a.a)'in bana şöyle bir teminatı var:

"Seni sadece mü'minler sever, senden sadece müna-

fık olanlar nefret eder!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu için **97** nolu hadisimize bakınız.

A Ç I K L A M A L A R

"Ali'yi sadece mü'minler sever, ondan sadece münafıklar nefret eder" mealli hadisimiz; Ümmü Seleme annemiz, İbn Abbâs, Ebû Zerr el-Ğıfârî, Imrân b. Husayn ve Abdullâh b. Hantab'dan da rivâyet ediliyor.[1]

Bu üç hadisin isnadı zayıf olsa da, İmam Ali'den gelen hadisin isnadının sahih olduğunda hiç şüphe yok. İbn Abdilberr "Sahâbeden bir grup bu hadisi rivâyet etmiştir."[2] derken İbn Ebil-Hadîd ise şunları söylüyor: "Bu hak bir sözdür; çünkü iman ile Ali'ye (a.s) nefret bir kalpte barınamaz!... Kısacası bu haber sahih hadislerin bulunduğu kaynaklarda rivâyet ediliyor."[3], "Hadis alimlerince kendisinde kuşku olmayan sahih haberler, Peygamber (s.a.a)'in Ali için bu sözü söylediği noktasında ittifak ediyor."[4]

Hz. Ali'nin fazileti hakkında sadece üç sahih hadisin varlığını ka-

---

1- **1. Ümmü Seleme annemiz:** Hadisini İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed (VI, 292 ve el-Menâqıb'da), Tirmizî (menâqıb, 21), Taberânî, Beyheqî, Sibt b. el-Cevzî, el-Cezerî, İbn Adiy vb. "...Ebün-Nasr Abdullâh b. Abdirrahmân – Müsâvir el-Hımyerî – annesi – Ümmü Seleme" kanalıyla rivâyet ediyor. (ez-Zehebî, II, 453; el-Emînî, III, 185~186)

Ebün-Nasr Abdullâh ed-Dabbî siqa bir râvî. (bk. ez-Zehebî, II, 453-454; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 405) Ancak **Müsâvir** ile **annesi**nin durumu belli olmadığı (bk. İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 248, 536) için, hadisimizin isnadı zayıf. Tirmizî herhalde diğer sahih hadislerle desteklendiği için "hasen" diyor.

2. Abdullâh b. Abbâs: Hadisini Taberânî rivâyet ediyor. (el-Heysemî, el-Mecma': IX, 133; el-Emînî, III, 186)

3. Ebû Zerr: İbn Ebî Şeybe ile Deylemî rivâyet ediyor. (Şerafuddîn, 188)

4. Imrân b. Husayn: Hadisini Taberânî (el-Heysemî, IX, 133) ile et-Tahâvî (51. htm) rivâyet ediyor.

5. Abdullâh b. Hantab: Ahmed (el-Menâqıb'ta) rivâyet ediyor. (el-Fîrûzâbâdî, Fedâil'ül-Hamse: II, 211)

2- el-İstîâb: III, 37

3- Şerhu Nehc'il-Belâğa: XIX, 173

4- Şerhu Nehc'il-Belâğa: IV, 83 ayr. bk. VIII, 119

bul eden İbn Hazm bile bunu o üç hadisin içine kattıktan[1] sonra artık düşünmeye hacet var mı!?

Hadisimizden çıkan hükümler:

Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) İmam Ali kanalıyla çok sahih bir isnadla rivâyet edilen bu hadis, tarihi bir misyon üsleniyor; bizleri pek çok konuda aydınlattığı gibi, sahâbeye, Kur'ân ve Hadis dalında söz söylemiş kimselere yaklaşım hususunda da elimize şaşmaz bir mihenk taşı veriyor. Dolayısıyla hadisimizden çok önemli dört hüküm çıkıyor karşımıza:

a. Ali'yi Sevmek İmana, Ondan Nefret Etmek İse Nifaka Alâmettir.

Hadisimiz, Ali'yi sadece ve yalnız mü'minlerin sevebileceğini, ona yalnızca kalbinde iman olanların sevgi ve muhabbet duyacağını; buna karşılık Ali'den sadece ve yalnızca münafık olanların nefret edeceğini, ona yalnız kalbinde nifak tohumları bulunan kişilerin buğzedeceğini açık bir dille ifade ediyor. Bu hususta yoruma bile hacet bırakmıyor.

Demek ki İmam Ali'yi sevmek imana, sevmemek ve ondan nefret etmek ise nifaka ve münafıklığa alâmet oluyor. Yani Ali'yi sevmek, ona yürekten muhabbet duymak imanın; mü'min olmanın bir gereği. Aynı şekilde, ona kin ve nefret duymak, ondan hoşlanmamak, ona düşman olmak da nifakın belirtisi ve münafık olmanın gereği!

Şu hâlde, İmam Ali'yi sevmeyen, ondan hoşlanmayan, ona kin ve nefret duyan, söven, la'net eden, ona karşı düşmanca duygular içinde olan, ona kılıç çekip savaşan... kim olursa olsun; münafık sayılır! En azından, münafıklığın en temel belirtilerinden birisine sahip olmuş demektir.

Hem Allah'ın Peygamberi (s.a.a) bu konuda herhangi bir ayrıma da gitmiyor. Dolayısıyla, sahâbeyi hadisimizin kapsamından bir şekilde çıkarıp atmak imkansız! Allah'ın Elçisi görüldüğü gibi mutlak bir ifade kullanarak böyle bir yanlışa yer ve mahal bırakmıyor.

Yeri gelmişken şunu da hatırlatmakta fayda var: Bu yargı bize ait bir yorum yada yargı değil; Bilakis Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) ait bir

---

1- el-Fisal: IV, 147~148 Aynı sözü İbn Teymiyye de naklediyor: IV, 86

yargı. Dolayısıyla ilâhî irâdeye dayanan bir yargı! Şu hâlde burada kimsenin kızmaya, darılmaya hakkı yok! Kızacak olan gitsin; Allah ve Rasûlü'ne kızsın!!! Kaldı ki, sahâbenin de yaklaşımının bu şekilde olduğunu az sonra göreceğiz.

b. Nifak Alâmetlerinden Birisi de İmam Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e Düşman Olmaktır.

Bilindiği gibi **"nifak / münafıklığın alâmetleri"** dendiğinde; çoğunlukla aklımıza şu üç madde gelir:

***** Yalan konuşmak,

***** Verilen sözde durmamak ve

***** Emanete sahip çıkmamak, ihanet etmek.*

Oysa Kur'ân'da daha pekçok nifak alametine yer veriliyor. Peygamber (s.a.a) bu hadisiyle nifak alametlerine bir madde daha ekliyor ve Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e düşmanlığın da **nifak alâmeti** olduğunu söylüyor.

Kaldı ki Allah'ın Rasûlü (s.a.a) "Münafıklığın alâmetleri üçtür" derken herhangi bir sınırlamada bulunmuş değil. Yani o hadisinde sadece üç belirgin alamete yer veriyor.

Sahâbe de hayatlarında aynı yaklaşımı sergiliyordu. Onlar bir kimsenin münafık mı, değil mi olduğunu anlamak için Ali'ye olan duygularını yoklarlardı. Eğer Ali ile arası pek iyi değilse hemen hükmü verirlerdi.

"Biz münafık olanları Ali'ye olan buğz ve nefretlerinden tanırdık!" diyen sahâbîlerden bazıları:

1. Ebû Saîd el-Hudrî: Tirmizî (menâqıb, 21), İbn Merdeveyh, el-Cezerî, Ebû Nuaym, el-Harzemî (s. 331~332), İbn'ül-Esîr (III, 295) vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 182)

2. Ebû Zerr el-Ğıfârî: Hâkim (III, 129), Hatîb el-Bağdâdî ve el-

---

* Bu üç madde Peygamber Efendimize (s.a.a) sahih yollarla dayanan şu hadisten alınmadır: ***"Münafıklığın üç alameti vardır: 1. Konuştuğunda yalan söyler. 2. Verdiği sözde durmaz. 3. Kendisine verilen emanete ihanet eder."***

Hadis için bk. Ahmed: II, 200, 291, 357, 397, 536; Buhârî: îmân, 25, şehâdât, 28, vasâyâ, 8, edeb, 69; Müslim: îmân, 107-108; Tirmizî: îmân, 14; Müellif: îmân, 20.

Cezerî rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 182)

3. Câbir b. Abdillâh: Ahmed (el-Menâqıb'da), Taberânî ve Bezzâr rivâyet ediyor. (İbn Abdilberr, III, 46; el-Emînî, III, 182)

4. Ebû Saîd Muhammed b. Heysem: el-Cezerî rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 183)

5. Ebud-Derdâ: Sibt b. el-Cevzî yer veriyor. (el-Emînî, III, 183)

6. Abdullâh b. Abbâs: Hatîb el-Bağdâdî (Târîh-u Bağdâd: III, 153) rivâyet ediyor.

7. Abdullâh b. Mesûd: İbn Merdeveyh rivâyet ediyor.

Demek ki Ali sevgisi o gün için bile âdeta bir mihenk taşıydı. Sahâbenin ileri gelenleri, Allah ve Rasûlü'ne olan imanlarında kimin samimi ve kimin sahtekâr olduğunu ona olan yaklaşımlarıyla anlıyorlar; içlerindeki "müslüman" görünümlü münafıkları bu şekilde belirliyorlardı.

c. Hadisimiz, İmam Ali'nin Gerçek Bir "Fârûq" Olduğuna Delildir.

"Fârûq"un ne anlama geldiğini ve bu güzel lâkabın gerçek sahibinin kim olduğunu daha önce; kitabımızın ilk başında, **1~7** nolu hadislerimizin açıklamalarında (**d** şıkkı) gördük. Orada bu ümmetin asıl fârûqunun İmam Ali olduğunun ispatını yaptık.

İşte bu hadisimiz onu ispat eden en güçlü delillerden birisini teşkil ediyor. Allah ve Rasulü'ne iman ettiğini söyleyenler arasında; kimin mü'min ve kimin münafık olduğu konusunda gerçek bir ayrım yapacak olanın Ali ve Ali sevgisi olduğunu ifade ediyor. Bunu açıkça ifade etmekle kalmıyor; "fârûq" lâkabının bir başkasına ait olduğu yaklaşımını da kökünden sallıyor.

d. Ali ve Ehl-i Beyt İle Arası İyi Olmayandan Hadis Alınmaz.

Bir kimseden hadis alınabilmesi için onun fâsık olmaması gerektiği herkesçe malum. Bu hususta kimsenin şüphesi yok. Allah'ın Peygamberi (s.a.a) bu hadisiyle, İmam Ali'yi sevmemeyi, ona kin ve nefret duymayı... nifak alâmetlerinden sayıyor. Nifak ise en büyük fâ-

sıklıklardan, en büyük günahlardan birisi.*

Dolayısıyla İmam Ali ve Ehl-i Beyt ile arası pek iyi olmayan kim olursa olsun; ondan hadis alınamaz. Hz. Peygamberin hadisleri ona emanet edilemez. Maksadımız gerçekten Peygamber (s.a.a)'e ve onun pâk hadislerine emin yollarla ulaşmak ise; böyleleri aramızda köprü olamazlar! Onlar bu şerefe katiyen layık değildir.

NOT: Hz. İmam'ın bu yüce faziletini kıskanan bazı çevreler, Ebûbekr ile Ömer hakkında da benzer bir hadis düzmekte pek geç kalmamışlar! ***"Ebûbekr ile Ömer'i sadece mü'minler sever, onlardan sadece münafıklar nefret eder!"*** vb. mealli rivâyet şu sahâbîler aracılığıyla Allah'ın Peygamberi'ne (s.a.a) dayandırılmış:

1. Enes b. Mâlik: İbn Adiy rivâyet ediyor. (ez-Zehebî, I, 626; el-Münâvi, III, 369) İsnadında **Hâzim b. Huseyn el-Humeysî** var. İttifakla zayıf ve çürük bir râvî.[1]

2. Ebû Hürayra: İbn Adiy rivâyet ediyor. (İbn'ül-Cevzî, el-Ilel: I, 200; ez-Zehebî, I, 54) Senedinde **İbrâhîm** b. Mâlik el-Ensârî ile ondan rivâyet eden **Ahmed** b. Îsâ el-Haşşâb var. İkisi de ittifakla çok zayıf ve yalancı![2]

3. Câbir b. Abdillâh: İbn Adiy Süleymân el-A'meş'ten itibaren **Abdurrahmân** b. Mâlik b. Miğvel ve **Muallâ** b. Hilâl adlı iki râvî kanalıyla rivâyet edilmiş. (ez-Zehebî, II, 584, IV, 153) Râvîlerin her ikisi de zayıf ve yalancı![3]

Görüldüğü gibi bu rivâyetlerin tamamı asılsız ve uydurma! Hiç birisinin yüzüne bakılacak hali yok. Buna rağmen Şamlı ez-Zehebî (II, 584) Hz. Câbir'e yamanan rivâyetin ardından "Râvîsi yalancı; ama bu doğru bir söz!" diyor. Fakat aynı duyarlılığı, Ümmü Seleme annemizden gelen Ali ile ilgili hadiste gösteremiyor. O hadis hakkında sadece "münker!" demekle yetinen ez-Zehebî (II, 454), bununla ne kadar "Şamlı" olduğunu gözler önüne seriyor!

---

* Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e düşman olanlardan hadis alınmayacağına dair daha pekçok delil var. Bunun için **76** nolu **"seqaleyn"** hadisinin **b** şıklı açıklamasına; Ali ve Ehl-i Beyt ile arası iyi olmayanlara örnek için ise **88-89** nolu hadislerimizin **b** şıklı açıklamasına bk.

1- ez-Zehebî, I, 626; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 209; el-Münâvi, III, 369

2- İbn'ül-Cevzî, el-Ilel: I, 200; ez-Zehebî, I, 21-22, 54, 126

3- ez-Zehebî, II, 584~585, IV, 152-153; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 271

Onun yapması gereken; o sözü asıl Ümmü Seleme annemizden gelen hadis hakkında söylemek idi. Ama o, hakkında gayet sahih hadisler olmasına rağmen İmam Ali'ye çok gördüğü bu sözü, hakkında yüzüne bakılabilecek tek bir hadis bile olmayan Ebûbekr hakkında söyleyebiliyor! Buna taassup denmez de ne denir?!

HZ. ALİ'NİN HZ. ÎSÂ'YA BENZER BİR YÖNÜ

100. İmam Ali'den:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Ey Ali! Sende İsa'ya benzer bir durum var: Yahudiler ondan o kadar nefret ettiler ki; anasına bile iftira attılar! Hıristiyanlar da o kadar sevdiler ki; onu olmadık makama yükselttiler!"***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi **Hakem b. Abdilmelik** kanalıyla Ahmed (I, 160 ayrıca el-Fedâil'de), oğlu Abdullâh, Buhârî (el-Kebîr-de), Bezzâr, Hâkim (III, 123), Ebû Ya'lâ, Belâzürî vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 102) Ancak Hâkim'in rivâyetinde, hadisin arkasından İmam Ali'nin biraz sonra göreceğimiz sözlerine de yer veriliyor.

Hadisin Durumu: İbn'ül-Cevzî (el-Ilel: I, 168, 227), ez-Zehebî ve Nâşir; Hakem dolayısıyla hadisimizin zayıf olduğunu söylüyorlar.

Hakem'i pekçok hadis âliminin zayıf saydığı bir gerçek. Ama zayıf sayanların gerekçelerine bakılırsa; onların Hakem'in sadûq bir râvî olduğunda kuşkuları yok! O yüzden Ahmed el-Iclî "siqa bir râvî" diyor. Yalnız, bir hâfıza sorunu var. Müellifimizin ve Ebû Hâtim'in ifadeleri bunu açıkça ifade ediyor.[1]

Hadisimizin diğer râvîleri zaten siqa. Bu yüzden Hâkim "isnadı sahih" diyor. Ancak biz râvîmizin hâfızasını dikkate alarak **"isnadı hasen"** demekle yetiniyoruz.*

1- ez-Zehebî, I, 576: İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 190

* Kaldı ki aynı hadis değişik bir isnad ile el-Harzemî (s. 325) tarafından da rivayet ediliyor.

AÇIKLAMALAR

Peygamber (s.a.a) bu hadisinde İsa (a)'ın durumuna değiniyor. O peygambere Yahudilerin nefret duyduğunu, hıristiyanların ise sevgide ileri giderek olmadık mertebeye yükselttiklerini söylüyor. Aynı durumun İmam Ali'nin de başına geleceğini önceden duyuruyor.

Bu konuda İmam Ali (a.s)'nin de şöyle bir sözü var:

"Benim yüzümden iki sınıf insan helak olacak: 1. Bana olan sevgisinde çok aşırı giden. 2. Benden nefret edip darılan."[1]

Bir başka rivâyette şöyle buyuruyor: **"Benim yüzümden üç sınıf insan helâk olacak: 1. Bana lâ'net eden, 2. Bunu duyup kabul eden, 3. Günah hamalı olan. Yani kendisine bana la'net etmek ... sûretiyle yaklaşılan, lüks içinde yaşayan yönetici."**

"Benim yüzümden üç sınıf insan da kurtuluşa erecek: 1. Beni seven, 2. Beni sevenleri seven, 3. Bana düşman olanlara düşman olan."

"Kimin kalbi bana nefretle doluysa yada beni küçümserse; bilsin ki Allah onun düşmanı ve hasmıdır..."[2]

Gerçekten de Yahudiler, Hz. İsa'nın kendilerine peygamber olarak gelişini bir türlü hazmedemediler. Çünkü onlar Tevrat'ı değiştirmişler; işlerine gelmeyen kısımları içinden atmışlar, ilavelerde bulunmuşlar... böylece o kutsal kitabı çıkarlarına uygun hale sokmuşlardı. Hz. İsa'nın gelmesi demek; onların "Mûsâ'nın getirdiği din" diye ortaya koydukları sahte dinin sonu demekti. Bu da yahudi din tacirlerinin beslendikleri menfaat kaynaklarını kurutacak; onların daha fazla semirmesine mani olacaktı.

Yahudiler hemen işe koyuldular; önce Hz. İsa'nın masum ve tertemiz, iffetli annesine iftira ile işe başladılar. Ahlaksızlık nedir bilmeyen o ter-temiz kadına, Meryem annemize zina iftirası attılar! İffetten bi-haber olanlar onu iffetsizlikle suçladılar! Kısacası, kadıncağız hakkında neler demediler ki!

1- İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Ahmed: I, 160; Hâkim, III, 123; Şerif Radiy, Nehc'ül-Belâğa: II, 11, III, 178 (123. hutbe ve 117. söz); İbn Ebil-Hadîd, IV, 105, V, 4, 5, VIII, 112, 118-119, XVIII, 282

2- İbn Ebil-Hadîd, IV, 105

Hz. İsa ile dişe diş mücadele ettiler. Onun kutsal yolunu sabote etmek için hakkında iftiralar yaydılar. Onun tutuklanıp idam edilmesi için ne lazımsa yaptılar. Ama ona bir şey olmadı; idam edilen ona benzetilen bir yahudi idi. Kuşkusuz, gelişi bir mucize olan Hz. İsa'nın gidişi de bir mucize idi.

Hıristiyanlar da, yahudilerin bu nefretine karşılık, Hz. İsa'yı iyi anlayamadılar. Onu sevdiler; hem o kadar sevdiler ki, sonunda onlar da ipin ucunu kaçırdılar. Hz. İsa hakkında "üçün üçüncüsü" dediler! Ona ilahlık payesi verdiler.

İmam Ali'nin de durumu bundan pek farklı değil. Bazılarının, onun faziletleri ve üstünlükleri karşısında adeta dilleri tutuldu! Ona olan sevgilerinde çok ileri gittiler. Hatta ona peygamberlik ve ilahlık makamı bile verenler oldu!

Diğer yandan, sahâbeden itibaren ona kin ve nefret duyanlar, ona sövüp sayanlar, la'net edenler, her fırsatta ona hakareti görev bilenler, ona savaş açanlar ve ona la'net etmeyi camilere taşıyıp, bunu din haline getirenler oldu! Özellikle habis Emevî soyunun Ali'ye ve onun pâk ve ma'sûm çocuklarına yaptıklarını herkes biliyor.

Şu hâlde hadisimiz, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) gelecekten haber veren mucizevî hadislerinden birisidir.

İMAM ALİ'NİN HZ. PEYGAMBER'E YAKINLIĞI

101. Abdullâh b. Ömer'den:

Alâ b. Arâr anlatıyor: "Bir kişi Abdullâh b. Ömer'e Osman'ın durumunu sordu. Abdullâh şu cevabı verdi:

"İki ordu karşılaştığında arkasını dönüp kaçanlardandı; ama Allah kendisini affetti. Sonra bir günah işledi; o da ölümüne sebep oldu!"

Ona Ali (r)'nin durumunu sorunca da şöyle dedi: "Onun Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yanındaki makam ve mevkiini bilmiyor musun!?"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Alâ'dan Ebû İshâq es-Sebî'î kanalıyla değişik yollardan Abdürrazzâq ile Ahmed (el-Fedâil'de) de rivâyet ediyor. (Nâşir, 104)

Hadisin Durumu: Hadisimizin râvîlerinden **Alâ b. Arâr**, Yahyâ b. Maîn ve İbn Hacer tarafından siqa ve sadûq sayılan; buna karşılık aleyhinde hiç kimsenin bir şey demediği bir râvî.[1] Baştan sona diğer bütün râvîleri de siqa olduğuna göre, **hadisimizin isnadı sahih.**

102. Abdullâh b. Ömer'den:

Alâ b. Arâr diyor ki: "Abdullâh'a sordum ve: "Ali ve Osman hakkında bir şey söylemeyecek misin?" dedim. O da şu cevabı verdi:

"Ali'nin evi Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) evine yakın. Sana onun hakkında bundan başka bir şey söyleyemeyeceğim!

Osman'a gelince; Uhud günü büyük bir günah işledi; Al-

1- İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 99; Nâşir, 104

lah kendisini affetti. Fakat aranızda küçük bir günah işledi; siz onu hemen öldürdünüz!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Bir önceki hadisimizin tahrici ve durumu ile aynı.

Kitabımızın Arapça basımında, Müellifimizin üstadı Hilâl ile Alâ b. Arâr arasında büyük bir boşluk var. Nâşir de o râvîlerin kimler olduğunu tam olarak çözememiş. Ama bizce bu isnad, Ebû İshâq'tan itibaren tıpkı **105** nolu hadisimizin isnadı gibi olmalı.

103. Abdullâh b. Ömer'den:

Alâ b. Arâr diyor ki: "Abdullâh'a bunu sorduğumda Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) mescidindeydi. Şu cevabı verdi:

"Mescidde onun evinden başka ev yok! Osman ise küçük bir günah işledi; hemen öldürdünüz!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu **101** nolu hadisimiz ile aynı.

"Mescidde onun evinden başka ev yok!" ifadesinden maksat, kuşkusuz evinin mescide açılan kapısıdır. Çünkü Allah'ın Rasûlü (s.a.a) aldığı vahiy ile birlikte, sahâbenin evlerinin mescide açılan bütün kapılarını kapatmış; sadece İmam Alininkini açık bırakmıştı.*

104. Abdullâh b. Ömer'den:

Sa'd b. Ubeyde diyor ki: "Birisi Abdullâh b. Ömer'e gelerek Ali'nin (r) durumunu sordu; o da şu cevabı verdi:

"Onunla ilgili bir şey söyleyemeyeceğim; ancak Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) evleri arasında onun evine bak!"

O kişi "Ama ondan nefret ediyorum!" deyince, İbn Ömer şöyle dedi: "Öyleyse Allah da senden nefret etsin!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimiz Atâ b. es-Sâib kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9130. htm) tarafından rivâyet ediliyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin baştan sona bütün râvîleri siqa ve üstelik en azından Buhârî'nin râvîlerinden. Dolayısıyla **Buhârî'nin**

---

* Bu konuda **38~42** nolu hadislerimize ve açıklamalarına bk.

şartlarına göre sahih.

105. Abdurrahmân b. Hâlid b. Qussem'den:

Ebû İshâq diyor ki: "Abdurrahmân'a " Ali nereden Allah-'ın Rasûlü'ne (s.a.a) varis oluyor!?" diye sorulunca şu cevabı verdi:

"Çünkü o Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) hepimizden önce katıldı ve ona bizden daha fazla bağlıydı."

Müellif diyor ki: "Zeyd b. Ebî Üneyse hadisi değişik bir isnadla rivâyet ediyor ve "Hâlid b. Qussem'den" diyor."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû İshâq'tan itibaren değişik yollardan İbn Ebî Şeybe ile Hâkim (III, 125) de rivâyet ediyor. (Şerafuddîn, el-Murâcaât: 235) Ancak onların rivâyeti Qussem b. Abbâs-tan geliyor ki herhalde doğrusu bu olsa gerek.

Hadisin Durumu: Hadisimiz için Hâkim "isnadı sahih" diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. Doğrusu **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih** olduğudur. Çünkü râvîleri Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Bu durumda Nâşir'in "zayıf" demesi yerinde değil!

Müellifimizin sözünü ettiği Zeyd b. Ebî Üneyse rivâyeti ise **106** nolu hadisimizdir.

106. Hâlid b. Qussem'den:

Kendisine "Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a), senin deden ve o-nun amcası (Abbâs) dururken Ali mi varis oldu!?" denince şu cevabı verdi:

"Çünkü Ali Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) hepimizden önce katıldı ve ona bizden daha fazla bağlıydı."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi yine Ebû İshâq kanalıyla sadece Müellifimiz rivâyet ediyor. Yalnız burada, yukardaki Abdurrahmân yerine "Hâlid b. Qussem'den" deniyor.

Hadisin Durumu: Hadisin senedinde Müellifin üstadı Hilâl b. Alâ'nın babası **Alâ b. Hilâl er-Raqqî el-Bâhilî** var. İttifakla zayıf bir

râvî.[1] Dolayısıyla hadisimizin isnadı zayıf.

Not: Müellifimiz bu hadisi değişik yollardan "Abdurrahmân b. Hâlid b. Qussem" ile "Hâlid b. Qussem"den rivâyet ediyor. Oysa doğrusu "Qussem b. Abbâs" olmalı. Az yukarda İbn Ebî Şeybe ile Hâkim'in Ebû İshâq'tan itibaren değişik yollardan bu şekilde rivâyet ettiğini gördük.

107. Nu'man b. Beşîr anlatıyor:

"Ebûbekr Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) huzuruna çıkmak için izin alırken (kızı) Âişe'nin yüksek sesle "Ali'yi benden daha çok sevdiğini biliyorum!" dediğini işitti. Ebûbekr "Ey filan kadınının kızı! Görüyorum ki Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) karşı sesini yükseltiyorsun ha!" dedi ve hemen onu dövmeye kalktı. Fakat Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ona mani oldu. Ebûbekr öfkelenerek dışarı çıktı. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Ey Âişe! Gördün mü; o adamdan seni nasıl kurtardım!"

Ebûbekr daha sonra tekrar izin alıp içeri girdi. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile Âişe'nin barışmış olduklarını görünce şöyle dedi: "(Az önce) harb halindeyken beni nasıl içeri aldıysanız; barış halindeyken de alın!"

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"İzin verdik!"*** buyurdu.

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi **Ayzâr b. Hureys**'den itibaren değişik yollardan Ahmed (IV, 271-272, 275), Ebû Dâvûd (edeb, 93) ve Bezzâr rivâyet ediyor. (Nâşir, 106)

Ancak Ebû Dâvûd, Hz. Âişe'nin durumunu kurtarmak için onun ne dediğine ve Ali'nin adına yer vermezken, bu hadise "mizah" bölümünde yer vererek olayı iyice saptırmaya çalışıyor! Sanki Hz. Âişe o sözleri şaka yollu söyledi! Babası onu şakadan dövmeye kalktı!

Ahmed de ilk yerde (IV, 271-272) Ebû Dâvûd'un tutumunu sergilerken, ikinci yerde (IV, 275) bunu yapmıyor. Üstelik Âişe'nin sözlerine şu şekilde yer veriyor: "Allah'a yemin olsun ki; senin Ali'yi ba-

---

1- ez-Zehebî, III, 106; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 420, et-Taqrîb: II, 100

bamdan ve benden daha çok sevdiğini biliyorum!"

Hadisin Durumu: Ayzâr Müslim'in gayet siqa râvîlerinden birisi.[1] Geri kalan râvîler de siqa olduğuna göre **hadisimizin isnadı Müslim'in şartlarına göre sahih.** İbn Hacer de hadisimizin isnadının sahih olduğu kanaatinde.[2]

108. Hz. Âişe'den:

Cümey' b. Ömer diyor ki: "Annemle birlikte Âişe'nin yanına girdim. Henüz çocuktum. Ona Ali'den (r) bahsedince şunları söyledi: "Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) erkekler içinde ondan, kadınlar içinde de onun eşinden daha çok sevdiği bir kimse görmedim!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi **Cümey' b. Ömer**'den itibaren değişik yollardan Tirmizî (menâqıb, 61), Müellifimiz (**109** nolu hadis), Hâkim (III, 154, 157), İbn Abdilberr (IV, 378), el-Harzemî (s. 79) vb. rivâyet ediyor. Ancak **109** nolu rivâyette Cümey'in babasıyla girdiği söyleniyor ki hatalı.

Hadisin Durumu: Hadisimizin baş râvîsi Cümey' birçoğunun hoşlanmadığı birisi! Ancak Ebû Hâtim, Ahmed el-Iclî, Hâkim, İbn Hacer gibi hadis tenkitçileri, onun güvenilir ve sadûq bir râvî olduğu kanaatinde.[3] Hoşlanmayanların gerekçesi ise, onun rivâyet ettiği hadislerin birilerine dokunuyor olması. Bir de hâfızasının biraz zayıf olduğu söyleniyor. Kısacası, hadisleri en azından hasen olan bir râvî.

Diğer râvîleri de Buhârî ile Müslim'in ortak siqa râvîlerinden olduğuna göre **hadisimizin isnadı en azından hasen.** Tirmizî de aynı hükmü veriyor. Hatta Hâkim "sahih" olduğu kanaatinde.

Not: Arapça basımda İbn Ebî Ğaniyye'nin babası ile Cümey' arasında bir râvî düşmüş. Ama onun Ebû İshâq Süleymân eş-Şeybânî olma ihtimali oldukça yüksek.

Diğer yandan, Nâşir **İbn Ebî Ğaniyye**'nin adının "Yahyâ", hadisteki durumunun da "meçhul" olduğunu söylüyor. Oysa onun asıl adı Yahyâ b. Abdilmelik b. Ebî Ğaniyye'dir ve o da tıpkı babası gibi

---

1- İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 426, et-Taqrîb: II, 103

2- el-Münâvî, I, 168

3- Hâkim, III, 154, 157; ez-Zehebî, I, 421-422; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 137-138

Buhârî ile Müslim'in ortak siqa râvîlerindendir.[1]

109. Hz. Âişe'den:

Cümey' b. Ömer diyor ki: "Babamla birlikte Âişe'nin yanına girdim. (Perde arkasından) ona Ali (r) hakkında soru sordu. Âişe dedi ki:

"Bana öyle birisini soruyorsun ki; Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) erkekler içinde ondan, kadınlar içinde de onun eşinden daha çok sevdiği birisini bilmiyorum!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu bir önceki hadis ile aynı.

110. Bürayde el-Eslemî'den:

Abdullâh b. Bürayde anlatıyor: "Birisi babama gelerek "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) katında en sevimli kişi kim idi?" diye sordu. O da şu cevabı verdi:

"Kadınlardan Fâtıma, erkeklerdense Ali (r)."

Hadisin Tahrîci: Hadisimiz Şâzân Esved b. Âmir'den itibaren değişik yollardan, Tirmizî (menâqıb, 61), Hâkim (III, 155) ve İbn Abdilberr (IV, 378) tarafından rivâyet ediliyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Dolayısıyla **isnadı sahih.** Zaten Hâkim de "sahih" olduğunu söylüyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

111. İmam Ali (a.s) şöyle diyor:

"Her gece Allah'ın Peygamberi'nin (s.a.a) yanına gireceğim zaman; namaz kılıyorsa "Sübhânallâh!" derdi; ben de girerdim. Namaz kılmıyorsa bana izin verirdi; ben de girerdim."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Abdullâh b. Nüceyy kanalıyla değişik yollardan; Ahmed (I, 80, 85, 107), Tirmizî (salât, 155), Müellifimiz (**112~115** nolu hadisler, sehv, 17), İbn Mâce (edeb, 17), et-Tahâvî (582. htm), İbn Huzeyme, Beyheqî vb. rivâyet ediyor. Ancak rivâyet-

1- İbn Sa'd, VI, 393; ez-Zehebî, IV, 394; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 360

lerden bazıları "Sübhânallâh!" dediğini, bazıları ise "öksürdüğünü" söylüyor. (eş-Şevkânî, en-Neyl: III, 186, 192; Nâşir, 110)

Hadisin Durumu: Hadisimizin **Abdullâh b. Nüceyy** dahil[1], bütün râvîleri gayet siqa. Ancak Abdullâh İmam Ali'den duymadığı için; senedin o kısmında kopukluk var. Bu kopukluk **115** nolu hadisimizin isnadıyla gideriliyor. Buna göre Abdullâh, hadisimizi İmam Ali'den babası Nüceyy kanalıyla rivâyet ediyor.

Abdullâh'ın babası **Nüceyy el-Hadramî** de siqa bir râvî.[2] Buna göre; **hadisimizin isnadı sahih** demektir. Zaten İbn Seken de "isnadı sahih" diyor.[3]

112. İmam Ali (a.s) diyor ki:

"Seherde Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) huzuruna çıkmak için bir vakit ayırmıştım. Namazındaysa "Sübhânallâh!" derdi. Namazda değilse bana izin verirdi."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu bir önceki hadis ile aynı.

113. İmam Ali (a.s) diyor ki:

"Seherde Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanına gitmek için kendime bir vakit ayırmıştım. Yanına vardığımda izin isterdim. Onu namaz kılarken bulduğumda "Sübhânallâh!" derdi. Boşta bulursam bana izin verirdi."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 111 nolu hadisimize bakın.

114. İmam Ali (a.s) diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) huzuruna çıkmak için biri gece ve diğeri de gündüz olmak üzere iki vaktim vardı. Gece vakti çıkarsam, benim için öksürürdü."

Müellif diyor ki: "Şurahbîl b. Müdrik bu hadisi değişik bir isnadla rivâyet ediyor; ama "öksürürdü" ifadesini o da kullanıyor."

1- ez-Zehebî, II, 514; İbn Hacer, et-Tehzîb: III, 270, et-Taqrîb: I, 427

2- İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 595, et-Taqrîb: II, 303

3- eş-Şevkânî, Neyl'ül-Evtâr: III, 186; Emîr es-San'ânî, Sübül'üs-Selâm: I, 140

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 111 nolu hadisimiz ile aynı. Müellifin sözünü ettiği hadis ise bir sonra gelecek.

115. İmam Ali (a.s) diyor ki:

"Benim, Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) hiç kimsede olmayan bir yakınlığım vardı. Her seher vakti yanına gelir ve "Selâm sana ey Allah'ın Peygamberi!" derdim. Eğer öksürürse aileme geri dönerdim. Aksi hâlde içeri girerdim."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Abdullâh b. Nüceyy'den itibaren **Şurahbîl b. Müdrik** kanalıyla; hemen aynı isnadla Ahmed (I, 85) ile Müellifimiz (sehv, 17) rivâyet ediyor. Hadisin isnadında Abdullâh'ın babası Nüceyy'den, onun da İmam Ali'den aldığı belirtiliyor. **111~114** nolu hadislerimizin isnadında bulunan "Abdullâh ile İmam Ali" arasındaki kopukluk da böylece ortadan kalkmış oluyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin Şurahbîl dahil[1] bütün râvîleri sika. Dolayısıyla **isnadı sahih.**

116. İmam Ali (a.s) diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) bir şey sorduğumda (cevap) verirdi. Sustuğum vakit ise kendisi bana (anlatmaya) başlardı."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi **Abdullâh b. Amr b. Hind**'den Avf b. Ebî Cemîle kanalıyla değişik yollardan İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Tirmizî (menâqıb, 20), Hâkim (III, 125), İbn Huzeyme, İbn'ül-Esîr (III, 294~295 vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 111) (Ayr. **117-118** nolu hadislerimize de bk.)

Hadisin Durumu: Hadisimizin Abdullâh dahil[2] bütün râvîleri sika. Ancak Abdullâh ile İmam Ali arasında kopukluk olduğu için isnadı zayıf. Ancak bundan sonraki iki hadisle de desteklendiği için "hasen" denebilir. Herhalde Tirmizî de bundan dolayı "hasen" diyor. Hâkim'in "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih" demesi ve ez-Zehebî'nin hiç düşünmeden onaylaması ise; apaçık bir hata![3]

1- İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 336; Nâşir, 111

2- İbn Hacer, et-Tehzîb: III, 208, et-Taqrîb: I, 412

3- Hadisimizi İmam Ali'den torunu Muhammed b. Ömer kanalıyla İbn Sa'd (II,

117. İmam Ali (a.s) diyor ki:

"(O'na) bir şey sorduğumda (cevabını) alırdım. Sustuğum vakit ise o bana (anlatmaya) başlardı."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû Muâviye ed-Darîr kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9130. htm) rivâyet ediyor. (Nâşir, 112)

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri Buhârî ile Müslim-in ortak râvîlerinden. Ancak hadisin baş râvîsi Ebul-Bahterî ile İmam Ali arasında kopukluk olduğu* için; isnadı zayıf.

118. İmam Ali (a.s) diyor ki:

"Vallahi (O'na) bir şey sorduğumda (cevabını) alırdım. Sustuğum vakit ise o bana (anlatmaya) başlardı."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İbn Cüreyc'den itibaren Haccâc el-A'var kanalıyla Ebûbekr el-Qutay'î de rivâyet ediyor. (Nâşir, 112) (**116-117** nolu hadislerimize de bk.)

Hadisin Durumu: Hadisimizi İmam Ali'den nakleden **Zâzân Ebû Ömer el-Kindî** siqa ve sadûq bir râvî.[1] Diğer râvîler de siqa. Yalnız senedde İbn Cüreyc ile Ebû Harb b. Ebil-Esved ed-Deylî arasında kopukluk olduğu iddiasıyla; hadisin isnadı zayıf sayılıyor.

119. İmam Ali (a.s) anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile birlikte yola düştüm; ta Kabe'ye vardık. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) omuzlarıma çıktı (ben de doğrulup kalktım). Gücümün yetmediğini görünce bana ***"Çök"*** buyurdu; ben de çöktüm. Hemen aşağı inip yere çöktü ve ***"Çık omuzlarıma!"*** buyurdu bana. Ben de omuzlarına çıkar çıkmaz beni kaldırdı.

Bana öyle geldi ki; isteseydim göğün ufkuna dokunabilirdim. Derken Kabe'nin üstüne çıktım. Üstünde tunç yada bakırdan bir heykel vardı. Hemen davranıp onu sağa sola, öne arkaya çektim. İyice tutup kavradığımda, Allah'ın Pey-

---

338) da rivayet ediyor. Muhammed ile dedesi arasında kopukluk olduğundan isnadı zayıf.

*** 31** nolu hadisimizin durumuna bk.

1- İbn Sa'd, VI, 178; ez-Zehebî, II, 63; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 251; el-Emînî, I, 64

gamberi (s.a.a) ***"At onu aşağı!"*** buyurdu. Ben de atıp cam şişelerin kırıldığı gibi kırıp parçaladım.

Sonra aşağı inip Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile beraber, birisi bize rastlar korkusuyla, evlerin arasında kaybolunca kadar koşup uzaklaştık!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi "Nuaym b. Hakîm el-Medâinî – Ebû Meryem – Ali" kanalıyla değişik yollardan Ahmed (I, 84, 151), Abdullâh b. Ahmed, et-Taberî, Ebû Ya'lâ, Hâkim (II, 366-367, III, 5), Hatîb el-Bağdâdî ve Harzemî (s. 123) rivâyet ediyor. (Nâşir, 113-114)

Hadisin Durumu: Nâşir, hadisimizin ilk râvîsi **Ebû Meryem Qays es-Seqafî**'nin meçhul olduğunu sanıyor. Oysa Ebû Meryem'i Müellifimiz, Hâkim, ez-Zehebî ve el-Heysemî siqa sayıyor. Buna mukabil zayıf diyen hiç kimse yok.[1]

Nuaym b. Hakîm de Yahyâ b. Maîn, Ahmed el-Iclî, İbn Hırâş, İbn Hıbbân, Hâkim, ez-Zehebî, el-Heysemî, İbn Hacer tarafından siqa ve sadûq sayılan bir râvî. Ancak sadece hâfızası biraz zayıf.[2]

Diğer râvîlerimiz de siqa olduğuna göre; **hadisimizin isnadı en azından hasen.** Sahih demek bile mümkün; Hâfız el-Heysemî bu iki râvîmiz kanalıyla İmam Ali'den gelen **"Ğadîr-Humm"** hadisi için "bütün râvîleri siqa" diyor. Hâkim de hadisimizin isnadının "sahih" olduğunu söylüyor. Bu durumda hadisimize "zayıf" demek imkânsız. ez-Zehebî'nin "Hadisin isnadı çok temiz; ancak metni münker!" demesini ise Şamlılığına verin siz!.

Hadiste olayın ne zaman geçtiği belirtilmiyor. Ancak İslâm'ın ilk yıllarında, hicretten çok önce olduğu anlaşılıyor.

A Ç I K L A M A L A R

Bu bölümde görmüş olduğumuz hadislerimizle ilgili aralarda kısa açıklamalar yaptık. Şimdi hadislerimizden çıkan hükümlere bir göz atalım:

1- Hâkim, II, 367; ez-Zehebî, IV, 573; el-Heysemî, IX, 107; el-Emînî, I, 54, 70

2- İbn Sa'd, VII, 320; Hâkim, II, 367; ez-Zehebî, IV, 267; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 616, et-Taqrîb: II, 309; el-Emînî, I, 54, 75

a. İmam Ali Hz. Peygambere Herkesten Daha Yakın ve Herkesten Daha Bağlıydı.

Hz. İmam'ın Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) herkesten daha yakın ve herkesten daha bağlı olduğu şu hadislerden anlaşılıyor:

1. Abdullâh b. Ömer: 101~104 nolu hadisler.

2. Qussem b. Abbâs: 105~106 nolu hadisler.

3. Nu'man b. Beşîr: 107 nolu hadis.

4. Hz. Âişe: 108~109 nolu hadisler.

5. Bürayde el-Eslemî: 110 nolu hadis.

6. İmam Ali (a.s): 111~118 nolu hadisler.

7. Ümmü Seleme annemiz: Rivâyete göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Peygamber (s.a.a) gazaba gelip öfkelendiğinde, onunla konuşmaya Ali'nin dışında hiç kimse cesaret edemezdi!"

Ahmed ile Hâkim (III, 130) [**Huseyn b. Hasen el-Eşqar** – **Ca'fer b. Ziyâd el-Ahmar** – Muhavvel b. Râşid – Münzir b. Ya'lâ es-Sevrî – annemiz] kanalıyla rivâyet ediyor. (bk. el-Münâvî, V, 150)

Şamlı ez-Zehebî, Ca'fer ve Huseyn yüzünden hadisimizi zayıf sayma teşebbüsünde bulunuyor. Oysa Ca'fer ittifakla siqa.[1] Huseyn el-Eşqar ise sadûq ama hâfızası biraz zayıf bir râvî.[2] Dolayısıyla bu hadisimizin **isnadı en azından hasen** sayılır. Hatta Hâkim ile es-Süyûtî "isnadı sahih bir hadis" diyorlar.

Mü'minlerin Emîri Ali'nin (a.s) Allah'ın Peygamberi'ne (s.a.a) bu derece yakınlığı ve bağlılığı ta çocukluk çağlarına kadar iniyor. Onun mesajını ilk olarak İmam Ali kabul etti. Onun yanından bir an olsun ayrılmadı. Sürekli ona maddî ve manevî destek oldu. İlâhî irâde ile Onun Ehl-i Beytinden sayıldı. Hiçbir zaman onu üzmedi. Hayatından sonra da ona verdiği sözden asla dönmedi. Bir an olsun Allah'ın Peygamberinin yolundan ayrılmadı. Böyle bir kimse Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'in en yakını ve en bağlısı olmayacak da kim olacak!?

Hz. İmam (a.s) Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) yakın olmakla yetinme-

---

1- ez-Zehebî, I, 407; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 135; Şerafuddîn, 85

2- ez-Zehebî, I, 531; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 175-176; el-Emînî, I, 83

di. Bu yakınlığı en iyi biçimde değerlendirdi. Her zaman ondan ve onun yüce ilminden istifade etti. **116~118** nolu hadislerin de açıkça ifade ettiği gibi, Ali şu iki halin dışına çıkmıyordu: Ya Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) bir şeyler sorup cevaplar alıyor, yada sustuğunda Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ona anlatmaya başlıyor! Kısacası bu ilâhî bilgi akışı sürekli devam ediyor. En sonunda da "**her biri 1000 dala ayrılan 1000 ana ilim**" öğreniyor.[1] İşte o yüzden Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bizlere Ali'yi gösteriyor ve onun "**ilmin kapısı**" olduğunu söylüyor.[2]

b. Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) İlk İman Eden Kişi İmam Ali'dir.

Hadislerimizde Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) ilk olarak Hz. Ali'nin (a.s) katıldığını haber veriyor. Bu onun getirdiği yeni mesajı kabul edip dinine girmekten başka bir şey değildir. Dolayısıyla buradan Allah'ın Rasûlü'ne (s) ilk iman eden sahabinin Hz. Ali (a.s) olduğunu anlıyoruz. **105** ve **106** hadislerimizde açıkça belirtilen bu husus üzerinde daha önce yeteri kadar bilgi vermiş bulunduğumuz için tekrar ele almayı gerekli görmüyoruz.*

c. Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) En Çok Sevdiği Kişi Hz. Ali İdi.

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) en çok sevdiği kişinin; erkeklerden İmam Ali (a.s), kadınlardan ise kızı Fâtıma ez-Zehrâ (a.s) olduğu şu hadislerle sabit:

1. Nu'man b. Beşîr: 107 nolu hadisimiz.

2. Hz. Âişe annemiz: 108~109 nolu hadislerimiz.

3. Bürayde el-Eslemî: 110 nolu hadisimiz.

4. Ömer b. Hattâb: Kendisi diyor ki: "Ey Fâtıma! Allah'a yemin olsun ki; Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yanında senden daha sevimli bir kimse görmedim!"

Hâkim (III, 155) rivâyet ediyor ve **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor. Şamlı ez-Zehebî ise hadisin isnadına bir şey

---

1- Konuyla ilgili rivayetler için bk. sh. 173, 438, 439

2- "**ilmin kapısı**" hadisleri için bk. sh. 204~205

* **1~7** nolu hadislerimizin açıklamalarına bakınız.

diyemiyor; ancak sadece "Garip ve ilginç!" demekle yetiniyor.

5. Üsâme b. Zeyd: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"Kadınlardan bana en sevimli olan Fâtıma'dır."*** buyuruyor.

Hâkim (III, 217) rivâyet ediyor ve **"Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

6. Hz. Âişe: Kendisi diyor ki: "Babası dışında, Fâtıma'dan daha faziletli birisini hiç görmedim!"

Taberânî **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih** bir isnadla rivâyet ediyor. (İbn Hacer, el-İsâbe: IV, 378)

7. İmam Ali'yi Allah ve Rasulü'nün sevdiğine dair hadisler. (**9~22** nolu **"Râye"** hadislerine ve açıklamalarına bk.)

8. İmam Ali'ye sövenin, onu karşısına alanın; Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) sövmüş ve onu karşısına almış olacağını ifade eden hadisler. (**88~89** ve **90~96** nolu hadislerimize ve açıklamalarına bk.)

9. Hz. Fâtıma'nın (a.s) "Cennetlik kadınların efendisi" olduğuna dair hadisler. (**124~129** nolu hadislerimize ve açıklamalarına bk.)

10. Hz. Fâtıma'nın (a.s) "Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bir parçası ..." olduğunu ifade eden hadisler. (**130~134** nolu hadislerimize bk.)

Bütün bunların yanısıra **12** nolu **"Tayr"** hadisi, **37~42** nolu **"sedd-i ebvâb"** hadisleri, **43~61** nolu **"Menzile"** hadisleri, **65~69** nolu "İmam Ali'nin Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bir parçası olduğuna" dair hadisler, **71~75** nolu **"Hacc Emirliği"** hadisleri, **76** nolu **"Seqaleyn"** hadisi, **77~85** nolu **"Ğadîr-Humm"** hadisleri... de Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yanında Hz. Ali'nin daha sevimli olduğunu açıkça ispatlıyor.

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) en çok sevdiği kişilerin; erkeklerden Ebûbekr, kadınlardan ise Âişe" olduğuna dair rivayetler:

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Ali ile Fâtıma'yı herkesten daha çok sevdiğini" kıskanan bazı çevreler hemen oturup alternatif rivâyetler düzmüşler! Bu rivâyetlerde "Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) en çok sevdiği kişilerin; erkeklerden Ebûbekr, kadınlardan ise Âişe" olduğu belirtiliyor. Bu rivâyetler başlıca şu sahâbîlere ait:

1. Amr b. Âs: Ahmed (IV, 303), Buhârî (menâqıb, 34, meğazî, 65), Müslim (f. sahâbe, 8), Tirmizî (menâqıb, 63), Hâkim (IV, 12) Ebû Osman en-Nehdî kanalıyla rivâyet ediyor.

2. Amr b. Âs: İbn Sa'd (VIII, 67, 65), Tirmizî (menâqıb, 63) ve Hâkim (IV, 12) Qays b. Ebî Hâzim kanalıyla rivâyet ediyor.

3. Hz. Âişe: Kendi sözünü Tirmizî (menâqıb, 14) ve Hâkim (III, 73) Abdullâh b. Şaqîq kanalıyla rivâyet ediyor.

4. Enes b. Mâlik: Tirmizî (menâqıb, 63), İbn Mâce (muqaddime, 101) ve Hâkim (IV, 12) Humeyd b. Abdirrahmân kanalıyla rivâyet ediyor. (el-Münâvî, I, 168)

5. Ümmü Seleme: Hâkim (IV, 13-14) Zem'a b. Sâlih kanalıyla rivâyet ediyor.

6. Ömer b. Hattâb: Kendi sözünü Hâkim (III, 66) Urve b. Zübeyr kanalıyla rivâyet ediyor.

Birincisi, bu rivâyetler Ebûbekr, Ömer ve Âişe annemizle ilgili tarihi gerçeklere aykırı. Üçünün de Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) değişik münasebetlerle defalarca rahatsız edip öfkelendirdiği, onun vefatından sonra da Allah ve Rasûlü'nün yoluna aykırı icraatlarda bulundukları, Âişe annemizin de Allah ve Rasûlü'nün talimatlarına uymadığı ve Cemel vak'asında binlerce insanın kanının akmasına sebep olduğu... herkesçe biliniyor.* Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) böyle kimseleri her-

---

* İlk iki halîfenin **a.** Allah'ın Rasûlü'nün huzurunda yüksek sesle konuşarak onu rahatsız ettikleri ve bunun üzerine Hucurât sûresinin ilk ayetlerinin indiği (bk. Ahmed: III, 287; Buhârî: meğâzî, 70, tef. Hucurât, 1, 2, i'tisâm, 6; Tirmizî: tef. Hucurât, 1; Müellif: âdâb'ül-qudât, 6; et-Tahâvî, 115. htm; İbn Kesîr, IV, 205-206; Elmalılı, VI, 4449), **b.** Yine değişik bir konuda Allah'ın Rasûlü'nün öfkelenmesine sebep oldukları (**30** nolu hadisimize bk.), **c.** Allah'ın Rasûlü'nün rahatsızlanıp yattığı son günlerinde, Ömer b. Hattab'ın "Bize Allah'ın kitabı yeter!!!" deyip etrafı velveleye vererek onun yazdırmak istediği tarihi vasiyyete mani olması ve böylece Allah-'ın Rasûlü'nü haddinden fazla üzmesi, (Abdullâh b. Abbâs'tan gelen bu çok sahih rivâyet için bk. İbn Sa'd, II, 242-244; Ahmed, I, 222, 325, 336, 355; Buhârî: ilim, 39, cihâd, 176, cizye, 6, meğâzî, 83, merdâ, 17, i'tisâm, 27; Müslim: vasâyâ, 20-22; Ebû Dâvûd, imâra, 28 [Ancak Ebû Dâvûd hadisin asıl can alıcı bölümlerini tümüyle atlamış!] ve et-Taberî, II, 228-229 rivâyet ediyor. Buna **"reziyye hadisi"** denir.) **d.** Allah'ın Rasûlü'nün vefatından hemen sonra kızı Fâtıma'yı çok üzdükleri ve böylece Allah'ın Rasûlünü fazlasıyla rahatsız ettikleri, **e.** Hâlid b. Velîd'e Mâlik b. Nüveyra ile ilgili olayında, Allah'ın öngördüğü hükümleri uygulamamış olmaları (**88-89** nolu hadislerin açıklamasına; İmam Ali'yle arası açık olan sahâbîlerden "Hâlid b. Velîd" maddesine bk.), **f.** Hz. Âişe annemizin de Allah'ın Rasûlü'nü sık sık rahatsız ettiği; Hafsa ile birlikte Tahrîm sûresine olumsuz yönde konu olduğu (Ayrıntılı rivâyetler için bk. Ahmed: I, 48, VI, 59, 221; Buhârî: mezâlim, 25, tef. Tahrîm, 1~4, talâq, 8, hıyel, 12, libâs, 31, eymân, 25; Müslim: talâq, 20-21, 30~34; Ebû Dâvûd: eşribe, 12;

kesten daha çok sevdiği düşünülemez!

İkincisi, bu rivâyetler yukarda geçen sahih hadislere ve Hz. Âişe ve Ömer'in bizzat kendilerinden gelen gayet sahih rivâyetlere de aykırı.

Üçüncüsü, bu rivâyetler şu sahâbîler kanalıyla gelen en sahih hadislere de aykırı:

1. Ebû Mûsâ el-Eş'arî: Bu rivâyette, Esmâ bt. Umeys adlı bir sahâbî kadının Ömer b. Hattâb'dan daha faziletli ve üstün olduğu Hz. Peygamber (s.a.a) tarafından açık bir dille ifade ediliyor.

Buhârî (meğâzî, 40) ile Müslim (f. sahâbe, 169) rivâyet ediyor. İbn Sa'd da (VIII, 281) aynı hadisi Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih iki ayrı isnadla rivâyet etmekte.

2. Hz. Âişe: Diyor ki: "Hadîce'yi kıskandığım kadar hiçbir kadını kıskanmadım; çünkü Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ondan çok bahsederdi."

Ahmed (VI, 58, 202, 279), Buhârî (menâqıb, 80; nikâh, 108; edeb, 23; tevhîd, 33), Müslim (f. sahâbe, 74~76), Tirmizî (birr, 70; menâqıb, 61), İbn Mâce (nikâh, 56) ve Hâkim (III, 186) rivâyet ediyor.

3. Hz. Âişe: Diyor ki: "Hadîce annemizin bacısı Hâle Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanına girmek için izin isteyince hemen Hadîce'yi hatırlayıverdi. Ona "Allah sana daha iyisini (yani kendisini) vermişken, damakları kızarmış o Kureyşli kocakarıyı ne anıp duruyorsun!?" dediğimde gazaba gelip öfkelendi ve ***"Hayır! Vallahi Allah bana onun yerine daha iyisini vermedi!"*** buyurdu."

Ahmed (VI, 118, 150, 154), Buhârî (menâqıb, 80), Müslim (f. sahâbe, 78), Taberânî ve İbn Abdilberr (IV, 286-287) rivâyet ediyor. (Ayr. bk. İbn Hacer, el-İsâbe: IV, 283; el-Aynî, XIII, 361; el-Münâvî, III, 492; Davudoğlu, Müslim Şerhi: X, 292) Ancak Buhârî ile Müslim hadisin altı çizili bölümüne her nedense yer vermiyor!

Müellif: talâq, 16-17, eymân, 20, işret, 4; Hâkim, II, 493; İbn Kesîr, IV, 387-389; Elmalılı, VII, 5086~5097), Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) karşı bağırıp çağırdığı (**107** nolu hadisimize bk.), Hz. Peygamberin bütün uyarılarına (sh. 48'e bk.) rağmen "Cemel" vak'asına öncülük ettiği herkesçe biliniyor! (Detaylı bilgi için **Sahâbenin Adaleti ve Ebû Hürayra** adlı çalışmamıza bk.) Bunlar mı Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) en çok sevdiği kişiler!

4. Abdullâh b. Ömer: Babası Ömer b. Hattâb şöyle diyor: "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yanında Zeyd b. Harise senin babandan, Zeyd'in oğlu Üsâme de senden daha sevimliydi ey Abdullâh!"

İbn Sa'd (IV, 70) **Müslim'in şartlarına göre sahih bir isnadla** rivâyet ediyor. Tirmizî (menâqıb, 40) ile Hâkim (III, 559) ise farklı isnadlarla rivâyet ediyor ve Hâkim **"isnadı sahih"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. (Ayr. bk. İbn Abdilberr, I, 58; Qâdî Iyâd, eş-Şifâ: III, 417)

5. Abdullâh b. Ömer: Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) ***"Bana insanların en sevimlisi Üsâme'dir!"*** dediğini naklediyor!

Ahmed (II, 20), Hâkim (III, 596), Taberânî ve İbn Abdilberr (I, 58) rivâyet ediyor. Hâkim **Müslim'in şartlarına göre sahih** diyor; Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor.* (el-Münâvî, I, 483)

6. Safiyye annemiz: Kendisinden gelen rivâyete göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) onu Âişe ve Hafsa'ya üstün tutmuş!

Tirmizî (menâqıb, 63) ile Hâkim (IV, 29) **zayıf bir isnadla** rivâyet ediyor. Ancak Ahmed (III, 136) ile Tirmizî'nin (menâqıb, 63) **Enes b. Mâlik**'ten rivayet ettiği hemen aynı içerikli hadisin isnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih. Ayrıca İbn Sa'd (VIII, 127) da aynı hadisi değişik yoldan rivâyet etmekte.[1]

Bütün bu rivâyetler hem onların kendi içlerinde çelişkiye düştüklerini gösteriyor, hem de Allah'ın Rasûlü (s.a.a) gözünde – Ali ve Ehl-i Beyt dışında bile – Ebûbekr ile Ömer'den ve Hz. Âişe'den çok daha sevimli kişilerin olduğunu ispatlıyor.

Dördüncüsü, ilk iki rivâyet Amr'dan geliyor. Amr ise hadisi alınacak ve sözüne güvenilecek birisi değil! Üstelik Hz. İmam'a karşı son derece düşmanca duygu ve tavırlarıyla biliniyor. Kısacası bu rivâyetlerin ikisi de ya Amr'ın düzmesi; yada birinci rivâyet Amr'ın ardından gelen Basralı râvîlerden birisinin, ikincisi ise Qays b. Ebî

---

* Bu rivâyete Ehlisünnet kardeşlerimizi ilzam için yer verdik. Oysa bu rivâyetin doğrusu ***"... Üsâme benim yanımda insanların en sevimlilerinden!"*** şeklinde.

(bk. İbn Sa'd, II, 249-250, IV, 65-67; Ahmed: II, 20; Buhârî: menâqıb, 45; meğâzî, 44, 87, eymân, 2; Müslim: f. sahâbe, 63-64; Tirmizî: menâqıb, 39)

Bundan da maksat, el-Aynî'nin de dediği (XIV, 413) gibi "Üsâme'nin genç yaşta komutan olmasına itiraz eden insanlardan daha sevimli" olduğu.

1- Ay. bk. İbn Abdilberr, IV, 348; İbn'ül-Esîr, V, 327; İbn Hacer, IV, 347

Hâzim'in tasarrufu! Çünkü onlar da Hz. İmam'ın düşmanlarından![1]

Hz. Âişe'den gelen rivâyetin baş râvîsi Abdullâh b. Şaqîq Ehl-i Beyt düşmanlığıyla tanınan bir râvî. Dolayısıyla bu rivâyet de onun marifeti olmalı! Kaldı ki Hz. Âişe annemizin İmam Ali'ye karşı tutum ve durumu da herkesçe malum!

Enes'ten gelen rivâyetin senedinde Abdurrahmân b. Avf'ın oğlu Humeyd var. Ehl-i Beyt'e karşı olumsuz durumundan daha önce bahsettik! Zaten Şamlı ez-Zehebî bile "Cidden garip!" diyor.

Ümmü Seleme rivâyeti ise o temiz annemizin alet edildiği bir uydurma! Senedinde **Zem'a b. Sâlih** var. Hadis uleması zayıf sayıyor kendisini.[2]

Ömer b. Hattâb rivâyeti ise Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) dayanmıyor. Yani bu sadece Ömer'in kendi düşüncesi! Dolayısıyla bağlayıcı bir tarafı yok! Diğer yandan bu rivâyet Ehl-i Beyt düşmanlığıyla ün yapmış Urve* kanalıyla geliyor!

Kısacası bu rivâyetlerin hemen hepsi asılsız! O hâlde bu rivâyetlerin Buhârî, Müslim gibi kaynaklarda geçiyor olması, Hâkim ile Şamlı ez-Zehebî'nin onlardan bazıları için "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih!" demesi gerçeği hiçbir zaman değiştirmez.

d. Hz. Peygamberin Yanısıra İlk Put Kırma Şerefi İmam Ali'ye Aittir.

Bu hususu kitabımızın **119** nolu hadisinden anlıyoruz. Bu hadis aynı zamanda İmam Ali'nin o günlerde bile eşsiz bir cesarete sahip olduğunu gösteriyor.

e. Abdullâh b. Ömer İle Hz. Âişe Annemizin İmam Ali İle Arası İyi Değildi.

Gerek Abdullâh b. Ömer'in ve gerekse Âişe annemizin İmam Ali (a.s) ile aralarının iyi olmadığı malum. Özellikle Hz. Âişe'nin Hz. İmamı hiç sevmediği, ona karşı eskiden beri olumsuz duygu ve düşün-

---

2- Qays b. Ebî Hâzim ile az sonraki Abdullâh b. Şaqîq için **88~89** nolu hadislerin açıklamalarına, İmam Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e düşman olan râvîler listesine bk.

2- ez-Zehebî, II, 81; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 257; el-Münâvî, V, 225

* sh. 47'ye bk.

celer beslediği, Cemel vak'asına öncülük ettiği... (bk. s. 48) hatta İbn Mülcem'in Hz. Ali'yi öldürmesine sevindiği[1] herkesçe biliniyor!

Abdullâh b. Ömer ise İmam Ali ile savaşmamış. Ona kılıç çekmemiş, Muâviye'nin başını çektiği **"azgın çete"**de yer almamış; bu bakımdan elbette onunla savaşanlarla bir tutulamaz. Ancak o da İmam Ali'yi o sırada yalnız bıraktığı ve onu desteklemediği için Allah ve Rasûlü'nü (s.a.a) karşısına almış durumda! Muâviye döneminden itibaren o da safını bulmuş; Emevî zorbalarına çok rahat biçimde biat etmiş! Ayyaş – berdoş Yezîd'e, Abdülmelik b. Mervân'a biat etmekte bir an bile gecikmemiş! Hatta çoluğunu-çocuğunu etrafına toplayıp bu konuda telkinlerde bulunmuş![*]

Cemel ve Sıffîn vak'alarında Hz. İmam'a bir biatı çok gören ve onu düşmanları – ki Allah ve peygamber düşmanı olduklarını daha önce gördünüz – karşısında yalnız bırakan Abdullâh b. Ömer, böyle günlerde "önüne gelen emîrin arkasında namaz kılacak ve ona zekâtını hemen verecek"[2] kadar tutarsız ve kişiliksiz bir tutum sergiliyor. Kısacası O da İmam Ali'yi ve Ehl-i Beyt'i sevmiyor. O da İmam'a karşı olumsuz duygular taşıyor.

Abdullâh b. Ömer'in İmam Ali'ye yönelik olumsuz duygu ve düşüncelerini ise **101~104** nolu hadislerimizden rahatlıkla anlıyoruz. Hadislerde Abdullâh'a İmam Ali ile Osman'ın durumları soruluyor. Ama o ne yapıyor; Ali'yi hemen geçiştiriyor ve her ne hikmetse onun faziletlerini konu edinen hadislerden birkaçını söyleyemiyor. Osman'a gelince açılıyor; onun aleyhindeki yaygın eleştirilerin yersiz ve haksız olduğuna dair açıklamalarda bulunuyor. Bunun ne derece doğru olduğunu birazdan göreceğiz.

f. Osman b. Affân hakkında birkaç söz.

Abdullâh b. Ömer'den gelen rivâyetlerde Osman b. Affân'ın Uhud harbi sırasında kaçtığı ifade ediliyor. İbn Ömer'in kendisi de bunları kabul ediyor; ancak Allah'ın onu bu büyük günahına rağmen af-

---

1- Hz. Âişe'nin İmam Ali'nin öldürüldüğünü duyunca sevinerek şükür secdesine vardığına dair bk. İbn Sa'd, III, 40; et-Taberî, III, 159; Şerafuddîn, en-Nass: 457

* Ayrıntı için **88-89** nolu hadislerin açıklamalarında geçen, İmam Ali'yle arası açık olan sahâbîler listesine bk.

2- İbn Sa'd (IV, 149) değişik yollardan; hatta **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih** isnadlarla rivâyet ediyor. (Ayr. bk. el-Emînî, X, 46-50)

fettiğini, fakat insanların, işlediği küçük bir günah dolayısıyla ona baş kaldırıp öldürdüklerini söylüyor![**]

Osman'ın Uhud harbi sırasında Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) yalnız bıraktığı, Mekkeli müşriklere arkasını dönüp kaçtığı, hatta tam üç gün ortadan kaybolduktan sonra Medine'ye döndüğü biliniyor.[1] Hatta hilâfeti sırasında, (Hicret öncesi kardeşlik akdiyle) kardeşi olan Abdurrahmân b. Avf ile arasının açıldığı günlerde, Abdurrahmân'ın bunu da gündeme getirerek Osman'ı ayıpladığı gelen güvenilir rivâyetler arasında.[2] Ancak Allah Teâlâ o gün arkasını dönüp kaçanları affettiği (Âl-i Imrân, 155) için üzerinde fazla durmuyoruz.

Gelelim Osman b. Affân'ın "küçük" günahına: Biz burada sadece birkaçına değinecek, gerisini ilgili çalışmamıza[*] bırakacağız.

1. Hz. Ali hayattayken ve Allah'ın Rasûlü (s.a.a) onu ümmetinin başına imam atadığı hâlde, Abdurrahmân b. Avf'ın bir hilesiyle halîfe oldu. Hz. İmam'ın oturması gereken makama o oturdu.

2. Hilâfetinin daha ilk günlerinde Ubeydullâh, babası Ömer b. Hattâb'ın öldürülmesinden sorumlu sandığı birkaç suçsuz insanı öldürmüştü. Bu cinayetin tamamen haksız yere yapıldığı herkes tarafından bilinmesine ve ileri gelen sahâbenin "kısas" istemesine rağmen, sırf Amr b. Âs'ın şeytani telkinleriyle Ubeydullâh'ı affetti; Allah'ın hadlerini askıya aldı.[3]

3. Devletin tüm kadrolarını ehliyetsiz ve aşağılık akrabalarıyla

---

** Konuyla ilgili **101~103** nolu hadislerin yanısıra değişik rivâyetler için bk. Ahmed: II, 101; Buhârî: humus, 14, menâqıb, 36, meğâzî, 19, tef. Baqara, 21, tef. Enfâl, 6; Tirmizî: menâqıb, 18; Hâkim, III, 98; el-Emînî, X, 70-71

1- bk. et-Taberî, II, 69; İbn'ül-Esîr, el-Kâmil: II, 110; İbn Ebil-Hadîd, XV, 20-22; İbn Kesîr, el-Bidâye: IV, 28; F. er-Râzî, IX, 50; el-Halebî, II, 240; Şerafuddîn, en-Nass: 326; el-Emînî, IX, 327

2- Ahmed: I, 68, 75; İbn Kesîr, I, 418-419; İbn Ebil-Hadîd, XV, 21-22

* Ayrıntılı bilgi için **Sahâbenin Adaleti ve Ebû Hürayra** adlı eserimize bk.

3- Gayet **sahih** isnadlarla rivâyet edilen bu hâdise için bk. İbn Sa'd, III, 350, 355~357; V, 15~17; el-Ya'qûbî, II, 160~164; et-Taberî, II, 586-587, 590; İbn Abdilberr, II, 433; İbn Ebil-Hadîd, III, 59~62, IX, 54~55; İbn'ül-Esîr, III, 175~176; ez-Zeyle'î, Nasb'ur-Râye: IV, 338; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 75-76, 619, ed-Dirâye: II, 263~264; el-Emînî, VIII, 132~143; Algül, II, 396

İbn Sa'd'ın (III, 356) **gayet sahih bir isnadla** rivâyetine göre, Ubeydullâh'ı bu cinayete azmettirenlerden başında kız kardeşi olan Hafsa annemiz geliyor!

doldurdu. (Anne bir kardeşi) fâsık Velîd b. Uqbe'yi Kûfe, (süt kardeşi) Abdullâh b. Sa'd b. Ebî Serh'ı Mısır, (dayısının oğlu) Abdullâh b. Âmir'i Basra valiliğine getirdi! Muâviye'nin yetki alanını daha da genişletti; Ürdün, Lübnan ve civarını da Şam'a kattı. Her yandan gelen şikayetler üzerine önceden atadığı valileri yeni akrabalarıyla değiştirdi. Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Tâif'e sürgün ettiği (amcası) Hakem'i Medine'ye geri aldı, Hakem'in oğlu (amcasının oğlu ve damadı) Mervân'ı kalem müdürlüğüne getirdi. Hoş, Osman'ın başını yiyenlerden birisi de Mervân'dır!

Ayrıca devlet hazinesini kendi yandaşlarına peşkeş çekti: Ebû Süfyân'a, fâsık Velîd'e, Mervân'a, (amcasının oğlu ve damadı) Hâris b. Hakem'e, (amcasının torunları) Saîd b. Âs ile Abdullâh b. Hâlid'e devletin gelirlerinden bol bol verdi. Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Hz. Fâtıma'ya hediye ettiği ama halîfelerin bir türlü kendisine teslim etmedikleri "Fedek" arazisinin gelirini Mervân'a tahsis etti, Kuzey Afrika gelirlerinin çok büyük bir kısmını İbn Ebî Serh'a verdi. Medine civarındaki devletin otlak arazisini çevirip sadece Ümeyye oğullarına açtı. Başkalarının hayvanlarının istifadesine mani oldu... Kısacası o dönemde yapılan vurgunlar ve yolsuzluklar göğün katına çıktı! Emevî hanedanı kapitalistçe servet yığdı; zevk ü sefa baş gösterdi![1]

4. Diğer taraftan şarap içtiği şahitlerin tanıklığıyla sabit olan Kûfe valisi fâsık Velîd'e gerekli şer'î cezayı infaz etmedi; bunun yerine şahitleri sopalattı![2] Velîd bundan yüz bularak içmeye devam etti. Bir gün kafayı iyice çekip sabah namazında cemaate 3 yada 4 rek'at kıldırması ve sonra "Ne dersiniz; biraz daha artırayım mı!?" demesi bardağı taşıran son damla oldu. Aleyhinde şikayetler artınca, görevinden alınıp Medine'ye getirildi; cezası infaz edildi.[3]

5. Bütün bu haksızlıklara ve devlet erkânının yolsuzluklarına, ümmetin mal varlığının Ümeyye oğulları tarafından yağmalanmasına karşı sesini çıkardığı için Ebû Zerr el-Ğıfârî'yi "Rabeze" denen ıssız

---

1- Ayrıntılı bilgi için bk. İbn Ebil-Hadîd, III, 11~40; Şerafuddîn, en-Nass: 399 ~405; el-Emînî, VIII, 234~282; Aycan, 102 vd.; İslamoğlu, 47~53 (Ayr. **Sahâbenin Adaleti ...** adlı eserimize bk.)

2- bk. Belâzürî, el-Ensâb: V, 33; el-Emînî, VIII, 120-121

3- Ahmed: I, 144; Buhârî: menâqıb, 36; Müslim: hudûd, 38; el-Beyheqî, VIII, 318; İbn Abdilberr, III, 633-635; İbn'ül-Esîr, el-Üsd: IV, 316~317; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 638; el-Emînî, VIII, 122~125; İslamoğlu, 52~53; Algül, II, 393

bir yere sürüp mecburi ikamete mahkum etti[1], Ammâr b. Yâsir'i yere yatırıp karnı patlayıncaya ve kaburga kemiklerinden birisi kırılıncaya kadar dövdürdü![2] Abdullâh b. Mes'ûd'u da fena biçimde dövdürdü.[3] Osman'ın; Abdurrahmân b. Avf, Cündeb b. Züheyr, Adiy b. Hâtem, Amr b. Hamıq, Mâlik el-Eşter, Sa'sa'a b. Sûhân, Zeyd b. Sûhân, Hâris el-A'var ve daha pekçok masum insanı değişik yerlere sürdüğü, hatta İmam Ali'yi bile sürmeye niyetlendiği gelen rivâyetler arasında![4]

Bütün bunların yanısıra; nerede ayyaş, berdoş, sicili bozuk, İslâm düşmanı kimse varsa, hemen hepsinin Osman'ın yanında yer almış olması da çok ilginç! Muâviye başta olmak üzere, tüm Emevî zorbalarının onu ve icraatlarını sahiplenmeleri elbette boşuna değil. İsterseniz gelin; **Huzeyfe b. Yemân** adlı seçkin sahâbînin -ki Allah'ın Rasûlü (s.a.a) tarafından ashâb içinde bulunan münafıkların kendisine bildirildiği sahâbîdir- şu sözüne hep birlikte kulak verelim: **"**Eğer deccâl çıkacak olursa, ona Osman'ı sevenler tâbi olur!!!**"**[5]

İşte Abdullâh b. Ömer'in sözünü ettiği "küçük" günah(lar)! İnsaf! Sahâbenin en ileri gelenleri bu "küçük" günah yüzünden mi Osman'ı en sert biçimde eleştirdiler? Kendisinin halife olmasını sağlayan Ab-

---

1- Konuya ilişkin en sahih rivâyetler, Ebû Zerr el-Ğıfârî'nin oraya kendi isteğiyle gitmediğini; bilakis "sürüldüğünü" ortaya koyuyor. bk. İbn Sa'd, IV, 234; Ahmed: V, 144, 156, 178-179, 197; İbn Şebbe, III, 1034~1035; el-Ya'qûbî, II, 172; et-Taberî, II, 184; Hâkim, III, 50-51, 344; İbn Abdilberr, I, 214, 217; İbn Ebil-Hadîd, III, 52~59, VIII, 252-262; İbn'ül-Esîr, VI, 438; el-Emînî, VIII, 292~307, 315~318; Aycan, 105~109

Not: Ebû Zerr el-Ğıfârî'nin insanları "bir lokma bir hırka"ya çağırdığı ve insanları rahatsız ettiği için, bir bakıma halifenin ricasıyla ama kendi isteğiyle Rebeze'ye çekildiğine dair söylentiler İbn Cerîr et-Taberî'ye dayanmaktadır. Taberî (II, 615~616) ise bunları "Seyf b. Ömer" kanalı ile rivayet etmiş bulunuyor. Seyf'in durumunu daha önce gördük. (sh. 234) Dolayısıyla bütün bunlar tek kelimeyle uydurma ve Osman'ı haklı çıkarma çabalarından başka bir şey değil! İbn'ül Esîr vb. tarihçiler ise – galiba hesaplarına geldiği için- aynı hikâyeyi anlatıp durmuşlar. (Örn. bk. Algül, II, 400~404)

2- İbn Sa'd, III, 259; İbn Abdilberr, II, 477; İbn Ebil-Hadîd, III, 47~52; el-Halebî, II, 84; el-Emînî, IX, 15~20; Aycan, 103, 108

3- el-Ya'qûbî, II, 170; İbn Ebil-Hadîd, III, 40-45; el-Halebî, II, 84; el-Emînî, IX, 3~6; Aycan, 105, 108

4- el-Emînî, IX, 30~63

5- bk. ez-Zehebî, II, 107 ez-Zehebî rivâyetin isnadı için sesini hiç çıkarmıyor!

durrahmân b. Avf ve Talha ile arası bunun için mi açıldı dersiniz!?[1] Hz. Aişe böyle basit bir şey dolayısıyla mı Osman için: "Öldürün şu na'sel suratlıyı! O gerçekten kâfir oldu!" diyordu?[2] Bu yüzden mi ülkenin dört bir yanında isyanlar / kıyamlar çıktı? Osman'ı sırf bunun için mi katlettiler? İnsâf; gerçekten insaf!

g. Namazda Öksürmek ve "Sübhânallâh!" Demek...

İmam Ali'den (a.s) rivâyet edilen **111~115** nolu hadislerimiz, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) namazdayken -Ali'yi namazda olduğundan haberdar etmek için- bir rivâyette "sübhânallâh!" dediğini, bir başka rivâyette ise öksürdüğünü; dolayısıyla bunların namaza doğrudan hiçbir zararının olmadığını ifade ediyor.

İslâm alimleri namazdayken namazla ve Allah'ı anmakla hiç ilgisi olmayan ve kasden yapılan konuşmanın namazı bozduğu konusunda ittifak halinde. Namazda olduğunu duyurmak yada bir olay karşısında uyarıda bulunmak kasdıyla "sübhânallâh!" demenin namazı bozmadığı konusunda da ittifak var. Öksürmeye gelince:

1- bk. sh. 330~331

2- "Na'sel" Arapça'da "erkek sırtlan, ahmak ihtiyar" gibi anlamlara geliyor. Osman b. Affân, adına "Na'sel" denilen Medineli (bazı rivayetlere göre Mısırlı) uzun sakallı bir yahudiye çok benzediği için kendisine bu lakab verilmiş!

Osman b. Affân'ın hilafetinin son yıllarını konu edinen hangi temel klasik esere murâcaat etseniz, bu lakabın onun için düşmanları tarafından sık sık kullanıldığını görürsünüz. Hz. Aişe de ona bu lakabı layık görenlerin en başında yer alıyor!

Aişe annemiz Osman'ın Kur'ân'a aykırı, akrabalarını kayıran icraatlarını gördükçe onu eleştiri yağmuruna tutuyor, onu peygamberin yolunu terketmekle suçluyordu. (bknz. İbn Abdilberr, II, 192; İbn Ebil-Hadîd, VI, 215; el-Emînî, VIII, 123, IX, 16, 79, 81) Eleştirilerinden bir sonuç alamayan Hz. Aişe son kararını veriyordu: "Öldürün şu na'sel suratlıyı!..." (bk. et-Taberî, III, 12; İbn Ebil-Hadîd, VI, 215, 217, XX, 17; İbn'ül-Esîr, el-Kâmil: III, 206; el-Emînî, IX, 79~85; Şerafuddîn, 265, en-Nass: 393, 418~420; Gölpınarlı, 83; Arapça kapsamlı lüğatlerin hemen hepsinin "na'sel" maddesine bk.)

Buraya kadarki tutumu normal ve yerinde olan Hz. Aişe, Osman öldürülüp yerine Ali'nin seçildiğini duyar duymaz, kendisi de peygamberimizin özel ve genel onlarca uyarısına rağmen, Osman'ın kanını yerde koymamak iddiasıyla Hz. Ali'ye karşı "Cemel" savaşını başlatıyordu! Mü'minlerin Emîri (a.s) ona bir mektup yazarak şöyle buyurdu: "...İddiana bakılırsa Osman'ın kanını taleb etmektesin. Oysa daha dün ona saldırıyor, ashâbın arasında [Şu na'sel suratlıyı öldürün; o gerçekten kafir oldu! Allah onun canını alsın!] diyordun. Bugünse çıkmış onun intikamı peşindesin. Allah'tan kork!..." (bk. el-Halebî, III, 322; Gölpınarlı, 83; el-Emînî, IX, 79~80)

Kendi irâdemiz ve kontrolümüz dışında gelişen bir ihtiyaç sonucu; boğazımız gıcıklandığında öksürmenin namaza -yine ittifakla- bir zararı yok. Böyle fiziki hiç bir sebep yokken yani tamamen kendi isteğimizle, ama birilerini uyarı kasdıyla "öksürme"nin namazı bozup bozmayacağı ise eskiden beri tartışmalı.

Ehl-i Beyt mektebine (İmâmiyye), Mâlikîlere ve Ahmed'den gelen bir rivâyete göre bununla namaz bozulmaz. Şâfiilerle Hanbelîler "Öksürme esnasında iki ve daha fazla harf çıkarsa namazı bozar; aksi hâlde bozmaz." diyorlar. Hanefî mezhebinde; bu konuda Ebû Hanîfe ile öğrencilerinden gelen bir hüküm yok. Konuya el atan sonraki alimler ise kendi aralarında anlaşabilmiş değil! Ama daha sonrakiler, mezhebde sahih olan görüşün "bozmaz" olduğunu ifade ediyorlar.

Buradan da anlaşılıyor ki; öksürme esnasında harf çıkmazsa namaz ittifakla bozulmaz.[1]

1- **İmâmiyye** = İmam Humeynî, Tavzîh'ul-Mesâil: 177; Ebul-Qâsım el-Hôî, Tam İlmihal (Terc.): 170; Muhammed Huseyn Fadlullâh, el-Fetâvâ'l-Vâdıha: 354

Rivâyete göre; namaz esnasında kapıda birisinin olduğunu evdekilere duyurmak amacıyla öksürmenin hükmü İmam Ca'fer es-Sâdıq'a (a.s) da soruluyor. Hz. İmam "Hiçbir sakıncası yok!" buyuruyor. bk. Şeyh Sadûq, el-Faqîh: I, 242; el-Hurr el-Âmilî, el-Vesâil: VII, 255

Mâlikîler = el-Huraşî, Şerhu Muhtasar'il-Halîl: I, 320; ed-Derdîr, eş-Şerh'ul-Kebîr: I, 281~282

Şâfiîler = el-Heytemî, Feth'ul-Cevâd: I, 147; eş-Şirbînî, Muğnî'l-Muhtâc: I, 195; el-Ensârî, Feth'ul-Vehhâb: I, 50

Hanbelîler = İbn Qudâme, el-Muqni': 32, el-Muğnî: I, 742; el-Hıcâvî, el-İqnâ': I, 139~140; İbn'ün-Neccâr, Şerhu Müntehâ'l-İrâdât [www.islamweb.net/library/]: 48. htm

Hanefîler = F. Qâdîhân, el-Fetâvâ el-Hâniyye: I, 136; el-Kâşânî, el-Bedâi': I,

234; İbn'ül-Hümâm, Feth'ul-Qadîr: I, 398; İbn Nüceym, el-Bahr'ur-Râiq: ilgili yer; İbn Âbidîn, Redd'ül-Muhtâr: I, 618~619

Görünen o ki; "öksürmek namazı bozar" diyenler, bunu daha çok "konuşma"ya benzetiyorlar. Oysa öksürmenin konuşmayla hiçbir ilgisi yok. Kaldı ki yukarda gördüğümüz hadis-i şerifler "öksürmek namazı bozar" diyenlerin aleyhine delildir.

İMAM ALİ'NİN FÂTIMA EZ-ZEHRÂ İLE EVLİLİĞİ VE ZİFAFI

120. Bürayde el-Eslemî anlatıyor:

"Fâtıma'yı (önce) Ebûbekr ile Ömer istedi. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"O daha küçük!"*** buyurdu. Daha sonra Ali (r) isteyince hemen onunla evlendirdi."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Huseyn b. Vâqid kanalıyla Müellif (nikâh, 7), Hâkim (II, 167~168), İbn Hıbbân vb. rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hâkim hadisimizin "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih" olduğunu söylüyor, Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor! Ancak doğrusu, Huseyin b. Vâqid dolayısıyla, sadece "**Müslimin şartlarına göre sahih**" olduğu.

Bu hadisin benzerini İbn Sa'd (VIII, 19-20) ile Taberânî (İbn Hacer, el-İsâbe: I, 374) Hucr b. Anbes el-Hadramî'den mürsel olarak sahih bir isnadla rivâyet ediyor.

121. Esmâ bt. Umeys anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kızı Fâtıma'nın zifafı esnasında ben de vardım. Sabah olunca Allah'ın Rasûlü (s.a.a) kapıyı çaldı. Kapıyı ona Ümmü Eymen -ki onu uğurlamak için kadınların arasında bulunduğu söyleniyor- açtı. Kadınlar Pey-gamber (s.a.a)'in sesini duyar duymaz duygulandılar. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"İyi olmuş!"*** buyurup bir kenara oturdu.

Ben de diğer bir kenardaydım. Derken Ali (r) çıka geldi. Ona dua edip üzerine bir miktar su serpti. Sonra dışarı çıktı. Bir karartı görünce ***"Bu da kim?"*** diye sordu. Ben de "Esmâ" dedim. ***"Umeys'in kızı mı?"*** diye sorunca, "Evet!" dedim. ***"Allah'ın Rasûlü'nün kızı Fâtıma'nın zifafında***

yardımcı olmak için mi bulunuyorsun?" deyince, "Evet" dedim. Hemen benim için de dua etti."

Müellif diyor ki: "Saîd b. Ebî Arûbe ise bu hadisi "Eyyûb – Ikrime" kanalıyla İbn Abbâs'tan rivâyet ediyor."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi "... Hâtim b. Verdân – Eyyûb es-Sehtiyânî – Ebû Yezîd el-Medenî – Esmâ b. Umeys" kanalıyla Ebûbekr el-Qutay'î ile Hâkim (III, 159) rivâyet ediyor. (Nâşir, 115)

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı **Buhârî'nin şartlarına göre sahih.** Müellifimizin sözünü ettiği hadis ise bir sonra gelecek.

Not: İmam Ali ile Hz. Fâtıma (a.s)'ın nikahı hicretten 4 ay kadar sonra kıyıldı. Zifaf ise Bedr muharebesi dönüşü gerçekleşti. Esmâ bt. Umeys ise o tarihlerde, kocası Hz. Ca'fer ile birlikte, henüz Habeşistan'da; hicrette bulunuyordu. Esmâ dahil bütün Habeşistan muhâcirleri, ancak Hayber'in fethedildiği yıl Medine'ye geldiler. Yani zifaftan tam 5,5 yıl sonra!

Dolayısıyla bu hadisin Esmâ bt. Umeys'e dayandırılması ve zifaf esnasında onun da yer aldığına dair ifadeler hatalı. Bu hata da çok büyük ihtimalle Eyyûb'dan sonraki râvîlerden birine ait. Çünkü bundan sonraki hadis de Eyyûb'dan (Saîd b. Ebî Arûbe kanalıyla) geldiği hâlde; o İbn Abbâs'a ait.

Doğrusu; bu hadis de ya bir sonraki hadisimiz gibi İbn Abbâs'a yada Ümmü Eymen'e ait. (Açıklamalar bölümüne bakınız.)

122. Abdullâh b. Abbâs anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) kızı Fâtıma'yı Ali (r) ile evlendirdiğinde, onun yanısıra gönderdiği çehizler arasında bir kat yatak, içi lif dolu deri bir yastık ve bir de su kabı vardı. Vadiden kum getirip eve serdi ve Ali'ye (r): ***"Fâtıma'nın yanına girdiğinde ben gelmeden ona yaklaşma!"*** buyurdu.

Daha sonra Allah'ın Rasûlü (s.a.a) gelip kapıyı çaldı. Ümmü Eymen dışarı çıkınca, ***"Kardeşimin haberi var mı!"*** dedi. Ümmü Eymen "Kızını onunla evlendirmişken; nasıl kardeşin olur!?" deyince ***"O benim kardeşimdir!"*** buyurdu ve sonra kapıya doğru ilerledi. Bir karartı görünce ***"Bu da kim?"*** diye sordu. O "Esmâ bt. Umeys" deyince ona

doğru yaklaştı ve ***"Demek Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kızına yardımcı olmak için geldin!"*** buyurdu. -Yahudi milleti, yeni evlenen birisi gerdeğe gireceği zaman, önce onu eşinden ayrı tutarlardı.-

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bir tas su getirtti; içine okuyup üfledi. Sonra Ali'yi (r) çağırdı ve o sudan onun yüzüne, göğsüne ve kollarına serpti. Sonra Fâtıma'yı çağırdı. Fâtıma Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) utandığı için elbisesiyle birlikte düşecekti! Ona da aynısını yaptı ve:

"Ey kızım! Allah'a yemin olsun, seni ailemin / Ehl-i Beytimin en hayırlısı dışında hiçbir kimseyle evlendirmek istemedim!" buyurdu; sonra kalkıp dışarı çıktı."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Eyyûb'dan itibaren Saîd b. Ebî Arûbe kanalıyla İbn Sa'd (VIII, 23-24) da rivâyet ediyor. Yalnız İbn Sa'd'ın isnadında karışıklıklar var. Çünkü İbn Sa'd "... Saîd – Ebû Yezîd el-Medenî – Ikrime" yoluyla rivâyet ediyor hadisi. Ikrime ise çok büyük ihtimalle İbn Abbâs'tan nakletmiş olmalı.

İbn Sa'd'ın isnadının doğrusu "... Saîd – Eyyûb – Ikrime" şeklinde olmalı. Nitekim İbn Sa'd'ın bizzat kendisi, zifaf ile alâkalı kısa bir olayı bu isnadla rivâyet ediyor. (VIII, 22)

Hadisin Durumu: Hadisimiz, senedindeki **Süheyl b. Hallâd el-Basrî**'nin "meçhul" olduğu iddiasıyla zayıf sayılıyor. Oysa Süheyl makbul, vasat bir râvî.[1] O hâlde **hadisimizin isnadı hasen.**

Kaldı ki Süheyl İbn Sa'd'ın senedinde yok. Onun senedinde ise **Abdülvehhâb b. Atâ el-Basrî** var: Müslim'in hâfızası biraz zayıf ama sadûq râvîlerinden.[2] Öyleyse **bunun da isnadı en azından hasen.**

123. Sa'd b. Ebî Vaqqâs'tan:

"Ali (r) Muâviye'nin yanında anılınca Sa'd b. Ebî Vaqqâs şöyle dedi: Vallâhi, benim için (ona ait) şu üç özellikten birine sahip olmak, üzerine güneşin doğduğu her şeye sahip olmaktan daha iyidir:

1- İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 325

2- İbn Sa'd, VII, 333; ez-Zehebî, II, 681-682; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 489

a- Onu Tebuk seferinden geri çevirdiği vakit söylediği ***"Sen benim yanımda, Mûsâ yanında Hârûn'un makamına sahip olmak istemez misin? Ancak ne var ki benden sonra peygamber yok!"*** sözleri bana söylemesi, benim için üzerine güneşin doğduğu her şeye sahip olmaktan daha iyidir.

b- Hayber günü onun için söylediği ***"Sancağı öyle birisine vereceğim ki; o Allah ve Rasûlünü seviyor. Allah da fethi ona nasip edecek. Üstelik o arkasını dönüp kaçmaz!"*** sözleri bana söylemesi, benim için üzerine güneşin doğduğu her şeye sahip olmaktan daha iyidir.

c- Kızının benim nikâhım altında bulunması ve ondan çocuklarımın olması, benim için üzerine güneşin doğduğu her şeye sahip olmaktan daha iyidir."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi herhalde sadece Müellifimiz rivâyet ediyor. Senedinde bulunan Ahmed b. Hâlid el-Hımsî ile Abdullâh b. Ebî Necîh el-Mekkî arasındaki "Muhammed"in kim olduğu tesbit edilebilmiş değil. Ama Muhammed b. İshâq b. Yesâr olma ihtimali oldukça yüksek. Hatta kesin gibi.

Hadisin Durumu: Hadisimizin durumu hakkında, senedindeki belirsizlik yüzünden bir şey diyemiyoruz. Eğer tahmin edildiği gibi Muhammed b. İshâq ise, isnadı sahih. Ancak hadisin metninin her hal u kârda sahih olduğunda kuşku yok.

A Ç I K L A M A L A R

Hadislerimiz İmam Ali'nin Fâtıma ez-Zehrâ (a.s) ile evliliğinden ve onunla zifafından bahsediyor. Evlilik ve zifaf hadisesini değişik lafızlarla işleyen hadisler şu sahâbîler tarafından da rivâyet ediliyor:

1. Ma'qıl b. Yesâr: Rivâyete göre Hz. Fâtıma ile İmam Ali'nin evliliğine karar verildikten sonra, kadınlar Fâtıma ez-Zehrâ'ya gelerek "Baban seni parası pulu olmayan birisiyle evlendirdi!" dediler. Buna üzülen Fâtıma (a.s) durumu Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) iletince o şöyle buyurdu:

"Seni ümmetim içinde İslâm'ı ilk kabul eden, en çok ilim ve hilim sahibi birisiyle evlendirmeme razı olmuyor musun!?"

Hz. Fâtıma (a.s): "Razı oldum yâ Rasûlallâh!" dedi.[1]

2. Enes b. Mâlik: Taberânî'nin sahih isnadla rivâyet ettiği bu hadise göre; Fâtıma'yı önce Ebûbekr ile Ömer istiyor. Ama Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"Şüphesiz, Fâtıma ile Ali'yi evlendirmemi bana Allah emretti!"*** buyuruyor.[2]

3. Ebû Eyyûb el-Ensârî: Ma'qıl hadisi gibi.

4. Câbir b. Abdillâh: Ma'qıl hadisi gibi.

5. İmam Ca'fer es-Sâdıq'ın babaları – dedeleri vasıtasıyla rivâyet ettiği ve sahih isnadla gelen bu hadis de Ma'qıl hadisi gibi. Ancak onun sonunda şu ifadelere yer veriliyor:

"Ey Fâtıma! Allah bana emir verdi; ben de seni insanlar arasında İslâm'ı ilk kabul eden, en çok ilim ve hilim sahibi birisiyle evlendirdim. Seni semadan bir talimat gelmeden evlendirmiş de değilim! Onun dünya ve ahirette kardeşim olduğunu bilmiyor musun!?" *

6. İsmâîl es-Süddî mürseli: Bu rivâyete göre Fâtıma'ya önce Ebûbekr ile Ömer tâlib oluyor. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"Bu konuda bana henüz bir talimat gelmedi!"*** diyerek onları geri çeviriyor. Sonra Ali tâlib olunca onunla evlendiriyor. Arkasından ***"Seni ümmetim içinde İslâm'ı ilk kabul eden ... birisiyle evlendirdim!"*** buyuruyor.[3]

7. Ümmü Eymen: 122 nolu hadisimizin lafızlarıyla, İbn Sa'd (VIII, 24) ile Hâkim (III, 157 = kısaca) "... Ömer b. Sâlih ed-Dimaşqî – Saîd b. Ebî Arûbe – Qatâde – Saîd b. Müseyyeb – Ümmü Eymen" kanalıyla rivâyet ediyor. Bu rivâyette Esmâ bt. Umeys'in adına da yer verilmiyor.

Ömer b. Sâlih dışında bütün râvîleri gayet siqa. Ömer ise, genelde herkesin zayıf saydığı bir râvî. Ancak Hâkim'in hadisimiz için "İsnadı sahih" demesi ve ez-Zehebî'nin de buna karşı çıkmaması, onun hâfıza bakımından zayıf; ama kendisinin sadûq bir râvî olduğunu gösteriyor.[4] O hâlde hadisimiz için **"isnadı hasen"** diyebiliriz.

1- sh. 30'a bk. Ayrıca bak. İbn'ül-Esîr, V, 364

2- Zeynî Dahlân, II, 9~10; el-Harzemî, 336~337

* Bütün râvîleri siqa ve sadûq. **Dolayısıyla isnadı sahih.** (sh. 174'e bk.)

3- Bu dört rivâyet için bk. İbn Ebil-Hadîd, XIII, 227~228

4- ez-Zehebî, III, 205-206

8. Abdullâh b. Abbâs: Hz. Fâtıma babasına "Yâ Rasûlallâh! Beni parası pulu olmayan birisiyle evlendirdin!" deyince babası şöyle buyurdu:

"Allah'ın yeryüzü halkından iki kişiyi seçtiğinden; bunlardan birisinin baban, diğerinin de kocan olduğundan memnun değil misin!?"

Hâkim (III, 129), Taberânî, Hatîb el-Bağdâdî vb. Ebus-Salt Abdüsselâm b. Sâlih* kanalıyla **sahih bir isnadla** rivâyet ediyor. (İbn'ül-Cevzî, el-Ilel: I, 224)

9. Ebû Hürayra: Hâkim (III, 129) tıpkı yukardaki İbn Abbâs hadisinin lafızlarıyla **sahih** bir isnadla rivâyet ediyor.

10. Imrân b. Husayn: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Fâtıma'ya hitaben şöyle buyurdu: **"Beni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, seni hem dünya hem de ahirette seyyid olan biriyle evlendirdim. Ona ancak münafık olan buğz eder."** [1]

123 nolu hadisimizde geçen **"menzile"** ve **"râye"** hadislerini ve onlarla ilgili hükümleri daha önce yerlerinde gördük. Gelelim diğer **hadislerimizden çıkan hükümlere:**

a. Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Kızı Fâtıma İle Evlenme Fazilet ve Şerefine İmam Ali Nail Olmuştur.

Hadisi şerifler, sahâbenin en ileri gelenlerinin Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'in kızı Fâtıma ez-Zehrâ (a.s) ile evlenmek ve o büyük şerefe nail olabilmek için adeta can attıklarını;ama sonunda bu şerefe ve fazilete Hz. İmam'ın nail olduğunu gösteriyor. Hatta Sa'd Fâtıma ile evli olmayı, üzerine güneşin doğduğu her şeye tercih ettiğini söylerken, Ömer b. Hattâb, İmam Ali'nin üç büyük ve gıpta edilecek faziletleri arasında onun "Fâtıma ile evliliğini" de sayar.[2]

Rivâyetlere göre, Hz. Fâtıma'yı önce Ebûbekr istemiş Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a); vermemiş. Arkasından Ömer tâlib olmuş; ona da

---

* Ebus-Salt'in siqa ve sadûq bir râvî olduğunu daha önce gördük. (bk. sh. 174, 204~205)

1- et-Tahâvî (51. htm) rivayet ediyor.

2- Rivâyetin kaynakları için Hz. Ömer'den gelen "**sedd-i ebvâb**" hadisine bk. (sh. 124)

vermemiş! Her ikisini de geri çevirmiş. Ama kardeşi Ali tâlib olunca ona vermiş ve onunla evlendirmiş.

İşin ilginç yanı, Ebûbekr ile Ömer'e verilen "red" cevabı da, Ali'nin talebine "evet" demesi de; ilâhî talimat ve irâde sonucu gerçekleşiyor! Yukarda geçen Enes, İmam Ca'fer es-Sâdıq (a.s) ile İsmâîl es-Süddî'den gelen rivâyetler bu konuda yeterince açık.

b. İmam Ali Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Kardeşidir.

Hadislerde, zifaf gecesi Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) İmam Ali'yi "kardeşim" diye çağırması, onu kendisine "kardeş" ilan ettiğine delildir. Bu sözlere şu kimselerden gelen rivâyetlerde açıkça yer veriliyor:

1. Abdullâh b. Abbâs

2. Ümmü Eymen

3. Fâtıma bt. Umeys (Hâkim'in rivâyetinde)

4. İmam Ca'fer es-Sâdıq (a.s)*

c. Hadislerimiz, Kız İstemek ve Zifaf İle Alâkalı Birtakım Âdâba da Yer Veriyor.

Hadislerimiz ışığında, kız isterken ve yeni evlenen çiftleri zifaf (gerdek) için bir araya getireceğimiz zaman şu âdâba dikkat etmeliyiz:

***** Bir kimse herhangi bir kıza tâlib olduğunda, kız tarafı kesin cevap vermeden bir başkasının gelip aynı kıza tâlib olması uygun değildir. Zaten bu hem edeben çok çirkindir; hem de Allah'ın Rasûlü (s.a.a) tarafından kesin bir dille yasaklanmıştır.[1] O yüzden İmam Ali (a.s) Ebûbekr ile Ömer'e kesin cevap verilmeden Fâtıma'yı istememiştir.

***** Kızları ilim, ahlak, hilim vb. açıdan üstün ve faziletli, vakarlı kimselerle evlendirmek sünnettir.

***** Erkek ve kız tarafının, günün ihtiyaçlarına göre değişik çehiz

---

* Bu konuda daha fazla bilgi isterseniz **62~64** nolu hadislerimizin açıklamalarına bakınız.

1- bk. Mâlik: nikâh, 1, 2, 12; Ahmed: II, 122, 124, 126, 130, 142, 153, 238, 274, 311, 318, 394, 411, 427, 457, 462, 463, 487489, 558, IV, 147, V, 11; Buhârî: büyû, 58, şurût, 8, nikâh, 46; Müslim: nikâh, 38, 49~56, büyû, 8; Ebû Dâvûd: nikâh, 17; Müellif: nikâh, 20, büyû, 19; Tirmizî: nikâh, 38; Dârimî: nikâh, 7; İbn Mâce: nikâh, 10

malzemesi düzmesi sünnettir.

* Gerek damad ve gerekse gelin tarafının zifafa hazırlanması ve onlara yardımcı olunması sünnettir.

* Zifafa girecek erkek ve kız tarafına dua edip hayırlar dilemek ve okunmuş sudan üzerlerine serpmek sünnettir.

FÂTIMA CENNETLİK KADINLARIN HANIMEFENDİSİDİR

124. Hz. Âişe anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hastalanmıştı. Fâtıma (r) gelip üzerine kapandı. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ona gizlice bir şey söyledi; Fâtıma ağlamaya başladı. Tekrar Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) üzerine kapandı. O sırada gizlice bir şey daha söyledi; bu sefer güldü!

Peygamber (s.a.a) vefat edince Fâtıma'ya sordum. Dedi ki: "Üzerine kapandığımda, bana bu sancıdan dolayı öleceğini haber verdi. O yüzden ağladım. Sonraki kapanışımda ise, bana, ***"Ehl-i Beyti içinde kendisine ilk önce benim kavuşacağımı ve benim Imrân kızı Meryem dışında, cennetlik kadınların hanımefendisi olacağımı"*** söyledi; ben de başımı kaldırıp güldüm."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Muhammed b. Amr b. Alqame el-Leysî kanalıyla değişik yoldan İbn Ebî Şeybe (9161. htm) de rivâyet ediyor. (Nâşir, 117)

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.** Ancak Muhammed b. Amr el-Leysî'de hafıza sorunu var!

125. Ümmü Seleme Annemiz anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) kızı Fâtıma'yı yanına çağırdı ve ona gizlice bir şey söyledi. Fâtıma ağladı. Sonra bir şey daha söyledi; bu sefer güldü.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) vefat edince, Fâtıma'ya önce ağlayıp sonra da gülmesinin sebebini sordum. Dedi ki: "Bana ... ***"Imrân kızı Meryem'den sonra, Cennetlik kadınların***

hanımefendisi olacağımı" haber verdi; onun için güldüm."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Muhammed b. Hâlid b. Asme kanalıyla Tirmizî (menâqıb, 30), Ebû Ya'lâ ve İbn Şâhîn de rivâyet ediyor. (İbn'l-Esîr, V, 367; İbn Hacer, el-İsâbe: IV, 378; Nâşir, 118)

Hadisin Durumu: Nâşir, hadisi annemizden rivâyet eden **Abdullâh b. Vehb b. Zem'a**'nın "meçhul" birisi olduğu iddiasıyla, "isnadı zayıf" diyor. Oysa Abdullâh makbul ve vasat bir râvî.[1] Senedindeki Mûsâ b. Ya'qûb ez-Zeme'î de sadûq, fakat hafıza sorunu var.[2] Kısacası **hadisimizin isnadı hasendir.** Tirmizî de aynı görüşte.

126. Ebû Saîd el-Hudrî'den:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Hasan ve Hüseyin cennetlik gençlerin efendileri, Fâtıma ise, Imrân kızı Meryem hariç, cennetlik kadınların hanımefendisidir."***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizin Fâtıma (a.s) ile ilgili kısmını Abdurrahmân b. Ebî Nu'm el-Becelî'den itibaren **Yezîd b. Ebî Ziyâd** kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9141. htm), Ahmed (III, 64), Abdullâh b. Ahmed, Hâkim (III, 154), Taberânî, Ebû Ya'lâ, İbn Hıbbân vb. rivâyet ediyor. (el-Aynî, XIII, 48; el-Münâvî, IV, 421; Nâşir, 118) [Hadisimizin baş tarafı için **137** nolu hadise bakınız.]

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Dolayısıyla **isnadı sahih.** Hâkim de "sahih" diyor; ez-Zehebî de aynen onaylıyor. Ancak Abdurrahmân'dan rivâyette bulunan Yezîd b. Ebî Ziyâd'ın hafızasında zayıflık var.[3]

127. Ebû Hürayra anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) birgün sabah yanımıza geç geldi. Akşam olunca içimizden birisi: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bugün seni göremediğimiz için bir hayli üzüldük." deyince, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) buyurdu ki:

"Bugün beni hiç ziyaret etmeyen bir melek, Allah-

1- İbn Hacer, et-Tehzîb: III, 280, et-Taqrîb: I, 430

2- bk. ez-Zehebî, IV, 227 vd.; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 566~567

3- bk. sh. 244~246 vd.

tan izin alıp beni ziyarete geldi. Bana "Kızım Fâtımanın ümmetimin kadınlarının hanımefendisi olduğunu, Hasan ile Hüseyin'in de cennet gençlerinin efendileri olacağını" haber vererek beni müjdeledi."

Hadisin Tahrîci: Hadisimiz, **Muhammed b. Mervân ez-Zühlî** kanalıyla rivâyet ediliyor.

Hadisin Durumu: Muhammed makbul ve vasat bir râvî.[1] Diğer râvîler de siqa olduğuna göre, **hadisimizin isnadı hasen.**

128. Hz. Âişe anlatıyor:

"Fâtıma (r) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yürüyüşünü andıran bir yürüyüşle geldi. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ona ***"Merhaba kızım!"*** dedi; sonra sağ (yada sol) yanına alıp oturttu. Arkasından ona gizlice bir şey söyledi; bunun üzerine ağladı. Sonra yine gizlice bir şey daha söyledi; bu sefer güldü. Fâtıma'ya "Bugünkü gibi üzüntüye yakın sevinçli bir gün görmedim!" deyip Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kendisine neler söylediğini sordum. "Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) sırrını hemen açığa vuracak değilim ya!" dedi. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) vefat edince tekrar sordum; bu sefer anlatmaya başladı:

"O bana gizlice önce şunu söylemişti: ***"Cibrîl her yıl bir kez yanıma gelerek Kur'ân'ı benimle mukabele sûretiyle okuyor; böylece karşılaştırma yapıyordu. Bu yıl ise bunu iki kez yaptı! Sanırım vaktim gelip çattı. Sen de Ehl-i Beytimden bana kavuşacak ilk kişisin! Ben senin için ne iyi öncüyüm!"***

Bunu duyunca ağladım. Sonra bana dedi ki: ***"Bu ümmetin*** *(yada mü'minlerin)* ***kadınlarının hanımefendisi olmak istemez misin!?"*** Bunun üzerine de güldüm."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Firâs b. Yahyâ el-Hemedânî kanalıyla İbn Sa'd (VIII, 26-27), Ahmed (VI, 282), Buhârî (menâqıb, 25, isti'zân, 43), Müslim (f. sahâbe, 98-99), Müellif (**129** nolu hadis), et-Tahâvî (51. htm), el-Beyheqî ve Hâkim (III, 156) rivâyet ediyor.

1- İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 215

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı **gayet sahih.**

129. Hz. Âişe anlatıyor:

"Topluca Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanında bulunuyorduk. Hiç kimse bizden ayrı değildi. Tam o sırada Fâtıma yürüyerek geldi. Vallahi onun yürüyüşünün, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yürüyüşünden hiçbir farkı yoktu. Onun yanına varınca ***"Merhaba kızım!"*** deyip onu sağ (yahut sol) yanına oturttu. Sonra ona gizlice bir şey söyledi; Fâtıma hıçkırarak ağlamaya başladı. Ardından bir kez daha gizlice bir şey söyledi; bu sefer güldü!

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) kalkıp çıkınca "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bizim aramızda sana özel bir şey söyledi; ve sen ağladın. Söyle bakalım; o sana ne söyledi?" dedim. Dedi ki: "Allah'ın Rasû-lü'nün (s.a.a) sırrını hemen açığa vuracak değilim ya!"

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) vefat edince tekrar "Üzerinde olan hakkım için söyle; Allah'ın Rasûlü (s.a.a) o gün sana gizlice ne söylemişti?" diye sorunca anlatmaya başladı:

"İşte şimdi anlatacağım: İlk önce bana ***"Cibril her yıl bir kez yanıma gelerek Kur'ân'ı benimle mukabele sûretiyle okuyor; böylece karşılaştırma yapıyordu. Bu yıl ise bunu iki kez yaptı! Sanırım vaktim gelip çattı. Allah'tan kork ve sabırlı ol!"*** demişti. Onun için ağladım. İkinci seferde ise ***"Ey Fâtıma! Bu ümmetin kadınlarının ve hatta dünya kadınlarının hanımefendisi olmak istemez misin!"*** deyince de güldüm."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu **128** nolu hadisimizle aynı.

A Ç I K L A M A L A R

Yukardaki hadislerimiz, Hz. Fâtıma ez-Zehrâ'nın (a.s) cennet kadınlarından olduğunu; hatta müslüman kadınların hanımefendisi olduğunu açıkça dile getiriyor. Aynı hadis benzer lafızlarla şu sahâbîlerden de rivâyet ediliyor:

1. Huzeyfe b. Yemân: Yukardaki **127** nolu hadisimizin lafızlarıyla İbn Ebî Şeybe (9161. htm), Ahmed (V, 391), Tirmizî (menâqıb, 30), Müellifimiz (el-Kübrâ'da), Hâkim (III, 151) ve İbn Hıbbân rivâyet ediyor. (el-Heytemî, es-Savâiq: 191)

Hâkim isnadının **"sahih"** olduğunu söylüyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

2. Imrân b. Husayn: Kesîr b. İsmâîl en-Nevvâ' kanalıyla İbn Abdilberr (IV, 375-376) rivâyet ediyor.

Kesîr Ehl-i Beyt'e yakınlığı dolayısıyla, birilerinin "zayıf" dediği bir râvî. Oysa Ahmed el-Iclî ile İbn Hıbbân aynı râvî için "siqa", İbn Hacer el-Asqalânî ise "sadûq" diyor.[1] Kısacası râvîmiz orta yollu vasat bir râvî. Ancak Kesîr ile Imrân arasında senedde kopukluk var. O yüzden isnadı zayıf.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) konuyla ilgili bir diğer hadislerinde ise şöyle buyuruyorlar:

"Cennet / Dünya kadınlarının en hayırlısı / faziletlisi şu dört kadındır: Fâtıma, Meryem, Hadîce ve Âsiye."

Bu hadis ise şu sahâbîler aracılığıyla rivâyet ediliyor:

1. Abdullâh b. Abbâs: Dâvûd b. Ebî Furât kanalıyla Ahmed (I, 292, 316, 322), Ebû Dâvûd (ez-Zühd'de), Müellif (el-Kübrâ'da), et-Tahâvî (51. htm), Taberânî, Hâkim (II, 594; III, 160, 185), Ebû Hâtim, İbn Asâkir, İbn Hıbbân, İbn Abdilberr (IV, 376) vb. rivâyet ediyor. (İbn Abdilberr, IV, 284~286, 376; el-Aynî, XIII, 48; el-Münâvî, II, 53)

Hâkim **"İsnadı sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. İbn Hacer el-Asqalânî de isnadının sahih olduğunu söyleyenlerden.[2]

2. Enes b. Mâlik: Kendisinden değişik yollardan Ahmed (III, 135), Ebû Dâvûd (ez-Zühd'de), Tirmizî (menâqıb, 61), et-Tahâvî (51. htm), Taberânî, İbn Asâkir, Hâkim (III, 157, 157~158), İbn Hıbbân, Deylemî, Zübeyr b. Bekkâr ve İbn Abdilberr (IV, 285, 377 ayr. bk. 284~285) rivâyet ediyor. (el-Aynî, XIII, 48; el-Münâvî, III, 383, 491)

Hâkim **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis"**

1- ez-Zehebî, III, 402; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 139; İbn Arrâq, et-Tenzîh: I, 384

2- el-Münâvî, II, 53

diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

3. Hz. Âişe: Urve kanalıyla, Hâkim (III, 185) ile Taberânî rivâyet ediyor. (el-Münâvî, IV, 125)

Hadisimiz, Buhârî ile Müslim'in ortak râvîleri kanalıyla rivâyet ediliyor. Dolayısıyla isnadı **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis.** ez-Zehebî de aynı kanaatte.

4. Ebû Hürayra: İbn Abdilberr (IV, 284, 377) vb. Ebû Yezîd el-Medenî kanalıyla rivâyet ediyor. Senedinde bulunan **Ebû Qılâbe Abdülmelik b. Muhammed er-Raqqâşî** sadûq ama hâfızası zayıf bir râvî.[1] Dolayısıyla **isnadı hasen bir hadis.**

5. Câbir b. Abdillâh: Hadisine İbn Hacer el-Asqalânî (el-İsâbe: IV, 378) yer veriyor.

Hadislerimizden çıkan hükümler:

a. Hz. Fâtıma ez-Zehrâ (a.s) Cennetlik Kadınların Hanımefendisidir.

Kitabımızın **124~129** nolu hadisleri ile yukarda geçen hadisler, Peygamber Efendimizin biricik kızı Fâtıma'nın cennetlik kadınların hanımefendilerinden ve dünyadaki en faziletli ve en hayırlı dört kadından birisi olduğu konusunda yeterince açık. Hadislere göre Hz. Fâtıma'nın en faziletli ilk iki kadından birisi olduğu kuşkusuz. Ancak bu hadislerden bazılarında, fazilette birinci sıranın Hz. Meryem'e ait olduğuna dair kayıtlar var.

Doğrusu; Ehl-i Beyt'in tahir ve masum imamlarımızdan gelen açık seçik rivâyetler, fazilet sıralamasında ilk sıranın Fâtıma (a.s)'a ait olduğunu ifade ediyor. Ayrıca konuyla ilgili hadislerin en sahih olanı Hz. Âişe kanalıyla geliyor. Bu hadislerde hem ***"Meryem'den sonra"*** ve benzeri kayıtlar yok, hem de ***"Dünya / Cennetlik kadınlarının hanımefendisi..."*** gibi genel ifadelere yer veriliyor. (**128-129** nolu hadislerimize bk.) Bazı rivâyetlerde yer alan ve çok büyük ihtimalle râvîlerden kaynaklandığını sandığımız ***"Bu ümmetin yahut müminlerin kadınlarının hanımefendisi..."*** vb. şek ve şüpheye ise, Müellifimiz (**129** nolu hadis) ile Hâkim yer vermiyor! Az yukardaki, sahih

1- ez-Zehebî, II, 663-664; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 483; el-Emînî, I, 96

isnadla gelen Huzeyfe hadisinde de hiçbir kayıt ve istisna yapılmaksızın ***"Cennetlik kadınların hanımefendisi"*** deniyor.

İçerisinde ***"Meryem'den sonra"*** vb. kayıtların yer aldığı rivâyetler ise, daha önce de gördüğümüz gibi, Âişe, Ümmü Seleme, Ebû Saîd el-Hudrî (**124~126** nolu hadisler) ile Imrân b. Husayn'dan geliyor. Bu hadislerin her birinin isnadında hâfızası zayıf râvîlerin bulunduğunu, Imrân hadisinin senedinde ise kopukluk olduğunu yerinde gördük. Şu hâlde bu kayıtlar, hâfızası zayıf râvîlerden kaynaklanıyor olabilir.

Hz. Fâtıma'nın (a.s) cennetlik kadınların en üstünü ve faziletlisi olduğuna, onun Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bedeninin bir parçası olduğuna dair **130~134** nolu hadisler de delildir. Dünyada Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) eşi ve benzeri olmadığı gibi, dünya kadınları arasında da onun kızının eşi ve benzeri yoktur.

Bütün bunlardan Hz. Fâtıma'nın cennetlik olan bütün kadınların en hayırlısı ve en faziletlisi olduğu anlaşılıyor. Zaten Ehlisünnet mektebinin önde gelen alimlerinden Taqıyyüddîn es-Sübkî, Celâlüddîn es-Süyûtî, Bedruddîn ez-Zerkeşî, Taqıyyüddîn el-Maqrizî, Ahmed Zeynî Dahlân vb. Hz. Fâtıma'nın (a.s) mutlak sûrette, cennetlik bütün kadınlardan daha üstün ve faziletli olduğunu söylüyorlar.[1]

b. İmam Hasan İle İmam Hüseyin (a.s) Cennetlik Gençlerin Efendileridir.

Bu konuyla ilgili detaylı açıklama **135~141** nolu hadislerimizin açıklamalarında gelecek.

1- Dahlân, es-Sîra: II, 7; Şerafuddîn, el-Kelime'tül-Ğarrâ: 79; en-Nass: 72

HZ. FÂTIMA
ALLAH'IN RASÛLÜ'NÜN BİR PARÇASIDIR

130. Misver b. Mahrame diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) minberin üzerinde şöyle buyururken işittim:

"Hâşim b. Muğîra oğulları kızlarını Ali b. Ebî Tâlib ile evlendirmek için benden izin istediler. Buna izin vermem; asla izin vermem! Ancak Ebû Tâlib'in oğlu, kızımı boşadıktan sonra onların kızıyla evlenmek isterse o başka! Çünkü Fâtıma benden bir parçadır; onu endişeye sokan beni de endişeye sokar, onu üzen beni de üzer. Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) üzenin ise amelleri boşa gider!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İbn Ebî Müleyke'den itibaren değişik yollardan Ahmed (IV, 328), Buhârî (menâqıb, 40, 59; nikâh, 109, talâq, 13), Müslim (f. sahâbe, 93-94), Ebû Dâvûd (nikâh, 13), Tirmizî (menâqıb, 60), Müellif (**131-132** nolu hadisler), İbn Mâce (nikâh, 56) ve İbn Şâhîn rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı **gayet sahih.**

131. Misver b. Mahrame diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) Mekke'de minberin üzerinde şöyle buyururken işittim:

"Hâşim* b. Muğîra oğulları kızlarını Ali b. Ebî Tâlib ile evlendirmek için benden izin istediler. Buna izin vermem! Ancak Ebû Tâlib'in oğlu, kızımdan ayrılıp onların kızıyla evlenmek isterse o başka!"

---

* Doğrusu = "Hâşim" değil "Hişâm"dır.

Sonra şöyle devam etti: ***"Fâtıma benden bir parçadır; onu üzen beni de üzer, onu endişeye sokan beni de endişeye sokar. Ebû Tâlib'in oğlunun, Allah'ın düşmanının kızıyla Allah'ın peygamberinin kızını bir nikah altında toplaması uygun düşmez!"***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 130 nolu hadisinkiyle aynı.

132. Misver b. Mahrame'den:

"Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Fâtıma benden bir parçadır; kim onu öfkelendirirse beni öfkelendirmiş olur!"***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 130 nolu hadisimizin tahrici ve durumuyla aynı.

133. Misver b. Mahrame'den:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Fâtıma benden bir çiğnemlik ettir -yahut parçadır-."***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İmam Ali b. Huseyn'den itibaren İbn Şihâb ez-Zührî kanalıyla Ahmed (IV, 326), Buhârî (humüs, 5, menâqıb, 44), Müslim (f. sahâbe, 95~96), Ebû Dâvûd (nikâh, 13), Müellif (**134** nolu hadis) ve İbn Mâce (nikâh, 56) rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Bu hadisimizin de **gayet sahih bir hadis** olduğunda hiç kimsenin kuşkusu yok.

134. Misver b. Mahrame diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) bu minberinin üzerinde şöyle buyururken işittim, ve o gün ben buluğa ermiş durumdaydım: ***"Şüphesiz Fâtıma benden bir parçadır."***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 133 nolu hadisinkiyle aynı.

A Ç I K L A M A L A R

Yukardaki Misver hadisi başlıca üç ayrı kanaldan rivâyet ediliyor:

1. "... İbn Ebî Müleyke - Misver" kanalıyla.

2. "... İbn Şihâb ez-Zührî – Ali b. Huseyn – Misver" kanalıyla.

3. "... Ubeydullâh b. Ebî Râfi' – Misver" kanalıyla.

Bunlardan ilk ikisini yukarda gördük. Ubeydullâh b. Ebî Râfi' kanalıyla geleni ise Ahmed (IV, 323, 332) ile Hâkim (III, 154~155, 158 = İki ayrı yoldan) rivâyet ediyor. Hâkim hadisin arkasından **"İsnadı sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

Bu hadise göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Fâtıma benden bir parçadır; onu sıkan beni de sıkar, ona rahatlık veren bana da rahatlık verir."***

Aynı hadisi biraz değişik lafızlarla şunlar da rivâyet ediliyor:

1. Abdullâh b. Zübeyr: İbn Ebî Müleyke'den itibaren Eyyûb es-Sehtiyânî kanalıyla Ahmed (IV, 5), Tirmizî (menâqıb, 60) ve Hâkim (III, 159) Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre **sahih** bir isnadla rivâyet ediyor.

2. Muhammed el-Bâqır (a.s): İbn Ebî Şeybe (9161. htm) gayet sahih isnadla mürsel olarak rivayet ediyor.

3. Süveyd b. Ğafele: Âmir eş-Şa'bî kanalıyla Hâkim (III, 158-159) mürsel olarak rivâyet ediyor. Hâkim "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih" diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

4. Ebû Hanzale el-Mekkî: İsmâîl b. Ebî Hâlid kanalıyla Hâkim (III, 159) mürsel olarak rivâyet ediyor.

Hadislerden çıkarılan hükümler:

a. Hz. Fâtıma'yı Üzen Allah ve Rasûlü'nü de Üzer.

Yukardaki hadislerin genelinden şu anlaşılıyor: Hz. Fâtıma'yı endişeye sokan Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) de endişeye sokar. Hz. Fâtıma'yı üzen, onu gazaba sokup öfkelendiren, onu daraltıp bunaltan, Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) de üzer... Onu rahatlatıp sevindiren ise Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) de rahatlatır ve sevindirir.

Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) üzmenin haram ve küfür olduğunu anlatmaya gerek yok. Bunu hemen her mü'min bilir. (Konuyla ilgili ayetler için bk. Tevbe: 61, Ahzâb: 53, 57, 69, Hucurât: 2) Dolayısıyla, Fâtıma'yı karşısına alan, onu rahatsız eden... doğrudan doğruya Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) karşısına almış olur. Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) üzen ve onu rahatsız eden her şeyin Allah'ı (c) da üzüp rahatsız edeceği ise şüphesiz. Dolayısıyla Fâtıma'yı üzen Allah'ı da üzmüş demek-

tir. Gayet doğal olarak çıkan bu sonucu Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bir hadislerinde şöyle dile getiriyor:

"Ey Fâtıma! Şüphesiz Allah senin öfkelenmenle öfkelenir, senin hoşnut olmanla hoşnut olur."

İmam Ali'den gelen bu hadisi Ebû Mûsâ, İbn Ebî Âsım, Ebû Ya'lâ, İbn Adiy, Taberânî, Hâkim (III, 153~154), İbn Asâkir, İbn'ül-Esîr (V, 367) vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 180~181)

Hâkim "İsnadı sahih bir hadis" diyor. Şamlı ez-Zehebî ise zulme baş kaldıran İmam Zeyd'in oğlu Huseyn b. Zeyd'i bahane ederek zayıf olduğuna işaret ediyor. Oysa **Huseyn b. Zeyd** siqa ve sadûq bir râvî. Sadece hâfızası biraz zayıf.[1] Böyle râvîlerin hadisi ise en azından hasen sayılır. Nitekim Ebül-Irfân es-Sabbân[2] isnadının **hasen** olduğunu söylüyor.*

Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) üzen ve onları rahatsız edenin imanı ise tehlikeye düşer; o kişiyi küfrün eşiğine getirir.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) **130** nolu hadisimizin sonunda ***"Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) üzenin ise amelleri boşa gider!"*** buyurarak bu büyük tehlikeye dikkat çekiyor.**

Çok sahih rivâyetlerde, Hz. Ebûbekr'in[3] Hz. Fâtıma'nın (a.s) babasından kalan mirasını vermediği ve böylece onu üzüp rahatsız ettiği, onu sıkıntıya soktuğu ve bu yüzden Hz. Fâtıma'nın onunla bir daha konuşmadığı ve ona dargın olarak vefat ettiği konu ediliyor. Ömer'in[4] de Saqîfe günü onun evini basarak içindekilerle birlikte yakmakla teh-

---

1- **22** nolu hadisimizin durumuna bk.

2- İs'âf'ur-Râğıbîn: s. 187

* Bütün bunlardan sonra ***"Allah senin öfkelenmenle öfkelenir..."*** hadisi yalandır! Bunu Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) rivâyet etmiş değiller! Bilinen hadis kitaplarının hiçbirinde yok! Peygamber (s.a.a)'den ne sahih ve ne de hasen bir isnadı var!!!" diyen İbn Teymiyye'ye (II, 170) acımaktan başka yapacağımız yok! İbn Teymiyye bu sözleri ilk iki halîfeyi kurtarmak için söylemişse boşuna söylemiş! Aynı İbn Teymiyye Misver hadisleri karşısında ne yapacak acaba!

** Bu yüzden, es-Süheylî, Hz. Fâtıma'ya sövüp hakaret etmenin küfrü gerektirdiğini söylüyor. (el-Aynî, XIII, 325; el-Münâvî, IV, 421; el-Emînî, VII, 234~235)

3- İbn Sa'd, II, 315, VIII, 28; Ahmed: I, 6; Buhârî: humüs, 1, meğâzî, 40, ferâiz, 3; Müslim: cihâd, 52; Tirmizî: siyer, 44; İbn Ebil-Hadîd, XVIII, 217~218

4- bk. et-Taberî, II, 233~234; İbn Abdilberr, II, 254~255; İbn Ebil-Hadîd, VI, 11, 47~49

dit ettiği ve Ehl-i Beyt'i Ebûbekr'e biat etmeye zorladığı ... yine gelen tarihi rivâyetler arasında.

Not: Misver hadisi, **130~132** nolu rivâyetlere dikkat edilirse; Hişâm b. Muğîra oğullarının kızlarını Ali ile evlendirmeyi istemeleri ve bunun Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kulağına varması sonucu gündeme gelmiş bir hadistir. Yani bu olay ile İmam Ali'nin hiçbir ilgisi yoktur. Olay tamamen onun bilgisinin dışında gelişmiştir.

Ancak bazı rivâyetlerde, o kız ile evlenmeye niyetli ve kararlı olanın Ali olduğu; bu girişimi bizzat Ali'nin başlattığına dair ilaveler var. Bu ilaveler şu rivâyetlerde yer alıyor:

1. ez-Zührî kanalıyla gelen **133~134** nolu Misver hadisi.

2. Abdullâh b. Zübeyr hadisi. (Yukarda geçti.)

3. Süveyd b. Ğafele mürseli. (Yukarda geçti.)

4. Ebû Hanzale mürseli. (Yukarda geçti.)

Birincisi, Misver hadisi en sahih ve yaygın biçimde İbn Ebî Müleyke ile Ubeydullâh b. Ebî Râfi' kanalıyla rivâyet ediliyor. O rivâyetlerde böyle bir ifade yok! Aksine Ali'nin bu işten haberinin bile olmadığı anlaşılıyor söz konusu rivâyetlerden.

İkincisi, gerek İbn Şihâb ez-Zührî ve gerekse Abdullâh b. Zübeyr, İmam Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e karşı kin ve nefretle dolu kişiler. Bu hususa daha önce defalarca değindik. Şu hâlde bu ilave kısımlar onların katkısı olabilir.

Üçüncüsü, Süveyd ile Ebû Hanzale'nin bu rivâyetleri kimden aldıkları belli değil. Ayrıca Ebû Hanzale'nin kim olduğu da belirsiz. Üstelik Süveyd İmam Ali'ye yakınlığıyla bilinen bir zat.[1] Böyle bir zatın İmam Ali'nin ma'sûm ve tertemiz olduğunu, onun Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) hatta onun biricik kızını üzecek, darıltacak bir şey yapmayacağını bilmemesi imkansız. Dolayısıyla bu ilavelerin ondan kaynaklanması mümkün değil. Olsa olsa Âmir eş-Şa'bî'den yada bunu ondan rivâyet eden Zekeriyyâ b. Ebî Zâide'den kaynaklanmıştır.

Kısacası bu ilavelerin aslı esası yoktur; tamamen İmam Ali'yi yıpratmak ve Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) gözünde küçük düşürmek için uydurulmuş şeylerdir.

1- İbn Sa'd, VI, 68; İbn Abdilberr, II, 116

b. Hadisler Hz. Fâtıma'nın Ma'sûmiyetine Delildir.

Bu hadislerde Hz. Fâtıma'yı üzenin, onu rahatsız edenin Allah ve Rasûlü'nü de üzüp rahatsız edeceği, Allah ve Rasûlü'nün onun sevinciyle sevinip onun gazaba gelmesiyle gazaba geldikleri ifade ediliyor. Ve bu konuda hiçbir ayrıma da gidilmiyor.

Bundan Hz. Farıma (a.s)'ın hiçbir zaman boşuna üzülmeyeceği, yerli yersiz gazaba gelip öfkelenmeyeceği; sevinirken de, üzülürken de daima haklı olduğu anlaşılır. Bu durum ise ma'sûmiyetten başka bir şey değildir. Zira Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) durumu da böyleydi.

Dolayısıyla bu hadisler, Hz. Fâtıma'nın ve genel olarak Ehl-i Beyt'in ma'sûmiyetini açıkça ifade eden Ahzâb sûresinin 33. ayetini desteklemiş oluyor.

c. Hz. Fâtıma'nın Üzerine Bir Başka Kadını Nikâh Altına Almak Caiz Değildir.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'nin kızı Fâtıma'yı boşamadıkça o kadınla evlenemeyeceğini, Fâtıma ile bir başka kadının bir nikah altında toplamanın söz konusu olamayacağını ifade ediyor. Buradan açıkça anlaşılıyor ki, Fâtıma'nın üzerine bir başka kadını; özellikle Allah'ın düşmanının kızını nikahlamak caiz değildir.[1]

1- Ulema, bunun Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) ait, Hz. Fâtıma ile ilgili özel durumlarından olduğunu söylüyor. (bk. el-Aynî, XII, 172; el-Münâvî, IV, 421)

HASAN İLE HÜSEYİN VE FAZİLETLERİ

135. Üsâme b. Zeyd'den:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Sana gelince ey Ali! Benim damadım ve çocuklarımın babasısın. Sen bendensin, ben de sendenim."***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İbn İshâq kanalıyla Ahmed (V, 204), Hâkim (III, 217) ve el-Harzemî (s. 66) bundan daha detaylıca rivâyet ediyor. Hadisin sadece Zeyd ve Ca'fer ile ilgili bölümünü İbn Sa'd (II-I, 43~44, IV, 36) da rivâyet ediyor.*

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Bu yüzden Hâkim hadisin ardından **"İsnadı sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

136. Üsâme b. Zeyd anlatıyor:

"Bir gece bir hacet dolayısıyla Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'in kapısını çaldım. Elbisesiyle ne olduğunu bilmediğim bir şeyi kapatarak dışarı çıktı. İhtiyacımı giderdikten sonra "O kapattığın şey de ne?" diye sordum. O da hemen üstünü açıverdi. Bir de baktım ki Hasan ile Hüseyin onun uylukları üzerinde! Sonra şöyle buyurdu:

"Bu ikisi benim oğullarım ve kızımın oğulları. Ey Allahım! Benim bunları sevdiğimi biliyorsun; Öyleyse bunları sen de sev!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi "... Mûsâ b. Ya'qûb ez-Zema'î – Abdullâh b. Ebîbekr b. Zeyd – Müslim b. Ebî Sehl en-Nebbâl – Hasen

---

* Hadis, Hamza'nın kızının bakımını üstlenme hususunda İmam Ali, Ca'fer ve Zeyd b. Hârise arasında çıkan tartışmayı konu edinen uzunca bir hadisten bir bölümdür. Konuyla ilgili hadisler için **67~68** nolu hadislerimize ve açıklamalarına bk.

b. Üsâme – babası Üsâme" kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9141. htm), Tirmizî (menâqıb, 30), İbn Meğâzilî vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 123)

Hadisin Durumu: Müslim ile Hasen vasat râvîler. Abdullâh ise meçhul birisi.[1] Dolayısıyla isnadı zayıf.

Fakat Ahmed (V, 205, 210), Buhârî (menâqıb, 47, 52; edeb, 22) ve Müellifimiz (el-Kübrâ'da = el-Aynî, XIII, 308) aynı hadisi Üsâmeden değişik ve **sahih** bir isnadla rivâyet ediyor.*

137. Ebû Saîd el-Hudrî'den:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Hasan ile Hüseyin cennetlik gençlerin efendileridir."***

Hadisin Tahrîci: Abdurrahmân b. Ebî Nu'm kanalıyla Ahmed (I-II, 3, 62, 80, 82), Tirmizî (menâqıb, 30), Müellif (**126** nolu hadis. ayr. el-Kübrâ'da), Ebû Nuaym Taberânî ve Hatîb el-Bağdâdî rivâyet ediyor. (el-Münâvî, III, 414~415; Nâşir, 124)

Hadisin Durumu: 126 nolu hadisimizinki ile aynı.

138. Ebû Saîd el-Hudrî'den:

"Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Hasan ile Hüseyin cennetlik gençlerin efendileridir."***

Müellif diyor ki: "Bu hususta istisna yapmadı."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Bir önceki hadisimiz ile aynı.

139. Ebû Saîd el-Hudrî'den:

"Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Hasan ile Hüseyin, teyze çocukları olan Meryem oğlu Îsâ ile Zekeriyyâ oğlu Yahyâ dışında, cennetlik gençlerin efendileridir."***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Bir önceki hadisimiz ile aynı. Ancak burada, Müellifin **138** nolu hadisin sonunda işaret ettiği altı çizili

---

1- **Abdullâh** = ez-Zehebî, II, 398; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 384~385

Müslim = ez-Zehebî, IV, 104; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 252

Hasen b. Üsâme = İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 164

* Ancak bu rivâyette Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bu sözleri torunu Hasan ile Üsâme için söylediği belirtiliyor. Tabîî ki doğrusu Hasan ile Hüseyin'dir.

bir istisna var. Hadisi bu şekliyle Ya'qûb b. Süfyân, Hâkim (III, 166~ 167), İbn Hıbbân ve Ebû Ca'fer et-Tahâvî (643. htm) Hakem b. Abdirrahmân oğlu **Hakem** kanalıyla rivâyet ediyor. (Nâşir, 118)

140. Enes b. Mâlik diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) huzuruna ne zaman çıkarılsam (yahut çıksam), Hasan ile Hüseyin'in onun karnı üzerinde yuvarlanıp durduklarını görürdüm. Onlar hakkında ***"Bu ümmet içindeki iki reyhanım!"*** buyururdu."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi sadece Müellif rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. O hâlde **isnadı sahih bir hadis.**

141. Abdullâh b. Ömer'den:

Abdurrahmân b. Ebî Nu'm diyor ki: "Abdullâh b. Ömer'in yanındaydım. Derken birisi gelerek ona sivrisinek kanı bulaşmış elbisesiyle namaz kılan adamın hükmünü sordu.

İbn Ömer ona "Sen kimlerdensin!?" diye sordu. O adam da "Iraklıyım" dedi. Bunun üzerine Abdullâh b. Ömer şöyle devam etti:

"Şu adama bakın; bana gelmiş sivrisineğin kanını soruyor. Oysa onlar Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) oğlunun (Hüseyin'in) kanını akıttılar! Ben Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) o ve kardeşi hakkında ***"Onlar dünyadaki iki reyhanım!"*** buyurduğunu işittim."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Abdurrahmân'dan itibaren İbn Ebî Ya'qûb kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9141. htm), Ahmed (II, 93, 114), Buhârî (menâqıb, 51; edeb, 18) ve Tirmizî (menâqıb, 30) rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin **isnadı gayet sahih.** Aynı hadisi Taberânî Ebû Eyyûb el-Ensârî'den de rivayet ediyor. *

* bk. el-Aynî, XIII, 319

A Ç I K L A M A L A R

Bu bölümde gördüğümüz hadisler İmam Hasan ile İmam Hüseyin'in faziletlerini ve onların Allah'ın Rasûlü (s.a.a) yanındaki değer ve kıymetlerini dile getiriyor. Bu konuda daha başka hadisler de var ve şu sahâbîler tarafından rivâyet ediliyor:

1. Abdullâh b. Mes'ûd: 137 nolu hadisimizin lafızlarıyla Hâkim (III, 167) ile İbn Adiy rivâyet ediyor. Hâkim **"İsnadı sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor.

2. Huzeyfe b. Yemân: 137 nolu hadisimizin lafızlarıyla Ahmed (V, 391, 392), İbn Ebî Şeybe (9141. htm), Tirmizî (menâqıb, 30), Hâkim (III, 381) **sahih isnadla** rivâyet ediyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

3. Abdullâh b. Ömer: Abdullâh b. Mes'ûd hadisinin lafızlarıyla İbn Mâce (muqaddime, 11) ile Hâkim (III, 167) rivâyet ediyor.

ez-Zehebî, isnadındaki **Muallâ b. Abdirrahmân** yüzünden zayıf sayıyor. Oysa Muallâ, sadece Ehl-i Beyt'e yakınlığı dolayısıyla çoklarının zayıf saydığı; buna karşılık Muhammed b. Abdilmelik ed-Daqîqî ile İbn Adiy tarafından güvenilir kabul edilen vasat bir râvî.[1] Dolayısıyla hadisinin **isnadı hasendir.**[2]

4. Berâ b. Âzib: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hasan hakkında şöyle buyuruyor: ***"Allahım! Ben onu seviyorum. Onu sen de sev."***

Ahmed (IV, 284, 292), Buhârî (menâqıb, 52), Müslim (f. sahâbe, 58~59), Tirmizî (menâqıb, 30) ve Müellif (el-Kübrâ'da) rivâyet ediyor.

5. Ebû Hürayra: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hasan hakkında şöyle buyuruyor: ***"Allahım! Ben onu seviyorum. Sen de hem onu hem de onu seveni sev."***

Ahmed (II, 249, 288, 331, 440, 446, 531-533), Buhârî (büyû', 49,

---

1- ez-Zehebî, IV, 149; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 477

2- Aynı hadis benzer lafızlarla **1.** Ömer b. Hattâb, **2.** İmam Ali (a.s), **3.** Ebû Hürayra, **4.** Câbir b. Abdillâh, **5.** Üsâme b. Zeyd, **6.** Berâ b. Âzib, **7.** Qurra b. İyâs, **8.** Mâlik b. Huveyris, **9.** İmam Hüseyin, **10.** Abdullâh b. Abbâs, **11.** Bürayde el-Eslemî ve **10.** Enes b. Mâlik'ten de rivayet ediliyor.

Bu hadislerin birçoğunu Taberânî vb. rivâyet ediyor. (es-Süyûtî, el-Câmi': III, 414~415; el-Kettânî, Nazm'ul-Mütenâsir: 125)

libâs, 60), Müslim (f. sahâbe, 56~57), Müellifimiz (el-Kübrâ'da), İbn Mâce (muqaddime, 11) ile Hâkim (III, 169) rivâyet ediyor.

6. Ebû Hürayra: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hüseyin hakkında şöyle buyuruyor: ***"Allahım! Ben onu seviyorum. Onu sen de sev."***

Hadisi Hâkim (III, 177, 178) rivâyet ediyor ve **"İsnadı sahih"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor.

7. Berâ b. Âzib: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hasan ve Hüseyin'i görünce onlar için şöyle buyurdu: ***"Allahım! Ben onları seviyorum. Onları sen de sev."***

Hadisi Tirmizî (menâqıb, 30) **sahih isnad**la rivâyet ediyor.

8. Ya'lâ b. Murra: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hüseyin hakkında şöyle buyuruyor: ***"Hüseyin benden, ben de Hüseyin'denim. Hüseyin'i kim severse Allah da onu sever..."***

Hadisi Ahmed (IV, 172), Buhârî (el-Edeb), Tirmizî (menâqıb, 30), İbn Mâce (muqaddime, 11) ile Hâkim (III, 177) rivâyet ediyor. Hâkim **"İsnadı sahih"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor.

9. Bir sahâbî ?: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hasan ve Hüseyin için şöyle buyurdu: ***"Allahım! Ben onları seviyorum. Onları sen de sev."***

Ahmed (V, 369) rivayet ediyor. Râvîlerinin hepsi Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden. Ehlisünnet kardeşlerimizin hadis ölçülerine göre sahâbînin adının bilinmemesi önemli olmadığına göre, hadisimiz **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** demektir.

Bunların yanısıra İmam Hasan ile İmam Hüseyin'e ve genelde Ehl-i Beyt'e düşmanlık yapanlarla ilgili gayet sahih hadisler de var. Bu hadisler Selmân el-Fârisî, Ebû Hürayra, Zeyd b. Erqam, Abdullâh b. Abbâs ve Ebû Saîd el-Hudrî'den rivâyet ediliyor.[1]

10. İmam Ali (a.s): Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hasan ile Hüseyin'in ellerini tutarak şöyle buyurdu: ***"Kim beni, bu ikisini, babalarını ve annelerini severse; kıyamet günü benimle beraber benim derecemde bulunacaktır."***

Ahmed (I, 77), Tirmizî (menâqıb, 20) ve el-Harzemî (s. 138) **Ali b. Ca'fer** kanalıyla, kardeşi **Mûsa el-Kâzım** (a.s) ve babaları vasıta-

---

1- **88** nolu hadisimizin açıklamalarında geçen 13~19 numaralı hadislere bk.

sıyla rivayet ediyor. **İsnadı sahih** bir hadis.[1]

Hadislerimizden çıkan hükümler şunlar:

a. Hz. Hasan İle Hz. Hüseyin Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Oğulları Mesabesindedir.

135 ve **136** nolu hadislerimiz Hasan ile Hüseyin'in Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) çocukları olduğunu ifade ediyor. Hz. Peygamber (s.a.a) onları evladı ve oğulları olarak görür; onlarla iftihar ederdi.

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) mübarek ve pâk soyu, bilindiği gibi, kızı Hz. Fâtıma ve onun çocukları İmam Hasan ile İmam Hüseyin kanalıyla devam etmiştir. Tarihte, Ehl-i Beyt'e ve dolayısıyla Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) içten içe kin ve nefret duyan bazı kimseler, "Soyu ancak erkek çocuklar devam ettirir!" mantığıyla hareket ederek, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) soyunun devam etmediğini, Hasan ile Hüseyin'in sadece Ebû Tâlib'in soyu olduğunu... iddia etmişler.[2]

Oysa "Soyu ancak erkek çocuklar devam ettirir!" mantığının İslâmî ve Kur'ânî hiçbir dayanağı yok! Aksine Kur'ân, bir kimsenin soyunun kızları vasıtasıyla da süreceğine işaret ediyor.

Allah (c) İbrâhîm için **"Biz ona İshâq ile Ya'qûb'u armağan ettik..."** buyurduktan sonra **"Daha önce de Nûh'a ve onun soyundan gelen Dâvûd'a ... Zekeriyyâ'ya, Yahyâ'ya, Îsâ'ya ve İlyâs'a da hidayet ettik."** diyor. (En'âm: 84~85)

Ayet, Îsâ'nın Nûh'un (yada İbrâhîm'in) soyundan geldiğini ifade ediyor. Hz. Îsâ'nın annesi vasıtasıyla o soya dahil olduğunda kimsenin şüphesi yok. Allah Teâlâ Îsâ'yı onun soyundan kabul ettiğine göre, bir kimse anne vasıtasıyla da yukardakilerin soyuna dahil olabiliyor, demektir.

1- Bu hadis için Tirmizî'nin "hasen-ğarîp", ez-Zehebî'nin de "münker!" demesine (el-Mîzân: III, 117) bakmayın siz. Onlar hadisin muhtevasından rahatsız oldukları için böyle söylüyorlar. Taktıkları Ali b. Ca'fer ise gayet siqa birisi. İbn Hacer bile "makbul bir ravi" diyor. (et-Taqrîb: II, 39)

2- Konuyla ilgili, Haccâc-ı Zâlim ile tâbiînin büyüklerinden Yahyâ b. Ya'mur arasında geçen bir tartışma için bk. Hâkim, III, 164~165; İbn Kesîr, II, 155; Tabâtabâî, el-Mîzân: VII, 261~264

Haccâc bu tartışmanın ardından Yahyâ'yı hemen Horasan'a sürmüş!

Ayrıca **"Mübâhele ayeti"** (Âl-i Imrân: 61) de Hasan ile Hüseyin'in Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) oğulları olduğunu ifade ediyor.

b. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hasan İle Hüseyin'i Çok Severdi.

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Hasan ile Hüseyin'i (a.s) çok sevdiği her halinden belli. O bu sevgisini her fırsatta açığa vuruyor, onları ve onları seven herkesi Allah'ın (c) da sevmesi için dualar ediyordu.

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bu sevgileri dolayısıyla onları öpüp bağrına bastığını, onları kucağına oturtarak okşayıp kokladığını ve onların mübarek göğsü üzerinde yatıp yuvarlanmalarından hoşlandığını ifade eden daha pekçok hadis var. Onları öpüp koklarken ***"Bunlar benim reyhanlarım!"*** buyurduğunu yukarda gördük.

c. Hz. Hasan İle Hz. Hüseyin Cennetlik Gençlerin Efendileridir.

İmam Hasan ile İmam Hüseyin'in (a.s) cennetlik gençlerin efendileri olduğuna dair hadisleri yukarıda gördük. Kısaca tekrar etmek gerekirse, konuyla ilgili hadisler şu sahâbîlerden geliyor:

1.İmam Ali (a.s), **2.**Câbir b. Abdillâh, **3.**Ebû Hürayra, **4.**Üsâme b. Zeyd, **5.**Berâ b. Âzib, **6.**Qurra b. İyâs, **7.**Mâlik b. Huveyris, **8.**İmam Hüseyin (a.s), **9.**Enes b. Mâlik, **10.**Bürayde el-Eslemî, **11.**Abdullâh b. Abbâs, **12.**Ebû Saîd el-Hudrî, **13.**Abdullâh b. Mes'ûd, **14.**Huzeyfe b. Yemân, **15.**Abdullâh b. Ömer ve **16.**Ömer b. Hattâb.[1]

Ancak **139** nolu hadisimizde bir istisna yapılmış. Bu istisnanın Abdurrahmân b. Ebî Nu'm oğlu **Hakem**'den kaynaklanma ihtimali yüksek. Çünkü Hakem'in hâfızasının çok zayıf olduğu söyleniyor.[2]

d. İmam Hasan İle İmam Hüseyin'e Kin ve Nefret Duyanlar Allah ve Rasûlü'nü (s.a.a) Karşısına Alır.

88 nolu hadisimizin açıklamalarında geçen birçok sahih hadis, Hasan ile Hüseyin'e düşman olanın, onları bir şekilde karşısına alıp

---

1- es-Süyûtî, el-Kettânî vb. bu hadisin "mütevâtir" olduğunu söylüyor. el-Münâvî, III, 415; el-Kettânî, 125

2- ez-Zehebî, I, 576; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 190

rahatsız edenin, doğrudan Allah ve Rasûlü'nü (s.a.a) karşısına almış olacağını, bu durumun onları fazlasıyla rahatsız ettiğini açıkça ortaya koyuyor. Bunun ise apaçık küfür ve imansızlık olduğu meydanda.

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) olanca uyarılarına rağmen sözde iman eden Emevîler, Allah'ın Rasûlü'nün öpüp kokladığı o "reyhanlarını" dalından kopardılar. Onlara her çeşit zulmü reva gördüler.

Rivâyetlere göre Muâviye İmam Hasan'a verdiği sözü yerine getirmedi; onu bir hile sonucu zehirleyerek ölümüne sebep oldu.[1] Mel'ûn Yezîd'in çapulcu askerleri, Kerbelâ çölünü İmam Hüseyin'in ve arkadaşlarının pâk kanlarıyla boyadılar. Onun mübarek başını kesip ayyaş Yezîd'in huzuruna getirdiler...

Kur'ân'ı yaşatmaktan başka derdi olmayan Ehl-i Beyt'e yapılan bu zulümler elbette karşılıksız kalmayacak. Onlara bu zulmü reva görenlere yazıklar olsun! Allah'ın lâneti onların üzerine olsun!

1- İbn Abdilberr, I, 375; İbn Ebil-Hadîd, XVI, 49; Şerafuddîn, en-Nass: 471~472; el-Emînî, XI, 8~15

İMAM ALİ'NİN BAZI HUSÛSİYETLERİ

142. İmam Ali (r) Kûfe'de yüksekçe bir yere çıkıp şöyle buyurdu: "Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) (kızı) Fâtıma'yı (a.s) istedim; benimle evlendirdi. Ona "Ben mi, yoksa o mu sana daha sevimli?" dedim; şöyle cevap verdi:

"O bana senden daha sevimli, sen ise benim yanımda ondan daha değerlisin!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Süfyân b. Uyeyne kanalıyla Yahyâ b. Maîn, Saîd b. Mansûr (I, 167~168), Ahmed (I, 80), Taberânî, Abdullâh b. Ahmed, el-Humeydî vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 126)

Hadisin Durumu: Hadisimizi İmam Ali'den rivâyet eden kişinin kimliği belirsiz olduğundan, isnad bakımından zayıf.

143. İmam Ali (r) anlatıyor:

"Hastalanmıştım. Onun için Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ziyaretime geldi. Ben uzanmış yatıyordum. Yanıma yaslandı ve sonra elbisesiyle beni örttü. İyileştiğimi görünce kalktı, namaz kılmak için mescide gitti. Namazını bitirir bitirmez tekrar geldi ve elbisesini üzerimden aldı. ***"Kalk ey Ali!"*** buyurdu; ben de kalktım. Sanki daha önce hiç hastalanmamış gibi iyileştim. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Namazda rabbımdan ne istediysem bana verdi. Kendim için ne istediysem senin için de istedim!"

Müellif diyor ki: "Ca'fer el-Ahmar, Mansûr'a ters düşerek, hadisi Yezîd b. Ebî Ziyâd vasıtasıyla Abdullâh b. Hâris'ten, o da Ali'den (r) rivâyet etmiş bulunuyor."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi "Mansûr – Yezîd b. Ebî Ziyâd – Süleymân b. Abdillâh b. Hâris – dedesi Hâris – İmam Ali" kanalıyla el-

Harzemî (s. 143) de rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Râvîlerinden **Süleymân** durumu meçhul bir râvî[1] olduğundan, isnadı zayıf.

144. İmam Ali (r) anlatıyor:

"Bir sancıya yakalandım. (Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanına) geldim. Beni olduğu yerde durdurup elbisesinin bir tarafını üzerime örtüp namaza kalktı. Sonra şöyle buyurdu:

"Kalk ey Ali, artık iyileştin; bir şeyin kalmadı. Kendim için ne dua ettiysem, senin için de aynı duayı ettim. Ne dua ettiysem hepsi kabul olundu. -yahut bana verildi!- Ancak bana, benden sonra peygamber gelmeyeceği söylendi."

Hadisin Tahrîci: Müellifimizin bir önceki hadisin sonunda işaret ettiği bu hadisi Ca'fer b. Ziyâd el-Ahmar kanalıyla Taberânî, el-Harzemî (s. 110) ve İbn Meğâzilî rivâyet ediyor. (Nâşir, 128)

Hadisin Durumu: Hadisimizin Yezîd* dahil bütün râvîleri siqa. Dolayısıyla **isnadı sahih.**

145. İmam Ali (r) anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanına gelerek "Şu yaşlı sapık amcan öldü; onu kim gömecek?" dedim. Bana ***"Git, babanı göm! Bana gelinceye kadar da hiçbir şey yapma!"*** buyurdu.

Babamı gömüp gelince, bana hemen boy abdesti almamı emretti. Ardından (benim için) öyle dualar etti ki; bütün dünya o dualardan birisi kadar beni sevindirmez!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İmam Ali'den Nâciye b. Ka'b kanalıyla Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, İbn Sa'd (I, 124), İbn Ebî Şeybe (9131. htm), eş-Şâfiî, Ahmed (I, 97), İbn Râheveyh, Ebû Dâvûd (cenâiz, 70), Müellif (tahâret, 128; cenâiz, 84), Ebû Ya'lâ, Bezzâr, Beyheqî vb. rivâyet ediyor. (ez-Zeyle'î, II, 281~282)

1- İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 315

* bk. sh. 244~246

Hadisin Durumu: Hadisin tüm râvîleri siqa. Dolayısıyla **isnad bakımından sahih.** Ancak metinde Ebû Tâlib ile ilgili gerçeklere ters düşen ifadeler var ki ilerde bunları ele alacağız.

146. İmam Ali'den (r):

"Peygamber (s.a.a)'in yanına geri döndüğümde, bana öyle bir söz söyledi ki; onu dünyalara değişmem!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İmam Ali'den Âmir eş-Şa'bî kanalıyla Ebû Dâvûd et-Tayâlisî rivâyet ediyor. (Nâşir, 128)

Hadisin Durumu: Bu hadisin de tüm râvîleri siqa; dolayısıyla isnad bakımından sahih.

147. İmam Ali'den (a.s):

Abdurrahmân b. Ebî Leylâ anlatıyor: "Ali (r) çok sıcak bir havada kışlık elbiseyle yanımıza geldi. Kışın da yazlık elbiseyle çıkıp yanımıza gelmişti. Sonra su istedi; içti, ardından alnındaki teri sildi. Eve döner dönmez "Ey babacığım! Mü'minlerin Emîrinin (r) ne yaptığını gördün mü!? Kışın yazlık elbiseyle çıkıp yanımıza gelmişti. Yazın da kışlık elbiseyle yanımıza geldi!"

Ebû Leylâ "Farkında değilim!" diyerek oğlu Abdurrahmâ-n'ın elini tuttuğu gibi Ali'nin (r) yanına geldi. Ona yaptıklarını söyleyince Ali (r) şöyle dedi:

"Peygamber (s.a.a) (Hayber günü) bana haber salmıştı. Benimse gözlerim çok ağrıyordu. Hemen gözlerime tükürüğünden sürdü ve ***"Aç gözlerini!"*** buyurdu; açtım. Şu ana kadar hiç şikayetim olmadı. O gün benim için ***"Allahım! Ondan sıcak ve soğuğu uzaklaştır!"*** diye dua etmişti. Onun üzerine bu güne kadar sıcak ve soğuk hissetmedim!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 13 nolu hadisimiz ile aynı. Ancak burada isnadda bir karışıklık var. Doğrusu şöyle olmalı:

[Muhammed b. Yahyâ b. Eyyûb – Hâşim b. Mahled – Eyyûb b. İbrâhîm – İbrâhîm b. Meymûn es-Sâiğ – Ebû İshâq el-Hemedânî – Abdurrahmân b. Ebî Leylâ – İmam Ali (a.s)]

148. İmam Ali (r) anlatıyor:

"Ey iman edenler! Rasûl ile baş-başa (özel) görüşeceğiniz vakit, görüşmeden önce bir sadaka verin." (Mücâdele:12) ayeti nâzil olunca Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile aramda şu konuşma geçti:

Rasûl – ***"İnsanlara söyle sadaka versinler!"***

Ali – "Ne kadar yâ Rasûlallâh!"

Rasûl – ***"Bir dinar!"***

Ali – "Buna güçleri yetmez!"

Rasûl – ***"O zaman yarım dinar!"***

Ali – "Buna da güçleri yetmez!"

Rasûl – ***"Pekiyi ne kadar olsun!?"***

Ali – "Bir arpa tanesi kadar!"

Rasûl – ***"Sen çok azdan yanasın!"*** buyurur buyurmaz **"Özel konuşmalarınızdan önce sadaka vermekten mi çekindiniz!?"** (Mücâdele: 13) ayeti nâzil oldu.

Ali (r) derdi ki: "Benim sayemde bu ümmettin yükü hafifletildi."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Süfyân es-Sevrî kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9131. htm), Tirmizî (tef. Mücâdele, 2), Ebû Ya'lâ, et-Taberî (ilgili ayetlerin tefsiri), İbn Hıbbân, el-Uqaylî ve İbn Meğâzilî rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, IV, 327; Nâşir, 130)

Hadisin Durumu: Nâşir, İmam Ali'den rivâyette bulunan **Ali b. Alqame**'nin "meçhul ve zayıf" olduğunu iddia ederek, hadisimizi zayıf sayıyor. Oysa Ali sadûq, makbul ve vasat bir râvî.[1] Dolayısıyla hadisimizin isnadı en azından **hasen.** Zaten Tirmizî de aynı kanaatte.

Bu hadisi Saîd b. Mansûr, İbn Ebî Şeybe (a.y.), Abdürrazzâq, İbn Râheveyh, Abd b. Humeyd, İbn Merdeveyh, İbn Münzir, İbn Ebî Hâtim, Hâkim (II, 482), el-Cessâs (V, 316), İbn Meğâzilî vb. Mücâhid kanalıyla da rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, IV, 327) Hâkim **"İsnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de

1- ez-Zehebî, III, 146; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 47

aynen onaylıyor.

A Ç I K L A M A L A R

Yukardaki hadisler değişik yönlerden İmam Ali'nin fazilet ve üstünlükleri, başkalarında olmayan hususiyetleri konu ediniyor. Sözkonusu hususlar şunlar:

a. İmam Ali (a.s) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Yanında Kızı Fâtıma'dan Daha Değerlidir.

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kızı Fâtıma'yı herkesten daha çok sevdiğini bilmeyenimiz yok! **142** nolu hadisimiz, onu İmam Ali'den de fazla sevdiğini ifade ediyor. Ancak bu arada Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ***"... Sen ise benim yanımda ondan daha değerlisin!"*** demeyi ihmal etmiyor.

Hadisimizin isnad bakımından zayıf olduğunu gördük; ama aynı hadisi Taberânî **sahih isnadla** Ebû Hürayra'dan da rivâyet ediyor. el-Heysemî ile es-Süyûtî de sahih olduğu kanaatinde.[1]

İmam Ali'yi Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanında, en çok sevdiği kızı Fâtıma'dan daha değerli kılan husus, elbette onun Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'den sonra üstleneceği önemli misyondur. Hz. İmam Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra imâmet ve rehberlik makamının yegâne sahibi olacağı ve Kur'ân'ı doğru yorumlama ehliyeti birinci planda kendisinde bulunacağı için o "değer"i haketmiştir.

Daha açık bir ifadeyle söylemek gerekirse, İmam Ali Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra, nübüvvet dışında onun tüm görevlerini ifa edecek kişidir. Böyle bir kimsenin bu kadar değerli olmasından tabîî bir şey olamaz.

b. İmam Ali (a.s) Nübüvvet Dışında Tüm Faziletleri Şahsında Toplamıştır.

Daha önceki **43~61** nolu **"menzile"** hadislerinde, Hz. İmam'ın nübüvvet dışında bütün faziletleri şahsında topladığını görmüştük. Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) İmam Ali'yi, Mûsâ (a) yanında Hârûn (a)'a benzetmesi ve nübüvvet dışında onunla Hârûn arasında tam bir ben-

1- el-Münâvî, IV, 422; İbn Hamze, III, 31

zerlik kurması bunu gösteriyor.

Buradaki **143~144** nolu hadislerimiz de aynı hususu gündeme getiriyor. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bu hadisleriyle, mübarek şahsına Allah tarafından verilen tüm güzelliklerin, faziletlerin ve üstünlüklerin İmam Ali'ye de verildiğini; ancak bunlardan nübüvvetin hariç tutulduğunu ifade ediyor. Bunun da sebebi, hiç kuşkusuz, Peygamber Efendimizin son peygamber oluşu ve Allah Teâlâ'nın bu ilâhî halkaya Muhammed (s.a.a) ile son vermiş olması. O yüzden gerek **"menzile"** hadislerinde ve gerekse buradaki hadislerde "nübüvvet" istisna ediliyor.

Bu da Mü'minlerin Emîri İmam Ali'nin ma'sûmiyeti ve ashâbın en üstünü ve faziletlisi olduğu anlamına geliyor.

c. Allah (c) Bu Ümmetin Bir Yükünü İmam Ali (a.s) Sayesinde Hafifletmiştir.

Mücâdele sûresinin 12~13 nolu ayetleriyle ilgili yapılan tüm tefsir ve yorumlar, Hz. İmam'ın hadisesine, onun bu hadisedeki önem ve konumuna yer verir. Bu ayetlere göre; Allah (c) peygamberiyle özel olarak görüşmek isteyen herkesin, önce bir sadaka vermesini ve ondan sonra huzura girmesini öngörüyor. Bu ayetlere, "özel olarak başbaşa görüşme" anlamında, **"necvâ"** ayetleri denir.

Rivâyetlere göre İmam Ali (a.s) bir sadaka vererek Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) huzuruna varıyor ve konu üzerinde onunla müzakere ediyor. Ali (a.s), başkalarını düşünerek, herkesin bu imkana sahip olmadığını ve bu sorumluluğu yerine getiremeyeceğini söylüyor. Hemen ardından ayetin devamı nâzil oluyor: **"Özel konuşmanızdan önce sadaka vermekten mi çekindiniz; de bunu yapmadınız! Allah sizi bağışladı. Artık namazı dosdoğru kılın..."**

Bu ayetle önceki ayetin hükmü hafifletilip; Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile özel görüşmek isteyip de sadaka vermeyenlerin, Allah katında bundan sorumlu tutulmayacağı ortaya konulmuş oluyor.

Rivâyetler, bu ayetle ilk amel eden kişinin İmam Ali olduğunu; Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile özel görüşmeden önce ilk sadakayı onun verdiğini ve sonraki hafifletmeye onun vesile olduğunu ifade ediyor. O yüzden İmam Ali (a.s) "Benim sayemde ümmetin bu yükü hafifletildi!" derdi ve bununla iftihar ederdi.

Yeri gelmişken, yukarda işaret ettiğimiz; Mücâhid kanalıyla gelen

İmam Ali'ye ait sözün yanlış anlaşıldığını da belirtmeliyiz. Bu rivâyete göre İmam (a.s) şöyle diyor:

"Bu ayetle benden önce kimse amel edemedi, benden sonra da kimse amel edemeyecek!"

İşte özellikle bu söz yanlış anlaşılmış ve hemen her tefsirde "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile özel görüşme öncesi sadaka verme gereği"nin neshedilip ortadan kaldırıldığı üzerinde durulmuş! Bu anlayışa yer vermeyen tefsir yok gibi.

Oysa Kur'ândaki hiçbir ayet tamamen ortadan kaldırılmış değildir. Bir ayetin tamamıyla neshi anlamında "küllî nesh" kabul edilemez. Bu Kur'ân'a indirilecek en büyük darbelerdendir ve bir kısım ayetlerin "süs" olarak bırakılmış olması gibi bir anlam taşır!

Öyleyse konuyla ilgili ayetlere tekrar eğilmek ve üzerinde dikkatlice durmak gerekiyor: Allah (c) Mücâdele:12'de **"Ey iman edenler! Rasûl ile özel görüşmek istediğinizde; görüşmenizden önce bir sadaka verin. Bu sizin için daha hayırlı ve daha temizdir. Şayet bir şey bulamazsanız; Allah çok bağışlayıcı ve merhamet sahibidir."** buyurarak bu iş için sadaka verilmesini, bunun bizim için hayırlı olduğunu; verecek durumumuz yoksa Allah'ın bağışlayıcı ve merhamet sahibi olduğunu açıkça dile getiriyor.

Dolayısıyla bu ayet, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile özel görüşmesi olan birisinin sadaka vermesini ortadan tamamen kaldırmıyor. Gücü yeten herkesin bu tavsiyeye muhatab olduğunu ifade ediyor. Bundan sonraki ayetle de, bunu yapmayanların sorgulanamayacağı belirtilerek; söz konusu emrin tavsiye niteliğinde olduğu; böyle bir uygulamanın bizim için hayırlı olacağı ortaya konmuş oluyor.

Hz. İmam'ın yukardaki sözü de bu anlamda anlaşılmalı. O bu sözüyle, ayetin "bu hükmün tavsiye niteliği taşıyan" arka kısmı nâzil olmadan önce söz konusu sadaka talimatını ilk defa kendisinin yerine getirdiğini ve o kısacık süre içerisinde bununla bir başkasının amel edemediğini... anlatmak istiyor. Yoksa bu ayetler tamamen indikten sonra, hiç kimsenin bununla amel etmediğini söylemek istemiyor. Ayet böyle bir durumda sadaka vermeyi yasaklamıyor ki böyle bir durum olsun!

Kısacası bu olay, Hz. İmam'ın yüksek faziletini, Allah Teâlâ katında sahip olduğu değeri ifade etmesi bakımından son derece ilginç.

Zaten İmam'ın bununla iftihar etmesinin altında da bu yatıyor.

d. Cenaze Yıkayanlar Gusül Abdesti Almalıdır.

İmam Ali'den gelen bu rivâyetler, cenaze yıkayan kimsenin gusül abdesti alması gerektiğini ifade ediyor. Bu konuda belli başlı iki görüş var:

a. Farzdır : Ehl-i Beyt'in yolu budur.[1]

b. Müstehabtır : Diğer mezheblerin görüşü de bu doğrultuda.[2]

Ebû Hürayra'dan gelen bir hadise göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Kim cenâze yıkarsa gusül abdesti alsın."***[3]

Aynı hadis, yukardaki İmam Ali hadisinin yanısıra, yaklaşık aynı lafızlarla Hz. Âişe[4], Muğîra b. Şu'be[5], Huzeyfe b. Yemân[6] ve Ebû Saîd el-Hudrî'den[7] de rivâyet ediliyor.

Ehlisünnet kaynaklarında geçen bu hadisler bile Ehl-i Beyt mektebinin yaklaşımını açık bir biçimde doğruluyor.

Ebû Tâlib Hakkında Birkaç Söz...

145~146 nolu hadislerde Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) amcası ve İmam Ali'nin babası Ebû Tâlib'in sapık birisi olduğuna yer veriliyor ve bununla adeta küfür üzere öldüğüne işaret ediliyor.

Aynı hadis, İmam Ali'den ayrıca Ebû Abdirrahmân es-Sülemî[8] ve

---

1- el-Küleynî, III, 160-161; Şeyh Sadûq, I, 44~45; Ebû Ca'fer et-Tûsî, I, 103~105, el-İstibsâr: I, 99-101, el-Hılâf: I, 222-223, 700-701; eş-Şehîd el-Evvel, el-Lüm'a: I, 36-37; İ. Humeynî, et-Tahrîr: I, 62-64, Tavzîh'ul-Mesâil: 91

2- İbn Qudâme, el-Muğnî: I, 243; el-Bâcî, el-Münteha: II, 5; İbn Hümâm, el-Feth: I, 66; el-Aynî, VI, 395; eş-Şîrâzî, et-Tembih: 20; Veliyyüddîn, en-Nihâye: I, 30

3- Abdürrazzâq, İbn Ebî Şeybe, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Ahmed (II, 272, 280, 433, 454, 472), Ebû Dâvûd (cenâiz, 39), Tirmizî (cenâiz, 117), İbn Mâce (cenâiz, 8) vb. rivâyet ediyor. (İbn'ül-Cevzî, el-Ilel: I, 374~376) **İsnadı sahih.**

4- İbn Ebî Şeybe, Ahmed, Ebû Dâvûd (tahâret, 128, cenâiz, 39), Dâraqutnî, Beyheqî, Hatîb el-Bağdâdî vb. rivâyet ediyor. (İbn'ül-Cevzî, I, 376) **İsnadı hasen.**

5- Ahmed (IV, 246) rivâyet ediyor. bk. el-Münâvî, VI, 184

6- Beyheqî rivâyet ediyor. (İbn'ül-Cevzî, I, 376) **İsnadı hasen.**

7- Dıyâ el-Maqdisî rivâyet ediyor. bk. el-Münâvî, IV, 412

8- Ahmed: I, 103, 129-130 ile Ebû Ya'lâ rivâyet ediyor. bk. ez-Zeyle'î, II, 281-282

Ubeydullâh b. Ebî Râfi'[1] kanalıyla da rivâyet ediliyor.

Ebû Tâlib İmam Ali'nin (a.s) babası ve dolayısıyla Peygamber (s.a.a) Efendimizin amcalarından birisi. Onun, yeğeni Muhammed'in getirdiği ilâhî mesajı kabul edip etmediği; dolayısıyla mü'min olup olmadığı eskiden beri tartışmalı. Ehl-i Beyt mektebinde onun mü'min olduğunda hiçbir şüphe yok. Ancak Ehlisünnet kardeşlerimiz ise, maalesef, onun mü'min olmadığını ve küfür üzere öldüğünü düşünüyorlar!

Bilindiği gibi, Muâviye ile iş başına gelen Emevî sultacıları, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bütün Ehl-i Beytini karşılarına aldılar ve onlara her tür haksızlığı, zulmü yaptılar. İmam Ali (a.s)'ye kılıç çekecek kadar küstahlaşan **"azgın çete"** reisi Muâviye ve diğer Ümeyye oğulları, Ali'yi her yönden yıpratmak ve onu cahil halkın gözünde küçük düşürmek için olmadık iftiralar ve yalanlar yaydılar. Bu yalan ve iftiralardan birisi de Ali'nin babasının kafir olduğu iddiasıydı!

Emevîler, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile savaşmış, ona her kötülüğü yapmış, Mekke'de İslâmla yeni tanışan müslümanlara kan kusturmuş; ve sonunda mecburen müslüman olmuş olan Ebû Süfyân'ı temiz bir müslüman olarak tanıttılar. Çünkü o mel'ûn Muâviye'nin babasıydı. Buna karşılık Ebû Tâlib'i ise kafir olarak işlediler ve halkı bu yolla da aldatmaya çalıştılar. Çünkü o İmam Ali'nin babasıydı!

Sadece kafir olduğunu yaymakla yetinselerdi; olay bu kadar kökleşmezdi. Ama Allah ve Rasûlü'ne zerre kadar sevgi ve saygıları olmayan, dünyalık menfaatlerinden başka bir şey düşünmeyen o pis aile bununla yetinmedi; bu uğurda bir çok hadis uydurtarak Allah ve Rasûlü'ne de iftira etmekten çekinmedi. Bu rivâyetlerin en meşhurları ise Müseyyeb b. Hazn[2] ile Ebû Hürayra'dan[3] gelen rivâyetlerdir.

Bu rivâyetlere göre, Ebû Tâlib iyice rahatsızlandığında Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ona iman etmesi için yalvarıyor; ama nafile! İman etmeden ölüyor! Peygamberimiz de onun için üzülüyor ve bağışlanması için Allah'a dua edeceğini söylüyor! Ardından, Müseyyeb'e göre Tevbe / Berâe suresinin 113. ayeti, Ebû Hürayra'ya göre ise Qasas suresi-

---

1- İbn Sa'd (I, 123) ile Beyheqî rivâyet ediyor. bk. ez-Zeyle'î, II, 281

2- İbn Sa'd, I, 122; Ahmed: V, 433; Buhârî: cenâiz, 80, menâqıb, 99, tef. Berâe, 15; Müslim: îmân, 39-40; Müellif: cenâiz, 102; et-Tahâvî, 797. htm

3- Ahmed: II, 434; Müslim: îmân, 41-42; Tirmizî: tef. Qasas, 1; Hâkim, II, 335-336

nin 56 nolu ayeti nâzil oluyor![1]

Oysa **birincisi,** Müseyyeb ile Ebû Hürayra'nın ikisi de Hayber yılında müslüman olmuş. Ebû Tâlib ise Mekke'de, bundan yıllar önce vefat etmiş! Yani onların bu olayı görmüş olmasının imkanı yok!

İkincisi, Ebû Tâlib'in vefatının hemen ardından Tevbe:113 nolu ayetin indiği söyleniyor. Oysa Tevbe sûresinin ayetleri, Ebû Tâlib'in vefatından yıllar sonra, Medine'de nâzil olmuştur. Medine'de inen bir ayetin Ebû Tâlib ile ne ilgisi olabilir!?

Üçüncüsü, sonradan birbirlerine dünür olan* Müseyyeb ile Ebû Hürayra, Emevîlere yakınlıklarıyla, İmam'a karşı da olumsuz yaklaşımlarıyla tanınıyor!

Dördüncüsü, Müseyyeb rivâyetinin kilit râvîsi İbn Şihâb ez-Zührî'dir. Onun ise İmam Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e ne kadar düşman olduğunu biliyoruz.[2]

Beşincisi, Tevbe: 113'ün başka bir olay üzerine nâzil olduğuna dair İmam Ali'den **sahih** isnadla gelen bir hadis var.[3]

Ehlisünnet kardeşlerimiz her haliyle uydurma oldukları belli olan bu ve benzeri rivâyetlerin etkisi altında kalarak, Ebû Tâlib gibi; Allah-'ın Rasûlü'ne (s.a.a) en büyük desteği veren, onu her tür tehlikeye karşı koruyup kollayan; Allah ve Rasûlü'ne iman ettiğine dair şiirler okuyan birisi hakkında böylesi olumsuz düşünceye kapılmışlar.

Hz. İmam'dan gelen rivâyetler, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Ali'ye bu olayın akabinde boy abdesti almasını emrettiğini de kaydediyor. Buda gösteriyor ki, Ali babasını yıkayıp defnetmiş! Zaten Ubeydullâh kanalıyla gelen hadiste, Ali'ye babası Ebû Tâlib'i yıkama talimatının da verildiği açıkça belirtiliyor! Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Ebû Tâlib'i yıkama talimatı ve Ali'nin boy abdesti alması, Ebû Tâlib'in mü'min

---

1- Tevbe: 113 = **"Müşriklerin cehennemlik oldukları kendilerince anlaşıldıktan sonra, akraba bile olsalar, Peygambere de mü'minlere de onlar için istiğfarda bulunmak yaraşmaz."**

Qasas: 56 = **"Şüphesiz ki sen sevdiklerine hidayet veremezsin..."**

* Ebû Hürayra kızını Müseyyeb oğlu Saîd ile evlendirmiştir. Yani şu bildiğimiz Saîd b. Müseyyeb, Ebû Hürayra'nın damadıdır!

2- sh. 47~48'e bk.

3- Ahmed: I, 99, 131; Tirmizî: tef. Berâe, 16; Müellif: cenâiz, 102; Hâkim, II, 335; et-Tahâvî, 797. htm

olduğuna en büyük şahit! Zira Ehl-i Beyt mektebinde, bir müslüman kafir ve müşrik birisini, en yakını bile olsa yıkayamaz.[1]

Bu durum bile, hadisimizin metninde geçen ***"Şu yaşlı sapık amcan..."*** vb. ifadelerin uydurma olduğunu, bunların birileri tarafından hadisin metnine sokuşturulduğunu gösteriyor. Eğer böyle olmasaydı Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ebû Tâlib'in yıkanmasını emretmezdi ve İmam Ali de boy abdesti almazdı.

Kısacası Hz. Ebû Tâlib'in mü'min olduğunda şüphe yok![2]

1- Ebû Ca'fer et-Tûsî, el-Hılâf: I, 700; İ. Humeynî, et-Tahrîr: I, 65

Mâlikîler ile Hanbelîler de bizimle aynı kanaatte. bk. İbn Abdilberr, el-Kâfî: 87; İbn Rüşd, el-Bidâye: I, 180; el-Huraşî, II, 141, 136; ed-Derdîr, I, 426, 430; İbn Qudâme, el-Muğnî: II, 397, el-Muqni': 46; el-Hıcâvî, el-İqnâ': I, 228

2- Ayrıntılı bilgi için bk. el-Emînî, VII, 330~409~VIII, 3~29

İNSANLARIN EN BEDBAHTI

149. Ammâr b. Yâsir anlatıyor:

"Ben Ali ile birlikte -Yenbu' yakınlarındaki- Uşeyra* gazvesinde birlikteydik. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) oraya vardığında bir ay kaldı. Orada Müdlic oğullarıyla ve onların Damralı müttefikleriyle barış imzalayıp onlardan ayrıldı. Ali (r) bana dedi ki:

"Ey Ebû Yaqazân! -Müdlic oğullarından, su kaynaklarında çalışan- şu insanların su kaynaklarına varıp orada ne yaptıklarına varmamızı ister misin?"

Bende "Nasıl istersen!" dedim ve yanlarına varıp bir süre onları izledik. Sonunda uykumuz geldi ve Ali ile ben gidip hurma dallarının gölgesinde, toprağın üstüne uzandık. O kadar uyumuşuz ki; Vallâhi, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ayağıyla bizi dürtüklemesiyle uyandık! Üzerinde uyuduğumuz topraktan, üstümüz başımız toz toprak olmuştu. İşte o gün Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'nin (üzerindeki toz toprağı görünce) ***"Bu ne hal Ey Ebû Türâb!"*** buyurdu ve şöyle devam etti:

"Sizlere insanların en bedbaht iki adamını haber vereyim mi!?"

Biz "Tabîî yâ Rasûlallâh!" deyince şöyle buyurdu:

"Biri dişi deveyi boğazlayan Semudlu kızıl tenli adam, öteki ise (*elini başına koydu****) burana darbe indirecek (****sonra sakalını tuttu****) ve buranı kana bulayacak adam!"***

---

* Uşeyra, Mekke ile Medîne arasında yer alan Yenbu' mevkiine yakın bir vadi. Söz konusu sefer hicretin ikinci yılının başlarında düzenlendi.

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Yezîd b. Muhammed b. Huseym kanalıyla İbn İshâq, Ahmed (IV, 263, 264), İbn Ebî Âsım, et-Taberî (II, 14~15), Hâkim (III, 140-141), İbn Ebî Hâtim, İbn Mende, et-Tahâvî, el-Cessâs (V, 286~287), Beyheqî vb. rivâyet ediyor. (İbn Kesîr, IV, 517; Nâşir, 130-131)

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa ve sadûq. Nâşir, hadisi Ammâr'dan rivâyet eden **Muhammed b. Huseym**'e takılıyor; ve birincisi, onu "meçhul" sayarak, ikincisi ise, onun Hz. Ammâr'dan işitmediğini iddia ederek, hadisimizi zayıf kabul ediyor.

Oysa Muhammed vasat, makbul bir râvî. İbn Hıbbân, Hâkim, ez-Zehebî, el-Heysemî ve İbn Hacer bu kanaatteler.[1]

Muhammed'in Hz. Ammâr'dan işitmediği ise kuru bir iddia. Halbuki Muhammed'in Allah'ın Rasûlü (s.a.a) zamanında doğduğu konusunda tam bir ittifak var.[2] Durum böyle olunca onun bu hadisi Ammâr'dan duyup almış olması neden imkansız olsun!?

Kısacası **hadisimizin isnadı hasendir.**[*] Hâkim'in "İsnadı Müslim'in şartlarına göre sahih!" demesi ve ez-Zehebî'nin de hiç bakmadan onaylaması ise doğru değil.

A Ç I K L A M A L A R

Hadisimizden, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) İmam Ali'nin hunharca katledileceğini ayrıntısıyla birlikte çok önceden bildiği anlaşılıyor. Dolayısıyla hadisimiz geleceğe ilişkin mucizevî bir haber veriyor.

Hadisimizde söz konusu edilen ***"deve"*** Allah (c) tarafından, Sâlih peygamberin (s.a.a) görevlendirildiği "Semûd" kavmine gönderilen devedir. Kur'ân-ı Kerîm'in çeşitli sûrelerinin değişik bölümlerinde ele alındığına göre, bu deve onlara sırf imtihan maksadıyla gönderilmiş. Allah Teâlâ'nın o deveye dokunulmaması gerektiği konusunda olanca uyarılarına rağmen, Semudlular Allah'ın uyarılarını ciddiye almadılar;

1- Hâkim, ez-Zehebî ve el-Heysemî'nin bu hadis için "isnadı sahih" ve "râvîleri siqa" demesi bunu gösteriyor. Ayr. bk. İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 168, el-İsâbe: III, 473

2- İbn Abdilberr, III, 355; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 473

* Hatta el-Heytemî (es-Savâiq, 124) ile es-Süyûtî (el-Hulefâ'da) "isnadı sahih" diyor.

o emanet deveyi boğazlayıverdiler. Bu cinayeti işleyenlerin başında, buradaki hadisimizin sözünü ettiği adam da vardı ve adı da, kitaplarda kaydedildiğine göre, Qadâr b. Sâlif idi. Allah da onları çok feci bir biçimde cezalandırdı.[1]

Hadisimizden çıkan hükümler şunlar:

a. İbn Mülcem İnsanların En Bedbahtıdır.

Hadisimiz, insanların en bedbahtının, en azgın ve eşkıyasının, yukardaki dişi deveyi boğazlayan adam ile Mü'minlerin Emîri İmam Ali'yi öldüren Abdurrahmân b. Mülcem olduğunu ifade ediyor.

Tabîî ki bundan, insanların en bedbahtının bu iki kişiyle sınırlı olduğu anlamı çıkarılmamalı. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) burada söz konusu iki kişinin, yeryüzünde gelmiş-gelecek bütün insanların en büyük eşkıyalarından olduğuna vurgu yapmak istiyor. Abdurrahmân b. Mülcem'in insanların en önde gelen eşkıyalarından birisi olduğunu ifade eden hadisler başlıca şu sahâbîlerden rivâyet ediliyor:

1. Ammâr b. Yâsir: Kendisinden iki kanalla geliyor:

a. Muhammed b. Huseym: **149** nolu hadisimiz.

b. Abdullâh b. Ubeyde: Bezzâr rivâyet ediyor. (Nâşir, 131)

2. İmam Ali (a.s): Kendisinden pek çok kanalla geliyor:

a. Ebû Sinân ed-Düelî: Ebû Ya'lâ, Taberânî, Hâkim (III, 113), el-Harzemî (s. 380), İbn'ül-Esîr (III, 299) vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 131-132) Hâkim **"İsnadı Buhârî'nin şartlarına göre sahih"** diyor, Şamlı ez-Zehebî ise sesini çıkarmıyor.

b. Ebû İshâq es-Sebî'î: İbn Sa'd (III, 33-34) Fıtr kanalıyla rivâyet ediyor. Fıtr dahil[2] râvîlerinin hepsi siqa ve sadûq.

c. Dahhâq b. Müzâhim: Ahmed (el-Fedâil'de) zayıf isnadla rivâyet ediyor. (Nâşir, 132)

3. Câbir b. Semura: Simâk kanalıyla Taberânî ile Hatîb el-Bağdâdî rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 324; Nâşir, 131) Râvîleri arasında

---

1- Konu için bk. A'râf: 73~79; Hûd: 64~68; İsrâ: 59; Şuarâ: 155~159; Qamer: 27~31; Şems: 11~15

2- Fıtr için **90** nolu hadisimizin durumuna bk.

bulunan Nâsıh b. Abdillâh* dolayısıyla, **isnadı hasen.**

4. Abdullâh b. Amr: Hakîm b. Cübeyr kanalıyla Taberânî rivâyet ediyor. (el-Münâvî, I, 526) Hakîm dolayısıyla** **isnadı hasen.**

5. Suheyb er-Rûmî: İbn Abdilberr (III, 59-60) yer veriyor.

6. Ubeydullâh (?): İbn Sa'd (III, 35) rivâyet ediyor.

Bu hadisler daha pek çok yoldan rivâyet ediliyor. Kısacası bu hadisin sahih ve Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) ait olduğunda şüphe yok. İbn Hacer el-Asqalânî İbn Mülcem'den bahsederken "O Peygamberden (s.a.a) sabit olan nass gereği, bu ümmetin en eşkıyasıdır!"[1] diyerek aynı şeyi ifade ediyor. Qâdî Iyâd ile Zeynî Dahlân bu hadisi geleceğe ilişkin gaybî mucizelerden sayıyor.[2]

İmam Ali'nin bile bu olayı ta başından beri bildiğine dair pek çok rivâyet var. Bu rivâyetlere göre, Hz. İmam bazen sakalını sıvazlar; onların kana bulanacağını söylerdi. İbn Mülcem'i gördükçe de, onun insanların en eşkıyalarından olduğunu, onun kendisini öldüreceğini... açıkça ifade ederdi. "Ben onun hayatta kalmasını istiyorum; oysa beni öldürmeyi planlıyor!" derdi! Kendisine "O zaman onu hemen öldürelim!" diyenlere, "Hayır! O henüz kâtil değil ki!" cevabını verirdi. Hatta bu yüzden onun biatını bile birkaç defa reddetmişti![3]

Mü'minlerin Emîri ile Muâviye'nin karşı karşıya geldiği yıllarda, içlerinde İbn Mülcem'in de bulunduğu, hâricîlerden üç kişi bir araya gelerek milleti içine düştükleri durumdan kurtarmak için çözüm aramaya başladılar! Sonunda çözümü(!) bulmuşlardı; Ali, Muâviye ve Amr'ın üçünün de öldürülmesi gerekiyordu! Mel'ûn İbn Mülcem hemen harekete geçerek, İmam Ali'yi mübarek başına ağır bir darbe vurarak onu ağır yaraladı; çok geçmeden ümmet o masum imamını yitirdi! İmam Ali (a.s) artık aramızda yoktu... O şehid olmuş; sevgililerine kavuşmuştu...[4]

---

* sh. 124'e bk.

** Hakîm için sh. 75'e bk.

1- el-İsâbe: III, 99

2- eş-Şifâ: III, 163; es-Sîra: III, 205

3- Bu rivâyetler için bk. İbn Sa'd, III, 33~35; Hâkim, III, 142~143, 143; İbn Abdilberr, III, 60-61

4- bk. İbn Sa'd, III, 35-37; et-Taberî, III, 155 vd.

Abdurrahmân b. Mülcem, Murâd oğullarından olup İslâm öncesi "câhiliyye" devrini görmüş yaşlı bir adam. İkinci halîfe zamanında Medine'ye geldi. İslâm'ı -sözde- ne zaman kabul ettiği belli değil. Ama ondan bahseden kitaplarda, çokça ibadet ederdiği, bol bol Kur'ân okuduğu; âbid-zâhid birisi olduğu belirtiliyor. Ama çok açık ki, onun habis ruhu, okuduğu Kur'ân'dan ve kıldığı namazlardan zerre kadar nasiplenmemişti. Günümüzün argo ifadesiyle, tam bir yobaz ve kalın kafalı birisiydi! Hoş, Hâricîlerin genel durumu buydu!

Bu yüzden Sıffîn muharabesinden sonraki "Hakem" olayında yan çizerek İmam'a karşı gelip onu -haşa- kâfir ilan eden "Hâricîler"in ele-başılarından oldu. İşte o günden sonra İmam'a karşı düşmanlığını, kin ve nefretini günlerce sakladı ve fırsat bulur bulmaz İmam'ı öldürdü! İşin ilginç yanı; İbn Mülcem'in o büyük imamı "Allah'a ibâdet" kasdıyla öldürmüş olmasıydı! O bu derece şuursuz ve yobaz, ne yaptığını bilmeyecek kadar zır cahil birisiydi.

Abdurrahmân b. Mülcem İmam Ali'yi acımasızca öldürerek en büyük cinayeti işledi. Bununla o, Allah ve Rasûlü'ne kılıç çektiğinin bilmem farkında mıydı! Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) mütevâtir yollarla gelen, Ali'yi ve Ehl-i Beyt'i karşısına alanlarla ilgili hadislerden[1] hiç mi birisi onun kulağına varmamıştı!? Biz bu ihtimali son derece zayıf buluyor; bu kadar yaygın bir hadisten onun haberdar olmamasını adeta imkansız görüyoruz! Allah'ın lâneti üzerine olsun!

Not: İbn Mülcem'in la'netlik ve cehennemlik olduğu âşikâr olmasına rağmen İbn Hazm'ın bu adam hakkında çok garip ve ilginç bir tutumu var! Hazm oğlunun bu tutumundan daha önce bahsetmiş olduğumuzdan tekrara lüzum görmüyoruz.[2]

b. "Ebû Türâb" İmam Ali'nin Künyelerindendir.

Hadisimiz bu künyenin Hz. İmam'a ait olduğunu ve bu künyeyi ona Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) verdiğini ifade ediyor.

"Ebû Türâb" toprağın babası anlamına gelen sade bir isim tamlaması. "Uşeyra" seferinde, İmam Ali ile Ammâr hazretleri toprak üzerinde uyumuşlardı. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'yi uyandırdığında, onu toza-toprağa belenmiş görünce "toza-toprağa belenen" anlamında

1- Bu hadisler için **88** nolu hadisimize ve açıklamalarına bk.

2- Bunun için sh. 274 vd. bk.

bu künye ile hitabetti. Ve bu künye ilk defa o zaman kullanıldı.[1] O gün bu gün, İmam Ali bu künyeyi çok severdi. Çok sevdiği için de, Ümeyye oğulları minberlerde ona sövüp hakaretler yağdırırken hep bu künyesini kullanırlardı![2]

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) İmam Ali'ye bu künye ile hitabettiğini **sahih isnadlarla** rivâyet eden sahâbîler de var ki bazıları şunlar:

1. Ebut-Tufeyl: Taberânî rivâyet ediyor.

2. Ammâr b. Yâsir: Ahmed ile Bezzâr rivâyet ediyor.

3. İmam Ali (a.s): Ebû Ya'lâ rivâyet ediyor.[3]

Ancak bazı rivâyetler, bu künyenin ona bir değişik vesileyle, başka bir zaman verildiğini gösteriyor. Söz konusu rivâyetlere göre bir gün İmam Ali Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kızı Fâtıma ile bozuşmuş ve bu küskünlükle mescide giderek yere uzanıp yatmış; uyumuş. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) durumdan haberdar olur olmaz mescide gelerek onu uyandırmış; yüzünün toprağa belendiğini görünce, ona bu künye ile hitabetmiş...[4]

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) değişik vesilelerle İmam Ali'ye bu künye ile hitap etmiş olması doğal. Ancak bu rivâyetin içinde, Ali ile Fâtıma'nın kavga ederek ayrılmış olduğuna da yer veriliyor ki; işte bu asılsız. Ali ile Fâtıma arasındaki bu sun'î kavgayı ve küskünlüğü, muhtemelen hadisin râvîlerinden birisi sokuşturmuş!

1- İbn Sa'd, II, 10

2- Hâkim'in bu sözü için bk. Sibt b. el-Cevzî, 4; el-Emînî, VI, 337

3- bk. el-Heysemî, IX, 100; el-Emînî, VI, 334~335

4- Sehl b. Sa'd'dan gelen bu rivâyet için bk. Buhârî: salât, 58, menâqıb, 38, isti'zân, edeb, 113, isti'zân, 40; Müslim: f. sahâbe, 38; et-Taberî, II, 15; İbn Abdilberr, III, 54~55

İMAM ALİ'NİN ALLAH'IN RASÛLÜ YANINDAKİ DEĞERİ

150. Ümmü Seleme annemiz diyor ki:

"İnsanlardan Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile en son birlikte olan Ali (r)'dır."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Cerîr b. Abdilhamîd kanalıyla İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Ahmed (VI, 300), Müellif (**151** nolu hadis) ve Hâkim (III, 138-139) rivâyet ediyor. (Nâşir, 133)

Hadisin Durumu: Hadisimizin, Ümmü Seleme annemizden rivâyet eden Ümmü Mûsâ dışında, tüm râvîleri siqa. Üstelik Buhârî ile Müslim'in ortak râvîlerinden.

Ümmü Mûsâ da siqa ve güvenilir bir kadın.[1] Dolayısıyla hadisimizin isnadı sahih. Hâkim de **"isnadı sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

151. Ümmü Seleme annemiz anlatıyor:

"Ümmü Seleme'nin yemin ettiği Allah'a and olsun ki; İnsanlardan Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile en son birlikte olan Ali (r)'dır. Şöyle ki:

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ruhunun kabzedildiği günün sabahı Ali'ye haber salmıştı. Sanıyorum, onu bir iş için göndermişti. (Tam üç kez) ***"Ali geldi mi?"*** diye sordu. Sonunda Ali güneş doğmadan geldi.

Ali gelince ona işinin olduğunu anlayıp evden dışarı çıktık. O gün hep birlikte Âişe'nin evindeydik. Evden en son çıkan ben oldum. Sonra kapının ardına oturuverdim. Kapıya

1- İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 577, et-Taqrîb: II, 536

en yakınları bendim.

Ali (r) hemen onun üzerine kapandı. İşte o yüzden insanların içinde Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile en son o birlikte oldu. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ona gizlice bir şeyler söylemeye, onunla özel olarak konuşmaya başladı..."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu yukarıdaki hadisimizle aynı.

152. Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor:

"Oturmuş Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) bekliyorduk. Nihayet yanımıza geldi. Ancak ayakkabısının bağı kopmuştu. Tamiri için hemen Ali'ye (r) atıverdi ve şöyle buyurdu: ***"İçinizden öyle birisi var ki; Ben Kur'ân'ın inmesi için insanlarla nasıl savaştıysam*, o da onun te'vîli için savaşacak!"***

Ebûbekr "O ben miyim?" diye sordu; Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"Hayır!"*** buyurdu. Ardından Ömer sordu: "Ya ben miyim?" Ona da ***"Hayır!"*** dedi ve ***"Lâkin o, ayakkabımı tamir edendir!"*** buyurdu."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi İbn Ebî Şeybe (9130. htm), Ahmed (III, 31, 33, 82), Abdullâh b. Ahmed, el-Qutay'î, Ebû Ya'lâ, İbn Hıbbân, Hâkim (III, 122-123), el-Harzemî (s. 260) vb. rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: el-A'meş kanalıyla gelen bu hadis için Hakim "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih" diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. Doğrusu: İsmâîl b. Racâ ve babası dolayısıyla, sadece **Müslim'in şartlarına göre sahihtir**.

153. İmam Ali'den (r):

Saîd b. Vehb diyor ki: "Ali (r) (Rahbe'de) Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) "Ğadîr-Humm" günü ***"Allah benim velîmdir; Ben de mü'minlerin velîsiyim. Ben kimin velîsi isem, Ali de onun velîsidir. Allahım! Onu seveni sev, ona düşman olana sen de düşman ol! Ona yardım edene***

---

* Metinde "O ... nasıl savaştıysa," ibaresi var. Bu baskı hatası olmalı. Doğrusu "Ben ...nasıl savaştıysam..." şeklinde olmalı. Nitekim diğer rivâyetler bu konuda açık.

yardım et!" buyurduğunu işitenleri Allah adına tanıklığa çağırınca; yanımdan altı kişi ayağa kalktı."

Hârise b. Nasr diyor ki: "Bunun üzerine altı kişi ayağa kalktı."

Zeyd b. Yüsey' diyor ki: "Benim yanımdan da altı kişi ayağa kalktı."

Amr Zû Murr ise hadisi şöyle naklediyor: ***"... Onu seveni sev, ondan nefret edenden nefret et!..."***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimizin tahrici ve durumu daha önceki **95** nolu hadisimiz ile aynı.

Ayrıca dikkat edilirse, bu hadisi İmam Ali'den dört kişi rivâyet ediyor: Saîd b. Vehb, Hârise b. Nasr, Zeyd b. Yüsey' ve Amr Zû Murr. Bunlardan da Ebû İshâq es-Sebî'î, ondan da A'meş naklediyor. Bunların her birinin **isnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih** demektir.[1]

A Ç I K L A M A L A R

Yukardaki hadislerimizden **153** nolu **"Ğadîr-Humm"** hadisi hakkında daha önce yerinde yeteri kadar söz ettik. Diğer hadislerimiz ise İmam Ali'ye ait iki önemli fazileti konu ediniyor:

a. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) En Son Hz. Ali İle Birlikteydi.

150~151 nolu hadislerimiz, önemli bir tartışmaya son noktayı koyuyor. O da şu: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) en son kiminle beraberdi; Ali ile mi, yoksa Âişe ile mi?

Hadislerimiz, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) en son İmam Ali ile beraber olduğunu; onunla baş-başa kalarak gizlice konuştuğunu, ona bir takım sır ve talimatlar verdikten sonra Allah'a kavuştuğunu açıkça ortaya koyuyor. Aşağıdaki hadisler de aynı noktayı vurgulamakta:

1- İmam Ali'den bu dört kişinin ve daha başkalarının rivâyet ettiği **"Ğadîr-Humm"** hadislerinin tahricini topluca görmek isteyenler, **77~85** nolu hadislerimizin açıklamalarına bakabilir.

1. İmam Ali (a.s): "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hastalandığı vakit ***"Bana kardeşimi çağırın!"*** buyurduğunda hemen yanına vardım. ***"Yaklaş bana!"*** dedi; ben de yaklaştım. Bana yaslandı ve öylece kaldı. Benimle konuşuyor, hatta mübarek tükrüğü üzerime değiyordu. O haldeyken ruhunu teslim etti..."[1]

2. İmam Ali (a.s): "... Allah'ın Rasûlü (s.a.a) o sırada bana, her biri bin (1000) kapıya açılan bin (1000) ilim öğretti..."[2]

3. İmam Ali (a.s): "... Allah'ın Rasûlü'nü (s.a.a) göğsüme dayadım, başını omzuma koydu..."[3]

4. İmam Ali (a.s): "... Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ashâbından hâfızası iyi olanlar bilir ki; Allah'a ve Rasûlü'ne hiçbir zaman karşı çıkmadım... Allah'ın Rasûlü (s.a.a) başı benim kucağımda ruhunu teslim etti. Mübarek tükrüğü elime aktı; onu yüzüme sürdüm..."[4]

5. İmam Ali (a.s): Hz. İmam, Fâtıma ez-Zehrâ'nın (a.s) defni esnasında, sanki Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile konuşuyormuş gibi, şöyle diyordu: "Selâm sana benden ey Allah'ın Rasûlü! Ve yakınına gelen, sana ne de çabuk kavuşan kızından... Seni kabrine yaslandırmıştım. Boğazım ile göğsümün arasına suyun akmıştı..."[5]

6. İmam Ali (a.s): "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) başı kucağımdayken ruhunu teslim etti!"[6]

7. İmam Ali (b. Huseyn) Zeynelâbidîn (a.s): "Allah'ın Rasûlü (s.a.a), başı Ali'nin kucağındayken ruhunu teslim etti."[7]

8. Abdullâh b. Abbâs: "Vallâhi, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'nin göğsüne yaslanmış iken ruhunu teslim etti!"[8]

9. Âişe annemiz: Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"... Ey Âişe, kardeşim Ali'ye dokunma! Çünkü o insanlardan İslâm'ı kabul eden ilk kişidir, ölümüm esnasında da benimle beraber olan son kişi***

1- İbn Sa'd, II, 263

2- Bu hadisi Ebû Nuaym vb. rivâyet ediyor. (bk. Şerafuddîn, 260)

3- İbn Sa'd, II, 262

4- Şerîf Radiy, Nehc'ül-Belâğa: II, 196 (=192. hutbe, İbn Ebil-Hadîd, X, 179)

5- Şerîf Radiy, Nehc'ül-Belâğa: II, 207~208 (=197. hutbe, İbn Ebil-Hadîd, X, 265)

6- İbn Ebil-Hadîd, V, 181

7- İbn sa'd, II, 263

8- İbn sa'd, II, 263

olacaktır!...”[1]

10. Abdullâh b. Amr b. Âs: “... Allah'ın Rasûlü (s.a.a) o sırada Ali'ye, her biri bin (1000) kapıya açılan bin (1000) ilim öğretti...”[2]

11. Âmir b. Şurahbîl eş-Şa'bî: “Allah'ın Rasûlü (s.a.a) başı Ali'nin kucağında ruhunu teslim etti...”[3]

Bu ve benzeri daha pek çok rivâyet, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Hz. İmam'ın kucağında vefat ettiğini, en son onunla birlikte olduğunu ifade ediyor. Bunlar sadece Ehlisünnet kardeşlerimizin hadis ve tarih kaynaklarında geçen rivâyetler. Yoksa Ehl-i Beyt mektebine ait kaynaklarda bu konuda zaten şüphe yok!

Bu arada **“**Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) eşi Âişe'nin kucağında vefat ettiğini!**”** söyleyenler de var; onlar da:

1. Hz. Âişe: “Allah'ın Rasûlü (s.a.a) başı kucağımdayken ruhunu teslim etti!!!”[4]

2. İbrâhim en-Neha'î: “Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Âişe'nin göğsüne yaslıyken ruhunu teslim etti.”[5]

Birincisi, Âişe annemizin İmam Ali'yi hiç sevmediğini, ona karşı tamamen olumsuz duygu ve düşünceler taşıdığını hemen herkes biliyor. Hz. İmam'a karşı böylesi duygulara sahip, bu duyguları kendisini onunla savaşacak noktaya getirmiş bir annemizin*, İmam Ali'ye ait bir fazileti dile getirmesini, her hâlde kimse bekleyemez!

İkincisi, bu rivâyetler yukarda geçen daha yaygın rivâyetlere ters düşmekte.

Üçüncüsü, Ümmü Seleme ile Âişe'nin her ikisi de annemiz. Ama ikisi arasında tercih yapmak gerekirse, Ümmü Seleme annemizin ön plana çıkacağı kuşkusuz! Çünkü Ümmü Seleme annemiz Allah ve

---

1- ez-Zehebî, IV, 217

2- Bu hadis için sh. 173'e bk.

3- İbn Sa'd, II, 263

4- İbn Sa'd, II, 230, 260~262; Mâlik: cenâiz, 46; Ahmed: VI, 32, 48, 74, 121, 200, 231, 250, 270, 274; Buhârî: cum'a, 9, cenâiz, 96, Vasâyâ, 1, humüs, 4, meğâzî, 83, nikâh, 104, mardâ, 19; Müslim: vasâyâ, 19, f. sahâbe, 84~85, 87; Müellif: tahâret, 29, Vasâyâ, 2; İbn Mâce: cenâiz, 64; et-Taberî, II, 231~232

5- İbn Sa'd, II, 261

* Bunun için sh. 48'e ve **108-109** nolu hadislerimizin açıklamalarına bk.

Rasûlü'nü hiç üzmemiş! Hakkında Tahrîm sûresinin ayetleri nâzil olmamış! Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) uyarılarını bir tarafa bırakıp deveye binmemiş! İmam Ali'ye karşı kılıç çekmek bir yana, ona karşı hiçbir olumsuz duygu taşımamış!... Elbette böyle bir kadının rivâyeti ötekine tercih edilir.

Dördüncüsü, bu rivâyetten şayet Âişe'nin haberi yoksa, o zaman bunun sorumluları, ondan naklettiklerini söyleyen râvîlerdir. Zaten dikkat edilirse, Hz. Âişe'den gelen bu rivâyetin en meşhurları Urve, Esved b. Yezîd ve İbn Ebî Müleyke kanalıyla geliyor! Bunların İmam Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e karşı düşmanca tutum ve yaklaşım içinde oldukları ise herkesçe malum![1]

Abdullâh b. Abbâs da Urve ve benzerlerini suçluyor bu hadis için! Rivâyete göre İbn Abbâs hazretleri, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a), İmam Ali'nin göğsüne yaslıyken ruhunu teslim ettiğini söylüyor. Oradan birisi, "Ama Urve Âişe'den ... naklediyor!" deyince; "Senin aklın başında mı? Vallahi, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'nin göğsüne yaslanmış iken ruhunu teslim etti!"[2] diyerek onu adeta azarlıyor.

Beşincisi, İbrâhîm en-Neha'î bu bilgiye zaten Hz. Âişe hadisi ile ulaşmış! Çünkü bu hadisin râvîleri arasında o da yer alıyor.

Dolayısıyla bu rivâyete inanmamız ve ona güvenmemiz hiç mümkün değil. Kaldı ki kendisinden sonra peygamber gelmeyecek bir Peygamber (s.a.a), ömrünün son dakikalarını karısının kucağında mı geçirir? O peygamberin ümmetine yönelik bir takım sırları ve tavsiyeleri olmaz mı? İslâm'ı daha yeni kabul etmiş, Allah'ın dinini henüz tanımayan on-binlerce insanın başıboş ve serseri bırakılması; bu konuda kimseye vasiyette bulunmaması hiç mümkün mü?

Görüldüğü gibi, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yüce makamına en münasip olan da, onun İmam Ali'nin kucağında ruhunu teslim etmiş olmasıdır. Çünkü İmam Ali, pek çok sahih hadisle sabittir ki, Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra onun yerini dolduracak olan bir şahsiyettir. Bu çalışmamızda gördüğümüz hemen bütün hadis bu hususu çok açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

1- Her üçü için de **88** nolu hadisimizin açıklamalarına, İmam Ali'yle arası açık olan isimler listesine bk.

2- İbn sa'd, II, 263

b. İmam Ali Kur'ân'ın Te'vili İçin Savaşacaktır.

152 nolu hadisimiz, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) nasıl Kur'ân'ın tenzîli (indirilmesi) için savaşmışsa, Ali'nin de Kur'ân'ın te'vîli (yorumu ve doğru anlaşılması) için savaşacağını haber veriyor. Aynı hadis şu sahâbîler tarafından da rivâyet ediliyor:

1. Ebû Zerr el-Ğıfârî,[1] **2.** Abdurrahmân b. Beşîr,[2] **3.** Ahdar el-Ensârî. [3]

Ahdar hadisini, Câbir dolayısıyla zayıf sayanlar var. Oysa **Câbir el-Cu'fî** gayet siqa ve sadûq bir râvî. İmam Ca'fer es-Sâdıq (a.s)'ın en sadık öğrencilerinden. Kendisini zayıf sayanlar elbette yok değil. Ancak dikkat edilirse, onların zayıf saymalarının nedeni, sıkı bir Ehl-i Beyt dostu ve taraftarı olmasından başka bir şey değil!

Bu durumu herkesçe meydanda olmasına rağmen, Süfyân es-Sevrî, Şu'be, Vakî' b. Cerrâh gibi en önde gelen hadis alimleri siqa ve sadûq sayıyorlar onu.[4] Dolayısıyla **hadisimizin isnadı sahih.**

Bu hadisler, İmam Ali'nin hak imam ve bütün savaşlarında haklı olduğunu[5], Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra Kur'ân'ı te'vil ve yorum hakkının Ehl-i Beyt'e; özellikle İmam Ali'ye ait olduğunu, bu yolda ilerde karşısına bir takım engeller çıkacağını ve bunun için savaşacağını açıkça ifade ediyor. Bu öylesine yüce bir fazilet ki; ona sahip olmak için gerek Ebûbekr ve gerekse Ömer can atmış; ama Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'yi göstermiş! Kur'ân ile daima beraber olan, ilim şehrinin kapısı olan, İbn Abbâs'ın "İlmin 10'da 9'u Ali'ye verildi, geri kalan 10'da 1'lik bölümünde de size ortak!" dediği[6] bir şahsiyet için bundan doğal bir şey olabilir mi?

Allah (c), Rasûlü'ne (s.a.a) hitaben **"Biz bu kitabı sana, ancak onların ihtilafa düştüğü konuları açıklayasın ... diye indirdik."**

1- Deylemî (Şerafuddîn, 196) ile el-Harzemî (s. 88) rivâyet ediyor.

2- Bârûdî ile İbn Mende rivâyet ediyor. (İbn Hacer, el-İsâbe, II, 392)

3- İbn Seken ile Dâraqutnî Câbir b. Yezîd el-Cu'fî kanalıyla rivâyet ediyor. (İbn Hacer, el-İsâbe: I, 25; Şerafuddîn, 196~197)

4- İbn Sa'd, VI, 345; ez-Zehebî, I, 379-384; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 410~413, et-Taqrîb: I, 128; Şerafuddîn, el-Murâcaât: 83~84

5- el-Kâşânî, el-Bedâi': VII, 140

6- İbn Abdilberr, III, 40; İbn'ül-Esîr, III, 288; Bilmen, Hukuk-ı İslâmiyye: I, 335 Ayr. bk. el-Harzemî, 82, 92

[Nahl: 64] buyuruyor. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ise İmam Ali'ye (a.s) hitaben diyor ki: ***"Benden sonra, ümmetimin ihtilafa düştüğü şeyleri sen açıklayacaksın!"*** [1]

Bu ayet-i celîle ve hadis-i şerif, Allah'ın yanında peygamber efendimizin konumu neyse, peygamber efendimizin yanında da Ali'nin konumunun o olduğunu; dolayısıyla Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra Kur'ân'ı yorumlama ve ihtilafa düşülen konuları çözümlemenin Ali'ye (ve Ehl-i Beyt'e) ait bir hak olduğunu açıkça ifade ediyor.

Hz. İmam'ın Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) sonra Kur'ân adına savaşacağına dair başka hadisler:

a. Hz. İmam'ın şu üç grupla savaşmakla emrolunduğuna dair hadisler:

*** Nâkisûn:** "Yeminlerini ve biatlerini bozanlar, verdikleri sözü unutanlar" gibi anlamlara gelen bu deyimden maksat, hiç şüphesiz, önceden İmam Ali'ye biat ederek onun imâmet ve hilâfetini tanıdıktan sonra biatını bozup onun karşısına geçen, Talha ve Zübeyr'in de katıldıkları **"Cemel ordusu"**dur. Hepinizin bildiği gibi, bu ordunun başını Âişe annemiz çekiyordu.

*** Qâsitûn:** "Haktan ve adaletten sapanlar, zâlimler, haksızlık yapanlar" gibi anlamlara gelen bu deyimden maksat ise, başını Muâviyenin çektiği **"Azgın çete"**dir.

*** Mâriqûn:** "Yan çizip ayrılan, bulunduğu yeri terkeden, dinden çıkan" vb. anlamlara gelen bu deyimden kasıt ise, Cemel ve Sıffîn muharabelerinde İmam Ali'nin yanında yer aldıkları hâlde, "Hakem olayı"nın hemen ardından ondan ayrılıp karşısına geçen **"Hâricîler"**dir.

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) İmam Ali'ye, karşısına çıkacak olan

---

1- Hâkim, III, 122; İbn Hıbbân (ez-Zehebî, II, 328), Deylemî vb. **Enes b. Mâlik**'ten **Dırâr b. Surad** kanalıyla rivâyet ediyor. Şamlı ez-Zehebî bu hadisi uydurma saymış!!! Gerekçesi de Dırâr'ın zayıf ve yalancı olduğu iddiası! Oysa Dırâr siqa ve sadûq bir râvî. Hâkim, Ebû Hâtim ve İbn Hacer bile aynı kanaatte. Sadece birazcık hâfıza sorunu var. (bk. İbn Sa'd, VI, 415; ez-Zehebî, II, 327~328; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 355, el-İsâbe: I, 121) Zayıf ve yalancı diyenler ise, onun Ehl-i Beytin faziletlerine dair rivayet ettiği hadislerden rahatsız oldukları için bu sonuca varmış!

O yüzden Hâkim hadisimizin isnadının **gayet sahih** olduğunu ifade ediyor. En azından hasen olduğunda ise hiç şüphe yok.

bu üç grupla savaşmasını emrettiğine dair hadisleri başlıca şu sahâbîler rivâyet ediyor:

1. İmam Ali (a.s): Bezzâr, Taberânî, Ebû Ya'lâ, İbn Asâkir, Hatîb el-Bağdâdî vb. **hasen bir isnad**la rivâyet ediyor.[1]

2. Ebû Eyyûb el-Ensârî: Hâkim (III, 139, 140), İbn Hıbbân, Hatîb el-Bağdâdî, el-Kencî vb. **hasen isnad**larla rivâyet ediyor.[2]

Ayrıca **3.** Ammâr b. Yâsir,[3] **4.** Abdullâh b. Mes'ûd,[4] **5.** Abdullâh b. Abbâs[5] ve **6.** Ebû Saîd el-Hudrî'den[6] de rivâyet ediliyor.

İbn Ebil-Hadîd "Peygamber (s.a.a)'in Ali'ye (a.s) hitaben ***"Sen benden sonra Nâkisûn, Qâsitûn ve Mâriqûn ile savaşacaksın!"*** buyurduğu sabit olmuştur." diyor.[7] Ebû Hâtim ile İbn Ebil-Hadîd bu hadisleri Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) mucizelerinden sayıyor.[8]

b. Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) eşi Âişe hakkında İmam Ali'ye verdiği talimat**:**

Ebû Râfi'in rivâyetine göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) İmam Ali'ye: ***"Seninle Âişe arasında bir olay vuku bulacak!"*** diyor. Ali "Haksız taraf ben mi olacağım yâ Rasûlallâh?" deyince şöyle buyuruyor:

"Hayır; ama o gün gelirse onu emin olacağı bir yere götür!"

1- Şerîf Radiy, Nehc'ül-Belâğa: II, 181 (187. hutbe, "el-Qâsi'a" hutbesi) = İbn Ebil-Hadîd, XIII, 182; el-Emînî, I, 337, III, 193~194 el-Heysemî "Bezzâr'ın, **Rabî' b. Sa'd** dışında tüm râvîleri sahih hadis râvîleri; Rabî' ise, İbn Hıbbân onu siqa sayıyor." diyor. Zürkânî de Ebû Ya'lâ'nın isnadının "ceyyid = güzel" olduğunu söylüyor.

Ayrıca bk. İbn'ül-Esîr, III, 298, el-Harzemî, 176, 194

2- el-Emînî, I, 337, III, 192 Hâkim [... Abdül'azîz b. Hattâb – Ali b. Ğurâb – Esbağ b. Nübâte – Ebû Eyyûb] kanalıyla rivâyet ediyor. **Esbağ** dışında tüm râvîleri siqa ve sadûq. Esbağ da siqa ve güvenilir bir râvî. (bk. sh. 260) Ayr. bk. el-Harzemî, 190

3- Taberânî, Ebû Ya'lâ ve İbn Adiy rivâyet ediyor. (ez-Zehebî, I, 410; el-Emînî, I, 337, III, 192~193)

4- Taberânî, Hâkim, İbn Asâkir ve el-Harzemî (s. 190) rivâyet ediyor. (İbn Abdilberr, III, 53; el-Emînî, I, 337, III, 193~194)

5- Ebû Ya'lâ, Beyheqî (el-Mehâsin: I, 31), el-Kencî, el-Harzemî vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 337~338)

6- Hâkim, el-Harzemî (s. 190), el-Kencî vb. rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 338, III, 192)

7- Şerh-u Nehc'il-Belâğa: XIII, 183, 286-287

8- Ebû Hâtim, A'lâm'ün-Nübüvve: s. 110'dan naklen Şerafuddîn, en-Nass: s. 396; İbn Ebil-Hadîd, XIII, 183

Bu hadisi Ahmed (VI, 393), Bezzâr, Taberânî vb. siqa râvîler kanalıyla rivâyet ediyor. el-Heysemî (VII, 234) de aynı kanaatte. Şu hâlde **hadisin isnadı sahih.**[1]

Ümmü Seleme annemizin rivâyetine göre ise, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) hanımlarından birisinin isyan edeceğini söyleyince Âişe annemiz gülmeye başlıyor. Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Âişe'ye ***"Bak ey Humeyrâ! Sakın ha o sen olmayasın!"*** diyor. Sonra Ali'ye dönüyor ve ***"Ona tamamen hâkim olduğunda ona iyi davran!"*** buyuruyor.

Hâkim (III, 119), Beyheqî, el-Harzemî (s. 176) vb. Abdülcebbâr b. Verd kanalıyla rivâyet ediyor. **Abdülcebbâr** dahil[2], bütün râvîleri siqa. Dolayısıyla bunun da **isnadı sahih.** Hâkim ile ez-Zehebî de aynı kanaatte.

c. Zübeyr'in Ali ile haksız yere savaşacağına dair hadis**:**

Rivâyetlere göre İmam Ali (a.s) Cemel Savaşı esnasında, bir ara Zübeyr ile baş-başa kaldığında ona soruyor: **"**Ey Zübeyr! Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) sana ***"Sen de Ali ile savaşacaksın; üstelik haksız olacaksın!"*** dediğini hatırlamıyor musun!?**"** Zübeyr "Aman Allahım; evet hatırlıyorum! Ancak unutmuştum!" diyor ve geri dönüyor...

Bu hadisi pek çok değişik yoldan İbn Ebî Şeybe (10723. htm), et-Taberî (III, 37, 41), Ebû Ya'lâ, Hâkim (III, 366~367), Beyheqî, Dâraqutnî, Ebû Nuaym vb. rivâyet ediyor.[3] Hâkim bu yollardan bazıları hakkında **"isnadı sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî ise bir kısmını aynen onaylıyor, bir kısmına da sesini çıkarmıyor. *

d. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Benden sonra bir topluluk Ali ile Allah'a karşı olanca gayretleriyle savaşacak! O gün Ali'ye eliyle yardım edemeyen diliyle yardım etsin. Diliyle yardım edemeyecek olan ise kalbiyle..."*** [4]

1- el-Emînî, III, 195

2- İbn Sa'd, V, 489; ez-Zehebî, II, 535; İbn Hacer, I, 435

3- İbn'ül-Cevzî, el-Ilel: II, 847~848; el-Haffâcî – el-Qârî, Şerh'uş-Şifâ: III, 165; el-Halebî, III, 322; Zeynî Dahlân, III, 206; Şerafuddîn, en-Nass: 446; el-Emînî, III, 191

* Mâlikîlerden Qâdî Iyâd (eş-Şifâ: III, 165) ile Şâfiîlerden Ahmed Zeynî Dahlân (es-Sîra: III, 206) bu hadisimizi Peygamber Efendimizin (s.a.a) geleceğe yönelik gaybî mucizelerinden sayar.

4- Taberânî, İbn Merdeveyh ve Ebû Nuaym rivâyet ediyor. (el-Emînî, III, 190)

e. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor: ***"Ey Ali! Azgın çete seninle savaşacak; sen haklı olacaksın! O gün sana yardım etmeyen benden değildir!"*** [1]

f. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'nin kolunu tutarak şöyle buyuruyor: ***"Bu, salihlerin emîri, fâcirlerin (âsîlerin) kâtili olacak! Ona yardım eden yardım görecek, ondan ayrılan yalnız kalacak!"*** [2]

Bütün bu hadisler, İmam Ali'nin **"Cemel"** ordusuyla, **"Sıffîn"** denilen yerde **"Azgın çete"** ile ve **"Nehravân"**da **"Hâricîler"**le yaptığı savaşlardan Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ve dolayısıyla İmam Ali'nin ve diğer ashâbın çok önceden haberdar olduklarını, İmam Ali'nin bu savaşları Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) izniyle, meşrû bir zeminde yaptığını, diğerlerinin tamamen haksız ve âsî olduklarını açıkça ifade ediyor. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bunun yanısıra herkesi İmam Ali'ye sahip çıkmaya, onu bir şekilde desteklemeye çağırıyor; yardım edenlerin Allah'dan (c) yardım göreceklerini, yardım etmeyenlerin ise Allah'ın rahmetinden uzak kalacaklarını dile getiriyor.

Görüldüğü gibi, İmam Ali'ye savaş açmak ne kadar büyük bir tehlike ise, çıkan savaşlarda "tarafsızlık" bahanesiyle onu yalnız bırakmak da o kadar büyük bir tehlike. O günlerde, asılsız gerekçelere sığınarak İmam Ali'yi yalnız bırakan sahâbîlerden bazıları şunlar:

1. Sa'd b. Ebî Vaqqâs,

2. Abdullâh b. Ömer,

3. Ebû Mes'ûd el-Ensârî,

4. Ebû Mûsâ el-Eş'arî,

5. Muhammed b. Mesleme el-Ensârî,

6. Ebûbekra Nüfey' b. Hâris es-Seqafî,

7. Zeyd b. Sâbit,

8. Hassân b. Sâbit,

9. Imrân b. Husayn,

10. Ka'b b. Mâlik,

1- İbn Asâkir Ammâr b. Yâsir'den rivâyet ediyor.

2- Hâkim (III, 129) Hz. Câbir'den rivâyet diyor. "İsnadı sahih" diyor. es-Süyûtî (el-Câmi'us-Sağîr: IV, 356) ise "hasen" olduğunu söylüyor.

11. Üsâme b. Zeyd [1]

İmam Ali'nin (a.s) onlar için söylediği şu söz ne kadar yerinde ve anlamlı: **"Onlar hakkı terkeden, bâtıla destek olmayan bir güruhtur!"**[2]

1- Buhârî: fiten, 19, 21; Hâkim, III, 115~118; el-Cessâs, V, 281; İbn Abdilberr, I, 59, 336; et-Taberî, II, 698; İbn Hazm, el-Fisal, IV, 159; el-Aynî, XI, 118, XX, 90~91, 93

Ayrıntılı bilgi için **88** nolu hadisimizin açıklamalarında geçen sahâbîler listesine bknz.

2- İbn Abdilberr, II, 25; Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: III, 155 (17 nolu söz = İbn Ebil-Hadîd, XIX, 115); İbn'ül-Esîr, III, 297; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 203

"AZGIN ÇETE" HADİSLERİ

154. Ümmü Seleme annemizden:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ammâr'a: ***"Seni azgın bir çete öldürecek!"*** buyurdular."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Hasen-i Basrî'nin annesi yoluyla Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, İbn Ebî Şeybe (10725. htm), İbn Sa'd (III, 251~252), Ahmed (VI, 289, 300, 311, 315), Müslim (fiten, 72, 73), Müellif (**155~157** nolu hadisler), Ebû Ya'lâ, Taberânî, Beyheqî, el-Harzemî (s. 191) vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 135~136)

Hadisin Durumu: Hadisimizin **isnadı gayet sahih.**

155. Ümmü Seleme annemizden:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ammâr'a: ***"Seni azgın bir çete öldürecek!"*** buyurdular."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Bir önceki hadisimiz ile aynı.

156. Ümmü Seleme annemiz anlatıyor:

"Hendek günü Allah'ın Rasûlü (s.a.a) onlara süt dağıtıyordu. Göğsünün kılları tozlanmıştı. Vallahi unutmadım; o şöyle diyordu:

"Allahım! Şüphesiz, hayır Ahiretin hayrıdır!

Hem ensârı ve hem de muhâcirleri bağışla!"

Sonra Ammâr gelince şöyle buyurdu: ***"Sümeyye'nin oğlunu azgın bir çete öldürecek!"***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 154 nolu hadisimizinkiyle aynı.

157. Ümmü Seleme annemiz anlatıyor:

"Hendek günü Allah'ın Rasûlü (s.a.a) onlara süt dağıtı-

yordu. Saçları tozlanmış; şöyle diyordu:

"Allahım! Şüphesiz, hayır Ahiretin hayrıdır!

Hem ensârı ve hem de muhâcirleri bağışla!"

Sonra Sümeyye'nin oğlu Ammâr gelince şöyle buyurdu: ***"Seni azgın bir çete öldürecek!"***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 154 nolu hadisimizinkiyle aynı.

158. Ebû Qatâde el-Ensârî'den:

"Ebû Saîd el-Hudrî diyor ki: "Bana benden daha hayırlı olan Ebû Qatâde'nin verdiği habere göre, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ammâr'ın başındaki tozları silerken şöyle buyurdu:

"Ey Sümeyye'nin oğlu! Yakında seni azgın bir çete öldürecek!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi "...Ebû Mesleme Saîd b. Yezîd – Ebû Nadra – Ebû Saîd – Ebû Qatâde" kanalıyla İbn Sa'd (III, 252~253), Ahmed (V, 306~307), Müslim (fiten, 70~71), Beyheqî vb. rivâyet ediyor.

Hadisimizin isnadından, Müellifimizin üstadı baskıda düşmüş görünüyor. Ama "İshâq b. İbrâhim b. Râheveyh" olması kuvvetle muhtemel. **22** ve **94** nolu hadislerin isnadı bunu gösteriyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı gayet sahih.

159. Abdullâh b. Amr'dan:

Hanzale b. Huveylid anlatıyor: "Muâviye'nin yanındaydım. Derken, ona Ammâr'ın başı hakkında çekişen iki adam geldi. Her biri "Ben öldürdüm onu!" diyordu.

Bunun üzerine Abdullâh b. Amr dedi ki: "Biriniz diğerinin içini rahatlatsın! Şüphesiz ki ben Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ***"Seni (****Ey Ammâr!****) azgın bir çete öldürecek!" buyurduğunu işittim."***

Müellif diyor ki: "Şu'be Yezîd'den farklı olarak, "Avvâm – bir adam – Hanzale b. Süveyd" kanalıyla rivâyet ediyor."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Avvâm b. Havşeb kanalıyla İbn Ebî Şeybe (10725. htm), İbn Sa'd (III, 253), Ahmed (II, 164, 206) vb. ri-

vâyet ediyor. Müellifin sözünü ettiği farklı rivâyet ise bir sonraki hadiste gelecek.

Hadisin Durumu: Hadisimizin tüm râvîleri siqa. Dolayısıyla **isnadı sahih** bir hadis.

160. Abdullâh b. Amr'dan:

Hanzale b. Süveyd* diyor ki: "Ammâr'ın (r) başı getirilince Abdullâh b. Amr dedi ki: "Allah'ın Rasû-lü'nün (s.a.a) ***"Seni (Ey Ammâr!) azgın bir çete öldürecek!"*** buyurduğunu işittim."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Şu'be kanalıyla herhalde sadece Müellifimiz rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: İsnadında kimliği belirsiz bir râvî olduğu için, isnad bakımından zayıf.

161. Abdullâh b. Amr diyor ki:

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ***"Seni (Ey Ammâr!) azgın bir çete öldürecek!"*** buyurduğunu işittim."

Müellif diyor ki: "Ebû Muâviye bu hadisi A'meş'ten, Cerîr'den farklı bir isnadla "...Ebû Muâviye – A'meş – Abdurrahmân b. Ebî Ziyâd (– Abdullâh b. Hâris)" şeklinde rivâyet ediyor.

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Cerîr b. Abdilhamîd kanalıyla herhalde sadece Müellifimiz rivâyet ediyor.

Müellifin sözünü ettiği hadisi ise İbn Sa'd (III, 253) rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Dolayısıyla **isnadı sahih** bir hadis. İbn Sa'd'ın rivâyeti de aynı şekilde...

162. Abdullâh b. Amr'dan:

Abdullâh b. Hâris diyor ki: "Abdullâh b. Amr ve Muâviye ile birlikte yürüyordum. Abdullâh b. Amr "Ey Muâviye! Onların ***"Onu azgın bir çete öldürecek!"*** dediklerini duymuyor musun?"

---

* Buradaki Hanzale b. Süveyd, yukardaki Hanzale b. Huveylid ile aynı kişi; bu farklılık herhalde râvîlerin hatasından kaynaklanıyor.

Muâviye dedi ki: "Hâlâ boş konuşuyorsun; biz mi öldürdük onu!? Onu, ancak onu bizim karşımıza çıkaranlar öldürdü!!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi A'meş'ten itibaren değişik yollardan Abdürrazzâq, İbn Sa'd (III, 253) ve Ahmed (II, 161; IV, 197, 199) rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Dolayısıyla **isnadı sahih** bir hadis.

A Ç I K L A M A L A R

Hadisler, Hz. Ammâr b. Yâsir'in "**Azgın bir çete**" tarafından öldürüleceği gerçeğinin çok önceden bilindiğini ortaya koyuyor. Bu hadisi Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'den duyup bizlere ulaştıran sahâbîler şunlar:

1. Ümmü Seleme: 154~157 nolu hadisler.

2. Ebû Qatâde: 158 nolu hadis.

3. Abdullâh b. Amr: Kendisinden birkaç kanalla geliyor:

a. Hanzale b. Huveylid: **159~160** nolu hadisler.

b. Abdurrahmân b. Ebî Ziyâd: **161** nolu hadis.

c. Abdullâh b. Hâris: **162** nolu hadis.

d. Ebû Abdirrahmân es-Sülemî: et-Taberî (III, 99) ile Hâkim (III, 387) **Atâ b. Müslim el-Haffâf** kanalıyla rivâyet ediyor. Hâkim **"İsnadı sahih bir hadis"** diyor.

Şamlı ez-Zehebî ise "Atâ'yı Ebû Dâvûd'un zayıf saydığını ileri sürerek", hadisimizin "zayıf" olduğunu îmâ ediyor. Oysa Atâ; Vakî', Yahyâ b. Maîn, Ebû Zür'a, Ebû Hâtim, İbn Hıbbân, İbn Hacer vb. hadis tenkitçilerinin çoğu tarafından siqa ve sadûq bir râvî olarak sunuluyor.[1] Dolayısıyla isnadının sahih olduğunda şüphe yok.

4. Amr b. Hazm el-Ensârî: Ahmed (IV, 199) ile Hâkim (II, 155~156; III, 386~387) rivâyet ediyor. Hâkim **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

5. Amr b. Âs / Âsî: Amr b. Hazm hadisiyle birlikte, iç-içe rivâyet

1- ez-Zehebî, III, 76; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 26

ediliyor. Ayrıca İbn Ebî Şeybe (10725. htm), İbn Sa'd (III, 253~254) ve Ahmed (IV, 197) de rivâyet ediyor.

6. Ebû Saîd el-Hudrî: İbn Sa'd (III, 252), Ahmed (III, 5, 22, 28, 91), Buhârî (salât, 63; cihâd, 17), Hâkim (II, 149), el-Harzemî (s. 192) vb. değişik **gayet sahih isnadlarla** rivâyet ediyor. Buhârî ile Harzemî'nin lafzı aynen şöyle: ***"... Onu azgın bir çete öldürecek! Ammâr onları Cennete, onlar ise Ammâr'ı Cehenneme davet edecek!"***

7. Huzeyfe b. Yemân: et-Taberî (III, 98) ile Hâkim (II, 148, III, 391) Müslim el-Mülâî* yoluyla **hasen bir isnadla** rivâyet ediyor.

8. Huzeyme b. Sâbit: İbn Sa'd (III, 259), Ahmed (V, 215) ve Hâkim (III, 385~386, 397) el-Vâqıdî kanalıyla; İbn Ebî Şeybe (10725. htm) ise daha değişik bir isnadla rivâyet ediyor.

9. Ebû Hürayra: Tirmizî (menâqıb, 34) rivâyet ediyor. İsnadı **Müslim'in şartlarına göre sahih.**

10. Amr b. Meymûn: İbn Sa'd (III, 248) **sahih bir isnadla** "mürsel" olarak rivâyet ediyor.

11. Abdullâh b. Ebî Hüzeyl: Ebû Dâvûd et-Tayâlisî ile İbn Sa'd (III, 251) **sahih bir isnadla** "mürsel" olarak rivâyet ediyor.

12. İsmâîl b. Abdirrahmân el-Ensârî: el-Bârûdî "**Dırâr b. Surad**" kanalıyla "mürsel" olarak rivâyet ediyor. (İbn Hacer, el-İsâbe: I, 121) Dırâr** dolayısıyla **isnadı hasen**.

Ayrıca **13.** Abdullâh b. Abbâs, **14.** Abdullâh b. Mes'ûd, **15.** Enes b. Mâlik, **16.** Ammâr b. Yâsir, **17.** Osman b. Affân, **18.** Ebû Râfi', **19.** Ebû Eyyûb el-Ensârî, **20.** Ebû Ümâme el-Bâhilî, **21.** Câbir b. Abdillâh, **22.** Muâviye, **23.** Zeyd b. Ebî Evfâ, **24.** Câbir b. Semura, **25.** Ebül-Yüsr Ka'b es-Sülemî, **26.** Ka'b b. Mâlik, **27.** Ziyâd b. Ferd, **28.** Âişe, **29.** Abdullâh b. Ömer, **30.** Qatâde b. Ammân, **31.** Zeyd b. Sâbit, **32.** Ömer b. Hattâb, **33.** Ammâr'ın bir azatlısı tarafından da rivâyet ediliyor.[1]

Bu hadis, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) gayba / geleceğe ilişkin çok büyük bir mucizesidir. Bu kadar kalabalık bir sahâbî grubu tarafından

---

* Durumu için sh. 35'e bk.

** sh. 442'ye bk.

1- bk. el-Emînî, IX, 21; el-Kettânî, en-Nazm: s. 126

rivâyet edilen bir hadisin "**mütevâtir**" olduğunda kimse tereddüt etmez her hâlde. Zaten el-Cessâs, İbn Abdilberr, İbn Hacer, es-Süyûtî vb. bu hadisin mütevâtir olduğunu söylüyorlar.[1] *

Hz. Ammâr'ın Faziletiyle İlgili Bazı Ayet ve Hadisler

I. Ayetler:

1. "Rablerinin rızasını isteyerek sabah akşam O'na yalvaranları kovma!..." (En'âm: 52**)**

Ayetteki "... sabah akşam Allah'a yalvaranlar"dan birisinin de Hz. Ammâr olduğu rivâyet ediliyor.[2]

2. "Kalbi imanla dolu olduğu hâlde zorlanan dışında..." (Nahl: 106**)**

Bu ayette sözü edilen "kalbi imanla dolu olduğu hâlde zorlanan" kişiden maksat Ammâr b. Yâsir'dir. Bu konuda bütün ulemâ ve tefsircilerin ittifakı var.[3]

1- el-Cessâs, V, 280; İbn Abdilberr, II, 481; İbn Hacer, el-İsâbe: II, 512; el-Münâvî, VI, 366; el-Kettânî, 126

* İbn'ül-Cevzî (el-Ilel: II, 848) Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn ve benzerlerinin bu hadisin "sahih olmadığını iddia ettiklerine" dair bir rivâyete yer veriyor; ardından da bir şey söylemiyor. Anlaşılan İbn'ül-Cevzî, Muâviye ve azgın çetesini yerden yere vuran bu hadisten oldukça rahatsız olmuşa benziyor. Oysa, Ahmed ile Yahyâ'ya izafe edilen bu rivâyetin ya aslı esası yok; ya da bu onların ilk görüşleri. Hem bu onların en son görüşleri olsa bile ne değişir ki? İbn Hazm bile "sahih" dedikten sonra kim ne derse desin kulak asmaya lüzum yok!

İbn Teymiyye'nin (IV, 15) "Bu hadis birkaç kişinin haberinden ibaret olup mütevâtir değil!" demesine ise sadece gülünür! Allah Teymiyye oğluna insaf versin!

2- Ahmed (I, 420), İbn Mâce (zühd, 7), et-Taberî vb. **hasen bir isnadla** rivâyet ediyor. bk. İbn Kesîr, II, 134; el-Emînî, IX, 23

3- İbn Abdilberr (II, 477) ile İbn Hacer (el-İsâbe: II, 512) bu ittifaktan söz edenlerden sadece bazıları.

Ayetin Ammâr hakkında indiğini İbn Münzir, İbn Ebî Hâtim, İbn Merdeveyh ve et-Taberî Abdullâh b. Abbâs'tan, Abdürrazzâq, İbn Sa'd (III, 249), İbn Ebî Hâtim, İbn Merdeveyh, et-Taberî, Hâkim (II, 357) vb. Hz. Ammâr'ın oğlu Muhammed'den, İbn Ebî Şeybe (9153. htm), İbn Münzir, et-Taberî vb. Ebû Mâlik'ten, İbn Sa'd (III, 250) ile İbn Ebî Şeybe (9153. htm) Hakem b. Uteybe'den rivâyet ediyor. (bk. el-Emînî, IX, 23~24) Hâkim, Ammâr'ın oğlu Muhammed hadisi için **"İsnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

3. "Sonra, hiç şüphesiz Rabbın, eziyete uğradıktan sonra hicret eden, ardından da cihâd edip sabredenlerin yanındadır..." (En'âm: 110**)**

Ayette sözü edilen kimselerden birisinin de Hz. Ammâr olduğu rivâyet ediliyor.[1]

4. "Ölüyken dirilttiğimiz ve kendisine insanlar arasında yürüyebileceği bir ışık verdiğimiz kimse, karanlıklar içinde kalıp oradan hiç çıkamayan kimse gibi olur mu?..." (En'âm: 122**)**

Ayette geçen "... kendisine ... ışık verdiğimiz kimse"den maksadın Ammâr olduğuna dair rivâyetler var.[2]

5. "Yoksa o (inkârcı**) gece yarıları secde ederek ve kıyamda durarak ibadet eden ... kimse gibi mi?" (**Zümer: 9**)**

Ayette sözü edilen "geceleri ibadet ve tâatla meşgul" kişilerden birisinin de Ammâr olduğu rivâyet ediliyor.[3]

II. Hadisler:

1. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ammâr'ın izin alıp geldiğini görünce ***"Merhaba Ey tertemiz kılınmış güzel kişi!"*** buyurdu.

İbn Ebî Şeybe (9153. htm), Ahmed (I, 100, 123, 126, 130, 138), Buhârî (el-Kebîr'de), Saîd b. Mansûr, Tirmizî (menâqıb, 34), İbn Mâce (muqaddime, 11), Taberânî, et-Taberî, Hâkim (III, 388) vb. **sahih bir isnadla** İmam Ali'den rivâyet ediyor. (el-Emînî, IX, 27)

2. ***"Ammâr ne zaman iki şey arasında kalsa, mutlaka onların en doğru olanını seçer!"***

İbn Ebî Şeybe (9153. htm), Ahmed (I, 389, 445) ile Hâkim (III, 388) Abdullâh b. Mes'ûd'dan, Ahmed (VI, 113), Tirmizî (menâqıb, 34), İbn Mâce (muqaddime, 11) ve Hâkim (III, 388) Âişe annemizden

---

1- İbn sa'd (III, 248) rivâyet ediyor.

2- Ayetin Ammâr hakkında indiğini İbn Ebî Şeybe, İbn Münzir, İbn Ebî Hâtim vb. İbn Abbâs'tan rivâyet ediyor. (bk. İbn Abdilberr, II, 478; el-Emînî, IX, 24) **Qâbûs b. Ebî Zabyân** dışında tüm râvîleri siqa. Qâbûs ise sadûq ama hâfızası biraz zayıf bir râvî. (bk. İbn Sa'd, VI, 339; ez-Zehebî, III, 367; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 122). Şu hâlde **isnadı hasen** diyebiliriz.

3- İbn Sa'd (III, 250), İbn Merdeveyh ve İbn Asâkir rivâyet ediyor. bk. el-Emînî, IX, 22

rivâyet ediyor. Bu hadislerin ikisi de **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih**.

3. *"Ammâr tepeden tırnağa iman ile doludur!"*

Hadisi birbirine yakın lafızlarla İbn Ebî Şeybe (9153. htm), İbn Mâce (muqaddime, 11), Ebû Ya'lâ vb. İmam Ali'den; Abdürrazzâq, Müellifimiz (el-Kübrâ'da), Taberânî, Bezzâr ve İbn Abdilberr (II, 478-479) sahih bir isnadla[1] Âişe annemizden; Hâkim (III, 392) vb. **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih bir isnadla** Abdullâh b. Mes'ûd'dan rivâyet ediyor. (el-Münâvî, VI, 4; el-Emînî, IX, 24~25)

4. *"İnsanlar ihtilafa düştüklerinde Sümeyye'nin oğlu hakkın yanında yer alacaktır!"*

Taberânî, Hâkim ve Beyheqî Abdullâh b. Mes'ûd'dan rivâyet ediyor. (el-Emînî, IX, 25)

5. *"Kim Ammâr'a söverse Allah da ona söver. Kim ondan nefret ederse Allah de ondan nefret eder. Kim onu aşağılarsa Allah da onu aşağılar!"*

Birbirine çok yakın lafızlarla, değişik yollardan İbn Ebî Şeybe (9153. htm), Ahmed (IV, 89, 90), Ebû Ya'lâ, Taberânî, Ebû Ca'fer et-Tahâvî (1042. htm), Hâkim (III, 389~391), İbn Hıbbân, İbn Asâkir, Hatîb el-Bağdâdî, İbn'ül-Esîr (III, 310) vb. Hâlid b. Velîd'den rivâyet ediyor. (el-Emînî, I, 331~332, IX, 27~28) Hâkim hadisin isnadlarından biri için **"İsnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"**, diğerlerinden her biri içinse **"İsnadı sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

6. *"Ammâr'ın kâtili ve onu soyan Cehennemliktir!"*

İbn Sa'd (III, 260-261), Ahmed (IV, 198), Taberânî vb. Amr b. Âs'dan **"sahih"** bir isnadla rivâyet ediyor.[2] Aynı hadisi Hâkim (III, 387) de değişik bir isnadla rivâyet ediyor. **"İsnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.[3]

1- el-Heysemî (IX, 295) ile İbn Hacer de **"sahih"** diyorlar. bk. el-Münâvî, VI, 4

2- es-Süyûtî de "sahih" olduğunu simgeliyor. bk. el-Münâvî, IV, 467

3- Ayrıca; İmam Ali (a.s), Osman, Üsâme b. Zeyd, Abdullâh b. Ömer, Ümmü Seleme annemiz ve Enes'den gelen hadisler de var. (bk. el-Emînî, I, 331, IX, 21) Hatta ez-Zehebî (I, 488) bu hadisin Ammâr'ın bizzat katili olan Ebül-Ğâdiye tarafından da rivâyet edildiğini söylüyor ve isnadına yer veriyor!

Aynı hadis İbn Sa'd'ın (III, 252) Ümmü Seleme annemizden **sahih isnadla** rivâyet ettiği hadisin içinde de yer alıyor.

7. *"Cennet üç kişiye özlem duyuyor / arzuluyor: Ali, Ammâr ve Selmân!"* *

Bu hadisi Taberânî, Tirmizî, (menâqıb, 32), Hâkim (III, 137) vb. Enes b. Mâlik'ten rivâyet ediyor. (el-Emînî, IX, 26) Hâkim **"İsnadı sahih bir hadis"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

Sahâbeden Bazılarının Hz. Âmmâr Hakkında Sözleri:

1. Ebüd-Derdâ: Ammâr için "Allah'ın şeytanlardan koruduğu kişi!" diyor.[1]

2. Ebû Hürayra: Ebüd-Derdâ'nın sözünü söylüyor.[2]

3. Huzeyfe b. Yemân: "Allah'ın Kitabı neredeyse siz de orada olun; Sümeyye'nin oğlunun yer aldığı tarafa dikkat edin ve ona tabi olun. Çünkü o, daima Allah'ın Kitabı'nın yanında yer alır!"[3]

4. İmam Ali (a.s): "Ammâr hak ile, Hak da Ammâr ile beraber! Hak nereye gitse Ammâr da oraya gider!"[4]

5. Abdullâh b. Ca'fer: "Ammâr b. Yâsir ile Muhammed b. Ebîbekr gibisini görmedim! Bir an olsun; Allah'a isyanda bulunmak istemezlerdi. Kıl kadar olsun; haktan ayrılmazlardı!"[5]

6. Amr b. Âs: "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şu iki kişiyi severek vefat etti: Abdullâh b. Mes'ûd ve Ammâr b. Yâsir."[6]

Şimdi de bu hadislerden çıkan sonuçlara bir göz atalım:

---

* Bazı rivâyetlerde "Cennetin dört kişiyi özlediği; dördüncü kişinin ise "**Miqdâd**" olduğu" belirtiliyor.

1- Ahmed: VI, 449, 451; Buharî: bed'ül-halq, 11, menâqıb, 49, 57, isti'zân, 38; Tirmizî: menâqıb, 37 rivâyet ediyor.

2- Hâkim (III, 392) rivâyet ediyor. **"İsnadı sahih"** diyor; ez-Zehebî de onaylıyor.

3- Hâkim (II, 148, III, 391) rivâyet ediyor. **"İsnadı sahih"** diyor; ez-Zehebî de aynen onaylıyor. Ama doğrusu; Müslim el-Mülâî dolayısıyla isnadı **"hasen"**dir.

4- İbn Sa'd (III, 262) ile İbn Asâkir rivâyet ediyor. bk. el-Emînî, I, 331

5- Taberânî rivâyet ediyor. bk. el-Emînî, IX, 28

6- İbn Sa'd (III, 263), Ahmed (IV, 199) ve Hâkim (III, 392) Hasen el-Basrî kanalıyla değişik yollardan rivâyet ediyor. Hâkim **"İsnadı Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor.

a. Hz. Ammâr Allah ve Rasûlü'nün Çok Sevdiği Cennetlik Bir Sahâbîdir.

Yukardaki ayetler, hadisler ve bazı sahâbîlerin sözleri Ammâr b. Yâsir'in (r) Allah ve Rasûlü katında ne kadar yüce bir makama sahip olduğunu, onu ne kadar çok sevdiklerini açıkça ortaya koyuyor.

Hz. Ammâr'ın cennetlik oluşu aileden geliyor! Bilindiği gibi annesi Sümeyye (r) İslâm'ın ilk şehîde kadını. Babası Hz. Yâsir de İslâm'ın ilk şehidlerinden. Yâsir âilesi, Ebû Cehil vb. Mekkeli müşriklerin çok acımasız, feci baskı ve işkencelerine maruz kalmış; bu zulme günlerce dayanmaya çalışmışlar...

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"Sabır ey Yâsir âilesi; varacağınız yer, hiç kuşkusuz, cennettir!"*** buyurarak[1] onların cennetlik olduklarını müjdelemiş! Yâsir ile Sümeyye, bu işkencelere nihayet dayanamaz hale gelmişler ve orada şehid olmuşlar. (Şehâdetleri kutlu olsun!)

b. Hz. Ammâr Büyük Bir Kahramandır.

Ammâr b. Yâsir'in (r) hayatını okuyanlar onun çok cesur ve gözüpek bir kahraman olduğunu hemen farkederler. Her zaman ve her yerde Ehl-i Beyt'in ve dolayısıyla Hz. İmam'ın (a.s) yanında yer almış; zulmün her çeşidine baş kaldırmış onurlu bir sahâbîdir Ammâr. Osman'ın hilâfeti döneminde vuku bulan bütün haksız uygulamalara, yolsuzluklara sert karşı çıktığı için Osman tarafından cezalandırıldı. Bu sırada o mübarek insanın bir kaburga kemiği kırıldı.[2] Hz. Ammâr b. Yâsir'in yaşı o günlerde 80'in üzerindeydi! Zaten kendisi ashâbın en yaşlılarından. Peygamber (s.a.a) Efendimizden yaklaşık 5-6 yaş küçük.

Hz. Ammâr zulme karşı tepkisini **Sıffîn** meydanlarında da gösterdi. Rivâyetlere göre yaşı 95'e yaklaşmıştı! Yemen'in "**Anes**" kabilesinin bu ihtiyar delikanlısı, yaşına bakmıyor; İmam Ali'nin saflarında yerini almış, Muâviye'nin başını çektiği "azgın çete"ye karşı olanca gücüyle kılıç sallıyordu. Buradan oraya, oradan şuraya koşup duru-

---

1- Gayet sahih isnadlarla rivâyet edilen bu hadis için bk. İbn İshâq, 172; İbn Sa'd, III, 248~249; Hâkim, III, 383, 388~389; İbn Abdilberr, III, 677~678, IV, 331; İbn'ül-Esîr, III, 309; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 647~648

2- İbn Sa'd, III, 259; İbn Abdilberr, II, 477; İbn Ebil-Hadîd, III, 47~52; el-Halebî, II, 84; el-Emînî, IX, 15~20; Aycan, 103, 108

yordu. "Ey insanlar! Cennetten mi kaçıyorsunuz!? Ben Yâsir oğlu Ammâr'ım! Ey insanlar! Cennetten mi kaçıyorsunuz!? Ben Yâsir oğlu Ammâr'ım! Bana gelin!"[1] diye öyle haykırıyor; karşı tarafı kurtuluşa çağırıyordu. Kendisine sunulan bir süt şerbetinin ardından, artık sonunun geldiğini ve bu meydanda şehid olacağını anlamasına[2] rağmen o yine de yılmıyor, korkuya kapılmıyor; "Bugün sevgililerime kavuşacağım!"[3] diyerek kılıcını daha bir şevkle sallıyordu...

Tam o sırada Muâviye'nin "azgın çete"sinden **Ebül-Ğâdiye el-Cühenî** adlı bir mel'ûn, birkaç eşkıyâ ile birlikte Hz. Ammâr'ın üzerine saldırıp onu o gün öldürdüler! İhtiyar delikanlı artık şehid olmuş; özleyenine ve özlediklerine kavuşmuştu.

c. Hz. Ammâr Hak İle Batılı Ayıran Bir Ayıraçtır.

Hz. Ammâr ile ilgili hadisler, onun hak ile batılı, doğru ile yanlışı ayırmada tam bir ölçek olduğunu; onun bulunduğu tarafın hak, karşı tarafınsa batıl olduğunu ispat ediyor. Dolayısıyla Ammâr'ın taraf olduğu bir hadisede hangi tarafın haklı, hangi tarafın haksız olduğunu düşünmeye gerek yok! Hz. Ammâr hangi tarafta yer alıyorsa, o taraf daima haklıdır![4]

Ehlisünnet uleması "Sıffîn" muharabesinde İmam Ali'nin haklı olduğunu savunurken, "**azgın çete**" hadislerine dayanıyorlar. Kaldı ki bize göre bu hadisler olmasa bile İmam Ali'nin her zaman haklılığı meydanda. Ma'sûmiyeti Kur'ân ve sünnet ile tescil edilmiş, Allah ve Rasûlü yanında apayrı bir konuma sahip birisinin herhangi bir yerde haksız olması düşünülemez. Eserimizdeki hadisler ve bu arada yaptı-

---

1- İbn Sa'd, III, 254, Hâkim, III, 385; İbn Abdilberr, II, 477 (el-Vâqıdî kanalıyla rivâyet ediyor.)

2- Ammâr hazretlerinin o gün öleceğini ve Rabbına kavuşacağını bildiğine dair **çok sahih** rivâyetler var; bknz: İbn Ebî Şeybe, 10725. htm; İbn Sa'd, III, 257~258; Hâkim, III, 385, 389, 394; İbn Abdilberr, II, 480 Hâkim ile ez-Zehebî, bu rivâyetlerden bir kısmının **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih** olduğunu söylüyorlar.

3- İbn Sa'd (III, 257) Seleme b. Küheyl, Hâkim (III, 394) ise Ebû Abdirrahmân es-Sülemî kanalıyla **sahih** isnadlarla rivâyet ediyorlar. Ayr. bk. İbn Sa'd, III, 258; İbn Abdilberr, II, 479; İbn'ül-Esîr, III, 312

4- Rivayetlere göre Huzeyme b. Sâbit Cemel ve Sıffîn savaşlarında Ali'nin tarafında imiş ama kılıç kullanmamış. Ammâr öldürülünce hemen kılıcını çekmiş; şehid olana dek azgın çeteyle vuruşmuş! (Huzeyme'den gelen "azgın çete" hadisine bk.)

Ayrıca bk. İbn Abdilberr, I, 418; el-Harzemî, 191, 195~196; el-Aynî, XI, 345

ğımız açıklamalar bunu ispata yetiyor ve artıyor bile.

d. Hz. Ammâr'ı Karşısına Alan, Allah'ı Karşısına Almış Olur.

Hâlid b. Velîd'den çok değişik sahih yollarla gelen hadislere dikkat edilirse, Ammâr'a söven, ona kin ve nefret duyan, düşmanlık besleyen, ona hakaret eden ve onu aşağılayan... kim olursa olsun; karşısında Allah'ı bulacağı; Allah'ın da ondan nefret edeceği, ona düşman olacağı ve onu aşağılayacağı açık bir dille ortaya konuyor.

Bu durumda Ammâr'a sövmek, ona küfretmek, ona karşı buğz ve nefret duygularını taşımak, ona hakaret etmek; sonunda Allah ve Rasûlü'nü derinden rahatsız edeceği için, imanı tehlikeye sokar, küfür ile karşı karşıya gelir. Ona sadece sövüp sayanların durumu bu olursa, onu dövenlerin ve öldürenlerin sonunu siz düşünün!

e. Muâviye ve "Azgın Çete"si Cehennemliktir.

88 nolu hadisimizin açıklamalarında, İmam Ali'ye karşı olan, onu rahatsız eden, ona savaş açan ... kim olura olsun; bununla Allah ve Rasûlü'nü hedef almış olacağını, ona çekilen kılıcın Allah ve Rasûlü'ne çekilmiş olduğunu... gördük. Orada, bu hadislerin Ehlisünnet âlimlerinin ölçülerine göre gayet sahih olduklarını ispatladık.

Tüm önyargıları ve mezhebî kaygıları bir yana bırakarak, kendi aklımız ve sağduyumuzla düşünecek olursak, İmam Ali (a.s) ile arası iyi olmayan, ona söven, ondan nefret eden, ona karşı kılıç çeken herkesin cehennemlik olduğunda tereddüt etmeye hiç yer kalmaz.

Bunun için İmam Ali ile savaşanlar arasında ayrım yapmaya da gerek yok! Çünkü Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ifadeleri gayet açık ve genel. Dolayısıyla bu suçu kim işlerse işlesin; akıbeti aynıdır.* Bizim "**Ehl-i Beyt**" (İmâmiyye) mektebinin yaklaşımı bu olduğu gibi, "**Mu'tezile**" mektebinin yaklaşımı da bu doğrultuda.[1]

---

* Mü'minlerin Emîri İmam Ali (a.s) ile savaşan **"Cemel"**, **"Sıffîn"** ve **"Nehravân"** ordularının hepsi cehennemliktir. Ancak bu suçlarından dolayı tevbe edip pişmanlık duyanların hükmü ise her zaman farklıdır. Âişe annemizin pişmanlık duyduğuna dair **sahih yollarla** gelen rivâyetler var. (bk. İbn Sa'd, VIII, 74~76, 81; Ahmed: I, 276; Hâkim, IV, 8~9)

1- Mu'tezile ulemâsının yaklaşımları için bk. İbn Ebil-Hadîd, I, 9, 201, II, 187, VI, 325

"**Azgın çete**" hadisleri de bu konuda yeterince açık. Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Ammâr'ı öldürecek olanlara "**Bâğî (**azgın ve taşkın**) çete**" ismini layık görmesi ve hemen ardından ***"... Ammâr onları Cennete, onlar ise Ammâr'ı Cehenneme davet edecek!"*** buyurması Muâviye ve azgın çetesinin cehennemlik olduklarını ortaya koyuyor. Ammâr'ı öldüren tarafın Muâviye ve çetesi olduğu ise tarihen sabit.

İbn Hacer el-Heytemî her zamanki tavrıyla Muâviye'yi temize çıkarmaya çalışırken "Muâviye ve ordusunun sapık ve cehennemlik oldukları; ancak ***"... Ammâr onları Cennete, onlar ise Ammâr'ı Cehenneme davet edecek!"*** hadisinin isnadı sahih olduğu ve te'vile müsâit olmadığı takdirde mümkün olabilir. Oysa hadisin isnadı sahih değil! ... Sahih olduğunu kabul etsek bile; Ammâr'ı cehenneme davet edenler Muâviye değil, Muâviye'nin yanında savaşanlardır!!! Çünkü onlar müctehid değillerdi!!!" diyor.[1]

Allah aşkına şu kendine "âlim" denen kimsenin ağzından çıkan şu sözlere bakın! Acaba bu sözlerin bir ilim adamımın ağzından çıkması mümkün mü!? Aklı başında olan bir adam bu sözleri söyler mi!? Bu sözler hangi mantıkla ve kime hizmet amacıyla söyleniyor? Sabıka dosyası kabarıp taşmış bir arsızı koruyup kollamak için bu kepazeliklere ne hâcet var! Allah adına bunları söylerken, Allah'ı da bu saçmalıklara alet etmenin vebalini nasıl ödeyecek, İbn Hacer!

Birincisi, el-Heytemî'nin "sahih değil!" dediği bu hadisin isnadının sahih olduğunu ve Buhârî tarafından[2] rivâyet edildiğini gördünüz. el-Heytemî'nin bundan neden haberi olmaz acaba!?

İkincisi, başı cennetlik ama kendisi cehennemlik olan bir ordu nasıl bir ordudur! Bu ordu önlerindeki komutanın talimatlarını yerine getiriyor; ama ne ilginçtir ki komutan cennete, ordu cehenneme yollanıyor! Bu ne tuhaf iştir, ey el-Heytemî? Şayet öndeki komutan müctehidse ve arkada olanlar o müctehidi takip ediyorlarsa; bunların her ikisinin de ya cennete, yada cehenneme gitmeleri gerekmez mi!? Müctehid olmayan bir kişi müctehide tabi olduğu zaman sorumluluğu üzerinden atmış olmaz mı? Şayet müctehid hata yaptığı zaman kendisi

---

1- Tathîr'ul-Cinân: s. 35 el-Heytemî, Cemel ordusu hakkında da benzer yorumlarda bulunuyor. bk. s. 49~50

2- Aynı hadisi İbn Asâkir Üsâme b. Zeyd'den ve İbn Ebî Şeybe (9153. htm) **gayet sahih** isnadla mürsel olarak Mücâhid'den de rivâyet ediyor. bk. el-Emînî, I, 331

kurtuluyor; ama o hatada kendisini izleyenler cehenneme gidiyorsa, mezheblerin durumu n'olur? Hemen her mezhebde hatalı ictihadlar yok mu? O hatalı ictihadların sahipleri Cennete giderler de, onları izleyen Hanefîler, Şâfiîler ... nereye giderler!!?*

Kısacası; bu konuda kıvırmaya, gerçekleri çarpıtmaya gerek yok! Muâviye ve "azgın çetesi" cehennemliktir ve bizzat Muâviye, Amr b. Âs ve oğlu Abdullâh b. Amr bile bu durumun farkındadır! Ancak ne var ki, Hz. Ammâr'ın öldürüldüğünü haber aldıklarında önce paniğe kapılmışlar; çok geçmeden kendini toparlayan Muâviye "Onu biz değil; bu meydana getirip mızraklarımızın önüne koyanlar öldürmüştür!",[1] sinsi hilekâr Amr ise ***"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) "Ammâr'ı öldüren cehennemliktir"*** demiyor; ***"Ammâr'ı öldüren ve soyan cehennemliktir" diyor!!!"*** diyerek[2] kendisini büyük akıbetten sıyırmaya çalışıyor!

Muâviye'ye gerekli cevabı Hz. İmam veriyor: "O zaman Hamza'yı da Allah'ın Rasûlü öldürdü; çünkü onu Uhud'a getirmeseydi ölmeyecekti!"[3]

Amr ise açıkça hile yapıyor ve "Ammâr'ı öldürüp nesi varsa alanın cehennemlik olduğunu" ima ederek başkalarını kandırmaya çalışıyor. Çünkü o son derece kurnaz ve zekî bir Araptır ve Arapça'da bu cümleden böyle bir anlamın anlaşılamayacağını pekâlâ bilmektedir. Arapça'da böyle bir cümleden hem "Ammâr'ı öldürenin" ve hem de "onun nesi varsa yağmalayanın" cehennemlik olduğu anlaşılır.

---

* Bu arada yine Muâviye ve azgın çetesini korumak uğruna yapılan saçmalıklardan birisi de Ammâr hazretlerini Muâviye ordusunun değil; daha sonra Hâricîlerin öldürdüğü iddiası! el-Mühelleb ile İbn Battâl bu iddiayı öne sürenlerden sadece ikisi. (el-Aynî, IV, 24) İşte bunlara da ilim adamı deniyor ve yazdıkları ilim diye okunup duruyor. Oysa Hz. Ammâr'ı Muâviye'nin çetesinin öldürdüğünde kimin şüphesi var? Ammâr Hâricîleri görmüş mü ki!? Kendisine "âlim" denen o kişiler bunları ya bilmiyorlar, ya da bilerek gerçekleri gizlemeye çalışıyorlar!

1- Muâviye'nin bu sözleri sarfederek kendisini cehennemlik olmaktan korumaya çalıştığı **çok sahih** rivâyetlerle sabit. Bunun için **162** nolu hadisimize ve es-Sülemî kanalıyla gelen Abdullâh b. Amr ve Amr b. Hazm hadislerine bk.

İbn Sa'd (III, 253-254) bu sözü Amr'ın da söylediğini rivâyet ediyor.

2- İbn Sa'd (III, 260-261), Ahmed (IV, 198), Taberânî vb. Amr b. Âs'dan **"sahih"** bir isnadla rivâyet ediyor. es-Süyûtî de sahih olduğunu simgeliyor. (el-Münâvî, IV, 467)

3- el-Haffâcî, en-Nesîm: III, 166; Ali el-Qârî, Şerh'uş-Şifâ: III, 166

Zaten Amr daha sonra bu şeytanlığından vazgeçmiş ve suçunu itiraf ederek pişmanlık duymuş! Kendisini teselliye gelip "Allah'ın Rasûlü (s.a.a) seni seviyor ve komutan olarak atıyordu!" diyenlere şu cevabı veriyor. "Onun bunu beni sevdiğinden mi, yoksa te'lîf * amacıyla mı yaptığını bilmiyorum! Ancak şuna emînim ki; Allah'ın Rasûlü (s.a.a) iki kişiyi severek vefat etti: Abdullâh b. Mes'ûd ve Ammâr b. Yâsir." Kendisine "Ama Ammâr'ı Sıffîn'de siz öldürdünüz!" denince, "Doğru söylüyorsunuz; Vallâhi onu biz öldürdük!" diyor.[1]

Muâviye ve azgın / taşkın çetesinin cehennemlik olduğunu Hz. Ammâr'ın şu sözleri de gösteriyor:

"And olsun, şu sancağın sahipleriyle Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanında tam üç sefer savaştım. Bu da dördüncüsü! Bu dördüncüsünün öncekilerden hiç farkı yok!"[2]

"Bizi tümüyle kılıçtan geçirseler bile, yine de benim hak üzere, onların da batıl üzere olduklarını biliyorum!"[3]

Ehlisünnet ulemasının görüşü: Muâviye ve azgın çetesi hakkında Ehlisünnet ulemasının genel yaklaşımı şu: Bu savaşlarda Ali de müctehid idi, Muâviye de! Ancak Ali haklı, Muâviye haksızdı. Ali haklı olduğu için iki sevap, öbürü ise haksız ve ictihadında hatalı olduğu için sadece bir sevap aldı!!![4] Ehlisünnet alimleri İmam Ali ile

---

* Bir kimsenin kalbini İslâm'a ısındırmak, İslâm'a yönelik muhtemel zararlarını bertaraf etmek...

1- Hz. Ammâr hakkında ashâbın sözlerine "Amr b. Âs" maddesine bk.

2- İbn Sa'd (III, 256-257) ile Hâkim (III, 384, 392) Abdullâh b. Seleme, İbn Sa'd (III, 257) Seleme b. Küheyl, et-Taberî (III, 99) Ebû Abdirrahmân es-Sülemî kanalıyla Ammâr'dan rivâyet ediyor. Abdullâh b. Seleme kanalıyla gelen Ammâr hadisi için, Hâkim **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor; ez-Zehebî de aynen onaylıyor. Seleme ve es-Sülemî kanallarıyla gelen hadislerin isnadları da **sahih**.

3- İbn Sa'd (III, 256-257), İbn Ebî Şeybe (10725. htm), Hâkim (III, 384, 392), el-Harzemî (s. 195) vb. Abdullâh b. Seleme, İbn Sa'd (III, 257) Seleme b. Küheyl kanalıyla Ammâr'dan; et-Taberî (III, 98) Huzeyfe'den rivâyet ediyor. Abdullâh kanalıyla gelen Ammâr hadisi için, Hâkim **"Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. Seleme kanalıyla gelen hadisin isnadı **sahih**, Huzeyfe hadisinin isnadı ise **hasen**.

Ayr. bk. İbn Sa'd, III, 259

4- İbn Hazm, el-Fisal: IV, 153 vd., 160, 161; el-Bağdâdî, Usûl'üd-Dîn: 289~ 291; en-Nevevî, Şerhu Müslim: XV, 149; et-Taftâzânî, Şerh'ul-Aqâid: 180; İbn Hümâm, el-Müsâyera: 270, et-Tahrîr: II, 260; el-Ensârî, el-Fevâtih: II, 156; Bilmen,

savaşan tüm sahâbîler için aynı hükmü veriyor!

Oysa Muâviye'nin, Amr b. Âs'ın ... "sahâbî" olmasının dışında Kur'ân ile, İslâmî ilimlerle ne gibi alâkaları var!? Bunlar hangi ayete ve Peygamber Efendimizin hangi hadisine dayanarak ictihad yaptılar? İmam Ali ile savaşmayı hangi meşrû delile dayandırdılar!? İmam Ali ile Ammâr hakkında bize kadar ulaşan en sahih hadisleri gördünüz. Bu açık seçik hadisler karşısında ictihad olur mu!? Nass varken ictihad yapılamayacağını bilmiyor musunuz siz! Bu Allah ve Rasûlü karşısında inatlaşmaktan başka ne anlama gelir? Hayatlarını Allah ve Rasûlü'nü rahatsız etmekle geçirmiş böyle adamları, Allah ve Rasûlü cehennemlik olduklarını söyleyip dururken, sevapsız-günahsız olmaları yetmiyormuş gibi, üstelik sevap vermek ne demek oluyor? Sevap ve günah sizin çiftliğiniz mi ki dilediğinize dilediğiniz gibi dağıtıyorsunuz!?*

Ebul-Ğâdiye el-Cühenî Hakkında:

Hz. Ammâr'ı bu alçağın öldürdüğü konusunda hemen herkesin ittifakı var. Dolayısıyla o da Cehennemlik! Buna rağmen İbn Hazm ile İbn Hacer ona da "ictihâd sevabı" vermeyi uygun görmüşler![1] Sebebi belli: Sahâbî olması!

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) açıktan cehennemlik olduğunu ifade ettiği böyle bir küstah için "bir sevap aldı" demek mümkün mü? Yoksa o da mı Muâviye gibi "el elde, baş başta" olmaya razı değil!? Gittiği yerlerde Ammâr'ı öldürdüğü için böbürlenen ve işlediği bu büyük cinayeti küstahça, göğsünü gererek anlatan[2] bir yüzsüz için "İctihad

---

Muvazzah İlmi Kelâm: 251; Davudoğlu, Müslim Şerhi: X, 207, XI, 355

* Bu konuda Ehlisünnet'ten sadece el-Aynî'nin (XX, 76) değişik bir tutumuna tanık oluyoruz! O Maviye'nin ictihadını vs. kabul etmiyor ve aynen şunları söylüyor: "Muâviye'nin ictihadında hatalı olduğu nasıl söylenebilir? Kendisine "azgın çete" hadisleri ulaştığı hâlde, ictihad ederken dayandığı delil ne? Muâviye başa baş (nötr = sevapsız ve günahsız) kurtarmaya razı değil mi ki bir de sevap veriliyor!?"

Ancak el-Aynî bir başka yerde (IV, 24) Muâviye'nin İmam Ali'ye karşı savaşmakla ictihad hatası yaptığını ve bunun için sadece bir sevap aldığını; bu konuda fazla konuşmanın da pek iyi olmadığını ifade ediyor!!!

1- Detaylı bilgi ve yorum için sh. 275'e bk. "İbn Hazm ve İbn Teymiyye..."

2- İbn Sa'd (III, 260), Ya'qûb b. Şeybe (=İbn Hacer, el-İsâbe: IV, 150-151), Ahmed (IV, 76), Hâkim (III, 386) ve İbn'ül-Esîr (V, 59) **Müslim'in şartlarına göre sahih bir isnadla** rivâyet ediyor.

etti ama; hatalı olduğu için ...” demek hangi insafa, hangi vicdana sığar?! Bu Allah’ın hükümleriyle oynamak değil de nedir!

Muâviye’nin ve azgın çetesinin “cehennemlik” olmadıklarını söylemek, konuyla ilgili sahih hadislere karşı büyük bir cür’ettir!

HÂRİCÎLERLE İLGİLİ HADİSLER

163. Ebû Saîd el-Hudrî'den:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"İnsanlardan bir grup yoldan çıkacak; onların öldürülmesini, iki tâifeden hakka en yakın olanı üstlenecek."***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû Nadra'dan itibaren değişik yollardan Saîd b. Mansûr (II, 345), Ahmed (III, 5, 25, 32, 48, 64, 79, 95, 97), Müslim (zekât, 149~ 152), Ebû Dâvûd (sünnet, 12), Müellif (**164~168** nolu hadisler), Hâkim (II, 154~155) vb. rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı **Müslim'in şartlarına göre gayet sahih.**

164. Ebû Saîd el-Hudrî'den:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"İnsanlardan bir grup yoldan çıkacak; onların öldürülmesini, iki tâifeden (****hakka****) en yakın olanı üstlenecek."***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 163 nolu hadisimizinkiyle aynı.

165. Ebû Saîd el-Hudrî'den:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Ümmetim iki fırkaya ayrılacak ve onların arasından yoldan sapmış bir grup ortaya çıkacak; onların öldürülmesini, iki tâifeden hakka en yakın olanı üstlenecek."***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 163 nolu hadisimizinkiyle aynı.

166. Ebû Saîd el-Hudrî'den:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Ümmetim iki fırkaya ayrılacak ve (****içlerinden****) bir grup yoldan çıkacak; onları iki tâifeden hakka en yakın olanı öldüre-***

cek."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 163 nolu hadisimizinkiyle aynı.

167. Ebû Saîd el-Hudrî'den:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"İnsanların fırkalara bölüneceği sırada, bir grup yoldan çıkacak; onları iki tâifeden hakka en yakın olanı öldürecek."***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 163 nolu hadisimizinkiyle aynı.

168. Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor:

"Peygamber (s.a.a) insanların fırkalara bölüneceği sırada, görünüm olarak başları tıraşlı bir grubun ortaya çıkacağını söyledi. Anlattığına göre; ***"onlar, okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkarlar! Onlar mahlûkâtın en kötüleridir. Onları iki tâifeden hakka en yakın olanı öldürecek."***

(Râvî diyor ki:) Ebû Saîd birkaç kelime daha söyledi. "Benim dinim onun dinidir." dedim. [...] Ebû Saîd dedi ki: "Ey Iraklılar! Siz öldürdünüz onları!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 163 nolu hadisimizinkiyle aynı.

169. Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bu ümmetin içinden çıkacak bir gruptan bahsetti ve onların namaz kılacaklarını, zekât verip oruç tutacaklarını; ancak onların okun avı delip çıktığı gibi İslâm'dan çıkacaklarını, (Okudukları) Kur'ân'ın boğazlarından aşağı inmeyeceğini, bunların insanların fırkalara ayrılacağı sırada ortaya çıkacağını; onlarla, insanların hakka en yakın olan kişinin savaşacağını söyledi."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Dahhâq b. Şerâhîl kanalıyla İbn Ebî Şeybe (10728. htm), Ahmed (III, 65, 82), Buhârî (edeb, 95), Müslim (zekât, 148, 153) ve Müellif (**171** nolu hadis) rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı **gayet sahih.**

170. Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor:

"Biz Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanındaydık. Bir ganimet taksim ediyordu. Tam o sırada -Temîm kabilesinden olan- "Zül-Huveysıra" adlı birisi geldi ve dedi ki: "Ey Allah'ın Ra-sûlü! Âdil ol!" Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Ben âdil olmazsam kim âdil olacak!? Eğer ben âdil olmazsam hüsrana uğrar, perişan olurum!"***

Ömer'in: "Bana izin ver de şunun boynunu vurayım!" demesi üzerine, şöyle buyurdu:

"Bırak onu! Zira onun öyle arkadaşları var ki; sizden biriniz onların kıldığı namaz yanında kendi namazını, tuttukları oruç yanında kendi orucunu önemsiz görür! Kur'ân okuyacaklar; ama gırtlaklarından aşağı inmeyecek! İslâm'dan, okun avı delip çıktığı gibi çıkacaklar! (Hani) böyle bir okun tüy kısmına bakılır; bir şey bulunmaz! Sonra ağaç kısmına bakılır; bir şey bulunmaz! Ardından kirişine bakılır; yine bir şey bulunmaz! Daha sonra demirine bakılır; yine bir şey bulunmaz! Halbuki ok (o avın) işkembesini ve kanını delip geçmiş durumda!!!

Onların alâmeti; pazılarından birisi kadın memesine yahut sallanan bir et parçasına benzeyen siyah bir adamdır. Onlar insanların en hayırlı fırkasına karşı isyan edecekler!"

Ebû Saîd diyor ki: "Şehâdet ederim ki; bunu Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) duydum. Ve yine şehâdet ederim ki; onlarla Ali b. Ebî Tâlib savaştı! Ben de onunla beraberdim. Ali o adamın bulunmasını emir buyurdu; aranıp bulundu ve getirildi. Ona baktım; tıpkı Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) anlattığı sıfatta idi!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Abdurrahmân b. Avf'ın oğlu Ebû Seleme kanalıyla Mâlik (Qur'ân, 10), İbn Ebî Şeybe (10728. htm), Ahmed (III, 33-34, 56, 60, 65), Buhârî (menâqıb, 25, f. Qur'ân, 36, edeb, 95, istitâbe, 6, 7), Müslim (zekât, 147, 148), Müellif (**171** nolu hadis, ayrıca el-Kübrâ'da) ve İbn Mâce (muqaddime, 12) rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı **gayet sahih.**

171. Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor:

"Bir gün Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bir ganimet taksim ediyordu. Tam o sırada Temîm kabilesinden olan Zül-Huveysıra geldi ve dedi ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Âdil ol!" Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"Yazıklar olsun sana! Ben âdil olmazsam kim âdil olacak!?"***

Ömer'in: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bana izin ver de şunun boynunu vurayım!" demesi üzerine, şöyle buyurdu:

"Dikkat edin! Onun öyle arkadaşları var ki; sizden biriniz onların kıldığı namaz yanında kendi namazını, tuttukları oruç yanında kendi orucunu önemsiz görür! Ama onlar, İslâm'dan, okun avı delip çıktığı gibi çıkacaklar! Öyle ki, onlardan biri okun tüy kısmına bakar da bir şey bulamaz! Oysa ok (o avın) işkembesini ve kanını delip geçmiş durumda!!! Onlar insanların en hayırlı fırkasına karşı isyan edecekler!

Onların alâmeti; ellerinden birisi kadın memesine yahut sallanan bir et parçasına benzeyen kara gözlü bir adamdır!"

Ebû Saîd diyor ki: "Şehâdet ederim ki; bunu Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) duydum. Ve yine şehâdet ederim ki; hem Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile, hem de onlarla savaşan Ali b. Ebî Tâlib ile beraberdim.! Ali o adamın bulunması için adam gönderdi ve getirildi. Ki; tıpkı Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) anlattığı sıfatta idi!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Hadisimiz Ebû Saîd el-Hudrî'den Ebû Seleme ile Dahhâq el-Mişraqî tarafından rivâyet ediliyor. Ebû Seleme rivâyeti için **170**, Dahhâq rivâyeti içinse **169** nolu hadisimize bakın.

172. İmam Ali'den (a.s):

Ubeydullâh b. Ebî Râfi' anlatıyor: "Harûriyye henüz Ali b. Ebî Tâlib (r) ile beraberken ortaya çıkıp "Hüküm ancak Allah'ındır!" dediklerinde Ali (r) "Gerçek bir söz; ancak bununla batıl kastediliyor!" buyurmuş ve şöyle devam etmişti:

"Şüphesiz, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bir takım insanları anlatmıştı. Ben, o niteliklerin bunlarda olduğunu çok iyi biliyorum. Dilleriyle gerçeği söylüyorlar; ama onların bu sözleri (boğazına işâret ederek) şurasını geçmiyor! Onlar mahlûkât içinde Allah'ın en çok nefret ettiği kimselerdir! İçlerinde ellerinden birisi koyun memesi yahut meme başı gibi olan siyah bir adam var."

Ali (r) onlarla savaştığında "Bakın (şu adama)" buyurdu. Baktılar; fakat bir şey bulamadılar! Bir daha bakın; Vallâhi ne ben yalan söyledim, ne de bana yalan söylendi!" (Bunu iki yada üç defa söyledi.) Nihayet onu bir harabede bulup getirdiler ve önüne koydular!

Ubeydullâh diyor ki: "Ben onların bu durumuna ve Ali'nin (r) sözlerine tanığım."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ubeydullâh b. Ebî Râfi' yoluyla İbn Ebî Âsım, Müslim (zekât, 157) vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 142)

Hadisin Durumu: Hadisimiz, Buhârî ile Müslim'in ortak râvîleri kanalıyla rivâyet ediliyor. Dolayısıyla isnadı **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre gayet sahih.**

173. İmam Ali (a.s) anlatıyor:

"Size kendimden anlattığım zaman; bilin ki harb hileden ibârettir! Şayet Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) bir şey nakledersem; yine bilin ki, semâdan yere çakılmam, benim için, Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) yalan isnad etmemden daha makbuldür! Allah'ın Rasûlü (s.a.a)'i şöyle buyururken işittim:

"Âhir zamanda yaşları genç, akılları kıt bir grup ortaya çıkacak! Onlar mahlûkâtın en iyi sözlerini söyleyecek, Kur'ân okuyacaklar; ancak iman (iddiaları) boğazlarından aşağı inmeyecek! Dinden, okun avını delip çıktığı gibi çıkacaklar!

Onları nerede yakalarsanız öldürün; çünkü onları öldürenler için, kıyamet günü Allah katında büyük ecir vardır!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Süveyd b. Ğafele kanalıyla Ahmed

(I, 81, 113, 131, 156), Buhârî (menâqıb, 25, f. Qur'ân, 36, istitâbe, 6), Müslim (zekât, 154), Ebû Dâvûd (sünnet, 30), Müellif (**174~175** nolu hadis, tahrîm'üd-dem, 26), İbn Ebî Âsım, Ebû Ya'lâ, Taberânî, Bezzâr, Beyheqî vb. rivâyet ediyor. (Nâşir, 143)

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı **gayet sahih.**

174. İmam Ali'den (a.s):

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdular: ***"Âhir zamanda bir grup ortaya çıkacak! Onlar Kur'ân okuyacaklar; fakat (****Kur'ân****) boğazlarından aşağı inmeyecek! İslâm'dan, okun avını delip çıktığı gibi çıkacaklar! Onlarla savaşmak her müslüman için bir haktır (****görevdir****)!"***

Müellif diyor ki: "Yûsuf b. Ebî İshâq, İsrâîl'den farklı olarak, Ebû İshâq (es-Sebî'î) ile Süveyd b. Ğafele arasına Abdur-rahmân b. Servân'ı koydu."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: Bir önceki hadisimizle aynı. Müellifin sözünü ettiği hadis ise işte:

175. İmam Ali'den (a.s):

"(Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdular:) ***"Âhir zamanda bir grup ortaya çıkacak! Onlar Kur'ân okuyacaklar; fakat (****Kur'ân****) boğazlarından aşağı inmeyecek! Dinden, okun avını delip çıktığı gibi çıkacaklar! Onlarla savaşmak her müslüman için bir haktır (****görevdir****)! Onların alâmeti başlarının tıraşlı olmasıdır."***

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 173 nolu hadisimizle aynı.

176. İmam Ali'den (a.s):

Târıq b. Ziyâd diyor ki: "Ali (r) ile birlikte Hâricîlerle çarpışmaya çıktık. Onları öldürdü ve şöyle dedi:

"İyi bakın! Çünkü Allah'ın Peygamberi (s.a.a): ***"Yakında bir grup ortaya çıkacak! Onlar gerçek söz söyleyecekler; lâkin (****bu sözler****) onların boğazlarından aşağı inmeyecek! Haktan, okun avını delip çıktığı gibi çıka-***

caklar! Onların alâmeti şu: İçlerinde eli özürlü, kolunda siyah kıllar olan kara bir adam olacak!" buyurdu.

Bakın; eğer oysa, insanların en kötüsünü öldürmüş sayılırsınız. Eğer o değilse, insanların en iyisini öldürmüşsünüz demektir."

Bunun üzerine ağladık! Sonra "Arayın!" dedi. Biz de aradık ve eli özürlü adamı bulur bulmaz secdeye vardık; Ali (r) de bizimle secdeye vardı. Ancak şöyle dedi: ***"...Bir söz söyleyecekler!..."***

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Târıq b. Ziyâd kanalıyla İbn Sa'd (VI, 233) ile Ahmed (I, 107-108, 147, ayr. el-Fedâil'de) rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Târıq b. Ziyâd meçhul bir râvî olduğu[1] için hadisimizin isnadı zayıf.

177. İmam Ali'den (a.s):

Ebû Süleymân el-Cühenî (Zeyd b. Vehb) diyor ki: "Nehra-vân günü Ali (r) ile beraberdim. Bir adamla bunun için güreşiyordum. "Buna ne oldu!?" dedim. "Onu yedi!" diye cevap verdi.

Nehravân günü gelince Ali Harûrîleri öldürdü. Ardından onların cesetlerini teftişe çıktı. Memeli adamı bulamayınca dolaşmaya başladı; nihayet onu bir su kanalında buldu. Bunun üzerine şöyle dedi: "Allah doğru söyledi; Rasûlü de tebliğ etti. Bana ***"Onun bir yerinde, meme başının önünde üç kıl vardır!"*** demişti."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû Süleymân Zeyd b. Vehb kanalıyla değişik yollardan İbn Ebî Şeybe (10728. htm), Ahmed (I, 91-92), Müslim (zekât, 156), Ebû Dâvûd (sünnet, 30), Müellif (**179~181** nolu hadisler) rivâyet ediyor. Ancak buradaki isnadda Ebû Avâne ile Ebû Süleymân arasında bir râvînin düşmüş olacağı üzerinde duruluyor. O râvînin A'meş olma ihtimali oldukça yüksek.

Hadisin Durumu: Hadisimizin **isnadı gayet sahih**.

1- ez-Zehebî, II, 332; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 358

178. İmam Ali'den (a.s):

Küleyb b. Şihâb el-Cermî anlatıyor: "Ali'nin (r) yanında oturuyordum. Ali (etrafındaki) insanlarla karşılıklı konuşurken, üzerinde yol elbisesi olan bir adam geldi ve "Ey Müminlerin Emîri! Konuşmama izin verir misin?" dedi. Ali meşguliyeti yüzünden onunla ilgilenmedi. O da kendisine: "Derdin neydi?" diyen bir adamın yanına oturup anlatmaya başladı:

"Umre yapıyordum. Âişe'ye rastladım. Bana "Şu sizin topraklarınızda ortaya çıkan kimselere "Harûriyye" mi diyorlar?" diye sordu. Ben de dedim ki: "Harûrâ" denen yerde ortaya çıktılar." Dedi ki: "Sizden şahit olanlara ne mutlu! Ali b. Ebî Tâlib (r) isterse size onlardan bahseder." İşte ben onların haberini sormak için ona gelmiştim."

Ali (r) işini bitirince "İzin isteyen kişi nerede?" diye sordu. Adam Âişe'ye anlattıklarını ona da anlattı. Ali dedi ki:

"Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) huzuruna çıkmıştım. Yanında Âişe'den başkası yoktu. Bana dedi ki: ***"Ey Ali! Şöyle şöyle bir kavimle karşılaştığında halin ne olacak!"*** Ben "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir!" deyince, eliyle işaret ederek şöyle anlattı:

"Onlar doğudan çıkacak bir gruptur. Kur'ân okuyacaklar; ama (*o Kur'ân****) boğazlarından aşağı inmeyecek! Dinden, okun avını delip çıktığı gibi çıkacaklar! Onların içinde özürlü, eli Habeşli bir kadının memesine benzer bir adam olacak."***

Ali devamla: "Allah aşkına söyleyin; bunu size haber verdim mi?" diye sorunca, onlar "Evet!" dediler. "Allah aşkına; size, o adamın onların içinde olduğunu da haber verdim mi?" deyince, yine "Evet!" dediler. "Siz ise bana geldiniz; o adamın onların arasında olmadığını haber verdiniz! Ama ben Allah'a ye-min ederek, o adamın onların arasında olduğunu söyledim! Da-ha sonra o adamı size anlattığım gibi (bulup) bana getirdiniz!" Onlar da "Evet! Allah ve Rasûlü doğru söylemiş!" dediler."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Küleyb el-Cermî kanalıyla Ahmed (I, 160) rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Şu hâlde **isnadı sahih.**

179. İmam Ali'den (a.s):

Zeyd b. Vehb anlatıyor: "Nehravân günü Ali (r) Hâricîlerle karşılaştı ve onlar mızraklarla tümüyle öldürülünceye dek meydanı terketmediler. Ali (r) "Memeli adamı arayın!" buyurdu. Baktılar; fakat bulamadılar! Ali (r) "Ben ne yalan konuştum, ne de bana yalan söylendi! Bir daha arayın!"

Aradılar ve nihayet bir kenarda buldular. Üzerinde birkaç ceset vardı. Baktılar ki; elinde kedi bıyığına benzer kıllar vardı. Bunun üzerine Ali (r) ve oradaki insanlar tekbir getirdiler! Bu durum onları hayret içinde bırakmıştı!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 177 nolu hadisimize bakın.

180. İmam Ali'den (a.s):

Zeyd b. Vehb anlatıyor: "Ali bize Deyrhân köprüsünde hitâbetti ve doğu tarafından çıkacak, içlerinde memeli bir adam bulunan bir zümreden bahsetti. Ardından onlarla savaştı. Harûrîler birbirlerine "Ali size Harûrâ günü karşı koyduğu gibi, (bugün de) karşı koydu!" dediler ve mızraklarla birbirlerine girdiler. Bunun üzerine Ali'nin (r) arkadaşlarından birisi dedi ki: "Dönüp dolaşarak mızraklarını kırdılar."

(O gün) Ali'nin arkadaşlarından 12 yahut 13 kişi şehid düştü. Ali "Şu özürlü adamı araştırın!" buyurdu. (Bir kış günüydü.) Onların "Bulamıyoruz!" demeleri üzerine, Peygamberin (s.a.a) boz renkli katırına binerek "Bu yerde olması gerek!" dedi. Onlar da "Bunların arasında araştırın." dediler. Sonunda adam (bulunduğu yerden) çıkarıldı. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Ben ne yalan konuştum; ne de bana yalan söylendi! Çalışın, gevşemeyin. Şayet gevşeklik göstereceğinizden kork-

masaydım, Allah'ın sizler için verdiği kararı, O'nun peygamberinin (s.a.a) diliyle haber verirdim!"

Yemen'de "Nasıl ey Mü'minlerin Emîri!" diyen pek çok insan gördüm. O da "(İşte) bu adam onlara aittir." buyurdu."

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 177 nolu hadisimize bakın.

181. İmam Ali'den (a.s):

Zeyd b. Vehb anlatıyor: "Ali (r) ile beraber (Hâricîlere karşı hücum eden) ordunun içinde ben de vardım. Ali (r) dedi ki: "Ey insanlar! Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim:

"Ümmetimin içinden bir grup çıkacak. Sizin Kur'ân okuyuşunuzun onların okuyuşu yanında bir şey ifade etmez! Namazınız onların namazı yanında bir şey ifade etmez! Orucunuz da onların orucu yanında bir şey ifade etmez! Kur'ân'ı kendi lehlerine sanarak okurlar; oysa aleyhlerinedir. Aynı zamanda (o Kur'ân) boğazlarından aşağı inmez. İslâm'dan, okun avını delip çıktığı gibi çıkarlar!"

Onlarla karşılaşan ordu, Peygamberlerinin (s.a.a) dilinden, Allah'ın kendileri için verdiği kararı bilmiş olsalardı, tembellik gösterip çalışmazlardı. Onların alâmeti şu: İçlerinde, kolunun dirsekten aşağısı olmayan, sadece pazısı bulunan bir adam olacak. Pazısının altında kadın memesi başını andıran bir şişkinlik ve üzerinde beyaz kıllar var.

Seleme diyor ki: "Zeyd bizi bir yere götürdü, nihayet o köprüye vardık. Şöyle dedi: "Hâricîlerle karşılaştığımızda, başlarında Abdullâh b. Vehb er-Râsibî bulunuyordu. Onlara "Fırlatın mızraklarınızı, sıyırın kılıçlarınızı kınlarından!" emrini verdi.

Bunun üzerine insanlar onlara mızraklarıyla saldırıya geç-tiler ve Birbirlerini öldürdüler. O gün insanlardan (İmam tarafından) sadece iki kişi şehid düştü. Ali (k.v.) "Şu özürlü adamı bulun!" talimatını verdi. Ama onlar bulamadılar. Bunun üzerine Ali (r) bizzat ayağa kalkarak üst üste yı-

ğılmış cesetlerin bulunduğu yere kadar geldi. "Allah doğru söyledi ve Ra-sûlü de tebliğ etti." buyurdu.

Abîde es-Selmânî onun yanına varıp "Ey Mü'minlerin Emîri! Bu hadisi Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) gerçekten duyduğuna dair, kendisinin dışında ilah kabul etmediğimiz Allah'a yemin eder misin?" deyince, Ali (r) şöyle buyurdu:

"Kendisinin dışında ilah kabul etmediğimiz Allah'a yemin olsun, ben bunu gerçekten Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a) duydum!" (Onu üç sefer yemine çağırdı; o da her defasında yemin ediyordu.)"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 177 nolu hadisimize bakın.

182. İmam Ali'den (a.s):

Abîde diyor ki: "Ali (r) "Şayet gevşemeyecek olsaydınız, onlarla savaşanlara Allah'ın neler va'dettiğini, Muhammed (s.a.a)'in dilinden size anlatırdım!" buyurunca, "Sen mi işittin (bunu) Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a)!?" dedim. Buyurdu ki: "Ka'be'nin rabbına yemin olsun ki, evet!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Abîde es-Selmânî kanalıyla İbn Ebî Şeybe (10727. htm), Abdürrazzâq, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Ahmed (I, 83, 95, 113, 121, 122, 144, 155), Müslim (zekât, 155), Müellif (**183** nolu hadis), Ebû Dâvud (sünnet, 30), İbn Mâce (muqaddime, 12), Taberânî, İbn Ebî Âsım, Bezzâr, Beyheqî, el-Harzemî (s. 263) vb. rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadı **Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih.**

183. İmam Ali'den (a.s):

Abîde es-Selmânî diyor ki: "Ben geldiğimde Nehravân ordusu bozguna uğramıştı. Ali (r) dedi ki: "Şunları araştırın bakalım; eğer onlar Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bahsettiği topluluktan ise, içlerinde eli eksik (yada eli kısa) bir adam olacak."

Geldik; o adamı bulduk ve hemen Ali'ye gösterdik. Onu görünce şöyle buyurdu: "Allâhü Ekber! Allâhü Ekber! Allâhü

Ekber! Allah'a yemin olsun ki, şayet gevşeklik göstermeyecek olsaydınız (Sonra aynı anlamda birkaç kelime daha söyledi); Allah'ın bu adamları öldürmeye karşılık verdiği hükmü, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) dilinden size haber verirdim!"

Kendisine "Sen mi işittin (bunu) Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.a)!?" dedim. (Üç defa) buyurdu ki: "Ka'be'nin Rabbına yemin olsun ki, evet!"

Hadisin Tahrîci ve Durumu: 182 nolu hadisimizle aynı.

184. Ali (r) buyuruyor ki:

"Fitnenin gözünü ben çıkardım. Şayet ben olmasaydım, Nehravânlılarla ve Cemel ordusuyla savaşılmazdı! Eğer işi bırakacağınıza dair korkum olmasaydı, Allah'ın onlarla savaşanlar için verdiği hükmü, onların sapıklığını göstermek ve bizim doğru yolda olduğumuzu bildirmek maksadıyla, Peygamberinizin dilinden size haber verirdim."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi, tıpkı Müellifimizin isnadıyla, Ebû Nuaym rivâyet ediyor. (Nâşir, 149)

Ancak hadisin isnadında bir düzensizlik var. Baştan sona doğrusu şöyle: [Müellif – Muhammed b. Ubeyd el-Muhâribî – Amr b. Hâşim el-Cenbî – İsmâîl b. Ebî Hâlid – Amr b. Qays el-Mülâî el-Kûfî – Minhâl – Zirr b. Hubeyş – Hz. İmam (a.s)]

Hadisin Durumu: Hadisimizin, **Amr el-Cenbî** dışında bütün râvîleri gayet siqa ve sadûq. Amr da sadûq bir râvî; ancak hâfızası zayıf.[1] Râvîmiz burada hata yapmadığına ve diğer sahih hadislere ters düşmediğine göre, hadisimizin **isnadı en azından hasen.**

185. Abdullâh b. Abbâs anlatıyor:

"Harûriyye fırkası isyana kalktığında yurtlarına çekildiler. Sayıları 6000 idi. Ali'ye (r) dedim ki: "Ey Mü'minlerin Emîri! Öğleyi biraz geciktir. Belki şu adamların yanına varıp kendileriyle konuşurum." "Sana bir şey yapmalarından kor-

1- İbn Sa'd, VI, 392; ez-Zehebî, III, 290; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 85~86

kuyorum!" deyince "Hayır (Korkulacak bir şey yok)!" dedim.

Kalkıp çıktım. Tam öğle vakti onların yanına vardım. İstirahat ediyorlardı. Kendilerine selâm verdim. "Merhaba ey İbn Abbâs! Neden geldin!?" dediler. Dedim ki: "Size Peygamberin (s.a.a) ashâbının ve damadının yanından geliyorum. Kur'ân onların üzerine nâzil oldu. O (Ali) Kur'ân'ın yorumunu sizden daha iyi biliyor. Sizin içinizde ise onlardan hiç kimse yok! Ben onların dediklerini size ulaştıracağım. Siz de ne diyorsanız bana söyleyin!"

Dedim ki- "Bana söyleyin; Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ashâbı ve onun amca-oğluyla ilgili derdiniz ne?"

Dediler ki - "Üç şey var!"

Dedim ki - "Nedir onlar?"

Dediler ki - "Birincisi şu: O Allah'ın işinde adamların hük-müne başvurdu; Allah ise şöyle diyor: **"Hüküm ancak Allah'ındır!" (**Yûsuf: 40**)** Hüküm konusunda adamların işi ne!?"

Dedim ki - "Bu bir!"

Dediler ki - "İkincisine gelince: O (Cemel ve Sıffîn'de) savaştı; ama ne esir aldı, ne de ganimet!" Eğer onlar kâfir idiyseler bunu yapmalıydı. Şayet mü'min iseler onlarla savaşmak helal değil!"

Dedim ki - "Etti iki; ya üçüncüsü ne?"

Dediler ki - "O (bu esnada) kendisine ait "**Mü'minlerin Emîri**" ünvanını sildi. Öyleyse o kâfirlerin emîri!"

Dedim ki - "Başka bir derdiniz var mı?"

Dediler ki - "Hayır; bunlar yeterli."

Dedim ki - "Ne dersiniz; şayet Allah'ın kitabı ve Peygamberinin sünnetinden, bu görüşlerinizi reddeden bir şeyler okusam razı olur musunuz?"

Dediler ki - "Evet!"

Dedim ki - "**"**<u>Adamların hükmüne başvurdu</u>**"** diyorsunuz.

Size Allah'ın kitabından bir ayet okuyacağım. Bu ayette Allah 1/32 miktarlık bir dirhemin hükmünü insanlara bırakıyor ve insanlara, bu hususta hakem tayin etmelerini emrediyor! Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: **"Ey iman edenler! İhramdayken av hayvanı öldürmeyin. İçinizden kim onu kasten öldürürse; cezası, öldürdüğü hayvana denk bir ehlî hayvandır. Buna da sizden adalet sahibi iki kişi hükmetsin..." (**Mâide: 95**)**

Şimdi Allah aşkına söyleyin; insanların tavşan vb. av hayvanları hakkında verdikleri hüküm mü daha önemli; yoksa (akan) kanları (durdurmak) ve aralarında barış tesis etmek için verdikleri hüküm mü daha önemli? Biliyorsunuz ki; Allah dileseydi bu konuda da hüküm verir; onu insanlara bırakmazdı!"

Dediler ki - "Tabîî ki bu (sonuncusu) daha önemli."

Dedim ki - "Allah (a.c.) kadın ve kocası hakkında da şöyle buyuruyor: **"Eğer ikisinin arasının açılmasından endişe ederseniz; hem erkeğin ailesinden bir hakem, hem de kadının ailesinden bir hakem gönderin. Şayet onlar sulh sağlamak isterlerse, Allah onları muvaffak eder..." (**Nisâ: 35**)**

Şimdi Allah aşkına söyleyin; insanların kendi aralarını bulmak ve kanlarını durdurmak için verecekleri hüküm mü, yoksa bir kadın hakkında verecekleri hüküm mü daha önemli? Bu çıkmazdan kurtardım mı (sizi)?"

Dediler ki - "Evet!"

Dedim ki - "**"**<u>Savaştı; ama ne esir aldı, ne de ganimet!</u>**"** sözünüze gelelim: Siz anneniz Âişe'yi esir alır mısınız? O sizin annenizken, başkalarından helal yolla istifade ettiğiniz şeyleri onun için de helal görür müsünüz? Şayet "Başkalarından helal yolla istifade ettiğimiz şeyleri onun için de helal görürüz!" diyorsanız, kâfir olursunuz! "Bizim annemiz değil!" derseniz, yine kâfir olursunuz! Çünkü Allah Teâlâ **"Peygamber, müminler hakkında, onların kendi canlarından daha önceliklidir. Eşleri onların anneleri sayılır!"**

(Ahzâb: 6**)** buyuruyor. Siz bu iki sapık görüş arasında dönüp duruyorsunuz! Bu iki şeyden çıkış yolu gösterin! Sizi bu çıkmazdan da kurtardım mı?"

Dediler ki - "Evet!"

Dedim ki - "**"**Kendisine ait "**Mü'minlerin Emîri**" unvanını sildi!**"** diyorsunuz bir de. Şimdi size kabul edeceğiniz bir kişiyi getiriyorum: Sanırım duymuşsunuzdur; Peygamber (s.a.a) Hudeybiye günü müşriklerle antlaşma yapmış; Ali'ye (r) şöyle demişti: ***"Yaz! Bu Allah'ın Rasûlü Muhammed-in sulh yaptığı esastır."*** Müşriklerin "Hayır, Vallâhi! Biz senin Allah'ın Rasûlü olduğunu kabul etmiyoruz. Eğer senin Allah'ın Rasûlü olduğunu kabul etseydik, zaten sana itaat ederdik! Sadece ***"...Muhammed b. Abdillâh..."*** yaz!" demeleri üzerine de: ***"Ey Ali [Allah'ın Rasûlü] bölümünü sil ve şunu yaz: Bu Muhammed b. Abdillâh'ın sulh yaptığı esastır."*** buyurmuştu. Vallâhi, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'den daha hayırlı! Gördüğünüz gibi, o da kendi ünvanını silmişti. Ama onun bunu silmesi, peygamberliğini silmek anlamına gelmez! Sizi bu çıkmazdan da kurtardım mı?"

Dediler ki - "Evet!"

Bunun üzerine onlardan 2000 kişi dönüş yaptı. Diğerleri ise isyan etti. Sapıklıkları dolayısıyla öldürüldüler. Onları muhâcirler ile ensâr öldürdü."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi "...Ikrime b. Ammâr – Simâk Ebû Zümeyl – İbn Abbâs" kanalıyla Abdürrazzâq, Ebû Dâvûd (libâs, 7), Taberânî, Hâkim (II, 150~152, IV, 182), İbn Abdilberr (el-Câmi': II, 103~104), Beyheqî (VIII, 179), İbn'ül-Cevzî (et-Telbîs: 112~114), el-Harzemî (s. 260) vb. rivâyet ediyor. (ez-Zeyle'î, III, 461; Nâşir, 150)

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün râvîleri siqa. Hâkim **"İsnadı Müslim'in şartlarına göre sahih"** diyor; Şamlı ez-Zehebî de onaylıyor.

İbn Abbâs'ın aynı hususlarda Hâricîlerle tartıştığına dair bir rivâyet daha var. Bu rivâyete göre, onlardan bir heyetle bizzat İmam Ali (a.s) bir süre konuştuktan sonra, onlara İbn Abbâs'ı gönderiyor ve endişelerini gidermeye çalışıyor.

Bunu da Ahmed (I, 86~87) ile Hâkim (II, 152~154) Abdullâh b. Şeddâd kanalıyla rivâyet ediyor. Hâkim "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih" diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyorsa da bu doğru değil. Doğrusu; sadece **Müslim'in şartlarına göre sahih.**

186. İmam Ali'den (a.s):

Alqame b. Qays anlatıyor: "Ali'ye "Sen nasıl oluyor da "Ciğerleri yiyen"in* oğluyla anlaşmaya oturuyorsun!?" dediğimde şu cevabı vermişti:

"Ben Hudeybiye günü Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) kâtipliğini yapıyordum. O gün ***"Bu, Allah'ın Rasûlü Muhamme-d'in üzerinde sulha vardığı hususdur!"*** diye bir metin yazdırması üzerine, müşrikler demişti ki: "Eğer onun Allah'ın Rasûlü olduğunu kabul etseydik, onunla savaşmazdık. O cümleyi kaldırın!" Ben "O, sizin burnun yere sürtse bile, Vallâhi Allah'ın Rasûlü'dür! Hayır, Vallâhi onu silemem!" dedim. Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bana dedi ki: ***"Onu gösteriver bana!"*** Ben de gösterdim; hemen sildi ve şöyle buyurdu:

"Bunun bir benzeri senin de başına gelecek! Ve sen onu yapmaya mecbur kalacaksın!"

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Muhammed b. İshâq'tan itibaren değişik yollardan el-Harzemî (s. 192~193) de rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Hadisimizin bütün ravileri siqa ve sadûq. Sadece İbn İshâq'tan rivayet eden râvîlerde biraz hafıza sorunu var. Dolayısıyla **hadisimizin isnadı en azından hasen.**

187. Berâ b. Âzib anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Mekkelilerle barış yapınca onlar için sulhnâmeyi Ali yazmıştı. [Allah'ın Rasûlü Muhammed] yazınca, müşrikler "[Allah'ın Rasûlü Muhammed] yazma! Şayet peygamber olsaydın, biz seninle zaten savaşmazdık!"

---

* "Ciğerleri yiyen"den maksat Muâviye'nin anası Hind'dir. Kendisi, çok büyük bir hırsla, Uhud harbinde şehid düşen Hz. Hamza'nın göğsünü yararak, ciğerini ağzına alıp çiğnediği için bu ünvanla anılırdı.

demişti. Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Ali'ye ***"Sil onu!"*** buyurdu. Ali "Onu silmeye gücüm yetmez!" deyince, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) onu kendi eliyle siliverdi ve kendisi ve arkadaşlarının (Mekke'ye) girip (orada) üç gün süreyle kalacaklarına ve sadece silâh "cülbân"larıyla girebileceklerine dair onlarla anlaştı."

(Müellifin üstadı) İbn Beşşâr dedi ki: "Berâ'ya "silâh cülbânı"nın ne olduğunu sordular. O da "İçindekilerle birlikte silah kını" cevabını verdi."

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi Ebû İshâq es-Sebî'î'den itibaren (İsrâîl dışında) Şu'be vb. kanallarla Ahmed (IV, 289, 291, 302), Buhârî (sulh, 6, 7, cizye, 19), Müslim (cihâd, 90~92), Ebû Dâvûd (menâsik, 33) rivâyet ediyor.

Hadisin Durumu: Görüldüğü gibi isnadı gayet sahih.

188. Berâ b. Âzib anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Zülka'de ayında umreye niyetlenip Mekkeliler onun Mekke'ye girmesine izin vermeyince; sonunda orada üç gün kalacağına dair onlarla anlaştı. Bunu yazan kâtipler "Bu Allah'ın Rasûlü Muhammed'in üzerinde anlaştığı hususdur." yazınca, "Biz seni böyle kabul etmiyoruz! Şayet senin Allah'ın Rasûlü olduğunu kabul etseydik, seni hiçbir şekilde engellemezdik! Lâkin sen Abdullâh oğlu Muhammed-sin." dediler.

Peygamber (s.a.a): ***"Ben Allah'ın Rasûlü'yüm! Ben Abdullâh oğlu Muhammed'im!"*** buyurdu ve Ali'ye ***"[****Allah'ın Rasûlü****] bölümünü sil!"*** talimatını verdi. Ali'nin "Hayır! Bunu silmeye ebediyyen gücüm yetmez!" demesi üzerine metni aldı ve o kısmı sildi. Yazı yazmasını pek iyi bilmiyordu. **[**Allah'ın Rasûlü**]**'nün yerine **[**Abdullâh oğlu Muhammed**]** yazdı. Ve şöyle yazdırdı:

"Abdullâh oğlu Muhammed şu hususlarda anlaşmaya var-mıştır:

- Mekke'ye kını içerisinde kılıcın dışında başka bir silâh ile girmeyecek.

- Mekke halkından birisi kendisine tâbi olursa onu götürmeyecek.

- Arkadaşlarından herhangi birisi Mekke'de kalmak isterse buna engel olmayacak.

Mekke'ye girip belirtilen süre dolunca Ali'ye (r) gelerek dediler ki: "Arkadaşına söyle de çıksın! Artık süre doldu."

Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Mekke'den çıktı. Bu arada Hamza'nın kızı "Ey amca! Ey amca!" diyerek peşinden geldi. Hemen onu Ali (r) aldı ve Fâtıma'ya (r) hitaben "Amcanın kızını al!" dedi ve o da sırtına aldı.

Daha sonra Hamza'nın kızı hakkında Ali, Zeyd ve Ca'fer anlaşmazlığa düştüler:

Ali: "Onu ben aldım; üstelik amcamın kızı!"

Ca'fer: "Benim de amcamın kızı; ayrıca teyzesi nikahımın altında!"

Zeyd de: "O benim kardeşimin kızı!" diyerek kızı sahiplenmeye çalıştılar.

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ise kızın teyzesine verilmesini karara bağladı ve ***"Teyze anne mesabesindedir!"*** buyurdu. Ayrıca:

Ali için: ***"Sen bendensin, ben de sendenim!"***

Ca'fer için: ***"Sen yaratılışıma ve ahlâkıma benziyorsun!"***

Zeyd için de: ***"Sen ise bizim kardeşimiz ve azatlımızsın!"*** buyurdular.

Bunun ardından Ali (r) "Pekiyi, Hamza'nın kızıyla evlenmez misin?" deyince Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyurdu: ***"O benim süt kardeşim!"***

(Müellif diyor ki:) "Bu hadisi Yahyâ b. Âdem (Ubeydullâh'a) ters düşerek rivâyet diyor. Bir başkası ise bunu [...İsrâîl – Ebû İshâq – Hâni' b. âni' – (İmam Ali)] kanalıyla şöyle rivâyet ediyor:

"Hamza'nın kızını üstlenme konusunda ihtilafa düştüler. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ise kızın teyzesine verilmesini karara bağladı ve ***"Teyze anne mesabesindedir!"*** buyurdu.

Ali (r) diyor ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! onunla evlenmez misin?" deyince Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ***"O bana helal değildir. Çünkü benim süt kardeşim oluyor!"*** buyurdu. Ayrıca:

Ali için: ***"Sen bendensin, ben de sendenim!"***

Zeyd için: ***"Sen kardeşimiz ve azatlımızsın!"***

Ca'fer için de: ***"Sen yaratılışıma ve ahlâkıma benziyorsun!"*** buyurdular.

Hadisin Tahrîci: Hadisimizi genel olarak Ebû İshâq'tan itibaren İsrâil kanalıyla Ahmed (IV, 298), Buhârî (sulh, 6, meğâzi, 45), Beyheqî ve Beğavî rivâyet ediyor.

Ayrıca; Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) İmam Ali (a.s) için buyurduğu hadisi daha önce gördük. (**67** nolu hadisimize bk.) Zeyd ile Ca'fer için buyurduğu hadisleri ise İbn Sa'd (III, 43, IV, 36), Tirmizî (menâqıb, 29 = Ca'fer) ve Ebû Ya'lâ ayrıca rivâyet ediyor. (Nâşir, 79)

Hadisin Durumu: Hadisimizin isnadının **gayet sahih** olduğunda kuşku yok.

Müellif hadisin ardından iki rivâyetten söz ediyor: **1.** Yahyâ b. Âdem rivâyeti, **2.** Diğer birisinin İsrâîl'den yaptığı rivâyet.

Bunlardan birincisinden maksat, Yahyâ b. Âdem'in İsrâîl kanalıyla Hubşî b. Cünâde'den yaptığı rivâyettir. (Bu rivâyet için bk. **66.** hadis) Diğer birisinin rivâyeti de daha önce geçti. İmam Ali'den (a.s) gelen bu rivâyet için ise **68.** hadisimize bk.)

A Ç I K L A M A L A R

Bu hadislerden son üçü genel olarak Hudeybiye anlaşmasından bahsediyor. Bu arada bazı gelişmelere de yer veriyor. Bunlardan **187** nolu hadisimiz **188** nolu hadisimizin kısa bir özeti durumunda. **186** nolu hadisimiz ise bunun yanısıra geleceğe ait mucizevî bir haberi de çok önceden duyuruyor.

Kısaca söylemek gerekirse, Hicretin 6. yılı zülka'de ayında, Allah'ın Rasûlü (s.a.a) ile ashâbı umre yapmak amacıyla Mekke'ye gidi-

yorlar. Bilindiği gibi Mekkeli müşriklerin engellemesiyle karşılaşıyorlar. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hudeybiye'de Mekkeli müşriklerle antlaşmaya oturmak zorunda kalıyor. O an için müslümanların aleyhine gibi görünen birkaç madde üzerinde anlaşma sağlanıyor... Ardından Mekke'den çıkılıyor ve bu esnada Hz. Hamza'nın kızıyla ilgili olay vuku buluyor.*

Biz burada özellikle **186** nolu hadisimizde söz konusu edilen, geleceğe ilişkin olaya değinmek istiyoruz. Bu rivâyete göre Allah'ın Rasûlü (s.a.a) o gün anlaşma metnini kaleme alan İmam Ali'ye, bu olayın bir benzerinin de onun başına geleceğini; bugün Allah'ın Rasûlü (s.a.a) nasıl bu anlaşmaya mecbur kalmışsa, o gün onun da buna mecbur kalacağını açık bir dille ifade ediyor. Şöyle buyuruyor:

"Bunun bir benzeri senin de başına gelecek! Ve sen onu yapmaya mecbur kalacaksın!"

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) bu mucizevî haberi aynen vuku buldu. Hicretin 37. yılında, Sıffîn muharabesinde, Mü'minlerin Emîri İmam Ali'nin hak cephesiyle azgın Muâviye'nin başını çektiği azgın çete arasında çok büyük bir çatışma oldu. Bu kıran kırana çatışmanın sonunda; sonunun geldiğini ve artık bitip tükenmek üzere olduğunu gören Muâviye ve ordusu, Amr'ın şeytânî telkinleriyle, Kur'ân sayfalarını mızraklarının uçlarına takarak "Aramızda Kur'ân'ı hakem yapalım; Kur'ân ne derse o olsun!!!" demeye başladılar.

Doğrusu "Azgın çete"nin bu tutumu çok ilginç ve bir o kadar da düşündürücüydü. Hayatları boyunca Kur'ân'ı sürekli dışlamış, onu siyasal alanda tamamen yalnızlığa terketmiş bir Muâviye; ne oldu da birden bire dönüş yapıyor, "Kur'ân'a başvuralım!" diyordu!?

Aslında Muâviye'nin hedefinin ne olduğu, firaset sahibi hiçbir Müslümanın gözünden kaçmıyordu. Mü'minlerin Emîri İmam Ali (a.s) taraftarlarını derhal uyardı; bunun Muâviye ve Amr'ın bildik oyunlarından biri olduğunu, dolayısıyla "şeytânî bir komplo" ile karşı karşıya olduklarını hatırlattı; "azgın çete" ile yapmakta oldukları mücadeleye hiç ara vermeden devam etmelerini emir buyurdu.[1]

---

* Bu konuda daha önce, **66~69** nolu hadislerimizin açıklamalarında söz ettiğimiz için tekrara gerek görmüyoruz. Ayrıca son iki hadisin yeri burası değildi. Müellif onları **67~68** nolu hadislerin yanına koymalıydı.

1- bk. Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: II, 2 (118 nolu hutbe = İbn Ebil-Hadîd, VII, 297)

Ne var ki İmam Ali'nin saflarında, o gün için başlarında Eş'as b. Qays el-Kindî'nin bulunduğu, iyi niyetli görünümlü, fakat aklı kıt, beyinsiz bir grup vardı. Daha sonra "Hâricîler" adını alacak olan bu grup yan çizmeye başladı. "Biz Kur'ân'ı hakem yapalım diyenlere asla kılıç çekemeyiz!" diyerek mücadeleye ara verdiler ve Hz. İmam'ı hakemlik olayını kabul etmeye zorladılar! İmam'ın olanca uyarılarına rağmen iki ordu birbirlerinden ayrıldı; beklemeye başladı. Sonunda çaresiz kalan Mü'minlerin Emîri bunu kabul etmek zorunda kaldı.

Tarihte **"Tahkîm Hâdisesi = Hakem Olayı"** vuku buldu. Karşı tarafın hakemi belliydi: Amr b. Âsî; o varken bu işi başka kim daha iyi kıvırabilirdi ki? İmam Ali (a.s) ise Abdullâh b. Abbâs'ı göndermeye niyetliydi. Ancak Eş'as'ın başını çektiği aynı grup, Yemenli oldukları için, Yemenli Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin hakem olmasını istediler. Ebû Mûsâ İmam Ali'den ayrılmış, onun yanında yer almamış bir kimseydi. Mü'minlerin Emîri (a.s) "Benim ona güvenim yok! O beni bu haklı davamda terketti ve aklısıra beni uyarmaya kalktı!" buyurarak bunu önce istemedi. Fakat o beyinsizler bastırınca, zaten fiziki gücü kuvveti tükenen İmam Ali bunu da kabul etmek zorunda kaldı. İmam (a.s) o vakit şöyle buyurdu: "Düne kadar Mü'minlerin Emîri idim; bugünse memur oldum! Yasak koyan idim; yasaklanan oldum!"[1] Ardından hem kendisi, hem de İbn Abbâs Ebû Mûsâ'yı çağırarak sıkı sıkıya telkinlerde bulundu ve onu Amr'ın hile ve desiseleri karşısında uyanık olması ve onun şeytânî oyununa gelmemesi için uyardı.

Taraflar uzunca müzakerelerin ardından **"Allah'ın kitabıyla hükmetmek"** üzerinde anlaştılar.

Sıra anlaşma metninin yazımına gelmişti. **"Bu Mü'minlerin Emîri Ali b. Ebî Tâlib ile Muâviye b. Ebî Süfyân'ın anlaşmasıdır"** denince Amr'ın şeytanlığı tuttu; hemen itiraz etti. "Şayet sen Mü'minlerin Emîri isen biz neden seninle savaşıyoruz ki!? Metinden **[**Müminlerin Emîri**]** kısmını kaldırın!" dedi. Bunu duyan Hz. İmam'ın zihninde Hudeybiye anlaşması canlandı ve tekbir getirdi: **"Allâhü Ekber!"** Amr'a Hudeybiye anlaşması sırasında yaşanan olayları anlattı ve Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ***"Bunun bir benzeri senin de başına gelecek! Ve sen onu yapmaya mecbur kalacaksın!"*** buyurduğunu hatırlattı.

1- İbn Ebil-Hadîd, II, 219~220

Duruma iyice sinirlenen Amr: "Ne o ey Ebû Tâlib'in oğlu! Bizi kafirlere mi benzetiyorsun!?" deyince Hz. İmam (a.s) ona şu cevabı verdi: **"Ey Amr! Sen ne zaman mü'minlere düşman, kâfirlere dost olmadın ki!?"**[1]

Sonunda zaten bu yola mecburen girmiş bulunan İmam (a.s), aynen Allah'ın Rasûlü (s.a.a) gibi, bunu da kabul etmek zorunda kaldı; anlaşma metni taraflarca imzalandı.

İş anlaşmanın uygulanmasına gelmişti. Ebû Mûsâ tekrar tekrar uyarıldı; dikkatli olması istendi. Nihayet hakemler meşhur **"Ezruh"*** denen yerde bir araya geldi. Taraflarca kabul edilmiş antlaşma metnini bir tarafa iterek yeni ve keyfî bir karar üzerinde anlaştılar. Buna göre her biri kendi emîrini azledecek; sonunda millet kimde karar kılarsa o emîr olacaktı. Amr "Sen şöylesin, sen böylesin; benden daha yaşlısın, İslâm'ı kabulde benden önceliğin var!" gibi sinsi taltiflerle önce Ebû Mûsâ'yı konuşturdu. Ebû Mûsâ yüksekçe bir yere çıkıp gerekeni yaptı; İmam Ali'yi görevinden azletti. Söz sırası Amr'a gelmişti; kendisinden beklenen büyük şeytanlığı orada da gösterdi ve şöyle dedi: "Duydunuz; Ebû Mûsâ kendi emîrini azletti. Bense Muâviye'yi emîr olarak atıyorum!!!" **Amr bununla ne kadar yalancı, sahtekâr ve münâfık birisi olduğunu cümle aleme ispatladı.**

Ortalık tekrar karışmıştı. Çilekeş İmam'ın (a.s) bütün bu çektiği sıkıntılar azmış gibi, onu hakemlik olayına zorlayan, gönderilecek hakemi de kendileri seçen o beyinsiz grup tekrar bir çatlak daha yaptı. Mü'minlerin Emîri'ni bu olumsuz gelişmelerden dolayı suçlamaya başladılar. "Allah'ın hükmü dururken, sen insanları hakem tuttun; onların hükmüne başvurdun; dolayısıyla kâfir oldun!!! ..." diyerek ondan ayrılıp karşısına geçtiler.

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) vefatından itibaren sürekli dışlanan, hemen her fırsatta haksızlığa maruz kalan Mü'minlerin Emîri İmam Ali (a.s), âsî Cemel ve Sıffîn ordularından sonra, bir de bu ahmaklarla,

---

1- Bu sözler için bk. et-Taberî, III, 107; İbn Ebil-Hadîd, II, 232~233, 275; el-Halebî, III, 23~24; Dahlân, II, 212~213; eş-Şeblencî, 108; Gölpınarlı, Hz. Ali: 37, 225~226, 254

* Bu toplantının **"Dûmet'ül-Cendel"** denen yerde yapıldığına dair rivâyetler de var. Ancak rivâyetlerin çoğu, "Ezruh" olduğunda birleşiyor. Yâqût el-Hamevî "Doğrusu da bu" diyor. (bk. Mu'cem'ül-Büldân: I, 130, II, 488)

geri zekâlı yobazlarla uğraşmak, onlarla savaşmak zorunda kaldı...[1]

Halbuki Hz. İmam'ı buna zorlayanlar bizzat kendileri olduğu gibi, "Hakem"i belirleyenler de onlardı. Bütün bu gelişmelerin tek suçluları kendileri olduğu hâlde Hz. İmam'ı (a.s) suçlamaları, onların ne kadar kıt akıllı ve beyinsiz olduklarını yeterince gösteriyordu.

İşte **163~185** nolu hadislerimiz bu ahmak fırkayı konu ediniyor ve onların durumlarından bahsediyor. Önceleri bol bol Kur'ân okudukları için **"Qurrâ"** denen bu fırkaya; İmam Ali'ye (a.s) baş kaldırıp isyan ettikleri için **"Hâricîler"**, Hz. İmam'dan ilk ayrıldıkları sırada "Harûrâ (yahut Haravrâ)" denilen bir yerde toplandıkları için **"Harûriyye"**, İmam ile Nehravân'da savaştıkları için **"Nehravân ordusu"** ve hadislerde "dinden çıktıkları" ifade edildiği için de **"Mâriqûn"** yahut **"Mâriqa"** adı veriliyor.

Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) "Hâricîler" fırkasının zuhur edeceğini önceden haber verdiğine dair hadisler başlıca şu sahâbîler kanalıyla rivâyet ediliyor:

1. Ebû Saîd el-Hudrî: Kendisinden pek çok kanaldan geliyor:

a. Ebû Nadra: **163~168** nolu hadisler.

b. Dahhâq el-Mişraqî: **169** ve **171** nolu hadisler.

c. Ebû Seleme: **170~171** nolu hadisler.

d. Abdurrahmân b. Ebî Nu'm: Ahmed (III, 4-5, 68, 73), Buhârî (enbiyâ, 9, meğâzî, 63, tef. Tevbe, 8, tevhîd, 23), Müslim (zekât, 143 ~146), Ebû Dâvûd (sünnet, 30) ve Müellif (zekât, 79, tahrîm'üd-dem, 26) rivâyet ediyor. İsnadının gayet sahih olduğunda kuşku yok.

e. Atâ b. Yesâr: İbn Ebî Şeybe (10728. htm), Buhârî (istitâbe, 6) ve Müslim (zekât, 147) rivâyet ediyor. İsnadı gayet sahih.

f. Ma'bed b. Sîrîn: Ahmed (III, 64) ile Buhârî (tevhîd, 58) rivâyet ediyor. İsnadı yine gayet sahih.

g. Qatâde el-Basrî: Ebû Dâvûd (sünnet, 30) ile Hâkim (II, 148) rivâyet ediyor. Qatâde'nin Ebû Saîd el-Hudrî'den işitmesi mümkün olmadığından, senedinde kopukluk var. Hâkim aradaki râvînin Ebul-

---

1- "Tahkîm hâdisesi için bk. el-Ya'qûbî, II, 188~190; İbn Sa'd, IV, 255~257; et-Taberî, III, 101~113; İbn Ebil-Hadîd, II, 206~260; Gölpınarlı, 218~239; Aycan, 147~159

Mütevekkil Ali b. Dâvûd olduğunu söylüyor ve ardından bu şekilde rivâyet ediyor.

h. Ebul-Mütevekkil: Hâkim (II, 148) **Saîd b. Beşîr eş-Şâmî** vasıtasıyla rivâyet ediyor. Saîd sadûq sayılan, ama hâfızasından çok şikayetçi olunan bir râvî.[1] Dolayısıyla "isnadı hasen" denebilir.

i. Haneş es-San'ânî: Hâfız İbrâhîm b. Huseyn (İbn Deyzîl), Abdullâh b. Lehî'a kanalıyla rivâyet ediyor. (İbn Ebil-Hadîd, II, 261) Abdullâh[2] dolayısıyla isnadı hasen bir hadis.

j. Âsım b. Şümeyh: Ahmed (III, 33) rivâyet ediyor. **Âsım**[3] dahil bütün râvîleri siqa olduğu için isnadı sahih bir hadis.

k. Yezîd b. Suheyb el-Faqîr: Ahmed (III, 52) rivâyet ediyor. **Yezîd** gayet siqa bir râvî.[4] Ancak ondan rivâyette bulunan **Süveyd b. Necîh** adlı râvînin "durumu meçhul birisi" olduğu izlenimi var.[5] Dolayısıyla isnadı zayıf.

2. İmam Ali (a.s): Kendisinden pek çok kanalla geliyor:

a. Zeyd b. Vehb: **177, 179~181** nolu hadisler.

b. Süveyd b. Ğafele: **173~175** nolu hadisler.

c. Ubeydullâh b. Ebî Râfi': **172** nolu hadis.

d. Târıq b. Ziyâd: **176** nolu hadis.

e. Küleyb el-Cermî: **178** nolu hadis.

f. Abîde es-Selmânî: **182~183** nolu hadisler.

g. Zirr b. Hubeyş: **184** nolu hadis.

h. Ebul-Vadıy Abbâd b. Nüseyb: Ahmed (I, 139, 140, 140-141) ile Ebû Dâvûd (sünnet, 30) rivâyet ediyor. Bütün râvîleri gayet siqa. Öyleyse isnadı gayet sahih.

i. Ebû Meryem es-Seqafî: Nuaym b. Hakîm* vasıtasıyla Ahmed (I, 151) ile Ebû Dâvûd (sünnet, 30) rivâyet ediyor. İsnadı hasen.

1- İbn Sa'd, VII, 468; ez-Zehebî, II, 128~130; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 284

2- İbn Lehî'a için sh. 173 ve 251'e bk.

3- ez-Zehebî, II, 352; İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 366

4- İbn Sa'd, VI, 305; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 375

5- İbn Sa'd, VI, 367

* Ebû Meryem ile Nuaym için **119** nolu hadisimizin durumuna bk.

j. Mâlik b. Hâris: Hâkim (II, 154) rivâyet ediyor ve "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih" diyor; ez-Zehebî de onaylıyor.

k. Ebû Kebîr Rufey' (Ensâr'ın azadlısı): Ahmed (I, 88) rivâyet ediyor. Râvîlerinin hepsi siqa; yalnız **Ebû Kebîr** meçhul bir râvî gibi görünüyor.[1] O yüzden isnadı zayıf denebilir.

l. Rayyân b. Sabira: İbn Sa'd (VI, 230) rivâyet ediyor.

m. Habbe el-Uranî: İbn Deyzîl rivâyet ediyor. (İbn Ebil-Hadîd, II, 276)

n. Yezîd b. Ruveym: İbn Ebil-Hadîd (II, 276) yer veriyor.

3. Abdullâh b. Ömer: Üç kanalla rivâyet ediliyor.

a. Torunu Muhammed b. Zeyd: Buhârî (istitâbe, 6) rivâyet ediyor. İsnadı sahih.

b. Azadlısı Nâfi': İbn Mâce (muqaddime, 12) Buhârî'nin şartlarına göre sahih bir isnadla rivâyet ediyor.

c. Şehr b. Havşeb: Ahmed (II, 84) rivâyet ediyor. Şehr'den rivâyet eden **Ebû Cenâb Yahyâ** tedlisçiliğiyle ünlendiği için[2], hadisin isnadı zayıf sayılır.

4. Sehl b. Huneyf: İbn Ebî Şeybe (10727. htm), Ahmed (III, 486), Buhârî (istitâbe, 7), Müslim (zekât, 159-160) Müellifimiz (el-Kübrâ'da) rivâyet ediyor. (el-Aynî, XIX, 375) İsnadı yine sahih.

5. Câbir b. Abdillâh: İbn Ebî Şeybe (10728. htm), Ahmed (III, 353~355), Müslim (zekât, 142) ve İbn Mâce (muqaddime, 12) sahih bir isnad ile rivayet ediyor.

6. Ebû Zerr el-Ğıfârî: İbn Ebî Şeybe (10727. htm), Ahmed (V, 31, 176), Müslim (zekât, 158), İbn Mâce (muqaddime, 12) ve Dârimî (cihâd, 39) rivâyet ediyor. İsnadı sahih.

7. Râfi' b. Amr el-Ğıfârî: Ebû Zerr el-Ğıfârî hadisiyle aynı isnadla geliyor. O hadisin kaynaklarına bakınız. (Dârimî dışında)

8. Enes b. Mâlik: Ahmed (III, 159, 183, 189, 197, 224), Ebû Dâvûd (sünnet, 30), İbn Mâce (muqaddime, 12) ve Hâkim (II, 147~148) rivâyet ediyor. Hâkim "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih" di-

---

1- İbn Sa'd, VII, 218

2- İbn Sa'd, VI, 360; ez-Zehebî, IV, 371; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 353

yor; ez-Zehebî de onaylıyor.

9. Ebû Berze el-Eslemî: İbn Ebî Şeybe (10728. htm), Ahmed (IV, 422, 424), Müellif (tahrîm'üd-dem, 26) ve Hâkim (II, 146~147) **Şerîk b. Şihâb** kanalıyla rivâyet ediyor. Hâkim "Müslim'in şartlarına göre sahih" diyor ve ez-Zehebî de sesini çıkarmıyorsa da bu doğru değil. Evet, Şerîk dışında tüm râvîleri siqa. Şerîk ise makbul ve vasat bir râvî.[1] Dolayısıyla isnadı hasen bir hadis.

10. Abdullâh b. Amr: Üç kanalla rivâyet ediliyor.

a. Miqsem Ebul-Qâsım: Ahmed (II, 219) ile et-Taberî (II, 176) rivâyet ediyor. Tüm râvîleri siqa. Dolayısıyla isnadı sahih.

b. Ömer b. Hakem el-Medenî: Hâkim (II, 145-146) rivâyet ediyor. Hâkim "Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih" diyorsa da bu doğru değil. Bir defa, bu hadis Buhârî'nin değil, Müslim'in râvîleri kanalıyla geliyor. İkincisi, isnadında **Muhammed b. Sinân el-Qazzâz** var. Muhammed, Buhârî ile Müslim'in olmadığı gibi, diğer sünen sahiplerinin râvîlerinden de değil. Ancak makbul, vasat bir râvî.[2] O yüzden isnadı hasen.

c. Şehr b. Havşeb: Ahmed (II, 198-199, 209) rivâyet ediyor. İsnadı Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis.

11. Ebûbekra es-Seqafî: İki kanalla geliyor:

a. Oğlu Müslim: Ahmed (V, 36, 44) ile Hâkim (II, 146) rivâyet ediyor. Hâkim "Müslim'in şartlarına göre sahih" diyor; Şamlı ez-Zehebî ise sesini çıkarmıyor.

b. Bilâl b. Buqtur: Ahmed (V, 42) rivâyet ediyor. Bilâl'in meçhûl bir râvî olduğu anlaşılıyor. O yüzden isnadı zayıf.

12. Abdullâh b. Mes'ûd: İbn Ebî Şeybe (10727. htm), Ahmed (I, 404), Tirmizî (fiten, 65) ve İbn Mâce (muqaddime, 12) rivâyet ediyor. İsnadında **Ebûbekr b. Ayyâş el-Esedî** var: Buhârî ile Müslim'in siqa, sadûq ama hâfıza bakımından zayıf sayılan râvîlerinden.[3] Öyleyse isnadı en azından hasen bir hadis.

1- İbn Hacer, et-Taqrîb: I, 337

2- ez-Zehebî, III, 575; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 177

3- İbn Sa'd, VI, 386; Buhârî, fiten, 18; Müslim, muqaddime, 14; ez-Zehebî, IV, 499~503; İbn Hacer, et-Taqrîb: II, 406

13. Abdullâh b. Abbâs: "... Simâk – Ikrime – İbn Abbâs" kanalıyla İbn Ebî Şeybe (10728. htm), Ahmed (I, 256) ve İbn Mâce (muqaddime, 12) rivâyet ediyor. Simâk hakkında daha önce söz ettik.* Diğer râvîleri de siqa sayıldığına göre; isnadı en azından hasen.

14. Uqbe b. Âmir el-Cühenî: Ahmed (IV, 145) rivâyet ediyor. Uqbe'den rivâyette bulunan Abdülmelik b. Melîl ile oğlu Abdülazîz meçhûl râvîler. Dolayısıyla isnadı zayıf.

15. Ebû Hürayra: Ahmed (II, 367) sahih bir isnadla rivayet ediyor.

16. Âişe annemiz: Ahmed b. Hanbel rivâyet ediyor. (İbn Ebil-Hadîd, II, 267)

17. Sa'd b. Ebî Vaqqâs: İbn Ebî Şeybe (10728. htm) ile Taberânî rivâyet ediyor. (eş-Şevkânî, en-Neyl: IX, 30)

18. Muhammed el-Bâqır (a.s) mürseli: et-Taberî (II, 176) sahih bir isnad ile rivâyet ediyor.

Bunlar sadece tesbit edebildiklerimiz. Sadece bu kadarı bile bu mucizevî hadisin ne kadar sahih ve yaygın olduğunu ispata kâfî. Dolayısıyla bu hadisler **"mütevâtir"** hadislerdir.[1] Sadece Ebû Saîd el-Hudrî ile İmam Ali'den bile tevatüre varan bir güçlülükte rivâyet edilen bir hadisin "mütevâtir" olduğunda kuşkuya yer yok!

Bu arada Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) "Hâricîler"in çıkışını haber verdiğine dair değişik bir hadis daha var.

Enes b. Mâlik'in anlattığına göre; Peygamber (s.a.a) zamanında ibadet ve tâata düşkünlüğüyle herkesi şaşırtan birisi vardı. Bir gün Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) yanından geçip mescide girdi; kimseye selâm dahi vermedi. Efendimiz onu görür görmez: ***"Bu adamın yüzünde şeytan alâmeti var!"*** buyurdu ve derhal öldürülmesini emir buyurdu.

Önce Ebûbekr kalktı. Onun içerde namaz kıldığını görünce vazgeçip geri döndü ve onu namaz kıldığı için öldüremediğini söyledi. Sonra Ömer atıldı onu öldürmek için. O da secde halinde gördüğü için

---

*** 34** nolu hadisimizin durumuna bk.

2- Ebûbekr er-Râzî el-Cessâs (V, 280) ile Mu'tezile ulemâsından İbn Ebil-Hadîd (II, 265) de aynı kanaatte. Şâfiîlerden İbn Hacer el-Asqalânî de bu hadisin Allah'ın Rasûlü'ne (s.a.a) ait olduğunda kesinlik olduğunu ifade ediyor. (Buhârî: istitâbe, 7'nin şerhi)

öldüremedi. Daha sonra Ali kalktı; baktı ki mescidden çıkmıştı. Onu bulupta öldüremedi. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Eğer o öldürülecek olsaydı, ümmetimden iki kişi olsun ihtilâfa düşmezdi!" [1]

Ebû Saîd el-Hudrî'nin* anlattığına göre; daha sonra aynı kişi bir vadide namaz kılıyorken Ebûbekr tarafından tekrar görülüyor. Durumu Hz. Peygambere (s.a.a) haber veriyor; O da ona, gidip onu öldürmesini emir buyuruyor. Sonra hemen aynı olay yaşanıyor: Ebûbekr ile sonra Ömer namaz kıldıkları bahanesiyle öldüremiyor onu. Ali (a.s) gittiğinde ise yerinde bulamıyor. Ardından Allah'ın Rasûlü (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Bu ve arkadaşları Kur'ân okurlar; ama (*okudukları Kur'ân****) boğazlarından aşağı inmez! Okun avını delip geçtiği gibi dinden çıkarlar ve ok geri dönmedikçe de geri dönmezler! Onları öldürün; onlar mahlûkâtın en şerlileridir!"*** [2]

Yukardaki hadislerde Allah'ın Peygamberi'ne (s.a.a) "Âdil ol ey Allah'ın Rasûlü!" diyen küstah ile, buradaki hadislerde sözü edilen adam aynı kişidir. Adı: **"Hurqûs b. Züheyr"**. Temîm kabilesinden bir sahâbî! Kendisine **"Zül-Huveysıra"** ve **"Züs-Sedye"** de deniyor.** Ancak isminden ziyâde "Zül-Huveysıra" ve "Züs-Sedye" lakaplarıyla daha çok tanınıyor. İbadet ve tâata, Kur'ân okumaya düşkünlüğüyle şöhret bulmasına rağmen, okuduğu Kur'ân'ın rûhundan, yaptığı ibadetlerin özünden habersiz "kıt akıllı" birisi. Zaten o yüzden Hâricî hareketinin içinde aktif görev aldı ve orada öldürüldü.

185 nolu hadisimiz ise Hâricîlerin taşıdığı şüpheleri ve bunun izâle yollarını işliyor.

1- Bezzâr ile Ebû Ya'lâ rivâyet ediyor. (İbn Hacer, el-İsâbe: I, 484; Şerafuddîn, en-Nass: 93~94; el-Emînî, VII, 216~217)

* İbn Hacer (Buhârî: istitâbe, 7'nin şerhi; eş-Şevkânî, IX, 32) aynı hadisin Ebû Ya'lâ tarafından Hz. Câbir'den de hem de **sahih** isnadla rivâyet edildiğini söylüyor.

2- Ahmed (III, 15) rivâyet ediyor. (ayr. bk. Şerafuddîn, en-Nass: 96; el-Emînî, VII, 216; İslamoğlu, 150~151) İsnadı **sahih** bir hadis. İbn Hacer el-Asqalânî "İsnadı ceyyid" diyor. ((Buhârî: istitâbe, 7'nin şerhi; ayr. bk. eş-Şevkânî, IX, 32)

** Kendisine "Züs-Sedye = Memeli" denmesinin sebebi belli: Çünkü pazılarının birinde kadın memesini andıran şişkinlik vardı. "Zül-Huveysıra" ise "Küçük böğürlü" anlamına geliyor. Ama ona bu lakabın neden verildiği belli değil.

Hadislerimizden çıkan belli başlı hükümler:

a. Hâricîler Kâfirdir.

88-89 nolu hadisimizin açıklamalarında geçen hadisler, İmam Ali ile arası iyi olmayanların Allah ve Rasûlü'nü karşılarına almış olacaklarını; dolayısıyla İslâmla olan ilgi ve alâkalarının bütünüyle tehlikeye düşeceğini ifade ediyor.

Buradaki hadislerde geçen, özellikle ***"Onlar okun avını delip geçtiği gibi dinden / İslâm'dan çıkarlar!"*** vb. ifadeler de, Hâricîlerin İslâm ile, Kur'ân ile hiçbir ilgi ve alâkalarının olmadığını; dolayısıyla "kâfir" olduklarını açıkça ifade ediyor. Öyle ki, bu hususta yoruma bile hacet bırakmıyor. Yani, okun avını delip çıkması ne kadar anlık ise, bunların İslâm'a girip çıkmaları da o kadar anlık bir mes'eledir. Ehl-i Beyt (İmâmiyye) mektebimizle Mu'tezile mektebi bu kanaatte. Zaten Mu'tezile mektebi, İmam Ali'ye düşman olan, onunla savaşan herkesin cehennemlik olduğunu, tevbe etmedikçe küfür üzere ölmüş olacaklarını söylüyor.[1]

Bu kesin ifadelerin yer aldığı hadisler şu sahâbîlerden geliyor:

1. Ebû Saîd el-Hudrî (Bütün kanallardan gelen hadisler)

2. İmam Ali (a.s) (Zeyd, Süveyd, Târıq, Âsım ve Ebû Kesîr kanalıyla gelen hadisler)

3. Abdullâh b. Ömer (Her üç kanalla gelen hadisler)

4. Sehl b. Huneyf

5. Câbir b. Abdillâh

6. Ebû Zerr el-Ğıfârî

7. Râfi' el-Ğıfârî

8. Enes b. Mâlik

9. Ebû Berze el-Eslemî

10. Abdullâh b. Amr (Miqsem ve Şehr kanalıyla gelen hadis)

11. Ebûbekra es-Seqafî (Her iki kanalla gelen hadisler)

12. Abdullâh b. Mes'ûd

1- bk. İbn Ebil-Hadîd, I, 9, VI, 325

13. Abdullâh b. Abbâs

14. Uqbe b. Âmir el-Cühenî

15. Ebû Hürayra

16. Sa'd b. Ebî Vaqqâs

17. İmam el-Bâqır (a.s)

Ehlisünnet alimleri ise bu konuda farklı düşünüyor: Onlar genel olarak Hâricîlerin hak halîfeyle savaştıkları için hatalı ve günahkâr olduklarını; ancak "kâfir" olmadıklarını söylüyorlar. Yukardaki hadisleri de "İmama itaatten çıkarlar!" şeklinde te'vîl ediyorlar.[1]

Oysa Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) hadisleri gayet açık bu konuda. Bu son derece açık hadisleri "İmama itaatten çıkmak"la yorumlamak, naslar karşısında ictihad yapmaktan başka bir şey değil. Bunun ne kadar büyük bir vebal olduğunu ise onlar da çok iyi biliyorlar!

Not: Bizim buradaki "Hâricîler"den kastımız, İmam Ali'nin (a.s) hak halife olduğu ve ona karşı gelmenin Allah ve Rasûlü'ne karşı gelmekle eş anlamlı olduğu konusunda kendisine huccet tamam olan, yani bu konuda endişeleri ikna edici delillerle tamamen giderilen; buna rağmen Hz. İmam'ı "kâfir" kabul ederek onunla inadına savaşan hâricîlerdir. Bunlar, gerçekler bütün çıplaklığıyla ortada olduğu hâlde aşırı inatları ve kalın kafalı olduklarından bu duruma düşmüşlerdir.

Sonraki dönemlerde yaşayan ve o olayların iç yüzünü pek iyi bilmeyen hâricîler, bilhassa İbâdıyye kolu ise kâfir sayılmazlar. Onlar bu konuda mazur sayılır. Onların görevi tüm önyargıları bir tarafa iterek hakikatı buluncaya dek araştırmaktır.

b. Hâricîlerle Savaşmak Farzdır.

Hâricîler, ilgili hadislerden ve onların hayat hikayelerinden de anlaşılacağı üzere, fazlasıyla namaz kılar; namazların sünnetleri bir tarafa, müstehablarını bile hiç kaçırmazlardı. Gündüzleri oruç tutar, gece-

---

1- en-Nevevî, Şerhu Müslim: VII, 160, 164~165; İbn'ül-Hümâm, el-Feth: VI, 100; İbn Qudâme, el-Muğnî: X, 47~48; el-Hıcâvî, el-İqnâ': IV, 293; el-Mavsılî, el-İhtiyâr: IV, 151; eş-Şevkânî, IX, 32~33; Davudoğlu, Müslim Şerhi: V, 507~508

Bu arada onları tekfir edenler de var. Abdülqâhir el-Bağdâdî (Usûl'üd-Dîn: 292, el-Farq: 351), Ebûbekr b. el-Arabî (Şerh'ut-Tirmizî'de), Taqiyyüddîn es-Sübkî ve el-Bezzâzî (el-Fetâvâ: VI, 318) bunlardan bazıları. (bknz. eş-Şevkânî, IX, 32)

leri nafile namaz kılmakla meşgul olurlardı. Öyle ki; namaz kılmaktan ellerinin içleri ve alınları kalın nasırlar bağlardı! Harıl harıl Kur'ân okurlardı. Dünyaya ve maddiyata değer vermezlerdi. Kısacası; böylesi bir mütevâzi hayat içinde yaşarlar, İslâm'ın zahirine (dış görünüşüne) aykırı hareket etmemeye çok özen gösterirlerdi...

Diğer yandan, korkusuz, cengâver, bir o kadar da fedâkar insanlardı. İnançları uğruna, gözlerini kırpmadan ölüme koşarlardı. Haksızlığa karşı tahammülleri yoktu. "Zulme karşı boyun eğmek" gibi aşağılık bir sıfata da sahip değillerdi...

Dış görünüşleri itibariyle "takvâ sahibi, iyi bir müslüman" portresi çizen bu adamlar; ne yazık ki İslâm'ın sadece dış görünümüne önem veriyorlardı. Kıldıkları namazın ve tuttukları orucun ruhundan habersizlerdi. Okudukları Kur'ân'ı hiç anlamazlar, onun asıl mesajına pek dikkat etmezler, onu sadece "okumak"la yetinirlerdi. Cehâlet ve kabalık, iliklerine kadar işlemişti. Bütün eksikliklerini, giydikleri elbiselerle ve uzun secdelerle kapatmaya çalışıyorlardı. Zulme ve haksızlığa karşı idiler; ama neyin hak ve adalet, neyin zulüm ve haksızlık olduğunu bilmiyorlardı. Bir kez de olsa günah işleyen ve kendileri gibi düşünmeyen müslümanları "kâfir" sayarlar; onları Allah'ın rahmetinden ebedî mahrûmiyete mahkum ederlerdi. Ortada kendilerinden başka müslüman yoktu!...

Bu ruhsuz ve beyinsiz insanların yaptıkları dindarlık kisvesine bürünmüş, tam bir "yobazlık" ve "gericilik" idi; hem İslâm'ı hem de Müslümanları onların şerrinden korumak gerekiyordu. İnsanların çoğunlukla "dış görünüşü"yle değerlendirildiği şu dünyada, bu tür yobazların karşısında durmak, hele onlarla savaşmak elbette zor bir işti. Başkalarına bunu izah etmek kolay değildi. Mü'minlerin Emîri İmam Ali (a.s) işte böylesi kritik bir durumla karşı karşıyaydı.

Hz. İmam bu konuda şöyle buyuruyor: "**Bu fitnenin gözünü çıkaran benim. Karanlık ve şüphelerle dolu dalgaları iyice kabarıp kuduzluğu arttıktan sonra, benden başka hiç kimsenin böyle bir girişimde bulunabilecek cür'eti yoktu!**"[1]

Büyük İmam bu sözüyle Hâricî hareketinin iki önemli yönüne değiniyor: **Birinci** husus, dindar ve takvâlı görünen bu içi kof, yobaz ve

---

1- Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: I, 182~183 (89 nolu hutbe = İbn Ebil-Hadîd, VII, 44); el-Ya'qûbî, II, 193

gerici insanlarla savaşmanın ne kadar zor bir iş olduğu. Çünkü onlar dış görünüşleriyle pek çoklarını etkileyebilirler, kendileriyle yapılacak savaşın yerli ve meşrû olup olmadığında pekâlâ şüpheye sokabilirlerdi. Bu yüzden hâdise karanlık ve aynı zamanda şâibeliydi; çokları hâdisenin iç yüzünü kavrayamayacağı için sağlıklı karar veremeyebilirdi. **İkinci** husus ise, kuduzluk hali. İmam (a.s) burada "keleb" kelimesini kullanıyor. "Keleb" bilhassa köpeklere mahsus "kuduz" hastalığını ifade eden bir kelime.* Kuduz bir hayvan etrafına, hatta sahibine saldırır, önüne geleni ısırır. Isırdığı her canlıya kuduz mikrobunu taşır ve önü alınmadığı takdirde, toplum için çok ciddî bir tehlike haline gelir. Artık onu öldürmekten başka da çare yoktur.

Mü'minlerin Emîri (a.s), dış görünüşü itibariyle herkesi aldatan bu Hâricîleri kuduz itlere benzetiyor. "Takvâ sahibi iyi bir müslüman" görünümlü bu cahil, yobaz ve inatçı insanların topluma bir sardığını düşünün. Kendi "doğru"larından başka "doğru" tanımayan, hiçbir mes'elenin özünden haberdar olmayan, sakat İslâmî imajlarıyla toplumu zehirleyecek; Allah'ın dinini "zihinleri uyuşturan bir afyon" gibi takdim edecek bu adamlardan daha tehlikeli kim olabilir!? İslâm'a kim bu ahmaklardan daha çok zarar verebilir!? Kendilerinden başka herkesi "kâfir" gören; üstelik köşe başlarını tutup herkesi rahatsız eden bu insanları ortadan kaldırmaktan başka çözüm var mı?

Diğer yandan bu tip insanlar, tamamen câhil ve İslâm'ın özünden habersiz oldukları için, İslâm düşmanı münafıklar tarafından her zaman kullanılabilir, onların kurduğu tuzağa düşebilir. Hâricîlerin Muâviye ve Amr'ın sinsi oyununa düşmelerinin sebebi de buydu. İmam Ali onların bu yönünü şu çarpıcı ifadeleriyle dile getiriyor: "**Siz-**

---

* Hz. İmam'ın (a.s) bu sözü bize ister istemez, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) ***"Hâricîler, cehennemlik olanların köpekleridir!"*** hadisini hatırlatıyor. (Hadis için bk. Ahmed: IV, 355; İbn Ebî Şeybe, 10727. htm; İbn Mâce: muqaddime, 12; el-Münâvî, III, 509 vd.

Abdullâh b. Ebî Evfâ adlı bir sahâbî tarafından rivâyet edilen bu hadis, sened bakımından eleştiriliyor ve "zayıf" olduğu söyleniyor. Bu doğru; ancak aynı hadis **[**Abdullâh b. Ebî Evfâ – Saîd b. Cümhân – Hammâd b. Seleme ve Haşrac b. Nübâte - ... **]** kanalıyla da rivayet ediliyor. Ebû Dâvûd et-Tayâlisî ile Ahmed (IV, 382) tarafından rivayet edilen bu hadisin isnadında sorun yok!

Diğer yandan aynı hadis Ebû Ümâme el-Bâhilî tarafından da rivayet ediliyor. (bk. Ahmed: V, 250, 253, 256, 269; Hâkim, II, 149~150) Hâkim bu hadis için **"Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis"** diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor.

ler, insanların en kötülerisiniz. Şeytanın yayında kurulu oklar kesilmişsiniz. Hedefe sizinle nişan almada, halkı sizinle şaşkına çevirip şüphe ve tereddüde sokmakta!"[1]

İşte Hz. İmam (a.s), onların iç yüzlerini iyi bildiği için, her şeyi göze aldı ve onların karşısına dikildi. İslâm'ı "gerici ve ruhsuz bir din"e dönüştürecek bu yobaz harekete bütün gücüyle karşı koydu. İmam Ali (a.s) bu girişimiyle, ilerde çıkabilecek böylesi dindar ve ahmak din düşmanlarıyla savaşılabileceğini gösterdi bizlere.*

Zaten Allah'ın Rasûlü (s.a.a) de kendisinden sonra böyle bir fırkanın çıkacağını haber verdikten sonra, nerede olursa olsun, onlarla savaşılmasını emrediyor. Hatta Abdurrahmân b. Ebî Nu'm kanalıyla gelen Ebû Saîd el-Hudrî hadisinde ***"Onlara yetişseydim, kendilerini Âd kavmi gibi yok eder; öldürürdüm!"*** buyuruyor; ama o günlere yetişemeyeceğini bildiği için de ***"Onlarla karşılaştığınızda öldürün!"*** talimatını vererek herkesi onlarla savaşmaya çağırıyor. İşte bu talimatın açıkça yer aldığı hadisler:

1. Ebû Saîd el-Hudrî (Ebû Nadra'dan oğlu Abdülmelik yoluyla rivâyet edilen hadis. Hâkim (II, 154) rivâyet ediyor ve "isnadı sahih" diyor, Şamlı ez-Zehebî de aynen onaylıyor. Ayrıca Qatâde kanalıyla gelen hadis.)

2. İmam Ali (a.s) (Süveyd, Abîde ve Zirr b. Hubeyş ve Ebû Meryem (Ahmed, I, 151) kanalıyla gelen hadisler)

3. Enes b. Mâlik

4. Abdullâh b. Amr (Ömer ve Şehr kanalıyla gelen hadisler)

5. Ebûbekra es-Seqafî (Oğlu Müslim kanalıyla gelen hadis)

6. Ebû Berze el-Eslemî

7. Abdullâh b. Mes'ûd [2]

Allah'ın Rasûlü (s.a.a) Hâricîlerle savaşmayı emretmekle bırakmıyor. Hemen ardından onlarla savaşanların Allah katında büyük ecir-

---

1- Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: II, 11 (123 nolu hutbe = İbn Ebil-Hadîd, VIII, 112)

* Bu konuda daha detaylı ve doyurucu bilgi edinmek isteyenler, Şehîd Âyetullâh Murtazâ Mutahharî'nin **"Hz. Ali (a.s)"** kitabına bakabilirler. s. 123 vd.

2- el-Cessâs Hâricîlerin öldürülmesini emreden bu hadislerin "**mütevâtir**" olduğunu söylüyor. (Ahkâm'ul-Qur'an: V, 280)

lere nâil olacağını da müjdeliyor. Özellikle İmam Ali'nin "Şayet gevşemeyecek olsaydınız, onlarla savaşanlar için Allah'ın neler va'dettiğini, (elçisi) Muhammed'in (s.a.a) dilinden size anlatırdım!" buyurduğuna bakılırsa, bunun sevabının hakikaten umulandan da çok olduğu anlaşılır.

NOT: Hâricîlerle savaşmak; ancak masum yada âdil bir imam eşliğinde farzdır. Aksi hâlde onlara dokunulmaz. Çünkü onların, "zulme ve haksızlığa karşı koymak ve bu yolda baş kaldırmak" gibi bazı güzel yanları da var. Yönetici masum yada âdil değil ise zâlim demektir. Bu durumda onlarla savaşmak sadece zâlimlere yarar. Hz. İmam (a.s) bu gerçeği şu sözleriyle dile getiriyor: **"Benden sonra Hâricîlerle savaşmayın! Çünkü hakkı arayıp batıla düşenler ile batılı arayıp aradığına kavuşanlar bir değildir."**[1]

Burada "Hakkı arayıp batıla düşenler"den maksat Hâricîler, "Batılı arayıp aradığına kavuşanlar"dan maksat ise Muâviye ve azgın çetesidir. Mü'minlerin Emîri İmam Ali (a.s) kendinden sonra yönetimin Ümeyye oğullarının elinde kalacağını biliyordu. Böyle durumlarda Hâricîlerle mücadele etmek en çok onların işine yarayacağı için, Hz. İmam bunu yasakladı.

c. Hâricîler Kıt Akıllı, Ahmak İnsanlardır.

Yukarda geçen hadislere dikkat edilirse, Hâricîlerle ilgili temel sıfatlar da dikkatimizi çekiyor. Allah'ın Rasûlü (s.a.a) onlarla ilgili şu sıfatlara yer veriyor hadislerinde:

* Kıt akıllı, ahmak insanlardır.

* Bol bol Kur'ân okurlar.

* İbadet ve tâata çok düşkündürler.

* Okudukları Kur'ân boğazlarından aşağı inmez.

Bütün bunlar onların okudukları Kur'ân'dan habersiz, kıt akıllı, beyinsiz, geri zekâlı ve ahmak insanlar olduklarını ortaya koyuyor. Zaten öyle olmasalardı; okudukları Kur'ân'ı biraz olsun anlarlar ve Ehl-i Beyt'in anlam ve önemini bilirlerdi. İmam Ali'nin yanındayken, kendi yaptıklarından dolayı onu suçlamazlar; ona baş kaldırmazlardı.

1- Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: I, 103 (58 nolu hutbe = İbn Ebil-Hadîd, V, 78). Bu sözü İbn Ebî Şeybe (10728. htm) de rivayet ediyor.

Mü'minlerin Emîri İmam Ali'nin (a.s) şu sözleri onların ne kadar ahmak olduklarını çarpıcı biçimde ortaya koyuyor:

"Öfkeli, kaba ve görgüsüz, aşağılık ve bayağı insanlar. Köle ruhlu, insanların en rezili herifler. Şuradan buradan gelip toplanmış eşkıyâ tînetli serseriler güruhu. Bunlar, İslâm'ın inceliklerinin öğretilmesi, eğitilip yetiştirilmesi gereken insanlardır. Her şeyden önce İslâm'ı öğrenmeli, İslâmî bir eğitim ve terbiyeden geçmeliler. Bunların başında bir kayyum ve velîleri olmalı; bir büyüğün sözlerini dinlemeliler. Böylesine başına buyruk olmamalılar...**"** [1]

d. Hâricîlerin Endişeleri Tamamen Yersizdir.

Hâricîlerin İmam Ali'ye başkaldırıp kılıç çekmelerinin altında yatan gerekçelere dikkat edecek olursak, onların başlıca şu üç nedene dayandıkları görülür. Nitekim Abdullâh b. Abbâs ile yaptıkları (**185** nolu hadisimizin konu edindiği) tartışmalarda da, bu üç hususdan başka nedenlerinin olmadığı net bir biçimde anlaşılıyor:

1. Ali b. Ebî Tâlib, Allah'ın hükmü dururken, Kur'ân'a baş vurmak varken insanların hükmüne başvurdu; onları hakem yaptı.

2. Azgın çete ile yaptığı anlaşmada "Mü'minlerin Emîri" ünvanını sildirdi. Bununla o kendisini bu görevden uzaklaştırdı.

3. Karşı tarafla yaptığı savaşlarda ne esir aldı, ne de ganimet. Oysa şayet karşı taraf mü'min ise onlarla savaşılmaz! Yok mü'min değil; kâfir iseler, esir ve ganimet almak en doğal hakkımızdır.

Onların saplanıp kaldıkları ve bir türlü içinden çıkamadıkları sorunlar işte bunlardan ibaret. İmam Ali (a.s) ile çok yakın arkadaşı Abdullâh b. Abbâs, Hâricîlerle yaptıkları tartışmalarda, onların bu endişelerinin tamamen haksız ve yersiz olduğunu ispatlamış ve bütün tereddütlerini gidermiş bulunuyor.

Abdullâh b. Abbâs'ın -belki söylemiştir; ama rivâyetlerde buna yer verilmiyor- değinmediği bir önemli husus var: O da Hâricîlerin eleştirip durdukları "Hakem" olayına İmam Ali'yi bizzat kendilerinin sokmuş oldukları gerçeği! Konuyla ilgili tüm kaynaklar, Hz. İmam'ın (a.s) bu işe zoraki sokulduğunu, onun buna hiçbir şekilde taraftar ol-

---

1- Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: II, 258 (233 nolu hutbe = İbn Ebil-Hadîd, XIII, 309)

madığını; Eş'as önderliğinde ahmak bir grubun onu bu işe ittiklerini ve hakem seçiminde bile İmam'ın (a.s) düşüncesinin hiç dikkate alınmadığını açıkça ortaya koyuyorlar. Hz. İmam'ı buna mecbur edenler onlar olduğu gibi, "Ali Hakemlerin hükmüne razı olmakla kâfir oldu!" diyenler de onlar. Dolayısıyla Hâricîler İmam Ali'yi tekfîr edeceklerine kendilerini tekfîr etmeliler.

Hâricîler, bu "tekfir" oklarını sadece Hz. İmam'a yöneltmekle kalmadılar. Bu silahı İmam'ın yanında bulunan diğer müslümanlara da doğrulttular. İmam'ın yaptığını ileri sürdükleri suçla onları da suçladılar. Diğer yandan onlar, "Allah nasıl hakemlik yapar, Kur'ân'ın hakemliğine nasıl başvurulur?" bunu bilmiyorlardı. ***"Hüküm yalnız Allah'ındır!"*** **(**Yûsuf: 40**)** ayetini, içeriğini bilmeden, bir slogan gibi okuyup duruyorlardı. Tabî ki bu durum onların ahmaklıklarından ve İslâm'ın özünden nasipsiz olduklarından kaynaklanıyordu.

İmam Ali (a.s) bu konuda şöyle buyuruyor: **"**Benim yanlış yapıp yoldan çıktığımı iddia etmekte israr ediyorsanız; benim bu sözde sapıklığım yüzünden, neden bütün ümmet-i Muhammed'i sapıklıkla suçluyorsunuz? Neden onları da benim yaptığım bir hata yüzünden sorumlu tutuyor, günahlarımdan ötürü onları tekfir ediyorsunuz? Kılıçlarınızı çekmiş; yerli yersiz her yere vuruyor, günah işleyenlerle işlemeyenleri birbirine karıştırıyorsunuz! Siz de biliyorsunuz ki; Allah'ın Rasûlü (s.a.a) zinâ edeni recmetmiş; ardından da cenaze namazını kılmış, geriye bıraktığı mirası vârislerine dağıtmıştı. Kâtili kısas yoluyla öldürmüş, mirasını âilesine dağıtmıştı... Allah'ın Rasûlü (s.a.a) suç işledikleri için onları tutuklamış, Allah'ın öngördüğü cezayı tatbik etmişti; ama Müslüman oldukları için onların hazineden aldıkları âidâtı kesmedi, adlarını müslümanların dışında tutmadı...**"** [1]

"Söz hak, maksat bâtıl! Evet, Hüküm yalnız Allah'ın; ancak onlar yöneticilik hakkının da Allah'a ait bir hak olduğunu, (dolayısıyla insanları Allah'tan başkasının yönetemeyeceğini) söylüyorlar. Halbuki insanların iyi veya kötü bir yöneticiye ihtiyaçları vardır. Bir yönetici sayesinde mü'minler İslâm'ı yaşarlar, kâfirler de dünya nimetlerinden faydalanırlar...**"** [2]

1- Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: II, 11 (123 nolu hutbe = İbn Ebil-Hadîd, VIII, 112)

2- Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: I, 87 (39 nolu hutbe = İbn Ebil-Hadîd, II, 307). İbn Ebî Şeybe (10728. htm) gayet sahih bir isnadla rivayet ediyor.

"Biz adamları hakem seçmedik; Kur'ân'ı hakem seçtik. Kur'ân işte şu iki kapak arasında bulunan, üstü örtülü bir yazıdan ibaret: Dili yok ki konuşsun! Ona bir tercüman gerek. Onun adına ancak ilim adamları konuşabilir..." [1]

Mü'minlerin Emîri İmam Ali'nin (a.s) bu sözleri, maalesef zaten ahmak olan Hâricîleri yola getirmeye yetmedi.

e. Hadisler Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Mucizesine ve İmam Ali'nin Kerametine Delildir.

Konuyla ilgili hadisler, Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) Hâricîler diye bir fırkanın çıkacağını önceden bildiğini ve ona göre haber verdiğini açıkça ortaya koyuyor. Bu olay Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) gayba ait en büyük mucizelerinden sayılır. Bu hadisleri gündemine alıpta olayın "mucizevî" boyutuna değinmeyen hemen kimse yok! [2]

İmam Ali (a.s) de Nehravân'da Hâricîlerle yaptığı savaşın sonunda "Şu memeli adamı bulun bakalım!", bazı rivâyetlerde "Şu özürlü, bir kolu eksik adamı bulun!" talimatını veriyor. Arıyorlar; her tarafı didik didik ediyorlar; ama bulamıyorlar! İmam "Tekrar arayın!" buyuruyor... Kısacası sonunda bir yerde cesetlerin arasında bulunuyor. İmam bunun üzerine tekbir getirerek rahatlıyor ve "Vallâhi ben ne yalan konuştum; ne de bana yalan söylendi!" buyurarak o adamın orada ölmüş olacağından haberdar olduğunu îmâ ediyor. Konuyla ilgili rivâyetler İmam Ali'den şu kanallarla geliyor:

a. Zeyd b. Vehb

b. Ubeydullâh b. Ebî Râfi'

c. Târıq b. Ziyâd

d. Küleyb el-Cermî

e. Abîde es-Selmânî

f. Ebul-Vadıy Abbâd b. Nüseyb

g. Ebû Meryem es-Seqafî

h. Mâlik b. Hâris

1- Şerîf Radıy, Nehc'ül-Belâğa: II, 7 (121 nolu hutbe=İbn Ebil-Hadîd, VIII, 103)

2- Örnek olarak bk. el-Cessâs, V, 280; Qâdî Iyâd, eş-Şifâ: III, 178~179 en-Nevevî, VII, 166; Zeyni Dahlân, III, 214; Davudoğlu, V, 517

i. Rayyân b. Sabira

j. Habbe el-Uranî

k.Yezîd b. Ruveym

l. Ebû Kesîr

m. Ebû Mücliz Lâhıq b. Humeyd: İbn Ebî Şeybe (10727. htm) Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih bir isnadla rivayet ediyor.

Bu durum Mü'minlerin Emîri İmam Ali'nin (a.s) yüce faziletine ve kerâmetine apaçık bir delil niteliğindedir.

Hâricîlerden Hadis Alınmaz!

Hâricîlerin en belirgin özelliklerini Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) dilinden öğrenmiş olduk. Haklarında ***"Okun avını delip geçtiği gibi dinden / İslâm'dan çıkarlar; bir daha da geri dönmezler!"*** buyurulan bir gruba "Allah'ın Dini" emanet edilemez ve Allah'ın Rasûlü'nün (s.a.a) hadisleri güvenilemez. Dolayısıyla Peygamber Efendimizin (s.a.a) bu hadisleri karşısında, Haricîlerden almamız, onların rivâyetlerine güvenmemiz hiç mümkün görünmüyor. Ehl-i Beyt (İmâmiyye) mektebimiz ile Mu'tezile mektebinin yaklaşımı budur. Bu konuda temel ölçü, İmam Ali ile arası iyi olmayanlar, neticede Allah ve Rasûlü'nü karşılarına aldıkları için, Müslüman bile sayılamaz; o yüzden de hadis rivâyetinde onlara kesinlikle itimad edilmez.

Ehlisünnet kardeşlerimiz, maalesef burada da farklı bir tutum sergiliyor; olanca sahih ve mütevâtir hadislere rağmen, Hâricîlerden hadis alıyor ve onların rivâyetlerini makbul sayıyorlar. Ehlisünnet mektebine ait hadis ve fıkıh usûlü kitaplarının bir çoğunda Ebû Dâvûd'un **"**Bid'atçi (sapık) fırkalar içinde hadisleri en sahih (ve güvenilir) olanlar Hâricîlerdir!!!**"** sözü baş köşeyi tutmuş durumda.[1] O yüzden de Buhârî ile Müslim başta olmak üzere pek çok hadis kitabında Hâricî olan râvîlere de yeteri kadar yer verilmiş; onlardan hadis alınmış! İşte onlardan bazılarının isimleri: [*]

1- ez-Zehebî, III, 236; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 379, es-Süyûtî, et-Tedrîb: I, 326 Ayrıntılı bilgi için bk. İbn Qudâme, er-Ravda: I, 282~284; en-Nevevî, Ş. Müslim: I, 60-61; İbn Hümâm, et-Tahrîr: II, 239~240; es-Süyûtî, et-Tedrîb: I, 324~329; Ali el-Qârî, Şerh'un-Nuhbe: 155~160; İbn Abdişşekûr, el-Müsellem: II, 140

* Bu bölümde kullanacağımız simgeler ve anlamları sh. 323'de geçti. Râvilerin bu açıdan durumları için bk. ez-Zehebî, el-Mîzân; İbn Hacer, et-Tehzîb ve et-Taqrîb vb.

İsmâîl b. Sümey' el-Hanefî el-Kûfî [1] (M-D-N)

Câbir b. Amr (Ebul-Vâzi' er-Râsibî) [2] (M-T-C)

Dâvud b. Husayn el-Medenî [3] (MA-Altı)

Şebes b. Rib'î el-Kûfî [4] (D-N)

Şaqîq ed-Dabbî [5]

Şaqîq b. Seleme (Ebû Vâil)[6] (Altı)

Sâlih b. Serc eş-Şinnî, (AH)

Abbâd b. Abbâd el-Mâzinî (İbn'ül-Ahdar) [7] (Altı)

Ikrime (İbn Abbâs'ın azadlısı)[8] (Altı)

Imrân b. Hıttân es-Sedûsî[9] (B-D-N)

Imrân b. Dâver el-Qattân [10] (D-T-N-C)

Müslim b. Abdillâh (Ebû Hassân el-A'rac) [11] (M-D-T-N-C)

1- ez-Zehebî, I, 233; İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 252~253, et-Taqrîb: I, 82

2- İbn Ebil-Hadîd, V, 102~103 Hâricîlerin alim ve şairlerindendi.

3- ez-Zehebî, II, 5; İbn Hacer, et-Tehzîb: II, 112, et-Taqrîb: I, 227

4- İstikrarsızlığıyla tanınan birisi. Önceleri sahte peygamber Secâh'ın müezziniydi. Sonra İslâm'ı kabul etti ve Osmân'a karşı çıkanların arasında yer aldı. Cemel ve Sıffîn'de Hz. İmam'ın (a.s) yanında bulundu. Ardından hâricîlere katıldı, sonra tevbe etti. İmâm Hüseyin'in (a.s) öcünü almak için ayaklananlara katıldı. Seçkin sahâbî Hucr aleyhine tanıklık yaparak Muâviye tarafından idamına sebep olanların arasında yer aldı. Emevîler adına Kûfe emniyet âmirliği yaptı... (ez-Zehebî, II, 261; İbn Hacer, el-İsâbe: II, 163, et-Taqrîb: I, 332; et-Taberî, III, 226; Aycan, 242)

5- Müslim: muqaddime, 20; ez-Zehebî, II, 279

6- Hâricîlerden idi ve İmam aleyhinde çok konuşurdu. bk. İbn Ebil-Hadîd, IV, 99

7- Hâricî idi; ama sonradan bundan vazgeçtiği söyleniyor. (İbn Ebil-Hadîd, V, 100 vd.)

8- "**Ehl-i Beyt**"in kimler olduğu konusunda I. görüşün delillerine bakın. (sh. 79~80) Ayr. bk. İbn Ebil-Hadîd, V, 76

9- İbn Mülcem hakkında, İmam Ali'yi öldürdüğü için methiyeler düzen, ona şiirler okuyan bir alçak! Durumu ve şiirleri için bk. Abdülqâhir el-Bağdâdî, el-Farq: 93; İbn Ebil-Hadîd, V, 91~95; ez-Zehebî, III, 235~236; İbn Hacer, el-İsâbe: III, 178 ~180, et-Tehzîb: IV, 379~380, et-Taqrîb: II, 88; el-Aynî, XVIII, 37, 104

10- ez-Zehebî, III, 236~237; İbn Hacer, et-Tehzîb: IV, 381, et-Taqrîb: II, 89

11- ez-Zehebî, III, 236; İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 322, et-Taqrîb: II, 415; es-Süyûtî, et-Tedrîb: I, 326

Ma'mer b. Müsennâ et-Teymî [1] (C)[2]

Ehlisünnet kardeşlerimizin bu tutumu ne ilktir; ne de son! Hatırlarsanız daha önce de onların İmam Ali'ye düşmanlıkta, kin ve nefrette en ileri gidenlerden bile hadis aldıklarını anlatmış;[*] gerek sahâbî ve gerekse diğer râvîlerin isim listesini gözler önüne sermiştik! Ayet (Hucurât: 6) gereği "fâsık" olanlardan hadis alınamayacağını kabul eden kardeşlerimizin bu tutumu bizleri üzmektedir!

İmam Ali (a.s) ve Demokrasi[**]

Mü'minlerin Emîri İmam Ali'nin (a.s) Hâricîlere karşı takındığı tavır, gerçek anlamda bir demokrasi örneğidir. Bilindiği gibi, o bütün mü'minlerin halîfesiydi, Hâricîler de herkes gibi onun emri altında bulunan tebea durumundaydı. İmam onların ne kadar sapık düşünceler taşıdıklarını biliyordu. Buna rağmen o, Hâricîlere karşı asla siyâsî bir dayatmada bulunmadı. Onları hapse attırmadı, kırbaçlatmadı. Allah'ın mescidlerinde namaz kılmalarına mani olmadı. Onlar savaşı başlatmadıkça onlarla savaşmadı. Hattâ devlet hazinesinden aldıkları âidâtlarına bile dokunmadı. Herkese nasıl davranıyorsa, onlara da öyle dav-

---

1- İbn Ebil-Hadîd, V, 76; ez-Zehebî, IV, 155; İbn Hacer, et-Tehzîb: V, 482 vd, et-Taqrîb: II, 271

2- Bu arada hâricîlerin en ılımanı olan İbâdıyye koluna mensup râvîler de var:

Câbir b. Zeyd Ebuş-Şa'sâ' el-Ezdî (Altı) [eş-Şehristânî, I, 185; İbn Ebil-Hadîd, V, 76 Ancak onun sonradan bu görüşten uzak olduğunu ifade ettiğine dair rivâyetler de var. bk. İbn Sa'd, VII, 181~182; et-Tehzîb: I, 405~406]

Hâcib b. Ömer es-Seqafî el-Basrî (M-D-T) [İbn Hacer, et-Tehzîb: I, 463, et-Taqrîb: I, 142]

Hayyân el-A'rac (AH-C)

Rabî' b. Habîb el-Ferâhîdî el-Basrî (Sâhib'ül-Müsned)

Sâlih b. Nûh ed-Dehhân Ebû Nûh el-Basrî (Dârimî)

Müslim b. Ebî Kerîme Ebû Ubeyde et-Temîmî

Velîd b. Kesîr el-Mahzûmî (Altı) [ez-Zehebî, IV, 345; İbn Hacer, et-Tehzîb: VI, 93~94, et-Taqrîb: II, 342]

Ayrıntılı bilgi için bk: Sâlih b. Ahmed el-Bûsaîdî, Rivâyet'ül-Hadîs 'ınde-l-İbâdıyye [http://ibadhiyah.net/books/]: 19. htm: II. bâb, II. fasl

* **88-89** nolu hadislerimizin açıklamalarına, **"b"** hükmüne bk.

** Biz burada "demokrasi" deyimiyle bir sistemi, bir yönetim şeklini değil; inançlara, düşüncelere ve bunlara paralel yaşam sürmeye karşı hoşgörülü olmayı, düşünceyi serbestçe ifade edebilme özgürlüğünü kastediyoruz.

randı. Onlara geniş bir düşünce ve düşündüklerini ifade etme serbestiliği tanıdı.[1]

Hâricîler, o büyük İmam'ın tanıdığı bu rahatlık ve hoşgörü sayesinde, diledikleri gibi düşünüyor, düşüncelerini istedikleri her yerde rahatça ifade edebiliyorlardı. Kimse onlara karışmıyordu. Ali (a.s) ve ashâbı onlarla oturur, özgür bir ortam içinde tartışırlar; herkes kendi düşüncesini ve o düşünceye dayanak olan delillerini ileri sürer, karşılıklı fikir alış-verişinde bulunurlardı.

Onlar kendilerine tanınan bu özgür ortam sayesinde, kimi zaman camide bile İmam Ali'nin konuşmalarını (hutbelerini) kesme ve kelimenin tam anlamıyla "parazit yapma" cesaretini kendilerinde bulabiliyorlardı. Biraz tuhaf gibi görünse de, bu tür örneklere sıkça rastlanıyordu o günlerde. Hz. İmam (a.s) hutbe okurken, hatta namaz kıldırırken bile onların kişisel hakaretlerine maruz kalıyordu. Onun yüzüne beraber, "kâfir" ve "müşrik" olduğunu îmâ edercesine ayetler okuyorlardı. Yine de onlara ses çıkarmıyordu.[2]

Bir gün, İmam Ali camide hutbe okurken birisi ayağa kalkarak ona bir soru sorar. İmam (a.s) ona mükemmel bir cevap verince, Hâricîlerden birisi yüksek sesle "Allah canını alasıca; ne kadar bilge şu adam!" diye bağırır. Camide bulunanlar o edepsiz adamın üzerine yürüyüp haddini bildirmek isterler. Ama İmam "Bırakın onu; hakareti sadece banaydı." der.[3]

1- Mü'minlerin Emîri İmam Ali'nin (a.s) bu uygulamalarını esas alan Ebû Hanîfe, Şâfiî ve -Hanbelîler dahil- fukahânın çoğunluğu; şiddete baş vurmadıkları sürece iç muhâlefete izin veriyor ve farklı seslere imkân tanıyorlar.

(bknz. eş-Şâfiî, el-Ümm [www.islamweb.net]: 955. htm; el-Cessâs, V, 282; es-Serahsî, el-Mebsût: X, 125; eş-Şîrâzî, el-Mühezzeb [www.islamweb.net]: 203. htm; İbn Qudâme, el-Muğnî: X, 55~56, el-Muqni': s. 307; Şemsüddîn b. Qudâme, eş-Şerh'ul-Kebîr: X, 67~69; İbn'ün-Neccâr, 515. htm; Murtazâ Mutahharî, Hz. Ali: s. 118~121)

Ancak mezheb imamlarının farklı seslere tanıdığı bu hoşgörüyü, aynı mezheblerin sonradan gelen alimlerinde görmek kolay değil maalesef!

2- Bu konuda yaşanmış örnekler için bk. İbn Ebî Şeybe, 10728. htm; eş-Şâfiî, 955. htm; et-Taberî, III, 114~115; el-Cessâs, V, 282; es-Serahsî, X, 124~125; eş-Şîrâzî, el-Mühezzeb: 203. htm; İbn Ebil-Hadîd, II, 310~311; İbn Qudâme, X, 55~56; Şemsüddîn b. Qudâme, X, 68~69; İbn Hümâm, VI, 100; İbn'ün-Neccâr, 515. htm; Murtazâ Mutahharî, Hz. Ali: s. 119~120

3- bk. Murtazâ Mutahharî, Hz. Ali: s. 119

Kur'ân zaten insanlara tam bir inanç ve düşünce özgürlüğü sunuyor. Bu yüzden Mü'minlerin Emîri İmam Ali'nin (a.s) bu tutumu, elbette hayret verici, beklenmedik bir tutum değildir. O zaten hiçbir vakit Kur'ân'dan ayrı düşünülemeyeceğine[1] göre; kendisinden beklenileni yapmış demektir.

Fakat ilginç olan, günümüzde demokrasi havârîsi kesilen bazı devlet yada insanların, Hz. İmam'ın Hâricîlere tanıdığı bu hoşgörü ortamının belki çeyreğini bile kendi halklarından esirgiyor olmalarıdır. Gerçekten, modern ve demokratik geçinen günümüz dünyasında bile rastlanması zor bir demokrasi örneğinin, bundan tam ondört asır önce İmam Ali (a.s) tarafından bizzat hayata geçirildiğini görüyoruz. Var mı; en azılı muhâliflerine bunca serbestilik tanıyan bir devlet yada hukûmet!? İç muhâlefete bu derece imkân tanıyan bir devlet yada hukûmete rastlamak mümkün mü!?

Hâricîler, önceleri sakin bir güruhtu. Sürekli Kur'an okumakla, bol bol ibadet yapmakla meşgullerdi. Namazlarını genellikle mescidlerde kılıyorlardı. Sadece düşüncelerini ortaya koyuyor, tartışıyor, kimseyi rahatsız etmiyorlardı. Ama İmam Ali'nin (var saydıkları) küfründen ve günahından tevbe edeceğinden ümitlerini kestikleri vakit ayaklandılar. Yolların güvenliğini bozdular, her tarafta teröre, gasp ve talana başvurdular. Anarşi çıkararak İmam Ali'yi ve onun meşrû hukûmetini devirmeye kalktılar.

İşi bu noktaya vardıranlara da serbestilik tanımak, hiç kuşkusuz mümkün değildi. Artık düşünceyi bırakmışlar, silaha sarılmışlardı. Halkın can, mal vb. güvenliklerini sağlamak ve en doğal haklarını korumak için harekete geçmenin vakti gelmişti. İmam Ali (a.s) derhal talimat verip orduyu hazırlattı. Nehravân'da onlara son bir fırsat daha verdi; nasihatta bulundu, endişelerini gidermeye çalıştı. Vazgeçenleri bıraktı. İnat edip isyanda kararlı olanlarla savaştı...

1- Konuyla ilgili hadisler için bk. sh. 248~250

SONSÖZ

Allah'a sonsuz hamd ü senâlar, sevgili Peygamberi'ne, onun Ehl-i Beyti'ne ve seçkin ashâbına salât ü selâmlar olsun; çalışmamızın sonuna gelmiş bulunuyoruz. Bu çalışmada, kitabımızın başında da değindiğimiz gibi, İmam Ali'nin fazilet ve hususiyetlerine dair en çarpıcı hadisleri gördük. Bu hadisleri derleyip toparladığı ve o kritik günlerde hayatını tehlikeye atmak pahasına insanlığın hizmetine sunduğu için, Müellifimize tekrar tekrar teşekkür ediyor, yüce yaratıcımızın ona adalet ve rahmetiyle muamele etmesini diliyoruz.

Mü'minlerin Emîri İmam Ali'nin (a.s) faziletini ve onu diğer sahâbîlerden farklı kılan özel yanlarını konu edinen hadisler, elbette sadece bunlarla sınırlı değil. İmam Nesâî'nin kitabına koyduğu bu hadislerin dışında daha pekçok hadisin var olduğunu bilmiş olmakta fayda var. Zaten biz bu çalışmamızda, hadislerimizin açıklamalarında onların birçoğuna yer verdik.

Bu çalışmayı okuyucularımın istifadesine sunarken; onların Allah'ın sevgi ve rızasını kazanmaktan başka bir hedefimizin olmadığını bilmelerini istiyor; her tür yapıcı eleştirilerini sabırsızlıkla bekliyorum.

Hamd her zaman Allah'a, salât ve selâm ise O'nun sevgili Peygamberi Muhammed Mustafâ'ya, onun pâk Ehl-i Beyti'ne, seçkin ashâbına ve onların yolunu izleyenlere olsun!

Allah hepimizi sevgili Rasûlü'ne ve onun pâk, temiz Ehl-i Beyti'ne hizmetkâr kılsın! Bizleri onların yüce şefaatine mazhar eylesin...

BİBLİYOGRAFYA

Kur'ân-ı Kerîm

Ahkâm'ul-Qur'ân – Ebûbekr er-Râzî el-Cessâs (v.370) I-V, Mısır, Dâr'ul-Mushaf

Avn'ül-Ma'bûd Şerhu Süneni Ebî Dâvûd – Şemsülhaqq el-Azîm Âbâdî (v.1329) I-XIV, Medîne, 1968-1969, el-Mektebe'tüs-Selefiyye

Bedâi'us-Sanâi' – Ebûbekr b. Mes'ûd el-Kâşânî (v.587) I-VII, Beyrût, 1982, Dârul-Kitâb el-Arabî

el-Beyân vet-Ta'rîf – İbn Hamze ed-Dimaşqî (v.1120) I-III, Mısır, Mektebetü Mısr

Câmi'ul-Beyân [Tefsir] – Muhammed b. Cerîr et-Taberî (v.310)

el-Câmiu's-Sağîr – Celâlüddîn es-Süyûtî (v.911) Beyrût, 1391/1972

el-Câmiu's-Sahîh – Muhammed b. İsmâîl el-Buhârî (v.256)

el-Câmiu's-Sahîh – Müslim b. Haccâc el-Quşeyrî (v.261)

Concordance (Hadis fihristi) – A. J. Wensinck ve hey'et, I-VIII, İstanbul, 1986, Çağrı Yayınları

Ebû Hürayra – Şerafuddîn el-Mûsevî (v.1377) I, Saydâ, 1365, Irfân matbaası

Esnâ'l-Metâlib – Muhammed Dervîş el-Hût (v.1276) I, Mısır, 1355, el-Mektebet'üt-Ticâriyye

el-Faqîh vel-Mütefeqqih – Hatîb el-Bağdâdî (v.462) I-II, Beyrût, 1980, Dâr'ul-Kütüb el-Ilmiyye

Feth'ul-Bârî Şerhu Sahîh'il-Buhârî – İbn Hacer el-Asqalânî (v.852)

Feth'ul-Cevâd – İbn Hacer el-Heytemî (v.974) I-II, Mısır, 1391/1971 Mustafa el-Bâbî el-Halebî

Feth'ul-Qadîr – Kemâl b. el-Hümâm (v.861) I-X, Beyrût, Dâr'ul-Fikr

Feyd'ul-Qadîr – Abdurraûf el-Münâvî (v.1031) I-VI, Beyrût, 1972, Dâr'ul-Ma'rife

el-Fisal – İbn Hazm ez-Zâhirî el-Endülüsî (v.456) I-V, Beyrût, 1986, Dâr'ul-Ma'rife

el-Fusûl fil-Usûl – Ebûbekr er-Râzî el-Cessâs (v.370), [http://feqh.al-islam.com/feqh/]

el-Ğadîr – Abdülhuseyn Ahmed el-Emînî (v.1402) I-XI, Tahrân, 1371, Dâr'ul-Kütüb el-İslâmiyye

Ğâyet'ül-Merâm fî Ilm'il-Kelâm – Seyfüddîn el-Âmidî (v.631) I, Mısır, 1971

Hak Dini Kuran Dili – Elmalılı Hamdi Yazır (v.1942 m.) I-IX, İstanbul, 1971, Eser Kitabevi

el-Hılâf (fî'l-Fıqh) – Şeyh'ut-Tâife Ebû Ca'fer et-Tûsî (v.460) I-III, Qum, 1413, Müessese'tün-Neşr el-İslâmî

Hz. Ali (a) – Abdülbâkiy Gölpınarlı, I, Tahran, Bünyâd-ı Bi'set

el-Ilel'ül-Mütenâhiye – Ebul-Ferac İbn'ül-Cevzî (v.597) I-II, Beyrût, 1983, Dâr'ul-Kütüb el-Ilmiyye

el-İbtihâc bi-tahrîci Ehâdîs'il-Minhâc – Abdullâh el-Ğımârî (v.) I, Beyrût, 1985, Â-lem'ül-Kütüb

İhkâm'ül-Füsûl – Ebul-Velîd el-Bâcî (v.474) I, Beyrût, 1989, Müessese'tür-Risâle

el-İhkâm fî usûl'il-ahkâm – Seyfüddîn el-Âmidî (v.631) I-II, Beyrût, 1985, Dâr'ul-Kütüb el-Ilmiyye

İmamlar ve Sultanlar – Mustafa İslamoğlu, I, İstanbul, 1990, Denge Yayınları

el-İqnâ' fil-fıkq – Ebun-Necâ el-Hıcâvî (v.968) I-IV, Beyrût, Dâr'ul-Ma'rife

İrşâd'üs-Sârî Şerhu Sahîh'il-Buhârî – Şihâbuddîn el-Qastalânî (v.923) I-X, Mısır, 1267, Bûlâq el-Emîriyye

el-İsâbe fî temyîz'is-Sahâbe – İbn Hacer el-Asqalânî (v.852) I-IV, Beyrût, Dâru İhyâi't-Türâs el-Arabî

İslam Tarihi – Hüseyin Algül, I-IV, İstanbul, 1985~1987, Gonca Yayınları

el-İstîâb fî ma'rifet'il-Ashâb – İbn Abdilberr el-Qurtubî (v.463) I-IV, ("el-İsâbe"nin kenarında.)

el-İstibsâr – Şeyh'ut-Tâife Ebû Ca'fer et-Tûsî (v.460) I-IV, Tahrân, 1390, Dâr'ul-Kütüb el-İslâmiyye

el-Kâfî – Ebû Ca'fer Ya'qûb el-Küleynî (v.329) Beyrût, 1985, Dâr'ul-Edvâ'

el-Kâfî fil-Fıqh – İbn Abdilberr el-Qurtubî (v.463) I, Beyrût, 1987, Dâr'ul-Kütüb el-Ilmiyye

el-Kelime'tül-Ğarrâ fî tafdîl'iz-Zehrâ – Şerafuddîn el-Mûsevî (v.1377) Çev. Kadri Çelik, İstanbul, 1992, Kevser Yayınları (Kur'ân'da Ehl-i Beyt...)

Keşf'ül-Esrâr Şerhu Usûl'il-Pezdevî – Abdülazîz el-Buhârî (v.730) I-IV, İstanbul, 1307

el-Keşşâf – Cârullâh ez-Zemahşerî (v.538) I-IV, Beyrût, Dâr'ul-Ma'rife

Kitap ve Sünnet Işığında Müt'a Nikâhı – Abdulkadir Çuhacıoğlu, İstanbul, Kevser Yayınları, Nisan / 2002

Ma'rifetü Ulûm'il-Hadîs – Hâkim en-Nîsâbûrî (v.405) I, Beyrût, 1977, Dâr'ul-Kütüb el-Ilmiyye

Mecma'ut-Tefâsîr (İbn Abbâs, el-Beydâvî, Hâzin, en-Nesefî tefsirleri) – I-VI, Çağrı

Yayınları, İstanbul, 1979

el-Mebsût – Şemsüleimme es-Serahsî (v.490) I-XXX, İstanbul, 1982-83, Çağrı Yay.

el-Menâqib – Muvaffaq b. Ahmed b. Muhammed el-Mekkî el-Hatîb el-Harzemî (v. 568) I, [http://www.rafed.net]

Men lâ Yahduruhu-l-Faqîh – Şeyh Sadûq Ebû Ca'fer İbn Bâbeveyh el-Qummî (v.381) I-IV, Tahrân, 1390, Dâr'ul-Kütüb el-İslâmiyye

Minhâc'üs-Sünne – İbn Teymiyye el-Harrânî (v.728) I-IV, Mısır, 1321-1322, Bûlâq el-Emîriyye

Mîzân'ül-İ'tidâl – Hâfiz Ebû Abdillâh ez-Zehebî (v.748) I-IV, Beyrût, Dâr'ul-Fikr

el-Mîzân fî tefsîr'il-Qur'ân – Allâme Muhammed Hüseyin et-Tabâtabâî (v.1981) I-XX+I, Qum, 1412, İsmâîliyyân Matbaası

Muâviye b. Ebî Süfyân – Dr. İrfan Aycan Ankara, 1990, Fecr Yayınları

Mu'cem'ül-Büldân – Yâqût el-Hamevî (v.626) I-V, Beyrût, 1979, Dâru Sâdır

el-Muğnî – İbn Qudâme el-Maqdisî (v.620) I-XII+II, Beyrût, 1997, Dâr'ul-Fikr

el-Muhallâ – İbn Hazm ez-Zâhirî el-Endülüsî (v.456) [http://feqh.al-islam.com]

el-Muqni' – İbn Qudâme el-Maqdisî (v.620) I, Beyrût, Dâr'ul-Kütüb el-Ilmiyye

el-Murâcaât – Şerafuddîn el-Mûsevî (v.1377) I, Necef, Dâr'un-Nu'mân

el-Musannef – İbn Ebî Şeybe (v.235) [http://feqh.al-islam.com/feqh/]

el-Mu'temed fî Usûl'il-Fıqh – Ebul-Huseyn el-Basrî (v.436) I-II, 1983, Beyrût, Dâr'ul-Kütüb el-Ilmiyye

el-Muvatta' – Mâlik b. Enes el-Medenî (v.179)

el-Mühezzeb – Qâdî Ebû İshâq eş-Şîrâzî (v.476) [www.islamweb.net/library/]

el-Müsâyera – Kemâlüddîn b. el-Hümâm (v.861) I, İstanbul, 1979, Çağrı Yayınları

Müsellem'üs-Sübût – İbn Abdişşekûr (v.1119) "el-Müstasfâ" ile birlikte basılı

el-Müsned – Ahmed b. Muhammed b. Hanbel el-Bağdâdî (v.241)

el-Müsned [Mûsâ b. Zekeriyyâ el-Haskefî (v.650) rivâyeti] – Ebû Hanîfe Nu'mân b. Sâbit (v.150) I, 1962, Safvet'üs-Seqâ

el-Müstasfâ – Muhammed el-Ğazzâlî (v.505) I-II, Bağdâd, 1970, Mektebet'ül-Müsennâ

el-Müstedrek – Hâkim en-Nîsâbûrî (v.405) I-IV, Beyrût, Dâr'ul-Ma'rife

Müşkil'ül-Âsâr – Ebû Ca'fer et-Tahâvî (v.321) [http://feqh.al-islam.com/feqh/]

Nasb'ur-Râye – Cemâlüddîn ez-Zeyle'î (v.762) I-IV, Beyrût, 1987, Dâru İhyâi't-Türâs el-Arabî

en-Nass vel-İctihâd – Abdülhuseyn Şerafuddîn el-Mûsevî (v.1377) I, Qum, 1404, Seyyid'üş-Şühedâ Matbaası

Nazm'ul-Mütenâsir – Muhammed b. Ca'fer el-Kettânî (v.1345) I, Haleb, 1328, Dâr'ul-Meârif

Nehc'ül-Belâğa – Allâme Şerîf er-Radıy (v.406) I-III, Mısır, İstiqâmet Matbaası (Muhammed Abdüh hâşiyeli)

Nesîm'ur-Riyâd (Şerh'uş-Şifâ) – Ahmed Şihâbüddîn el-Haffâcî (v.1069) "eş-Şifâ" ile birlikte.

Neyl'ül-Evtâr – Muhammed b. Ali eş-Şevkânî (v.1250) I-X, 1978, Riyâd, Mektebe el-Meârif

Nûr'ul-Ebsâr – Mü'min eş-Şeblencî (v.1290'dan sonra) I, Mısır, 1948

Radd'ül-Muhtâr – Muhammed Emîn İbn Âbidîn (v.1252) I-VI+II, İstanbul, 1984, Kahraman Yayınları

er-Ravda'tül-Behiyye fî şerh'il-Lüm'a'tid-Dimaşqıyye – Zeynüddîn el-Âmilî eş-Şehîd'üs-Sânî (v.965) I-II, İran, 1371, Mekteb'ül-A'lâm el-İslâmî

Ravda'tün-Nâzır – İbn Qudâme el-Maqdisî (v.620) I-II, Beyrût, Dâr'ul-Kütüb el-Ilmiyye

Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi – Ahmed Davudoğlu (v.1981 m.) I-XI, İstanbul, 1980, Sönmez Neşriyat

es-Savâiq'ul-Muhriqa – İbn Hacer el-Heytemî (v.974) I, 1984, İstanbul, Hakikat Yayınevi

es-Sîra'tün-Nebeviyye – Muhammed b. İshâq (v.151) I, Konya, 1981, Hizmet Kitabevi

es-Sîrat'ül-Halebîyye – Ali b. Burhâniddîn el-Halebî (v.1044) I-III, Mısır, el-Mektebet'üt-Ticâriyye el-Kübrâ

es-Sîrat'ün-Nebeviyye – Ahmed Zeynî Dahlân (v.1304) I-III, "es-Sîrat'ül-Halebîyye" kenarında.

es-Sünen – Abdullâh b. Abdirrahmân ed-Dârimî (v.255)

es-Sünen – Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb en-Nesâî (v.303)

es-Sünen – Ebû Dâvûd Süleymân b. Eş'as es-Sicistânî (v.275)

es-Sünen – Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ et-Tirmizî (v.279)

es-Sünen – İbn Mâce Muhammed b. Yezîd el-Qazvînî (v.273)

Şerâiu'l-İslâm – Muhaqqıq Necmüddîn el-Hıllî (v.676) I-IV, Qum, 1409, İsmâîliyyân Matbaası

eş-Şerh'ul-Kebîr alâ Muhtasar'il-Halîl – Ahmed ed-Derdîr (v.1201) I-IV, Mısır, Dâru İhyâi'l-Kütüb el-Arabiyye (Îsâ el-Bâbî el-Halebî)

Şerhu Muhtasar'il-Halîl – Muhammed el-Huraşî (v.1102) I-VIII, Beyrût, Dâru Sâdır

Şerhu Müntehâ'l-İrâdât – Taqıyyüddîn Muhammed b. Ahmed el-Fetûhî el-Mısrî İbn'ün-Neccâr (v.972) [www.islamweb.net/library/]

Şerhu Nehc'il-Belâğa – Izzüddîn İbn Ebil-Hadîd (v.656) I-XX, Mısır, 1965, Dâru İhyâi'l-Kütüb el-Arabiyye

Şerhu Nuhbet'il-Fiker – Ali b. Sultân el-Qârî (v.1014) I, İstanbul, 1327, Uhuvvet Matbaası

Şerhu Sahîhi Müslim – Muhyiddîn Ebû Zekeriyyâ en-Nevevî (v.676) I-XVIII, Beyrût, 1972, Dâru İhyâi't-Türâs el-Arabî

Şerh'uş-Şifâ – Ali b. Sultân el-Qârî (v.1014) "eş-Şifâ" ile birlikte.

eş-Şifâ – Qâdî Iyâd (v.544) I-IV, Beyrût, Dâr'ul-Kitâb el-Arabî yay. el-Haffâcî ve el-Qârî şerhleriyle birlikte.

et-Tabaqât – Muhammed b. Sa'd el-Bağdâdî (v.230) I-IX, Beyrût, 1985, Dâru Sâdır

et-Tahrîr fî usûl'il-Fıqh – Kemâlüddîn b. el-Hümâm (v.861) I-III, Beyrût, 1983, Dâr'ul-Kütüb el-Ilmiyye [İbn Emîr el-Hâc (v.879)'ın et-Taqrîr adlı şerhiyle]

Tahrîcu Ehâdîs'il-Keşşâf – İbn Hacer el-Asqalânî (v.852) el-Keşşâf'ın sonunda

Tahrîr'ul-Vasîle – İmam el-Humeynî (v.1989) I-II, Qum, Matbûât-ı Dâr'il-İlm

Taqrîb'üt-Tehzîb – İbn Hacer el-Asqalânî (v.852) I-II, Beyrût, 1997, Dâr'ul-Ma'rife

Târîh'ul-Medîne el-Münevvera – Ömer b. Şebbe el-Basrî (v.262) I-IV, Cidde, 1973

Târîh'ul-Ümem vel-Mülûk – İbn Cerîr et-Taberî (v.310) I-VI, Beyrût, 1997, Dâr'ul-Kütüb el-Ilmiyye

et-Târîh – Ahmed b. Ebî Ya'qûb İshâq b. Ca'fer el-Ya'qûbî (v.292) I-II, Beyrût, ts.

Tathîr'ul-Cinân – İbn Hacer el-Heytemî (v.974) "es-Savâiq" ile birlikte.

et-Tavdîh – Sadruşşerîa Ubeydullâh b. Mes'ûd (v.747) I-II, İstanbul, 1310, Mekteb-i Sanâi' Matbaası

et-Tebsıra fî Usûl'il-Fıqh – Ebû İshâq eş-Şîrâzî (v.476) I, Dimaşq, 1983, Dâr'ul-Fikr

Tedrîb'ur-Râvî – Celâlüddîn es-Süyûtî (v.911) I-II, Mısır, 1966, Dâr'ul-Kütüb el-Hadîse

et-Tefsîr'ul-Kebîr – Fahruddîn er-Râzî (v.606) I-XXXII, İran İslâm Cumhuriyeti, 1413, Mekteb'ül-A'lâm el-İslâmî

Tefsîr'ul-Qur'ân'il-Azîm – Hâfız Ebül-Fidâ İbn Kesîr (v.774) I-IV, Mısır, 1980, Mektebetü Dâr'it-Türâs

et-Tehzîb – İbn Hacer el-Asqalânî (v.852) I-VI, Beyrût, 1417 / 1996, Dâr'ul-Ma'rife

Tehzîb'ül-Ahkâm – Şeyh'ut-Tâife Ebû Ca'fer et-Tûsî (v.460) I-X, Tahrân, 1390, Dâr'ul-Kütüb el-İslâmiyye

Tenzîh'üş-Şerîa – Ebul-Hasen b. Arrâq el-Kinânî (v.963) I-II, Beyrût, 1981, Dâr'ul-Kütüb el-Ilmiyye

el-Udde fî usûl'il-fıqh – Qâdî Ebû Ya'lâ el-Ferrâ (v.458) I-III, Beyrût, 1980, Müesseset'ür-Risâle

Umdet'ül-Qârî Şerhu Sahîh'il-Buhârî – Bedruddîn el-Aynî (v.855) I-XX, Mısır, 1972, Mustafa el-Bâbî el-Halebî

Usûl'üd-Dîn – Abdulqâhir el-Bağdâdî (v.429) I, İstanbul, 1928, Devlet Matbaası

Usûl'ül-Fıqh – Şemsüleimme es-Serahsî (v.490) I-II, İstanbul, 1984, Kahraman Yay.

Uyûn el-Eser – Ebul-Feth Muhammed b. Muhammed İbn Seyyidinnâs el-Endülüsî (v.734) I-II, [www.kawthar.net]

el-Ümm – Muhammed b. İdrîs eş-Şâfiî (v.204) [http://www.islamweb.net/library/]

Üsd'ül-Ğâbe fî Ma'rifet'is-Sahâbe – İbn'ül-Esîr 'Izzüddîn Ali b. Muhammed el-Cezerî (v.630) I-V, Beyrût, 1418 / 1997, Dâr'ul-Ma'rife

Zâd'ül-Meâd – İbn'ül-Qayyim el-Cevziyye (v.751) I-IV, Beyrût, Dâr'ul-Kitâb el-Arabî

DURUMUNDAN BAHSEDİLEN RÂVÎLER

Abbâd b. Abdillâh el-Esedî,**6**
Abbâd b. Ya'qûb,31
Abdullâh b. Abdilquddûs,84
Abdullâh b. Bürayde,43~44
Abdullâh b. Ca'fer el-Medînî,124
Abdullâh b. Dâhir,31
Abdullâh (Ebû Hamze),**56**
Abdullâh b. Amr b. Hind,**116**
Abdullâh b. Ebîbekr,**136**
Abdullâh b. Lehî'a,173,251
Abdullâh b. Muhammed b. Aqîl,36
Abdullâh b. Nüceyy,**111**
Abdullâh b. Osmân b. Huseym,**75**
Abdullâh b. Râşid,211
Abdullâh b. Ruqaym,**40**
Abdullâh b. Selime el-Murâdî,**24**
Abdullâh b. Sinân,228
Abdullâh b. Şevzeb,280
Abdullâh b. Vehb b. Zem'a,**125**
Abdurrahîm b. Zeyd el-Amiy,240
Abdurrahmân b. Amr b. Cebele,188
Abdurrahmân b. Mağrâ,42
Abdurrahmân b. Mâlik b. Miğvel,356
Abdurrahmân b. Ziyâd el-İfrîqî,238
Abdülazîz b. Ebân el-Emevî,213
Abdülcebbâr b. Verd,444
Abdülcelîl b. Atıyye, **94**
Abdülğaffâr b. Qâsım,147
Abdülkerîm b. Ebî Umeyr,87
Abdülmü'min b. Abbâd el-Abdî,148
Abdülvâhid b. Ebî Amr,340
Abdülvehhâb b. Atâ el-Basrî,**122**
Abîde b. Hassân el-Anberî,99
Ahmed b. Abdillâh el-Harrânî,205
Ahmed b. Abdirrahmân el-Büsrî,250
Ahmed b. Bekr el-Bâlisî,340
Ahmed b. Îsâ el-Haşşâb,356
Ahmed b. Mufaddal,215
Ahvas b. Cevvâb,**69**
Alâ b. Arâr,**101**
Alâ b. Hilâl er-Raqqî,**106**
Ali b. Âbis,35
Ali b. Alqame,**148**
Ali b. Ca'fer el-Alevî,413~414
Ali b. Qâdim,**39**
Ali b. Saîd er-Ramlî,280
Ali b. Sâbit,**9**
Ali b. Zeyd b. Cüd'ân,85
Amîra b. Sa'd,**82**
Amr b. Atıyye el-Avfî,203
Amr b. Hâşim el-Cenbî,**184**
Amr el-Hubşî,**36**
Amr Zû Murr,**96**
Âsım b. Şümeyh,488
Atâ el-Horasânî,251
Atâ b. Müslim el-Haffâf,450
Atıyye b. Saîd el-Avfî,84
Atıyye et-Tafâvî,87
Ayzâr b. Hureys,**107**
Bişr b. Huseyn,242
Bükeyr b. Amr el-Becelî,**88**
Bükeyr b. Mismâr,**9**
Câbir b. Yezîd el-Cu'fî,441
Ca'fer b. Abdilvâhid el-Hâşimî,240
Ca'fer b. Süleymân ed-Duba'î,**65**
Ca'fer b. Ziyâd el-Ahmar,373
Cümey' b. Umeyr,**108**
Cüveybir b. Saîd,241
el-Cüzcânî (Ebû İshâq),22
Dahhâq b. Müzâhim el-Belhî,241
Damra b. Rabîa,280
Dâvud b. Abdilhamîd,318
Dâvud b. Ebî Avf,313
Dâvud b. Kesîr er-Raqqî,**46**

Dırâr b. Surad,442
Ebû Abdillâh el-Cedelî,**88**
Ebû Avâne Vaddâh,46~47
Ebul-Bahterî,**31**
Ebûbekr b. Abdillâh b. Ebî Sebra,43
Ebûbekr b. Ayyâş,490~491
Ebûbekr b. Hâlid b. Urfuta,**89**
Ebû Belc (Yahyâ),**23**
Ebû Cenâb Yahyâ,489
Ebul-Ezher Ahmed,314
Ebû Hârûn Umâra el-Abedî,264
Ebû Hazra Ya'qûb,57
Ebul-Huveyris,134
Ebû İdrîs el-Mürhibî,316
Ebû Kebîr Rufey',489
Ebû Ma'şer Necîh,54
Ebû Meryem Qays es-Seqafî,**119**
Ebû Muâviye,211
Ebus-Sahbâ Suheyb,211
Ebû Sa'd,340
Ebû Sahr Humeyd b. Ziyâd,211
Ebû Qatâde el-Harrânî,37~38
Ebû Qılâbe Abdülmelik er-Raqqâşî,400
Ebus-Salt Abdüsselâm,174,204~205
Ebû Uveys Abdullâh,233
Ebû Zür'a Vehb b. Râşid,211
Ebün-Nasr Abdullâh ed-Dabbî,352
Ebüz-Zübeyr (muhammed),**75**
Eclah el-Kindî,**7**
Esbağ b. Nübâte,260
Esbât b. Nasr,**62**
Esed b. Abdillâh,**5**
Eymen el-Habeşî,**11**
Fıtr b. Halîfe,**90**
Fudayl b. Merzûq,290
Habbe el-Uranî,**1**
Haccâc b. Ertât,172
Hakem b. Abdilmelik,**100**
Hakem (b. Ebî Nu'm),415
Hakem b. Uteybe,210
Hakîm b. Cübeyr,75
Hakîm b. Hakîm el-Evsî,214
Halîl b. Zekeriyyâ,42
Halîl b. Mürra,75
Hamze b. Abdillâh,**56**
Hamze en-Nusaybî,241
Haneş b. Mu'temir,30
Hâni' b. Eyyûb,**82**
Hâni' b. Hâni',**68**
Hâris el-A'var,**29**
Hâris b. Ğusayn,241
Hâris b. Hasîra,**64**
Hâris b. Mâlik,**39**
Hârise b. Mudarrib,**35**
Hasen b. Üsâme b. Zeyd,**136**
Hâzim b. Huseyn el-Humeysî,356
Hıbbân b. Ali,188
Hişâm b. Sa'd,124
Humeyd b. Abdirrahmân b. Avf,212
Humeyd eş-Şâmî,86
Huseyn b. Hasen el-Eşqar,319,373
Huseyn b. Zeyd b. Ali,**22**
Hübeyra b. Yerîm,**22**
Ikrime,79~80
Imrân b. Ebân el-Vâsitî,**85**
İbn Ebî Leylâ,**13**
İbn İshâq (Muhammed),44
İbn Şihâb ez-Zührî,47~48
İbrâhim b. Mâlik el-Ensârî,356
İbrâhim b. Mehdî el-Mıssîsî,64
İbrâhim b. Mehdî el-Übüllî,64
İbrâhim b. Ebî Yahyâ,134
İshâq b. Bişr el-Kâhilî,31
İsmâîl b. Ebî Üveys,233
İsmâîl es-Süddî,**12**
Kesîr b. Abdillâh el-Müzenî,233~234
Kesîr b. İsmâîl en-Nevvâ',399
Kesîr b. Zeyd el-Eslemî,130,228
Kinâne b. Cebele,46
Leys b. Ebî Süleym,**54**
Metar b. Tahmân,280
Meymûn el-Kindî,**15**
Minhâl b. Amr,**6**
Miqsem,210
Muallâ b. Abdirrahmân,412
Muallâ b. Hilâl,356
Mufaddal b. Sâlih,90
Muhâcir b. Mismâr,**8**
Muhammed b. Ahmed b. Iyâd,**12**
Muhammed b. Câbir el-Yemânî,200
Muhammed b. Huseym,**149**
Muhammed b. İbrâhîm Teymî,57,**70**

Muhammed b. Kesîr es-San'ânî,53
Muhammed b. Mervân ez-Zühelî,**127**
Muhammed (..b. Ebî Râfi'),31
Muhammed (İbn'ür-Rûmî),205
Muhammed b. Sinân el-Qazzâz,490
Muhammed b. Sîrîn,54
Muhammed b. Süleymân İsbahânî,85
Muhammed b. Süleymân es-Sâ'ıdî,55
Muhammed b. Zekeriyyâ el-Ğıllâbî,308
Muharrar b. Ebî Hürayra,202
Muhtâr b. Nâfi' et-Temîmî,249~250
Muqâtil b. Süleymân,80
Mûsâ b. Muhammed el-Hârisî,42
Mûsâ b. Qâsım el-Kûfî,31~32
Mûsâ b. Ya'qûb ez-Zeme'î,**8**,396
Muttalib b. Abdillâh b. Hantab,229
Muttalib b. Ziyâd,**54**
Mücâlid b. Saîd,42
Müsâvir,352
Müshir b. Abdilmelik,**12**
Müslim el-Mülâî,35
Müslim en-Nebbâl,**136**
Nâfi' b. Uceyr,**70**
Nâsıh b. Abdillâh,124
Nuaym b. Hakîm el-Medâinî,**119**
Osmân b. Sâlih,251
Ömer b. İbrâhim el-Hâşimî,42
Ömer b. Sâlih,391
Ömer b. Şebîb el-Müslî,86
Qâbûs b. Ebî Zabyân,453
Qanân b. Abdillâh,315
Qâsım b. Ebî Şeybe,77
Qâsım b. Yezîd b. Quseyt,251
Qays b. Rabî',148
Rabî' b. Sa'd,443
Rabî'a b. Nâcid,**63**
Rukeyn b. Rabî' el-Fezârî,306
Sabbâh b. Muhammed el-Becelî,235
Sa'd Ebû Mücâhid et-Tâî el-Haffâf,148
Saîd b. Beşîr eş-Şâmî,488
Saîd b. Sinân eş-Şeybânî,55
Sâlih b. Muhammed b. Ebî Zâide,43
Sâlih b. Mûsâ et-Talahî,233
Sâlim b. Ebî Hafsa,129~130
Sehl b. Hammâd,250
Seyf b. Ömer et-Temîmî,234
Seyf b. Muhammed,30
Simâk b. Harb,**34**
Subayh,317
Süfyân b. Huseyn el-Vâsitî,210~211
Süheyl b. Hallâd el-Basrî,**122**
Süleymân b. Abdillâh b. Hâris,**143**
Süleymân el-Menbehî,86
Süleymân b. Qarm,263
Süveyd b. Necîh,488
Şehr b. Havşeb,280
Şerîk b. Şihâb,
Şuayb b. İbrâhîm et-Teymî,234
Şuayb b. Safvân,32
Şu'be b. Haccâc,46~47
Şurahbîl b. Müdrik,**115**
Talha b. Zeyd el-Quraşî,99
Târıq b. Ziyâd,**176**
Telîd b. Süleymân,316~317
Urve b. Zübeyr,47
Ümmü Mûsâ,**150**
Ümmü Müsâvir,352
el-Vâqıdî (Muhammed),134
Velîd b. Müslim,87
Yahyâ b. Ebî Ğaniyye,**108**
Yahyâ b. Afîf,**5**
Yahyâ el-Hımmânî,148
Yahyâ b. Ya'lâ el-Eslemî,268,307
Yezîd b. Suheyb el-Faqîr,488
Yezîd b. Ebî Ziyâd,244~246
Yûnus b. Ebî İshâq,**69**
Yûsuf b. Suheyb el-Kindî,306
Yûnus b. Habbâb el-Üseydî,246~247
Zâzân (Ebû Ömer) el-Kindî,**118**
Zem'a b. Sâlih,379
Zeyd b. Hasen el-Enmâtî,227
Zeyd b. Havârî el-Amiy,240
Zeyd b. Yüsey',**69**
Züheyr b. Alâ,49

Not 1: Sade puntolar sayfa, kalın puntolar ise hadis numarasını göstermektedir.

Not 2: İmam Ali ve Ehl-i Beyt'le arası iyi olmayan sahâbî ve râvîlere, ayrıca Hâricî olanlara bu listede yer vermedik. Onların isimleri ve kısaca durumları için **88~89** nolu hadisimizin a-çıklamalarına (sh. 333~338) ve kitabımızın sonlarına başvurun.